

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Achiepiscopul Constantinopolei

Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1847

DE

Arhim. Theodosie Athanasiu

Egumenul M-rei Precista-Mare din Roman

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1908

Muz. Statului Bonn Colonia
C. Longa, din Jassy, în semn de
deosebită afecțiune și dragoste de
parte mi. 1908. Decembrie 29

Promoia

Theodosie Arhimandrit

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

SUBIECTUL

Corintul este acum cea întâi cetate a Eladei, care în vechime se mândrea cu multe privilegii în traiul zilnic al cetățenilor, și mai presus de toate celelalte, cu bogăția banilor, pentru care unul dintre scriitorii profani¹⁾ îl numește: „Cetatea cea bogată a Eladei“. Această cetate se găsește în strâmtoarea (istmul) Peloponesului, și o mare mișcare comercială se desfășură acolo. Afară de aceasta, cetatea Corintului era plină de ritori și de mulți filosofi; ba încă chiar unul dintre cei șapte înțelepți era din această cetate²⁾. Acestea le-am spus nu cu scopul de a vă da dovadă de multa învățatură, — căci la ce ar folosi ca să o știți aceasta? — ci mai mult pentrucă contribuie la subiectul epistolei ce ni stă de față.

Multe a pălinit în această cetate însuși fericitul Pavel; dară tot aici i s'a arătat și Christos, zicându-i: „Nu te teme, ci grăiește și nu tăceă, pentrucă

¹⁾ Nota. Thucididi. I, 13.

²⁾ Nota. Periandru (512, a. Christ.) care a guvernat în Corint. Iară ceilalți șase înțelepți sunt: Pitagora, Solon, Thales, Cleovul, Pitacos și Hilon Lacedemonul.

popor mult este mie în cetatea aceasta" (Fapt. 18, 9, 10), după care a și rămas acolo pe timp de doi ani. Tot aici acel demon a ieșit din cel ce pălmea de duh necurat, și a alungat pre acei Iudei cari îndrăznise de a-l jură cu numele lui Iisus pre care îl propoveduia Pavel (Fapt. 19, 13—19), cu care ocazie au păținit multe acci înșelători. Aici vrăjitorii aceia căindu-se de faptele lor, au ars cărțile înaintea tuturor, a cărora preț s'a scotit a fi ca la cincizeci de mii de arginți. Aici Pavel fiind târît de Iudei înaintea lui Gallion, guvernatoriu în Achaia, a fost bătut în divan de acei Iudei răsvrățiți. Dealtfelu diavolul văzând că această cetate mare și cu o populație numeroasă, se apropia de adevăr; văzând că această cetate devenise admirată pentru bogăția și înțelepciunea locuitorilor din ea, și că era cea mai principială cetate din Elada, — căci cele ale Athenienilor și ale Lacodemonienilor se găseau în cea mai proastă stare pe atunci, de oare ce li căzuse întăetatea cea din vechime, — și totodată văzând că locuitorii de aici primise cuvântul lui Dumnezeu cu toată buna voință, ce face necuratul? Dezbină pe oameni între dânșii, căci știă el bine, că chiar împărăția cea mai puternică nu poate stă, dacă oamenii se împerechiază și se dezbină între dânșii. Ca motiv la această cursă, aveă necuratul bogăția și înțelepciunea oamenilor cari locuiau în acea cetate.

Din această cauză, deci, unuia dintre Iudei cu dela sine putere s'au pus în fruntea mulțimei provocând-o la revolte, și făcând ca unuia să se alipească de aceștia ca mai bogați, alții de ceilalți ca mai înțelepți, și cari puteau să-l învețe ceva mai mult, pe cari și apropiindu-i de dânșii acei înșelători, aveau pretențiunea de a-i învăța mai bine decât apostolul Pavel, ceia ce apostolul și dă a se înțelege prin expresiunea: „N'am putut a vă grăi vouă ca celor duhovnicești" (I, Cor. 3, 1), adecă că dacă n'au auzit dela dânșul multe, apoi aceasta n'a provenit din cauza neștiinței sau a nepriceperii sale, ci din cauza slăbăciunii lor. Deasemenea și expresiunea: „Fără de noi v'ați îmbogățit" (Cap. 4, 8), acelaș lucru arată. Deci faptul acesta de a dezbină biserica nu este ceva mic și nebăgat în samă, ci chiar cel mai vătămătoriu dintre toate rălele omenești.

Tot în această cetate, pe lângă cele spuse, s'a cu-

tezat a se petrece și un alt păcat mare, căci pe cel ce avusese pe muma lui vitregă, sau pe a doua femei a tatălui său, nu numai că dânsii nu l-au înfruntat pentru asemenea păcat, ci încă au resculat mulțimea în apărarea lui, făcând-o ca să cugete lucruri mari ea și dânsii, pentru care li și zice: „Și voi văți semeiit, și nu mai bine a-ți fi plâns“ (Cap. 5, 2)? Alții iarăși dintre așa zișii desăvârșiți, împinși de pofta pântecelui lor, după ce mâncau din cărnurile cele jărtfite idolilor, se culcau în capestele idolilor, din care cauză spurcase totul. Alții iarăși având între dânsii certe și lupte pentru bani, se adresau judecăților celor necredincioși, și-și încredințau acolo pricinele lor (Cap. 6, 1—8). Mulți apoi umblau cu părul capului lung și netăiat, cărora li poroncește apostolul de a-l tăia (Cap. 11, 4). Mai era apoi și un alt păcat nu mic, acela adevă că unii dintre dânsii mâncau în biserici, și nu dădeau și celor săraci (Ib. vers. 22). După aceasta mai păcătuiau și prin aceia, că cugetau lucruri mari de dânsii în privința charurilor, și de aici apoi se invidiau unii pe alții, ceea ce contribuia la dezbinarea bisericei. Dară apoi chiar și eredința în înviere schiopăta printre dânsii, căci unii pătimind de boala și de nebunii Elinilor, nu credeau că va fi învierea trupurilor. Toate acestea erau rezultate din prostia așa zișilor filosofi. Aceasta era mama tuturor rălelor de pe atunci; din această cauză se dezbinau între dânsii, căci așa învățau dela filosofi, fiindcă și aceia se resculau unii contra altora, veșnic contrariindu-se în credințele lor și încercându-se de a descoperi ceva nou, fiind mișcați la aceasta de slava deșartă și iubirea de întăetate. O asemenea boală bântuia printre filosofi de pe atunci, fiindcă totul resturnau cu raționamentele lor cele false.

Deci, Corinthenii aceștia i-au scris apostolului prin Fortunat și Achaic, și tot prin aceștia li-a și răspuns prin epistola de față, după cum se învederează dela sfârșitul epistolei. Nu i-au scris lui despre toate împrejurările ce se petreceau printre dânsii, ci numai despre nuntă și feciorie, pentru care și zice apostolul: „Iară pentru care mi-ați scris“ (Cap. 7, 1). El însă li-a răspuns nu numai la cele ce i-au fost scris, ci și asupra multor chestiuni și abateri de ale lor, pe care le-a aflat dela Fortunat și Achaic, cu cea mai mare exactitate.

Odată cu această epistolă a trimis la dâșii și pe Timotheiu, știind bine că dacă epistola lui va avea o oarecare putere asupra lor, nu puțină înrăurire va avea însă și prezența ucenicului său printre dâșii.

Fiindcă acei nerușinați, cari dezbinase biserica, inventase un pretext în abaterile lor — și aceasta ca să nu se pară că dâșii lucrau fiind mișcați de ambițiune — și ziceau că îi învață pe alții mai bine, și li descopăr adevărurile cele mai desăvârșite, căci sunt mai înțelepți decât alții, — apoi contra acestei boale se ridică Pavel dela început chiar, smulgând rădăcina tuturor rălelor, și dihonnia izvorită de aici, cu un curaj nespus. Mulți din aceștia erau chiar ucenici de ai lui, drept care li și zice: „Că dacă nu sunt Apostol altora, dară vouă sunt, că pecetea apostoliei mele voi sunteți întru Domnul“ (Cap. 9, 2), dară dâșii se găsiu mai slabi decât ceilalți, de vreme ce li spune: „Nu am grăit vouă ca celor duhovnicești, că încă nu puteți nici acum, că încă trupești sunteți“ (Cap. 3, 1. 2). Aceasta o spune, ca nu cumvă să creadă îi că vorbește de timpul trecut, și de aceia a adaos: „Că încă nici acum nu puteți“. Afară de aceasta nici nu erau cu toții stricați, ci încă se găsiu printre dâșii mulți sfinți, ceia ce a și arătat cam pe la mijlocul epistolei, unde zice: „Iară mie prea puțin îmi este, ca să fiu judecat de cătră voi“ (Cap. 4, 3), după care mai la vale a adăogat: „Și acestea, fraților, am închipuit întru mine și Apollo“ (Ib. vers. 6). Așa dară, de oarece toate rălele acelea izvorau din lipsă de minte, căci credeau acei amăgitori că știu ceva mai mult decât el, de aceia mai înainte de orice el doboară o asemenea ușurință, și începe epistola, zicând:

OMILIA I

„Pavel, chemat apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu, și Sosten fratele, bisericeii lui Dumnezeu care este în Corinth, celor

sfințiți întru Christos Iisus, celor chemați sfinți, împreună cu toți cei ce cheamă numele Domnului nostru Iisus Christos în tot locul, și al lor și al nostru, char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru, și dela Domnul Iisus Christos“ (Cap. 1, 4—3).

Privește, cum chiar dela început li-a doborât mândria, și li-a aruncat la pământ orice semeție, numindu-se pe sine „chemat“ «Nu eu am aflat, zice, ceea ce știu, și nici că am câștigat aceasta cu propria mea înțelepciune, ci alungând și pustiind biserica, am fost chemat». Așa dară totul este al celui ce cheamă, și nimic al celui chemat, afară numai de ascultare și supunere. „Al lui Christos Iisus“. «Dascalul vostru, zice, este Christos, și voi recunoașteți oameni ca apărători ai învățăturai sale?» „Prin vocea lui Dumnezeu“, adică că Dumnezeu a voit ca noi să ne mântuim astfel. Noi nimic n'am făcut, ci numai prin vocea lui Dumnezeu am aflat mântuirea, și fiindcă așa a crezut el cu cale, apoi noi am fost chemați prin voința lui, iară nici decât că am fi fost vrednici de chiamare. „Și Sosten fratele“. Iarăși se umilește, punând pe lângă sine pe cel ce eră cu mult mai inferior lui, fiindcă între Pavel și Sosten de sigur că eră o mare deosebire. Deci, dacă apostolul pune lângă dânsul pe cel cu mult mai inferior lui, deși între dânsul și acel Sosten eră o mare deosebire, apoi ce ar putea zice aceia, cari se mândriau față chiar de cei de aceeași valoare cu dânsii?

„Bisericei lui Dumnezeu“. Nu bisericei aceliia, sau aceștiia, ci bisericei lui Dumnezeu. „Care este în Corint“. Privește, cum prin fiecare vorbă li doboară mândria, obișnuindu-li cugetul prin toate ca ii să aibă privirea îndreptată spre ceriu. Numește biserica lui Dumnezeu, arătând că ii trebuie a se uni cu aceasta. Dacă biserica este a lui Dumnezeu, apoi ea este unită, adică este una și aceeași, nu numai în Corint, ci în întreaga lume. Numele de biserică nu este un nume de desbinare sau împărțire, ci este nume de unire și de conglăsuire.

„Celor sfințiți întru Christos Iisus“. Iarăși pun numele lui Iisus, și nicăiri nu pune nume de oameni. Și ce este sfințirea? Baza renașterii de a doua-ooră, curățirea de păcate. Li amintește de necurățenia lor, de care s'au izbăvit, și îi îndeamnă de a nu cugetă lucruri mari, că nu s'au sfințit doară prin succesele lor, ci prin înaltăpnea lui Dumnezeu.

„Celor chemați sfinți“. «Chiar însuși acest lucru, zice, adevă de a vă mântui prin credință, nu este al vostru, căci nu voi v'ați apropiat cei întâi, ci ați fost chemați; așa că chiar acest lucru mic, încă nu este al vostru întreg. Deși v-ați apropiat, fiind vinovați de mii de răle, totuși nici așa nu este vr'un merit al vostru, ci totul este al lui Dumnezeu». De aceia și Efesenilor scriindu-li zicea: „Că cu darul sunteți mântuiți prin credință, și aceasta nu dela voi, al lui Dumnezeu este darul“ (Efes. 2, 8), adevă «nici credința nu este a voastră întreagă, căci nu voi ați apucat mai înainte crezând, ci după ce ați fost chemați ați crezut și ați ascultat».

„Impreună cu toți cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos“, adevă nu numele cutăruia sau cutăruia, ci numele Domnului. „În tot locul, zice, și al lor și al nostru“. Deși această epistolă a fost scrisă numai către Corintheni, totuși apostolul amintește de toți credincioșii de pe întregul pământ, arătând prin aceasta că în toată lumea biserica trebuie a fi una și aceeași, deși este împrăstieată prin multe locuri, și prin urmare cu atât mai mult cea din Corinth. Că dacă locul e departe, totuși Domnul fiind comun, îi unește pe toți la un loc. De aceia a și adăogat apostolul: „și al lor și al nostru“. Faptul acesta, de a avea biserica un singur stăpân și Domn, este cel mai principal. Că dacă se și găesc într'un singur loc, și au mulți stăpâni cari se contrariează, apoi și dâșii sunt desbinați, și cu nimic nu li folosește la concordia lor locul unde se găesc. fiindcă acei stăpâni dau poronci contrare, și fiecare se încearcă de a-i atrage în partea sa, duple cum și zice: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona“. Tot așa și cei ce se găesc în diferite locuri, dacă nu au mai mulți stăpâni, ci nu-

mai pe unul singur, apoi cu nimic nu sunt vătămați din cauza locurilor la concordia dintre dânșii, fiindcă acel stăpân îi unește pe toți la un loc. «Nu spun, zice, că voi că Corinthenii sunteți datorți de a fi în concordie numai cu Corinthenii, ci cu toți cei din lumea întreagă, având pe un singur stăpân, comuna tuturor». De aceea a și pus el de a doua oară cavântul „al nostru”, fiindcă deși mai sus a fost zis: „numele Domnului nostru Iisus Christos”, totuși ca să nu se pară celor proști și fără minte că el a despărțit pre cei de prin alte locuri de Corintheni, a adăos din nou: „Domnul nostru și al lor”. Dară, pentru ca mai lămurit să fac ceea ce eu spun, voi citi acest pasaj după înțelesul lui, astfel: „*Pavel și Sosten, bisericei lui Dumnezeu cei din Corint, și tuturor cari chiamă numele Domnului nostru și al lor în tot locul, chiar în Roma de ar fi, sau ori unde; char vouă și pace dela Domnul Iisus Christos*”. Sau iarăși se poate explica și în următorul mod, care mi se pare că este și mai adevărat: „*Pavel și Sosten, celor sfințiți din Corint, celor chemați sfinți, împreună cu toți cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos în tot locul al lor și al noastre*”, adică «char vouă și pace celor sfințiți din Corint, și celor chemați, și nu numai vouă, ci împreună și tuturor celor din orice loc, cari chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos».

«Deci, dacă pacea este din char, de ce eugeți lucruri mari, și de ce te îngâmfi, fiind mântuit prin char? Și dacă ai pace către Dumnezeu, de ce atunci te dai în stăpânirea altora? — căci aceasta înseamnă că te împotrivești lui Dumnezeu. De ce dacă aveți charul, vă învoiți cu cutare sau cutare? Eu amândouă acéstea — charul și pacea — le cer pentru voi dela Dumnezeu, și dela dânsul, și cătră dânsul, căci dacă nu vă veți bucura de sprijinul cel de sus, nu vor rămânea statornice, și nici va fi ceva mai mult pentru voi, dacă nu vor fi îndreptate spre dânsul. Nici un folos nu vom avea chiar de am fi împăciuitori cătră toți oamenii, dacă cătră Dumnezeu suntem războinici, precum și dacă vom fi războiți de întreaga lume, iară cu Dumnezeu suntem în pace, nu vom avea nici o vătămare. Și iarăși; nici un folos nu vom avea, chiar dacă am fi laudați de întreaga lume, dacă suntem disprețuiți de Domnul, pe când dacă Dumnezeu ne aprobă și ne iubește, atunci nici o

primejdie nu vom avea, chiar de ne-ar disprețui și uri toată lumca».

Adevăratul char, și adevărata pace este numai de la Dumnezeu. Cel ce are charul lui Dumnezeu, nu se teme de nimeni, chiar de ar suferi mii de răle, și nu zic numai dela oameni, dară chiar și dela diavolul, pe când cel ce este disprețuit de charul lui Dumnezeu, pe toți bănuiește, chiar de s'ar părea că este in cea mai mare siguranță. Căci nestatornic este neamul omenesc; nu numai prietenii sau frații, ci chiar și părinții se schimbă de multe-ori dintr'o mică cauză, și 'i vezi cum alungă pe copilul ce l-au născut, mai rău decât pe dușman, precum și copiii alungând pe părinti. Gândește-te bine: David avea char dela Dumnezeu, iară Abesalom, fiul său, avea char dela oameni; dară ce felu de sfârșit a avut fiecare din ii, și care a fost mai mult lăudat, voi știți cu toții. Abraám deasemenea avea char dela Dumnezeu, — pe când Faraon avea char dela oameni, — cari pentru ca să-i facă pe plac, i-au predat pe femeia dreptului Abraám (Facere cap. 12). Dară cine din acești doi a devenit mai strălucit și mai fericit? De sigur că Abraám. Și ce spun eu de dreptul Abraám? Aveau char Israiliții dela Dumnezeu, pe când de Egiptieni erau urțiți și disprețuiți, — și cu toate astea voi știți cu câtă însemnătate au stăpânit ii pe Egiptienii cari ii urau și-i disprețuiau.

¹⁾ Deci, iubitorilor, accasta să o căutăm cu toții. Chiar rob de ar fi cinevă, aceasta să o dorească, adecă să capete char dela Dumnezeu înainte de charul stăpânului său; chiar femei de ar fi, să ceară charul lui Dumnezeu înainte de charul bărbatului; chiar ostaș de ar fi, să ceară grația de sus, să ceară charul lui Dumnezeu înainte de charul împăratului sau a stăpânitorului său, și atunci va fi dragălaș și inaintea oamenilor. Și cum ar putea cinevă să capete char dela Dumnezeu? Cum, zic, in alt chip, decât numai prin umilință? „Dumnezeu, zice, celor mândri li stă împotrivă, iară celor smeriți li dă dar“ (Pilde 3, 34), și „Jertfa lui Dumnezeu duhul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi“ (Ps. 50, 19). Dacă chiar inaintea oamenilor umilința este atât de plăcută, apoi

¹⁾ Partea morală. Despre umilință. (Veron).

cu atât mai mult înaintea lui Dumnezeu. Astfeliu au aflat char cei dintre ginți, astfeliu și Iudeii au căzut din char, fiindcă nu s'au supus dreptăței lui Dumnezeu. Cel umilit devine tuturor plăcut și dragălaș, este tovarășul păcei neîntrerupte, și nu are nici un motiv de ceartă sau războiu. Chiar de l-ai batjocori, chiar de l-ai defăimă, chiar de i-ai zice orice, el tace și este în totul liniștit; cătră toți va avea o astfelu de pace, încât nici nu se poate spune, fiindcă are cu sine pacea lui Dumnezeu. Poroncile lui Dumnezeu sunt, ca noi să fim în pace cu toți oamenii, și vieța noastră numai atunci este regulată, când vom avea pace și dragoste reciprocă între noi. Pe Dumnezeu nu-l va putea cinevă vătămă niciodată, căci natura lui este nestricăcioasă și mai presus de orice patimă.

Nimic nu face pe creștin atât de admirat, ca umilința. Ascultă pe Abrahăm, care zice: „Eu sunt pământ și cenușă“ (Fac. 18, 27), ascultă și pe Dumnezeu, care spune de Moisi că era mai blând decât toți oamenii. În adevăr că nimeni n'a fost mai umilit ca Moise, care conducând un popor atât de numeros, care întreaga armată a Egiptenilor împreună cu împăratul ei a afundat-o în marea Roșie ca pe niște muște, care atât în Egipt, cât și în marea Roșie, și în pustie, a făcut atâtea fapte mari și minunate, care s'a bucurat de o așa mărturie din partea lui Dumnezeu, — și cu toate acestea el se găsiă ca unul dintre cei mulți, ba încă era mai umilit și decât socrul lui, al căruia sfat îl primea. El nu se neliniștea și nici nu zicea: «Dară ce? După atâtea fapte minunate săvârșite, ai venit și tu ca să ne sfătuiești?» — ceea ce pățimesc cei mai mulți dintre noi, căci chiar de li s'ar da sfatul cel mai bun de cinevă, totuși îi disprețuiesc acel sfat, fiindcă persoana ce l-a dat este poate umilită și mai neînsemnată decât dânșii. Nu însă așa a fost și Moisi, ci prin umilință el a făcut totul. De aici el a disprețuit și palatele împărătești, fiindcă era cu adevărat umilit. Umlința este aceea care face cugetarea înaltă și sănătoasă. Câtă generozitate crezi că a fost din partea lui, și câtă mărime de suflet ca să ajungă a disprețui până și palatul și masa împărătească? Căci se știe că împărații Egiptului erau considerați și cinstiți ca zei, și se bucurau de mari bogății și tezaure. Dară el toate acestea lăsându-le, și aruncând la o parte până și sceptrul Egiptului, a alergat în ajutorul celor

robiți și torturați; în ajutorul celor ce-și petreceau timpul în cărămidării și în mocirle de lut, și pe cari Egiptenii îi asupreau și disprețuiau. „Și-i asupreau pe dânsii Egiptenii cu silă“ (Exod. 1, 13) zice. Deci, alergând în ajutorul celor disprețuiți și împilați, și punându-se deacurmezișul asupra lor, prin aceasta a dat dovadă, că acest umilit era cu adevărat înalt și cu mari simțiminte. Lipsa de minte și ușurința vin numai dela un suflet nenobil și dela o cugetare josnică, pe când blândeța purcede dintr'un suflet mărinimos, și dintr'o cugetare sănătoasă.

Și dacă voiți, să cercetăm pe fiecare din acestea cu exemple. Spune-mi, te rog: cine a fost mai înalt decât Abraâm? Căci deși el a fost care a zis: „Eu sunt pământ și cenușă“, și tot el care a zis: „Să nu fie ceartă între mine și între tine“ (Fac. 13, 8), totuși acest suflet umilit a disprețuit prăzile de războiu luate dela Persi, și nu s'a uitat la trofeile cucerite dela barbari. Aceasta a făcut-o el dela o cugetare înaltă, și dela un suflet mărinimos. Cel ce cu adevărat este umilit, acela este cel înalt, și nici decum lingușitorul, nici decum vicleanul. Altceva este mărinimia sufletului, și altceva ușurința și lipsa de minte. Acest fapt se învederează din exemplul lui Abraâm, și din cele ce urmează. Dacă de pildă cineva ar consideră lutul ca lut și l-ar disprețui, iară un altul l-ar consideră ca aur, și nu ca lut ce este, și-i-ar da valoarea aurului, apoi oare care din acești doi este cel înalt? Oare nu acela care nu admiră lutul? Care din doi este cel umilit și înjosit? Oare nu cel ce admiră lutul și-l prețuiește ca mare lucru? Tot așa judecă tu și în cazul de față, căci și aici cel ce zice despre sine că este pământ și cenușă, este cu adevărat înalt, deși o spune aceasta din umilință, pe când cel ce nu se crede a fi pământ și cenușă, ci se cinstește singur pe sine și cugetă lucruri mari de persoana sa, acela este cu adevărat cel înjosit și disprețuit, fiindcă pe cele mici le crede ca mari. Deci, este învederat că Patriarhul a pronunțat acele vorbe dintr'o cugetare înaltă. „Eu sunt pământ, zice, și cenușă“, vorbe care vin dela înălțimea cugetărei, și nici decum dela ușurință. Dupre cum se întâmplă și cu trupurile, că unul de pildă este bine format și plin de viață, iară un altul umflat și bolnav — deși amândouă

sunt cu cărnurile de pe ele strălucite, însă unul are cărnurile stricate, iară altul sănătoase, — tot așa și în cazul de față; căci altceva este a fi lipsit de minte, ceea ce înseamnă că acela este infumurat și plin de mândrie, și altceva de a fi înalt, ceea ce dovedește că acela este sănătos și întreg la minte. Și iarăși: cineva de pildă este înalt cu trupul, iară un altul fiind scurt de statură, se încalță cu ciubote cu călcăe înalte, ca să devină și el înalt. Dară noi pe cine vom numi înalt și mare? spunem-i; oare nu pe cel ce dela natură este înalt? Celalt are o înălțime străină naturei sale, și numai încălțându-se cu ciubote cu tocuri înalte a devenit și el înalt, — ceea ce mulți dintre oameni pățimesc, ridicându-se pe dânsii pe banii sau pe slava ce cred că o au, ceea ce în realitate nu este înălțime. Înalt se numește numai aceia, care nu are nevoie de asemenea lucruri, acela care are înălțimea sa naturală, disprețuind pe toate celelalte.

Deci, iubiților, să devenim umiliți, pentru ca să putem fi înalți. „Că cel ce se smerește pe sine, zice, se va înalță“ (Math. 23, 12). Dară nu așa este și cel lipsit de minte, ci unul ca acesta este mai înjosit și mai umilit decât toți ceilalți, după cum și bășica de apă se umflă, însă umflătura ei nu este ceva trainic și sănătos. De aceea noi și numim pe astfelii de oameni umflați de mândrie, după cum sunt și unele trupuri umflate de dropică, după cum se umflă și bășica de apă sau de săpun. Omul care cugetă cu moderațiune, nu va cugetă niciodată lucruri mari de sine, chiar de ar avea cu dânsul fapte mari, — căci el își simte neputința sa și umilința, — pe când cel lipsit de minte își inchipuie lucruri mari de dânsul, chiar și în cele mai mici acțiuni ale lui. Să câștigăm deci înălțimea prin umilința noastră. Să judecăm cu luare aminte natura lucrurilor omenești, pentru ca astfelii să ne aprindem de dorul celor viitoare. În alt mod nu se poate ca să devină cineva umilit, decât numai prin iubirea celor sfinte și dumnezeesti, precum și prin disprețuirea celor prezente. După cum cel ce urmează să se bucure de împărăție întru nimic n'ar socoti cinstea ce i-ar da-o altul în mod particular în locul porfirei împărătești, tot așa și noi ne vom bate joc de toate cele prezente, dacă vom dori cinstea cea din viața viitoare. Nu vedeți pe copii când se joacă, cum îi se fac soldați și se pun în ordine de bătaie, cum merg

înaintea lor vestitori, (trâmbițași) și purtători de toege, și cum în mijlocul lor pășește acel copil ce ține locul căpeteniei lor, făcând astfelu glume copilărești? Intocmai așa sunt și lucrurile omenesti, ba încă și mai josnice: astăzi existând, și mâine dispărând.

Deci, să devenim, iubitorilor, mai sus decât toate acestea, și nu numai că să nu le dorim, ci chiar să ne și rușinăm dacă ni le-ar propune cineva. Cu chipul acesta alungând dela noi dragostea de dănsule, vom câștiga dragostea acea sfântă de vieața viitoare, și ne vom bucura de slava cea neperitoare și veșnică. Căriea fie cu toții a ne învrednici, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, cu care și prin care se cade slava Tatălui și Sf. Duh în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Mulțămesc Dumnezeului meu pururea pentru charul lui Dumnezeu ce s'a dat vouă întru Christos Iisus, că întru toate v'ați îmbogățit întru dânsul“. (Cap. 1, 4. 5).

Ceia ce face cu alții, când îi sfătuiește zicând: „Întru toate prin rugăciune cu mulțămită cererile voastre să se arate lui Dumnezeu“, (Filip. 4, 6), tot aceea a făcut și cu dânsul, învățându-ne ca de aici să începem vorba pururea, și înaintea tuturor să mulțămim lui Dumnezeu. Nimie nu este atât de plăcut lui Dumnezeu, ca a ne arată mulțămitori cătră dânsul, și pentru noi înșine, și pentru alții. De aceea apostolul aproape în toate epistolele sale o trece aceasta înaintea tuturor, și dacă în celelalte epistole a făcut așa, apoi aici cu atât mai mult eră necesar să o facă. Cel ce mulțămeste lui Dumnezeu, îi mulțămeste și pentru cele ce pătimește ca și pentru cele bune, îi mulțămeste și pentru charul și favoarea acordată; iară charul nu este nici datorie, nici plată, și nici răsplată. Dacă aceasta eră necesar să o spună peste tot locul, cu atât mai mult eră necesar a

o spune Corinthenilor, cari se uitau cu gura căscată la cei ce tăeau și desbinau biserica.

„Dumnezeului meu“. Din prea marea lui dispoziție sufletească răpește și-și însușește ceea ce este obștesc, obiceiul pe care-l aveau și Prorocii pururca, zicând: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu“ —, cu care ocazie îi îndeamnă și pe dânsii ca să facă așa. Cei ce grăiesc așa, se despart de toate cele omenești, și pășește către Acela, pe care-l invoacă cu multă dispoziție sufletească. Aceasta o poate zice cu adevărat numai cel ce se ridică pururea dela cele pământești spre cele cerești, spre Dumnezeu, pe care-l preferă înaintea tuturor, căruia îi mulțamește neconținut, nu numai pentru charul dejă dat lui, ci chiar și pentru cel mai mic bine ce a avut după aceasta, și pentru care îi înalță tot aceeași laudă și mulțămire. De aceia și apostolul n'a zis simplu: «mulțamesc lui Dumnezeu», ci a mai adăos: „pururea pentru voi“, învățându-ne a cunoaște pururca charul lui Dumnezeu, și nimănui altuia a-i mulțami, decât numai lui Dumnezeu.

„Pentru charul lui Dumnezeu“. Ai văzut cum el îi îndreptează peste tot locul? Unde este Charul, acolo nu sunt fapte, iară unde sunt fapte, acolo nu este char. «Deci, dacă este charul, zice, de ce cugetați lucruri mari? De ce sunteți îngâmfați? „Ce s'a dat vouă“, zice: «și prin cine s'a dat? Poate prin mine, s'au printr'un alt apostol? Nici de cum, zice; ci prin Christos Iisus», căci expresiunea „întru Christos Iisus“ aceea înseamnă. Privește, cum în multe locuri particula „întru“ este pusă în loc de „prin“. Așa dară particula „întru“ nu este de mai mică însemnătate ca „prin“.

„Că întru toate v'ați îmbogățit întru dânsul“. Iarăși: prin cine v'ați îmbogățit? „Întru dânsul“ zice, adică «printr'insul». Și nu zice simplu «v'ați îmbogățit», ci și „întru toate“. Deci, când este și bogăție, și a lui Dumnezeu bogăție, și întru toate, și prin unul născut al său Fiu, apoi judecă singur la vistieria cea negrăită.

„In tot cuvântul și în toată știința“ zice. Nu în cuvântul cel deafară, adică cel lumesc, ci în cuvântul lui Dumnezeu, căci dacă este știință și fără cuvânt, este totuși știință și cu cuvânt. Sunt mulți cari au

știință, dar n'au cuvânt, precum sunt cei simpli, și cari nu pot să reprezinte destul de lămurit ceea ce au în cugetul lor. «Inșă voi, zice, nu sunteți așa, ci sunteți destoinici și de a cugetă, și de a vorbi în acelaș timp, adică de a spune lămurit ceia ce cugetați».

„Precum mărturisirea lui Christos s'a adevărit întru voi“ (Vers. 6). În șirul laudelor și a mulțămirei se atinge foarte mult de dânsii, căci pare că zice: «Nu prin filosofica omenească, și nici prin învățătura omenească, ci prin charul lui Dumnezeu, prin bogăția, și știință, și prin cuvântul (rațiunea) cel dat vouă de dânsul, ați putut afla dogmele adevărului, și a vă întări în mărturisirea Domnului, adică în propoveduirea evangheliei lui v'ați bucurat de multe semne și minuni, de charul cel negrăit, încât ați primit propoveduirea evangheliei sale. Deci, dacă v'ați încredințat prin semne și prin char, de ce vă clătinați?» Aceste cuvinte sunt nu numai ale celui ce se atinge de dânsii, ci și ale celui ce-i apucă mai înainte, cu scopul de a-i îndrepta.

„Incât a nu fi lipsiți voi nici într'un dar“ (Vers. 7). Aici ni se prezintă o mare nedomirire: cum, dacă îi sunt îmbogățiți întru tot cuvântul astfelui, încât să nu fie lipsiți de nici un dar, sunt și trupești, că dacă la început erau astfelui, cu atât mai mult acum n'ar fi trebuit să fie așa? Deci, pentru ce îi numește trupești, zicând: „N'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești“ (Cap. 3, 1)? Ce putem noi spune aici? Că la început, pe când îi crezuse, se învrednicise de toate darurile, căci erau plini de râvnă pentru ele, mai în urmă însă au devenit mai leneși; sau dacă nu este așa, apoi atunci nici unele și nici altele nu sunt zise pentru toți fără excepțiune, ci unele sunt zise către cei vinovați și vrednici de acuzațiuni, iară celelalte către cei vrednici de laude. Cum că dânsii aveau încă daruri, se vede din pasajele următoare „Ficcare dintru voi psalm are, învățătură are, limbă are, descoperire are, tălmăcire are, toate spre zidire să se facă“, și „Prorocii doi sau trei să grăească“ (Cap. 14, 26. 29). Se mai poate spune și altcevă, care după obiceiul apostolului de a ni spune totul, ni l-a spus și aici. Eu cred că aici apostolul, prin expresiunile: „Incât a nu fi lipsiți voi nici într'un dar“, face

aluziune și la dânsul, fiindcă și el a făcut semne și minuni, după cum li vorbește prin a doua epistolă: „Că semnele apostolului s'au lucrat întru voi întru toată răbdarea“, și iarăși: „Ce este de care să fiți mai lipsiți decât celelalte biserici“ (II. Cor. 12. 12. 13)? Deci, după cum am fast zis, aici apostolul amintește poate și de dânsul, și le spune acestea cătră cei ce erau încercați și statornici în credință, — fiindcă erau printre dâșii și mulți sfinți, cari se pusese în slujba bisericii și a sfinților ei, și cari se făcuse începătură (părgă) Achaei, după cum arată cam pe la sfârșitul epistolei./ Dealtmîntrelea chiar dacă poate laudele acestea nu se prea țin de adevăr, totuși fiind puse cu economie, pregătesc mai dinainte calea cuvântului. Cel ce dela început chiar grăiește deodată lucruri greoaie, a închis imediat auzul celor slabi, fiindcă dacă cei ce ascultă vor fi în același grad de cînte, se vor mînieă, iară de vor fi cei mai de jos, se vor înristă. Deci, ca nu cumvă să se întâmple aceasta, el își face începutul dela niște laude părute. Dealtmîntrelea aceasta nici nu este lauda lor, ci a charului lui Dumnezeu, fiindcă a se izbăvi de păcate și a se îndreptăți, este al darului de sus. De aceia tocmai că și stăruiește în aceste împrejurări, care arată filantropia lui Dumnezeu, ca astfelu mai mult încă să li vindece boala de care suferiau.

„Așteptând descoperirea Domnului nostru Iisus Christos“. «De ce vă neliniștiți, zice, și de ce vă tulburați? Că Christos nu este de față? Dară el este de față, și ziua venirii lui bate la ușă». Dară tu te gândește la înțelepciunea lui Pavel, cum el smucindu-i din cele omenesti, i-a înfricoșat amintindu-li de judecata cea grozavă, arătându-li că nu numai de începuturi bune avem nevoie, ci și de sfârșituri bune. Impreună cu darurile acestea noi avem nevoie și de o altă virtute, aceia adică ca să ni amintim neconținut de acea zi, și că avem trebuință de multe ostenele, ca să putem ajunge cu bine la sfârșit. Venirea Domnului ei o numește „descoperire“, arătând prin aceasta, că deși nu se vede, totuși ea este, ni stă de față și acum, și că atunci se va arătă. «Deci, zice, este trebuință de răbdare, sau mai bine zis de așteptare, căci de aceia ați primit minunile, ca să rămâneți statornici».

„Care vă va și întări pre voi până la sfârșit nevinovați“ (Vers. 8). Aici s'ar părea că îi lingușește, însă cele vorbite îl scapă de orice linguire. Știe el foarte bine a-i atinge, ca de pildă când zice: „Că nevenind eu la voi s'au semetit unii“ și „Ce voiți? Cu toeag să viu la voi, sau cu dragoste și cu duhul blândetei“ (Cap. 4, 18. 21)? Dară în pasagiul ce ni stă de față, nu numai că nu-i lingușește, ci pe sub ascuns chiar îi învinovățește, căci expresiunea „Vă va întări“ și expresiunea „nevinovați“ îi arată pe dânsii ca clătinași în credință și răspunzători de vinovăție.

Tu însă te gândește, cum apostolul îi pironește veșnic de numele lui Iisus Christos, și nu de numele vre-unui om, nu de numele vre-unui apostol sau dascal, ci neconținut li amintește de numele celui dorit de dânsii, întocmai ca și cum ar avea grijă de a întrema pe niște hui măciși de beție. Nici într'o altă epistolă nu se găsește atât de des pus numele lui Christos, pe când aici în puține versuri se găsește trecut de multe ori, și aproape că întregul exord și l-a jesut cu acest nume.

Gândește-te bine dela început: «Pavel, zice, chemat apostol al lui Iisus Christos, celor sfințiți întru Iisus Christos, la toți cei ce chiamă numele lui Iisus Christos, char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl și dela Domnul Iisus Christos. Mulțămesc Dumnezeului meu pentru charul dat vouă întru Christos Iisus, precum mărturisirea lui Christos s'a adeverit întru voi, așteptând descoperirea Domnului nostru Iisus Christos, care vă va și întări pre voi, până la sfârșit nevinovați în ziua Domnului nostru Iisus Christos. Credincios este Dumnezeu, prin care v'ați chemat spre împărțirea Fiului său Iisus Christos. Și vă rog pre voi fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos“.

Ai văzut șirul neîntrerupt al numelui lui Christos? De unde este destul de arătat chiar și pentru cei mai tâmpi, că el nu face aceasta cum s'ar întâmpla și fără scop, ci prin îndesirea acestei denumiri frumoase scoțându-l mândria cea proastă din suflet, să încearcă să li poată curăți din rădăcină germenile boalei.

„Credincios este Dumnezeu, prin care v'ați chemat spre împărtășirea Fiului său“ (Vers. 9). Vai! Ce lucru mare a spus el aici! Câtă măreție a darului ni-a arătat! «Ați fost chemați, zice, spre împărtășirea unicului său Fiu, și voi vă lăsați la bunul plac al oamenilor? Dară ce poate fi mai rău decât aceasta? Și cum ați fost chemați? Prin Tatăl». Dară fiindcă el într-una zicea de Fiul, că „printr'însul“ și „întru dânsul“, apoi ca să nu se creadă că pomeneste de Tatăl ca mai inferior decât Fiul, a dat întregul fapt Tatălui. «Nu ați fost chemați, zice, prin cutare sau prin cutare, ci prin Dumnezeu Tatăl, și printr'însul v'ați și îmbogățit». Iarăși zice „v'ați chemat“ adică nu voi v'ați apropiat de el mai întâi, ci «ați fost chemați».

Dară ce va să zică oare: „spre împărtășirea Fiului său“? Ascultă-l tot pe dânsul, care mult mai lămurit o arată aceasta în altă parte:

„De răbdăm zice, împreună vom și împărăți, de am murit împreună cu Christos, împreună cu dânsul vom și înviea“ (II. Timoth. 2, 12. 14).

„Credincios este Dumnezeu“, adică „adevărat“. Dară dacă este adevărat, apoi va și face ceea ce a făgăduit; însă a făgăduit a ne face părtași Fiului său cel unul născut, că pentru aceasta ne-a chemat. „Că fără căință, zice, sunt darurile și chemarea lui Dumnezeu“. Toate acestea el mai dinainte le iconomisește cu cuvântul, ca nu cumva după mulțimea greșalelor lor să cadă în desnădăjduire. Toate ale lui Dumnezeu ne vor urmă fără îndoială, dacă însă nu vom fugi peste câmpii, ca și caii cei fără zăbală în gură, ca și Iudeii cari fiind chemați n'au voit să primească cele bune. Aceasta nu s'a întâmplat din pricina celui ce a chemat, ci din cauza nerecunoștinței lor. El voia să li dea bunurile făgăduite, îi însă nevoind a primi, singuri s'au scos afară. Dacă iar fi chemat la un lucru greu și foarte obositoriu, ar fi avut poate cuvânt de apărare, deși nici așa n'ar fi fost vrednici de iertare; — dar când au fost chemați spre curățire, spre dreptate, sfințire, izbăvire din robie, spre châr și înfiere, spre bunurile cele pregătite, pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit, și când Dumnezeu i-a chemat, și prin

sine i-a chemat, apoi de ce iertare vor putea fi vrednici cei ce n-au alergat către dânsul?

¹⁾ Deci, iubiților, să nu învinovățiaască nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce chiamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. «Dară, zici tu, trebuia ca și fără voea lor să-i atragă spre sine». Să nu fie! Ei nu știește pe nimeni, căci cine oare chemând la cinste, la cununii, ospete și serbări, trage la sine pe cei chemați, legați și fără voea lor? Nici unul nu face așa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocorește. Dumnezeu trimite fără voe în gheena, însă în împărăția cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veșnic el trimite pe păcătoși legați și vâlcărându-se, însă când e vorba de miile de bunătați, nu așa; fiindcă dacă natura acelor bunuri nu este așa, încât ii să alerge spre ele de bună voie, și să cunoască charul cel mare, apoi atunci sila întrebuițată cu oamenii defaimă inșeși acele bunuri. «Dară de ce, zici tu, nu preferă toți oamenii aceste bunuri, și nu alegă după ele»? Din cauza neputinței, sau mai bine zis din cauza slăbăciunii lor. «Și de ce atunci nu vindecă slăbăciunea or»? Dară cum și în ce felii trebuia să vindece această slăbăciune? Oare n-a făcut el făptura întreagă, care nvață pe om, și-i arată puterea și filantropia lui Dumnezeu? „Ceriurile, zice, spun slava lui Dumnezeu“. Ps. 18, 2). Nu oare a trimis și pe Proroci? Nu i-a instituit? Nu a făcut cu dânsii minuni? Nu li-a dat lege scrisă și lege naturală? Nu a trimis și pe Fiul său? Nu li-a trimis și pe apostoli? Nu a făcut cu dânsii semne? Nu i-a amenințat cu gheena? Nu li-a făgăduit împărăția cerurilor? Nu în fiecare zi resare soarele său preste cei buni și preste cei răi? Oare cele ce a poroncit nu sunt, atât de ușoare și lesne de implinit, în cât mulți covârșesc poroncile lui prin prisosința filosofiei or? „Ce trebuia să facă viei sale, și n'a făcut“ (Isaia 5, 4)? «Dară, zici tu, de ce nu mi-a infiltrat în nod natural cunoștința și virtutea?». Deci, cine zice cesteia? Elinul, sau creștinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleași lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoștință, iară celalalt pentru vieață. Așa dară noi vom vorbi

¹⁾ *Partea morală.* Cum că cele bune ca și cele rele nu sunt în silă, ci rezultă din intențiune. (*Veron*).

mai întâi cătră creștin, căci nu atâta îmi este vorba de membrele de dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice creștinul? «Trebuie, zice, ca să ni înfăltreze înseși cunoștința virtuței». Dară ni-a înfăltit această cunoștință, căci de nu ni-ar fi înfăltit-o, cum am putea cunoaște cele vrednice de făcut, cum și cele ce nu trebuie a le face? De unde atunci, și de ce sunt legile și judecățile? Deci, ei ni-a înfăltit această cunoștință, sau mai bine zicând, nu atât cunoștința, pe cât înseși fapta. Dară pentru ce atunci ar trebui ca să primești răsplata, dacă totul ar fi a lui Dumnezeu? Căci spune-mi te rog: oare Dumnezeu te pedepsește ia felii cu Elinul păcătând? Nici de cum, căci tu ai cu tine libertatea izvorită din cunoștință. Dară ce? Dacă ți-ar spune cineva acum, că și tu și Elinul vă veți învrednici ace-lorași bunuri pentru cunoștință. oare nu te-ai neliniști? Eu cred că da, căci ai zice: că Elinul putând afla cunoștința prin sine, n-a voit totuși să o afle. Și dacă și ei ar zice, că Dumnezeu trebuie să înfăltreze în noi cunoștința în mod natural, oare nu ai ride, și nu i-ai spune «dară de ce n-ai căutat-o? de ce nu te-ai silit ca să o afli, precum am aflat-o eu»? — și ai stă cu mult curaj împotriva lui spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie de a învinovăți pe Dumnezeu, că nu ni-a înfăltit și cunoștința odată cu natura. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoștința, și tot așa ai putea reuși să capeți și o vicață curată, dacă nu ai ispitit și nu ai cere totul; dară fiindcă te îngreuezi spre fapta bună, de aceea și pui înainte astfelu de vorbe prostești. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dară atunci ni-ar fi disputat virtutea multe din animalele necuvântătoare, fiindcă multe din ele sunt mai cumpătate în vicață decât noi. «Dară, zici tu. așa fi voit mai bine să fiu bun din silă, și să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin intențiune și prin voința mea, și apoi să fiu osândit și pedepsit». Inșă niciodată binele nu este silit, și nici că s'a auzit vre-o dată că sila este mama binelui. Dacă nu știi ce trebuie să faci, arată, și atunci vom spune ce trebuie; dară dacă cunoști singur că desfrânarea de pildă este un lucru rău, de ce atunci nu fugi de rău? «Nu pot» zici tu. Inșă te vor acuză și ți vor închide gura alții, cari au reușit a face cele mai mari fapte. Tu poate având și femeie nu te înfrânez, pe când un

altul și fără femei își păstrează întreaga curătenie. Deci ce cuvânt de îndreptare vei avea nepăzind măsura cumpătărei, pe când acela sare peste primejdie? «Nu sunt așa, zici tu, din cauza naturii trupului, și nu din cauza intențiunei». Nu ești așa, fiindcă nu voiești, și nu că n-ai putea, căci eu îți voiu dovedi că toți sunt des-
toinici spre fapta bună. Ceia ce nu poate să facă cineva nu o va putea face chiar și sila de i-ar stă de față, iară dacă poate să o facă din silă, apoi cel ce nu face contra voinței sale, acela nu o face. De pildă iată ce spun: a sbură cineva și a se ridica la ceriu având trup greu, este cu desăvârșire peste puțință. Deci ce? Dară dacă împăratul ar poronci să se facă aceasta, și ar amenința cu moartea și ar poronci, că acei ce nu vor sbură să fie tăiați și arși, sau și altceva de acest feliu, oare ar ascultă cineva? Nici de cum, fiindcă nu primește natura. Când însă acest fapt s'ar petrece cu înfrânarea, când ar da poronci ca tot cel ne'nfrânat să fie pedepsit, să fie bătut, să fie ars, și să pătimească mii de răle, oare nu ar ascultă cei mai mulți de acea poroncă? «Nu, zici tu, căci se găsește și acum în ființă o lege care poroncește de a nu preacurvi, și totuși nu se supun toți». Apoi dacă nu se supun cu toții, nu este din cauză că a slăbit frica de lege, ci fiindcă cei mai mulți cred că nu vor fi simțiți, dară dacă legiutoriu sau judecătoriu ar fi de față cu cei ce fac desfrânări, apoi de sigur că frica li-ar scoate pofta de desfrânare. Dară eu ași mai adaogă și o altă silă mai mică, ca de pildă aceia de a-l răpi din brațele iubitei lui, a-l inchide în temniță legându-l, ceia ce ar putea să rabde, și nu'ar pătimî nimic urios.

Deci, iubiților, să nu mai zicem că cutare este bun din natură, sau că cutare este rău din natură. Dacă acela este bun din natură, apoi niciodată nu va putea să devină rău; și dacă este rău dela natură, apoi niciodată nu se va putea face bun. Dară noi vedem din contra schimbările cele mai iuși, căci din fapte răle deodată trece cineva la fapte bune, și din fapte bune trece la cele răle. Astfelii de împrejurări nu se văd numai în sfințele scripturi, ca de pildă vameși făcându-se apostoli, tâlhari laudați, ucenici devenind vinzători, femei desfrânate devenind înțelepte, cucernici prefăcându-se în necucernici, după cum vedem și în legea veche și în cea nouă, ci chiar în fiecare zi ar putea vedea cineva petrecându-se astfelii de impre-

jurări. Dacă faptele lor ar fi fost dela natură, nu ar fi căzut în cealaltă extremitate. Dacă dela natură am fi împătimiți, apoi niciodată prin sârguința noastră n'am putea deveni fără patimă. Ceia ce este dela natură, nu cade în cealaltă extremitate, adecă nu cade din cea ce e după natură. Nimeni din necesitatea natură de a dormi n'a căzut în necesitatea de a nu dormi; nimeni din necesitatea naturală de a se strică și descompune, n'a căzut în necesitatea de a nu se descompune; nimeni din necesitatea de a avea foame n'a căzut în necesitatea de a nu pătimi de foame. De aceia nici nu sunt considerate aceste necesități naturale ca păcate, nici nu ne batjocorim pe noi înșine pentru că le avem, și nici voind a acuza pe cineva nu-i zicem! ostricăciosule! o! împătimitule! -- ci punem înaintea cauzele vinovăției, ca de pildă curviea, sau preacurviea, sau altceva de acest felu, care depinde de voiața lui. De aceia tocmai ne înfățișăm înaintea judecătorilor, cari învinovătesc și pedepsesc, iară pre cei ce fac cele contrare, îi cinstesc. Deci, când și din cele ce facem unii contra altora, și din cele pentru care fiind condamnați suntem pedepsiți, și din cele pentru care am făcut legile, când și din cele pentru care ne acuzăm pe noi înșine, chiar de nu ne ar acuza nimeni, când din cele pentru care lenevindu-ne devenim răi, iară temându-ne devenim mai buni, când și din cele ce vedem pe alții progresând și ajungând la filosofia cea mai înaltă, când din toate acestea, zic, noi vedem că este cu puțință de a ne schimba, apoi atunci este învederat că în noi stă de a face ceva, sau a nu face. Și atunci de ce să ne amăgim pe noi înșine cu pretexte și desvinovățiri seci, cari nu numai că nu ni aduc nici-o iertare, ci chiar cea mai grozavă pedeapsă? Deci, trebuie a avea totdeauna înaintea ochilor acea zi infricoșată, și astfelu a ne îndeletnici cu fapta bună, pentru ca obosându-ne puțin, să putem lua cununile cele neperitoare. Cu nimic nu ni vor folosi atunci pe noi asemenea cuvinte, ci cei deopotrivă cu noi, și cari au reușit în faptele cele bune, ne vor condamna atunci fără milă; cel milostiv va condamna pe cel crud și nemilostiv, cel bun pe cel rău, cel blând pe cel aspru, cel ce voiește binele altuia pe pizmătareț, iubitoriul de înțelcione pe iubitoriul de slavă deșartă, cel harnic pe cel trândav și leneș, cel înțelept și cumpătat pe cel destrăbălat. Așa va dispune Dumnezeu la judecata noastră, și așa va

orândui pentru fiecare ceată, pe unii laudându-i, și pe alții pedepsindu-i. Inșă, să nu fie, ca vr'unul din cei de față să se găsiască printre cei pedepsiți și necinștiți, ci printre cei încununăți și cari se bucură de împărăția cerurilor. Căreia fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia. Domnului nostru Iisus Christos, cu care împreună se cuvine Tatălui și Sfântului Duh, slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Și vă rog pre voi, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos, ca toți să grăiți aceeași, și să nu fie între voi împerecheri (shizme) ci să fiți întemeiați într'un gând și întru o înțelegere“. (Cap. 1, 10).

Precum ziceam pururea, că certările trebuie a se face câte puțin și pe nesimțite, acelaș lucru îl face și Pavel aici. In adevăr, că urmând el mai departe a trece la un fapt încărcat de multe primejdii, și care ar fi fost deajuns de a zdruncină biserica din temelii, face uz de cuvânt cu cea mai mare înțelepciune. Zice că-i roagă pe dâșii, și că-i roagă prin Iisus Christos, ca și cum ei nu eră deajuns singur ca să li adreseze rugămintea și să-i convingă de cererea lui cea dreaptă. Și ce înseamnă: „Vă rog pentru numele lui Iisus Christos“? Adecă «iau pe Christos de martur, iau în ajutoriu numele lui cel nedreptățit și batjocorit», și cu multă sfială o face aceasta, ca nu cumvă să-i rușineze deodată, fiindcă păcatul face pe oameni nerușinați. De accia dacă dela început chiar ai certat aspru pe cinevă, l-ai făcut singur neimblânzit și fără rușine, iar dacă l-ai adus la umilință prin vorbe blajine, apoi i-ai indoit grumazul, i-ai tăiat curajul, și l-ai făcut să cate la pământ. Aceasta tocmai pregătind-o aici și Pavel, deocamdată îi roagă în numele, sau pentru numele lui Iisus Christos. Și de ce-i rogi? spune-mi. „Ca toți să grăiți aceeași, zice,

și să nu fie între voi împerecheri (shizme)⁴. Singură arătarea shizmei (împerecherei) printre dânșii, și eră deajuns de a fi invinovați. Prin împerecheri, nu numai că întregul se desparte în mai multe părți, ci și chiar se pierde la urmă, căci așa este natura shizmei. Apoi fiindcă i-a atins foarte tare prin numirea shizmei, iarăși îndreaptă și moaie vorba, zicând: „Ci să fiți întemeiați într'un gând și într'o înțelegere“. Fiindcă mai sus a spus: „ca aceiași să grăiți“, apoi ca să nu creadă ii că concordiea se mărginește numai în vorbe, li-a adăos fraza: „Ci să fiți întemeiați într'un gând și într'o înțelegere“, ca și cum li-ar fi zis: «cer dela voi concordiea pe care nu numai în vorbe, ci și în cugetele voastre să o aveți». Și fiindcă se poate să se vorbească și cu cugetul aceiași, și să nu fie concordie — deși nu în toate lucrurile, — de aceea a adăos expresiunea: „Să fiți întemeiați“, fiindcă cel unit în oarecare chestiuni, și în altele dezbinat, nicidecum n'a fost întemeiat, ci a rămas străin de conglăsuire, străin de acord. Se poate apoi ca cinevâ să conglăsuiască în cugetări, și să nu conglăsuiască în înțelegere, ca de pildă cei cari au aceiași credință, însă nu sunt uniți duple dragoste. Astfeliu că duple cugete suntem uniți, căci cugetăm aceleași, însă duple înțelegere nu suntem uniți deloc, ceea ce s'a întâmplat cu Corinthenii aceștia, că unii preferau pe cutare, iară alții pe cutare. De aceea zice apostolul, că trebuie a conglăsui și cu gândul și cu înțelegerea. Shizma între Corintheni nu venise deacolo, că se dezbinase și se învrăjbise în credință, ci pentru că se dezbinase în înțelegere (părere), duple ambițiunea omenească. Dară fiindcă cel acuzat devine cu totul lipsit de rușine, întrucât nu sunt marturi contra lui, privește, cum apostolul ne-dându-li voie să tăgăduiască faptul, a aduș de față marturi.

„Pentru că mi s'a arătat mie pentru voi, frații mei, dela cei ce sunt ai Hloeii“ (Vers. 11). Și n'a spus aceasta imediat, ci mai întâi a pus la mijloc păcatul, ceea ce este faptul celui ce a crezut celor ce i-au arătat, căci dacă n'ar fi fost așa, n'ar fi invinovațit el degeaba, fiindcă n'ar fi crezut Pavel cum s'ar întâmplă. Și n'a spus imediat dela început că i s'a arătat, ca să nu se pară că-i invinovațește numai din arătările

acelora, și nici n'a tăcut, ca să nu se creadă că vorbește numai dela sine. Iarăși îi numește frați, căci chiar dacă păcatul lor eră învederat, totuși nimic nu-l împiedecă încă de a-i numi frați. Dară tu gândește-te la înțelepciunea apostolului, cum el n'a numit în parte persoanele ce i-au arătat, ci întreaga casă a Hloei, ca astfelu îi să nu poată război pe cel ce i-a arătat faptul, astfelu că și pe acela l-a acoperit, în acelaș timp și acuzațiunea adusă lor a scos-o întreagă la iveală. El nu se uită numai la interesul lor, ci și la interesul acelora cari i-au arătat. De aceea n'a spus: «s'a arătat mie de cutare și cutare», ci a pus înainte întreagă casă a Hloei, ca să nu se creadă că acestea sunt plăsmuiri de ale sale.

Și ce i s'a arătat? „Că priciri sunt între voi“. Când îi ceartă el li zice: „să nu fie între voi împerecheri“, iară când li vestește cele ce i s'au spus de alții, el vorbește cu mai multă blândețe, zicând: „mi s'a arătat mie, că priciri sunt între voi“ ca astfelu să nu se mânîe pe cei ce i-au arătat.

După aceia spune și de feiul pricirilor: „Că fiecare din voi zice: eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollò, iară eu al lui Chifá“ (Vers. 12). «Nu vorbesc, zice, de pricirile dintre voi pentru lucruri particulare, ci spun de priciri care sunt mult mai grozave decât acelea». „Că fiecare din voi zice“. Așa dară răutatea cuprinsese nu numai o parte a bisericei din Corinth, ci întreaga biserică. Deși poate îi nu vorbeau nici de Pavel, nici de Apollò, și nici de Petru, totuși apostolul arată prin aceste expresiuni, că dacă dânșii nu trebuia să se sprijine pe aceștia, apoi cu atât mai mult pe alții. Cum că Corinthenii nu ziceau numai decât de Pavel, de Apollò și de Chifá, aceasta se poate vedea mai departe, unde zice: „Și acestea, fraților, mi-am închipuit întru mine și întru Apollò pentru voi, ca întru noi să vă învățați, ca nu mai mult decât ce este scris să gândiți“ (Cap. 4, 6). Dacă îi nu trebuia ca să aclameze numele lui Pavel, Apollò și Chifá, și să și le însușiască, apoi cu atât mai mult numele altora. Dacă îi nu trebuia să considere ca șef al lor pe dascălul, pe cel întâi dintre apostoli, și pe cel ce a catihizat o comunitate atât de mare, ca a lor, cu atât mai mult

pe cei ce nu erau nimic față de dânșii. Deci, grăbindu-se cu multă iuțală de a-i scoate și a-i scăpa de acea boală, pune la mijloc aceste nume. Dealtfel și cuvântul său îl face mai dulce, nepomenind pe nume pe cei ce dezbinase biserica, ci ascunzându-le prin denumirea apostolilor, ca cu o perdeă.

„Eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollô, iară eu al lui Petru“. Nu preferându-se pe dânșul a pus pe Petru la urmă, ci încă foarte mult preferând pe acela. El a mers cu vorba prin augmentare (creștere), ca să nu se creadă că face aceasta din invidie, și că li răpește cinstea aceloră împins fiind de acea boală uricioasă. De aceia tocmai s'a și pus el cel întâi, și dacă el cel întâi desaprobă pe Corintheni, nu o face pentrucă iubește cinstea, ci încă că despretuiește mult o astfelu de cinste. După ce, deci, întregul atac el îl primește mai întâi, la urmă pune și pe Apollô și pe Chifă. Așa dară n'a făcut aceasta ca să se înalte pe sine, ci ca prin propria lui persoană, el cel întâi să aducă îndreptare în cele ce n'ar fi trebuit să se întâmple. Cum că cei ce se alipise de cutare sau de cutare păcătuiau lor-și, este învederat, și bine i-a învinovățit zicând că «nu faceți bine dacă spuneți că „eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollô, iară eu al lui Chifă“; — dară de ce oare a mai adaos „iară eu al lui Christos“? — căci dacă îi păcătuiau alipindu-se de oameni, desigur că nu păcătuiau alipindu-se și afierosindu-se pe dânșii lui Christos. Deci ce înseamnă aceasta? Apoi el nu-i învinovățește pentrucă aclamau pe Christos, ci pentrucă nu cu toții îl aclamau. Eu socotesc că adaogând această expresiune, a voit ca și de aici să îi facă păcatul mai mare, arătându-li că și pe Christos cel unul singur predat îi l-au împărțit, deși nu făcuse așa. Cum că la aceasta a făcut aluziune, aceasta a arătat-o prin pasajul următoriu :

„Au doară s'a împărțit Christos“ (Vers. 13)? Ceia ce el zice aici, aceasta înseamnă: «ați tăiat pe Christos, și i-ați împărțit trupul lui». Ai văzut mâniea lui? Ai văzut certare și vorbă plină de necaz? Dacă nu li aruncă acuzația în regulă, ci numai cât întreabă, apoi o face aceasta, ca și cum absurditatea lor eră mărturisită de toți. Unii zic că prin expresiunea: „au doară s'a împărțit Christos?“ apostolul face aluziune și la

altceva, că de pildă Christos a fost împărțit oamenilor, și că biserica a fost împărțită în două, că o parte a luat-o el, și ceialaltă parte a dat-o lor.

După aceia prin expresiunea ce urmează, el spulberă asemenea absurditate: „au Pavel s'a restignit pentru voi? sau întru numele lui Pavel v'ați botezat?” Privește hotărât, cu adevărat izvorită dintr'un suflet iubitoriu de Christos! Privește, cum el atrage asupra numelui său toată furia și necazul aceloră, arătând prin aceasta cu prisosință, că o asemenea cinste nu se cuvine nimănui altuia. Și ca să nu se pară că el spune aceasta fiind mișcat de invidie, de aceia necontentit se învârteste împrejurul persoanei sale. Dară tu privește și înțelepciunea lui Pavel, căci n'a zis: «nu cumvâ Pavel a făcut lumea? Nu cumvâ Pavel v'a adus pre voi la vieală din cea nu erați?» ci a pus înainte numai pe cele ce erau mai prețuite de credincioși, și pentru care aveau o mare îngrijire, adecă crucea și botezul, și bunurile izvorite din ele, numai pe acestea, zic, le pune înainte. Facerea lunei arată negreșit filantropia lui Dumnezeu, însă condescendența prin cruce ni indică mai mare această filantropie. Și n'a zis: «nu cumvâ Pavel a murit pentru voi?» ci „au Pavel s'a răstignit pentru voi?” punând și modul morții. „Au întru numele lui Pavel v'ați botezat”, și nu zice: «nu cumvâ Pavel v'a botezat pre voi?» A botezat el mulți, însă cea ce se cere nu este a se ști «de cine s'au botezat» ci, în numele cui s'au botezat. Deci, fiindcă și această chestiune eră pricina shizmei, ca să se numiască după numele celor ce-i botezau, apoi îndreaptă și această abatere, zicând: „Au întru numele lui Pavel v'ați botezat?” «Să nu'mi spui, zice, cine te-a botezat, ci în numele cui te-ai botezat. Nu se caută cel ce a botezat, ci, cel chemat la botez, căci acesta este care iartă păcatele». Deci, stând aici cu vorba, el nu se întinde mai departe, căci nu mai întreabă: «nu cumvâ Pavel v'a făgăduit bunurile viitoare? Nu cumvâ el v'a făgăduit împărăția ceriurilor?»

Dară dece oare n'a adaos și acestea? Pentru că nu este deopotrivă, a se răstigni, cu a făgădui împărăția ceriurilor. A făgădui împărăția ceriurilor, nu poartă cu sine nici o primejdie, nici o rușine, pe când a se răstigni, toate le are cu sine. Dealtfelu din acestea el scoate

și pe acelea, căci după ce tot el zice: „Cel ce n'a cruțat pe Fiul său“ adaoage: „cum nu împreună cu el și toate le va dărui nouă?“ și iarăși: „că de vreme ce fiind noi vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului său, cu mult mai vârtos fiind împăcați ne vom mântui întru viața lui“ (Rom. 8, 32. 5, 10). De aceia n'a mai adaos nimic, fiindcă pe unele nu le aveau până atunci, iară pe celelalte le câștigase dejă, unele erau în făgăduință, iară celelalte implinite.

„Mulțămesc lui Dumnezeu, că nici pre unul din voi n'am botezat, fără numai pe Crisp și Gaie“ (Vers. 14). «Dece cugetați lucruri mari pentru botez? zice; când eu și mulțămesc chiar lui Dumnezeu, că n'am făcut aceasta». Acestea zicându-le, li spulberă truficia lor în mod iconomicos, nu însă și puterea botezului, să nu fie! — ci numai prostia celor ce-și închipuiau lucruri mari dacă botezau; mai întâi arătându-li că darul acesta nu este al lor, și al doilea că el mulțămeste lui Dumnezeu pentru aceasta. «Mare lucru este botezul, zice, însă acest lucru mare nu-l săvârșește cel ce botează, ci, cel ce este invocat la botez, fiindcă a boteză nu pricinuește nici o osteneală omenească atât de mare, ci cu mult mai mică decât a evangheliză. Mare lucru este botezul, iarăși o spun, căci fără botez este peste puțină de a câștiga împărăția ceriurilor; însă acest lucru îl poate săvârși chiar și un bărbat nu atât de voinic și curajos, pe când a evangheliză, se cere multă osteneală».

Mai departe el spune și cauza pentru care mulțămeste lui Dumnezeu, că n'a botezat pe nimeni. Și care este acea cauză? „Ca să nu zică cinevă că întru numele meu v'ați botezat“¹⁾ (Vers. 15). «Dară ce? Oare pentru aceia (Crisp și Gaie) am spus acestea?» zice; Nici de cum; însă mă tem ca nu cumvă boala să ajungă și acolo. Căci dacă printre oameni ordinari cari au botezat, și cari nu sunt vrednici de multă vorbă, — și încă s'a întâmplat împerecheri și dezbinări, apoi cu atât mai mult s'ar fi întâmplat, dacă eu, care m'am

¹⁾ Notă. În edițiunea sf. Chrisostom este „v'ați botezat“ și nu „am botezat“, după cum se găsește în textul nostru din uz.

resculat contra acestui fapt, ași fi botezat pe mulți, căci ar fi fost natural ca cei botezați de mine nu numai să invoace numele meu, ci și botezul să mi-l atribuie mie. Dacă din partea celor mici și s'a întâmplat un rău atât de mare, poate că răul ar fi și mai mare, dacă ar fi provocat de oameni mai însemenați. Deci, rușinând pe cei melipsiți de această boală, și mai adăogând: „Botezat-am și casa lui Stefană“, la urmă iarăși li spurberă mândria, zicând: „iară mai mult nu știu să fi botezat pre alt-cinevă“ (Vers. 16). Aici el arată, că nici nu-i eră atât de dorit ca din actul botezului să se bucure de cinste din partea celor mulți, și nici că împins de slavă deșartă vorbește de acest fapt.

Și nu numai prin cele spuse mai sus, ci și prin cele ce urmează mai la vale, el li moderează mult trufiea, zicând: „Că nu m'a trimis pre mine Christos să botez, ci să bine-vestesc (evangelizăz)“ (Vers. 17). Ceia ce eră cu mult mai obositoriu și aveă nevoie de multă muncă, ca și de un suflet oțelit, aceia tocmai i se încredinșase lui Pavel. Dară dece, dacă n'a fost trimis să boteze, el totuși a botezat? A făcut aceasta din prisosință, iară nicidecum că s'a împotrivit celui ce l-a trimis, fiindcă nici n'a zis că «am fost împiedecat de a botezà», ci „nu m'a trimis Christos să botez“, adecă a fost trimis pentru lucrul cel mai trebuitoriu. A evangeliză este lucrul uuuia, sau ai cătorvã, pe când a botezà este în căderea tuturor celor ce primesc preoția. A luã pe un om catihizat dejã și convins de adevãrul religiunei, și a-l botezà apoi, aceasta o poate face orice preot, fiindcă aici nu mai lucrează acum, decât intenția a celuiia, și charul lui Dumnezeu, — dară când trebuie de a catihizã pe necredincioși, apoi este nevoie de multă muncă și de multă înțelepciune; atunci pe lângã oboseală și înțelepciune se mai adaogã și primejdii de tot felul. Cu cel ce voiește a se botezà și a se introduce în tainele creștinismului, totul este terminat de 'ndată ce s'a convins, și deci nu este un lucru mare de a se botezà cel încredințat de adevãr, — pe când a evangelizã, a înduplecã intențiunea, a schimbã părerile cuivã, a-i vãdi amãgirea în care se gãsiã, și a sãdi în inima lui adevãrul, toate acestea, zic, cer o multă osteneală. Dară Pavel nu spune chiar așa, el nu zice că a botezà nu poartã cu sine nici-o

osteneală, și că numai a evangheliza este obositoriu, căci el știe a fi cumpătat în totdeauna, pe când în comparația ce o face mai la vale cu filosofia lumească, el insistă cu multă putere în părerea sa, căci atunci a putut să întrebuințeze și mai mare înțeleală în vorbă. Așa dară nu împotrindu-se celui ce l-a trimis a botezat, ci duple cum și apostolii zicând în privința văduvelor: „Că nu este cu plăcere nouă, ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu să slujim meselor“ (Fapt. 6, 2) și totuși îi slujise, nu ca împotrindu-se cuvântului lui Dumnezeu, ci ca făcând acea slujbă din prisosință,— tot așa și aici. Chiar și astăzi noi încredințăm această slujbă celor mai simpli dintre preoți, pe când cuvântul învățăturai îl încredințăm celor mai înțelepți, căci acolo este oboseală și sudoare. De aceea și zice Pavel: „Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, și mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățatură“ (I. Timoth. 5, 17). Dupre cum se petrece cu cei ce învață pe luptătorii din stadiu, că trebuie a fi bărbați vrednici și înțelepți, pe când cei ce pun cununile pe capul celor învingători pot să fie și dintre cei ce nu se pot lupta,— eu toate că cununa face mai strălucit pe învingătoriu,— tot așa se petrece și cu botezul. Fără botez este peste putință de a se mântui cineva, însă cel ce botează, nu face vr'un lucru mare, căci el a primit o intențiune deja pregătită mai dinainte de alții.

„Nu întru înțelepciunea cuvântului, ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“. Deci, după ce doboară trufia celor ce își închipuiau lucruri mari pentru că botează pe alții, se întoarce la urmă cătră cei ce se făleau pentru înțelepciunea lor, și contra lor se înarmează cu strășnicie. Cătră cei ce se trufeau pentru că botezau pre alții, el ziceă: „Mulțumesc lui Dumnezeu că nici pre unul din voi n'am botezat“ și că „nu m'a trimis pre mine Christos ca să botez“, și nu a făcut uz de cuvânt, nici ca să li dovedească aceasta, și nici cuvântul nu i-a fost aspru, ci numai cât făcând aluziune prin câteva vorbe, a trecut mai departe, — dară aici chiar din capul locului li aplică lovitura, zicând: „ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“. «De ce, zice, cugeți lu-

cruri mari, pentru cele ce ar trebui să te rușinezi? Că dacă înțelepciunea luminează se luptă cu crucea și cu evangheliile, apoi nu trebuie a vă mândri cu ea, ci încă chiar a vă ascunde». Aceasta este și cauza ca apostolii să nu fie învățați și înțelepți — nu doară pentru slăbiciunea charului, — ci pentru ca să nu se vatăme predica evangheliei. Așa dară nu aceia erau cei ce întăreau cuvântul, ci cei ce-l vătămau, pe când proștii și necărturarii erau acci ce întăreau și împuterniciau cuvântul evangheliei.

Deci, simplitatea a fost arma cu care îi doborau trufia, moderau mândria, și tot ea contribuia de a face pe cineva să fie cumpătat. «Dară dacă „nu întru înțelepciunea cuvântului“, după cum spune Pavel aici, de ce atunci au trimis la dânsii pe Apollò, care eră învățat și mare cărturariu?» zici tu. Nu l-au trimis fiindcă aveau mare încredere în puterea cuvintelor lui, ci pentrucă eră puternic în scripturi, și înfruntă pe Iudei. De altfelu ceia ce se caută este, că cci mai întâi stătători și începători în semănarea cuvântului evangheliei n'au fost oameni învățați, ci simpli. Cei cari aveau nevoie de o mare putere, ca să depărteze dela început înșelăciunea, erau credincioșii. Deci, cel ce din început n'a avut nevoie de oameni învățați, dacă după aceasta a priimit bărbați învățați, apoi n'a făcut-o pentrucă simția nevoie de dânsii, ci pentrucă nu putea face deosebire între dânsii, sau poate că nu-i cunoștea. După cum ei n'a avut nevoie de bărbați înțelepți ca să reușiască în cele ce a voit, tot așa și după aceasta nu i-a alungat dacă au venit la dânsul.

¹⁾ Tu însă dovedește-mi că Petru a fost învățat, sau că Pavel a fost un mare cărturariu. Dară nu vei putea, fiindcă amândoi au fost bărbați simpli, amândoi necărturari. După cum, deci, Christos a zis la urmă ucenicilor săi, căroră li arătase puterea sa în Palestina mai întâi: „Când v'am trimis pre voi fără pungă, și fără de traistă, și fără de încălțăminte, avut-ați lipsă de ceva“ (Lucă 22, 35)?— iară atunci când i-a trimis în lumea întreagă li-a dat voie ca să ia cu dânsii și pungă, și traistă, și încălțăminte, tot așa și aici. Căci

¹⁾ *Partea morală.* Dacă noi ne vom îngriji de a avea o vieță neprihănită, vom putea atrage și pe Elini la creștinism. (*Veron*).

ceia ce se caută, este de a se arăta puterea lui Christos, care a contribuit atât de mult, încât înțelepciunea lumii să nu poată scoate pe cei ce s'au apropiat prin credință. Când, deci, Elinii invinovătesc pe ucenici că au fost oameni simpli și necărturari, apoi noi atunci mai mult să-i acuzăm chiar și decât dânsii. Să nu zică cineva că Pavel a fost înțelept, ci laudând pe acei bărbați mari și admirați de dânsii, pentru înțelepciunea și meșteșugul oratoriei, noi să zicem, că cei dintre noi, cu toții au fost oameni simpli și necărturari. Prin aceasta nu puțin îi vom doborî, și astfelii biruința noastră va fi strălucită. Acestea le-am spus, fiindcă am auzit pe un creștin discutând cu un Elin lucruri de ris, și în toila discuției fiecare dintr'înșii înlăturând cele ale lor. Ceia ce trebuia să spună creștinul, aceia spunea Elinul, și ceea ce trebuia să spună Elinul, aceia o spunea creștinul. Fiind diseuțiunea despre Pavel și Platon, Elinul se încercă să dovedească că Pavel a fost prost și necărturariu, pe când creștinul în simplitatea lui se încercă să dovedească, că Pavel a fost mai învățat decât Platon. Astfelii că biruința a fost de partea Elinului, căci cuvântul lui a stăpânit. În adevăr că dacă Pavel a fost mai învățat decât Platon, apoi atunci mulți ar putea zice cu drept cuvânt, că el a predominat nu prin char, ci prin puterea și prin măiestria cuvântului. Așa că cele vorbite de creștinul acela au fost în favorul Elinului, iară cele spuse de Elin erau în favorul creștinului. Dacă Pavel a fost necărturariu, după cum zicea Elinul, și cu toate acestea el a stăpânit și a fost superior lui Platon, apoi de sigur că biruința este strălucită, fiindcă acest necărturariu a convins pe toți ucenicii lui, și i-a atras cătră dânsul. De aici, dară, se învederează că predica evangheliei s'a făcut nu în înțelepciunea omenească, sau după cum zice el aici: „NU întru înțelepciunea cuvântului“, ci în charul lui Dumnezeu.

Deci, ca nu cumva să pătimim de acestea, să nu ne facem singuri de ris discutând astfelii cu Elinii, fiindcă lupta este îndreptată contra noastră chiar, ci să acuzăm pe apostoli de neînvățătură, fiindcă o astfelii de acuzație este laudă pentru dânsii. Când Elinii zic că apostolii au fost oameni proști, noi atunci să adaogem încă, că au fost necărturari, fără știință, săraci, din clasa de jos, nepricepuți și neînsemnați. Acestea nu sunt spre blas-

fimia apostolilor, ci spre slava lor, dacă fiind astfel ii s'au arătat cu mult mai străluciți decât întreaga lume. Acești proști și necărturari s'au luptat voinicește cu puternicii și cu înțelepții, cu tiranii și cu toți cei ce se făliau în bogății, slavă, și în toate cele omenești. De aici se învedercază, că mare este puterea crucei, și că toate acestea s'au făcut nu prin puterea omenească, căci toate cele petrecute nu au fost după natură, ci mai presus de natură. Și când se face ceva mai presus de natură, fiind totodată bun și folositoriu pentru om, atunci este în totul vederat, că ceia ce se face vine prin puterea și acțiunea Providenței. Gândește-te bine: Pescariul, făcătoriu de corturi, vameșul, prostul, necărturariul, toți aceștia venind din Palestina, țeara acea depărtată, au izgonit, așa zicând, din propriile lor credinți, pe filosofi, pe ritori, pe cei stăpâni pe cuvânt, și pe toți aceștia i-au stăpânit într'un timp scurt, având a se lupta cu multe primejdii, căci năvălise asupra lor popoarele, împărații, ba chiar înșeși natura se luptă pare-că contra lor, obiceiurile cele învechite, demoni înarmați, diavolul tulburat și punând în mișcare totul, pe împărați, pe stăpânitori, pe ginți, pe barbari, pe Elini, pe filosofi, pe ritori, pe sofști, pe logografi, punând în mișcare legile, tribunalele, pedepsele cele de tot felul, miile de morți și feluritele cazne, — și cu toate acestea iată că totul eră răsturnat, totul se da la oparte când apostolii grăiau, întocmai ca și praful cei ușor și mărunți, care nu poate să se împotrivescă vânturilor celor puternice!

Deci, să ne învățăm cum trebuie a discuta cu Elinii, ca să nu fim ca vitele și dobitoacele ce pasc pe câmp, ci să fim pregătiți de speranța ce o avem în noi. Să rumegăm în noi acest fapt principal, care nu este mic și de puțină însemnătate, și să li spunem totdeauna: Cum s'a putut ca cei slabi și neputincioși să predomineze pe cei tari? Cum s'a putut ca cei doisprezece să cucerească lumea întreagă, făcând uz nu de aceleași arme, ci fără nici o armă luptându-se cu cei înarmați? Căci spune-mi: dacă doisprezece bărbați, fără nici o experiență de meșteșugul războinic, s'ar aruncă într'un șir nemărginit de ostași înarmați până în dinți, și dacă acei doisprezece ar fi nu numai lipsiți de arme, ci încă și slabi cu trupul, și cu toate acestea chiar de li s'ar aruncă din rândul oștirea mii de săgeți, ii n'ar pătimi nimic, și deși ar avea în trupurile lor înfipte toate să-

gețile, îi n'ar suferi nici o vătămare, și la urmă ar învinge și ar zdrobi cu desăvârșire întreaga oaste, fără ca dânsii să facă uz de arme, ci apărându-se numai cu mâinile, și pe unii i-ar sfâșia, iar pe alții i-ar lua în robie, fără ca măcar unui din ei să îi câpătat vre-o rană; — care ar putea zice cineva, că ceia ce s'a petrecut aici a fost ceva omenească? Deși de altfelu biruința apostolilor a fost cu mult mai minunată decât a acestora, fiindcă dacă se pare lucru minunat de a nu fi cineva străpuns de săgeți, deși este gol și dezarmat, apoi cu mult mai minunat este faptul ca să vezi pe pescariu, pe prost și necărturariu, că predomină pe cel învățat și plin de toată știința omenească, să-l vezi că poartă cu sine o așa de mare iscusință, încât să nu poată fi împiedecat în drumul său, nici de nimicnicia lui, nici de sărăcie, nici de primejdii, nici de obiceiurile ce le avea mai 'nainte, nici de asprimea cea mare a poroncilor ce se dau contra lui, nici de miile de morți ce-i stau de față, nici de demnitatea celor ce înșelau pe alții, și nici de mulțimea celor înșelați!

Deci, astfelu îi vom putea răpune pe Elini, și astfelu îi vom putea lupta cu dânsii, iară mai 'nainte de vorbe să-i uimim cu vieța. Aceasta este lupta cea mare, acesta este silogismul cel necontrazis, voiți să zic dovida prin fapte. Oricât de multe am filosofă noi prin vorbe, nu vom avea nici un folos, dacă nu vom arăta aceloră o vieță mai bună decât a lor, căci îi nu dau atențiune la cele vorbite, ci cercetează cu cea mai mare băgare de seamă faptele pe care le facem, și-ți zic: «Tu cei întâi convinge-te și fă cele ce grăiești, și după aceea sfătuieste și pe alții. De mi-ai vorbi de mi de bunuri din vieța viitoare, însă în faptele tale mi-ai arăta ca și cum n'ar există acele bunuri, fiind cu totul alipit de cele prezente, apoi atunci faptele tale îmi sunt mai de crezut decât vorbele. Când te văd pe tine răpind cele ale altora, bocindu-te fără măsură pentru cei încetați din vieță, și făcând multe alte rele, cum am să te cred că va fi înviere?» Și chiar de nu ar grăi așa, totuși vor cugeta așa, totuși în cugetele lor îi vor pune aceste întrebări.

Aceasta este ceia ce împiedecă pe necredincioși de a se face creștini. Deci, să-i atragem prin vieța noastră. Mulți bărbați simpli și proști, cu chipul acesta au uimit cugetele filosofilor, căci prin faptele lor au arătat o mai mare filosofie decât aceia; căci din vieța și din faptele

lor iesă o voce mai puternică și mai strălucită decât orice trâmbiță. Purtarea, deci, și vieța curată, este mai puternică decât limba celor mai străluciți ritorici. Când eu spun de pildă că nu trebuie a dușmăni pe altul, și uneltesc mii de rele contra Elinului, cum voi putea să-l atrag prin vorbe, când prin fapte eu l'am depărtat?

Deci, numai prin purtarea și vieța noastră vom putea să-i vână, și să clădim biserica lui Christos prin sufetele lor; această bogăție, deci, să o strângem. Nimic nu este de acelaș preț ca sufletul omului, și nici chiar lumea întreagă. Așa că chiar de ai da săracilor mii de averi, totuși nimic n'ai făcut, dacă n'ai întors la credință măcar un suflet omenesc. „Cel ce va osebi ce este de cinste, de cel ce nu este de cinste, ca gura mea va fi“ zice (Jerem. 15, 19). De sigur că este un mare bun de a milui pe cei săraci, însă nu atât de mare ca a izbăvi pe cineva de amăgire. Cel ce face așa, se aseamănează cu Pavel și cu Petru. Chiar de nu ai convinge astăzi pe nimeni, mâine vei convinge; și dacă n'ai convinge niciodată, totuși vei avea plata întreagă. Chiar de nu ai convinge pe toți, totuși din cei mulți vei convinge câțiva, fiindcă nici apostolii n'au convins pe toți oamenii, și cu toate acestea fiindcă vorbeau către toți, au luat plata întreagă. Dumnezeu a regulat ca să se dea cununile nu după rezultatul final al succeselor săvârșite, ci după buna intențiune a celor ce le săvârșesc. De ai da numai doi oboli, el totuși primește, și ceia ce a făcut cu văduva cea din evanghelie, aceia va face și cu cei ce învață pe alții. Deci, dacă nu poți izbăvi întreaga lume, nu disprețui pe cei puțini, și nici pentru dorința celor mari să te depărtezi de cei mici. De nu vei putea convinge o sută, îngrijește-te măcar de zece, și dacă nici pe cei zece nu-i vei putea întoarce la credință, să nu disprețuiești nici pe cei cinci; iară de nu vei putea nici pe acești cinci, nu treci cu vederea nici pe cel unul singur. Și de cumva nu vei putea nici pe unul, nu te desnădăjdui nici atunci, și nici să contenești de a-ți face datoria. Nu vezi ce se petrece în comerț, unde neguțătorii nu-și fac comerțul numai cu aur, ci și cu argint? Când noi nu disprețuim niciodată pe cele mici, atunci și pe cele mari le vom câștiga; iară de vom trece cu vederea pe cele mici, apoi nici pe cele mari nu le vom avea ușor. Astfelu devine cineva bogat, când adună

la un loc și mici și mari. Astfeliu să facem și noi, ca îmbogățindu-ne în toate, să ne învrednicim a câștiga împărăția cerurilor, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, prin care și cu care se cade slava și cinstea Tatălui și Sf. Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Pentru că cuvântul crucei celor pieritori nebunie este, iară nouă celor ce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este. Că scris este: pierde-voiu înțelepciunea celor înțelepți, și știința celor știutori o voiu lepădă. Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul? Unde este întrebătorul veacului acestuia“ (Cap. 1, 18—20)?

Celor bolnavi greu, și cari sunt în gura morții, chiar mâncările cele mai întăritoare li se par grețoase, iară prietenii și cei mai deaproape li sunt de nesuferit, de multe-ori nici nu-i cunosc, și li se pare că-i supără. Intocmai așa se petrece și cu sufletele celor pieritori, căci cele ce duc spre mântuire îi nu le cunosc, iară pe cei ce se îngrijesc de dânșii îi consideră ca supărători și de nesuferit pentru dânșii. Aceasta se întâmplă nu din cauza naturei lucrurilor, ci din cauza boalei lor. Și cea ce fac nebunii, că se supără pe cei ce îngrijesc de dânșii, și la urmă îi și batjocoresc, aceiași pălinesc și necredincioșii. Inșă cea ce se petrece cu nebunii, căci cei batjocoriți de dânșii nu numai că nu-i batjocoresc la feliu, ci încă li este și milă de acei nenorociți, și-i plâng din inimă, fiindcă aceasta este dovada celei mai înaintate boale, dacă sermanii nu cunosc nici chiar pe cei mai iubiți ai lor, — tot așa să facem și noi cu Elinii, și să-i bocim mai mult decât femeile, fiindcă sermanii nu cunosc mântuirea omștească. Nu atâta trebuie să iubiască femeia pe bărbat, pe cât trebuie a iubi noi pe toți oamenii fără excepțiune, fie Elini, fie oricine, și să căutăm a-i atrage spre mântuire. Să-i plângem dară,

fiindcă cuvântul crucei pentru dânsii este nebunie, pe când în realitate este înțelepciune și putere.

„Cuvântul crucei, zice, celor pieritori nebunie este“. Fiindcă eră natural ca credincioșii să se tulbure și neliniștească pentru cele ce vorbeau Elinii despre cruce, de care-și băteau joc și o rezboiau cu așa zisa lor înțelepciune, de aceea vine Pavel și-i mângâie, zicându-li: «Să nu vă incîhpuți că aceasta este ceva străin și paradox, căci lucrul e natural, ca puterea crucei să nu se cunoască de cei pieritori, fiindcă sunt smintiți și nebuni. De aceea și batjocoresc, și doctoriile cele mîntuitoare îi le privesc cu dezgust. Dară ce spui, omule? Christos s'a făcut rob pentru tine, a luat chip de rob, s'a răstignit și a învieat, iară pentru că a învieat tu trebuie a i-te închină lui, și a-i admiră filantropia, fiindcă ceia ce n'a făcut pentru tine nici tatăl tău, nici prietenul, și nici chiar fiul tău, aceasta a făcut-o stăpînul pentru tine, care îl erai dușman și-l disprețuia! Trebuie dară ca să-l admiri pentru aceasta, și tu umești nebunie faptul unei înțelepciuni atât de mari? Inșă nu e nimic de mirat, căci cei pieritori nu pot cunoaște cele ce duc spre mîntuire. «Deci, zice apostolul, nu vă tulburați, căci ceia ce dânsii fac, nu este ceva străin și contra așteptărilor, ca faptele cele mari și minunate să fie luate în bătaie de joc de cei smintiți și nebuni». Pe cei ce se găsesc în acest hal nu e cu putință de a-i convinge prin înțelepciunea omenească, și chiar de a-i voi să-i convingi în acest mod, totuși vei face ceva din contra. Ceia ce covârșăște mintea omenească, are nevoie numai de credință, și nu de raționamente omenești. Dacă noi de pildă am voi să convingem pe cineva prin silogisme omenești, cum Dumnezeu s'a făcut om, cum a intrat în mitră de fecioară, și celelalte, și dacă faptul nu-l ducem la credință, apoi acela mai mult va ridă de noi. Prin urmare cei ce caută dezlegarea acestor taine în raționamente omenești, aceștia sunt cei pieritori.

Și ce vorbesc eu de Dumnezeu? Chiar și pentru celelalte făpturi și lucruri din natură de vom face așa, noi ne vom expune ridicolului. Fie, de ex. un om care voiește a află totul prin raționamente omenești, și încerce-se de a se convinge de tine cu rațiunea: *cum vedem noi lumina*. Deci, convinge-l tu prin raționamente. Dară nu vei putea, căci de vei spune că este de ajuns

de a deschide ochii spre a vedea lumina, tu nu a-i spus modul cum vede, ci faptul petrecut. «De ce, — îți va răspunde el — nu vedem cu urechia? și de ce nu auzim cu ochii? De ce nu auzim cu nasul, și nu mirosim cu urechia?» Deci, dacă el este în nedumerire despre acestea, iară noi nu putem să arătăm rațiunea pentru care nu sunt așa, ci altmintrelea, apoi atunci va rîde de noi, sau mai bine zis ne vom rîde pe noi înșine. Dacă aceste organe își au începutul lor în acelaș cap, și sunt vecine unele cu altele, apoi de ce nu pot să facă cu toatele acelaș lucru? De ce nu pot cu toatele să vadă, să audă și să miroase? Dară nu vom putea spune cauza, nici modul energiei lor cei variate și negrăite, și dacă ne-am încercă să facem aceasta, de sigur că vom deveni ridicoli. De aceia tocmai, dându-ne la o parte înaintea puterei și a înțelepciunii celei negrăite și nemărginite a lui Dumnezeu, vom tăcea.

Deci, tot așa va fi și când am voi să reprezentăm cele ale lui Dumnezeu prin înțelepciunea noastră omească, căci și atunci va fi mare ridicolul, nu din cauza neputinței sau a slăbăciunii faptelor în sine, ci din cauza prostiei oamenilor. Gândește-te bine la ceia ce spun: Când eu zic „s'a răstignit“, Elinul răspunde: «Dară ce rațiune poate fi aici? Când cel răstignit nu s'a putut ajuta pe sine singur în timpul când se găsea pe cruce, apoi cum a putut înviea după aceasta, și a ajutat încă și pe alții? Dacă putea să facă aceasta, trebuia să o facă înainte de moarte, — ceia ce ziceau și Iudeii, — și dacă nu s'a putut ajuta pe sine, cum a putut ajuta pe alții? Aceasta nu-și are rațiune». Apoi, omule, crucea este mai presus de rațiune, este a unei puteri negrăite!

A se găsi cineva în niște împrejurări minunate, și după ce se luptă să iasă biruitoriu, și să se arate ca mai presus de acele împrejurări, aceasta nu poate fi decât a unei puteri supra naturale și nemărginite. Dupre cum de pildă, mai miraculos a fost faptul celor trei cononi, că fiind aruncați în cuptoriul cel cu foc îi au călcat în picioare flacăra cea arzătoare, decât dacă n'ar fi putut fi aruncați în acel cuptoriu; precum și cu Jonă, mai minunat s'a arătat faptul, că după ce a fost înghițit de chit n'a suferit nimic dela acea fiară, decât dacă n'ar fi fost înghițit — tot așa și cu Christos, mai minunat s'a arătat faptul că după ce a murit, a înviat și-a zdrobit

puterea morții, decât dacă n'ar fi murit. De aceea nu zice: «de ce nu s'a apărat pe sine când eră pe cruce»? — căci el se grăbiă de a se luptă cu moartea. Nu s'a coborât de pe cruce, nu pentrucă nu putea, ci fiindcă n'a voit. Căci pe cei ce nu l-a putut stăpâni tirănia morții, cum l'ar fi putut stăpâni piroanele crucei?

Dară, credința aceasta este caracteristica noastră a creștinilor, nu însă și a necredincioșilor. De aceea și zice apostolul: „Cuvântul crucei celor pieritori nebunie este, iară nouă celor ce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este. Că scris este: pierde-voiu înțelepciunea înțelepților, și știința celor știutori o voiu lepădă“. Până acum nu pune nimic greoiu ca din partea sa, ci mai întâi aduce mărturia scripturei, și numai după aceasta, luând curaj din zicerile scripturei, întrebunțează cuvinte mai înțepătoare, zicând: „Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul? Unde este întrebătorul veacului acestuia? Au n'a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii aceștia? Că de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu n'a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnezeu, bine-a-voit Dumnezeu prin nebunia propoveduirii a mântui pre cei ce cred“ (Vers. 20. 21). Zicând mai sus: „Că scris este: pierde-voiu înțelepciunea înțelepților“ mai departe adage și dovada din fapte, zicând: „Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul“? — cu care ocazie atinge deodată și pe Elini, și pe Iudei. «Care filosof, zice, care dintre cei ce-și bat capul cu silogisme, care dintre Iudeii cei cărturari a mântuit pe om? Care din aceștia a arătat adevărul? Nici unul, ci totul s'a făcut de pescari». Așa dară, dând concluziunea cuvenită, și doborându-li trufia lor, și zicând: „Au n'a făcut Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii aceștia“? — mai departe spune și cauza pentru care toate acestea s'au petrecut așa. „Că de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu n'a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnezeu“, s'a arătat crucea.

Dară ce va să zică „întru înțelepciunea lui

Dumnezeu? Adecă intru acea, arătată în fapăturile sale, prin care el voiă a fi cunoscut. Căci de aceia le-a făcut, pentru ca din cele văzute să se admire făcătorii lor după cuvîntă. Este ceriul mare, și pămîntul nemărginit? Admiră, deci, pe făcătorii lor! Căci aceste făpturi mari nu numai că de dănsui sunt făcute, ci încă și cu ușurință sunt făcute. De aceia și zice scriptura despre ceriu: „Lucrurile mînilor tale sunt ceriurile“, iară despre pămînt zice: „cel ce a făcut pămîntul ca o nimie“ (Ps. 101, 26. 8, 4. Isaia 40, 23). Fiindcă prin această înțelepciune omul n'a voit să cunoască pre Dumnezeu, de aceia l-a convins prin păruta nebulie a propoveduirii, și nu prin silogisme, ci prin credință. Așa dară unde este înțelepciunea lui Dumnezeu, acolo nu mai este nevoie de înțelepciune omenească. A zice, că cel ce a zidit lumea aceasta atît de mare este Dumnezeu, care are o putere nemărginită și negrăită, acest raționament se atribuie omului, și prin asemenea raționament el cunoaște pe Dumnezeu, — însă acum nu mai sunt de loc raționamente omenești, ci este nevoie numai de credință. A crede că cel restîgnit și îngropat a învieat din morți, și că șeade deadreapta Tatălui, aceasta nu are nevoie de înțelepciune, ci de credință. Fiindcă și apostolii nu s'au apropiat prin înțelepciune, ci prin credință, și printr'însa au devenit mai înțelepți decît înțelepții, mai presus de toți cărturarii și învățații lumii, și cu atît mai mult, cu cît mai mare este de a primi prin credință cele ale lui Dumnezeu, decît de a pune în mișcare silogismele și raționamentele omenești fără vr'un folos, căci toate acestea sunt mai pre sus de mintea omenească.

Dară cum a pierdut oare înțelepciunea înțelepților? Prin Pavel și prin ceilalți apostoli făcându-se cunoscut nouă, a arătat că înțelepciunea omenească este deprisos. Pentru a primi predica evangheliei, nici cel înțelept nu se folosește cu ceva din înțelepciunea lui, și nici cel prost nu este vătămât prin neînvățătura lui, ba încă dacă s'ar putea spune și ceva de admirat, este că mai îndămînată și mai ușoară de primit este simplitatea și neînvățătura, decît înțelepciunea. Păstoriul și omul simplu mai degrabă va primi, căci el moderându-și deodată cugetul și raționamentele sale, se predă pe sine stăpînului fără vorbă.

Astfeliu, deci, Dumnezeu a pierdut înțelepciunea înțelepților, și fiindcă din început a doborât-o, apoi la urmă nu mai este bună de nimic. Când ea putea și trebuia să-și arate puterea, și să cunoască pe stăpân din lucrurile sale, n'a voit. De aceea acum chiar de ar voi să se bage singură în aceste fapte, nu poate totuși, fiindcă nici faptele nu sunt la feliu, — de vreme ce calea cunoștinței de Dumnezeu este cu mult mai ușoară prin credință decât prin înțelepciune. De aceea pentru credință e trebuitoare simplitatea, și aceasta a o căută totdeauna și pretulindeni, și a o preferă înțelepciunii lumesti.

„Au n'a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii aceștia“? Și ce va să zică: „a făcut nebună înțelepciunea lumii aceștia“? Adecă a arătat-o ca nebună pentru primirea credinței. Fiindcă așa zișii înțelepți își inchipuiau lucruri mari de dânsii, de aceea apostolul iute a înfruntat înțelepciunea lor. «Ce feliu de înțelepciune poate fi aceasta, zice, când principalul bunurilor ea nu-l află? Singură s'a arătat nebună, și ea cea întâi s'a defăimat singură pe sine. Că dacă atunci când trebuia să afle adevărul prin raționamente, ea n'a aflat, și nici n'a arătat nimic, apoi acum când împrejurările se arată mai mari, cum ar putea să izbutască cu ceva, când este nevoie numai de credință, și nici de cum de agerimca minții? Deci, nebună a făcut-o Dumnezeu, adecă astfeliu a arătat-o, și a bine-voit ca prin nebunia propoveduirii să mântuie pre cei ce cred — adecă nebunie numai părută înaintea acelor înțelepți, și nici de cum că eră așa». Faptul măreț acesta este, că Dumnezeu n'a introdus la mijloc o altă înțelepciune mai mare decât a acelora, ci acea nebunie părută, care a și biruit, — căci a scos și pe Platon, nu prin vreun alt filosof mai înțelept decât acela, ci prin niște pescari proști și neinvățați. Astfeliu, deci, și biruința a fost mai mare și mai strălucită.

Mai departe arătând, puterea crucei, zice: „Pentru că și Iudeii semn cer, și Elinii înțelepciune caută, iară noi propoveduim pre Christos cel restignit, Iudeilor adecă sminteală, iară Elinilor nebunie. Iară acelorași singuri celor che-mați Iudeilor și Elinilor, pre Christos puterea

lui Dumnezeu, și înțelepciunea lui Dumnezeu“ (Vers. 22—24). Multă înțelepciune este în cele vorbite aici. Voiește adevă să spună cum Dumnezeu a stăpănit prin cele contrare, și cum predica evangheliei nu este lucrul omenesc. Cea ce el spune, aceasta înseamnă: «Când noi spunem, zice, Iudeilor: «credeți în cea ce propoveduim» dânsii ni răspund: «invieați pre cei morți, vindecați pre cei demonizați, arătați-ni în sine semne și minuni». Noi, însă, ce răspundem la toate acestea? Că cel propoveduit a fost restignit și a murit. Aceasta este deajuns, ca nu numai pe cei ce nu voiesc să-i respingă, ci chiar și pe cei ce voiesc. Dară iată că predica nu-i respinge, ci încă îi atrage, îi stăpânește și îi îngrădește din toate părțile! Elinii iarăși cer dela noi elocvență în cuvinte, și putere în sofisme; dară noi și acestora li propoveduim crucea; și cea ce ludeilor li se pare că este slăbăciune, aceasta Elinii o numesc nebunie. Deci, când noi nu numai că nu satisfacem cerințele lor, ci încă facem chiar cele contrare celor ce dânsii cer, — căci crucea nu numai că nu se arată a fi un semn, examinată după logică, ci chiar desființarea semnului; nu numai că nu se pare o dovadă a puterei, ci chiar o dovadă de slăbăciune; nu numai că nu pare a fi o dovadă de înțelepciune, ci chiar o dovadă de nebunie; — când, deci, cei ce cer dela noi semne și înțelepciune, nu numai că nu iau dela noi cea ce cer, ci încă aud dela noi lucruri cu totul contrare, și după aceia prin cele contrare îi se conving și cred, apoi cum să nu fie negrăită puterea celui propoveduit? Este întocmai ca și cum unui naufragiat care dorește un liman de scăpare, i-ai arătat în loc de liman vr'un alt loc al mării cu mult mai sălbatec, și l-ai putea convinge să urmeze sfatului și să facă aceasta cu mulțămire. Este întocmai ca și cum celui rănit grozav, și care dorește a se vindeca prin medicamente, doctorul i-ar spune că-l va însănătoșă nu prin doctorii, ci prin foc, iară el ar primi părerea doctorului. Dară asemenea fapte sunt dovada unei mari puteri, care a putut convinge pe aceștia ca să se supună de bună voie celor spuse.

Tot așa și apostolii Domnului, nu numai prin semne și minuni au predominat, ci și prin acel lucru ce se părea a fi cu totul contrar. Tot așa a făcut și Christos cu acel orb din naștere, căci voind a-i tămădui orbirea

lui, a biruit acea boală printr'un lucru care prelungeste orbirea, a pus pe ochii lui tină. Deci, după cum prin tină a vindecat pre cel orb, tot așa și prin cruce a atras la dânsul lumea întreagă, — ceia ce era un adaos la scandal, și nu desființarea scandalului. Tot așa a făcut și cu zidirea lumii, căci pe cele contrare le-a pregătit prin ceie contrare. De pildă, a îngrădit marea cu nisip; cu alte cuvinte a înfrânat puterea celui tare prin cel slab. A pus pământul pe ape; cu alte cuvinte a așezat pe cel greu și indesar pe cel puhav, pe cel rar și curgătoriu.

Tot așa, deci, și prin cruce a atras lumea, și după cum apa poartă pe ea pământul întreg, tot așa și crucea poartă pe ea lumea întreagă. Deci, dovada de a convinge prin cele contrare, este dovadă de o mare putere și o mare înțelepciune. Și crucea se pare a fi un lucru de scandal (piedică), și cu toate acestea nu numai că nu scandalizează (impiedecă), ci încă și atrage spre ea. Toate acestea, deci, cugetându-le Pavel, și minunându-se, a zis: „Că ce este nebun al lui Dumnezeu, mai înțelept decât oamenii este, și ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este“, vorbind acestea de cruce, nu că doară ea ar fi ceva slab și nebun, ci că așa li se pare lor; răspunde prin urmare părerei ce dânsii își formase despre cruce. Ceia ce filosofi n'au putut să facă cu silogismele lor, aceasta a făcut-o păruta nebunie. Cine este cel mai înțelept? Cel care a convins pe cei mulți, sau pe cei puțini, sau mai bine zis, pe nimeni? Cel ce convinge pentru lucruri mari, sau cel ce se căznește a convinge pentru cele ce nici nu sunt? Cât nu s'a ostenit Platon și cei din școala lui pentru linie, și unghiu, și punct, pentru numere întregi și fracțiuni, pentru cele egale între dânsese și neegale? Cât nu a discutat el despre astfelu de nimicuri, ce se aseamănă cu pâna paianjenului? Pentru că în adevăr, astfelu de chestiuni sunt mai netrebuitoare vieții noastre decât pâna paianjenului. Și iată că el n'a folosit pe nimeni, nici mare, și nici mic, și și-a pierdut vieța în zadar. Cât nu s'a trudit ca să dovedească că sufletul este nemuritoriu, și după ce n'a spus nimic clar, și n'a convins pe nimeni din cei ce-l ascultau, a plecat de aici fără nici o ispravă.

Dară iată că crucea a convins prin cei proști, și a

atras la sine întreaga lume, și nu discutând despre lucruri zadarnice, ci despre Dumnezeu, despre evsevia cea după adevăr, despre vicața evanghelică, despre judecata viitoare, și pe toți i-a făcut filosofi, și pe cei proști, și pe cei neînvățați.

¹⁾ Privește, cum cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, și cum cele slabe ale lui sunt mai puternice decât oamenii. Și cum sunt mai puternice? Pentru că au străbătut întreaga lume, și pe toți i-au răpus; pentru că mii de mii încercându-se să stingă numele celui restignit, lucrul s'a petrecut cu totul din contră. Acelea au prosperat și s'au răspândit mai mult, iară aceia au pierit și s'au nimicit; cei vii rezboind pe cel mort, n'au folosit nimic. Deci, când Elinul îmi spune că sunt nebul, atunci mai mult se arată pe sine de nebul, căci eu cel crezut de dânsul ca nebul, în realitate sunt mai înțelept decât cel înțelept; că eu cel crezut de slab sunt mai tare decât el. Ceia ce vameșii și pescarii au putut să facă cu charul lui Dumnezeu, aceia, filosofii, ritorii, tiranii și întreaga lume, nici măcar n'au putut să-și inchipuiască. Ce n'a adus crucea? Cuvântul despre nemurirea sufletului, pentru învierea trupurilor, pentru disprețuirea celor prezente, despre dorința celor viitoare. Crucea a făcut pe oameni Ingeri, toți pretutindeni filosofiază, și arată toată bărbăția. «Dară, zici tu, și printre dânsii au fost mulți cari au disprețuit moartea». Și cine sunt aceia? spune-mi. Poate cel ce a băut otrava? Dară de voiești, eu pot să-ți arăt mii de aceștia în biserica lui Christos. Când persecuția se ridică asupra lor, dacă ar fi trebuit ca' cu toții să bea otravă și să moară pentru Christos, cu toții ar fi făcutu'o, și toți ar fi fost mai străluciți decât acela. Dealtfelu acela (Socrat) nefiind stăpân pe dânsul ca să bea sau să nu bea, a băut; cu voie sau fără voie el trebuia să pătmească aceasta, ceia ce nu a fost faptul vre-unei bărbății, ci al siluirei. Chiar și tâlharii și criminaliștii, în urma hotărârii judecătorilor au pătimit poate și mai grozave decât acela. Printre noi, însă, e cu totul din contra, căci mucenicii n'au suferit fără de voea lor, ci cu buna lor voință, stăpâni fiind de a pătimi sau nu, și deci au arătat o bărbăție mai tare decât orice diamant.

¹⁾ *Partea morală.* Despre învățătura apostolilor, și despre nebulenia în înțelepciunea Elinilor. (Veron).

Aşa dară nu e nimic de mirare că acela a băut otrava, când nici nu eră stăpân pe dânsul de a nu bea, și când ajunsese la cea mai înaintată bătrânețe, — căci spunea că eră de șapte-zeci de ani — când el disprețuia viața, dacă aceasta inseamnă a disprețui, ceia ce eu n'ași zice, și cred că nimeni altui n'ar zice-o. Tu, însă, arată'mi pe cinevă stând voinicește în cazne și munci pentru evsevie, precum eu și-ași puteă arăta mii de mii de aceștiia în lumea întreagă. Cine, fiindu-i smulse unghiile dela mâni și dela picioare, a suferit cu bărbăție? Cine a răbdat cu curaj, fiindu-i desrădăcinate arterile? Cine a suferit cu curaj, fiindu-i despărțit trupul de cap? Cine, fiindu-i oasele fărâmate? Cine, fiind pus neconținut pe jăratec? Cine, fiind aruncat în căldarea cea de pe foc? Arată'mi de acestea. A muri cinevă prin otravă, este tot una cu cel ce doarme, căci această moarte se zice că e mai dulce decât somnul. Dacă însă, au și suferit oarecari munci, totuși a pierit lauda lor, căci s'au prăpădit pentru niște cauze uricioase, unii pentrucă vorbeau publicului de cele nepermise, alții fiindcă erau prinși în fapte necinstite, și alții iarăși nefiind vre-o cauză binecuvântată, se predau singuri în zădar și fără scop.

Nu însă tot așa și printre noi. De aceia toate ale acelora au tăcut, pe când ale noastre infloresc și se împărăștie pe fiecare zi. Ceia ce cugetând Pavel zicea, «că ceia ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este». Cum că predica este dumnezească, se invederează și din următorul fapt. Cum li-a venit în mîinte celor doisprezece oameni simpli, ca să întreprindă astfelu de lucruri, petrecându-și timpul în pustietăți, pe lacuri și pe râuri, și niciodată cutezând a se duce imediat în cetate sau în târguri? Cum li-a venit lor în mîinte ca să se împotrivească lumii întregi? Cum că dâșii erau fricoși și nebărbătoși, o arată cel ce a scris despre dâșii (Luca), care nu s'a dat în laturi, și nici n'a putut să suferă de a li astupă defectele lor, ceia ce și este o mare dovadă de adevăr. Deci, ce spune el de dâșii? Că Christos fiind dus de ostași, după atâtea minuni unii au fugit, iară cel ce a rămas pe lângă dânsul, care eră și corifeul apostolilor, s'a lepădat de dânsul! Cum acei doisprezece, cari chiar trăind Christos nu puteau suferi furia Iudaică, iară după ce el a murit, s'a inmormântat și n'a înviat, dupre cum ziceți, nici n'a mai convorbit cu dâșii, și nici nu li-a însufflat curaj, cum, zic, acești oameni

s'au pus deacurmezișul contra lumii întregi? Oare nu și-ar fi zis într'înșii: «Dară ce va să zică aceasta? Pe dânsul nu s'a mântuit, și ne va putea ajuta nouă? Trăind, el n'a putut să se apere pe sine, și fiind mort ni va întinde nouă mână de ajutoriu? Fiind în viață, el n'a supus nici-o națiune, și noi să convingem o lume întreagă numai cu numele lui? — Și cum s'ar putea nu numai să facem aceasta, dară chiar să le și cugetăm?» Deci, de aici este invederat, că dacă îi nu l-ar fi văzut învieat, și n'ar fi luat dovada cea mai mare a puterci lui, nu s'ar fi azvârlit într'un joc atât de primejdios. Chiar de ar fi avut îi mai de prieteni, oare nu de îndată i-ar fi făcut dușmani, punând în mișcare obiceiuri vechi și strămutând hotarele părintești? Dară iată că dânsii acum și-au făcut dușmani, și pe ai lor, și pe cei străini. Chiar de ar fi fost îi foarte respectați de către cei dinafară (etnici), totuși oare nu i-ar fi disprețuit cu toții, pentrucă introduceau o viață nouă și nevăzută până atunci? Acum, însă, îi erau străini de toată lumea, și eră natural ca să fie urțiți și disprețuiți de toți.

De cine voești să-ți spun? De Iudei? Dară aceștia din cauza celor petrecute cu dascălul lor, aveau o ură nespusă cătră dânsii. De Elini? Dară și aceștia încă nu-i urau mai puțin ca ceilalți, — iar aceasta o știu mai ales Elinii. Platon, care voia să introducă noi moravuri în viața oamenilor, sau mai bine zis, să schimbe parte din moravurile vieței, adecă să introducă altele în locul celorlalte, fără să schimbe întru nimic datinile religioase ale zeilor, — eră cât pe ce să se primejduiască în Sicilia, și fiindcă nu s'a întâmplat să moară, apoi și-a pierdut libertatea. Și dacă un barbar oarecare nu ar fi fost mai blând decât tiranul Siciliei¹⁾, nimic n'ar fi împiedecat de a rămâne slav în țeară străină. Deși dealfeliu nu este acelaș lucru: de a introduce moravuri noi în afacerile cetățenești ale unei împărății, și de a introduce inovații în cele ale religiunii, fiindcă acestea mai cu samă neliniștesc și tulbură pe oameni. A zice că «cutare sau cutare așa să se însoare, și nu altmintrelea» sau că «străjerii să stea așa, și să străjuiască în acest mod, și nu altmintrelea» nu au puterea de a tulbură pe cinevă atât

¹⁾ Notă. Se face aluziune la tiranul Siciliei, *Dionisie cel bătrân*, pe la anul 390, a. Chr. când Platon a întreprins o călătorie de 10 ani prin Sicilia și pe aiurea.

de tare, mai ales când și în cartea legilor stă scris aceasta, și când nu se face multă vorbă de legiuitoriu pentru a pune în lucrare cele spuse, — însă a spune în gura mare că nu sunt zeii cari se îngrijesc de oameni, ci că aceia sunt demoni, că cel răstignit este Dumnezeu, voi înșivă știți câtă ură au aprins asupra lor, câtă tulburare au pricinuit, și ce războiu au ațîțat contra lor.

Tot așa și Pitagora al lor, fiindcă a cutezat să zică că «nu știu dacă sunt zeii, sau nu» — deși spunând acestea el n'a cutrierat lumea întreagă, ci a vorbit numai într'o singură cetate, — a fost în cea mai mare primejdie. Și Diagora Milesianul, și Theodor cel numit «atheul», deși aveau prieteni și putere în cuvânt, și deși erau admirați pentru filosofia lor, totuși cu nimic nu s'au folosit de aici. Chiar și marele Socrat deși pe toți îi stăpînia cu filosofia, totuși pentrucă în cuvintele sale despre zeii a fost bănuit că ar fi vorbit ceva contra lor, a fost silit să bea otravă. Deci, dacă numai niște simple hănueli de inovații, și duceau în primejdii atât de mari pe acei filosofi și bărbați înțelepți, cari se bucurau de multă cinste din partea poporului, și care nu numai că n'au putut să facă cele ce voiau, ci încă au căzut și din patrie, și din viață, — apoi cum să nu admiri pe pescariu? cum să nu te minunezi văzându-l făcând atâtea fapte minunate în lumea întreagă, și reușind în totul la ceea ce s'a încercat să facă, și predominând și pe Elini, și pe toți barbarii? «Dară, zici tu, apostolii n'au introdus zeii streini, ca aceia». Dară tocmai ceea ce-mi spui, mă minunează, fiindcă inovația lor a fost îndoită: și pe zeii ce erau i-au desființat, și pe cel restignit l'au vestit. Deci, de unde li-a venit lor în minte ca să propoveduiască pe cel restignit? Și cum de s'au încurajat tocmai la stărșit? Pe cine au putut vedea mai înainte de dânsii făcând așa? Oare nu cu toții se închinau demonilor? Nu toți înzeificau elementele naturii? Oare nu eră învederată în diferite moduri neevsevia oamenilor?

Dară, deși li-a trecut prin minte asemenea împrejurări contrare, îi totuși s'au asvârlit cu curaj în luptă, și au doborît totul la pămînt. Într'un timp scurt au perindat lumea întreagă, ca și niște pasări sburătoare, fără să se gîndiască la primejdii, la moarte, la greutatea lucrului, la nimicnicia lor, la mulțimea contrariilor, la puterea sau stăpînirea lumească, sau și la înțelepciunea celor ce-i rezboiau, fiindcă aveau un ajutoriu

mult mai mare decât toate acestea, aveau cu dânșii puterea celui restignit și învieat. Nici nu eră, deci, de mirare atât de mult, dacă în această luptă cu lumea întreagă ar fi fost zdrobiți, pe cât este acum de mirare faptul săvârșit. După legiile războiului trebuie ca îi să stea în fața adversarilor, și luându-și loc în fața lor, să se așeze în linie de bătae, și la timpul potrivit să se arunce asupra lor. Inșă nu așa s'au petrecut împrejurările cu dânșii, căci îi n'aveau o tabără aparte, ci se amestecau la un loc cu dușmanii, pe cari îi și stăpâneau. Trăind în mijlocul războinicilor lor, îi li zădărniciau atacurile, îi predominau, și secerau o biruință strălucită, îndeplinindu-se proecia care zice: „Și vei birui în mijlocul vrăjmașilor tei“ (Ps. 109, 3). Faptul minunat eră, că dușmanii avându-i în stăpânirea lor, și punându-i în legături și în temniți, nu numai că nu-i predominau, ci însuși îi după această se supuneau lor, adecă cei ce băteau se supuneau celor bătuți, cei ce legau se plecau celor legați, cei ce alungau își plecau grumazul înaintea celor alungați!

Toate acestea să le spunem Elinilor, și încă și mai mari decât acestea, căci mare este și prisosința adevărului. «Dacă voii a urmări de-aproape această chestiune, noi vă vom învăța întreaga luptă pe cari apostolii Domnului o au avut; — deocamdată însă să păstrăm în minte aceste două lucruri principale: cum cei slabi au biruit pe cei tari, și cum li-ar fi venit lor în minte ca să se hotărască la aceasta, dacă nu se bucurau de ajutoriul Dumnezeesc».

Acestea sunt cele ce respundem Elinilor. Noi, însă, să li arătăm prin fapte succesele vieții noastre, și să aprindem cu îmbelșugare focul virtuței. „Să străluciți, zice, în mijlocul lumii, ca niște luminători“ (Filip. 2, 15), căci Dumnezeu a încredințat fiecăruia din noi o folosință mai mare și decât a soarelui, mai mare decât a ceriului, decât a pământului și a mărei, și cu atât mai mare încă, cu cât mai mari sunt cele duhovnicești decât cele trupești. Când noi privim cereul solar, și admirăm corpul, frumuseța și strălucirea astrului, să ne gândim iarăși că mai mare și mai frumoasă este lumina din noi, duple cum și întunerecul este și mai mare, dacă nu suntem cu băgare de seamă, fiindcă o noapte adâncă stăpânește lumea întreagă.

Această noapte adâncă, deci, să o împrăștiem și să o nimicim. Noapte adâncă nu este numai printre eretici și printre Elini, ci și printre mulți de ai noștri, din cauza vieții și a credințelor lor. Fiindcă sunt mulți cari nu cred în înviere, mulți cari păzesc observațiunile zilelor, mulți cari fac uz de descănțețe, de vrăji, de semne și de ghiciri din zborul paserilor, mulți cari cred în puterea nărtițiilor atârinate la gâtul bolnavilor, și în alte nimicuri de felul acestora. Dară vom vorbi și cătră aceștia mai pe urmă, după ce vom isprăvi de vorbit cătră Elini. Deocamdată stăpâniți cele vorbite, apucați-vă de această luptă, ca prin viața voastră să-i puteți atrage cătră noi. Ceia ce am spus întotdeauna, o spun și acum: cel ce învață pe alții cele ale filosofiei, trebuie ca mai întâi să se învețe pe sine singur, și atunci va fi plăcut celor ce-l ascultă.

Deci, să ne facem plăcuți, și să ne silim de-a face pe Elini bine dispuși față de noi. Aceasta va fi atunci, când nu vom face rău nimănui, și vom fi pregătiți de a pătimi rele. Nu vedeți pe copiii cei mici când sunt purtați în brațe de părinții lor, cum lovesc cu palma obrazul celor ce-i poartă, și cum părinții cu plăcere li întind obrazul, ca astfel să li dămoliască mâniea, și cum după ce li s'a sfârșit mâniea părinții se bucură? Așa să facem și noi, și ca și părinții cătră copii să discutăm cu Elinii, căci și dânsii sunt cu toții copii, după cum au zis unia din poezii lor, că «Elinii pururea sunt copii, și niciunul bătrân». După cum copiii nu primesc să se îngrijască de nimic bun și folositoriu, tot asemenea și Elinii, căci pururea vor să se joace ca și copiii în țerină, fiind plecați la pământ și pironiți la cele pământeste. Copiii, în timp ce noi vorbim de cele trebuitoare, de multe ori nu simțesc ceia ce vorbim, și veșnic rid. — tot astfelu sunt și Elinii, căci și li rid în timp ce noi discutăm despre împărăția cerurilor. Și după cum din gura copiilor iese multe bale care de multe ori murdăresc și mâncarea și băutura ce li stă înainte, tot așa și din gura Elinilor ies cuvinte zadarnice și murdare, și chiar de li-ar da cineva hrana necesară, îi măhnesc prin blasfemii pe cei ce li-o dau — și de aceia este nevoie de a suferi zburdălniciile lor. Copiii iarăși, când văd pe hoț intrând în casă și furând cele dinăuntru, nu numai că nu se împotrivesc hoților, ci încă rid, — dară dacă li-ar răpi coșulețul cu jucării, sau drâmba, sau

altceva din jucării, apoi atunci se supără, se nemulțimesc, se sbuciumă și lovesc pământul cu picioarele. Tot asemenea fac și Elinii, căci văzând pe diavol cum li răpește toate cele părintești, și chiar vieța care e mai principală, îi rid și se apropie de dânsul ca de un prieten, — iară dacă li-ar răpi cineva averea, sau altceva din cele copilărești, apoi atunci se tulbură, se zbuciumă și se vaită ca și copiii. Și după cum copiii se desgolesc înaintea tuturor și nu se rușinează, tot așa și Elinii tăvălindu-se în curvii și preacurvii, desgolind legile naturii, și introducând împerecheri nelegiuite, nu se rușinează de loc.

Ați aplaudat mult, și ați lăudat cele spuse, însă odată cu aplauzele să vă siliți, ca nu cumva să se spună acestea și de voi. De aceia vă rog ca voi cu toții să fiți bărbați desăvârșiți, căci dacă și noi vom fi copii, cum vom putea învăța pe aceia ca să fie bărbați? Cum îi vom putea izbăvi de ușurătatea copilărească? Deci, să ne facem bărbați desăvârșiți, ca să ajungem la măsura vârstei rânduită de Christos, și să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin charul și filantropia lui Christos, căruia se cuvine slava în veci. Amin.

OMILIA V

„Că vedeți chemarea voastră, fraților, că nu sunt mulți înțelepți după trup, nu sunt mulți puternici, nu sunt mulți de bun neam, ci cele nebune ale lumii a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze“ (Cap. 1, 26. 27).

Spunând că cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, a arătat că înțelepciunea omenească este scoasă din locul ei, atât prin mărturia scripturilor, cât și prin desfășurarea împrejurărilor, — prin mărturia scripturilor, spunând: „Pierde-voiu înțelepciunea celor înțelepți“ și prin desfășurarea împrejurărilor, zicând și punând întrebare: „Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul?“ — la urmă

iarăși a dovedit că faptul acesta nu este nou, ci vechiu, ca unul ce a fost prevăzut de mult și prezis. „Că scris este, zice, „pierde-voiu înțelepciunea celor înțelepți, și știința celor știutori o voiu lepădă“. Mai departe a arătat, că toate acestea s'au petrecut așa, ca fiind necesare și cu drept cuvânt, căci zice: „Că de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu n'a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnezeu, bine-a voit Dumnezeu prin nebunia propoveduirei a mântui pre cei ce cred“. A arătat apoi, că crucea este dovada unei puteri negrăite și a unei înțelepciuni nemărginite, și că cele bune ale lui Dumnezeu sunt cu mult mai înalte decât înțelepciunea omească. Aceasta iarăși o dovedește nu numai cu dascăli, ci chiar și cu ucenicii. „Că vedeți, zice, chemarea voastră, fraților“. Nu a ales numai pe dascăli ca oameni simpli și proști, ci tot astfel a ales și pe ucenici. „Că nu sunt mulți, zice, înțelepți după trup“. Astfel deci, se dovedește că aceasta este și mai puternic, și mai înțelept, dacă poate convinge și pe mulți, în același timp și neînțelepți, fiindcă e mai greu de a convinge pe un om simplu, mai ales dacă e vorba de lucruri mari și trebuitoare. Și cu toate acestea i-au convins apostolii Domnului, pentru care și Pavel ia de marturi aici chiar pe ucenici. „Vedeți chemarea voastră fraților“ zice, adică «uitați-vă cu băgare de seamă la voi înși-vă, cercetați-vă pre voi înși-vă». Pentru ca niște oameni simpli și proști să primească niște dogme atât de înțelepte, ba încă mai înțelepte decât toate, aceasta mărturisește cea mai mare înțelepciune a dascalului.

Dară ce va să zică: „dupre trup“? Adică ceia ce se vede, după vicața prezentă, după învățătura celor de afară, după învățătura profană. Apoi ca să nu se pară că el cade în contradicție cu sine însuși, fiindcă el a convins pe Antipatul Serghie Pavel¹⁾, el a convins pe Dionisie Areopaghitul, pe Apolo, și pe alți înțelepți atrași de dânsul prin predică, — n'a zis că «nici unul nu este înțelept», ci „că nu sunt mulți înțelepți“. Nu doară că chemă prin excepțiune numai pe cei simpli,

¹⁾ Notă.— A se vede Fapt. Apost. cap. 13.

iar pe cei înțelepți îi trecea cu vederea, ci îi primea și pe aceștia, însă mai mulți de aceia. Și de ce oare? Pentru că cel înțelept după trup este plin de prostie, și acesta mai cu seamă este nebun, când nu voiește cu nici un preț a arunca dela el învățătura cea stricată. Precum un doctor ar voi să învețe și pe alții meșteșugul medicinei, și unia din aceștia cunoscând ceva din medicină, însă prost și contrar ei, s'ar încăpățina că știe medicina și nu ar primi să știe în perfecțiune, pe când cei ce nu cunosc nimic din meșteșugul medical ar primi cu plăcere cele spuse de doctor, — întocmai așa s'au petrecut împrejurările în cazul de față. Cei simpli și proști mai de grabă s'au convins și au crezut, fiindcă nu aveau cu dânșii prostiea cea mai de pe urmă, de a se crede pe dânșii înțelepți, pe când nebunii aceștia își închipuiau că pot să afle prin raționamente omenești, ceia ce nu se poate afla decât prin credință. Când fierarul în loc să tragă cu clestele fierul înroșit din foc s'ar ambiționa să-l tragă cu mâna, noi cu toții vom spune că aceasta e cea mai de pe urmă nebunie; întocmai așa se petrece și cu filosofii aceștia, căci și îi ambiționându-se de a afla totul printr'înșii, au necinstit credința. De aceia nici n'au aflat nimic.

„Nu sunt mulți puternici, nu sunt mulți de bun neam“, fiindcă și aceștia sunt plini de cea mai mare trufie. Nimic nu este atât de inutil și împiedecătoriu adevăratei cunoștinți de Dumnezeu, ca lipsa de minte și alipirea de avere, fiindcă aceste două pregătesc pe om de a admira cele prezente, de a nu face nici-o vorbă de cele viitoare, și de a-și astupa urechile cu mulțimea grijilor. „Ci cele nebune ale lumii a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze“, ceia ce este cea mai mare dovadă de biruință, când ei învinge prin cei proști. Nu atât de mult se rușinează Elinii când sunt biruiți prin cei înțelepți, ci atunci își acopăr fața de rușine când văd filosofând pe meșteșugar și pe cel din piață mai mult decât dânșii. De aceia și zice Pavel: „Ca pre cei înțelepți să-i rușineze“. Și nu numai cu înțelepții a făcut așa, ci și cu celelalte calități ale vieții de față. „Că pre cele nebune a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze, și cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să rușineze pre cele tari“. El n'a chemat numai pre

cei simpli și neînvățați, ci și pre cerșetori, și pre cei disprețuiți și nebăgați în seamă, ca astfel să umilească pe puternicii zilei.

„Și cele de neam prost, și nebăgate în seamă ale lumii a ales Dumnezeu, și cele ce nu sunt, ca pre cele ce sunt să strice“ (Vers. 28). Dară care sunt „cele ce nu sunt“ despre care spune apostolul aici? Adecă acei ce se socotesc că n'ar însemna nimic în această lume, pentru marea lor nimicnicie. Astfeliu că Dumnezeu a arătat marea lui putere, smerind pe cei mari prin cei păruți mici, și crezuți ca și cum n'ar însemna nimic, ceia ce și aiurea se vede a fi zis lui Pavel: „Că puterea mea întru neputință se săvârșește“ (II. Cor. 12, 9). În adevăr, că mare putere este aceia, de a face pe cei disprețuiți și cari nici măcar nu s'au atins de vre-o învățatură oarecare, ca deodată să filosofizeze și să învețe și pe alții cele mai presus de ceriuri, — fiindcă și pe doctori, și pe riori, și pe toți ceilalți, atunci mai cu seamă îi admirăm, când învață și conving până și pe cei mai proști. Deci, dacă este o mare minune de a învăța pe cel prost și a-i infiltra idei de meșteșuguri omenești, apoi cu atât mai mare este de a-l învăța și a-i infiltra idei de o atât de înaltă filosofie.

Dară Dumnezeu n'a făcut aceasta numai ca să arate minunea, ci și pentru ca să smeriască pe cei mândri. De aceia și în urmă ziceă: „ca să rușineze pre cei înțelepți, și pe cele slabe, ca pre cele ce sunt să strice“, și aici iarăși: „Ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu“ (Vers. 29). «Așă dară Dumnezeu de aceia face aceasta, ca să înfrunteze trufia și cugetul, ca să doboare lauda și famfaronada, și voi, zice, vă pierdeti timpul în acestea? Totul face, ca noi să nu socotim nimic ca al nostru, ci ca totul să atribuim lui Dumnezeu, — și voi vă predați sub ascultarea cutăruia sau cutăruia? Și de ce iertare vă veți bucură»? Căci Dumnezeu a arătat că nu este cu puțință de a ne mântui numai prin noi înșine, și aceasta a făcut chiar dela început. Nu se puteau atunci mântui printr'înșii, ci trebuia ca să privească frumusețea ceriului, mărimea pământului și trupurile celorlalte făpturi, pentru ca din privirea acestora să se înalțe cu mintea către

creatorul acestora. Și a făcut această preîntîmpinînd viitoarea lor trufie, și opiniunea ce-și formau despre înțelepciunea lor. A făcut întocmai ca dascalul, care, după ce ar poronci ucenicului să-l urmeze în cele ce dînsul le crede ca trebuitoare, iar acesta ar apuca mai înainte, și ar voi ca să învețe totul prin sine, — I-ar lăsa să greșescă mai întîi ca să vadă singur că nu este destoinic de a învăța prin sine, și numai după aceea ar introduce și cele ale sale; așa și Dumnezeu a făcut cu omul, căci încă dela început i-a poroncit ca să-l urmeze, punîndu-i înainte cunoștința și priceperea lui din fapțurile văzute, dară omul n'a voit, dovedind prin aceasta că nu este în stare de a face nimic prin sine însuși. I-a dat cu alte cuvinte, în loc de carte, lumea cea văzută, însă filosofii și învățații nici de aici n'au priceput nimic, nici de aici n'au voit să se convingă, nici pe această cale poroncită de dînsul n'au voit să meargă. Atunci el a pus de față o altă cale cu mult mai lămurită ca cea dintîi, care să convingă pe om, că el nu este destoinic prin sine însuși ca să facă ceva bun. Atunci ar fi trebuit ca să pună în mișcare raționamentul său, să facă uz de înțelepciunea omenească, și prin fapțură să se ridice la făcătoriu; acum însă dacă nu devine cineva nebun, adecă dacă nu se leapădă de toată înțelepciunea omenească, dacă nu aruncă dela dînsul orice raționament, și nu se predă pe sine credinței, este cu neputință de a se mîntui. Nu este, deci, lucru mic, că după ce ni-a înlesnit calea, să ni smulgă la urmă boala din rădăcină, adecă să nu ne lăudăm, și să nu credem de noi lucruri mari și grozave. „Ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu“.

De aici vine păcatul, că dînșii se încumentau a se crede mai înțelepți decît legile lui Dumnezeu, și nu voiau să afle că astfeliu a găsit el cu cale să legiuească. De aceia nici că au aflat ceva.

Astfeliu s'a petrecut chiar din început, căci a zis lui Adam: ~~«aceasta fă-o, ceialaltă să nu o faci», dară el crezând că va putea afla ceva mai mult, n'a ascultat, și a pierdut și ceia ce avea. A zis și celor ce au urmat după Adam: «nu rămâneți mai pre jos de fapțură, ci printr'insa priviți pe făcător», dară aceia ca și cum ar fi aflat ceva mai înțelept decît cele spuse, au pus în mișcare mii de raționamente false, mii de labirinturi.~~

De aceia s'au și ciocnit între dânsii fără vr'un folos, căci nici pe Dumnezeu nu l-au aflat, nici n'au cunoscut ceva lămurit pentru făptură, și nici că aveau vre-o idee potrivită și adevărată despre ea. De aceea iarăși doborînd cu prisosință trufia lor (ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τὴν ὀργὴν αὐτῶν καθαυτῶν), a. introdus pe cei prosti și i-a făcut cei întâi, arătând prin aceasta că cu toții au nevoie de înțelepciunea cea de sus. Și nu numai în ceea ce privește cunoștința ei ne-a pus pe noi oamenii ca să avem trebuință de dânsul în totdeauna, ci și în toate celelalte, ca pe toate făpturile, ca astfel luând motiv din această supunere și familiaritate, așa zicând, cătră el, să nu fugim de el, și să ne pierdem. De aceea prin urmare nu a hotărît ca noi să fim indeajuns prin noi înșine, adecă destoinici numai prin propriile noastre puteri. Dacă acum când avem nevoie de dânsul, și încă mulți se arată cu dispreț, dară dacă nu ar fi fost aceasta, unde am fi ajuns care cu mândria? În cât apostolul când zice că „Să nu se laude nici un trup“ nu invidiind li-a interzis de a se lăuda în acest mod, ci ca să-i atragă pe dânsii din pierderea urmată de aici.

„Și dintru dânsul voi sunteți întru Christos Iisus, care s'a făcut nouă înțelepciune dela Dumnezeu, și dreptate, și sfințire, și izbăvire“ (Vers. 30). Expresiunea „dintru dânsul“ de aici, cred că nu este zisă cu privire la creațiunea noastră, ci cu privire la credință, adecă de a fi fii ai lui Dumnezeu nu din sânge, și nici din voința trupului. «Să nu credeți, zice, că răpindu-ni lauda, ni-a lăsat așa, ci ni-a dat o altă laudă mai mare, fiindcă voi ați devenit fii ai aceluia, înaintea căruia nu trebuie a vă lauda; iară acest fapt s'a săvârșit prin Iisus Christos». Și fiindcă a zis: „că cele bune ale lumii a ales, și cele slabe“, prin aceasta arată că îi sunt mai de bun neam decât toți, având de tată pe Dumnezeu. Dară cauza nobleței aceștiea nu este cutare sau cutare, ci Christos, care ne-a făcut și înțelepți, și drepți, și sfinți, căci aceasta va să zică: „S'a făcut nouă înțelepciune“. Deci, care din noi este mai înțelept, nu decât cei ce au înțelepciunea lui Platon, ci decât cei ce au cu dânsii pe însuși Christos, binevoind aceasta Dumnezeu? Dară ce înseamnă „dela Dum-

nezeu?" Când apostolul spune lucruri mari despre unul născut, atunci alăturază și pe Tatăl, ca să nu creadă cineva pe Fiul ne-născut. Și fiindcă a zis că Christos a făcut atâtea lucruri mari, și a atribuit totul Fiului, spunând că el s'a făcut nouă înțelepciune și dreptate, și sfințenie, și rescumpărare, apoi iarăș prin Fiul atribuind Tatălui totul, a zis: „dela Dumnezeu“. Și de ce n'a zis: «ne-a făcut înțelepți» ci „s'a făcut nouă înțelepciune“? A arătat îmbelșugarea darului, ca și cum ar fi zis: «pe sine însuși s'a dat nouă».

Dară tu privește, cum înaintează Dumnezeu cu omul: mai întâi ne-a făcut înțelepți, izbăvind-ne de înșelăciune, și după aceia drepți și sfinți, dăruindu-ni Duhul sfint, și astfel ne-a izbăvit de toate relele; încât faptul acesta este al său. Deci, expresiunea „dintru dânsul“ nu înseamnă că noi suntem din esența, sau substanța lui, ci că prin credință în Iisus Christos am devenit fii ai săi. Aiurea a spus că noi ne-am făcut dreptate intru dânsui, zicând: „Că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l-a făcut, ca noi să ne facem dreptate lui Dumnezeu intru dânsul“ (II. Cor. 5, 21), iară aici spune că el s'a făcut nouă dreptate, astfel că este cu puțință celui ce voiește a se împărtăși din această dreptate cu îmbelșugare. Deci, nu ne-a făcut înțelepți cutare sau cutare, ci Christos. Așa dară cea ce se laudă, intru dânsul laude-se, iară nu în cutare sau cutare, căci prin Christos s'a făcut totul. De aceia spunând:

„că s'a făcut nouă înțelepciune și dreptate și sfințenie“ a daos: „Că precum este scris: cel ce se laudă, intru Domnul să se laude“ (Vers. 31). De aceia s'a și aruncat el cu putere asupra înțelepciunii Elinilor, ca astfel să convingă pe oameni — ceia ce este și drept — de a se lăuda în Dumnezeu. Când noi am cere dela dânsii cele mai presus de dânsii, atunci nimic n'ar fi mai nebunesc și mai slab din partea noastră. A avea limbă ascuțită, li este cu puțință, însă a avea credinți puternice, nu li este cu puțință, fiindcă raționamentele lor prin ele înseși, se aseamănă cu pânzele paianjenului. Unia dintre dânsii au ajuns la atâta nebunie, încât spun că nimic nu este adevărat dintre cele existente, susținând cu încăpăținare că toate sunt contrare realității adevărate, că toate sunt numai în aparență.

Deci, nimic să nu spui de tine, ci în toate laudă-te în Dumnezeu. Niciodată să nu atribui ceva vreunui om, căci dacă nu trebuie de a socoti nimic, sau mai bine zis de a atribui nimic lui Pavel, apoi cu atât mai mult altora. „Că eu zice am sădit, Apollo a udat, iară Dumnezeu a făcut creșterea“ (Cap. 3, 6). Cel ce știe a se lauda în Domnul, niciodată nu se va îngâmfa, ci pururea va fi moderat, și în toate va fi mulțămît. Inșă nu așa sunt cele ale Elinilor, ci totul își atribuie lor, și de aceia au și făcut zei din oameni, și i-au prăpădit nebunia lor cea mare.

¹⁾ Așa dară fi cu băgare de seamă în lupta ce o porți cu Elinii. Dară unde am sfârșit vorba în convorbirea dinainte? Ziceam că nu este cu puțința — omeneste vorbind — ca pescarii să predomine pe filosofi. Și cu toate acestea a fost cu puțință, de unde este văzut lucru, că ceia ce s'a făcut, prin char s'a făcut. Ziceam că nu eră cu puțință nici de așa închipui cineva niște astfelu de succese, și am arătat, că nu numai și li-au închipuit, ci le-au dus și la un bun sfârșit cu cea mai mare ușurință. Același subiect, deci, să-l continuăm și astăzi cu vorba, și să vedem cum li-a venit lor în minte, și în ce s'ar fi bizuit să predomineze lumea, dacă nu ar fi văzut pe Christos învieat. Nu cumva 'și-au ieșit din minți, ca să se gândiască la așa ceva cum s'ar întâmplă? — fiindcă în adevăr covârșaste orice nebunie, ca îi să aștepte de a săvârși un asemenea lucru fără charul Dumnezeesc: Cum de l-au săvârșit, dacă au fost maniaci și ieșiți din minți? Și dacă au fost cu mintea întreagă — după cum au dovedit lucrurile — cum acei doisprezece oameni fără ca să ia vro garanție din ceriuri vrednică de crezut, și fără ca să se bucure de ajutoriul de sus, s'au asvârlit în atâtea și atâtea primejdii grozave? cum de s'au luptat voinicește cu pământul și marea, spre a schimba obiceiurile întregii lumi, ce erau atât de înțepenite în trecerea timpurilor, și cum au putut îi să stea în luptă cu o așa bărbăție? Și ceia ce este mai mult încă, că îi chemând omenirea la ceriu și la bunu-

¹⁾ *Partea morală.* Contra Elinilor, și că nu în înțelepciune sau bogăție trebuie a se lauda cineva, ci în Dumnezeu. Că cel ce viețuiește aici în dezmerdări, acolo trebuie a pătimi rele. Că nici meșteșugul, și nici slujba ostășască nu poate a ne împiedeca dela studierea celor sfinte și Dumnezești. (*Veron*).

rile cele de acolo, cereau pe de altă parte disprețuirea bunurilor prezente; dară atunci în ce se bizuiau îi ca să convingă pe auditori? Și cel puțin dacă ar fi fost crescuți în slavă, bogăție, în stăpânii și în învățatură, și poate că nici așa nu li-ar fi fost îngăduit de a se încumenta la un lucru atât de greu, — dară cel puțin așteptarea lor ar fi avut oarecare cuvânt — dară acum iată că unuia dintr'înșii se îndeletniceau cu pescuitul pe bălți, alții cu cusutul pieilor și facerea de corturi, iară alții cu slujbe la vamă. Dară nici una din aceste îndeletniciri nu eră atât de îndămănitecă spre filosofie, și spre a convinge pe cineva de a-și închipui lucruri mari, și mai cu seamă când nici nu are exemple. Dară îi nu numai că nu au avut exemple că vor predomină lumea, ci încă că nu o vor predomină, mai ales că învățătura lor eră ceva nou. Mulți s'au încercat să introducă inovații, însă s'au stins, și nu spun că printre Elini s'au petrecut asemenea lucruri, ci printre Iudei și în timpul apostolilor chiar, și nu doisprezece oameni, ci o mulțime nenumărată s'a aruncat atunci în luptă. E vorba de partizanii lui Theudas și ai lui Iuda, carii împreună cu ucenicii și cu o mulțime multă de popor s'au pierdut. Acest exemplu, și frica căpătată de aici, eră de ajuns ca să-i cumintească pe apostoli, dacă n'ar fi fost convinși că fără puterea dumnezească este cu neputință de a predomină lumea. Dară chiar dacă îi nădăjduiau că vor predomină lumea, cu ce speranță și-au luat asupra-și atâtea primejdii, dacă nu aveau privirea ațintită în viitoriu? Să zicem că îi nădăjduiau a predomină lumea; dară atunci ce așteptau îi să câștige prin faptul că au atras pe toți cătră cel ce n'a înviat — după cum spuneți? Dacă chiar astăzi oameni cari au crezut în împărăția ceriurilor și în miile de bunătăți de acolo, și totuși cu greu ar primi să se arunce în primejdii, apoi cum aceia ar fi suferit atâtea în zadar, ba încă pentru ceva rău? Căci dacă nu au fost în realitate cele petrecute cu Christos, că dacă Christos nu s'a înălțat la ceriuri, și dacă îi ar fi plăzmuit toate acestea cu scop de a convinge și pe alții, apoi negreșit că și-ar fi bătut joc de Dumnezeu, și și-ar fi atras de sus mii de trăsnete asupra capului lor. Dealtmintelea chiar de ar fi avut îi o asemenea bunăvoință pe cât timp trăia Christos, totuși murind el li s'ar fi stins orice zel, căci dacă nu înviea, li s'ar fi

părut că el a fost numai un înșelătoriu și viclean. Nu știți, că armatele, trăind generalul sau împăratul, fie chiar de ar fi cât de slabe, totuși sunt concentrate sub același comandant, pe când dacă lipsește capul, chiar de ar fi oricât de puternice, se împrăstie?

De care cuvintele convingătoare s'au înarmat ii, spune-mi, voind a începe predica evangheliei, și a se împrăstie în întreaga? Și cum de nu s'au oprit în fața atâtor piedici? Dacă ii erau niște maniaci ieșiți din minți — și nu voiu conțeni de a spune aceasta — ar fi trebuit ca să nu poată face nimic, fiindcă nimeni nu se convinge de niște maniaci; dară dacă ii au reușit în întreprinderea lor, duple cum și este, și duple cum arată sfârșitul acelei întreprinderi, apoi aceasta nu dovedește că dâșii au fost mai înțelepți decât toți. Și dacă au fost mai înțelepți decât toți, apoi e văzut lucru că nu în zădar s'ar fi apucat ii de predică, căci dacă nu ar fi văzut pe Christos învieat, ce ar fi putut fi în stare ca să-i asvârle pe dâșii în asemenea războiu? Ce anume nu i-ar fi îndepărtat dela o asemenea hotărîre? Li-a spus lor, că «după trei zile voiu înviea» și li-a făgăduit cele ale împărăției ceriurilor; li-a spus că vor stăpâni lumea întreagă, luând Duh sfînt, și multe altele pe lângă acestea, care covârșesc întreaga natură. Dară dacă nu s'ar fi îndeplinit nimic din aceste făgăduinți, deși trăind el credeau poate făgăduinților, totuși după moartea lui n'ar mai fi crezut de loc, dacă nu l-ar fi văzut învieat din morți. Fiindcă și-ar fi zis: «spunea că peste trei zile voiu înviea» și n'a învieat; ni-a făgăduit că ni va da Duh sfînt, și nu ni l-a trimis; apoi cum vom crede noi celor viitoare, când cele prezente l-au desmințit? De ce dacă n'a învieat, ii au propoveduit că a învieat? «Fiindcă il iubeau» zici tu. Și cu toate acestea mai natural eră ca să-l urască ca pe un înșelătoriu, și trădătoriu, fiindcă entusiasmându-i cu mii de speranțe, și smulgându-i din casele lor, dela părinții și rudele lor, și pe întreaga națiune Iudaică făcând-o să-i războiască din toate puterile, la urmă i-a trădat. Și dacă aceasta s'ar fi petrecut din cauza slăbăciunei și a neputinței sale, poate că ar fi trecut cu vederea, dară acum faptul acesta s'ar fi crezut de cea mai mare înșelăciune. Ar fi trebuit ca el să spună adevărul, iară nu să făgăduiască ceriul, el care a fost om muritoriu, duple cum spuneți voi. Așa că eră mai natural ca ii să propoveduiască înșelăciunea lui,

să-l arate lumii ca pe un înșelătoriu și fermecătoriu, și astfel și dânsii ar fi scăpat de primejdie, în același timp și războiul l-ar fi înlăturat. Dacă Iudeii au dat arginți ostașilor ca să spună că ucenicii lui i-au furat trupul, și dacă și dânsii s'ar fi prezentat înaintea lor și ar fi zis: «da, noi l-am furat — ! și Cristos n'a învieat», apoi de câtă cinste nu s'ar fi bucurat? În cât atârnă de dânsii ca să fie și cinșiți, să fie și incununaji.

Deci, din ce cauză a înlocuit îi toate acestea prin batjocura și primejdiile cele mai mari, dacă nu ar fi fost la mijloc o putere Dumnezeiască, care să-i convingă, și care eră mai puternică decât toate primejdiile prin care au trecut? Dacă poate nici cu acestea nu te putem convinge, apoi gândește-te și la următorul fapt: că dacă n'ar fi fost așa, chiar de s'ar fi pregătit îi cât de mult, totuși n'ar fi predicat în numele lui, ci s'ar fi depărtat de dânsul, pentru ceia ce spun. Voi știți că noi nici nu putem suferi măcar, ca să auzim de numele celor ce ne-au înșelat cu deacestea. Apoi atunci cum de propovediau numele lui, așteptând a stăpâni lumea printr'însul? Pe când îi trebuia a aștepta cu totul din contra, adică că chiar de ar fi stăpânit-o, totuși s'ar fi pierdut punând la mijloc numele înșelătorului. Deci, dacă voiau să astupe cele mai dinainte, trebuia să tacă, fiindcă a se azvârli în luptă își aprindeau asupra-li și un războiu mai mare, și un riziic mai mare.

Deci, cum de li-a venit lor în minte ca să plăzmuiască fapte de acestea? — fiindcă chiar și ceia ce au auzit dela dânsul, au pierdut din minte. Dacă chiar atunci pe când nu aveau nici o frică, și îi uitau, și multe nici nu pricepeau, după cum spune și evaughelistul, dară încă când i-a stăpânit și o așa frică mare, cum de nu a sburat din mintea lor totul? Și ce spun eu de cuvinte? — când chiar și dorința lor cătră dascal se vestejă pe nesimțite, prin frica celor viitoare, din care cauză îi și dojană. Iată de pildă, că încă pe când îi atârnau de dânsul, dese-ori îl întrebau: «unde mergi»? iară mai pe urmă când li-a desvoltat acele povețe lungi, istorisindu-li cele ce se vor întâmpla la moartea lui pe cruce, și relele ce-i vor înăbuși după aceasta, îi cuprinși de groază rămăsese ca prostiți, căci ascultă-l ce li zicea: „Nimeni dintre voi nu mă întrebă: unde mergi? Dară fiindcă am grăit vouă acestea, întristarea

a umplut inima voastră“ (Ioan 16, 6. 7). Deci, dacă îi în timp ce așteptau să moară și să învieze, și încă se împuținase și se întristase atât de mult, — dară dacă nu l-ar fi văzut învieat, cum nu ar fi pierit? cum nu ar fi căutat ca să se pogoare chiar de vii în pământ, fiind cuprinși de ciuda înșelăciunii, în care au căzut, și de groaza celor ce-i așteptă pe viitoriu?

De unde apoi acele dogme înalte la dânsii? iară pe cele mai înalte li-a spus că pe urmă le vor auzi. „Încă multe am a spune vouă, zice, ci nu le puteți purtă acum“ (Ib. vers. 12), așa că cele de după aceasta au fost mai înalte. Unul dintre ucenici nici nu voiă să meargă cu dânsul în Iudeia, fiindcă auzise de primejdii, ci zicea: „Să mergem și noi ca să murim împreună cu el“ (Ib. 11, 16), fiind oarecum îngreuiat, sau mai bine zis, nemulțămît fiindcă a așteptat atât de mult ca să moară. Deci, dacă acest ucenic fiind cu dânsul împreună, și încă așteptă să moară, din care cauză eră chiar și nemulțămît, — dară încă fără dânsul și fără ceilalți ucenici ce n'ar fi putut așteptă să pătimească, când mai ales și muștrarea cugetului eră mai mare, din cauza necinstei lui? Și ce aveau de spus îi împrăștiindu-se în lume? Căci moartea și patimile lui le știa întreaga lume, de vreme ce a fost spânzurat pe un loc înalt, în miezul zilei, în metropolă, la o sârbătoare mare, când nici nu eră slobod de a se scăpă ceva din vedere, — dar învierea lui n'a văzut-o nimeni dintre cei deafară, ceia ce nu eră pentru dânsii o piedică mică în a convinge pe alții. Când el a fost înmormântat, cu toții au împrăștiate vestea, și cum că ucenicii i-au furat trupul noaptea, aceasta o spuneau ostașii împreună cu toți Iudeii, dară cum că a învieat, nimeni din cei deafară nu știe; deci, în ce nădăjduiau îi ca să convingă lumea?

Dacă făcându-se și minuni, și încă ostașii s'au înduplecat ca să mărturisească cu totul contrar, dară îi cum de nădăjduiau ca să propoveduească și fără minuni? îi, carii nu câștigase nici un ban dela nimeni, cum, zic, se încumetau ca să convingă marea și uscatul despre învierea lui din morți? Dacă ar fi făcut-o aceasta împinși de iubirea de slavă, apoi cu atât mai mult ar fi trebuit ca fiecare să-și laude dogmele și isprăvile sale, și nici de cum ale celui mort. Dară poate că atunci nu i-ar fi

crezut oamenii ? Și pentru cine auzind spunându-se ar fi crezut mai degrabă ? Pentru cel prins și restignit, sau pentru dânsii cari fugeau și scăpau din mâinile Iudeilor ? Pentru ce, spune-mi, dacă îi urmau a face aceasta n-au lăsat de îndată Iudeia, și nu s'au dus prin cetățile de-afară, ci se învârteau înăuntrul Iudeei ? Cum de credeau oamenii, dacă îi nu făceau minuni ? Dacă făceau minuni, apoi faptul petrecut era al puterii lui Dumnezeu. iară dacă nu făceau, și cu toate acestea stăpâneau lumea, apoi atunci faptul era cu mult mai minunat. Nu cunoșteau îi pe Iudei ? spune'mi; nu știau deprinderea cea rea a lor, cum și sufletul lor cel plin de invidii ? Căci îi au aruncat cu pietre chiar și în Moisi, după ce au trecut marea roșie ca pe uscat, după biruința și trofeile acele minunate, după ce fără vărsare de sânge, îi prin mâinile lui au stat cu bărbăție contra Egiptenilor care îi rōbise, după ce li-a dat mana în pustiu, după sfărîmarea pietrelor din munți și curgerea apei din ele, după miile de minuni făcute cu îi în Egipt, la marea roșie, și în pustie. Tot îi au aruncat și pe Ieremia într'un lac, și pe mulți din Proroci au ucis. Ascultă ce spune Elic după foametea acea grozavă, după norul acel minunat, și după focul pe care l'a pogorit din ceriu, precum și după jertfele acele paradoxice, ascultă-l, zic, ce spune el, fiind alungat de dânsii departe mult de țară: „Doamne, pre Prorocii tăi au ucis, altarele tale le-au surpat, și am ramas eu singur, și caută sufletul meu ca să-l iă pre ei“. (3 Imp. 19, 14).

Deci, cum s'ar fi putut îi apăra contra Iudeilor ? spune'mi, — mai ales că nici nu făceau nimic din cele legiuite; cum s'ar fi putut apăra, când îi erau mai neînsemnați și mai disprețuiți decât toți ceilalți, și când introdusese atâtea inovații, pentru care au și restignit pe dascalul lor ? Dealtmintrelea nici nu li s'ar fi părut Iudeilor atât de grozav, dacă asemenea lucruri li-ar fi spus Christos, fiindcă ar fi crezut cel puțin că el face acestea spre a câștiga slavă, pe când acum pe dânsii mai mult îi urau, ca pe unuia ce să războiaiu pentru un altul. Dară poate că-i ajutau legile Romanilor ? Inșă tocmai acele legi îi împiedecau mai mult, căci ziceau: „Tot cel ce se face pe sine Impărat, nu este prieten Cesariului“ (Ioan 19, 12). Incât numai aceasta

eră deajuns de a-i împiedecă, că erau adecă ucenici ai celui crezut de împărat, și că voiau de a predomină poroncile lui. Așa dară ce i-a entuziazmat pe dânșii atât de mult, încât să se arunce în astfelu de primejdii? Ce spuneau îi despre Christos, și ce anume cuvinte se păreau adevărate? Că s'a restignit? Că s'a născut dintr'o femeie Iudaică săracă, și logodită cu un tâmplariu Iudeu? Că eră dintr'o națiune urită de toată lumea? Dară toate acestea erau deajuns nu numai ca să nu atragă pe auditori, ci chiar să-i întărite pe toți, și mai ales fiind spuse de un făcătoriu de corturi, de un pescariu sau și de un vameș. Oare uceicii nu li-au judecat toate aceste în capul lor? — mai ales că naturile fricoase mai multe își imaginează chiar și decât în realitate, și astfelu de naturi erau cele ale ucenicilor lui.

Deci, în ce se nădăjduiau îi ca să reușască în planul lor? Sau mai drept vorbind, nici nu s'ar fi mai nădăjduit în altcevă, mii de împrejurări contribuind a-i depărtă dela asemenea întreprindere, dacă nu ar fi învieat Christos. Nu este prin urmare invederat chiar și pentru cei mai tâmpi, că dacă îi nu s'ar fi bucurat de un char mare și îmbelșugat, și dacă n'ar fi avut dovadă învieei lui, nu numai că nu s'ar fi încercat să facă aceasta, dară încă nici nu s'ar fi gândit? Că dacă erau atâtea piedici care îi contrarieau în voința — și nu zic în acțiunea lor — și eu toate acestea au voit și au ieșit la lucru, ba încă au făcut lucruri care au covârșit toată așteptarea omenească, apoi e văzut lucru că îi au făcut toate acestea nu cu puterea omenească, ci cu charul Dumnezeesc.

Deci iubiților, aceste cuvinte să le rumegăm necontenit, și nu numai în noi înșine, ci și împreună cu alții, și atunci ușor ni va fi ca să găsim explicația tuturor celorlalte. Să nu crezi că dacă ești meșteșugariu, apoi un asemenea studiu ar fi străin de tine. Și Pavel a fost făcătoriu de corturi, și cu toate acestea a uimit lumea. «Dară, zici tu, Pavel a fost plin de char, și de aceia a grăit toate cu curaj». Dară el chiar și mai înainte de char se găsia la picioarele lui Gamaliil, și charul de aceia l-a primit, fiindcă a arătat o vieată vrednică de char, iar după primirea charului el iarăși și-a continuat meșteșugul. Deci nimeni din cei ce au vr'un meșteșug să nu se rușineze, ci numai cei ce trăiesc în îmbelșugare, cei ce nu lucrează nimic, cei ce au nevoie de mulți slujitori și se bucură de o negrăită îngrijire, numai aceștia

să se rușineze. A munci cineva ca să se hrăniască, este un feliu de filosofie mare, căci și sufletele acestora sunt mai curate, și cugetele lor sunt mai harnice. Cel ce nu lucrează nimic, multe grăiește de geaba, multe face fără rost, nu lucrează nimic bun în cursul zilei, și este stăpânit de o piroteală veșnică. — pe când cel ce se găsește în lucru, nimic nu primește cu grabă, nici cu cugetul, nici cu vorba, și nici cu fapta, căci sufletul său este pironit neconținut către o viață activă. Deci, să nu disprețuim pe cei ce se hrănesc cu mâinile, ci încă să-i ferim pentru aceasta. Ce mulțămire ai tu, spune-mi, când primind partea de moștenire dela tatăl tău, nu faci nimic, și cheltuiești totul în zadar? Nu știi, că nu cu toții vom avea aceiași răspundere, ci acei ce s'au bucurat aici de o mai mare libertate, vor fi judecați mai aspru, iară cei ce au trăit în necazuri, strâmtorări, sărăcie, sau altceva de acest feliu, vor fi judecați mai cu blândețe? Iară acestea sunt invederate dela Lazăr și bogatul din evanghelie. Tu, fiindcă ți-ai petrecut timpul fără folos în trândăvie, vei fi învinovățit cu drept cuvânt, pe când săracul și meșteșugariul cheltuindu-și restul de timp în cele folositoare, se va bucura de mari cununi. Dară poate 'mi vei pune înaintea slujba ostășască, și-ți vei găsi cuvânt de îndreptare din cauza indeletnicirilor ostășești. Dară pretextul acesta nu 'și are cuvânt, căci și Corneliu era sutaș în oaste, și cu nimic nu l-a vătâmat încingătoarea ostășască spre o viață curată. Tu însă când îți petreci timpul cu femeile dela orhestră, și cu mimicii din teatru, nu pui înaintea niciodată frica de căpi-tenii, sau sila slujbei ostășești, iară când vă chemăm la biserică, atunci găsiți mii de piedici. Și ce vei spune în ziua aceia, când vei vedeă flacăra și riurile cele de foc, și legăturile cele nedezlegate, și vei auzi plângerea și scrâșnirea dinților? Cine te va ajută în acea zi, când vei vedeă pe meșteșugariu, și pe cel ce a trăit aici cu curățenie, bucurându-se de toată slava, iară pe tine, care astăzi te găsești înfășat în haine moi și mirositoare (parfumate), pătimind cele mai grozave? Ce folos vei avea atunci din bogăție și din averea ta? Și ce vătâmare poate fi meșteșugariului din sărăciea lui? Deci, ca nu cumvă să pătimim de acestea, să ne înfricoșăm de cele vorbite acum, și toată ocupațiunea noastră să o cheltuim în lucruri folositoare pentru hrana noastră tru-pească și sufletească. Astfeliu numai vom putea îmblânzi

pe Dumnezeu pentru păcatele trecute, vom putea în acelaș timp a ni adage și fapte bune în viitoriu, și ne vom învrednici și împărăției cerurilor, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Iară eu, fraților, venind la voi, venit-am nu întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunei, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu. Că n'am judecat a ști ceva întru voi, fără numai pre Iisus Christos, și pre acesta răstignit“. (Cap. 2, 1. 2).

Nimic nu este mai aplecat spre luptă ca sufletul lui Pavel, sau mai dreptul vorbind, nu sufletul lui, căci nu ei a aflat acestea, ci, nimic nu este deopotrivă charului care lucră prin ei, și care toate le biruieă. Erau deajuns numai cele spuse în urmă, ca să doboare trufia celor ce se făliau cu înțelepciunea, sau mai bine zis, eră deajuns chiar numai o parte din cele spuse, însă pentru ca biruința să fie și mai strălucită, iată că intră însuși el în luptă cu contrarii, și se luptă voinicește prin cele vorbite, și cari ni stau de față. Gândește-te bine: a adus la mijloc prorocia care zice: „pierde-voiu înțelepciunea înțelepților“; a arătat înțelepciunea lui Dumnezeu, cum prin păruta neburnie a doborât filosofia celor profani; a arătat că Dumnezeu nu numai că a învățat omenirea prin cei proști, ci încă că a și chemat pe cei proști,— iară acum arată că însuși faptul propoveduit, cum și modul propoveduirii, erau deajuns spre a-i tulbură, și nu i-au tulburat. «Nu numai ucenicii sunt proști, zice, ci chiar și eu care vă propoveduiesc». De aceia zice: „Iară eu, fraților“ — pune și de astă dată numele de „frați“ muind așa zicând asprimea vorbei — „venit-am la voi nu întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunei, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu“. Dară ce? spune'mi: dacă voiai să vii la dânșii

întru înălțarea cuvântului, ai fi putut? «Eu chiar de ași fi voit, zice, nu ași fi putut, iară Christos dacă ar fi voit, ași fi putut. Dară n'a voit, ca astfeliu să facă trofeul mai strălucit». De aceia și mai sus arătând că ai lui Christos a fost faptul, al lui a fost și voința ca el să propoveduiască cuvântul atât de prost, ziceă: „că nu m'a trimis Christos ca să botez, ci să propoveduiesc evanghelia (bine vestesc) nu întru înțelepciunea cuvântului“. Mai presus de voința lui Pavel eră voința lui Christos, și ceia ce voiă Christos eră cu mult mai mare, decât ceia ce voiă el. «Deci, zice, nu vă vestesc vouă mărturisirea lui Dumnezeu, ca să mi arăt talentul în vorbă, și nici nu sunt înarmat cu cuvintele filosofilor de afară».

El n'a zis: «să vă vestesc vouă predica evangheliei» ci „mărturisirea lui Dumnezeu“, ceia ce eră în deajuns de a-i întoarce din calea cea rătăcită, căci el predicând se preumblă primprejurul morții. De aceia a și adăos:

„Că nu am judecat a ști ceva întru voi, fără numai pre Iisus Christos, și pre acesta răstignit“. Aceasta o ziceă, ca să arate că el este străin cu desăvârșire de înțelepciunea celor profani, dupre cum spuneă și mai sus, „venit-am nu întru înțelepciunea cuvântului“. Cum că eră cu puțină ca el să o aibă și aceasta, este foarte învederat, căci sufletul aceluia, ale căruia haine învieau morții, și ale căror umbre alungau boalele, cu atât mai mult ar fi putut ca să arate elocvența, sau darul de a vorbi frumos. Acest dar se capătă prin învățătură, pe când celalalt covârșăște orice meșteșug omenesc. Deci, cel ce cunoaște cele mai mari ale meșteșugului, cu atât mai mult ar fi putut cunoaște cele mai mici. Dară nu l'a lăsat Christos, fiindcă nu eră în interesul planului tras. Cu drept cuvânt deci, zice: „Că n'am judecat a ști ceva“, fiindcă «și eu, zice, voiesc ceia ce voiește și Christos». Mie mi se pare că de aceia vorbește cu dânsii mai umilit decât cu alții, pentru ca să li înfrâneze trufia lor, căci expresiunea „n'am judecat a ști“ a fost zisă spre deosebire de înțelepciunea celor de afară. «N'am venit, zice, ca să împletesc silogisme, nici sofizme, și nici altceva să vă spun, decât că

Christos a fost răstignit. Aceia grăiesc multe, și vorbesc de multe, țesind cuvinte lungi de 1200 de picioare (μακρός ἑλλειπτοντες διακόλους λόγων), făurind silogisme și raționamente false, și încăleind inii de sofizme, — eu însă am venit la voi nimic alta spunându-vă, decât că Christos a fost răstignit, și pe toți aceia i'am alungat, ceia ce este semn negrăit de puterea celui propovăduit.

„Și eu întru slăbăciune, și întru frică, și întru cutremur mare am fost la voi“ (Vers 3). Aici iarăși pune și o altă concluziune, căci pare că zice: «Nu numai că cei ce au crezut sunt proști, nu numai cel ce vă vorbește este prost, nu numai că și modul învățătorei este încărcat de prostie, nu numai că înseși predica este de ajuns de a-i tulbură, — căci crucea și moartea erau cele vestite, — dară odată cu acestea mai sunt și alte piedici, primejdii și zavistii, frica zilnică și alungarea de pretutindenii». De altfel sub denumirea de: „slăbăciune“ el în multe locuri înțelege goanele asupra sa în general, precum zice și aiurea: „Și ispita, (slăbăciunea) ce eră în trupul meu n'ați defăimat“ (Gal. 4, 14) și iarăși: „De trebuie a mă laudă, întru neputințile (slăbăciunile) mele mă voi laudă“ (II. Cor. 11, 30). Întrii care neputinți? „În Damasc mai marele poporului, zice, a lui Areta împăratul, păză cetatea Damascului vrând să mă prinză“ (Ib. vers. 32), și iarăși: „Pentru aceia bine voiesc întru neputințe“ și apoi spunând în care anume neputințe, a adaos: „întru defăimări, în nevoi, în goane, în strâmtorări“ (Ib. 12, 10). Și acum tot același lucru îl spune, căci zicând „întru slăbăciune“ a adaos imediat „Și întru frică, și întru cutremur mare am fost la voi“. Ce spui? Și Pavel se înfricoșă de primejdii? Se temeă și el, și se înfricoșă foarte, căci deși eră Pavel, eră în același timp și om. Accasta nu eră o invinovățire pentru Pavel, ci slăbăciune a naturei sale, pe deoparte, iară pe de alta laudă a intențiunei sau a voinței sale, că deși se temeă de moarte și de bătăi, totuși n'a făcut nimic nedemn pentru acea frică; iară cei ce spun că el nu se temeă de bătăi, nu numai că nu-l laudă, ci încă îi taie pe sub ascuns mult din laudele ce

i se cuvin. Dacă el nu se temeă, apoi ce feliu de stăruință, sau ce fel de filosofie avea de a suferi primejdiile? Eu tocmai de aceia îl admir, fiindcă temându-se, și încă temându-se nu cum s'ar întâmplă, ci temându-se cu cutremur mare de primejdi, într'una alergă încununându-se, și nu s'a plecat nici la una din primejdi, ci pretuindeni pe mare și pe uscat predicând cuvântul evangheliei, ei a curățit lumea întreagă.

„Și cuvântul meu, și propoveduirea mea nu eră întru cuvinte îndemnătoare ale înțelepciunii omenești“ (Vers. 4), adică că nu avea înțelepciunea lumească. Deci, dacă propoveduirea nu avea în ea nimic amăgitor, nimic înșelător, dacă cei chemați erau proști, dacă chiar și cel ce li predică eră tot așa feliu, dacă stă în fața lor și goana și frica și cutremurul, apoi cum de au predominat lumea, spune-mi, fără ajutorul puerei Dumnezești? De aceia zicând: „Cuvântul meu și propoveduirea mea nu eră întru cuvinte îndemnătoare ale înțelepciunii omenești“ a adaos imediat: „ci întru arătarea Duhului și a puterei“.

Ai văzut cum cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, și cele slabe sunt mai tari? Că iată cum cei proști propoveduind de acestea, cum legați și de pretutindeni alungați, predominau la urmă pe cei ce-i alungau! Cum și în ce feliu? Nu oare prin credința pe care li-a dat-o Duhul? Deci și aceasta este o dovadă mărturisită. Căci cine, spune-mi, văzând morții învieați și demonii alungați, n'ar fi primit propoveduirea lor? Dară fiindcă sunt și puteri amăgitoare, ca de pildă cele ale fermecătorilor, apoi el a spulberat și această bănuială, căci n'a spus simplu „puteri“, ci mai întâiu „arătarea Duhului“ și după aceia a spus „și a puterei“, arătând că faptele petrecute sunt duhovnicești. Deci, dacă propoveduirea n'a fost vestită prin înțelepciunea omenească, apoi aceasta nu este o imputinare sau o micime a ei, ci încă o mare podoabă, și o mare laudă. Aceasta tocmai că o arată a fi dumnezească, și că rădăcinile ei le are de sus din ceriuri.

De aceia a și adaos: „ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu“ (Vers. 5). Ai văzut cum prin

toate acestea a arătat marele folos al simplității, cum și marea vătămare a înțelepciunii? Aceasta din urmă (înțelepciunea) golește crucea de orice putere, pe când cea dintâi (simplitatea) o proclamă de putere a lui Dumnezeu; aceasta îi pregătește de a se lăuda pe sine, pentru că n'au aflat nimic din cele trebuitoare, pe când aceia pregătește pe om de a primi adevărul, și-l face de a se mândri în Dumnezeu. Și iarăși, tot înțelepciunea amăgește pe mulți de a lua dogma creștină ca omenească, pe când simplitatea o dovedea lămurit ca Dumnezecască și coborită din ceriuri. Când dovada se face în înțelepciunea vorbelor, de multe ori și cei mai ticăloși stăpânesc pe cei mai blajini, zicând că sunt tari în cuvânt, și astfel minciuna alungă adevărul. Dară aici nu este tot așa, căci nici Duhul sfânt nu se pogoară într'un suflet necurat, și nici pogorindu-se nu se poate a rămâne biruit, chiar de s'ar asvări asupra-i toată tăria și toată măestria cuvintelor. Dovada dată prin fapte și prin minuni, este cu mult mai lămurită decât cea din vorbe pompoase.

¹⁾ Dară poate că ar zice cineva: «apoi dacă propovăduirea trebuie a predomină, și de cuvinte nu este nevoie ca să nu se golească crucea, de ce semnele și minunile s'au oprit acum și nu se mai arată»? De ce? Vorbești poate ca necredincioșii, și nu primești că s'ar fi făcut minuni nici chiar pe timpul apostolilor, sau că în adevăr cauți ca să știi? Dacă vorbești ca necredincioșii, apoi asupra acestei păreri mă voi ridică mai întâi. Dacă atunci nu s'au petrecut semne și minuni, apoi cum, fiind alungați, persecutați, întru cutremur mare, legați și considerați de dușmani obștești ai întregii lumi, și la îndemâna tuturor de a pătimi rele, neavând cu dânșii nimic atrăgătoriu, nici vorbă, nici însemnătate, nici bogăție, nici cetate, nici națiune, nici neam, nici profesiune, nici slavă și nici altceva de acest feliu, ci toate cele contrare, simplitatea, prostia, sărăcia, ura, disprețul, și găsindu-se contra întregii lumi, cum, zic, apostolii Domnului după atâtea contrarietăți convingeau pe oameni vestindu-li astfelu de lucruri? Căci și poroncile ce îi le dau, întimpinau mult necaz, și dogmele ce le

¹⁾ *Partea morală.* Cum că prin puterea Dumnezecască au putut apostolii ca să predomineze pe Elini, și că noi cu toții trebuie de a ne îndemna către fapta bună, doveditoare de o vieță curată, decât către semne și minuni. (*Veron.*)

propoveduiau erau însoțite de multe primejdii; de asemenea și cei ce ascultau și urmau a se convinge, trăiau în beții și în răutate mare. Deci, cum îi convingeau? Spune-mi. De unde aveau îi puterea de a-i convinge? Iară dacă îi și fără minuni l'au convins, apoi atunci, după cum am mai spus, minunea se arată încă și mai mare. Deci, dacă astăzi nu se mai fac minuni, apoi aceasta nu o luă ca dovadă că nici atunci nu s'au făcut, căci și atunci spre folosință se făceau, precum și astăzi tot spre folosință nu se fac. Atunci nu sileă de a se convinge cineva numai cu cuvântul, precum uici astăzi predica nu se face numai întru înțelepciune. Că dacă cei ce au semănat cuvântul la început au fost simpli și neînvățați, și nimic nu grăeau dela dânsii, ci numai ceia ce primise dela Dumnezeu au împrăstieat în lume, apoi și noi cei de acum nimic nu introducem dela noi, ci numai ceia ce am primit dela aceia, acelea, zic, le grăim cătră toți. Nici astăzi nu căutăm a vă convinge prin silogisme și sofisme, ci numai prin sfintele scripturi, și prin minunile de care vă vorbim, vă arătăm credința. Chiar și aceia nu se convingeau numai prin minuni, ci și discutând și vorbind, iară vorbele lor le făceau mai puternice, după cât se vede, nu atât tăria și agerimea celor vorbite, precăt minunile și mărturiile trase din vechile scripturi.

«Dară cum, zici, atunci erau folositoare minunile, și astăzi nu mai sunt»? Să ne închipuim o idee, — căci lupta mea până acum este îndreptată contra Elinului, — și prin această închipuire spun totul ce ar fi, — să ne închipuim, zic, ideia — și primească a crede necredinciosul măcar prin concesie la cele spuse — că de pildă Christos ar veni acum; și când, deci, ar veni Christos și toți îngerii împreună cu dânsul, și s'ar arată că el este Dumnezeu, și toate sunt supuse lui, oare n'ar crede și Elinul? Dară este învederat că i s'ar închină și l-ar numi Dumnezeu, chiar de ar fi el de o mie de ori încăpăținat. Că cine, — privind ceriurile deschise, și pe dânsul venind pe nori încunjurat de toată ceata puterilor de sus, și rîuri de foc trăgând după dânsii, și pe toți cei de față tremurând de frică, — nu i s'ar închină, și nu-l va numi Dumnezeu? Dară oare, spune-mi: i se va socoti Elinului spre credință acca închinare și cunoaștere? Nici de cum. Și de ce? Fiindcă aceasta, nu este credință, căci sila a făcut aceasta, și înfășoșarea

celor văzute, așa că faptul nu este izvorit din voință, ci el a fost atras spre această cugetare prin măreția celor văzute. Prin urmare, cu cât faptele petrecute (minunile), sunt mai invederate și mai siluitoare, cu atât și cele ale credinței se împușinează și se micșurează. De aceea astăzi nu mai sunt minuni. Și cum că aceasta este, ascultă-l ce spune lui Thoma: Fericiți cei ce n'au văzut și au crezut² (Ioan 20, 29). Așa dară, cu cât minunea se va arătă mai invederată, mai lămurită, mai pe față, cu atât și plata credinței se micșurează. Astfeliu că de s'ar face și astăzi minuni, același lucru s'ar întâmplă. Cum că atunci nu-l vom mai ști prin credință, a arătat-o Pavel zicând: „Că prin credință umblăm, iară nu prin vedere“ (II. Cor. 5, 7). Deci, precum atunci nu ți se va socoti ție credinciosului faptul, pentrucă este văzut, tot așa și acum dacă s'ar face astfeliu de minuni ca în trecut. Când noi primim cele ce prin raționamente nu le putem afla de loc, atunci este credință. De aceea ne-a amenințat și cu gheena; dară ea nu se vede, fiindcă dacă s'ar vedea, același lucru s'ar întâmpla iarăși. Dealtmintrelea, dacă ai cere minuni, și astăzi chiar ai putea să le vezi — deși nu ca deacelea. De pildă ai putea să vezi miile de prorocii împlinite în mii de împrejurări, întoarcerea lumii la credința creștinească, prefacerea obiceiurilor sălbatece, întinderea evlaviei, și celelalte de acest feliu.

«Și care prorocii? zici tu; că după acestea s'au scris toate cele prorocite». Dară când s'au scris? și cum s'au scris? și de cine s'au scris? spune-mi, și cu câți ani mai 'nainte? Voești cu cincizeci de ani mai 'nainte, sau cu o sută? Prin urmare atunci mai 'nainte de o sută de ani nu eră nimic scris. Dară atunci cum de păstră dogmele lumea creștină, ca și celelalte, nefiind deajuns finerea de minte pe care omul o are? De unde au știut de pildă că Petru a fost răstignit cu capul în jos? Cum de li-a venit în minte celor după aceasta, ca să prezică că evanghelia se va propovedui în toată lumea, că cele Iudaice vor încetă, și nu se vor mai întoarce iarăși? Cum de s'au încrezut cei ce au scris, încetând minunile? Cum cele scrise au ajuns până și prin țările barbarilor, până și în Indii, și până chiar dincolo de marginile oceanului, dacă cele spuse nu ar fi fost vrednice de crezut? Cine au fost cei ce au scris? Unde au

scris, și cum? Și pentru ce au scris? Poate că au scris ca să câștige slavă? Cum, deci, au scris cărțile altora? Poate că voind a recomanda dogma creștină? Și care dogmă? Cea adevărată, sau cea mincinoasă? Dacă omeniirea ar fi luat-o de minciunoasă, eră natural ca nici să se apropie de evangheliu; iară dacă a primit-o ca adevărată, apoi atunci nu avea nevoie de plâzmuiri, dupre cum zici tu. Dealtfelu și prorociile sunt așa felu, încât și până astăzi nu se pot contrazice cu timpul cele vorbite. Dărîmarea Ierusalimului s'a petrecut cu mulți ani înainte. Dară mai sunt și alte prorocii din acel timp, care se prelungesc până la a doua venire, — și pe care, dacă voiești, încearcă-le — ca de pildă: „Și eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Math. 28, 20), și „Pe aceasta peatră voi zidi biserica mea, și porțile iadului nu o vor birui pre dânsa“ (Ib. 16, 18), și „se va propovedui evanghelia aceasta la toate neamurile“ (Ib. 24, 14), și ceia ce a făcut femeia cea curvă, și alte multe de acest felu. Deci, de unde a ieșit adevărul acestor prorocii, dacă au fost plâzmuiri omenești? Cum de nu au biruit porțile iadului pe biserică? Cum pururea cu noi este Christos? Că dacă el n'ar fi cu noi pururea, nici biserică nu ar fi stăpânit. Cum de s'a întins evanghelia în toată lumea? Sunt deajuns a mărturisi vechimea sfințelor scripturi, chiar și cei ce au vorbit contra noastră, ca de pildă Chelsie și Bataneotul acela¹⁾ care a fost după dânsul, căci nu ar fi combătut niște scrieri compuse în urma lor, ci niște scrieri care existau prin timpul lor. Dealtmintrelea întreaga lume mărturisește într'un glas adevărul lor, fiindcă le-a primit. Dară, dacă nu ar fi fost la mijloc charul Duhului, nici conglăsuirea aceasta dela margini până la marginile pământului n'ar fi fost, ci ar fi pierit de îndată plâzmuitorii acelor minciuni, și nu s'ar fi petrecut atâtea fapte minunate din plâzmuiri și minciuni.

Sau nu vezi lumca întreagă închinându-se lui, și îndepărlând rătăcirea? Nu vezi filosofia monahilor, care

¹⁾ Notă. De sigur că aici se face aluziune la vre-unul din filosofi ethnici, cari războieau creștinismul, ca de pildă: Porfirie, Iamblich, etc., contra cărora au scris diferiții apologetici din celelalte secole.

strălucește mai mult decât soarele? Nu vezi cetele fecioarelor, evlaviea intrată printre barbari, și pe toți în fine slujind sub același jug? Acestea nu sunt prezise numai de noi, ci au fost prezise și de Proroci din început, și deci nu te vei putea agăța de prezicerile lor, mai ales că cărțile lor sunt și printre dușmanii creștinismului, și sunt traduse în limba Elină. Multe prezic despre acestea și Prorocii din început, arătând că cei ce va veni, este Dumnezeu.

Deci, cum de nu cred astăzi toți? Fiindcă lucrurile au ajuns spre mai rău, iară pricina tuturor acestora suntem noi. Așa dară cuvântul nostru va fi îndreptat de acum contra noastră. Chiar și pe atunci nu numai prin semne și minuni credeau, ci mulți din cei ce se apropieau de dogmele creștine, erau atrași de viața cea frumoasă a credincioșilor. „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând, zice, faptele voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri“ (Math. 5, 16), și „Iară inima și sufletul mulțimei celor ce au crezut eră unul, și nici unul ceva din averite lui zicea că este al său, ci eră lor toate deobște, și se da la fiecare, duple cum cineva avea trebuință“ (Fapt. 4, 32. 35). Și astfel trăieau viață îngerească. Dacă și astăzi s'ar face așa, apoi am întoarce la creștinism lumea întreagă și fără minuni. Dar acum cei ce voiesc să se mântuiască, uite-se la scripturi, căci acolo vor găsi și de acestea, ba încă și mai mari decât acestea. Că pe atunci însuși dascalii întreceau prin viața lor pe ceilalți petrecându-și viața în foame, și în sete, și în golătate, pe când noi cei deacum căutăm a ne bucura de multe dezmerdări, de liniște și repaos. Nu așa însă făceau aceia ci strigau: „Până în ceasul de acum și flămâzim și însătoșăm, și suntem goli, și pătimim, și nu suntem așezați (statornici)“ (I. Cor. 4, 11). Unii alergau dela Ierusalim și până la Ilirie, altul până la Indii, altul până în țara Maurilor, altul în altă parte a lumii, iară noi nu îndrăznim a ieși nici din hotarele patriei noastre, ci căutăm dezmerdări, case strălucite, și alte multe în imbelșugare. Căci, cine dintre noi a flămâzit vreodată pentru cuvântul lui Dumnezeu? Cine

a ajuns ca să viețuiască în pustiu? Cine a fost trimis să facă vre-o călătorie depărtată? Cine dintre dascăli, trăind din lucrul mâinilor sale a venit în ajutorul și a altora? Cine a răbdat moarte în fiecare zi? Din această cauză și cei ce sunt cu noi, au devenit mai leneși. Că dacă cineva ar vedea pe niște ostași și generali luptându-se cu foamea și cu setea, cu moartea și cu toate celelalte rele, și suferind frigul și toate primejdiile ca niște lei, și cu toate acestea reușind în lupta lor pentru patrie, desigur că i-ar admira, — dară când după aceasta i-ar vedea moleșiți în filosofia cea dinainte, când i-ar vedea iubind averile, ocupându-se cu speculațiile cele murdare, și la urmă biruiți de dușmani, apoi ar fi cea mai de pe urmă nebunie de a căuta cauza acestora. Aceasta tocmai să o judecăm și de noi față cu strămoșii noștri, fiindcă și noi am devenit mai slabi decât toți, și ne-am pironit cu trup și suflet vieții prezente. Chiar de s'ar găsi cineva având vre-o urmă a vechei filosofii, totuși în loc să stea în mijlocul cetății și să pună și pe alții în rânduială, el fuge la mounți, iară dacă l-ar întreba cineva de pricina plecării lui, ar găsi pretexte de aceea care nu au nici-o iertare. «Pentru ca nu cumva», zice, «să mă pierd cu totul, și nici să devin nelucrătoriu în fapta bună, de aceia fug». Dară, cu cât mai bine ar fi ca tu să te găsești nelucrătoriu și să câștigi pe alții, decât să stai pe vârful muntelui și să vezi pe frații tei pierduți? Deci, când unuia se lenevesc în fapta bună, iară alții deși se îngrijesc, totuși stau departe de luptă apoi atunci cum vom birui pe dușmani? Chiar dacă ar fi astăzi și minuni, cine ar crede? Sau cine dintre ethnici s'ar uita la noi, când răutatea s'a înmulțit așa de tare? Fiindcă mai vrednică de credință li se pare multora viața noastră cea curată, decât semnele și minunile, căci minunile, înaintea oamenilor răi și nerușinați, vor deștepta bănueli viclene, pe când viața curată va putea astupă chiar și gura diavolului.

Acstea le spun și stăpânitorilor, și celor stăpâniți și mai înainte de toți le spun mie însu-mi, ca să arătăm o viață plăcută, și punându-ne în bună rânduială, să disprețuim toate cele prezente. Să disprețuim averile, și să nu disprețuim gheena; să disprețuim slava, și să nu disprețuim mântuirea; să suferim aici osteneala și durerea, ca să nu cădem acolo în osândă. Astfeliu să războim noi pe Elini, în felul acesta să-i robim cu o

robie mai bună decât libertatea. Dară acestea se spun de noi de multe ori și neîntrerupt, însă se fac cât se poate de puțin. Cu toate acestea de se fac sau nu se fac este drept de a le aminti neconținut, căci dacă unia amăgesc prin vorbe frumoase, apoi cu atât mai mult este drept, ca cei ce vor a întoarce pe alții la adevăr, să nu înceteze niciodată de a vorbi cele trebuitoare. Dacă cei ce amăgesc pe alții cu vorbele, întrebunțează atâtea uneltiri și momeli, ca de pildă cheltuiesc și bani și vorbe, sufăr și primejdii, și se dau de multe ori ca protectori, apoi cu atât mai mult noi, cari depărtăm pe alții dela înșălăciune, trebuie a suferi toate primejdiile și toate necazurile, ca astfelu câștigându-ne și pre noi și pre alții, și devenind nebiruiți în fața dușmanilor, să ne învrednicim bunurilor făgăduite în Christos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Și înțelepciune grăim întru cei desăvârșiți, însă înțelepciune nu a veacului acestuia, nici a domnilor veacului acestuia, cari sunt pieritori, ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu întru taina cea ascunsă, care a rânduit-o Dumnezeu mai înainte de veci spre slava noastră“ (Cap. 2, 6. 7).

Intunecreul se pare a fi mai prielnic decât lumina pentru cei bolnavi de ochi, și de aceia acești bolnavi se refugiază într'o cameră întunecoasă. Tocmai aceasta s'a petrecut și cu înțelepciunea cea duhovnicească. Înțelepciunea lui Dumnezeu li se părea așa zișilor filosofi că este nebunie, iară cea a lor — care cu adevărat că eră nebunie — se credea de dâșii ca înțelepciune. Dară s'a întâmplat cu dâșii ceia ce s'ar întâmplă cu acela care crezându-se că are înțelepciune și cunoștință de marinariu, s'ar hotări ca să treacă pe marea cea nemărginită, fără corabie și fără pânze, și încă s'ar încercă ca să dovedească prin silogisme și raționamente, că este cu puțință, — pe când un altul crezut mai prost decât

toți oamenii s'ar lăsa în voea căpitanului, a marinarilor și a corabiei, și astfel ar călători în toată siguranța. Și iată cum păruta prostie a acestuia s'a dovedit mai înțeleaptă decât înțelepciunea aceluia. Bun este meșteșugul de a cârmui o corabie, însă când căpitanul făgăduiește mai mult decât poate, apoi atunci este o nebunie. Ori și ce meșteșug în fine, care nu se mărginește numai în hotarele sale, nebunie s'ar putea numi. Tot așa și cu înțelepciunea lumească. Dacă ea ar avea prietenie cu duhul, ar fi înțelepciune, dară fiindcă totul își atribuie ei, și crede că nu are nici o nevoie de ajutoriul celeilalte înțelepciuni, apoi s'a făcut nebunie, de și se pareă a fi înțelepciune.

De aceia apostolul infruntând-o mai întâi prin fapte, la urmă a numit-o nebunie, precum și pe înțelepciunea lui Dumnezeu numind-o mai întâi — după părerea aceloră — nebunie, la urmă iarăși prin fapte o arată a fi adevărata înțelepciune. Deci, după dovezile date, îi eră lui foarte ușor de a pune pe fugă pe contrari, și a zice : „Înțelepciune grăim întru cei desăvârșiți“ «Când eu, zice, cel crezut ca nebun, și cele nebune propoveduind, predominez pe cel înțelept, apoi nu l-am predominat printr'o înțelepciune nebună, ci printr'o înțelepciune mai desăvârșită, și încă cu atât mai mare și mai desăvârșită, cu cât aceia se arată mai nebună». De aceia mai întâi numind-o așa, după cum o credeau atunci aceia, iară mai la urmă din fapte dovedind biruința ei, precum și pre aceia dându-i pe față ca nebuni, la urmă i-a dat adevăratul său nume, zicând : „~~Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu întru cei desăvârșiți~~“. Înțelepciune numește predica și modul mântuirii prin cruce, iară înțelepți numește pe cei ce au crezut. Fiindcă aceia sunt desăvârșiți, carii știu că cele omenesti sunt foarte slabe, și le trec cu vederea, ca unii ce sunt convinși că nimic nu trebuie a se atribui lor, precum și erau credincioșii. „Însă înțelepciune nu a veacului acestuia“. La ce este bună înțelepciunea lumii, dacă ea se nimicește aici, și mai departe nu merge, ba chiar și cât stă aici nu poate să folosească cu nimic pe cei ce o au? Sub numele de stăpânitori sau domni ai veacului acestuia, el nu numește pe demoni, după cum își închipue unii, ci pe cei din demnități, pe cei

din stăpânii, pe cei ce cred lucrul de disputat, pe filosofi, pe ritori, pe logografi, fiindcă aceștia stăpâneau, și de multe ori deveniau demagogi. I-a numit «domni ai veacului acestuia» fiindcă stăpânirea lor nu se întinde mai departe de veacul prezent. De aceia a și adaos: „cari sunt pieritori“, defăimând prin aceasta filosofia și înțelepciunea lumească, chiar dela cei ce se îndeletnicesc cu ea, adevărații nimicnicii lor, fiindcă după ce este și minciunoasă, și nebună, și nu poate afla nimic folositoriu, căci este slabă, apoi este și de o scurtă durată.

„Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu întru taina cea ascunsă“. Intru care taină? de vreme ce chiar Christos zice: „Ce auziți cu urechea, să propoveduiți deasupra caselor“ (Math. 10, 27). Deci, cum de o numește aici taină ascunsă? Fiindcă nici inger, nici arhanghel și nici vre-o altă putere creată nu știea mai înainte de a se săvârși acea taină. De aceia și zice apostolul în altă parte: „Ca să se cunoască acum începătorilor și domniilor întru cele cerești, prin biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri“ (Efes. 3, 10). Aceasta a făcut-o Dumnezeu cinstindu-ne, încât și puterile cerești să audă acele taine odată cu noi. Dealtmintelea și noi când ni facem prieteni, aceasta o numim ca dovadă de prietenie către dânsii, să nu spunem tainele nimănui mai înainte de dânsii. Audă cei ce dau în vileag predica, și tuturor li arată pe față mărgărintarele și dogma, aruncând astfelu cele sfinte în ritul porcilor, și întrebuintând raționamente prisoselnice. Taina nu are nevoie de înfrumusețare meșesugită, ci numai ce este, aceia se vestește, fiindcă dacă vei mai adaoge și ceva dela tine, apoi nu va mai fi taină dumnezească și completă.

Se numește taină și din alt punct de vedere, adevărat că nu ceia ce vedem, vedem în realitate, ci unele vedem, și altele credem. Aceasta este natura tainelor noastre. Altfeliu mă găsesc eu în fața acestor taine, și altfelu se găsește necredinciosul. Eu, de pildă, aud că Christos s'a restignit, și îndată admir filantropia lui; — aude aceasta și necredinciosul, însă el o crede ca slăbăciune. Aud că el s'a făcut rob, și de îndată admir îngrijirea lui cea părintească pentru om, — aude și acela, însă el o socotea ca necinste. Aud că a murit, și de îndată mă minunez de

puterea lui, că fiind în stăpânirea morții n'a fost stăpânit, ci a dezlegat puterea morții, — aude și aceia, însă el o consideră ca neputință. Aud de învierea lui — el zice că este o fabulă — și primind dovezile din desfășurarea împrejurărilor eu mă închin și slăvesc înconomia lui Dumnezeu. Acela auzind de baica renașterii, își închipuie că e o simplă apă, pe când eu nu văd numai ceia ce se vede în realitate, ci mai văd și curățirea sufletului prin Duhul sfânt. Acela crede că eu mi-am spălat numai trupul, dară eu am crezut că și sufletul s'a făcut curat și sfânt, și am în vedere mormântul, învierea, sfințirea, dreptatea, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, împărăția ceriurilor, acordarea Duhului sfânt, fiindcă eu nu judec aceste fenomene cu ochii cești trupești, ci cu ochii cugetului. Aud de trupul lui Christos (în evharistie), și altfelu înțeleg eu lucrul, altfelu îl înțelege necredinciosul. Dupre cum copiii cei mici când se uită la cărți nu cunosc puterea literilor, și nici nu știu ce văd, și chiar de s'ar găsi vr'ua bărbat neexperimentat în ale literilor, totuși nu i-ar putea convinge, pe când cel cunoscătoru va găsi o mare putere în acele litere, va găsi istorii și o întregă viață; deasemenea cel neexperient dacă ar primi vre-o scrisoare, ar consideră-o ca pe o hârtie simplă și măzgălită cu cerneală, pe când cel experient luând-o în mână va auzi chiar și glasul celui ce scrie, și va converză cu el care lipsește, și iarăși ceia ce ar voi, ar spune prin litere, — tot așa se petrece și cu tainele. Necredincioșii deși ascultă, totuși nu se pare că aud, iară credincioșii fiindcă au prin Duhul experiența, văd puterea celor ce sunt puse în păstrare (celor viitoare).

Tocmai aceasta, deci, arătând-o Pavel, ziceă că și acum ceia ce dânsul propoveduește este acoperit. „Iară de este și acoperită evanghelia noastră, zice, întru cei pieritori este acoperită“ (II. Cor. 4, 3). Dealtmintrelea prin aceste cuvinte se mai învederează și minunea petrecută cu propoveduirea evangheliei. Astfelu obișnuiește sfinta scriptură de a spune de acele fapte, care sunt mai presus de cugetare și covârșesc orice așteptare omenească. De aceia și aiurea zice:

„Taina mea mie și celor ai mei“¹⁾ (Isaia 24, 16), și iarăși Pavel zice: „Iată, taină vouă zic, că nu toți vom adormi, însă toți ne vom schimba.“ (I. Corinth. 15, 51). Dară dacă pretutindenii se propoveduește evanghelia, apoi și aceasta este taină, «căci, precum ni s'a poroncit, zice, cea ce am auzit eu urechile să spunem deasupra caselor, tot așa ni s'a poroncit de a nu da cele sfinte cânilor, și nici să aruncăm mângăritarele în ritul porcilor. Fiindcă unia sunt trupești și nu pricep, iară ceilalți au acoperământ pe inima lor, și nu văd». Prin urmare aceasta este taină mai cu seamă, ca cea ce se propoveduește pretutindenii, să nu se știe de cătră cei ce nu au cugetare dreaptă; și se acopere nu de înțelepciune, ci de Duhul sfânt, întru cât este cu puțință nouă de a primi. De aceia nici nu ar greși cinevă, dacă și pentru această cauză ar numi-o taină negrăită, căci chiar nici nouă celor credincioși nu ni s'a încredințat toată lămurirea și toată exactitatea asupra ei. Pentru aceia și zicea Pavel: „Pentru că din parte cunoaștem, și din parte prorocim, că vedem acum ca prin oglindă în gâcitură, iară atunci față cătră față“ (Ibid. 13, 9. 12).

De aceia zice și aici: „Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu întru taina cea ascunsă, care a rânduit-o Dumnezeu mai 'nainte de veci spre slava noastră“. „Cea ascunsă“ adevă că nimeni din puterile cele de sus n'a aflat-o mai 'nainte de noi, și nici acum încă n'o știu cei mai mulți. „Pe care a rânduit-o mai 'nainte de veci spre slava noastră“ zice, deși aiurea spune că „spre slava lui“ (Efes. 1, 12). Dară slava sa este considerată mântuirea noastră,

¹⁾ *Notă.* Pasajul acesta lipsește din edițiunea de Buzău, ca și din ediția Societății Britanice. Originalul Ebraic, și Grec au versul 16 din Cap. 24 precum urmează: Κύριε ὁ Θεός Ἰσραὴλ, ἀπὸ τῶν κρυφίων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν, ἐλπὶς τῶ ἔθνων εἶ. Καὶ ἐρῶσαι. τὸ μυστήριον μου ἔμοι, τὸ μυστήριον μου ἔμοι· ὅσαί τοις ἀθετοδοῖν... adevă: *Doamne Dumnezeul lui Israel, dela marginile pământului minuni am auzit, nădejdea celor cucernici. Și vor zice: Taina mea mie, taina mea mie. Vai! celor ce calcă legea.*.. Eu, însă, am trecut pericopa din începutul pasajului, după cum se găsește la Sf. Chrisostom.

dupre cum o mai numește și bogăție a sa, deși el însuși este bogăție de sine stătătoare a tuturor bunurilor, și nu are nevoie de nimeni de a fi bogat. „A rânduit“ zice, arătând marea lui îngrijire pentru noi, fiindcă aceia mai cu seamă sunt considerați că ne iubesc și ne cinstesc pe noi, cari dela început sunt pregătiți de a ni face bine, ceia ce fac și părinții cu copiii lor, că și dacă mai târziu li dau averile, totuși încă din început copiii sunt rânduiți spre aceasta. Aceasta și Pavel se încearcă acum de a o arăta, adică că Dumnezeu pururea ne-a iubit dela început, chiar și pe când noi încă nu existam, că dacă nu ne iubea, nici nu ni-ar fi rânduit bogăția slavei lui. Deci să nu te gândești la dușmănia întâmplată între acestea, căci iubirea lui a fost mai veche decât dușmănia. Expresiunea „mai 'nainte de veci“ arată veșnicia, dupre cum zice și aiurea: „Cel ce este mai 'nainte de veci“. Deci, se va găsi că și Fiul este veșnic, căci și de dânsul se zice: „Prin care și veacurile a făcut“ (Ebr. 1, 2), însă făcătorul este invederat că există și mai 'nainte de făpturile sale.

„Care nimeni din domnii veacului acestuia a cunoscut, că de ar fi cunoscut, n'ar fi restignit pe Domnul slavei“ (Vers. 8). Prin urmare nici nu sunt vrednici de vre-o osândă, dacă necunoscându-l l-au restignit. Dară dacă îi nu știeau, cum de le zicea lor: „Și pre mine mă știți, și știți de unde sunt“ (Ioan 7, 28)? Inșă în pasajul ce ni stă de față, scriptura vorbește de Pilat că nu știea, și eră natural ca nici Irod să nu știe. Dacă însă ar zice cineva că aici se spunc despre Iudei și despre preoții lor, nu ar greși, căci și acelora li zicea: „Nici pe mine nu mă știți, nici pre Tatăl meu“ (Ioan 8, 19). Dară atunci cum de zicea mai sus: „Și pre mine mă știți, și de unde sunt știți“? Inșă, ce fel este modul cetirei acestei pericope, și ce feliu al celeilalte, am spus dejă în evangheliu, și ca nu neconținut să ne învățăm împrejurul aceluiași subiect, trimitem acolo pe cei ce doresc a ști.

„Dară ce? zici tu; li s'a iertat oare păcatul, când el eră pe cruce? căci zicea: „Iartă-li lor, că nu știu

ce fac“ (Lucă 23, 34). Dacă s'au căit de greșala lor, de sigur că li s'a iertat, fiindcă și cel ce a pus mâinile pe Stefan și a alungat biserică lui Christos, — vorbesc de Pavel — la urmă a. devenit cel mai înfocat apărătoriu al bisericii. Tot așa și acela li s'a iertat, de vor fi voit să se căiască, ceia ce și Pavel strigând zicea: „Drept aceia zic: au doară s'au poticnit ca să cază? Să nu fie!“ și: „Au doară a lepădat Dumnezeu pre poporul său? Să nu fie!“ (Rom. 11, 11. 1), și ca să arate că nu li s'a încueat ușa pocăinței, pune la mijloc dovada întoarcerii lui, zicând: „Că și eu Israelitean sunt“.

Expresiunea „Nu au cunoscut“ mi se pare că aici nu se zice pentru Christos, ci pentru înseși iconomia faptului, adecă că nu știeau ceia ce voia moartea și crucea, căci și atunci când eră pe cruce, nu a zis «că nu mă știu pe mine», ci „nu știu ce fac“, adecă că sunt în necunoștință de iconomia săvârșită și de taina accasta. Nu știeau că crucea va străluci atât de mult, că va deveni mântuirea lumii și împăcarea omului cu Dumnezeu, că cetatea lor se va dărâma, și ii vor suferi cele mai de pe urmă rele. Deci, prin expresiunea de aici „înțelepciune“ apostolul numește și pe Christos, și crucea, și predica evangheliei. De aceia cu mult cuvânt l-a numit „Domnul slavei“. Fiindcă crucea se părea a fi ceva de necinste, apoi arată că ea este o mare slavă. Inșă eră nevoie de o mare înțelepciune, ca nu numai pe Dumnezeu să-l cunoască, ci să afle și această iconomie a lui Dumnezeu; dară înțelepciunea lumească a fost o piedecă nu numai pentru cea dintâi, ci și pentru cea deadouă.

„Ci precum este scris: cele ce ochiul n'a văzut, și urechea n'a auzit, și la inima omului nu s'a suit, care a gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pre dânsul“ (Vers. 9). Și unde sunt scrise acestea? Se zice că sunt scrise, și dacă nu prin cuvinte, cel puțin prin fapte, ca de pildă istoriile care se perindă din generație în generație, — sau că poate ideia numai să fie aceasta, nu inșă și cuvintele, ca aici, căci expresiunea din Isaia (cap. 52, 15): „Că celor ce nu s'a vestit despre dânsul, aceia vor vedea, și carii

n'au auzit vor cunoaște“ este același lucru ca și „cele ce ochiul n'a văzut, și urechea n'a auzit“. S'au că această mărturie ni-o pune aici Pavel, sau că cu adevărat a fost scris în cărțile sfinte, însă au dispărut acele cărți, fiindcă multe cărți s'au nimicir la întâia robie a Ebreilor, și puține ni s'au păstrat, după cum se poate învederă din Paralipomene. Dară și apostolul Petru zice, că începând dela Samuil¹⁾ toți ceilalți Proroci grăiesc pentru Christos, și nu numai decât aduce la mijloc graiurile lor. Dară Pavel fiind un legiuitoriu profund, și grăind întru Duhul, eră natural că să le spună acestea cu cea mai mare exactitate. Și ce spun eu despre robiea lor? căci și mai înainte de robie au dispărut multe cărți, fiindcă Iudeii ajunsesse în cea mai depeurată necucernicie, iară aceasta se poate vedea din sfârșitul cărții a IV-a a Impăraților, unde între altele se spune că cartea Deuteronomul s'a găsit îngropată în băligar²⁾. Dealtmintrelea sunt și prorocii îndoite în multe locuri, și ușor de priceput celor mai înțelepți, dară dintre acestea multe se pot găsi și din cele mai întunecoase. Deci ce? N'a văzut ochiul acelea pe care le a gătit Dumnezeu? Nu! Căci cine a putut vedea acelea care urmau a iconomisi neamul nostru omenesc? Așa dară, nici urechea n'a auzit, și nici la inima omului nu s'a suit. «Și cum? zici tu; că dacă Prorocii au spus, cum de n'a auzit urechea, și nici la inima omului nu s'a suit?». Dară Isaia n'a spus numai de dânsul, ci de întreaga natură omenească. «Dară ce? Prorocii nu au auzit? zici tu. Au auzit de sigur, însă urechea Prorocilor nu eră ca urechea omului, căci ii n'au auzit ca oameni, ci ca Proroci. De aceia și zicea: „Domnul, Domnul, mi-a dat mie limbă de învățătură, ca să cunosc când se ca.le a grăi cuvântul, și dimineața, dimineața mi-a pus mie ureche ca să aud“ (Isaia 50, 4. 5), vorbind aici de adaosul Duhului. De aici este învederat, că mai înainte de a auzi, nu se ridicase nici la inima omului. Dară după darea Duhului nu mai eră inima omului, ci inimă duhovnicească, inima acea a Prorocilor, după cum și Pavel zice: „Iară noi

¹⁾ *Notă.* În pasagiul citat apostolul Petru spune de David, iară nu de Samuil.

²⁾ *Notă.* A se vedea cap. 22 din cartea IV-a a Impăraților.

avem mintea lui Christos“ (I. Cor. 2, 16). Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Mai înainte de a ne bucura de Duh, și a ști cele negrăite, nici vr'unul dintre noi și nici dintre Proroci n'a înțeles, căci cum se putea, dacă nici chiar ingerii n'au știut? Deci ce trebuie a spune de domnii și stăpânitorii veacului acestuia, când aceste lucruri n'au fost descoperite nici unuia dintre oameni, și nici chiar puterilor cerești? Și care sunt acele lucruri? Că adecă păruta nebunie a predicei va stăpâni lumea, și că neamurile se vor introduce în creștinism, și va fi împăcarea oamenilor cu Dumnezeu, și că în fine toate acestea ne vor aduce atâtea bunuri. Deci cum am cunoscut? „Iară noue, zice, ni-a descoperit Dumnezeu prin Duhul său“. Nu ni-a descoperit prin urmare prin înțelepciunea omenească, fiindcă această înțelepciune, întocmai ca și o slujnică necinstită, n'a fost lăsată să intre înăuntru, ca să spioneze tainele stăpânului.

Ai văzut acum, câtă depărtare este între înțelepciunea aceasta și aceia? Ceia ce nici ingerii n'au știut, aceia ne-a învățat pe noi înțelepciunea Duhului, — pe când înțelepciunea lumească a făcut cu totul din contra, căci nu numai că nu ne-a învățat, ci încă că ne-a și împiedecat, și că după ce ne-a împiedecat, a și acoperit faptele petrecute, golind crucea. Deci, cinstea arătată noue nu se învederează numai prin faptul că ni-a descoperit, și că ni-a descoperit în același timp când a descoperit și ingerilor, ci și prin aceia că ni-a descoperit prin Duhul. Apoi arătând mărețea faptului, zice: «că dacă nu ni-ar fi descoperit Duhul care știe și cercă adâncurile lui Dumnezeu, noi n'am fi știut». Atât de dorit eră lui Dumnezeu acest fapt, în cât îl jineă ca taină, și de aceia am avut nevoie de acel dascal, ca cel ce știea totul foarte lămurit. „Că Duhul toate le cercă, zice, și adâncurile lui Dumnezeu“. Expresiunea „le cercă“ nu învederează aici neștiința, ci cunoștința cea mai exactă. Dealtfelu apostolul întrebuințează acest cuvânt și vorbind de Dumnezeu: „Iară cel ce cercă inimele, știe ce este cugetul Duhului“ zice. (Rom. 8, 27).

După aceia spunând cu exactitate despre cunoștința Duhului, și învățând că atât de mult se aseamăază

cunoștința Duhului cu cunoștința lui Dumnezeu, după cum cunoștința omului față de ea înseși, și că toate deacolo le-am aflat, la urmă a adaos: „Care și grăim, nu întru cuvinte învățate ale înțelepciunii omenești, ci întru cele învățate ale Duhului sfânt, cu cele duhovnicești asemănându-le“ (Vers. 13). Ai văzut cum ne-a înălțat prin vrednicia dascalului? Căci noi cu atât suntem mai înțelepți decât aceia, și atât deosebite este între noi și dânșii, pe câtă deosebire este între Platon și Duhul sfânt.

Dară ce va să zică: „Cele duhovnicești cu cele duhovnicești asemănându-le (comparându-le)“? Adecă că atunci când este ceva duhovnicesc și minunat, noi aducem mărturii din cele duhovnicești. De pildă, zic că Christos a învieat, că s'a născut din fecioară. Ei bine, eu în susținerea acestor taine aduc la mijloc mărturii, tipuri, și dovezi: petrecerea lui Ioană în pântecul chitului, nașterea celor sterpe, ca Sara, Rebeca și celelalte, odrăslirea și înverzirea pomilor din raiu, fără ca să se arunce semințe în pământ, fără ca să se pogoare asupra lor apa norilor, fără ca să se ridice aburi din pământ. Căci cele viitoare se prescrieau și se închipuiau ca o umbră a celor dinainte, ca atunci când se vor petrece, să fie crezute. Mai arăt iarăși, cum omul s'a făcut din pământ, și cum din hârbat numai s'a făcut femeea, și nicăiri nu s'a văzut împreunare, cum însuși pământul s'a făcut din nimic, fiind deajuns pretutindeni și cătră toate numai puterea creatorului. Cu chipul acesta eu pun în comparație, sau asemănez cele duhovnicești cu cele duhovnicești, și nici decât nu am nevoie de înțelepciunea cea deafară, nici de raționamente și silogisme false. Aceia se clatină cu cugetarea lor cea slabă și se tulbură, nimic nu pot dovedi din ceia ce spun, ci încă tocmai contrariul fac, și mai mult se tulbură, o mai mare nepricepere și o mai mare întunecime li cuprinde.

De aceia apostolul zice: „Cele duhovnicești cu cele duhovnicești asemănându-le“. Ai văzut cum o arată ca prisoselnică? Și încă nu numai prisoselnică, ci și contrară, și vătămătoare? Fiindcă, când el zice: „Ca să nu se golească crucea lui Christos“ și: „Ca credința noastră să nu fic întru înțelepciunea oamenilor“, aceasta a invederat. Aici mai

arată, că este cu neputință de a cunoaște ceva folositoriu printr'ânsa, ori și cât ne-am încuraja și ne-am învărti primprejurul ei.

„Că omul sufletesc¹⁾ nu primește cele ale Duhului“ (Vers. 14). Așa dară mai întâi trebuie a o lepădă. «Dară ce? zici tu; se defaimă înțelepciunea omenească, cu toate că este și dânsa opera lui Dumnezeu?» Și de unde se dovedește aceea? Nu Dumnezeu a făcut înțelepciunea omenească, ci tu ai descoperit-o, fiindcă sub denumire de înțelepciune apostolul înțelege aici curiozitatea în cercetare, și limbuțica cea prisoselnică. Dacă însă ar spune cineva că aici s'ar părea că vorbește de priceperea și judecata omenească, apoi chiar așa de ar fi, vina este a ta. Tu, care o întrebuințezi rău, tu care o întrebuințezi spre vătămare și în lucruri contrare, tu care pretinzi deia dânsa ceia ce nu are, tu singur o defaimi. Deci, când tu te mândrești cu dânsa spre a război pe Dumnezeu, iată că el a dat pe față slăbiciunea ei.

În adevăr, iubiților, că și puterea trupului este un bun dat omului, dară fiindcă Cain, de pildă, n'a întrebuințat-o bine, apoi Dumnezeu i-a slăbănogit-o, și a făcut ca să tremure. Și vinul este un bun, dară fiindcă Iudeii îl întrebuințau necumpătat, apoi Dumnezeu a oprit cu desăvârșire pe preoți de a-l întrebuința. Tot așa și tu abuzând de priceperea și judecata ta omenească spre a disprețui pe Dumnezeu, și pretinzând dela dânsa mai mult decât puterea ei, rătăcindu-te pe tine însu-ți de speranța omenească, apoi Dumnezeu a dovedit slăbiciunea ei. Cel care se lasă numai în nădejdea raționamentelor sale psihice, și crede că nu are nevoie de ajutorul cel de sus — ceia ce este o mare prostie — acela se numește om psihic. Dumnezeu a dat omului spiritul ca să afle și să primească cele ale lui, iară nu ca să se creadă că este în totul destoinic, și că nu mai are nevoie de nimic. Și ochii sunt buni și trebuitori, dară dacă ar voi ca să vadă fără lumină, apoi cu nimic nu-i va folosi frumuseța lor, nici puterea lor proprie, ci încă se și vatămă. Tot așa, deci, și spiritul când ar voi să vadă fără ajutorul duhului, apoi se face piedecă sie însuși.

¹⁾ Notă. Ψυχικός άνθρωπος, înseamnă om psihic, om trupesc, om în carne și sânge. (Comp. Fac. 2, 7 cu I. Cor. 5, 44. 47. 50).

«Dară, zici tu, cum mai 'nainte de aceasta, spiritul omului vedeă dela sine și prin sine totul?» Niciodată dela sine și prin sine, ci, în locul cărții avea înaintea ochilor făptura întreagă. Dară îi încetând de a mai păși pe calea aceia pe care li-a poroncit Dumnezeu, ca astfeliu prin frumuseța celor văzute să cunoască pe creatoriu, și încredințând raționamentelor lor sceptrul cunoștinței, și-au pierdut puterile lor în noceanul necercniciei și s'au scufundat, căci de'ndată au introdus în ele abizul tuturor relelor, spunând că nu din nimic s'au făcut cele ce se văd, ci din materie fără început și fără sfârșit, din care cauză au și zâmislit o mulțime de eresuri. În cele mai absurde s'au învoit cu toții, iară în cele ce se păreau că au ceva sănătos în sine, ca și cum parecă visau și se luptau cu umbrele, se hărțuiau și se pisau între dâșii, ca astfeliu să se facă de ris din toate părțile. În ceia ce privește părerea lor, că cele ce se văd nu sunt făcute din nimic, ci din materie fără început, aproape cu toții au spus și au scris, și încă cu multă sânguință. Deci, diavolul i-a împins în lucruri absurde, pe când în cele folositoare, și în care se pareă că ar putea afla ceva ca printr'o enigmă, în aceie zic, îi se războeau unii pe alții — ca de pildă, că sufletul este nemuritoriu, că fapta bună nu are nevoie de filosofiea omenească, și că spre a deveni buni sau răi, nu vine din vre-o silă oare-care, sau din destin, ci din voința omului.

Ai văzut viclesugul diavolului? Când i-a văzut că spun ceva stricat și vătămătoriu, iute a făcut ca toți să conglăsească, iară când grăeau ceva sănătos și folositoriu, ajiță și ridică pe unii contra altora, încât nici cele absurde să nu cadă ușor, fiind înțepenite prin conglăsuire, și nici cele bune și folositoare să nu prindă rădăcină de loc, fiind în diferite moduri atacate și surpate. Privește acum, cum spiritul omului este pretutindenii neputincios, și nedestoinic prin sine însuși. Și aceasta cu drept cuvânt, căci dacă el fiind așa feliu, și încă se încumetează de a nu avea nevoie de nimeni, și se depărtează pe sine de Dumnezeu, dară încă de n'ar fi fost așa, în ce nebunie n'ar fi ajuns? Dacă primind trup nemuritoriu, și dela o făgăduință minciunoasă a diavolului așteptă lucruri mari, „că veți fi, zice, ca Dumnezeui“ (Fac. 3, 5), deși la început el luase trup ne-

muritoriu, — apoi cum n'ar fi căzut? Dară și după aceea el — prin gura cea putredă a Manicheilor — a cutezat a se numi pe sine veșnic și fără început, și că face parte din inșeși ființa și esența lui Dumnezeu. Și pe zcii Elinilor i-a plăzmuir tot sub puterea acestei boae.

De aceea mi se pare că a și făcut Dumnezeu, ca fapta bună să se săvârșiască de el cu necaz inare, ca astfelu să-l incovoe și să-l aducă la smerenie. Și ca să afli că aceasta este adevărat — ca și cum cinevă dela cele mici s'ar gândi la cele mari — o vom afla dela Israiliți. Aceștia in timp ce nu duceau o vieată plină de necaz, ci se bucurau de liniște, ne-mai mulțămindu-se cu traiul lor cel fericit, au alunecat la necucernicie. Deci, ce a făcut Dumnezeu cu dânșii? Li-a dat o mulțime de legiuri, împiedecând trândăviea și molesirea lor. Și ca să afli că niște astfelu de legiuri nu contribuiau spre vre-o virtute oare-care, ci li erau date ca un frâu așă zicând, care să li deă pricină de muncă, ascultă ce spune Prorocul de dânșii: „Și li-am dat lor poronci nu bune“ (Iezech. 20, 25). Dară ce va să zică „nu bune“? Adecă poronci care nu contribuiesc cu nimic spre fapta bună, pentru care a și adaos: „și îndreptări, întru care nu vor fi vii“.

„Iară omul psihic nu primește cele ce sunt ale Duhului“. Dupre cum cu ochii acești trupești nimeni n'ar puteă afla cu siguranță cele din ceriuri, tot așă și spiritul singur nu primește cele ale Duhului. Și ce spun eu că ochii trupești nu pot vedeă cele din ceriuri, când nici chiar cele de pe pământ nu le vād toate? Căci de pildă privind din depărtare un turn (pirg) pătrat, ii il iau ca rotund. Deci, această părere nu este nimic alt, decât amăgirea ochilor. Tot așă și când cinevă s'ar incercă ca să vadă cu cugetul lucrurile cele departe de noi, se va face de ris, fiindcă nu numai că nu le-ar vedeă așă precum sunt ele în realitate, ci încă i s'ar părea cu totul altfelu decât sunt.

De aceea a și adaos apostolul: „Că nebunie sunt lui“. Aceasta nu din cauza naturei lucrurilor, ci din slăbăciunea spiritului, care nu poate ajunge la mărimea lor prin privirile sale proprii. Apoi adaoge și cauza pentru care nu poate, zicând: „și nu le poate înțelege, căci duhovnicește se judecă“ adecă, că cele

vorbite au nevoie de credință, și de-a le pricepe prin vorbe, nu se poate, fiindcă mărimea lor covârșăște cu desăvârșire micimea cugetului nostru.

„Iară cel duhovnicesc le judecă toate, iară el de nimeni nu se judecă.” (Vers. 15). Cel ce vede, de sigur că vede toate, până și pe cele ale celui ce nu vede, pe când pe ale lui nu le vede nimeni dintre cei ce nu văd. Tocmai așa se petrec lucrurile acum, când noi, și pe ale noastre, și pe ale necredincioșilor le știm pe toate, iară aceia nu știu nimic din ale noastre. Noi știm care este natura lucrurilor prezente, care este valoarea celor viitoare, ce va deveni lumea după aceasta, știm ce vor suferi păcătoșii, și de ce se vor bucura dreptii; știm că cele prezente nu sunt vrednice de nimic, și înfruntăm micimea lor, — căci a le judecă, înscamnă și a le înfruntă, a le disprețui, — știm deasemenea că cele viitoare sunt nemuritoare și în veci stătătoare.

Toate acestea le știe cel duhovnicesc, știe și ce va suferi cel psihic ducându-se de aici, știe și de ce se va bucura credinciosul, din care însă nimic nu știe cel psihic. De aceia aducând și o dovadă lămurită a celor spuse, zice: „Că cine a cunoscut gândul Domnului, care să-l învețe pre el? Iară noi avem mintea (gândul) lui Christos” (Vers. 16), adică, că cele ce sunt în gândul lui Christos, noi le știm, și știm în același timp și ceia ce el voiește și pe care a descoperit-o. Fiindcă mai 'nainte a fost zis că Duhul a descoperit, apoi ca să nu disprețuiască cineva pe Fiul, a adaos că și Christos ni le-a arătat acestea, și nu spunând că noi știm toate pe care le știe el, ci că toate pe care le știm, nu sunt omenști, ca să poată fi bănuite, ci duhovnicești și a cugetului lui. Căci cugetarea ce noi o avem pentru acestea, este cugetarea lui Christos, și prin urmare avem cugetul lui Christos, adică cunoștința pe care o avem duple credință pentru lucruri, este cunoștință duhovnicescă, încât cu drept cuvânt că nu suntem judecați de nimeni. Omul psihic nu poate cunoaște cele Dumnezești, și de aceia zică: „Că cine a cunoscut gândul Domnului?” spunând că gândul nostru despre aceste împrejurări, este gândul lui. Dară și expresiunea: „care să-l învețe pre el” nu a adaus-o cum s'ar în-

tâmplă, ci față de cea ce a spus mai înainte „că cel duhovnicesc de nimeni nu se judecă“. Dacă nimenui nu-i este cu puțință de a ști gândul lui Dumnezeu, cu atât mai mult încă de a învăța și a îndrepta, căci aceasta va să zică expresiunea „care să-l învețe pre el“. Ai văzut cum pretutîndeni scoate afară înțelepciunea lumescă, și cum pre cea duhovnicescă o arată ca știind mai multe și mai mari? Fiindcă cauzele acelea, ca de pildă „să nu se laude nici un trup“ și că deaccia a ales pe cele nebune, ca să rușineze pe cei înțelepți, și „ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“, nu se păreau atât de vrednice de credința celor necredincioși, nici atât de atrăgătoare, trebuitoare și folositoare, apoi la urmă pune cauza principală, căci mai cu seamă cu chipul acesta putem vedea, și de aici putem afla cele înalte, negrăite și mai pre sus de noi. In adevăr, că cuvântul se zădărnicea, fiindcă nu puteam noi să aflăm prin înțelepciunea lumească, sau să pricepem cele mai pre sus de noi.

Ai văzut, deci, că eră chiar în interesul nostru de a afla acestea dela sfîntul Duh? Căci învățătura lui este și mai ușoară, și mai lămurită. „Iară noi avem mintea (gândul) Domnului“, adică avem minte duhovnicescă, Dumnezeiască, și nimic omenesc neavînd în ea. Nu Platon, și nici Pithagora, ci însuși Christos ni-a înfiltrat în cugetul nostru cele ale sale.

¹⁾ De accia să ne rușinăm, iubiților, și să arătăm vieța cea mai bună, fiindcă însuși el ni-a dat dovada cea mai mare de prietenie, descoperindu-ni cele negrăite, și zicînd: „De acum nu vă mai zic vouă, slugi, ci pre voi v'am zis prieteni, că toate câte am auzit dela Tatăl meu, am spus vouă“ (Ioan 15, 15), adică le-am încredințat vouă, mi-am pus încrederea și nădejdea în voi». Dară, dacă chiar numai a-și pune nădejdea și încrederea în noi, și este cea mai mare do-

¹⁾ *Partea morală.* Contra Elinilor, și cum că predica evangheliei a fost din puterea Dumnezeiască, iară aceasta se dovedește de acolo, că deși apostolii au fost puțini la număr și oameni simpli, totuși au predominat întreaga lume. Și cum că noi viețuind drept, vom putea atrage și pe Elini la adevărata cinstire de Dumnezeu. (*Veron*).

vadă de prietenia lui, dară încă când se arată nu numai prin vorbe încredințându-ni tainele lui cele negrăite, ci însăși acele taine dându-ni-le prin fapte, apoi poți singur pricepe câtă dragoste este din partea lui în acest fapt. De aceasta, deci, să ne rusinăm, și chiar de nu ni-ar mai fi vorba de gheena, totuși nerecunoștința noastră cătră un astfelu de prieten și bineiăcătoriu, să ne fie mai înfricoșată decât gheena. Să facem aceasta, nu ca argați plătiți, ci ca fii liberi și iubiți, pentru dragostea tatălui, și să încetăm odată de a ne mai pironi la cele lumesti, pentru ca astfelu să putem rusină și pe Elini. Fiindcă chiar de am voi acum să ne adresăm cătră dâșii, totuși ne cam sfim, ca nu cumvă biruindu-i prin cuvinte și prin adevărul credințelor noastre, să suferim în același timp un mare rizilic, comparându-ni-se vorbele cu faptele. Căci, cum să nu fim vrednici de ris, dacă aceia stăruind în rătăcirea lor, și neavând nici-o credință sigură ca a noastră, totuși își au filosofia lor, pe când noi facem cu totul contrar? Cu toate acestea eu spun aceste vorbe, că poate odată gândindu-ne să ne luptăm cu dâșii, ne vom ambiționa de a ne face mai buni decât dâșii, chiar și cu vieața.

Ziceam mai 'nainte că nu li-ar fi venit în minte apostolilor ca să propoveduească ceia ce au propoveduit, dacă nu s'ar fi bucurat de charul Dumnezeesc, și că fără de ajutoriu charulu nu numai că nu ar fi reușit, dară chiar nici nu s'ar fi gândit la așa ceva. Aide, însă, și astăzi să ne îndreptăm cuvântul tot la această chestiune, și să dovedim că eră cu neputință chiar de a se gândi la aceasta, dacă nu ar fi avut pe Christos cu dâșii; și nu numai din cauză că se puneau cei slabi împotriva celor tari, cei puțini împotriva celor mulți, cei săraci împotriva celor bogăți, cei proști împotriva celor înțelepți, ci și pentru că se împotriveau unor mari prejudeții care slăpăneau cu mare putere pe oameni. Voi știți că nimic nu este atât de puternic printre oameni, ca tirănia unor deprinderi vechi. În cât chiar de n'ar fi fost ii numai doi-spre-zece, și nici așa de ordinari ca aceștia, chiar de ar fi fost pe atunci o altă lume, și ii ar fi avut cu dâșii mulțime nenumărată, totuși și atunci ar fi fost greu un asemenea fapt, fiindcă cu aceia eră obiceiul care îi îndărătneacă, iară cu aceștia eră inovația care se puneă deacurmezișul drumulu. Nimic nu tulbură atât de mult sufletul, chiar dacă ceia ce se face

e ceva folositoriu, ca a i se pune înainte inovațiuni și ceva cu totul străin de el, și mai cu samă atunci când e vorba de slujba lui Dumnezeu și de slava cuvenită lui. Și cât de mare este puterea acestui fapt, eu vă voi face-o învederată, spunând mai dinainte aceia, că și o altă greutate se mai adăogă față de Iudei. În adevăr că cu Elinii ii-au fost mult mai ușor de a se luptă, fiindcă în scurt timp li-au doborât și pe zeii lor, și credințele lor cele false, pe când nu tot așa s'a putut face și cu Iudeii, și nu tot așa discutau cu dânsii, căci pe când pe deoparte multe din dogmele lor le desființau, pe dealtă parte poronceau de a se închină lui Dumnezeu care a legiferat acele dogme. Ziceau cu alte cuvinte, că trebuie a cinsti pe legiuitoriu, în același timp însă să nu asculte de legea pusă de dânsul, ca de pildă respectarea Sâmbetei, păzirea tăierei împrejur, aducerea jârtfelor, sau și celelalte de acest feliu. În cât nu numai obiceiul eră o piedică aici, ci și faptul că ii poronceau de a se închină lui Dumnezeu, în același timp însă poronceau și de a desființă multe legi date de el.

Dară chiar și printre Elini încă eră mare tirania obișnuinței, căci deși după zece ani numai — și nu spun de un timp îndelungat — deși o populație mică — nu spun de lumea întreagă — totuși apostolii s'au dus în Elada, printre niște oameni stăpâniți de prejudiții puternice, așa că și aici a fost grea întoarcerea lor la creștinism. Căci și aici sofistii și ritorii, părinții și bunicii și răzbnicii lor, și cei cu mult mai înainte de aceștia, cu toții erau stăpâniți de prejudiții și de amăgire. Asă dară rătăcirca eră generală; și pământul, și marea, și munții, și văile, și toate neamurile barbarilor, și toate comunitățile Elinilor, și înțelepții, și proștii, și stăpânitorii, și stăpâniții, și femeile, și bărbații, și cei tineri, și cei bătrâni, și stăpânii, și slugile, și muncitorii de pământ, și meșteșugarii, și cu un cuvânt toți cari locuia prin cetăți și prin sate. Eră natural dară ca catihumennii să zică: «Dară ce va să zică aceasta? Oare toți câți locuiesc pe pământ au fost înșelați? Oare au fost înșelați și sofistii, și ritorii, și filosofii și scriitorii cei din timpul de față, ca și cei mai dinainte, ca cei de pe lângă Pitagora și Platon, și generalii, și consulii, și Impărații, și cetățenii cei de demult ai cetăților, și locuitorii, și barbarii, și Elinii? Și cei doi-spre-zece pescari și făcători de corturi, și vameși, oare sunt mai înțelepți decât

toți? Și cine ar putea să sufere aceasta?» Dar iată că nimeni n'a spus așa, nici că s'au gândit măcar de a face astfel de întrebări, și nici că ar fi suferit să le audă, ci cu toții au cunoscut că cei doi-spre-zece au fost mai înțelepți decât toți, pentru care pe toți i-au stăpânit.

Și ca să afli cât de mare este puterea obiceiului, apoi iată că acea putere de multe ori a stăpânit până și poroncile lui Dumnezeu. Și ce spun eu de poronci, când a stăpânit chiar și binefacerile lui Dumnezeu? Iudeii de pildă, având mana în pustie, nu se mulțămeau și cereau usturoi; bucurându-se de libertate îi își aduceau aminte de sclavie, și într'una râvneau și căutau Egiptul, pentru obișnuința și obiceiurile ce le avusese acolo. Atât de tiranică este obișnuința la om!

De voiești apoi să afli și despre tirănia obiceiului chiar la filosofi, iată bunăoară că se spune de Platon, care știea de altminterlea precis că credința în zei eră o amăgire, se spune, zic, că și ei consimțau la serbările zeilor și la celelalte obiceiuri, fiindcă nu aveau puterea de a se lupta cu obiceiul, mai ales că văzuse ce pătimise dascalul lui Socrat. Căci și acesta fiind bănuțit numai că ar fi introdus niște inovațiuni, a fost atât de departe de a reuși în ceea ce voia, în cât și-a pierdut până și viața, cu toată desvinovățirea lui. Dară câți oameni nu vedem și astăzi stăpâniți de prejudeții și trăind în necucernicie, care deși n'au cu dănsii nimic bun și de merit, totuși fiindcă sunt Elini, aduc înainte pe părinții, pe moșii și strămoșii lor? Tocmai de aceea unia dintre filosofi au numit obiceiul a doua natură. Dară apoi când obiceiul este și în dogme sau credinți religioase, atunci devine și mai puternic, și toate le-ar răbdă cinevă mai ușor, afară de cele atingătoare de religie. Și a fi rușinați de cei mai proști, precum și a se crede că îi au învățat altceva în locul celor ce știeau, și încă în adâncea bătrânețe, toate acestea erau de ajuns de a-i împiedeca împreună cu obiceiul.

Și de ce te minunezi că se întâmplă astfel de lucruri cu sufletul omului, când obișnuința are o mare putere și asupra trupului chiar? Pe timpul apostolilor eră și o altă piedică cu mult mai puternică decât cele spuse, aceea adevă că nu numai că se schimbau niște obiceiuri atât de vechi și înrădăcinate, ci încă și trecea în creștinism eră însoțită de primejdii, — căci nu

treceau cum s'ar întâmplă dintr'un obicei în alt obicei, ci dintr'un obicei care avea multă liniște, la niște împrejurări care amenințau primejdii la fie-ce pas. Căci ce nu așteptă pe cel ce credea? De'ndată averea lui trebuia a fi confiscată, el a fi alungat din patria lui, și a suferi cele mai mari răle, a fi urit de toți ca un dușman obștesc atât al familiarilor săi cât și al străinilor. În cât chiar dacă ar fi fost chemați dela o inovație la un obicei, și totuși lucrul ar fi fost greu, dară încă când îi erau chemați dela un obicei vechiu la o inovație, și când li-se mai adăoga și atâtea rele, apoi poți pricepe singur câte piedici nu li stau de față. Pe lângă cele spuse, iarăși nu puțină piedică mai era și altceva, care li făcea anevoioasă trecerea lor în creștinism. În adevăr, că pe lângă obicei și pe lângă primejdii, chiar și poruncile date de apostoli erau cu mult mai grele, pe când cele de care se depărtau erau și mai ușoare, și plăcute în același timp. Li-se poroncea de a părăsi curvea și a înbrăoșă înfrânarea, erau chemați dela beție la post aspru, dela ris la lacrimi și umilință, dela lăcomie la lipsirea de averi, de la iubirea vieții la morți zilnice, dela liniște la primejdii, ba încă li-se cerea cea mai de pe urmă exactitate în toate aceste poronci. „Și măscărăciunea, zice, și vorba nebunească, să nu jasă din gura voastră“ (Ef. 5, 4), iară acestea le spuneau apostolii aceloră cari nimic alt nu știeau, decât să bea, să se îmbuibeze, celor ce la diferitele serbări de ale lor nu se tăvăleau decât în murdării, în risuri și în comedii de tot felul. În cât cele vorbite lor, nu pentru că erau adevărate filosofii li se părea greu de îndeplinit, ci pentru că le spuneau unor oameni trăiți în dezmerdări, în măscărăciuni, în vorbe nebunești, în ris și comedii.

Cine dintr'acei cari viețuiau pe atunci auzind: „Cela ce nu-și va lua crucea sa, și să vie după mine, nu este mie vrednic“ și: „N'am venit să pun pace, ci sabie, că am venit să despart pe om de tatăl său, și pre fică de muma sa“ (Math: 10, 38. 34. 35) nu ar fi amorțit? Cine auzind, că: „Cela ce iubește pe tată, sau pe mamă mai mult decât pe mine, nu este mie vrednic“ (Ib. vers. 37) nu s'ar fi deznădăduit și n'ar fi ezitat de a intra

într-o religieune atât de aspră? Și cu toate acestea nici că amortaiau, și nici că fugeau auzind astfelii de poronci, ci încă alergau în goană, săreau pe deasupra relelor, și sorbeau, așa zicând, cele poroncite de apostoli. Cine auzind: „că pentru tot cuvântul zădarnic vom da răspuns“ și: „cel ce se mânie în zădar, vinovat va fi judecării“ și „tot cel ce caută la femei spre a o pofti pre ea, iată că a preacurvit cu dânsa întru inima sa“ (Ib. cap. 12, 36. 5, 22. 28), nu ar fi fugit, și pe cine nu ar fi îndepărtat niște astfelii de poronci aspre? Și cu toate acestea toți alergau, și mulți chiar săreau pe deasupra tuturor primejdiilor ce li stau în cale!

Deci, ce oare îi ajută pe dânsii? Oare nu este învederat că puterea celui propoveduit? Și dacă n'ar fi fost aceasta, ci dacă ar fi fost cu totul contrariu, și dacă aceia ar fi fost în locul apostolilor, iară apostolii ar fi fost în locul lor, apoi oare ar fi fost atât de ușor de a atrage pe aceia? Nu se poate spune una ca aceasta. Deci, din toate acestea se vede lămurit, că numai puterea Dumnezeiască a fost care a făcut totul. Cum de au convins îi pe cei ceci și nestatornici de a-și lua o vieață atât de grea și aspră?

Dară dacă poruncile apostolilor au fost de acest felii, să vedem dacă nu cumva dogmele lor poate erau atrăgătoare. Inșă tocmai aceasta eră deajuns ca să-i alunge pe necredincioși, căci ce spuneau propoveduitorii? Că trebuie a se închină celui restignit, și a crede de Dumnezeu pe cel născut dintr'o femeie Judaică. Și cine ar fi crezut acestor vorbe, dacă nu ar fi premers puterea Dumnezeiască? Că el a fost restignit și înmormântat, cu toții știeau, dară cum că a învieat și s'a înălțat la ceriuri, afară de apostoli nimeni altul n'a văzut. «Dară i-a entuziazmat, zici tu, făgăduințele date de el, și la vuetul vorbelor îi au fost înșelași». Inșă tocmai aceasta dovedește, fără a mai aveă în vedere toate cele vorbite până acum, cum că cele ale noastre nu sunt înșelăciune, fiindcă toate cele grele și anevoioase de aici își au începutul, pe când cele plăcute și bune trebuiă a fi făgăduite după înviere. Deci, tocmai acest fapt, o zic din nou, arată că predica noastră este Dumnezeiască. Pentrucă de ce nici unul dintre cei ce au crezut n'a spus: «nu mă apropiu de această credință, și nici n'o pot suferi, fiindcă

aici mă ameninți cu cele grele și anevoioase, pe când pe cele bune și plăcute mi le făgăduiești după înviere? Și de unde se poate invederă că va fi înviere. Cine dintre cei duși acolo s'a reîntors? Cine dintre cei ce zac în morminte a înviat? Cine ni-a spus despre acestea după ducerea lui de aici?»

Însă nimic din acestea n'au cugetat, ci își dădeau chiar și sufletele lor pentru cel restignit. Deci, tocmai acest fapt ni dovedește că a fost al unei puteri mari, ca cei ce niciodată nu auzise, fără de veste să se convingă despre niște fapte atât de mari, și să primiască de a suferi cele grele și anevoioase, iară pe cele bune să le aibă în speranță. Dară dacă îi voiau să amăgiască lumca, apoi cu totul din contra ar fi făcut, căci ar fi putut să făgăduiască aici pe cele bune, iară de cele rele ar fi tăcut cu desăvârșire, fie ele prezente, fie viitoare. Așa fac cei ce înșală și lingușesc; îi nu pun înainte nimic greu, nimic desgustătoriu, ci toate cele contrare. Aceasta este adevărată înșelăciune. «Însă, zici tu, prostia a făcut pe mulți să creadă celor spuse». Ce zici? Când erau în credința Elinilor nu erau proști, iară acum când au venit la credințele noastre, au devenit proști? deși de altfelii apostolii n'au luat și nici că au convins oameni dintr'o altă lume, și deși cei ce se convingeau, stăpâneau cele ale Elinilor fără nici o primejdie, pe când pe ale noastre le primiau cu primejdii multe. Deci, dacă îi stăpâneau credințele Elinilor în puterea vre-unei rațiuni sănătoase, și trăind atâta timp în acele credinți, de sigur că nu s'ar fi depărtat de ele, și chiar nu fără primejdii s'ar fi putut depărta. Dar fiindcă au cunoscut din natura lucrurilor că toate ale lor erau de rîs și înșelătoare, apoi chiar fiind amenințați cu morțile de tot felul, îi au fugit de cele familiare și au alergat la cele nouă, fiindcă dogma religiunii creștine este după natură, pe când a religiunii Elinilor eră contra naturii.

«Dară zici tu, cei ce au crezut erau slugi, femei, doice, moașe și eunuhi». Da, este foarte adevărat, însă biserica noastră nu este compusă numai din aceștia, și aceasta este știut de toți; dară dacă este compusă numai din aceștia, apoi tocmai acest fapt este care face predica minunată, că astfelii de dogme pe care Platon și cei de pe lângă dânsul nici n'au putut măcar să le cugete în mintea lor, fără de veste le-au putut pescarii aceia, neamul cel mai necărturariu din lume, ca con-

vingând pe alții, să le primească. Dacă ii ar fi convins numai pe cei înțelepți, faptul nu ar fi fost atât de minunat, — dară acum când ii au adus la o filosofie atât de înaltă pe slugi, pe doice, și pe eunuhi, și i-au făcut asemenea ingerilor, prin aceasta au dat cea mai mare dovadă de însuflare Dumnezeiască. Dacă ii ar fi poroncit niscareva lucruri ordinare, poate că s'ar fi putut da ca dovadă de încrederea vulgului incimeea și neînsemnătatea celor spuse de dânșii; dară când ii filosofau lucruri mari și înalte, covârșind natura ome-nească, și care aveau nevoie de-o cugetare înaltă, apoi cu cât vei arăta mai proști pe cei ce au crezut, cu atâta vei arăta mai înțelepți și mai plini de charul Sf. Duh pe cei ce au convins. «Dară, zici tu, ii au convins cu mărimea făgăduințelor». Apoi tocmai de acest fapt tu nu te minunezi? Cum adecă au putut ii convinge pe oameni de a aștepta după moarte resplată și premii? Eu tocmai de aceasta mă minunez mai mult. «Dară și aceasta, zici, vine tot din prostie». Și ce prostie este aici? spune-mi; că sufletul este nemuritoriu, că după ducerea noastră de aici ne vom înfătoșa inaintea tribunalelui nemitarnic, și că vom da samă de vorbe, și de fapte, și de gânduri inaintea lui Dumnezeu, care știe și cele ascunse, și care va pedepsi pe cei răi, iară pe cei buni ii va încunună? Toate acestea nu sunt izvorâte din prostie, ci din cea mai înaltă filosofie, iară cele contrare acestora sunt rezultatul prostiei. A disprețui cele prezente, și a crede virtutea ca ceva mare; a nu căuta răs-plata faptelor aici, ci a întinde mai departe speranța; a avea un suflet atât de puternic și credincios, încât nimic din relele de față să nu-l poată împiedeca în speranțele viitoare; apoi la toate acestea câtă filosofie oare nu este?

Dară poate că voești de a ști puterea și adevărul chiar și a făgăduințelor date și a prorociilor, fie a celor înainte, fie a celor de după aceasta? Deci, privește acel lanț de aur impletit cu multă măiestrie încă dela început. Li-a spus bunăoară ucenicilor despre dânsul oarecare împrejurări, despre biserici și despre faptele și împrejurările viitoare, și spunându-li el săvârșia minuni. Deci, din desfășurarea împrejurărilor celor vorbite de el se invederează că și minunile, precum și cele făgăduite de dânsul sunt adevărate. Și pentru ca cele

vorbite de mine acum să fie mai lămurite, eu voi dovedi aceasta cu chiar acele împrejurări.

A învieat pe Lazăr numai cu cuvântul, și l-a arătat ca viețuind după aceia în trup. A spus iarăși despre biserica întemeiată de dânsul, că „porțile iadului nu o vor birui” și că „cel ce va lăsa pe tată și pe mamă pentru mine, însutit va lua în veacul acesta, și vieță veșnică va moșteni” (Math. 16, 18, 19, 29). Prin urmare, aici este o singură minune, învierea lui Lazăr, iară prorocii sunt două: una arătată aici în vieța prezentă, și cealaltă în vieța viitoare. Și acum tu, gândește-te cum toate acestea se dovedesc una prin celelalte. Dacă de pildă cineva nu ar crede că Lazăr a învial, apoi din prorocia cea spusă pentru biserică, să creadă în minune, căci ceia ce el a spus cu atâta timp mai înainte, s'a petrecut și a luat sfârșit, fiindcă porțile iadului n'au biruit biserica. Deci, cel ce a spus adevărul în prorocie, este învederat că și minunea a săvârșit-o; iară cel ce a săvârșit minunea, și ceia ce a prorocit a dus la un bun sfârșit, este învederat că și în prorocia cea cu privire la cele viitoare — că cel ce disprețuiește cele prezente, va lua însutit și va moșteni vieța veșnică, — el spune adevărul. Cele deja spuse și petrecute, sunt o garanție puternică, că și cele viitoare se vor petrece întocmai așa, precum au fost prezise. Deci, adunând toate acestea din evanghelii, sau și altele deopotrivă acestora, noi le vorbim și le spunem necredincioșilor, și cu dânsele li închidem gura. Dară dacă ar zice cineva: «cum de nu s'a stins oare cu desăvârșire rătăcirea»? — apoi aceia am avea de răspuns: «voi singuri sunteți cauzele, fiindcă vă împotriviți mântuirii voastre, de vreme ce Dumnezeu așa a iconomisit lucrurile, încât să nu mai rămână nici urmă de necucernicie».

Dară să judecăm cele vorbite prin câteva raționamente scurte, și să vedem care este ordinea naturală a lucrurilor. Este oare natural ca cei slabi să fie învinși de cei tari, sau din contra? Este oare natural ca să fie ascultați cei ce grăiesc cele mai grele, sau cei ce grăiesc cele mai ușoare? Este oare natural de a asculta de cei ce atrag pe alții cu primejdiile, sau de cei ce-i atrag cu toată îngăduința? De cei ce introduc inovații, sau de cei ce țin cu îndărătnicie la obiceiul vechiu? De cei ce-i conduc pe calea cea aspră, sau de cei ce-i conduc pe

calea cea ușoară și lesnicioasă? De cei ce se depărtează de cele părintești, sau de cei ce nu legiuesc pe cele străine? De cei ce făgăduesc după ducerea de aici toate cele bune și plăcute, sau de cei ce linguesc cele ale vieții de față? Este oare natural ca cei mulți să asculte de cei puțini, sau că cei puțini să se plece celor mulți? «Dară, zici tu, și voi făgăduiți în viața aceasta». Și ce amune făgăduim noi? Iertarea păcatelor și baba renașterii (botezul). Dară și botezul își are iniurierea cea mai mare tot în timpurile viitoare, pentru care și strigă Pavel, zicând: „Că ați murit, și viața voastră este ascunsă cu Christos întru Dumnezeu. Când se va arăta Christos viața voastră, atunci și voi împreună cu dânsul vă veți arăta întru slavă“ (Col. 3, 3.4). Dacă însă chiar și aici își are bunurile sale, dupre cum și are, apoi chiar și acest fapt este foarte minunat, căci apostolii au putut convinge pe cei ce săvârșise mii de rele, ca nimeni altul, că se vor curăți de toate acele rele, și nu vor mai da nici un răspuns pentru greșalele lor. În cât chiar pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie a ne minuna, că li au convins pe niște oameni barbari, de a primi o astfel de credință, și a avea speranțe bune pentru cele viitoare, și după ce au lepădat greutatea păcatelor ce o purtau cu dânsii mai înainte, apoi cu multă bunăvoință s'au dedat osteneților și năcazurilor viitoare pentru săvârșirea faptelor bune. La nimic senzual nu se mai gândeau, ci deveneau mai presus de toate cele trupești, primind darurile cele spirituale. Și Persul ca și Sauromatul, Maurul¹⁾ ca și Indianul, cu toții au cunoscut de'ndată jârfta și curățirea sufletului, puterea și filantropia cea negrăită a lui Dumnezeu, filosofia credinței, însufflarea Sfântului Duh, învierea trupurilor, și dogmele vieții veșnice. Pe toate aceste națiuni barbare și pe altele multe, pescarii aceia introducându-le în tainele creștinismului prin botez, le-au convins a filosofă. Deci, toate acestea păstrându-le cu cea mai mare scumpătate, să le spunem lor, procurându-li în același timp și o dovadă de viață curată, pentruca astfel din amândouă acestea și noi să ne mântuim, în același timp și pe aceia să-i atragem spre slava lui Dumnezeu, căci lui i se cade slava în veci. Amin.

¹⁾ Notă. Maurii erau vechii locuitori ai Marocului de astăzi, iară Sauromații vechii locuitori ai Sarmăției.

OMILIA VIII

„Iară eu, fraților, n'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești. Ca pre niște prunci întru Christos cu lapte pre voi v'am hrănit, iară nu cu bucate, că încă nu puteați; ci încă nici acum nu puteți, că încă trupești sunteți“. (Cap. 3, 1. 2).

Doborând la pământ filosofia ethnicilor și spulberând orice mândrie a ei, vine de astădată la o altă chestiune. În adevăr, că cu dreptate ar fi putut aceia să întrebe pe apostol: «Dacă noi am fi vestiți cele ale lui Platon sau Pitagora, sau și ale altuia dintre filosofi, ai fi avut dreptul de a întinde atât de mult vorba contra noastră; dară dacă noi vestim cele ale Duhului, de ce atunci ni învățești în sus și în jos filosofia celor de-a-fară?» Cum, însă, stă apostolul față de o asemenea întrebare, ascultă-l. „Iară eu, fraților, n'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești“, ca și cum ar fi zis pare-că: «Foarte bine! Însă chiar de ați fi fost desăvârșiți în cele duhovnicești, totuși nici așa nu trebuia să vă mândriți, fiindcă nici ale voastre nu le vestiți, și nici pe acele nu le-ați aflat voi dela sine; acum însă voi nu le știți nici pe acestea după cum trebuie a le ști, ci încă sunteți discipuli și cei mai de pe urmă dintre toți. Prin urmare, dacă voi cugetați lucruri mari de filosofia ethnicilor, apoi vi s'a dovedit că pe lângă că ea nu este nimic, dară apoi în cele duhovnicești este și contrară nouă; iară de cumva cugetați lucruri mari în cele duhovnicești, apoi iată că și în acestea voi stăpâniți partea cea mai mică, și vă găsiți cei mai de pe urmă». De aceia și zice: „N'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești“. Apostolul n'a zis «nu v'am vorbit», ca să nu se pară că lucrul este din invidie, ci „nu v'am putut grăi“, cu care ocazie îndoit încă li doboară cugetul, arătând că îi nu au știut încă bine cele duhovnicești; al doilea, că chiar îi sunt cauzele că nu au știut, și al treilea că nici acum încă nu știu. A nu ști la început, poate că eră în natura lucrurilor, deși

nici această justificare nu li-o lasă apostolul, căci el nu spune că nu le-ar fi primit din cauză că dogmele sunt înalte, și peste putințele lor de a le primi, ci din cauză că sunt trupești, - cu toate acestea poate că la început, zic, lucrul n'ar fi fost vrednic de învinovățit; dară când și după trecerea unui timp îndelungat îi nu ajunsese la perfecțiune, apoi aceasta eră dovada celei mai de pe urmă trândăvii. Tot pentru aceasta el acuză și pe Ebrei prin epistola ce li-a trimis, însă nu cu atâta putere; căci pe când pe aceia îi arată că sunt leneși și din cauza scârbelor și a necazurilor ce îndurau, pe aceștia îi arată ca din cauza poftelor celor rele, ceia ce nu este tot una. Acestora li zice: „Ci încă nici acum nu puteți“ pe când acelora li spune: „Pentru aceia lăsând cuvântul începăturii lui Christos, să ne aducem spre săvârșire (perfecțiune)“ și iarăși: „Însă avem adevărire pentru voi, iubiților, de cele mai bune, și care se țin de mântuire, măcar deși așa grăim“ (Ebr. 6, 1. 9). Dară cum oare de numește apostolul „trupești“ pe cei ce se învrednicise de primirea Duhului, și pe cari la începutul epistolei i-a înălțat cu atâtea laude? Fiindcă și cei către cari zicea Domnul nostru: „Duceți-vă dela mine, voi cei ce lucrați fără de legea, că nu vă știu pre voi“ (Mat. 7, 23) erau trupești, deși scoteau demonii, învieau morții, și proceau cele viitoare. Încât se poate ca cineva să facă și minuni, și să fie în același timp și trupeș. Dumnezeu a lucrat de pildă și prin Balaâm, și lui Faraon i-a descoperit cele viitoare, și lui Nabuhodonosor; și Caiafa a prorocit neștiind ce spune, precum și alții scoteau demonii în numele lui Christos, deși nu erau cu dânsul. Deci, fiindcă asemenea minuni nu erau pentru cei ce le făceau, ci pentru alții, de aceia de multe ori se săvârșeau chiar prin cei nevrednici. Și de ce te minunezi dacă asemenea minuni se fac pentru alții prin oameni nevrednici, când aceasta se petrece chiar și cu sfinții? Căci doară Pavel zice: „Toate ale voastre sunt, ori Pavel, ori Apollô, ori Chifá, ori lumea, ori vieața, ori moartea“, și iarăși că: „Acela a dat pre unii Apostoli, pre alții Proroci, pre alții Evangheliști, iară pre alții păstori și învățători“

(I. Cor. 3, 21. 22. Efes. 4, 11. 12), că dacă n'ar fi fost așa, apoi nimic n'ar fi împiedicat de a se convinge cu toții. Se întâmplă câte odată ca cei ce stăpânesc să fie răi, netrebnici și spurcați, iară cei stăpâniți să fie blânzi și cum-pătați; laici cari să viețuiască în evsevie, și preoți cari să se tăvălească în răutăți—și nu ar fi mai fost nici botez, nici trupul lui Christos (evharistie) și nici jertfa sau pro-ducere prin aceia, dacă peste tot locul charul ar cere vrednicia celui pus în asemenea slujbe. Acum însă, Dum-nezeu obișnuște de a lucra și prin cei nevrednici, și cu aceasta întru nimic nu se va vătăma charul botezului prin vieța preotului, fiindcă ar urmă ca cel ce l'a prim-it să fie mai pre jos de ceilalți. Astfeliu că deși foarte rar se întâmplă de acestea, totuși, se întâmplă. Acestea le spun, ca nu cumvâ vre-unul dintre cei de față, cer-cetând cu amănunțime vieța preotului, să se scandalizeze de slujbele religioase săvârșite de el. Nu omul in-troduce ceva în slujbele religioase, ci totul este lucrul puterii Dumnezezești, iară el (preotul) este numai cel ce vă inițiază în tainile religiunii creștine.

„Iară eu, fraților, n'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești, ca pre niște prunci întru Christos cu lapte pre voi v'am hrănit, iară nu cu bucate, că încă nu pu-teați“. Ca să nu se pară că ceia ce li-a spus până acum a fost din ambițiune spuse, că cel duhovnicesc judecă, și că pe dânsul nimeni nu-l judecă, că avem mintea (cu-getul) lui Christos, la urmă împrăștiind mândria lor, pri-vește ce li spune: «nu de aceia am tăcut, zice, ca cum n'ași fi mai putut nimica a vă spune, ci fiindcă sunteți trupești». „Ci încă nici acum nu puteți“. De ce oare n'a zis «nu voiți», ci „nu puteți“? Fiindcă și această expresiune este pusă în locul celeilalte, căci a nu putea în cazul de față, vine dela a nu voi, ceia ce pentru dânsii este o acuzațiune, pe când pentru dascal este iertare. Dacă îi nu au putut dela natură, poate că i-ar fi iertat cineva, dară fiindcă neputința lor eră rezultată din li-bera lor voință, apoi s'au lipsit de orice îndreptare. Mai departe apoi arată și feliiu păcatelor care-i făcea pe dânsii trupești.

„Căci când este întru voi râvnire, și pri-gonire, și împerechere, au nu sunteți trupești?

și au nu duple om umblați“ (Vers. 3)? De și putea foarte bine să li spună și de curvie, precum și de incestul acela dobitoiesc, totuși apostolul pune numai acel păcat, pe care se încearcă acum să-l îndrepteze. Deci, dacă râvna sau ambiția îi face trupești, iată că atunci cu toții suntem de jălit mult, cu toții trebuie a ne înbrăca în sac și a ni pune cenușă pe cap! Căci cine este curat de această patimă? — afară numai dacă nu cumva poate că nu am ațintirea îndreptată la cele ale mele și ale altora. Dacă râvna face trupești, și nu-i lăsa de a fi duhovnicești, de și se arătau prorocind și făcând și altele minunate, apoi unde vom pune cele ale noastre, când nici nu avem cu noi atâtea charuri, și când nu numai cu aceasta, ci și prin altele mai mari suntem stăpâniți de patimi? De aici noi aflăm că cu drept cuvânt zicea Christos, „că tot cela ce face rele, urăște lumina și nu vine la lumină“ (Ioan 3, 20), și că vieaja necurată împiedecă dogmele cele inalte, și nu lasă a se arăta pătrunderea și agerimea cugetului. Deci, duple cum nu se poate ca cel ce se găsește în rătăcire — însă cu o vieajă curată — să rămână pentru totdeauna în rătăcire, tot așa și cel ce trăiește în răutate, nu cu ușurință va putea să privească la înălțimea dogmelor, ci tot cel ce voiește a cuceri adevărul trebuie a se curăți iute de toate patimile. Cel ce se izbăvește de patimi, iute se va izbăvi și de rătăcire și se va învrednici de adevăr.

Să nu crezi că ți este de ajuns la aceasta numai să nu fii lacom sau să nu curvești, ci trebuie a concura toate cu cel ce caută adevărul. De aceia și zice Petru: „Cu adevărat cunosc că Dumnezeu nu este fățarnic, ci în tot neamul cela ce se teme de el și face dreptate, primit este la dânsul“ (Fapt. Ap. 10, 34, 35), adecă, îl cheamă și-l atrage spre adevăr. Nu vezi pe Pavel, că eră mai grozav decât toți în a război și a alungă pe creștini? Cu toate acestea, însă, fiindcă aveă o vieajă neprihănită și nu făcea aceasta din vreo patimă omenească, apoi a și primit creștinismul, ba încă pe toți i-a întrecut. Dară dacă ar zice cineva: «apoi cum cutare Elin, de și este bun, cinstit și filantrop, totuși stă în rătăcire»? — noi am putea răspunde, că el are vreo altă patimă, ca de pildă slava deșeartă, trândăviea sufletului, sau că nu se îngrijește de mântuirea sa proprie, ci se învârtește de azi pe mâine fără scop și cum s'ar

întâmplă. De aceia și zice Petru, că cel ce face dreptate este fără ponos. Tot aceasta o spune și Pavel când zice: „Dupre dreptatea cea din lege făcându-mă fără prihană” (Filipp. 3, 6) și „Mulțămesc lui Dumnezeu, căruiu slujesc dela strămoși, întru curată știință” (II. Tim. 1, 3). «Dară, zici lu, cum de cei necurați s'au învrednicit de propoveduire»? Fiindcă au voit și au dorit. Pe unia, chiar rătăciți, predica îi atrăgea și îi se curățau de patimi, iară pe cei ce se apropieau dela sine, nu-i respingea, iară cei mai mulți primise ev-sevicia dela strămoșii lor.

„Căci când este întru voi râvnire și prigonire”, zice. De aici el se aruncă asupra celor stăpâniți. In pasajele dinainte a doborât pe stăpânitori, spunând că înțelepciunea lor nu este demnă de vreo vorbă, iară aici el mustră cu putere pe cei stăpâniți, zicând: „Căci când zice cinevă: eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollô, au nu sunteți trupești” (Vers. 4)? Prin aceasta li arată că nu numai nu s'au folosit cu nimic din asemenea certe, nu numai că n'au atras pe nimeni pe lângă dâșii, ci încă că i-au și împiedicat spre folosința celor mai mari. Aceasta a zămislit jaluzia, iară jaluzia i-a făcut trupești, dară a fi trupești înseamnă că nu puteau auzi cele mai înalte.

„Dară cine este Pavel, și cine este Apollô” (vers. 5)? După pregătirea și dovada faptelor, la urmă pune acuzațiunea mai pe față, și pune și numele lui, desbrăcându-i de orice semeție, și ne-lăsându-i să se infurieze față de cele vorbite. Căci, dacă Pavel nu este nimic, și nu se supără de aceasta, apoi cu atât mai mult nu trebuia să se supere aceia. Deci, îndoit îi mângăie prin aceste vorbe: și pe dâșul se pune la mijloc, în același timp nici pe dâșii nu-i lipsește cu desăvârșire, că și cum nimic n'ar fi făcut, ei le dă și lor o parte mică de acțiune, căci zicând: „Cine este Pavel, și cine este Apollô”, a adăogat imediat: „Fără numai slujitori prin cari ați crezut”. De sigur că acest fapt, prin sine însuși examinat, este un fapt mare și vrednic de mare plată, însă față de arhetipul sau prototipul lui — Christos — care este rădăcina tuturor bunătăților, nu este și nu înseamnă nimic. Nu cel ce slujește celor bune,

ci cel ce acordă și dă acele bunuri, acela este binefăcătorul. Și n'a zis «fără numai evangheliști», ci „fără numai slujitori“, ceea ce este mai mult, căci nu numai că ni-au evanghelizat, ci ni-au și slujit, fiindcă a evangheliza este numai vorbă, pe când a sluji are în sine și fapta. Încât dacă și Christos este numai slujitoriu al celor bune, nu însă și rădăcina și izvorul acelor bunuri, ca Fiul al lui Dumnezeu, privește unde ajunge acest fapt. «Dară, zici tu, cum de spune apostolul, că el s'a făcut slujitoriu al tăierei împrejur». (Rom. 15, 8)? Acolo apostolul vorbește de economia cea după trup, și nu în felul acesta, după cum am spus aici. Acolo numește slujitoriu pe cel ce a împlinit, sau mai bine zis, pe cel ce a săvârșit datoria pusă de lege, nu însă și pe cel ce a dat bunurile dela sine și prin sine, după cum se înțelege aici.

Și nu zice: «cari v'au atras pe voi la credință», ci „prin cari ați crezut“, dând iarăși acelorora partea cea mai mare de acțiune, și numai de aici arătând și pe slujitori. Că dacă îi slujiau altuia, apoi cum să-i răpească demnitatea lui? Dară tu te gândește, cum apostolul nu-i învinovățește de loc ca răpind, ci ca dând și altora asemenea idei, căci dacă cauza greșalei eră sau sta în mulțime, apoi de sigur că dacă îi s'ar fi depărtat de mulțime, atunci și acea mulțime s'ar fi împrăstiat. Deci, aici apostolul a pregătit cu multă înțelepciune două lucruri deodată: și că trebuia de a doborî păcatul acesta, surpându-l din temelie, în același timp și el necăstirându-și ură față de dânșii, și nici făcându-i mai îndărătnici și mai iubitori de ceartă. „Și fiecăruia precum Domnul i-a dat“ adecă că chiar acest lucru mic, —slujba lor,—nu eră dela dânșii, ci dela Dumnezeu care le-a incredințat-o. Ca să nu zică ii: Dară ce? Să nu iubim oare pe cei ce ni slujăsc nouă? «Da! răspunde apostolul; însă trebuie a ști până unde să-i iubiți. căci nici faptul că îi vă slujesc nu este dela dânșii, ci dela Dumnezeu care l-a dat».

„Eu am sădit, Apollô a udat, iară Dumnezeu a făcut creșterea“ (vers. 6), adecă: «eu cel întâiu am aruncat cuvântul evangheliei; dară ca nu cumva prin ispite să se vestejească semințele, apoi și Apollô a adaos cele din partea lui, însă totul este al lui Dumnezeu».

„Pentru aceia nici cel ce sădește este ceva,

nici cel ce udă, ci Dumnezeu cel ce dă creșterea“ (Vers. 7). Ai văzut cum i-a mângâeat, ca nu cumvă auzind «că cine este cutare sau cutare» — să se facă mai îndărătnici? Amândouă erau supărătoare și greoac: și a spune «cine este cutare sau cutare» și că «nici cel ce sădește, precum nici cel ce udă nu înseamnă nimic». Deci cum a iconomisit el aceste două? Prin aceia că a aruncat disprețul asupra propriei sale persoane, iară totul îl atribue lui Dumnezeu care a săvârșit faptul». „Că cine este Pavel, zice, și cine este Apollō“? După ce a spus că el a sădit, și după ce a adăogat că cel ce a sădit nu este nimic, la urmă a adăos: „ci Dumnezeu cel ce dă creșterea“. Și nu a stat numai aici, ci și prin o altă inducție îndreaptă din nou această idee, zicând: „Iară cel ce sădește și cel ce udă una sunt“ (Vers. 8). Prin această expresiune el pregătește și altceva, aceia adecă de a nu se mândri și a se crede mai presus de alții. Zice că și cel ce sădește ca și cei ce udă una sunt, fiindcă nu pot nimic fără Dumnezeu, care dă creșterea. Această spunând-o însă, nu lasă pe cei ce s'au obosit mult de a se ridica contra celor ce au lucrat mai puțin, și nici pe aceștia de a invidia pe aceia. Apoi, fiindcă faptul de a se crede una toți delaoaltă, fie că se obosesc, fie că lucrează mai puțin, i-ar fi făcut poate mai leneși la lucru, privește cum a îndreptat ideia, spunând: „și fiecare va lua plata sa, duple osteneala sa“ — ca și cum pare că ar zice: «nu te teme că am spus că una sunt, căci cu adevărat că în raport cu lucrul lui Dumnezeu una sunt, însă în raport cu ostenelele lor, nu sunt una, ci fiecare va lua plata sa duple vrednicie». Apoi fiindcă, a reușit în ceia ce vôiă, mai departe îndreaptă încă mai mult ideia, și le face plăcerea în cele ce sunt cu puțință de a ale săvârși cu o ambițiune nobilă. „Pentru că ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem, a lui Dumnezeu arătură, a lui Dumnezeu zidire sunteți“ (Vers. 9). Ai văzut, că după ce mai întâi a spus că totul este a lui Dumnezeu, la urmă și lor le-a dat un lucru nu tocmai mic? Fiindcă el pururea îi îndeamnă de a se supune și a ascultă de mai marii lor, de aceia nu înjosește prea mult pe dascali.

„A lui Dumnezeu arătură sunteți“, zice, întrebându-și această expresiune ca corespunzătoare celei de mai sus „eu am sădit“. «Dară dacă arătura este a lui Dumnezeu, zice, apoi drept este a fi voi numiți nu dela numele cultivatorilor, ci dela numele lui Dumnezeu, căci nici arătura nu este a cultivatorului, ci a stăpânului țarinei». „A lui Dumnezeu zidire sunteți“. Dară și zidirea nu este a maistrului sau a arhitectului, ci a stăpânului acelei zidiri: «Deci dacă sunteți a lui zidire, zice, nu trebuie de a vă rupe, de a vă împerecheia între voi, fiindcă atunci nu veți mai fi zidire. Și dacă sunteți arătură, nu trebuie a vă dezbină, ci a vă îngădi cu același gard al concordiei».

„Dupre darul lui Dumnezeu care este dat mie, ca un înțelept meșter, mai mare temelie am pus“ (Vers. 10). Aici s'a numit înțelept pe sine singur, nu cu scopul de a se mândri, ci dându-se pe sine de tip să li arate, că aceasta este treaba înțeleptului, de a pune o singură temelie. Dară tu privește cum el se mărginește pe sine, căci mai înainte de a se numi înțelept, el n'a lăsat a se crede că aceasta este a sa proprie, ci numai după ce spune „Dupre darul lui Dumnezeu care este dat mie“ adecă numai după ce atribuie totul lui Dumnezeu, se numește pe sine înțelept. Deci, el arată deodată, că și totul este a lui Dumnezeu, în același timp și că aceasta mai cu samă este char a lui Dumnezeu, de a nu împărți, de a nu dezbină, ci de a stă toți pe una și aceeași temelie.

„Iară altul zidește, însă fiecare să socotească cum zidește“. Aici mi se pare că-i indeamnă de a fi cu băgare de seamă la lupta vieții lor, fiindcă i-a concentrat pe toți laolaltă și i-a făcut o singură zidire. „Că altă temelie nimeni nu poate să pună, afară de cea ce este pusă, care este Iisus Christos“ (Vers. 11). În câtă vreme este meșter sau arhitect, nu poate pune altă temelie, iară dacă ar pune, apoi atunci nu mai este meșter. Privește, cum el chiar și dela cugetările cele comune construiește minunat subiectul acestui pasaj. Cea ce el spune, aceasta înseamnă: «v'am vestit vouă pe Christos, v'am încredințat vouă temeliea, gândiți-vă bine cum zidiți; gândiți-vă ca nu cumvă să trageți pe ucenici spre oameni și spre slavă deșartă.

Deci, să nu vă uitați la eresuri și dezbinări „că altă temelie nimeni nu poate pune, afară de cea ce este pusă, care este Christos“.

¹⁾ Deci, iubiților, pe această temelie să zidim, pe dânsul să-i avem ca temelie, ca bucium al viței (butuc de vie), și între noi și Christos să nu fie nici o depărtare, căci de va fi vre-o depărtare oarecare, imediat ne pierdem. Căci și vița de vie într'una își trage suc din bucium, și zidirea stă numai întrucât este bine înțepentă pe temelie, iară de se va face vre-o crăpătură undevă, se va dărâma, de oarece nu are pe ce se sprijini. Așa dară noi să avem pe Christos nu cum s'ar întâmplă, ci să ne lipim de dânsul, căci de ne vom deslipi, ne pierdem. „Că cei ce se depărtează pre sine-și dela tine, zicc, vor pieri“ (Ps. 72, 27). Să ne lipim deci de dânsul, și lipindu-ne să păzim poroncile lui, dupre cum zice: „Cel ce păzește poroncile mele, acela rămâne întru mine“ (Ioan 15, 10). Prin multe exemple ne aunește el pre noi, căci tu te gândește: el este capul, și noi suntem trupul; deci nu cumva poate să fie vr'un loc gol între cap și trup? El este temelia, iară noi zidirea; el este buciumul, iară noi vițele; el este mirile, iară noi mireasa; el este păstoriul, iară noi oile; el este calea, iară noi cei ce pășim pe dânsa; noi iarăși suntem biserică, iară el cel ce locuiește în ea; el este cel întâi născut, iară noi frații; el este moștenitoriul, iară noi împreună moștenitori; el este vieața, și noi cei ce viețuim; el este învierea, iară noi cei învieați; el este lumina, iară noi cei luminați. Dară toate acestea învederează unire, și nu lasă de a fi vr'un spațiu gol la mijloc, fie chiar cât de mic. Fiindcă cea mai mică particică deslipită, în trecerea timpului se va deslipi și cea mai mare. Trupul dacă va primi cea mai mică despărțire sau tăietură de sabie, se va deterioră; de asemenea și zidirea se va prăbuși, dacă se va face vre-o spărtură, precum și butucul de vie va deveni netrebnic, dacă i se va tăia o parte din rădăcină, fie chiar cât de mică. Incât acel fapt crezut de noi mic, în realitate nu este mic, ci aproape totul. Deci, când noi păcătuim ceva mic și nebagat în seamă, sau ne lenevim în lucruri părute mici, să nu

¹⁾ *Partea morală. Despre pocăință. (Veron).*

trecem cu vederea acel lucru mic, fiindcă lucrul mic și nebăgat în seamă, iute devine mare. Tot așa și haina care a început a se rupe, dacă nu îngrijim de ea, ruptura se va întinde peste tot. Tot așa și cu casa, căci dacă vor cădea puține cărămizi dela acoperământ, și se vor trece cu vederea, iute se va dărâma întreaga casă.

Acestea, deci, judecându-le noi înșine, nici-odată să nu disprețuim pe cele mici, ca nu cumva să cădem în cele mari; dară dacă cumva le-am disprețuit și la urmă am ajunge la fundul tuturor relelor, nici atunci să nu ne desnădăjduim, ca nu cumva să cădem în buimăceală, căci din adâncimea aceia a relelor este foarte greu de a ieși cel care nu privighează, nu numai din cauza adfundimei, ci și din cauza pozițiunei ei. În adevăr, iubiților, că păcatul este o adâncime mare, și afundând pe cineva acolo îl sfărâmă. Și duple cum cei ce cad în vre-o fântână, nu pot ieși cu ușurință, ci au nevoie de alții cari să-i scoată de acolo, tot așa și cu cei ce cad în adâncimea păcatelor. Să coborim, deci, frânghiile spre aceștia, și-i vom scoate afară; sau mai bine zis nu numai pe aceia a-i ridică, ci chiar și pe noi înși-ne, și să ne ridicăm nu numai pe atâta pe cât ne-am coborât, ci chiar mai mult de am voi. De altfel și Dumnezeu ne ajută, căci el nu voiește moartea păcătosului, ci «să se întoarcă și să fie viu» (Iezekiil 18, 23). Deci, nimeni să nu se desnădăjduiască, nimeni să nu pătimească de patima aceia a necucernicilor, fiindcă acest păcat este numai al lor. «Când vine necucernicul întru adâncul reuțăților, disprețuiește și nu bagă samă» (Prov. 18, 3), zice, așa că nu mulțimea păcatelor aduce desnădăjduirea, ci intențiunea celui necucernic. Chiar de ai întrece toată reutatea, tu zi cătră tine însu-ți: «Dumnezeu este filantrop și dorește mântuirea noastră, după cum și zice: „de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voiu albi» (Isaia 1, 18), și apoi de ndată fugi de păcat.

Să nu ne desnădăjduim, deci, fiindcă nu atât de grozav lucru este de a cădea, pe cât de grozav este de a stă locului după ce am căzut, și nici de a fi rănit nu este atât de greu, pe cât de greu este de a nu te căută fiind rănit. „Cine se va putea laudă că are inimă curată? zice, sau cine va cuteză a zice că este

fără păcat" (Prov. 20, 9)? Acestea le spun nu ca să vă fac pre voi mai leneși, ci ca să vă împiedec de a cădea în desnădăjduire.

Voiești poate a afla cât de bun este stăpânul nostru? Ascultă. S'a suit la templu vameșul acela încărcat de păcate, și zicând: „Dumnezeule! milostiv fi mie păcătosului" (Luca 18, 13), iată că s'a întors la casa sa îndreptat numai cu aceste cuvinte. Deasemenea Dumnezeu zice și prin Prorocul: „Pentru păcat l-am întristat pre el puțin, și am văzut că s'a întristat, și a umblat supărat pre căile sale, și căile lui le-am văzut, și l-am tămăduit pre el" (Isaia 57, 17. 18). Ce poate fi egal cu această filantropie? «Ca să nu mai fie posomorât, zice, i-am iertat păcatele și l-am tămăduit pre el». Dară noi nu facem nici măcar atâta, și de aceia mai ales mâniem pe Dumnezeu. El, care se îndușază și se milostivește chiar pentru micile noastre supărări, când nu vede din partea noastră nici măcar atâta, negreșit că este nemulțămît, și ne va pedepsi cu cea mai aspră pedeapsă, fiindcă o astfel de purtare din partea noastră este luată ca cea mai grozavă disprețuire adusă lui. Cine s'a întristat vre-odată pentru păcatele sale? Cine a oftat? Cine și-a bătut peptul? Cine s'a neliniștit? Eu cred că nimeni!—ci oamenii plâng și se bocesc miî de zile pentru cei morți din familia lor, pentru pierderea banilor, sau și pentru altele de acest feliu, în timp ce sufletul pierzându-l pe fiecare zi, noi nu ne gândim măcar. Decî, cum vei putea imblânzi pe Dumnezeu, când nici măcar nu simțesti când ai păcătuît? «Da! zici tu, am păcătuît». Da! imi spui cu limba numai, însă spun'e mi și cu cugetul, și odată cu vorba oftează din inimă, pentruca astfelu să te inveselești necontentit. Căci, dacă noi ne-am întristă pentru păcatele făcute, dacă am suspină totdeauna pentru greșale, nimic alta nu ne-ar mai întristă, fiindcă durerea aceasta ar alungă de la noi ori-ce altă supărare. Așă că noi am câștigă și alt-cevâ odată cu mărturisirea păcatelor, aceia adecă de a nu ne afundă în întristările vieții prezente, și nici de a ne îngâmfa pentru cele plăcute, și cu aceasta noi mai mult am imblânzi pe Dumnezeu, și nu l-am întărită, duple cum facem astăzi.

Căci, spune'mi: dacă tu ai aveâ o slugă care ar

suferi multe rele din partea tovarișilor sei, și ea nu s'ar îngriji deloc de altele, ci s'ar îngriji numai ca să nu mânia pe stăpân, oare nu ar fi deajuns numai acest fapt ca să'ți împrăstie mâniea ta? Dară ce? Dacă aceea slngă nu ar avea nici o grijă pentru greșalele sale față de tine, ci s-ar îngriji numai de cele ce a făcut tovarișilor sei, oare nu o vei pedepsi mai mult? Tot așa face și Dumnezeu, căci când noi nu ne îngrijim de supărarea lui, mai mare încă i-o facem, iară când ne îngrijim, i-o împlânzim, sau mai bine zis, nici nu se va mai supără pe urmă. El voiește, ca noi înși-ne să cerem pedeapsa păcatelor noastre, și după aceea el nu mai cere nimic. De aceea ne și amenință cu pedeapsa, pentruca astfelu cu frica să ni doboare disprețul, și când noi ne infricoșăm numai din amenințare, desigur că acest fapt nu ne va lăsa de a suferi pedeapsa. Privește, ce spune el lui Ieremia: „Dară nu vezi ce fac aceștia? Părinții lor ard foc, fiii lor adună lemne, femeile lor fărâma aluat“ (Ieremia 7. 17. 18). Mă tem ca nu cumva să se zică și despre noi astfelu de vorbe: «Dară nu vezi ce fac aceștia? Nimeni nu caută cele ale lui Christos, ci cu toții cele ale lor. Fiii lor aleargă după desfrânări, părinții lor după răpiri și furtişaguri, femeile lor după fantazii și lucruri lumesti, și nu numai că nu împiedecă pe bărbați, ci chiar îi și ațiță». Du te de pildă în târg, și cercetează pe cei ce se duc ca și pe cei ce se întorc, și vei vedea că nimeni nu se interesează de vr'un fapt duhovnicesc, ci toți aleargă după cele trupești.

Dară când oare ne vom deșteptă? Până când oare vom zăceă în acest somn adânc? Oare nu ne am săturat de rele? deși chiar și fără vorbe ni este deajuns numai experiența lucrurilor de a ne învăța despre nimicnicia celor prezente și întreaga ticăloșie. Mulți bărbați cari s-au indeletnicit numai cu înțelepciunea omească, și cari n-au știut nimic despre cele viitoare, fiindcă s'au convins de nimicnicia celor prezente, apoi numai pentru aceasta s-au depărtat. Dară tu, de ce iertare te vei învrednici, dacă te târăști jos pe pământ? tu, care nu disprețuiești nici pe cele mici și trecătoare pentru cele mari și veșnice, tu, care ai auzit pe Dumnezeu spunându-ți, arătându-ți și descoperindu-ți, și care ai luat dela dânsul atâtea făgăduinți? Cum că cele pre-

zente nu sunt în stare de a ne putea stăpâni, aceasta ni-au dovedit-o toți acei ce chiar și fără făgăduința celor mari, s'au depărtat de cele prezente. Ce bogăție așteptând ii s'au predat sărăciei? Nici una! Ci fiindcă cunoșteau foarte bine, că o astfelu de sărăcie este mult mai bună decât bogăția pământească. Ce vieță nădăjduiau ii de a avea, părăsind dezmerdările, și predându-se asprinei celei mai mari? Nici una! Ci numai pentrucă au aflat ii inșii din natura lucrurilor, că o astfelu de vieță este mai potrivită și pentru filosofia sufletului, în același timp și pentru sănătatea trupului. Toate acestea, deci, cugetându-le în noi, și bunurile viitoare neconținut avându-le în mintea noastră, să ne depărtăm de cele prezente, pentruca astfelu să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Iară de zidește cinevâ pe această temelie aur, argint, petre scumpe, lemne, fân, trestie, al fiecăruia lucru arătat va fi. Că ziua îl va arătă, pentru că cu foc se va descoperi, și al fiecăruia lucru în ce chip va fi, focul îl va lămurii. Și al căruia lucru va rămânea, care a zidit, plată va lua. Iară al căruia lucru va arde, se va păgubi, iară el însu-și se va mântui, însă așa ca prin foc“. (Cap. 3, 12—15).

Chestiunea ce ni stă de față, nu este mică și ne-băgată în seamă, ba încă chiar este dintre cele mai principale, și pe care toți oamenii o discută, aceia adevărat dacă focul gheenii are sfârșit. Cum că nu are, aceasta a spus-o lămurit Christos, zicând: „Că focul lor nu se va stinge, și viermile lor nu se va sfârși (nu va muri)“ (Marcu, 9, 44). Și știu bine, că auzind acestea

cădeți într'un feliu de piroteală, sau mai bine zis, vă lasă nesimțitori, însă ce să fac? Dumnezeu poroncește de a spune acestea neconținut, zicând: „Spune lămurit poporului acestuia“ (Exod. 19, 10), și noi am fost rânduți spre slujba cuvântului; iară dacă poate suntem greoi auditorilor, apoi nu o facem de bună voie, ci silim de slujba noastră. Mai mult încă, că dacă voiți, apoi nici nu vom mai fi greoi. „Voiști, zice, să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă binele“ (Rom. 13, 3). Astfel, deci, că vă este cu putință nu numai a nu vă nemulțăm, ci chiar a ascultă cuvintele noastre cu plăcere.

Cum că focul gheenii nu va avea sfârșit, această a arătat-o și Christos, după cum am zis; însă și Pavel arătând veșnicia osândei spune că păcătoșii vor lua muncă — peirea veșnică dela fața Domnului (II. Thes. 1, 9) și iarăși: „Nu vă amăgiți: nici curvarii, nici preacurvarii, nici malachii, nici sodomnenii, nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu“ (I Cor. 6, 9, 10). Dară și Ebreilor li zicea: „Pacea să urmați (căutați) cu toții, și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedeă pre Domnul“ (Ebr. 12, 14). Încă și Christos răspunzând celor ce vor zice lui în ziua aceea: „Au nu cu numele tău am prorocit, și cu numele tău multe minuni am făcut?“ li va zice: „Duceți-vă dela mine, nu vă știu pre voi“ (Mat. 7, 22, 23). Și fecioarele rămase afară, n'au mai intrat în cămara de nuntă, și pentru cei ce nu-l hrănesc pre el zice, că se vor duce în focul cel veșnic. Și nu'mi spune: «Apoi dacă osânda nu are sfârșit, unde este rațiunea de dreptate?» Că Dumnezeu când face ceva, supune-te hotărârii sale, și nu mai băgă la mijloc raționamente omenenești. Dealtmîntrelea cum nu ar fi drept, ca cel ce dela început primind mii de bunuri, iară în schimb făcând mii de răutăți vrednice de osândă, să nu fie pedepsit, dacă el nici cu binefacerile căpătate, și nici după amenințări, nu s'a făcut mai bun? Dacă tu ai examina dreptatea, apoi chiar dela început trebuiă a ne pierde, după logica de drept și dreptate, sau mai bine zis, nici chiar atunci numai după logica de drept, căci el a avut și filantropie față de noi, deși am săvârșit rele. Când cineva batjocorește pe cel ce nu l'a nedreptățit cu ni-

mic, dupre principiul de drept este pedepsit, — dară când cineva batjocorește pe binefăcătorul său, pe cel ce nu i-a făcut nici un rău mai înainte, ci din contra i-a acordat mii de bunătăți, pe cel ce singur a fost cauza existenței lui, și care este Dumnezeu, pe cel ce i-a însuflat duh de viață, pe cel ce voiește a-l ridică la ceriuri, pe acela, zic, care nu numai că-l batjocorește, ci încă pe flece zi îl amărăște prin câte face, cum nu-l va pedepsi? De ce iertare ar fi vrednic oare? Nu vezi cum pe Adam l'a pedepsit numai pentru un singur păcat? «Da, zici tu, fiindcă acela i-a dat raiul, și se bucură de multe favoruri» — deși nu este același lucru: de a se bucură în liniște și a păcătui, cu a păcătui găsindu-se în mare scârbă. Răul cel mare tocmai acesta este, că tu păcătuești nu găsindu-te în raiu, ci în miile de greutăți ale vieții de față, și nu te înțelepțești nici măcar când te găsești în ticăloșie, dupre cum ar face un om legat, care s'ar dedă la răutăți.

Dară ție ți-a făgăduit ceva mai mult decât raiul, și până acum încă nu ți-a dat, ca nu cumva să te moleșești în timpul luptelor, dară nici n-a tăcut, ca nu cumva să te apese cu ostenelele și năcazurile. Adam un singur păcat a făcut, și și-a atras o moarte complectă, pe când noi facem mii de păcate pe fiecare zi. Deci, dacă Adam pentru'n singur păcat și și-a atras un rău atât de mare, și a băgat moartea în lume, dară noi cari viețuind ne găsim veșnic în păcate, ce nu vom pătimi, noi cari în locul raiului așteptăm ceriul? Greoaie este vorba aceasta și intristează pe auditoriu, și dintre toți însu'mi eu sufăr, o știu bine, căci inima mea se tulbură și se zbate, și cu cât ași vedeă apropiindu-se vorba de gheena, cu atât mai mult tremur și mă prăpădesc de frică! Dară este nevoie de a spune acestea, spre a nu cădea în gheena.

Nu ai luat tu raiul, nici pomii și verdeața de acolo, ci ceriul și bunurile din ceriuri. Dară dacă cel ce a luat mai puțin și a fost pedepsit, și nici un cuvânt nu l-a putut scăpa, apoi cu atât mai mult noi cari am luat mai mult, și suntem chemați la mai mari bunuri, și cari păcătuiim pe fiecare zi, cu atât mai mult noi, zic, vom suferi cele mai grozave pedepse. Gândește-te bine, cât timp este de când neamul nostru omenesc stă în osândă și moarte pentru'n singur păcat. Au trecut cinci mii și mai bine de ani, și totuși pentru'n singur păcat moartea de loc nu a fost deslegată. Și nu avem a zice

că Adam a auzit pe Proroci, nici că a văzut mai'nainte de dânsul pe alții pedepsiți pentru păcate, că aceasta ar fi putut să-l înfricoșeze de a păcătui, și că un asemenea exemplu l-ar fi putut cuminți, căci el a fost cel întâi om, -- și cu toate acestea a fost pedepsit. Tu, însă, nimic din acestea nu ai de a pune înainte, tu, care după atâtea exemple încă mai rău te-ai făcut, tu, care te-ai învrednicit de Duhul sfânt, și cu toate acestea nu un păcat numai, sau două și trei, ci mii de păcate le tragi după tine; tu, zic, cum nu vei fi pedepsit? Să nu te gândești, că dacă păcatul se face în clipeala ochiului, apoi și osânda va fi tot în clipeala ochiului. Nu vezi pe unii oameni, că pentru o singură tâlhărie, sau pentru o singură curvie făcută în clipeala ochiului, își pierd toată viciața în temniți și în ocne, luptându-se cu foamea și miile de morți? Și nimeni dintre dânșii nu a scăpat, și nici n-a zis, că dacă păcatul l-a făcut în clipeala ochiului, apoi trebuie ca și osânda să 'și-o facă pe un timp egal cu timpul în care a făcut păcatul.

«Dară, zici tu, cei ce fac așa sunt oameni, pe când Dumnezeu este filantrop». Dară nici oamenii nu fac de acestea poate din cruzime, și Dumnezeu care este filantrop astfel și procedează cu păcătoșii, după cum și zice scriptura: „Că după mila lui, mare este și certarea lui“ (Sirah 16, 12). Când tu spui că Dumnezeu este filantrop, atunci 'mi spui pricina unei mari osânde, că noi păcătuim față de dânsul care e filantrop. De aceia și Pavel zicea: „Infricoșat lucru este de a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu“ (Ebrei 10, 31). Suferiți, vă rog, vorbele noastre despre gheena și focul cel nestins, că poate veți căpăta vre-o mângăere de aici. Cine dintre oameni poate să pedeapsiască astfel, precum a pedepsit Dumnezeu, care a dat potopul și a cauzat o nimicare generală a neamului nostru omenesc, și după puțin timp iarăși a plouat de sus foc, și pe toți cei deacolo i-a nimicit? Ce pedeapsă dată de oameni poate să fie atât de grozavă? Nu vezi cum osânda aceia este aproape nemuritoare? Au trecut patru mii de ani, și totuși pedeapsa Sodomitenilor stă încă în flintă. Deci, după cum filantropia lui este mare, tot așa și pedeapsa ce o dă păcătoșilor este mare. Și dacă ar fi poroncit lucruri mari și cu neputință de a fi îndeplinite, poate că ai avea de pretextat greutatea

celor poroncite, — dară când încă sunt foarte ușoare și lesnicioase de îndeplinit, apoi ce am putea spune când noi nici nu vorbim măcar de ele? Nu poți posti, și nu poți să viețuești în feciorie? — deși ai putea dacă ai voi, căci ne acuză cei ce pot, — cu toate acestea nici nu ni-a pretins Dumnezeu asemenea lucru, nici nu a poroncit, sau că a legiuit așa ceva, ci a lăsat la voiața și alegerea auditorilor, însă a fi înțelept în căsătorie și a nu te îmbătă, aceasta o poți face. Nu poți goli punga dând săracilor? — deși ai putea, căci ni-o arată cei ce fac așa, — cu toate acestea el nu ni-a poroncit să facem așa numai decât; a poroncit însă să nu răpim, și să ajutorăm pe cei ce au nevoie. Și dacă ar spune cineva că «eu nu mă mulțănesc numai cu femeia mea», apoi se amăgește pe sine singur și aiurează, căci îl acuză cei ce sunt înțelepți și fără femei. Dară ce? spune-mi: a nu bârbi nu poți? A nu blestemă pe alții nu poți? Și cu toate acestea nu este greu lucru de a nu face așa, ci de a face. Ce îndreptare vom putea avea, când noi nu îndeplinim pe cele atât de ușoare și lesnicioase? Nici una.

Cum că osânda va fi veșnică, este foarte învederat din toate cele spuse, dară fiindcă unora li se pare că se împotrivesc la aceasta cuvintele lui Pavel de aici, aide să le punem la mijloc, și să aflăm bine ceia ce el voiește să spună. Zicând că „Al căruia lucru va rămâneă, care a zidit, plată va lua, iară al căruia lucru va arde, se va păgubi“, a adaos imediat: Iară el însuși se va mântui, însă așa, ca prin foc“. Deci, ce am putea spune față de aceste vorbe? Să ne gândim bine mai întâi, cine este temeliea, cine este aurul, cine sunt petritele cele scumpe, cine lemnul, cine fânul, și cine trestiea. Temeliea o a arătat apostolul foarte lămurit, că este Christos, zicând: „Că altă temelie nimeni nu poate să pună, afară de ceia ce este pusă, care este Iisus Christos“, iară zidirea mi se pare că sunt faptele. Și de și unii spun că acestea sunt zise pentru dascali, pentru ucenici și pentru eresurile cele corupte, totuși dreapta judecată nu primește asemenea părere. Căci dacă este așa, apoi cum lucrul va arde și se va nimici, iară cel ce zidește se va mântui, așa ca prin foc? fiindcă mai cu seamă cauza sau făptuitorul ar trebui să se nimiciască, și el să primească pedeapsa

cea mai mare, ca unul ce a zidit. Dacă dascalul s'a făcut cauza răului, este vrednic de o mai mare pedeapsă, și atunci cum se va mântui? Iară dacă el nu este cauza, și ucenicii au devenit așa răi, precum sunt, prin îndărătnicia lor, apoi nici atunci nu este vrednic de osândă, sau vrednic de a suferi vre-o pagubă cel ce a zidit bine. Deci, cum spune „Se va păgubi?” De unde se vede lămurit că aici vorba este de fapte.

Fiindcă mai departe apostolul urmă a se adresa către cel ce făcuse acea curvie „Care zice, nici între păgâni nu se numește“, de aceia el din bună vreme aruncă semințele exordului, căci el se pricepe ca discutând despre altceva, chiar în această discuțiune să introducă mai dinainte vorba de cea ce are a desfășura mai departe. Tot așa și când el îi ceartă de a nu aștepta, sau mai bine zis, de a nu se încrede în așa zișii filosofi, el mai dinainte a pregătit vorba despre tainele creștinismului. Cum că el de pe acum se aruncă asupra aceluia curvariu, se poate vedea de aici, căci spunând de temelie, a adaos: „Au nu știți că sunteți casa lui Dumnezeu, și Duhul lui Dumnezeu locuște întru voi? De va strică cineva casa lui Dumnezeu, strică-l-va pre acela Dumnezeu“ (vers. 16. 17). Acestea le spune, zguduind dejă cu frica sufletul curvariului.

„Iară de zidește cineva pe această temelie aur, argint, petre scumpe, lemne, fân, trestie“ zice. Dară nevoia de zidire este după primirea credinței, duple cum zice și aiurea: „Drept aceia zidiți-vă unii pre alții întru cuvintele acestea“ (I. Thes. 4, 18), fiindcă și meșterul sau arhitectul, și ucenicul contribuie la zidire, pentru care și zice: „Fiecare să socotească cum zidește“ (Ib. 5, 11). Dacă acestea ar fi zise pentru credință, apoi atunci cele spuse de apostol în pasajul ce ni stă înainte, nu și-ar avea rațiunea de a fi, căci în credință toți trebuie a fi egali, de vreme ce una este credința, pe când în modul vieții nu se poate a fi toți egali. Credința nu este deosebită, adecă una a celor buni, și alta a celor răi, ci aceiași pentru toți cari în adevăr cred, pe când în viață sunt multe deosebiri, căci uniia sunt mai harnici, alții mai leneși, uniia sunt mai exacti

în împlinirea datoriilor, alții mai inferiori, unii au succes în cele mai mari, alții în cele mai mici, unii gresesc în cele mai grele, alții în cele mai mici. De aceea și zice: „aur, argint, petre scumpe, lemne, fân, trestie“. „Al fiecăruia lucru arătat va fi“, spunând aici de fapte. „Și al căruia lucru va rămâne, care a zidit, plată va lua, iară al căruia lucru va arde, se va păgubi“ de și dacă ceia ce spune aici este cu privire la ucenici și la dascăli, nu ar trebui ca să se păgubiască, fiindcă a cui este vina dacă ucenicii n'au ascultat? De aceea spune că: „Fiecare își va lua plata sa după osteneală“, nu după sfârșitul, sau rezultatul lucrului, ci după osteneală. Căci ce sunt cu vinovat, dacă nu sunt cu băgare de samă cei ce mă ascultă? De unde se vede că ceia ce el spune, se rapoartă la fapte. Deci, ceia ce zice în acest pasaj, aceasta înseamnă: «Dacă cineva are o vieată rea, odată cu credință dreaptă, cu nimic nu-l va ajuta credința spre a nu fi pedepsit, lucrul lui fiind ars cu totul». Expresiunea „va arde“ înseamnă că nu va suferi furia focului. După cum când cineva având arme de aur ar trece printr'un rîu de foc, și ar putea trece poate cu veselie, pe când cel ce ar avea cu el fân în trecere, nu numai că nu l-ar putea scăpa, ci chiar și pe el s'ar pierde — tot așa este și cu faptele.

Deci, apostolul discutând aici, nu spune despre lucruri arse care nu ar exista, ci voiește a băga frica mai mult, și a arăta gol de orice siguranță pe cel ce trăiește în răutate. De aceea și zice: „se va păgubi“. Iată întâia pedeapsă. Mai departe spune: „iară el însuși se va mântui, însă așa, ca prin foc.“ Iată și a doua pedeapsă. Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: nu și el însuși se va pierde așa, ajungând o nimica ca și faptele lui, ci va rămâne în focul cel veșnic. Deci faptul acesta îl numește apostolul „mântuire“, și de aceea a și adaos „ca prin foc“, după cum și noi obișnuim a zice despre materiile cari nu au ars și nu s'au distrus imediat în foc, «că se mântue în foc». Fiindcă ai auzit de foc, să nu-ți închipui că cei arși acolo vor fi aduși la neexistență, sau că vor dispărea cu totul, și dacă o astfelu de pedeapsă apostolul o nu-

mește «mântuire», să nu te minunezi de aceasta, fiindcă obișnuința lui este de a face uz de denumiri frumoase chiar și în chestiuni cari sună rău la urechie, precum și în cele plăcute face uz de denumiri contrare. De pildă: numele de robie se pare a fi denumirea unui lucru rău, însă Pavel face uz de dânsul în chestiuni bune, zicând: „robind toată înțelegerea (cugetarea) spre ascultarea lui Christos“ (II. cor. 10, 5),—de asemenea și într'o chestiune rea el face uz de cuvinte frumoase și încântătoare, zicând: «a împărțit păcatul» (Rom. 5, 21), de și numele de împărăție este mai mult un nume de laudă, un nume încântătoriu la auz. Tot așa și aici când el spune că „însuși se va mântui,“ nimic alt nu zice, decât că dă a înțelege întinderea pedepsei, ca și cum ar fi zis: «iară el însuși va stă necontentit pedepsindu-se».

Apoi a adaos: „Au nu știți că sunteți casa lui Dumnezeu“? Fiindcă mai sus a vorbit de cei ce taie biserica, apoi la urmă se atinge și de acel curvariu, nu însă în mod clar, ci într'un mod nehotărît, dă a se înțelege viața cea coruptă a lui, și a înălțat păcatul, dela darul cel încredințat lui dejă. Pe lângă aceasta apoi, mai infruntează și pe alții, chiar dela faptele dejă existente. Sau că vorbește de cele viitoare, sau de cele petrecute mai în urmă, sau de cele întristătoare, sau de cele bune și plăcute, el veșnic face aceasta. De pildă: vorbind de cele viitoare, zice: „că ziua îl va arăta, pentrucă cu foc se va descoperi“, iară vorbind de faptele petrecute, zice: „au nu știți că casă a lui Dumnezeu sunteți, și Duhul lui Dumnezeu locuiește întru voi?“

„De va strică cinevâ casa lui Dumnezeu, strică'l-va pre acela Dumnezeu“ (Vers. 17)). Ai văzut asprime de cuvânt? Dară intrucât persoana este încă necunoscută, apoi ceia ce vorbește nu este atât de greoiu, ci cu toții împărtășesc frica de pedeapsă. „Strică'l-va pre acela Dumnezeu“, adecă pierde'i-vă pre el. Vorba aceasta nu este a unuia care blestemă, ci a celui ce proroceste. „Căci casa lui Dumnezeu sfântă este“, — pe când cel ce a curvit este casă

spurcată. Apoi ca nu cumva să se pară că el se adresează aceluia, după ce a spus, că casa lui Dumnezeu sfântă este, a adăos imediat: „Cari sunteți voi“.

„Nimeni pre sine să nu se înșale“. Și această expresiune este îndreptată contra aceluia, care se îngâmfa cu înțelepciunea și se credea a fi ceva. Și ca să nu se pară că el în treacăt se adresează prea mult aceluia, băgându-l într'un felu de agonie, și predându-l groazei, iarăși aduce vorba de păcatul obștesc, zicând: „De i se pare cuivă între voi că este înțelept în veacul acesta, facă-se nebun, ca să fie înțelept“. Aceasta o face cu mult curaj la urmă, ca cel ce i-a războit îndeajuns. Chiar bogat de ar fi cineva, sau de bun neam, sau ori și ce ar fi, dacă el este stăpânit de păcat, apoi este cel mai ordinar dintre cei ordinari. După cum de ar fi cineva chiar împărat, ar fi considerat ca mai ticălos dintre toți ticăloșii, dacă ar ajunge rob barbarilor, tot așa și cu cel ce ajunge rob păcatului. Fiindcă și păcatul este barbar, și el nu știe a cruță sufletul odată luat în stăpânire, ci îl tirăniștește în paguba celor ce l-au primit într'ânșii.

¹⁾ Nimic nu este atât de dobitocesc lucru, ca păcatul, nimic nu este atât de prostesc și de primejdios. Păcatul toate le răstoarnă pe dos, toate le tulbură, și le nimiceste oriunde s'ar strecură. Grețos este a-l vedea, greoiu și de nesuferit. Și dacă vr'un zugrav și-ar imagina vreodată chipul păcatului, cred că nu ar greși dacă și l-ar închipui ca o femeie monstru, barbară, suflând foc pe nări, grețoasă, neagră, întocmai așa după cum poezii își închipue pe Scila din mitologie. Păcatul se agată de cugetul nostru cu mii de mâni, și pe neașteptate străbate în sufletul omului, și toate le răstoarnă pe dos, ca și câinii cari mușcă pe furis. Dară de ce mai trebuie să-l zugrăvim, și să nu aducem aici la mijloc pe cei care-l fac și sunt stăpâniți de dânsul?

Pe cine voiți mai întâi să descriem? Pe lacom și pe răpitoriu? Dară ce poate fi mai nerușinat ca ochii acestora? Ce poate fi mai fără rușine și mai cinic ca aceștia? Nu atât de nerușinat este câmile, ca unul din aceștia, când hrăpește cele ale altora. Ce poate fi mai

¹⁾ *Partea morală.* Cât de slut este păcatul, și cu ce se asemănă. Și despre cei lacomi. (*Veron*).

spurcat ca mâinile acestora? Ce poate fi mai nesățios ca gura lor, care toate le înghite și niciodată nu se mai satură? Nu te uită la fața și la ochii lor, că sunt de om, căci ochii omenești nu văd astfelu de lucruri. Lacomul și hrăpitorul nu vede pe oameni ca oameni, nu vede ceriul ca ceriu. nu ridică capul în sus spre stăpânul a toate, ci totul crede că este ban. Ochii omenești obișnuesc de a vedea pe săraci doborâți de sărăcie, și se mișcă spre milă, pe când ochii acestora când văd pe săraci, se înfurie ca a fiarelor sălbatece. Ochii omenești nu văd cele străine ca ale lor, ci și pe ale lor ca străine; nu poftesc pe cele ale altora, ci și pe ale lor le dau altora, pe când ochii acestora nu pot suferi, dacă nu vor răpi și pe cele ale altora, căci li nu au ochi de om, ci de fiară sălbatecă. Ochii omenești nu pot suferi să vadă trupul lor gol, căci este al lor, și chiar pe al altora, — pe când ochii acestora dacă nu vor vedea pe toți desbrăcați, și dacă nu vor vedea toate cele străine depuse acasă la dâșii, niciodată nu vor fi mulțămiți, și mai bine zis, nici atunci nu sunt mulțămiți. De aceia, mâinile lor nici cu labele fiarelor sălbatice nu le-ar putea asemăna cinevă, căci sunt mult mai hrăpitoare și mai grozave ca ale acelora. Urșii și lupii după ce s'au săturat, se desgustă pe urmă de prada lor și se depărtează, pe când aceștia niciodată nu mai au saț. Dumnezeu ni-a făcut mâinile, ca să ajutăm pe alții, iară nu ca să-i desbrăcăm, și dacă ar urmă ca noi să le întrebuințăm în acest scop, apoi e mai bine de a le tăia și a rămâneă fără ele.

Tu, când o fiară sălbatică îți sfășie o oare, te scârbești, și când faci însuți așa cu fratele tău, nu crezi că ai făcut ceva rău? Și cum te poți numi om? Nu vezi că noi numim fapt omenesc mila cea plină de filantropie, și când cinevă face ceva crud și lipsit de milă îl numim cu toții neomenos? Prin urmare, caracterul omului îl distingem de al fiarelor sălbatice, numai prin a milui, zicând pururea: «oare el nu este om? oare este fiară sălbatică sau căne»? Oamenii vindecă sărăciea, și nu o mai sporesc, pe când gurile acestora sunt guri de fiare sălbatice, sau mai drept vorbind, chiar și mai rele, chiar și mai sălbatice decât ale acelora, fiindcă ies din ele cuvinte mai veninoase decât dinții acelora, cuvinte care deseori pricinuesc și moartea aproapelui. Și dacă le-ar observa pe toate cinevă, atunci ar putea vedea bine, cum

din oameni, neomenia și lipsa de milă face neoameni și fiare sălbatice. Dacă încă ar examina și cugetul unor astfel de oameni, încă i-ar declara nu numai de fiare sălbatice, ci chiar demoni, căci sunt plini de răutate și de dușmănie asupra aproapelui. Acolo nu vei vedea nici dragoste de împărăția cerurilor, nici frică de gheena, nici rușine de oameni, nici milă, nici simpatie, ci nerușinare și obrăznicie, și disprețul tuturilor celor viitoare, iară cuvintele lui Dumnezeu despre osândă, cum și amenințarea cu gheena, lor li se pare numai un mit.

Astfeliu este cugetul lacomilor și a hrăpitorilor.

Deci, când îi pe dinăuntru sunt demoni, și pe dinafară fiare sălbatice, ba chiar mai răi decât acelea, apoi atunci cu cine vom asemăna pe niște astfel de oameni? Cum că sunt mai răi decât fiarele sălbatice, este învederat de acolo, că acelea sunt dela natură așa, pe când îi ca oameni având dela natură blândeța, se silesc singuri de a se pune în rândul fiarelor sălbatice. Dară și demonii îi au pe aceștia ca conlucrând cu dânșii contra celor bătuiți, pe când dacă nu ar conlucra cu demonii, apoi cele mai multe din meșteșugurile lor contra noastră, s'ar sparge în capul lor, — aceștia însă întrec și pe demoni, încercându-se de a stăpâni pe cei bătuiți. Și iarăși, demonul războiește pe om, iară nu pe ceilalți demoni, pe când lacomul se grăbește de a face rău în orice mod celui de aproape, și nu se sfiește nici de natură.

Știu bine, că mulți sunt nemulțumiți de noi pentru aceste cuvinte, dară eu nu sunt de loc supărat, ci mi-e milă și plâng pe niște astfel de oameni și chiar de ar voi să mă bata, cu plăcere ași suferi, dacă s'ar depărlă de această sălbătăcie. Căci nu numai eu singur, ci și Pro-rocul îi scoate pe aceștia din rândul oamenilor zicând: „Omul în cinste fiind, n'a priceput, ci s'a asemănat cu dobitoacele cele necuvântătoare“ (Ps. 48, 21). Deci, să devenim odată oameni, să privim spre ceriu, și să recăștigăm chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cuvine slava în vecii-vecilor. Amin.

OMILIA X

„Nimeni pre sine să nu se înșale; de i se pare cuivă între voi, că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă, ca să fie înțelept“.
(Cap. 3. 18. 19).

Dupre cum am zis mai înainte, apostolul a aruncat acuzația contra celui curvariu, poate chiar înainte de timpul cuvenit, lăsând-o a se întrevedea prin puține cuvinte enigmatice aruncate, iară după ce i-a zguduit conștiința, revine iarăși la lupta lui contra înțelepciunii lumesti, și la păcatele celor îngâmfați de acea înțelepciune și cari tăiau biserica, ca astfelu adăogând și restul celor spuse, și complectând întregul cap de acuzație cu cea mai mare exactitate, la urmă să se arunce cu toată puterea limbei asupra curvariului aceluia, după ce, cum am zis, mai întâi l-a atins puțin prin cele vorbite mai înainte. Căci și expresiunea de aici „Nimeni să nu se înșale“ cătră acela mai cu seamă este îndreptată, băgându-i mai dinainte groaza în suflet, precum și vorba despre trestie, contra lui mai cu seamă este spusă, și chiar întregul pasaj de mai înainte: „Au nu știți că sunteți casa lui Dumnezeu“? pentru dânsul mai ales esie pronunțat. Două lucruri sunt care ne pot depărtă pe noi de păcat: când vom pricepe osânda ce zace în păcat, și când ne vom da seama bine de demnitatea noastră. Prin faptul că el a adus în discuțiune fânul și trestia, a înfricoșat pe auditoriu, iară când spune de vrednicia și nobleța noastră, el a rușinat auditoriul; prin cea dintâi face buni chiar și pe cei mai nesimțitori, iară prin a doua încurajează în facerea binelui chiar și pe cei mai blânzi.

„Nimeni pre sine să nu se înșale. De i se pare cuivă între voi că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă“. Dupre cum el poronțește de a fi mort lunei, și această mortificație cu nimic nu vatămă, ci chiar folosește, căci se face pricina vieții, tot așa poronțește de a fi mort în veacul acesta, pricinuindu-ni-se de aici adevărata filosofie.

Nebun lumii devine acela care disprețuiește înțelepciunea lumii, și care crede că cu nimic nu-i poate contribui la primirea credinței. Deci, după cum sărăciea cea după Dumnezeu este pricina adevăratei bogății, și smerenia după Dumnezeu este pricina înălțării, și disprețul de slava deșartă este pricina adevăratei slave, tot așa și a se face cineva nebun în veacul acesta, îl face mai înțelept decât toți, fiindcă toate cele ale credinței noastre sunt din cele contrare lumii și înțelepciunii ei. Și de ce oare n'a zis: «lepede dela sine înțelepciunea» ci „facă-se nebun”? Pentruca mai mult să înjosască și disprețuiască învățătura lumească; fiindcă nici nu ar fi fost același lucru dacă ar fi zis: «deapădă înțelepciunea și fă-le nebun». Dealtfelu ne și învață de a nu ne rușina de simplitatea noastră, căci această simplitate și prostie părută își bate joc de filosofi. De aceea apostolul nici de nume nu s'a sfîit, fiindcă el se încurajază din puterea împrejurărilor desfășurate. După cum de pildă crucea, care se părea lor ceva de batjocoră, a devenit pricina a mii de bunuri, motivul slavei cei negraite și temeliea vieții creștinești, — tot așa și păruta nebulie a devenit pricina adevăratei înțelepciuni printre noi. Și după cum cel ce a învățat ceva rău, dacă nu va lepădă totul, și nu și va îndreptă spiritul, pregătindu-l de a fi curat pe viitoriu, nu va ști nimic lămurit din cele sănătoase, tot așa și cu înțelepciunea lumească, dacă nu vei alungă totul, și nu-ți vei curăți cugetul făcându-te pe tine deopotrivă cu cel prost în ceea ce privește credința, nu vei ști lămurit nimic sănătos. Căci și cei ce au vederile încrucișate, dacă nu închid ochii și nu se dau în grija altora, ci se vor lăsa numai în nădejdea privirii lor celei false, vor greși mai mult chiar decât cei ce nu văd de loc.

«Și cum, zici tu, s'ar putea lepădă înțelepciunea aceasta»? Dacă nu vei primi credințele filosofilor. Apoi fiindcă a poroncit atât de puternic de a lepădă această înțelepciune, la urmă pune și cauza, zicând: „Pentrucă înțelepciunea lumii aceștia nebulie este la Dumnezeu” (Vers. 19), căci ea nu numai că nu ajută cu nimic, ci încă chiar împiedcă, și prin urmare trebuie a te depărtă de ea, ca una ce vatămă. Ai văzut cum a dovedit biruința cu prisosință, arătând că nu numai cu nimic nu folosește, ci încă chiar este și contrară cre-

dinței? Și nici că s'a mărginit apostolul numai cu vorbele sale proprii, ci a pus la mijloc iarăși o mărturie, zicând: „Că scris este: cel ce prinde pre cei înțelepți întru priceperea¹⁾ lor“, adecă «cel ce biruiește pre cei înțelepți cu armele lor chiar». Fîndcă îi au făcut uz de înțelepciune spre a nu avea nevoie de Dumnezeu, apoi tocmai prin aceasta i-a dovedit că încă mai mult au nevoie de Dumnezeu. Cum și în ce feliu? Pentrucă făcându-se nebuni prin această înțelepciune, cu drept cuvânt că au fost robiți de ea. Cei ce credeau că nu au nevoie de Dumnezeu, au ajuns la atîta nevoie de ajutoriul lui, în cât la urmă dovedindu-se că erau mai pre jos decît pescarii și necărturarii, au avut nevoie chiar și de ajutoriul acestora. De aceia a zis apostolul, că Dumnezeu i-a doborât în vicleșugul lor, căci când spune: „Pierde-voiu înțelepciunea“ arată că ea nu este bună de nimic, iară când zice: „cel ce prinde pre cei înțelepți întru vicleșugul lor“ arată puterea lui Dumnezeu.

După aceia spune și modul cum o a doborit, adăogând o altă mărturie: „Domnul cunoaște, zice, gîndurile înțelepților, că sunt deșarte“ (Vers. 20). Când înțelepciunea cea neexperientă își dă o asemenea părere de dînsii, și-i arată astfel, apoi care altă dovadă mai cauți despre marea lor prostie? Judecățile oamenilor de multe ori cad ca nedrepte, pe când judecata lui Dumnezeu pretutindeni este fără ponos și nepărtinitoare. Deci, după ce li pune înainte trofeul atît de strălucit al judecății cei de sus, la urmă întrebunțează cuvîntul mai cu putere, întorcându-l de astă dată spre cei stăpâniți, și zicând: „Drept aceia nimeni să nu se laude întru oameni, că toate ale voastre sunt“ (Vers. 21). Iarăși se întoarce la ideia de dinainte, arătînd că nici în cele duhovnicești nu trebuie a cugeta lucruri mari, ca unii ce nu au nimic printr'inșii. «Când, deci, înțelepciunea lumească este vătămătoare, iară cele duhovnicești nu sunt date de voi, zice, ce cuvînt ai de

¹⁾ Notă. Expresiunea *παιδοποιία*, duple cum arată chiar etimologia cuvîntului (*παιν* *εργον* = tot lucrul) nu este tradusă exact, ci ar trebui să se zică «vicleșug», iară pericopa aceasta să fie: «cel ce prinde pre cei înțelepți întru vicleșugul lor».

a te lăuda»? Când e vorba de înțelepciunea lumescă el zice: „Nimeni să nu se amăgească pe sine“, fiindcă cugetau la lucruri vătămătoare, aici însă, fiindcă faptul are în sine un mare folos, el întrebuițează cuvântul mai cu blândețe, zicând: „nimeni să nu se laude“.

„Că toate ale voastre sunt; ori Pavel, ori Apolió, ori Chifá, ori lumea, ori vieța, ori moartea, ori acestea de acum, ori cele viitoare toate ale voastre sunt, iară voi ai lui Christos, iară Christos al lui Dumnezeu“. (Vers. 22. 23). Fiindcă i-a atins cu putere mai înainte, la urmă iarăși îi întreprimează. Mai sus ziceá: „Că ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem“ și prin altce multe i-a mângâiat, iară aici că „toate ale voastre sunt“ doborînd trufia dascalilor, și arătînd că dascalii nu numai că nu i-au îndatorat cu nimic, «ci încă că chiar și îi dătoresc a avea oare-care recunoștință vouă, căci pentru voi au devenit dascali și au luat charul». Dară fiindcă s-ar fi putut și îi mândri ca dascali, de aceia mai dinainte li-a tăiat boala, zicând: „fie-căruiia precum Domnul i-a dat“ și că „Dumnezeu a făcut creșterea“, ca astfelu nici dascalii să nu creadă lucruri mari de dânșii, ca unii ce dau învățatura, și nici ucenicii să nu se mândriască auzind pe apostol că „toate ale voastre sunt“, fiindcă «deși, zice, sunt pentru voi, însă totalul se face de Dumnezeu».

Dară tu te gîndește cum până la sfârșit el și-a pus numele înaintea celor-l-alți, iară numele lui Petru tocmai la urmă. Și ce va să zică expresiunea din acest pasaj: „ori moartea“? Adecă «că chiar de ar muri, pentru voi mor, primejduindu-se pentru mîntuirea voastră». Ai văzut cum iarăși a doborit cugetul ucenicilor, și a ridicat pe al dascalilor? El discută cu dânșii ca și pedagogii cu niște copii de bun neam, cari au a moșteni toate. Se mai poate spune și altmintrelea: adecă că și moartea lui Adam pentru noi a fost dată, ca noi să ne cumințim, precum și moartea lui Christos tot pentru noi, ca să ne mîntuim.

„Voi ai lui Christos, zice, iară Christos al lui

Dumnezeu“, însă altfelu suntem noi ai lui Christos, altfelu este Christos al lui Dumnezeu, și altfelu este lumea a noastră. Noi suntem ai lui Christos, ca lucru, pe când Christos este al lui Dumnezeu, ca Fiu al său adevărat, și nu ca lucru sau creatură, după cum nici lumea nu este a noastră. Așa că de și este același cuvânt, însă ideea este cu totul deosebită. Lumea este a noastră, ca fiind făcută pentru noi, pe când Christos este al lui Dumnezeu, ca avându-și ființarea lui în Tatăl, și noi ai lui Christos, ca făcuți de dânsul. «Deci, zice, dacă și aceia sunt ai voștri, apoi de ce atunci ai făcut cu totul din contră, numindu-vă după numele lor, și nu cu numele lui Christos și al lui Dumnezeu?»

„Așa să ne socotească pre noi omul, ca pre niște slugi ale lui Christos, și ispravnici (iconomi) ai tainelor lui Dumnezeu“, (Cap. 4, 1). Fiindcă li-a umilit cugetul lor, privește cum la urmă iarăși îndreptează, zicând: „că pe niște slugi ale lui Christos“. Așa dară, zice, nu te numi cu numele slugilor care slujesc, lăsând pe stăpânul tău». Aici îi numește ispravnici sau iconomi, arătând că tainile nu trebuie a le da tuturor, ci numai celor cari trebuie, și cari pot a le iconomi cu vrednicie. „Iară ce este mai mult, să caute aceasta între ispravnici, ca credincios cineva să se afle“. (Vers. 2), adică să nu sfitarisască cele ale stăpânului, să nu 'și le însușiască ca stăpân, ci ca iconom să le administreze, căci treaba iconomului este de a administra bine cele încredințate lui; să nu zică că cele ale stăpânului sunt ale sale proprii, ci din contra încă, să spună că și cele ale sale sunt ale stăpânului.

¹⁾ Fiecare deci, să cugete acestea în mintea sa, și cel ce are darul vorbirei, ca și cel ce are averi,— cum că acestea i s-au încredințat lui de stăpânul, și că deci, nefiind ale lui, el nu trebuie să le stăpânească numai pentru dânsul, și nici să și le însușiască lui, ci toate să le socotească ca ale lui Dumnezeu care le-a dat. Voi ești să vezi iconomi credincioși? Ascultă ce spune Petru:

¹⁾ *Partea morală.* Cum că cele date nouă sunt dela Dumnezeu, și că nu trebuie a le păstra numai pentru noi, ci a le împărtăși și altora. Și că cel ce miluiește pe sărac, se numește cu numele lui Dumnezeu, de mântuitoriu și binefăcătoriu. (*Veron*).

„Ce căutați la noi, ca cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble“. (Fapt. 3, 12)? iară lui Corneliu îi ziceă: „Și eu însu'mi sunt om“. (Ib. 10, 26); deasemenca și cătră Christos ziceă: „Iată noi am lăsat toate și-ți am urmat ție“, (Math. 19, 27). Tot așa și Pavel zicând: „Mai mult de cât toți aceia m-am ostenit“ a adaos imediat: „Însă nu eu, ci darul lui Dumnezeu care este întru mine“. (I. Cor. 15, 10), precum și aiurea adresându-se acestora li ziceă: „Și ce ai care n-ai luat“. (Ib. 4, 7)? Cu alte cuvinte nimic nu este al tău, nici averile, nici cuvântul, ba încă nici sufletul, căci și acesta este al stăpânului. Deci, când trebuința cere, dă-l și pe acesta, iară de iubești vieața, și poroncindu-ți-se de a'l da, tu te împotrivesți, apoi atunci nu mai ești iconom. «Și cum se poate împotrivi cinevă, zici, când Dumnezeu îi chiamă»? Aceasta tocmai spun și eu, și tocmai pentru acest fapt mă minunez de filantropia lui Dumnezeu, căci ceia-ce poate să-ți ia dela tine chiar și fără voea ta, el nu voește a-ți le luă fără voea ta, ca astfeliu să ai și plată. De pildă: poate ca să-ți iee sufletul fără de voința ta, însă el voește a-ți-l luă cu buna ta voință, ca astfeliu să zici și tu ca și Pavel: „În fiecare zi mor“ (I Cor. 15, 31). Poate de pildă ca să-ți iee slava și fără voea ta și să te facă umilit, însă el voește a o luă de la tine cu bună voința ta, ca astfeliu să ai plată. Poate să te facă sărac și fără să voiești tu, însă el voește ca tu de bună voe să devii sărac, ca astfeliu să-ți impletească cununi. Ai văzut filantropia lui Dumnezeu? Ai văzut trândăviea și tâmpirea noastră? Poate că ai ajuns într'o slujbă înaltă, sau ai primit vre-o stăpânire bisericască? Nu cugetă lucruri mari, căci nu-ți-ai câștigat tu slava, ci Dumnezeu te-a îmbrăcat cu ea, el este care 'ți-a dat-o. Deci, păstrează-o ca pe un lucru străin, ne-făcând abuz din ea, și nici întrebuintând-o în cele ce nu trebuiește, nici îngâmfindu-te, și nici sfitarisând-o, sau mai bine zis, însușindu-ți-o ție ca pe ceva propriu al tău, ci consideră-te pe sine-ți ca sărac și fără slavă. Dacă ți s'a incredințat poate porfiră împărătească spre a o păstră, apoi nu trebuie a abuză de acea haină și a vătămă pe cinevă,

ci a o păstră cu cea mai mare scumpătate, ca dată ție de Dumnezeu. Ai primit darul cuvântului? Nu te trufi și nici nu te îngâmfa, căci darul nu este al tău. Nu fi nerecunoscătoriu pentru darurile stăpânului, ci împarte-le în mod drept cu tovarășii ției, și nici să te mândrești cu ele, ca și cum ar fi ale tale proprii, și nici să le cruți pentru tine numai, și pe alții să nu-i împărtășești din ele. Chiar copii de ai aveă, sunt ai lui Dumnezeu. Dacă tu le consideri așa, apoi și avându-le vei fi mulțămît, și luându-ți-se nu te vei întristă, ci vei zice ca și Iob: „Domnul a dat, Domnul a luat“ (Iob 1, 21).

Tot ceia ce avem, este a lui Christos, și chiar pre a fi (existența) dela dânsul și printrinsul o avem; și dreptul de a trăi, de a respiră, și lumina, și aerul, și pământul, toate sunt ale lui, și dacă ne-ar lipsi de una din acestea, ne pierdem și ne nimicim, căci noi suntem aici trecători și nemernici (drumeți). Așa dară, a zice mereu, că «aceasta este a mea, cealaltă este a ta» nu sunt decât vorbe goale, căci în fapt nu este așa. Și când tu zici că te găsești în casa ta, nu este alt-cevă decât o vorbă goală lipsită de realitatea lucrului, fiindcă și aerul, și pământul, și materialul casei sunt ale creatorului, și chiar și tu care ai clădit-o, precum și toate celelalte sunt ale lui. Dacă poate întrebuițarea casei este a ta, apoi și aceasta este nesigur, nu numai din cauza morții, ci chiar și mai 'nainte de moarte din cauza nestatorniciei lucrurilor omenesti.

Acestea deci, imprimându-le în mintea noastră, neconțin să filosofăm cu ele, și de aici vom câștigă două bunuri mari: și că vom fi totdeauna mulțămiți, fie-că le-am aveă în stăpânire, fie că ni s-ar lua, și că nu vom mai sluji celor trecătoare, care nici nu sunt ale noastre. Chiar averile dacă ți le-a luat, pe ale sale le-a luat; chiar cinstea și slava, chiar trupul, și chiar însuși sufletul de ți l-a luat, al său a luat; chiar copilul dacă ți l-a luat, apoi n'a luat pe fiul tău, ci pe sluga lui, fiindcă nu tu l-ai plăsmuit, ci el l-a făcut; tu ai slujit, în cazul de față, numai ca obiect de trecere, iară totul el l-a făcut. Deci, să'i mulțumim lui, că ne-am învrednicit de a sluji în lucrarea sa. Dară ce? Ai fi voit poate ca pentru totdeauna să ai acel dar? Apoi aceasta iarăși este fapta unui nerecunoscătoriu, și a unuia care nu știe că are un lucru străin, și nu pe al său propriu. Dupre

cum cei ce de bună voia lor, depărtându-se de asemenea lucruri trecătoare, știu bine, că ceia ce au nu este a lor, tot așa și cei ce se intristează la pierderea lor, sfârșesc, sau își însușesc lor și lucrurile stăpânului. Căci dacă noi chiar nu suntem ai noștri, apoi cum acele lucruri pot fi ale noastre? Din două părți noi suntem ai lui: și prin creațiune, și prin credință. De aceea și zice David: „Și statul meu dela tine este“ (Ps. 38, 11), iară Pavel: „Că întru dânsul și viem, și ne mișcăm, și suntem“ (Fapte 17, 28), precum și atunci când vorbește despre credință, zice: „nu sunteți ai voștri, că sunteți cumpărați cu preț“ (I. Cor. 6, 19, 20). Așa dară toate sunt ale lui Dumnezeu. Când, deci, el ne chiamă și voiește a ni lua ceva, să nu bolborosim cu vorba ca slugile cele nerecunoscătoare, și nici să ni însușim pe furis lucrurile stăpânului. Dacă sufletul nu este al tău, apoi banii cum pot fi ai tei? Cum deci cheltuiești în ceia ce nu trebuie cele ce nu sunt ale tale? Nu știi că pentru aceasta vom fi trași la răspundere, ca unia ce le-am întrebuițat rău? Deci, fiindcă nu sunt ale noastre, ci ale stăpânului, trebuia ca să le cheltuim cu frații noștri, fiindcă tocmai pentru aceasta a fost învinovățit și bogatul din evanghelie, precum și cei ce nu hrănesc pre Domnul, ca unia ce n'au făcut așa. Nu spune că «eu cheltuesc din ale mele, și că din ale mele mă desfățez», căci nu sunt din ale tale, ci din cele streine, și zic streine, fiindcă tu voiești așa, pe când Dumnezeu voiește ca cele incredințate ție, să le cheltuiești pentru frații tei. Cele streine sunt ale tale numai atunci, când tu le cheltuiești cu cei săraci, iară dacă tu le cheltuiești fără cruțare numai cu tine singur, apoi atunci streine au devenit cele ale tale. Fiindcă le-ai întrebuițat cu cruzime, și zici că: «este drept ca cele ale mele să le cheltuesc numai spre mulțămirea mea», de aceea eu zic că sunt streine, căci cele ale tale sunt comune tuturor, după cum comun este și soarele, și aerul, și pământul, precum și toate celelate. După cum se petrece cu trupul nostru, că îngrijirea sau slujba nu se mărginește numai la unul din organele lui, ci se întinde asupra fiecărui organ în parte, iară de cumvă se mărginește numai la unul din mădulări, apoi atunci întregul trup își pierde energia sa, — întocmai așa se petrece și cu averile.

Și pentru ca să fac mai lămurit ceia ce voiu a spune, iată de pildă, că hrana dată trupului pentru toate mădularile lui, nu se împărtășe în mod proporționat la toate, ci numai la unul din mădulari; ei bine, atunci este streină, dacă nici nu o poate mistui și nici nu-l poate hrăni? — pe când dacă ea se împărtășe la toate în comun, atunci este a tuturor la un ioc, și a fiecăruia în parte. Tot așa se petrece și cu averile: dacă tu singur te bucuri de ele, atunci le-ai pierdut — că nu rodesc resplata cuvenită — pe când dacă tu le împărți și altora, apoi atunci mai cu samă sunt ale tale, și atunci vor rodi, adică îți vor aduce folos. Nu vezi că mâinile slujesc, gura mestecă și moaie mâncările, și stomahul le primește? Nu cumva oare zice stomahul: «fiindcă eu le-am primit, de aceea trebuie a le stăpâni pe toate?» Deci, nu spune astfel de vorbe nici tu, în privința averilor, căci datorica celui ce primește este de a împărtăși și pe alții din cele ce a primit. Dupre cum reutatea stomahului este de a stăpâni mâncările numai pentru sine, și a nu le împărți în mod proporționat tuturor mădularilor, când atunci întregul trup se și vatămă, — tot așa și reutatea celor bogați este de a stăpâni totul pentru dânsii ceia ce au, căci atunci și pe dânsii și pe alții pierd. Ochiul deasemenea primește în sine lumina, însă nu pentru aceasta el este îndreptățit de a stăpâni numai pentru sine lumina, ci luminează întregul trup, — căci nici nu este dupre natură de a o stăpâni singur pentru sine, pe cât timp el este ochiu. Nasul iarăși simte mirosul, însă nu-l stăpânește numai pentru sine, ci-l trimite crierului, și pune pe stomah în contact cu acel miros plăcut, și, în fine, prin el întregul trup se simte bine dispus. Picioarele încă călătoresc singure, însă nu se poartă numai pe danșele singure, ci transportă în același timp pe întregul trup. Tot așa și tu ori și ce ți s'a încredințat, nu stăpâni singur tu, fiindcă totul vei vatămă, și chiar pe tine însu-ți mai 'nainte de alții.

Dară aceste împrejurări nu se văd petrecându-se numai cu mădularile trupului, ci și în toate acțiunile omenesti. Căci de pildă, dacă fierariul n'ar vol să împărtășască nimănui meșteșugul lui, apoi atunci și pe dânsul și pe celelalte meșteșuguri le va dărăpâna. De asemenea și curelariul, și cultivatorul, și pitariul, precum și fiecare din cei ce au vr'un meșteșug, sau vre-o

întreprindere din cele trebuitoare, dacă ar voi să nu împărtășască pe altul din meșteșug, apoi nu numai pre alții, ci chiar și pre dânsul singur se va pierde pe lângă ceilalți, și ce spun eu de cei bogați? — căci chiar și cei săraci dacă s'ar molipsi de reuțate voastră a celor lacomi și bogați, apoi atunci pe voi v'ar vătămă mai mult, fiindcă dacă de pildă n'ar voi să-și dea brațele lor, lute v'ar face săraci și pe voi, ba încă chiar v'ar pierde cu desăvârșire. De pildă: dacă lucrătorul de pământ nu și-ar da munca sa, dacă marinariul nu ar voi să-și ia lucrul seu pe corabie, dacă ostașul n'ar voi să se ducă la războiu, apoi înțelegeți bine câtă vătămăre ați putea avea de aici. Așa că chiar de n'ar mai fi nimic alt, cel puțin temeți-vă și rușinați-vă de aceasta, și imitați înțelepciunea aceloră. Nu împărtășești din avere pe nimeni? Apoi atunci este drept ca nici tu să te împărtășești de ajutorul cuivă. Dară dacă aceasta s'ar petrece, apoi atunci totul s'ar răsturnă pe dos.

Pretutindeni, deci, a da și a împărtăși și pe alții din ale noastre, este începutul multor bunuri, fie cu semințele, fie cu ucenicii, fie cu meșteșugurile, fie în fine cu orice. Dacă de pildă cineva ar voi să stăpânească meșteșugul numai pentru sine, apoi și pe dânsul cum și întreaga viață le va răsturnă. Dacă cultivatorul de pământ ar păstra semințele acasă îngropate, va pricinui o foamete grozavă. Tot așa și bogatul dacă face astfel cu banii săi, mai înainte de cei săraci pe dânsul se va nimici, îngrămădindu-și pe capul său fiacăra cea mai arzătoare a gheenii. Dupre cum dascalii, chiar de ar avea cât de mulți ucenici, totuși pe fiecare îl împărtășește din meșteșugul lor, tot așa și tu fă, ca să câștigi mulți cari au primit binefaceri dela tine, ca cu toți să zică de tine, că «pe cutare l'a scăpat de sărăcie, pe cutare de primejdii, și că cutare s'ar fi pierdut, dacă dupre darul lui Dumnezeu nu s'ar fi bucurat de sprijinul lui; și că a deslegat pe cutare de boală, pe cutare l'a izbăvit de sicofandii, pe altul fiind străin l'a primit la dânsul, pe celalalt care eră gol l'a îmbrăcat». Cuvintele acestea sunt mai bune decât mii de bogății și mii de tezaure, și pe toți îi va întoarce cătră tine mai mult decât hainele cele aurite, sau caii cei împodobiiți, sau slugile cele nenumărate ce vin în urma la. Acestea chiar te arată greoiu tuturor, și de toți vei fi urit, ca un dușman comun, pe când acelea te vor proclama ca pe un părinte obștesc, și ceia ce

este mai mult decât orice, că și favoarea lui Dumnezeu îți va urmări pretutindeni în faptele tale. Spună atunci cutare, că «mie mi-a înzestrat copila la măritiș», un altul că «mie mi-a crescut copilul și l'a făcut bărbat desăvârșit», un altul că «m'a scăpat de nenorocire» și celalalt că «m'a izbăvit de primejdii».

Asemenea cuvinte sunt mai bune decât cununile de aur, și au mii de vestitori în cetate de filantropia ta. Aceste glasuri sunt cu mult mai dulci și mai plăcute decât glasurile vestitorilor cari merg înaintea împăratului sau a stăpânitorilor, căci ele te proclamă de mântuitoriu, binefăcătoriu, sprijinitoriu, și, în fine, cu numele pe care le atribuim lui Dumnezeu, iară nu Iacom, mândru, nesățios și chițibușariu. Nu, vă rog, să nu dorim de a auzi nici unul din aceste cuvinte, ci numai din celelalte. Căci dacă și pe pământ asemenea cuvinte rostite fac pe cineva strălucit și vestit, dară încă când sunt scrise și în ceriuri, și când în ziua cea de pe urmă însuși Dumnezeu le va proclama în auzul tuturor, poți pricepe singur de câtă însemnătate și de câtă strălucire te vei bucura atunci, Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul Duh, se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

~~„Iară mie prea puțin îmi este ca să mă judec de cătră voi, sau de ziua omenească, ci nici însu-mi pre mine mă judec. Pentrucă nimic pre mine nu mă știu vinovat; ci nu întru aceasta m-am îndreptat; iară cela ce mă judecă pre mine Domnul este“ (Cap. 4, 3, 4).~~

Împreună cu celelalte rele, eu nu știu cum în natura oamenilor s'a furișat boala curiozității, și a cercetării fără rost a faptelor străine, cea ce și Christos a înfierat, zicând: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați„ (Math. 7, 1), căci acest păcat, ca și toate cele-

lalte păcate, nu are cu sine nici-o mulțămire, ci numai pedecapsă și osândă. Căci noi fiind apăsați de o mulțime de rele, și purtând în ochii noștri bărne mari, deodată devenim cercetători aspri ai păcatelor celor deaproape, care cu nimic nu se deosebesc poate de firele de gunoiu. Acest fapt se petrecea pe atunci și în Corint, căci pe bărbații evlavioși și iubitori de Dumnezeu îi luau în bătae de joc pentru simplitatea și neinvățătura lor, iară pe cei încărcăți de mii de rele îi judecau de buni pentru limbușia lor. După aceea apoi, ca și niște judecători ce șed pe scaune, îi votau cu îndârjire drăcească niște astfelu de hotăriri: «Cutare este vrednic, cutare este mai bun decât cutare; acesta este mai inferior celuilalt, sau că este mai bun decât acesta», și cu chipul acesta lăsând la o parte propriile lor rele, de care ar fi trebuit să se întristeze, îi deveneau judecătorii altora, și prin aceasta aprindeau între dânsii lupte din cele mai grozave. Deci, Pavel doborând această boală uricioasă, privește cu câtă înțelepciune o îndreaptă. Fiindcă mai sus a fost zis: „Iară ce este mai mult caute-se aceasta între ispravnici (iconomi)“ cu care ocazie s-ar fi părut că li se lasă drum liber de a judecă și cercetă viața fiecăruia, apoi această părere greșită el a strivit-o cu desăvârșire. Deci, ca nu cumva îi să pătimească de această boală, ială cum i-a depărtat dela o asemenea necuviință: „Iară mie prea puțin îmi este ca să mă judec de cătră voi“, iarăși aducând vorba asupra propriei sale persoane. Dară ce va să zică prin fraza aceasta, că „Mie prea puțin îmi este ca să mă judec de cătră voi, sau de ziua omenească?“ Adecă: «mă judec pe mine însu'mi ca nevrednic spre a fi judecat de voi; și ce zic eu de voi? ci chiar de ori și cine altul». Însă nimeni să nu considere ca lipsă de minte din partea lui Pavel, dacă spune că nici unul dintre oameni nu este vrednic de a 'și da hotărîrea pentru dânsul. Mai 'ntăi fiindcă el nu spune acestea pentru dânsul, ci voind a trage pe alții din supărarea și nemulțămirea ce li se pricinueă de acei judecători nepoftiți de nimeni, și al doilea că lucrul nu se mărgineă numai la Corintheni, ci chiar și pe dânsul s'a scos din o asemenea judecată, spunând că a se da asemenea hotăriri, este mai presus de părerea sa, pentru care a și adaos imediat: „Ci nici

însu'mi pre mine mă judec". Pe lângă cele vorbite, apoi, trebuie de a cercetă și chestiunea pentru care sunt spuse aceste vorbe. Dealtfel, Pavel obișnuiea de multe ori de a grăi și cu glas puternic, sau mai drept vorbind și cu oarecare mândrie, însă aceasta nu izvoră din trufie sau lipsă de minte, ci din cea mai eminentă iconomie, fiindcă și acum el a spus aceste vorbe, nu ca să se îngâmfe și să se înalțe pe dânsul, ci ca să modereze pe alții, și grăbindu-se de a-i îmbrăca cu demnitatea sfinților lui Dumnezeu. Cum că el eră dintre cei mai smeriți, ascultă-l ce spune, punând la mijloc pentru aceasta chiar mărturia dușmanilor: „că înfătoșarea trupului este slabă, și cuvântul defăimat“, și iarăși în alt loc: „Iară mai pre urmă decât toți, ca unui născut fără de timp (stărpătură) s'a arătat și mie“ (II. Cor. 10, 10. I. Cor. 15, 8). Și cu toate acestea gândeste-te singur cum acest smerit, cerând timpul și împrejurările, ridică cugetele umenicilor, nu învățându-i trufiea, ci insufiându-li idei sănătoase. Căci tot acestor Corintheni discutând cu dânsii li zicea: „Că dacă se judecă întru voi lumea, nevrednici sunteți de judecăți mai mici“ (I. Cor. 6, 2)? Dupre cum creștinul trebuie a stă departe de mândrie, tot așa de departe trebuie a fi și de lingușirc, ca și de un cuget necinstit. Când de pildă ar zice cinevă, că «averile eu nu le consider întru nimic, și că toate cele prezente nu sunt pentru mine decât umbră, și vis, și jucării copilărești» noi nu-l vom taxă de mândru, fiindcă atunci noi vom defăimă și pe Solomon, care a grăit, astfel filosofând: „Deșărtăciunea deșărtăciunilor, toate sunt deșărtăciuni“ (Ecl. 1, 2). Dară să nu fie una ca aceasta, de a numi o asemenea filosofie cu numele de mândrie!

Deci, a disprețui toate cele prezente, nu vine dela mândrie, ci dela măreția sufletului. Deși noi vedem de multe ori și împărați, și stăpânitori stând împotriva unor asemenea împrejurări, totuși și cel sărac dacă filosofisește asupra lor și le disprețuiește, apoi nu pentru aceasta il vom numi mândru, ci vom spune că el este om serios, om cu sentimente înalte, după cum și pe cel ce prea mult se împotrivese, pe cel ce iese din hotarele umilinței, nu-l vom mai numi smerit și cumpă-

tat, ci slab, mic de suflet și fără sentimentul libertății. Căci și un fiu dacă ar disprețui cele ce se cuvin tatălui său, iară pe cele servile le-ar admira, noi nu l'am lăuda pe el ca smerit, ci am spune că este lipsit de nobleță, că este servil și târătoriu; l'am admira numai atunci, când el ar face vorbă multă de cele părintești, și ar disprețui cele servile. Lipsă de minie este numai atunci când cineva se crede pe dânsul a fi mai bun decât alții; însă a-și da părerea pentru oare-care împrejurări omenești, nu este rezultatul mândriei, ci a unei filosofii înalte.

De aceia și Pavel, nu înălțându-se pe sine, ci voind a moderă pe alții cari se ridicase contra bărbaților celor umiliți, și voind a-i convinge să fie cumpătați, zicea că: „Mie prea puțin îmi este ca să mă judec de cătră voi, sau de ziua omenească“. Ai văzut cum și pe aceia i-a îndreptat? Căci cel ce auzea că apostolul îi disprețuia pe toți deopotrivă, și că de nimeni nu credea vrednic de a fi judecat, nu se supăra la urmă, fiindcă nu el singur era scos dintre ceilalți. Dacă el ar fi zis numai că «prea puțin îmi pasă dacă ași fi judecat de voi» și ar fi tăcut după aceia, poate că ar fi fost de ajuns ca îi să se considere ca disprețuit; dară acum el adăogând expresiunea: „sau de ziua omenească“, cu aceasta a adus o mare mângâere la rana cauzată, dându-li lor părtași sau tovarăși la disprețuire. Dară și aceasta o îndreaptă din nou, zicând: „Ci nici însu'mi pre mine mă judec“. Privește acum că cele vorbite de dânsul nu sunt din lipsă de minte sau mândrie, căci nici chiar pe dânsul nu se crede în stare de a se judeca cu exactitate. Mai departe apoi, fiindcă și această expresiune s'ar fi părut a unui om ce se înalță pe sine, iată că și aceasta a îndreptat-o, zicând: „Ci nu întru aceasta m'am îndreptat“ (Vers. 4). Dară ce? oare nu trebuie de a ne condamna pre noi înși-ne, și păcatele ce le săvârșim? Desigur că trebuie a face aceasta. și încă cu toată puterea, când noi păcătuim; însă Pavel nu avea nimic din acestea, duple cum zice: „Pentru nimic pre mine nu mă știu vinovat“. Deci, ce păcat trebuia să judece, dacă el nu se știea cu nimic vinovat? El însă și așa fiind, totuși zicea că nu întru acestea s'a îndreptat. Dară atunci ce am putea spune

de cei ce au cugetul încărcat cu mii de păcate, și nu cunosc la dânși nici un bun? Dară ce? Dacă el nu se știea cu nimic vinovat, apoi oare nu s'a mai îndreptat (justificat)? -- fiindcă s'a întâmplat poate să păcătuiască și el în oarecari lucruri mici, pe cari nu le știea de păcate. De aici tu poți să judeci câtă exactitate va fi în viitoarea judecată! Așa dară el n'a spus, că crede nevrednic de dânsul de a fi judecat de aceia -- crezându-se pe sine fără de nici un ponos -- ci numai ca să astupe gurile celor ce făceau așa. În alt loc, chiar fiind păcatele pe față, și el nu dă voie de a judecă pre alții, fiindcă timpul și împrejurările cereau așa, pentru care și zicea: „Dară tu, ce judeci pre fratele tău sau tu, de ce defăimezi pre fratele tău“ (Rom. 14, 10)? ca și cum pare că ar fi zis: «Nu ai fost rânduit spre aceasta, omule! ca să judeci pe alții, ci să ispitești pe cele ale tale. De ce dară răpești dreptul stăpânului? -- căci dreptul aceluia este de a judecă, și nu al tău».

De accia a și adaos el imediat: „Drept accia mai 'nainte de vreme nimic să nu judecați, până ce va veni Domnul, care va și lumina cele ascunse ale întunericului, și va arătă sfaturile inimilor, și atunci lauda va fi fiecăruia dela Dumnezeu“ (vers. 5). Dară ce? Oare nu trebuie ca dascălii să facă aceasta? Trebuie, de sigur, pentru păcatele cele pe față și mărturisite de toți, dară și aceasta la timpul potrivit, și chiar atunci să o facă fiind ii înșiși triști și amărâți, iară nu ca cum s'ar părea stăpâniți de slavă deșartă și ușurătate. Căci și aici el nu vorbește de păcatele știute de toți și mărturisite, ci pentru că preferau pe cutare în locul cutăruia, și 'și permiteau de a face comparațiune între vieța unuia și a altuia. Fiindcă acestea singur el le știe, el, cel ce va judecă cele ascunse ale noastre cu toată exactitatea, care va și hotări care anume sunt vrednice de o mai mare plată și cinste, precum și care sunt vrednice de o mai mare pedeapsă, pe când noi le judecăm numai după aparență. «Dacă chiar în cele ce însu-mi am greșit, zice, și nimic nu știu lămurit, apoi cum ași putea fi vrednic de a-mi da votul pentru alții? Cum ași putea, ca eu, care nici pe ale mele încă nu le știu cu exactitate, să judec pe ale

altora?» Deci, dacă Pavel judecă așa, apoi cu atât mai mult noi. Acestea le spuneă, nu cu scopul de a se arăta pe sine fără nici un ponus, ci ca să arate, că chiar de ar fi cineva printre dânsii în totul nepăcătos, totuși nici aceia nu ar fi vrednic de a judecă viața altora, și că dacă el, care nu se știea vinovat cu nimic, și nu făcea așa, apoi cu atât mai mult aceia cari aveau mii de păcate pe cugetul lor.

Asifeliu, deci, astupând gurile celor ce făceau asemenea judecăți, la urmă pare că simte dureri mari de a trece deodată cu vorba asupra aceluia curvariu, și a-și descărca mânia ce o avea contra lui. Dupre cum când se strică vremea, mai întâiu trec în toate părțile nori întunecoși, iară dupre aceia urmează bubuitul acel grozav de trăsnete, și pe ceriu se face un singur nor, și numai după aceia cade ploae pe pământ cu îmbeșugare, întocmai așa s'au petrecut lucrurile și cu apostolul. Căci și el urmând a întrebuiță cu mullă indignare vorbe grele asupra curvariului, mai întâiu cu cuvinte aspre moaie truflea bărbatului, fiindcă și păcatul lui eră îndoit: curvie, și încă mai reă de cât curviea, și totodată că nici nu-i păreă rău pentru păcatul făcut, și nici nu se jăleă. În adevăr că nu atâta trebuie a jăli pe păcătos, pe cât pe păcătosul care nu are părere de rău, și nici nu se pocăește. „Voiu plânge pre mulți“ zice, însă nu cari au greșit mai înainte cum s'ar întâmpla, ci „cari nu s'au pocăit de necurăția, și curviea, și spurcăciunea care au făcut“ (II. Cor. 12, 21). Cel ce se pocăește după ce a greșit, nu este vrednic de plâns, ci vrednic de fericit, ca unul ce a trecut în ceata dreptilor. „Spune, zice, tu cel întâi fără de legile tale, ca să te îndreptezi“ (Isaia, 43, 26). Dară dacă și după ce a păcătuț cineva, este fără rușine, apoi atunci nu atât este vrednic de milă că a căzut, pe cât că după ce a căzut a rămas locului. Deci, dacă a nu se pocăi cineva pentru păcatele sale este un fapt rău, dară încă a se și mândri pentru acele păcate, de ce pedeapsă oare nu ar fi vrednic? Dacă cel ce se îngâmfa pentru succesele sale, și este necurat, dară încă cel ce se mândrește pentru păcatele făcute, de ce iertare poate fi vrednic?

Deci, fiindcă și curvariul acela eră dintre acești din urmă, căci și el își făcuse prin păcat sufletul atât de

obraznic și neincovoiat, încât nu mai simțea nimic, de aceea eră nevoie mai întâi de a-i doborî trufia. Și nici nu pune dela început crima lui, — ca nu cum-vă să-și piarză orice pic de rușine, ca învinovătit înaintea celorlalți — și nici după aceea, ca să nu creadă el că apostolul a vorbit oarecum în treacăt de faptul lui, ci mai întâi băgându-i multă frică din cauza surăjului lui față de ceilalți, și numai după aceea se aruncă asupra lui, zguduindu-i mai dinainte, prin certarea celorlalți, cugetul lui cel amorțit și lipsa de minte. Căci chiar vorbele apostolului: „Că cu nimic pre mine nu mă știu vinovat, ci nu întru acestea m'am îndreptat“ și că: „cel ce mă judecă pre mine Domnul este, care va și luminează cele ascunse ale întunericului, și va arătă sfaturile inimilor“ nu sunt zise la întâmplare, ci prin ele se atinge și de acela, precum și de cei ce se alpise de dânsul, luându-i apărarea și defăimând pe sfinți. «Și ce înseamnă, zice, dacă unuia se par pe dinafară virtuoși și minunați? Căci acel judecătoriu nu este al faptelor dinafară numai, ci aduce la mijloc și pe cele ascunse». Deci, două sunt cauzele, sau mai bine zis trei, pentru care judecata noastră nu este dreaptă: întâi, că chiar de nu ne-am ști cu nimic vinovați, noi totuși avem nevoie de un cercetătoriu exact, care cu cea mai mare scumpătate să examineze păcatele noastre; al doilea, că multe din faptele petrecute ne scapă din minte și rămân ascunse; și al treilea, că multe din faptele săvârșite de alții, nouă ni se par bune, pe când poate în realitate nu sunt așa; dară aceastia nu vine decât numai dintr'o judecată nedreaptă. «Deci, ce ziceți că cutare sau cutare n'au păcătuit cu nimic, sau că cutare este mai bun decât celalalt? Aceasta nu o poate spune nici cel ce nu se cunoaște cu nimic vinovat, ci numai cel ce judecă cele ascunse ale oamenilor, numai acela este care judecă cu dreptate. Căci iată, zice, că eu nu mă știu cu nimic vinovat, însă nici așa „nu m'am îndreptat“, adecă «nu m'am izbăvit de răspundere, nici de păcate». El n'a zis că «nu m'am pus în rândul celor drepti» ci că «nu sunt curat de păcat», pentrucă aiurea zice: „Cel ce a murit, s'a îndreptat de păcat“ (Rom. 6, 7), adecă că atunci s'a izbăvit, a scăpat de păcat. Facem poate și multe fapte bune, însă nu dintr'o intențiune

dreaptă, ca de pildă atunci când lăudăm pe unia, nu că doară am voi să-i facem mai buni și mai străluciți, ci ca printr'nsii să mușcăm pre alții. Faptul acesta săvârșit, este bun în sine, — căci este lăudat cel ce are succese — însă cugetul este corupt, și vine dintr'o intențiune satanicească, fiindcă de multe ori îl săvârșește cineva nu cu scopul de a feliicită pe fratele său, ci cu pofta de a lovi pe altul prin acele laude. Și iarăși: cineva a făcut un păcat mare, iară un altul voind să-l amăgească, zice că n'a făcut nimic, și mângâie așa zicând pe acel păcătos, refugiindu-se la natura noastră comună; însă aceasta o face de multe ori nu cu scopul de a-i trece cu vederea acel păcat, ci ca să-l facă încă și mai leneș spre fapta bună. Și iarăși: de multe ori ceartă cineva și dojenește pe altul, nu cu scopul de a-i povățui să nu mai facă așa, ci pentru a-i scoate în vileag păcatul, și a-i mări chiar mai mult decât este în realitate. Inșă, sfaturile inimii oamenilor nu le știu, ci numai cel ce știe inimile oamenilor cu exactitate, acela este care cunoaște totul, și care atunci va aduce la mijloc toate acele sfaturi ascunse ale inimilor noastre. De aceea și zice apostolul: „Care va și luminează cele ascunse ale întunericului, și va arată sfaturile inimilor“.

¹⁾ Deci, dacă chiar și atunci când nu ne-am cunoaște cu nimic vinovați, și încă nu vom putea fi curați de păcate; dacă și făcând binele în unele împrejurări, noi deseori nu-l facem cu intențiune bună, și vom fi răspunzători și vinovați cu pedeapsa, apoi putem pricepe câtă amăgire este la oameni în ceea ce privește judecățile lor asupra faptelor. Nu ni este nouă cu puțință ca oameni de a cunoaște exact faptele noastre, ci numai ochiului celui neadormit; și chiar de am amăgi pe oameni, totuși pe acel ochiu nu-l vom putea amăgi niciodată. Deci, nu spune: «întuneric este împrejurul meu și ziduri, și cine mă vede» — căci cel ce a plâzmuit în parte inimile noastre, însuși le știe pe toate, căci întunericul nu se va întuneca niciodată înaintea lui. Bine zice cel ce păcătuiește: «întuneric este împrejurul meu și ziduri», căci dacă nu ar fi întuneric în cugetul lui, nu ar scoate din el frica de Dumnezeu, și nu ar face păcatul cu ușurință. Dacă

¹⁾ *Partea morală.* Despre teama ce trebuie a o avea de Dumnezeu, și de a face totul ce contribuie la mântuirea noastră. (Veron.)

mai întâi nu s'ar întunecă cugetul lui, apoi nici păcatul nu s'ar putea furia cu ușurință în el. Deci, nu zice: «cine mă vede»? — pentru că există cel ce străbate până la despărțirea sufletului și a duhului, a mădulărilor și a măduvei (Ebrei 4, 12), și numai tu singur nu vezi și nici nu poți sparge norul, ci avându-l primprejurul tău ca și un zid, nu te lasă de a-ți îndreptă privirea spre ceriu.

Care păcat voiești mai întâi a-l examina, ca să vezi cum se săvârșește? Dupre cum tâlharii și spărgătorii de ziduri când voiesc de a fură ceva de preț, o fac aceasta stingând lumina, tot așa face și cu cei ce păcătuiesc cugetul cel stricat, căci și în noi este o lumină care arde veșnic, și care se numește *cuget* sau *conștiința*. Dacă duhul răului intră cu multă iuțală înăuntru și stinge acea flacără, de 'ndată a întunecat sufletul și la doborât, și imediat a furat tot ce se găsea înăuntru. Când sufletul a fost cucerit de vre-o poftă necurată, întocmai ca și norul sau ceața care întunecă ochii trupului, tot așa și el rămâne întunecat cu totul, cucerindu-i-se mai dinainte prevederea cugetului, și nu-l lasă de a vedea mai departe, nici prăpastia dinainte, nici gheena, nici frica, ci la urmă fiind tiranizat de voința acelei pofti necurate, devine ușor de cucerit de păcat, și întocmai ca și un zidiu fără ferestre ridicat înaintea ochilor, pofta nu mai lasă de a străluci lumina dreptății în cuget, fiindcă toate gândurile cele absurde ale poftci l'au impresurat din toate părțile. Atunci femeia curvă i se infățișază veșnic și înaintea ochilor, și înaintea cugetului, și înaintea gândurilor lui. Și dupre cum cei orbiți, chiar de ar stă sub ceriul liber și într'o miazăzi din cele mai strălucitoare, totuși nu se pot bucura de lumină, fiindu-li închiși ochii, întocmai așa pățimesc și aceștia, căci de li s'ar trâmbițā la ureche mii de vorbe mântuitoare, ii își astupă urechile la toate vorbele acelea, fiind prinși mai dinainte și robiți cu sufletul acelei patimi. Dară toate acestea le știu foarte bine toți cei ce au făcut asemenea experienți nenorocite. Fie, însă, ca voi să nu știți nici-odată de asemenea experiențe.

Dară nu numai păcatul face acestea, ci ori-și ce dragoste absurdă. Să ne transportăm cu vorba, dacă credeți, dela femeia curvă la bani, și vom vedea și aici un nor des și neîntrerupt. Acolo fiind vorba de o singură femeie curvă, mărginită într'un singur loc, patima

nu este așa de grozavă, pe când banii arătându-se pretutindeni, și la turnătorii de argint, și prin oteluri, și pre la turnătorii de aur, și prin casele celor bogați, de aceia și dragostea de dânsii este mai înfierbântată. Când cel ce este imbolnăvit de această poftă, vede prin târg slugi care aleargă în toate părțile, când vede cai strălucind de aurul ce este pe hamurile de pe dânsii, când vede oameni împodobiți cu hainele cele mai scumpe, atunci întunericul cel mai mare îl cucerește. Și ce spun eu de case, și de turnătoriile de aur? Eu cred că niște astfeliiu de oameni, dacă ar vedea numai icoana (imaginea sau tabloul) bogăției, și încă s'ar tulbură, s'ar sălbătăci, și ar turbă, așa că întunericul de pretutindeni îi inconjoară. Când îi văd icoana împăratului, nu admiră frumuseța petrelor, nici aurul, nici haina cea de adevărată porfiră, ci chiar se și tolesc. După cum acel nenorocit amoretat, chiar dacă ar vedea numai icoana femeii iubită de el, și se pironeste cu privirea la acel obiect ne'nsuflețit, tot așa și acesta văzând icoana ne'nsuflețită a bogăției, pătimește de același dor nebun, fiindcă este stăpânit de cea mai tiranică patimă. El trebuie sau să silească în casă, sau dacă se duce în târg să se întoarcă iute acasă, fiindcă multe de toate i-au intristat ochii, și a primit în suflet mii de rane. Și după cum acela nimic altă nu vede înaintea ochilor, decât pe femeia iubită de el, tot asemenea și acesta trece cu vederea pre cei săraci și toate celelalte dinaintea lui, — ca nici măcar o mângâiere cât de mică să nu găsească — și privirile îi sunt întoarse numai la cei bogați, introducând în sufletul lui focul cel mai grozav prin privirea aceluia. Foc este cu adevărat această patimă nenorocită; foc care consumă pe cel căzut în ea, și chiar de nu ne-ar fi amenințat cu gheena și cu osânda, totuși cele prezente încă sunt o mare osândă; căci de a fi cineva veșnic torturat de această boală grozavă, și de a nu-i mai da de leac nici odată, este o osândă din cele mai mari, — și deci numai acestea ar fi de ajuns ca să-l facă a fugi de această boală. • Inșă nimic nu este mai rău ca lipsa de minte, care pe lângă că poartă cu sine întristare de faptele săvârșite, dară încă nici un folos măcar nu-i procură.

De aceia vă rog de a tăia boala chiar dela început. După cum frigurile la început când atacă pe cineva, nu-l înfierbântă mult cu setea pe bolnav, dară după

aceia sporind fierbințala, îl face de a suferi grozav de sete, și chiar de i-ar da un altul oricât de multă băutură, tot nu-i ar stinge setea, ci încă mai mult se aprinde cuptorul, tot așa se petrece și cu această patimă. Dacă noi nu o vom împiedeca dela început ca să intre în sufletul nostru, și nici nu vom închide ușiile, apoi odaia intrată va face multă stricăciune celor ce o vor primi.

Căci, inhițiilor, și cele bune, precum și cele rele când vor dăinui în noi mai mult timp, devin mai puternice. Acest fapt l'ar putea vedea cineva petrecându-se și în toate celelalte împrejurări din natură. O plantă de pildă, când este răsădită de curând, cu ușurință se poate smulge, dară cu trecerea timpului înrădăcinându-se tare, numai este așa de ușor ca la început, ci este nevoie de o mai mare osteneală. Și o clădire de curând făcută se poate răsturna ușor de cei ce nu sunt mulțămiiți cu ea, pe când dacă va fi bine înlepenită, apoi multe greutateți va aduce celor ce ar voi să o dărâme. Chiar și fiara sălbatecă dacă s'a cuibărit undevă pe un timp mai îndelungat, cu greu va fi alungată de acolo. Deci, pe cei ce n'au fost cuceriți până acum de această patimă, eu îi sfătuiesc să nu se lase a fi stăpâniți, căci este mai ușor de a se păzi cineva ca să nu cadă, decât ca după ce a căzut să se ridice; iară pe cei ce au fost deja cuceriți de această patimă și sfâșieați, îi vestesc că dacă se vor predă pe dânșii unui doctor cu cuvântul, li făgăduiesc nădejde de mântuire cu charul lui Dumnezeu. Dacă vei cugetă la cei ce au pățimit de această boală, au căzut în ea și s'au ridicat după aceia, vei avea speranțe plăcute pentru izbăvirea de ea.

Și cine a căzut în această boală, iară după aceia s'a ridicat ușor? Zacheu acel pomenit de evanghelist. Cine ar putea fi mai iubitoriu de bani ca vameșul? Dară iată că fără de veste el a devenit filosof, și a stins toată vâpaea poftei. Matheiu apostolul de asemenea, căci și acesta a fost vameș, trăind într'una numai în răpire. Dară și el iute s'a izbăvit de această patimă, a stins setea de bani, și s'a îndeletnicit cu anevoința duhovnicească. Deci, pe aceștia și pe alții ca dânșii avându-i în vedere, nici tu să nu te desnădăjduiești, căci dacă voiești, apoi iute vei putea să te ridici.

Și dacă voiești, apoi îți vom prescrie, după regula doctorilor, rețeta de ce trebuie să faci cu cea mai mare exactitate. Deci, mai 'nainte de orice trebuie de a reuși

în aceia, ca să nu te desnădăjduiești și nici să te împuținezi pentru mântuirea ta, iară după aceia să nu ai în vedere numai exemplele celor ce s'au izbăvit, ci și suferințele celor ce au stăruiet în păcat. Dupre cum noi trebuie de a ne gândi la Zacheu și Matheiu, tot așa trebuie de a ne gândi și la Iuda vinzătoriu, și la Ghiczi, și la Ahar, și la Ahaav, și la Anania și Sappira, ca astfel prin cei dintâi să scoatem din sufletui nostru desnădăjduirea, iară prin cei dealdoilea să tăiem lenevirea noastră, și sufletul nostru să nu cadă jos față cu sfăturirile puse înaintea lui. Și să ne dăscălim pre noi înșine de a spune, ceia ce ziceau și Iudeii aceia cari se apropiase de Petru și-l întrebau: „Ce trebuie să facem ca să ne mântuim“ (Fapt. 2, 37)? și vom auzi atunci ce trebuie să facem. Și ce trebuie să facem? Să cunoaștem nimicnicia lucrurilor omenești, și cum că bogăția este ca o slugă care fuge și este nerecunoscătoare, și că îi acufundă în mii de rele pre cei ce o au. Acestea și altele de acestea să ni le spunem într'una. Și dupre cum doctorii mângăe pe bolnavii cari cer într'una apă rece, spunându-li că li va da, însă mai întâi pretextează că izvorul este departe, că vasul lipsește, sau că timpul nu permite pentru moment, sau și altele de acest feliu, — căci dacă ar consimți imedieat la cererea lor, prin aceasta li-ar ațita mai mult pofta lor — tot așa să procedăm și noi față de iubitorii de argint. Când de pildă îi spun: «voim să ne îmbogățim», noi nu de îndată să li spunem că bogăția este un rău mare, ci să fim de aceeași părere cu dânșii, spunându-li că și noi voim aceasta, însă la timpul potrivit, și că noi voim adevărata bogăție, «care poartă cu sine plăcere neperitoare pentru tine care ai strâns-o, iară nu pentru alții, ba încă de multe ori chiar pentru dușmani». Apoi să aducem la mijloc și cuvinte despre adevărata filosofie, spunând că noi nu porocim de a nu se îmbogăți cinevă, ci numai de a nu se îmbogăți rău, fiindcă este cu puțință de a se îmbogăți cinevă și fără lăcomie, și fără răpire sau siluirea aproapelui, și fără ca să audă blestemuri din partea tuturor. Cu niște astfelu de vorbe mângându-i mai dinainte, să nu li vorbim de loc despre gheena, căci cel ce este împătimit de această boală, nu ar suferi deodată niște astfelu de cuvinte. De aceia, toate vorbele să li aducem numai la împrejurările din vieța aceasta, și să li zi-

cem : «De ce voiești a te îmbogăți prin lăcomie? Voiești să strângi aurul și argintul pentru alții, iară pentru tine mii de blestemuri și de acuzații? Căci cel desbrăcat de tine se sbuciumă fiind lipsit de cele trebuitoare, se vâlcărează asupra ta, și-ți atrage mii de acuzători, și venind sara el se perindă prin piață în dreapta și în stânga, și rătăcește pe toate cărările neștiind unde și va adăposti trupul în timpul nopței. Și cum se va culcă oare muncit și chinuit de stomac, impresurat de foame și de lipsă, privighind, de multe ori fiind frig, sau ploaia căzând asupra lui? Tu, după ce te-ai îmbăiat te reînforci acasă îmbrăcându-te cu haine moi, vesel și încântat, și alergând iute la cina cea luxoasă ci ți s'a pregătit, pe când acela rătăcește prin târg fiind alungat într'una de frig și de foame, merge pe drum cu capul în pământ și cu mâinile întinse înainte, și nici nu îndrăznește măcar de a adresa câteva cuvinte celui plin și îmbuibat, pentru hrana ce-i trebuie, ba încă de multe ori fiind batjocorit el pleacă mai înainte de a deschide gura. Deci, când te duci acasă și te culci pe patul tău, când ai în casă o lumină strălucitoare, când masa îți este gata și încărcată cu de toate, atunci adă-ți aminte de acel mișel și nenorocit, care ca și câinii se perindă pe străde, prin glod și înluneric, și care de multe ori nu se duce deacolo la casa sa, nici la femeia sa, nici pe patul său, ci la un așternut de pae, ca și câinii cei turbați pe cari-i vedem pribegind în timpul nopții. Tu, dacă ai vedea chiar o mică picătură de apă străbătând prin acoperemântul casei, răscolești toată casa, chemând slugile, și toate mișcându-le, pe când acela stând în pae sau în glod, înfășurat în zdrențe, rabdă frigul cel mai aspru!»

Dară oare care fiară sălbatecă nu s'ar înduioșă în asemenea împrejurări? Cine este atât de crud și neomenos, încât să nu fie blând cu niște astfelu de nenorociți? Și cu toate acestea sunt unii cari ajung la atâta sălbăticie, încât spun că acești nenorociți pătimesc cele vrednice de dânșii. Ar trebui ca ii să plângă și să le fie milă de acești nenorociți, căutând a li alina nenorocirile, iară nu să-i mai invinováțască cu cruzime și neomenie. Pe aceștia cu i-ași întrebă: de ce oare pătimesc aceia cele vrednice de pățimit? Că voiesc a se hrăni și a nu pieri de foame? «Nu, zic ii, ci pentrucă sunt lenesi și nu muncesc». Și tu nu răsipești oare fără să muncești?

Dară ce? Oare nu faci o treabă cu mult mai rea decât orice lenevire, răpind, siluind și obișnuind pe alții? Mai bine ar fi fost ca și tu să te fi lenevit în acest mod, fiindcă e cu mult mai bună lenevirea, decât de a răpi avuțul altuia. Acum însă tu intervii și în nenorociri străine, nu numai ca cum n'ai face nimic, ci încă și învinovățind pe acei nenorociți.

Să li mai povestim apoi și nenorocirile străine, de acei orfani rămași fără nici un sprijin, de acei ce stau prin temniți, de cei ce se sbuciumă prin tribunale, de cei ce sunt cu frică în viață, de văduvile cele neașteptate ale femeilor, de prefacerile și schimbările cele fără de veste a celor bogăți, și cu frica aceasta să li muiem cugetul lor. În povestirile ce li vom face de alții, noi îi vom convinge de a se teme, ca nu cumva lucruri de acceasta să se petreacă și cu dânsii. Căci când îi vor auzi că fiul cutărui lacom și hrăpitoriu, că femeia cutărui care a făcut multe fapte tiranice, după moartea soțului ei a pățimit mii de rele, că cei nedreptățiți s'au răscolat asupra femeii și asupra copiilor aceluia hrăpitoriu, și că cu toții le-au declarat războiu din toate părțile, chiar dacă ar fi dintre cei mai nesimțitori, la urmă se vor teme de a nu pățimi și îi așa, și se vor face mai înțelepți, temându-se ca nu cumva și ai lor să pătimească de acestea după moartea lor. Când noi spunem acestea, să nu le spunem ca și cum i-am sfătuit sau i-am povăit, ca nu cumva cuvintele noastre să se pară prea greoaie, ci să le ia ca în formă de istorisire. Chiar și în alte conversațiuni noi pururea să pășim spre o asemenea discuțiune, și neconținut să-i adueem la astfelu de povestiri, ne îngăduind de a vorbi de altceva, decât numai de acestea: cum casa cea strălucită a cutărui hrăpitoriu a căzut, cum a rămas pustie, cum toate cele dinăuntru au căzut pe mâni străine, câte judecăți sunt pe fiecare zi asupra averii aceluia, câte împrejurări nenorocite, câte dintre slugile aceluia au ajuns acuma să ceară de pomană, și câte au murit prin grosuri. Și toate acestea noi să le spunem compătimit și răposat, în același timp și disprețuind cele prezente, ca astfelu și cu mila și cu frica să muiem cugetul lor cel teapăn. După ce, în fine, îi vom vedea că s'au înfricoșat de acele povestiri, atunci vom putea să introducem vorba și de gheena, însă nu ca cum i-am spăriea pe dânsii, ci ca fiindu-ni milă și compătimit și pe acei nenorociți, cari

au căzut în acest păcat. Să li spunem deci atunci: «și ce trebuie a vorbi de cele prezente? — căci ale noastre nu rămân numai aici, — și niște astfelu de oameni vor primi și pedeapsa cea mai grozavă, când se vor duce în cealaltă viață, unde vor găsi riuri de foc, viermele cel neadormit, întunericul cel nesfârșit, și pedepsele cele veșnice».

Dacă noi li șoptim într'una niște astfelu de povestiri, odată cu dânșii ne vom îndreptă și pe noi, izbăvindu-ne de o astfelu de boală, iară în ziua aceea vom avea lăudătoriu al nostru chiar pe însuși Dumnezeu, dupre cum și Pavel zice: „și atunci lauda va fi fiecăruiua dela Dumnezeu“. Lauda dela oameni se scurge degrabă, și de multe-ori nici nu purcede din cuget curat, pe când lauda dela Dumnezeu rămâne veșnic și străluceste într'una. Căci când te laudă cel ce știe totul chiar și mai înainte de nașterea ta, și când acea laudă este lipsită de orice patimă, atunci este dovada cea mai necontrazisă de virtutea ta. Deci, știind noi acestea, să facem așa felu ca să fim lăudați de Dumnezeu, și să ne bucurăm de cele mai mari bunuri. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XII

„Și acestea, fraților, am închipuit întru mine și întru Apollò pentru voi, ca întru noi să vă învățați, ca nu mai mult decât ce este scris să gândiți“ (Cap. 4, 6).

Pe cât timp aveà nevoie de cuvinte grele, el n'a descoperit scena, ci converzà astfelu ca și cum numai el însuși erà care auzà, pentru ca demnitatea persoanelor învinovățite lovindu-se de cei ce învinovățau, să nu li permită de a se abate dela vinovăția lor la mânie. Dară fiindcă trebuia la urmă să dea pe față vinovăția lor, de aceea a ridicat masca, a ridicat și cortina și a

arătat persoanele ascunse îndărăt, în denumirea lui Pavel, și a lui Apollò. De aceia și zicea: „Și acestea, fraților, am închipuit între mine și Apollò“. Și după cum se petrece cu copiii cei bolnavi, când se zbat și resping doctoriile ce li dau doctorul, iară cei ce stau pe lângă bolnavi chiamă pe tatăl copilului sau pe pedagog, pentru ca aceștia luând medicamentele din mâna doctorului, să le dea singuri bolnavului, încât copilul de frica lor să le primească și să se liniștească, tot așa și Pavel urmând a-i acuza pentru alții — unia ca nedreptățiți, iară alții ca cinstiți poate mai mult decât trebuia — n'a pus pe față persoanele, ci a adus vorba asupra persoanei sale și a lui Apollò, ca sfîindu-se la auzul acestor nume să primească medicamentul. Și fiindcă îi l'au primit, apoi la urmă a și dat pe față cele pentru care a vorbit atîta mai 'nainte. Această purtare a lui Pavel nu a fost ipocrizie, ci pogorămînt și iconomie față de dânsii. Dacă el li-ar fi spus pe față că «voi judecați pe bărbații sfinți și minunați»? aceia s'ar fi nemulțămît și și-ar fi întors spetele; dară acum spunând că „mie prea puțin îmi este ca să mă judec de cătră voi“ și iarăși: „cine este Pavel? cine este Apollò?“ prin aceasta a făcut ca vorba lui să fie bine primită. Pentru aceia tocmai a și zis el: „Acestea le-am închipuit întru mine... ca întru noi să vă învățați, ca nu mai mult decât ce este scris să gîndiți“, arătînd prin aceasta, că dacă ar fi adus vorba de dânsii, îi n'ar fi putut învăța ceia ce trebuia să învețe, și nici că ar fi primit îndreptarea, nemulțămîndu-se cu cele vorbite. Acum însă sfîindu-se de cei de pe lângă Pavel, au suferit cu ușurință certarea. Și ce este oare „ca nu mai mult decât ce este scris să gîndiți?“ Este scris: „De ce vezi paiul ce este în ochiul fratelui tău, iară bârna care este în ochiul tău n'o simți“ (Math. 7, 3)? și: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați“ (Ib. 7, 1). Dacă noi suntem una și suntem legați împreună, apoi nu trebuie a ne răscula unuia asupra altora, și nici nu se cuvine. „Cel ce se smerește pre sine, zice, se va înălța“, și „cel ce voiește să fie întăi, să fie slugă tuturor“ (Math. 23, 12. Marc. 10, 43. 44). Acestea sunt cele scrise.

„Ca să nu vă mândriți unul pentru altul, zice, împotriva celuilalt“. Aici iarăși lăsând pe dascăli, ceartă pe ucenici, căci aceștia erau cari așteptau pe dascăli spre mândrie. Dealmintrelea dascălii nici n'ar fi primit cu ușurință asemenea vorbe, pentru dorința ce o aveau de slavă lumească, fiindcă erau oarecum bețejiți de această patimă, — pe când ucenicii necăutând slava pentru dânsii, ci dând-o dascălilor, mai cu ușurință sufereau certarea, și erau mai cu putere decât dascălii, de a împrăștiea această boală. Așa dară, și a se mândri cineva pentru altul, tot mândrie se chiamă, deși poate că el nu pătimește de acea boală. Dupre cum cel ce cugetă lucruri mari pentru o bogăție străină, face aceasta din lipsa de minte, tot așa și cel ce se mândrește pentru slavă străină. Și bine a zis apostolul că este mândrie acest fapt, întrebuițând expresiunea *φυσίον*, — care în primul loc însemnă *umflare*, — căci când un membru al trupului se răscoală și își iese din locul său, nimic alt nu este decât inflamație sau umflare, și prin urmare boală. De altfelu un membru al trupului nici nu devine mai ridicat decât celălalt, de cât numai când se umflă. Tot așa deci și în trupul bisericei cel ce se mândrește este bolnav și pătimește rău, căci s'a umflat mai mult de cât măsura comună. Și aceasta, deci, este un felu de inflamație sau umflătură. Și dupre cum: în trupul omului când vr'un suc străin și rău se împrăștie prin sânge, nu lasă să se împrăștie sucurile cele prielnice, iară din această cauză și devine umflătura organului, tot așa și din cauza raționamentelor streine intrate în sufletul omului, se naște mândria. Acum, tu privește în ce însemnare trebuie luată mai cu samă expresiunea „ca să nu vă mândriți“, căci umflătura are înăuntru un suc corupt, de care este încărcată. Acestea le zice apostolul, nu tăind orice vindecare, ci numai vindecarea în rău. «Voiești a vindeca pe cutare? zice: nu te împiedic. însă nu spre vătămarea altuia». Nu ni s'au dat dascăli, ca noi să ne împerechiem unii contra celorlalți, ci ca cu toții să fim uniți împreună. Căci de aceia și generalul stă pus în fruntea armatei, ca pre cei despărțiți în diferite regimente să-i facă un singur corp de armată, și dacă ar voi să rupă armata în bucăți, apoi atunci el va îndeplini rolul mai mult al unui vrăjmaș, de cât al unui general.

„Că cine te alege pre tine? și ce ai care n'ai luat“ (Vers. 7)? De astădată a lăsat pe cei stăpâniți (ucenici) și a trecut la stăpânitori. Ceia ce el spune aici, aceasta înșamnă: «De unde se poate dovedi că tu ești vrednic de a fi lăudat? Așă dară s'a făcut vr'o judecată? S'a făcut mai înainte vr'o examinare, vr'o încercare, sau vr'o ispitire exactă? Dară nu ai ce spune. Că dacă oamenii își dau părerea câteodată, totuși judecata lor nu este dreaptă. Dară să spunem chiar că ești vrednic de laude, că ai în adevăr cu tine darul de a fi plăcut tuturor, că judecata oamenilor nu este coruptă; ei bine! și nici atunci chiar nu trebuie să cugeți lucruri mari de tine, fiindcă ceia ce ai, nu dela sine-ți ai, ci ai primit de la Dumnezeu. Deci ce ai ați însuși, nefiind nimic al tău? Dacă ai tu ceva, și alții au împreună cu tine. Nu sunt ale tale succesele pe care le ai, ci ale charului lui Dumnezeu. De vei spune că ai credința, apoi și aceasta ți-a venit din chemare; sau de vei spune de charuri, sau de iertarea păcatelor, sau de puterile și minunile ce săvârșești, sau de cuvântul învățătoriu, sau de orice, toate de acolo le ai, toate de acolo le ai primit. Așă dară ce ai spune-mi, pe care nu ai primit, ci le ai numai din isprăvile tale? Nu poți spune nimic. Deci dacă totul ai primit, de ce cugeți lucruri mari? De aceia tocmai trebuie ca să te moderezi, căci ceia ce ți s'a dat nu este al tău, ci al dătătorului Dumnezeu. Dacă ai luat, dela dânsul ai luat, și dacă ai luat dela dânsul nu pe al tău ai luat, și dacă n'ai luat pe al tău, de ce cugeți lucruri mari, ca și cum ar fi al tău?»

De aceia a și zis: „Iară de ai și luat, ce te fălești, ca cum n'ai fi luat“? Deci, pregătindu-și cuvântul duple urmarea firească a împrejurărilor, arată că dânsii au nevoie de multe, ca și cum parecă ar zice: «foarte bine! — însă chiar de ați luat totul, nu trebuie cu toate acestea a vă mândri, căci nimic nu este al vostru; ba încă acum sunteți lipsiți chiar de multe». Acest lucru el a dat să se înțeleagă chiar de la început zicând: „N'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești“ și „nimic n'am judecat a ști întru voi, fără numai pre Iisus Christos“, iară aici aduce vorba mai mușcătoare oarecum, zicând: „Iată sătui sunteți, iată v'ați îmbogățit“ (Vers. 8), adecă: «nu mai

aveți nevoie de nimic, ați devenit desăvârșiți, ați ajuns la culmea perfecțiunii, credeți că nu mai aveți nevoie de nimeni, nici de apostoli, nici de dascăli». „Iată sătui sunteți“, zice. Și bine a întrebuițat el expresiunea „Iată“ (ἴδῃ = deja), arătând prin aceasta absurditatea părerii lor, și îngâmfwarea cea prostască. De aceea luându-i în deridere, pare că li-ar spune: «atât decurând ați ajuns la sfârșit(!) cea ce s'ar fi părut cu neputință într'un timp așa de scurt». Cele desăvârșite rămân și în viitoriu, însă a se sătura cîcva de puțin, e dovadă de un suflet slab; a crede cîcva că din puțin se va îmbogăți, dovedește că suferă de boala de mare, sau că este tîmpit. Evlaviea, sau cucerniciea, este nesaturată, adică nu se satură niciodată, și este mai mult o cugețare copilărească de a crede cîcva, că chiar dela început a luat totul, și a cugetă lucruri mari de dînsul, ca și cum ar fi ajuns la sfârșit, în timp ce el poate nu se găsește nici la început.

Mai departe apoi ei îi rușinează și prin celelalte expresiuni încă mai mult, căci după ce zice: „Iată că sătui sunteți“ a adaos imediat: „Iată v-ați îmbogățit, fără de noi luați împărăția, și fie de ați împărăți! ca și noi împreună cu voi să împărățim“. Foarte greoiu este cuvîntul lui aici, și de aceea l-a și pus la urmă, însoțit de cea mai aspră dojană. Căci atunci sfătuirea este demnă și bine primită, când împreună cu acuzațiile se adaug și vorbe aducătoare de sfeală și de rușine, fiindcă este deajuns de a înfrîna un suflet nerușinat, și a-l lovi mai tare decît acuzațiile aduse pe față, niște astfelu de vorbe mușcătoare, care îi vor și vindecă rana și rușinea căpătate din învinovățirile aduse. Cea ce este de admirat în vorbele provocătoare de rușine și de sfeală, tocmai aceasta este mai cu samă, că două lucruri contrare se câștigă deodată: întâi, că aplică o lovitură mai grea decît pîra invederată adusă persoanei, și al doilea că pregătește pe cel certat atît de greu de a se oțeli mai mult în răbdare.

„Fără de noi luați împărăția“. Multă emfază, în cuvînt este aici, și față de dascăli, și față de ucenici și totodată se dă pe față nu numai lipsa de conștiință a ucenicilor, ci chiar și prostiea lor. Cea ce el spune aici, aceasta însămnă: «In năcazuri și ostenele, zice,

toate ni sunt comune, și nouă și vouă, însă în răsplată și în cununii voi sunteți cei întâi; însă eu nu mă supăr spunând acestea». De aceea a și adăugat: „și fie de ați împărăți“. Apoi ca să nu se pară că este aici o ironie, a adăos: „Ca și noi împreună cu voi să împărățim“, adică, ca și noi să ne învrednicim acelor bunuri.

Ai văzut cum a arătat la un loc asprimea și dragostea părintască, unite cu părerea lui filosofică? Ai văzut cum doboară trufia lor? „Că mi se pare că Dumnezeu pre noi Apostolii, cei mai deapoi (cei mai de pe urmă) ne-a arătat, ca pre niște rânduiți spre moarte“. (Vers. 9). Multă emfază și multă asprime în cuvânt se arată iarăși în expresiunea „pre noi“, și încă nu s-a mulțămît numai cu aceasta, ci a adăos și demnitatea lor: „pre noi Apostolii“, zice, cu care ocazie îi atinge foarte mult, ca și cum pare că ar zice: «pre noi cari suferim mii de rele, cari semănăm propoveduirea evangheliei, și cari vă împingem pre voi spre o astfel de filosofie; pre noi, zic, ne-a arătat cei mai de pe urmă, ca pre niște rânduiți spre moarte, adică ca pre niște condamnați». Fiindcă a fost zis mai înainte „ca și noi împreună să împărățim cu voi“, cu care ocazie a slăbit oare-cum asprimea în cuvânt, apoi ca nu cumva aceasta să-i molească, iarăși se reîntoarce la acel subiect cu mai multă mânie, zicând: „Că mi se pare că Dumnezeu pre noi Apostolii, cei mai deapoi ne-a arătat, ca pre niște rânduiți spre moarte“. «Dupre cum văd, zice, și din câte spuneți voi, apoi cei mai disprețuiți decât toți, și cei mai condamnați, noi suntem; iară dacă noi suntem expuși a pătimi pururea cele rele, iată că voi deja vă închipuiți că ați câștigat împărăția cerurilor, că ați câștigat și cinstea și premiul». Deci, voind ca cuvântul să-l ducă la o mai mare absurditate, și să-l arate ca neprobabil din toate punctele de vedere, el n'a spus simplu că «noi apostolii suntem cei mai de pe urmă», ci că «Dumnezeu ne-a făcut a fi cei mai de pe urmă». Și nu s-a mulțămît numai să zică „cei mai deapoi“, ci ca adăos și „ca pre niște rânduiți spre moarte“, ca astfel

chiar și cel mai prost să cunoască neprobabilitatea celor spuse, și că asemenea vorbe sunt ieșite dintr'un suflet amărit, și care fi rușină puternic.

Și acum privește înțelepciunea lui Pavel; cum el, când eră timpul potrivit, dela împrejurările acelea tocmai care îl înalță, îl areală și-l fac mare și cinstit, dela acele împrejurări, zic, purcezând de astădată, și numindu-se pe sine rânduit spre moarte, fi rușinează pe dâșii foarte tare. Atât de mare și de important este faptul acesta, ca adevă cinevă să facă totul la timpul potrivit! Prin expresiunea „rânduiți spre moarte“, el înțelege aici: pe cei condamnați și vrednici de mii de suferinți. „Pentru că privești ne-am făcut lumii, și îngerilor și oamenilor“. Dară ce înșamnă „că privești ne-am făcut lumii“? Adevă că «nu suferim aceste năcazuri numai într'un colț mic al lumii, ci pretutindeni și dela toți». Și ce va să zică „și îngerilor“? «Se poate, zice, ca să fie cinevă privești lumii și oamenilor, și nici de cum îngerilor, dacă cele petrecute sunt mici și nebăgate în samă,— înșă luptele noastre sunt de acelea, că sunt vrednice și de priveștieta îngerilor». Privește, cum dela cele cu care el se înjosește și se disprețuește pe sine, se arată tocmai mare și important, și cum în același timp îi arată pe aceia mici și disprețuiți, tocmai dela cele prin care îi cugetau lucruri mari de dâșii. Fiindcă a fi nebuni pentru Christos se părea că este mai de disprețuit decât de a fi înțelepți; fiindcă a fi slabi se părea că este mai de disprețuit decât a fi puternici; precum și a fi necinștiți se părea că este mai de disprețuit decât de a fi slăviți și renumiți; și fiindcă pe unele urmă a le aruncă, iară pe altele ale primi, apoi arată că acestea sunt mai bune și mai însemnate, de vreme ce au atras privirea nu numai a oamenilor, ci chiar și a îngerilor. «Lupta noastră, zice, nu este față numai de oameni, ci față și de puterile netrupești, căci și acestea ne privesc, și de aceia această luptă este ca o mare priveștieta înaintea tuturor».

„Noi nebuni pentru Christos, iară voi înțelepți întru Christos“. (Vers. 10). Și aceste vorbe le-a spus tot ca să-i rușineze, arătând că este cu neputință să se întâmpie astfelu de lucruri contrare, și că nici

nu se poate ca în aceleași împrejurări care se împotrivesc și se contrariează între dănsese, să se poată întâlni vre-o dată. «Cum este cu puțință, zice, ca voi să fiți înțelepți întru Christos, iară noi să fim nebuni, în fapte tot după Christos?» Fiindcă apostolii erau loviți de pretutindeni, erau disprețuiți, și necinstiți, și se credeau că au sunt nimic, pe când ucenicii lor se bucurau de cinste, ba încă unia erau presupuși de mulți ca învățați și înțelepți, de aceia Pavel spune asemenea vorbe înțepătoare: «Cum este cu puțință, zice, ca cei ce propoveduesc astfel de fapte mărețe, să fie crezuți cu totul din contra de cele propoveduite?»

„Noi slabi, zice, iară voi tari“, adică, «noi suntem alungați și persecutați, iară voi vă bucurați de multă liniște și îngrijire, însă aceasta nu o îngăduie natura propoveduirii». „Voi slăviți, iară noi ocărăți“. Prin aceste cuvinte el se adresează către cei nobili, și care cugetau lucruri mari în cele dinafarnice. „Până în ceasul de acum și flămânzim și însătoșăm, și suntem goli și pătimim, și nu suntem așezați (statornici), și ostenim lucrând cu mâinile noastre“ (Vers. 11. 12), adică «nu vă povestesc lucruri vechi, ci de acelea pe care le mărturisește timpul de față. Noi nu avem de partea noastră nici-o vorbă și nici-o laudă omească, și nici însemnătatea cea dinafarnică, ci privirea ni este îndreptată numai spre Dumnezeu, și numai aceasta ni este trebuitoriu de a face pretutindeni. Nu numai ingerii privesc la lupta noastră, ci mai înainte de dânsii ne privește însuși dreptul judecătoriu».

¹⁾ Deci, iubiților, să nu căutăm laudele altora, căci prin aceasta noi batjocorim pe stăpânul nostru, fiindcă trecem pe lângă dânsul ca și cum n'ar fi destoinic de a ni admira succesele noastre, și alergăm la laudele celor deopotrivă cu noi. Și după cum cei ce se luptă pentru câștigarea de premii în fața unui public puțin numeros, caută ceva mai mult, ceva mai mare, ca nefind îndeajuns de destoinic spre lauda lor acel public; întocmai așa se petrece și cu cei ce luptându-se înaintea lui Dumnezeu, nu se simt mulțumiți numai cu laudele lui, ci mai umblă și după laudele oamenilor, fiindcă și

¹⁾ *Partea morată.* Nu trebuie a căuta laude dela oameni: (Veron).

aceștiia lăsând la o parte pe cele mari, alcargă după cele mici și nebăgate în samă, atrăgându-și asupra lor cea mai mare osândă.

Aceasta a resturnat totul pe dos, aceasta a tulburat întreaga lume, că noi uitându-ne la oameni, facem totul de ochii lor, și chiar în faptele bune nu considerăm întru nimic de avea pe Dumnezeu ca admiratoriu al nostru, ci căutăm aprobarea celor deopotrivă cu noi, precum, și în faptele cele rele noi disprețuindu-l încă pe dânsul, ne temem de oameni, — de și la judecata lui vor stă și aceia, și cu nimic nu ne vor putea folosi, în timp ce Dumnezeu pe care-l disprețuim acum, el singur va pronunța hotărîrea asupra noastră. Și cu toate acestea cunoscând și știind bine asemenea împrejurări, noi totuși alergăm cu gura căscată după laudele oamenilor, ceia ce constituie unul din păcatele cele mai mari. Când un om ar vedeă, nu ar îndrăzni cinevă sa curvească, ci chiar de ar arde de mii de ori de acest rău, totuși tirănia patimei este învinsă de rușinea de oameni, pe când Dumnezeu văzând și știind totul, oamenii nu numai că curvesc, ci îndrăznesc a face și alte fapte cu mult mai grozave. Deci, singur acest fapt oare nu e de ajuns de a ni aduce asupra noastră mii de trăsnete din ceriu? Și ce vorbesc eu de curvie și de prea curvie? Chiar și cele ce sunt cu mult mai mici decât acestea, noi rușinându-ne de oameni nu le facem, pe când de Dumnezeu nu ne sfîim a le face, deși el le vede. De aceia s'au și zămislit atâtea rele în lume, fiindcă în faptele cele cu adevărat rele noi nu ne sfîim de Dumnezeu, ci de oameni. De aceia și de cele cu adevărat bune, noi — fiindcă nu se cred de cei mai mulți de bune, — fugim de ele, fără ca să cercetăm natura lucrurilor, ci având în vedere numai credința celor mulți. Tot așa pătimim și cu cele rele, care deși nu sunt bune, ci rele, noi totuși purcezând dela această deprindere le săvârșim, fiindcă celor mai mulți li se par bune, așa că din amândouă părțile noi suntem cei vătămați. Poate că ceia ce eu spun li se pare celor mai mulți foarte confuz și foarte nelămurit; de aceia este nevoie de a explică mai lămurit ceia ce eu spun. Când noi curvim — căci trebuie a începe cu cele vorbite — ne temem mai mult de oameni, decât de Dumnezeu. Deci fiindcă ne-am supus de bună-voie oamenilor, apoi i-am făcut stăpâni noștri, și de multe, care poate se par rele acestor stăpâni, deși în realitate nu

sunt rele ci bune, noi, pentru a ascultă de acești stăpâni, fugim de cele bune. De pildă: a trăi în sărăcie este un fapt care se pare celor mai mulți ca rușinos și înjositoriu, și iată că fugim de sărăcie, nu doară că sărăciea ar fi ceva rușinos, și nici că am fi convinși de aceasta, ci fiindcă acest fapt se pare rușinos stăpânilor noștri, și de aceea și noi sfîndu-ne de dînșii fugim de sărăcie. A fi cinevâ necinstit, desprețuit și lipsit de orice stăpânire, iarăși se pare celor mai mulți ca ceva înjositoriu; apoi iată că și noi fugim de așa ceva, nu că doară am fi convinși, ci fiindcă aceasta este hotărârea stăpânilor noștri. Aceiași vătămare o avem și în lucrurile contrare. De pildă: a se îmbogăți cinevâ, a se trufi. a avea slavă, și a fi cu vază în lume, celor mai mulți se pare ceva bun și de râvnit; apoi iată că și noi alungăm bogăția cu gura căscată, nu că doară am fi examinat mai'nțai natura lucrului în sine, dacă e un bine bogăția sau nu, ci suntem incredințați din părerea stăpânilor noștri. Așa dară publicul și gloatele sunt stăpânul nostru, ba încă un stăpân crud, un tiran neîmblânzit, căci nici nu are nevoie de poruncă spre a ascultă de dînșul, ci ajunge numai ca noi să știm ce voiește el, și atunci noi îl urmăm și fără poruncă. Atât de mare ni este dragostea și supunerea ce o avem față de el! Dumnezeu sfātuindu-ne și amenințându-ne pe fiecare zi, nu este ascultat de noi, pe când gloatele de derbedei, publicul cel rău nărăvit, nici numai are nevoie de poruncă, ci ajunge numai ca să ni arate de ce anume este el mulțămît, și noi de de'ndată ne supunem și facem totul. «Și cum ar putea cinevâ, zici tu, ca să fugă de acești stăpâni»? Dacă va avea mai multă înțelepciune decât dînșii; dacă va cercetă însuși el natura lucrurilor, dacă va nesocoti votul celor mulți; dacă mai'nainte de toți ceilalți se va învăța pe sine singur de a se teme de rele, nu de frica oamenilor, ci de ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu; și dacă în faptele bune va căută respălă și cununi numai de la dînșul, iară nu dela oameni. Cel ce are succese în fapte bune, dacă judecă pe alții că nu ar fi vrednici de a ști și apreciea faptele sale, ci se mulțămeste numai cu hotărârea lui Dumnezeu, acela nici în cele contrare nu va mai așteptă părerea altora.

«Și cum se poate aceasta»? zici tu.

Dacă vei cugetă ce este omul, și cine este Dumnezeu, pe cine părăsești și la cine alergi, și atunci iute

vei îndreptă totul. Omul se găsește sub același păcat ca și tine, sub aceeași judecată și sub aceeași osândă; omul în sine este deopotrivă cu deșărtăciunea, el este pământ și cenușă, și chiar de te-ar lăuda, de multe ori te va lăuda la întâmplare, fie din hatâr, fie din disprețul ce are cătră tine, iară când te va defăimă sau te va acuză, tot cu același intențiune o va face. Nu tot așa însă este și Dumnezeu, ci hotărârea lui este nepătată, iară judecata îi este dreaptă. De aceia trebuie a ne refugii totdeauna la dânsul, și nu numai pentru aceasta, ci și pentru că el te-a făcut, și te cruță mai mult decât orice, și pe tine mai mult te iubește decât orice. Deci, de ce, dacă îl avem pe dânsul ca lăudătoriu minunat al faptelor noastre, îl părăsim și alergăm la om, la cel ce nu este nimic, la cel ce ne laudă cum s'ar întâmplă? Poate că îți spune că ești rău, viclean și spurcat, deși tu nu ești așa? Apoi prin aceasta mai mult încă trebuie a-l compătimi și a plânge, fiindcă judecata lui este coruptă; disprețuiește-i o astfelu de părere, fiindcă îi sunt betejiți ochii cugetului. Și apostolii auzeau astfelu de batjocuri, și rîdeau de cei ce îi defăimau. Poate că te vorbesc de bine? Dacă ești așa precum spun dânsii, tu să nu te moleșești de slava ce ți-o dau, iară de cumvâ nu ești așa, apoi atunci mai mult disprețuiește laudele, și consideră-le ca o bătae de joc.

Voiești poate să știi judecățile celor mai mulți, cât de stricate, cât de netrebnice și cât de ridicole sunt, și cum unele din ele sunt mai mult ale unor oameni smintiți, iară altele ale unor copii de țită? Ascultă dela început, căci îți voi spune nu numai de judecățile publicului, ci și de ale celor păruți ca mai înțelepți, ale legiuitorilor dela început. Cine s'ar putea crede că ar fi mai înțelept decât un legiuitoriu vrednic, care legiuiește cele cuvenite cetăților și țărilor? Și cu toate acestea, unor asemenea înțelepți a curvi nu li se părea ceva rău și vrednic de pedeapsă. Nimeni dintre dânsii, și nici una din legile lor nu a pedepsit curviea, și nici un vinovat nu a fost târât înaintea tribunalelor, și chiar dacă s'ar fi încercat cinevă să târască pe altul înaintea judecătii, l'ar fi ris cei mai mulți, ba nici judecătoria n'ar fi suferit una ca aceasta. Jocurile de noroc de asemenea erau libere de pedeapsă, și nici unul din acei legiuitori nu a făcut vorba de ele. A se îmbătă cinevă sau a se îmbuibă cu mâncările, nu numai că nu erau considerate

ca păcate, ci încă de cei mai mulți erau crezute de succese, pentru care mai cu samă în ospetele ostășești se vedeă multă întrecere, așa că tocmai cei ce aveau nevoie de mai multă moderațiune în cugetare, și de un trup voinic, se dedau beției și-și paralizau trupul, iară sufletul și-l întunecau—și cu toate acestea nici unul dintre acei legiuitori n'a prevăzut pedeapsă pentru acest păcat. Dară ce poate fi mai rău ca această nebunie? Și tu poștești aclamările unor astfelu de oameni, și nu te îngropi singur în pământ de rușine? Chiar dacă toți aceștia te-ar admira și lauda, oare nu ar trebui ca tu să te rușinezi și să te ascunzi, fiind aplaudat de niște astfelu de oameni, cu o judecată atât de stricată? Blăstemia, sau blăstemul, iarăși sunt crezute de acei legiuitori ca un lucru de nimic, căci nici unul din cei ce blăstemau pre Dumnezeu n'a fost târât înaintea tribunalelor, și nici n'a fost osândit. Dară dacă cineva fură o haină, sau tăia punga altuia, sau îi spargea coastele, apoi de multe ori era condamnat la moarte, — pe când cel ce blăstemă pe Dumnezeu, nici nu era acuzat de acei legiuitori. Dacă cineva corupea pe sluga din casă — deși poate avea femeie — faptul era considerat ca o nimică, și de legiuitori, și de către cei mulți.

Voiești poate să auzi și altele, care arată marea lor prostie? Cele de mai sus nu sunt pedepsite de dănsii, iară altele sunt chiar legiuite. Și care sunt acelea? Se fac teatruri, și în ele se introduc femei curve și copii stricați, cari batjocoresc natura chiar; acolo în teatruri stă sus întregul public, și aceștia sunt cari înveselesc cetatea, aceștia sunt cari încununază pe marii împărați pentru trofeile și biruințele lor, pe carii veșnic îi admiră. Dară ce ar putea fi mai rece ca această cinste? Ce ar putea fi mai greșos ca această plăcere? Și dintre aceștia îți cauți tu laudători și admiratori ai faptelor tale? Și voiești a te bucura de laudele celor din orchestră, de laudele mimicilor și ale femeilor curve? Și cum să nu fie aceasta cea mai de pe urmă smintire? Eu cu plăcere i-ași întrebă pe aceștia: oare este rău lucru de a răsturnă legile naturii? Este rău de a introduce împreunări nelegiuite? Desigur că vor răspunde că este rău, ba încă își vor da părerea că acest fapt nelegiuit trebuie a fi pedepsit. Deci, de ce introduci în teatru pe acei copii stricați, și nu numai că-i introduci, ci încă îi încarci de laude și de daruri negrăite? Altă

dată tu pedepsești pre cei ce cutează a face de acestea, iară acum îi introduci ca pe niște binefăcători obștești ai cetăței, ba încă cheltuești și bani cu dânsii, și îi crești cu banii publicii!

«Dară, zici tu, sunt necinstiți». Apoi atunci de ce îi crești în acest felu? De ce cinstești pe împăraji prin cei necinstiți? De ce răscoli cetățile prin acești necinstiți? De ce cheltuești banul public pentru dânsii? Căci dacă sunt necinstiți, ar trebui să fie alungați, fiindcă cei necinstiți se alungă, iară nu se încurajază. De ce i-ai făcut necinstiți? Ca să-i lauzi sau să-i învinovătești? Negreșit ca să-i învinovătești. Apoi dacă îi faci necinstiți ca să-i învinovătești, de ce atunci îi lauzi și-i aplauzi, și treci pe lângă dânsii ca și cum vezi pe niște oameni cinstiți? Ce voiu mai spune de înșelătoriile cele de prin ipodromii? Ce voiu spune de întrecerile acelea dela vânătorile fiarelor sălbatece, sau de luptele de prin ipodromii cu fiarele sălbatece? Și aceste spectacule sunt încercate de toată nebulia, căci ele învață pe om de a fi nemilostiv, crud și neomenos, îl deprinde de a vedea oameni sfășieați, de a vedea sânge curgând, și cruzime mai presus de a fiarelor sălbatece. Toate aceste neomenii și boale morale le-au introdus legiuitorii cei înțelepți dela început, iară cetățile aplaudă și admiră!

Dară, dacă voiești, să lăsăm aceste absurdități văzute și mărturisite de toți, și pe care legiuitorii profani le-au trecut cu vederea, și să venim la ordinațiunile cele mai respectabile, și vei vedea și acestea corupte prin credința celor mai mulți. Nunta de pildă se crede și de noi ca și de cei de afară ca cinstită, și cu adevărat că este cinstită; însă la săvârșirea nunțiilor se petrec atâtea fapte ridicole, în cât te minunezi auzindu-le. În adevăr că cei mai mulți stăpâniți și înșelați de obicei, nici măcar nu simțesc absurditatea lor, și au nevoie de alții ca să-i învețe. Vei vedea la nunți și choruri și chimvale, și fluere și cântice amestecate cu cuvinte murdare, și beții, și ospete desfrânate, și cu un cuvânt cele mai multe necuviinți introduse de diavolul. Și știu bine, că agățându-mă de aceste lucruri voiu părea multora ridicul, și cei mai mulți vor găsi că cele spuse sunt o mare nerozie din parte-mi, atingându-mă de niște legi vechi; însă eu nu voiu încetă de a spune acestea, care, după cum am zis, sunt mai mult o înșălăciune a obiceiului. Poate, cine știe? dacă nu toți, cei mai puțini

vor primi cuvintele noastre, și vor rîde împreună cu noi, decât să ridem noi cu dînșii, risul acela care este vrednic de lacrimi, de pedeapsă și de osînda cea mai mare. Și cum să nu fie vrednice de hulă asemenea lucruri, când pe o fecioară trăită pînă atunci în cămara sa, și învățată de a se rușina, încă din mica copilărie, deodată o silești ca să lepede dela sine orice rușine, și o înveți chiar dela începutul căsătoriei nerușinarea, băgînd-o în mijlocul bărbaților necinstiți și desfrînați, în mijlocul curvarilor și deșantaților? Care rău nu se va imprimă în inima miresei chiar din ziua aceia? Nerușinarea, obrăznicia, nesfleala, dragoste de slavă deșartă, și altele de acest feliu, le va căpăta chiar din acea zi, și ar dori ca să le aibă în toate zilele vieții ei. De aici cele mai multe femei se învață a fi luxoase, cheltuitoare, de aici nerușinate, de aici miile de rele. Si să nu mi spui că așa este obiceiul, căci dacă obiceiul este rău, niciodată să nu se facă, iară de este bun, facă-se pururea. În adevăr, spune-mi te rog: oare a curvi nu este rău? Apoi oare vom îngădui noi ca să se petreacă acest rău, fie chiar o singură dată? De loc. Și de ce oare? Fiindcă chiar o singură dată petrecut, tot rău este. Așa dară și a se veseli mireasa în acest feliu, dacă este rău, nici chiar o singură dată să nu se facă, iară dacă nu este rău, facă-se pururea.

«Dară ce? zici tu: tu defaimi nunta? spune-mi». Să nu fie una ca aceasta, nu am ajuns la această absurditate, — însă eu defaim numai cele ce se petrec la nuntă, deprinderile și necuviințele cele multe, și în genere toate absurditățile. Din acea zi chiar mulți își vor lua amoreze și vor vieții cu ele mai înainte de timp. «Dară, zici tu, mulți admiră frumusețea și grațiile miresei». Și ce înseamnă aceasta? Dacă ea este cuminte, de abia poate va putea să înlătore bănuieala cea rea, iară dacă este neîngrijitoare, iute va cădea în cursă, avînd ca motiv al desfrînării ziua aceia. Și de și sunt atâtea rele, totuși când nu se petrec de acestea, cei mai mulți cari cu nimic nu sunt mai buni decât dobitoacele — numesc aceasta batjocoră, fiindcă nu s'a arătat mireasa celor mulți, și consideră ca un rău mare că nu a fost pusă în priveștiștea publicului, — de și mai drept vorbind, îi trebuie a consideră ca batjocoră tocmai când se petrec asemenea fapte scandaloase. Și știu bine, că și acum cei mai mulți îmi vor atribui multă ușurință, însă eu voiu su-

feri și această batjocoră, numai să pot avea vreun câștig de aici. Dacă eu ași fi vrednic de a fi luat în bătae de joc, pentrucă sfătuiesc de a disprețui credința celor mulți, apoi atunci mai înainte de alții măași batjocori eu singur.

Dară apoi privește și cele ce se petrec după aceasta: nu numai în timpul zilei, ci chiar și în timpul nopții pregătesc de a pune în fața miresei ca să-i privească frumusețea ei cea feciorelnică, bărbați beți și amețiți de multă desfătare. Și nu se mulțămesc numai în casă, ci încă ies și pe strade cu lampioane aprinse și o petrec pentru famfaronadă în cursul nopții prin târg, ca toți să o vadă, prin care fapt nimic alta nu fac, decât că o sfătuiesc oarecum, ca pe viitoriu să alunge dela ea orice rușine. Și nici nu stau măcar aici, ci o conduc însoțiți de cuvinte și cântece uricioase, — iară aceasta este pentru cei mai mulți ca o lege; — multe slugi și de cei ce pocnesc cu bicile îi întovărășesc grăind cuvintele cele mai uricioase pe care le-ar voi, atât la adresa miresei cât și a mirelui. Nimic nu este cuviincios, ci toate sunt pline de necinste și de slujenie. Bună învățătura de prudență va mai avea o astfelu de mireasă, văzând și auzind din capul locului astfelu de lucruri! Ba încă este un felu de întrecere drăcească din partea celor ce fac astfelu de neorândueli, căci caută să se covârșască unii pe alții prin batjocori și necuviinți, prin care necinstesc pe miri și pe cei adunați.

Știu bine, că prin aceste vorbe eu sunt greoiu și neplăcut vouă, pentru că caut a tăia plăcerile și mulțămirile acestei vieți; dară tocmai pentru aceasta plâng, căci ceia ce este displăcut, vouă vi se pare a fi plăcut. Și cum să nu fie displăcut de a fi batjocorit, de a fi defăimat, de a fi necinstit de toți împreună cu mireasa? Dacă unul din piață și-ar zice ceva rău, tu pui în mișcare mul de lucruri și consideri vieța ta de nesuferit; iară când te slujești în fața întregii cetăți împreună cu ceia ce urmează ați fi soție, te bucuri de aceasta și te mândrești? Dară oare câtă nebunie nu este aici? «Așa este obiceiul» zici tu. De aceia și jălesc eu, căci cu adevărat că e vrednic de jălit, fiindcă deavolul a îngrădit, așa zicând acest fapt în obicei. Fiindcă nunta este un act solemn, care leagă neamul nostru la un loc, și este pricină a multor bunuri, de aceia demonul acela viclean tulburându-se, căci cunoaște că prin căsătorie regulată omul se îngrădește și se apără contra curviei, el intro-

duce curvea în alt mod. În niște astfelu de adunări multe fecioare au fost rușinate, și dacă nu pretutindeni, cel puțin diavolul se mulțamește deocamdată și cu cuvintele, sau numai cu cântecelele acele deșănțate, se mulțamește, zic, și cu faptul că se dă miresei niște exemple pe placul lui, și că mirele este pus în priveliștea întregii cetăți. Apoi fiindcă asemenea neorândueli se petrec în timpul nopții, și ca nu cumva întinericului să fie ca un foliu de perdea a acestor rele, iată că necuratul a făcut să se introducă multe fapte și lampioane, care nu lasă ca slutenia să se ascundă priveliștei lumii. În adevăr, ce voiește acea mulțime de lume adunată? Ce se voiește prin acele beții nebune? Ce se vra prin acele pocnituri de bice? Oare nu este învederat, că nici chiar cei ce sunt prin casele lor retrași și cuprinși de un somn profund, să nu fie în necunoștiință de asemenea necuviinți, ci deșteptați de pocniturile bicilor, să se suie pe garduri și să privească ca martori ai acestor comedii? Ce ar putea spune cineva apoi și de acele cântări încărcate de toată desfrânarea, de amoruri nebune și de împreunări nelegiuite, care introduc mii de tragedii, și care pomesc deseori numele amanților și a amantelor? Și ce este mai grozav, că de multe ori se introduc printre acești cântăreți și fecioare, care leapadă toată rușinea în cinstea miresei, sau mai bine zis, spre batjocura ei, jărtfindu-și astfelu mântuirea lor, și slujindu-se la un loc cu tinerii desfrânați prin acele cântări uricioase, prin acele cuvinte murdare, și prin acea simfonie satanică. Și încă mai întreb: de unde viu curviile, de unde prea curviile, de unde coruperea căsătoriei? «Dară, zici tu, de acestea fac nu cei nobili, nu cei de bun neam, ci cei din clasele de jos». Apoi de ce îți rizi de mine, punându-mi înainte un astfelu de raționament? căci dacă asemenea fapte sunt bune, atunci lasă și pe celelalte ca să facă așa. Nu cumva, fiindcă acestea trăiesc în sărăcie, nu mai sunt fecioare și nu mai au nevoie de înțelepciune? Acum fata ta joacă cu tineri desfrânați în priveliște de rând, și nu ți se pare, spune-mi, a fi mai necinstită decât curvele? Dară dacă zici că asemenea lucruri fac slugile, nici așa nu te voiu crută de învinovățire, fiindcă nici acestora nu li este slobod a face așa. De aici se nasc toate relele, că nu facem nici-o vorbă de slugi, ci ne mărginim a vorbi cu dispreț, că este slugă sau rob, deși în fiecare zi auzim spunându-se, că în Christos

Iisus nu este rob sau slobod. Tu nu-ți disprețuiești calul sau măgariul, și faci orice ca să nu devină răi și netrebnici, iară pe slugi le treci cu vederea, le disprețuiești mai mult decât pe animale? Și ce spun eu de slugi, când tu disprețuiești chiar copiii și fetele tale?

Deci, ce se întâmplă după aceasta? De necesitate că de îndată va veni scârba și nemulțămirea, după ce s'au sfârșit petrecerile, ba de multe ori urmează și vreo pagubă mare, prin pierderea vre-unor juvencicale de preț, în mulțimea și înghesulala aceia. Apoi dacă după nuntă s'ar naște vr'un copil, și aici am putea vedea aceiași ușurință, și multe semne sau simboluri pline de rizilic. Căci, când trebuie a pune nume copilului, îi lăsând la o parte numele sfinților, duple cum făceau cei vechi la început, aprind luminări și pun nume închipuit copilului, gândindu-se că cu chipul acesta copilul va trăi mult timp în lume. După aceia fiindcă de multe ori se întâmplă ca copilul să moară mai înainte de timp — și aceasta se întâmplă deseori — iață că și atunci se petrece rizilic, căci diavolul își bate joc de cei proști ca de niște copii. În adevăr, ce ar putea zice cinevă de acele hârtiuți, sau de acei clopoței atârnați de mâna copilului, sau de acel mărtișor roș atârnat la gât, și celelalte multe încărcate cu rizilic, în timp ce ar trebui de a nu-l înfășura cu nimic alta, afară de puterea crucii? Acum însă este disprețuit cel ce a întors din rătăcire întreaga lume, cel ce a pricinuit diavolului rana cea mai adâncă și i-a nimicit orice putere, căci încredințează copilul nu puterei celui Prea înalt, ci puterei și siguranței diavolului. Să mai spun încă ceva și mai de ris? Dară nimeni să nu ia cuvântul nostru de supărătoriu, deși poate că va ajunge și acolo, căci cel ce voiește a curăți putreziciunea de pe rană, nu se dă înlături de ași murdări mai întâi mâinile sale. Așă dară ce este mai de ris, de care voiesc a vă vorbi? Ceia ce se pare a fi nimic, dară de care eu oftez, pentrucă este începutul celui mai de pe urmă dispreț, și a celei mai de pe urmă prostii. Femei, slugi și doice iau tină (glod) din baie, își ung degetul, cu care fac semn pe fruntea copilului, și dacă le-ar întrebă cinevă, ce voiesc a face cu tina aceia, își răspund că acea tină are putere de a alungă privirea rea și vicleană, deochiul și pizma altora. Vai! câtă putere mai are tina și noroiul, de vreme ce întregul asalt al diavolului îl

respinge! Și nu vă acoperiți obrazul de rușine? Nu veți cunoaște oare, fle și mai târziu, cursa diavolului, și cum el introduce încă din frageda copilărie uneltirile lui cele drăcești? Dacă cu adevărat că tina face această minune, de ce atunci nu faci și tu așa pe fruntea ta, tu care ești bărbat, și care ai poate mai mulți dușmani de cât copilul, cari te pizmuesc? De ce nu-ți bagi întregul trup în tină? Căci dacă tina are atâta putere pusă pe frunte, de ce atunci nu te-ai băga cu totul în ea? Toate acestea sunt de ris și comedii satanicești, care duc nu numai în rizic pe cei amăgiți, ci și în gheena.

Și dacă astfelii de fapte se petrec printre Elini, nu este vr'un lucru de mirat, dară când se petrec și printre cei ce se închină crucii, și se împărtășesc tainilor celor negrăite, când, zic, se petrec asemenea fapte uricioase chiar și printre cei ce filosofiază ca creștini, apoi atunci este vrednic de jale. Dumnezeu te-a cinstit pe tine a te unge cu mirul cel duhovnicesc, și tu spurci copilul ungându-l cu tină? Dumnezeu te-a cinstit, iară tu te necinstești singur? Tu ar trebui ca să însemni pe fruntea copilului crucea, care procură siguranță ne'nvinsă, iară acum lăsând aceasta te arunci în asemenea prostie drăcească? Și dacă aceste lucruri se par unora a fi mici și nebagate în samă, apoi afe că acestea sunt cauza celor mai mari rele, și că nici Pavel nu a trecut cu vederea cele părute ca mici. În adevăr, ce poate fi mai mic lucru, ca așa acoperi omul capul? Dară, privește câtă vorbă face, și cu câtă asprime oprește acest lucru, spunând pe lângă toate celelalte, că cel ce își acoperă capul său, singur și-l necinstește¹⁾ Deci, dacă cel ce își acoperă capul și-l necinstește, dară încă cel ce îl unge cu tină, cum de nu spurcă pe copil? Deci, cum îl dai în mâinile preotului? spune'mi. Cum de cei ca să se pună de preot pe fruntea copilului pecetea charului, când tu ai uns acea frunte cu tină?

Nu așa, fraților! nu așa, ci chiar din mica copilărie îngrădiți pe copii cu armele cele duhovnicesci, și învățați-i de ași pecetlui cu mâna fruntea, și mai'nainte de a putea ii să facă aceasta cu mâna, voi înși-vă însemnați-li pe frunte semnul sfintei cruci. Ce ar putea spune cineva apoi de celelalte observațiuni satanicești în timpul durerilor de naștere, pe care moașele le în-

¹⁾ Notă. Ase vedeă cap. 11 din I. Corintheni.

troduc spre răul capului lor? Ce s'ar putea spune despre obiceiurile introduse la moarte și la diferitele nenorociri, despre acele bocete și țipete dobitocești, despre acele plânsete de pre la morminte, despre îngrijirea cea mare pentru monumente, despre droaea acca de femei bocitoare, despre observațiunile zilelor, despre intrări și ieșiri? Deci, dela aceștiia cauți slavă? spune'mi. Și cum să nu fie aceasta dovada celei mai de pe urmă nebunii, ca să cauți slava unor oameni, cari au niște păreri atât de stricate, cari fac toate la noroc, în timp ce ar trebui de a ne refugia pururea la ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu, și având privirea ațintită la el, să facem și să grăim numai cea ce trebuie? Aceștiia chiar de ne-ar lăuda, cu nimic nu ni vor putea folosi, pe când acela dacă încuviințază cele ce facem, ni va face și aici străluciți, și în viața viitoare ne va împărtăși de bunurile cele negrăite. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duch, se cade slava și stăpânirea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Noi nebuni pentru Christos, iară voi înțelepți întru Christos, noi slabi, iară voi tari, — ~~că este trebuitoriu de a lua vorba de aici iarăși~~‘), voi măriți, iară voi ocăriți“ (Cap. 4, 10).

Apăsând cuvântul, cea ce este mai grozav decât orice rană, și zicând „că fără de noi ați luat împărăția“ și că „mi se pare că Dumnezeu pre noi apostolii cei mai de pe urmă ne-a arătat, ca pe niște rânduți spre moarte“, iată că prin cele ce urmează arată cum erau rânduți spre moarte, zicând:

¹⁾ *Nota.* Frasa aceasta din parentez pe lângă textul Sf. Chrisostom se găsește numai în Codicul C., iară din edițiunea noastră obișnuită este omisă. (Trad.)

„Noi nebuni și slabi și necinstiți, și flămânzim, și însetoșăm, și suntem goli, și pătimim, și nu suntem așezați (nu avem statornicie), și ostenim lucrând cu mâinile noastre“ (Vers. 11—13), care toate la un loc erau dovada apostolului și a dascalului adevărat. Dară aceia cugetau lucruri mari în cele cu totul contrare, adică în înțelepciune, în slavă, în bogăție, și în cinstea după care umbiau. Deci apostolul voind a li doborî trufia lor, și a li arată că prin acestea nu numai că nu trebuie a se mândri, ci încă chiar a se și rușină, mai întâi îi ia în deridere, zicând: „fără de noi luați împărăția“. «Eu, zice, vă spun vouă că timpul de față nu este pentru cinste și slavă, de care voi vă bucurați, ci pentru a fi alungat și necinstit, după cum noi pătimim. Iară dacă nu este așa, ci timpul acesta este al recompenselor, apoi atunci — și zice acestea în deridere — după cât văd, voi ucenicilor ați și luat împărăția, iară noi dascalii și apostolii, cari mai ales trebuia a lua plata ostenelelor, nu numai că am devenit mai pre jos de voi, ci încă chiar ca niște osândiți la moarte, căci ne petrecem timpul în foame și în sete, în primejdii și în cea mai de pe urmă necinste, batjocoriți ca niște nebuni, alungați de pretutindeni, și pătimind cele mai grozave neajunsuri și batjocori». Acestea le zicea el, ca să-i facă pe dânsii a înțelege, că îi trebuie a rivni cele ale apostolilor, primejdiile și batjocorile, iară nu slava și cinstea, căci predica evangheiei nu le cere pe acestea, ci pe acelea. Aceasta de sigur că nu o spune deodată, ca să nu li se pară greoiu în vorbă, ci după cum eră demn de dânsui, li aplică dojana așa după cum se vede. Dacă el deodată ar fi introdus vorba și li-ar fi zis: «Vă rătăciți și vă amăgiți, și v'ați depărtat mult de legiurile apostolice, căci apostolul și sluga lui Christos trebuie a fi crezut ca nebul, și a-și petrece timpul în scârbe și necinste, după cum și suntem noi apostolii; voi însă cu totul din contra»; — dacă ar fi vorbit așa, zic, negreșit că mai mult i-ar fi înstrăinat, căci ar fi luat vorbele ca laude adresate apostolilor, pe când pe dânsii i-a defăimat pentru lenea, slava și vieța lor cea dezmerdată, și prin urmare s'ar fi făcut mai îndărătnici, pe când cu chipul acesta vorbele nu supără pe nimeni. Cu alte cuvinte îi atinge cu vorba, însă cu-

vintele nu-i sunt greoaie. De aceea și înaintează cu cuvântul mai mult în mod ironic, zicând: „Voi măriți și tari“. Dacă apostolul n'ar fi vorbit cu ironie, ar fi zis astfel: «Nu se poate ca să vă credeți pe voi înși-vă unul de înțelept, altul de nebun, unul de puternic, altul de slab, fiindcă predica evangheliei cere tocmai cele contrare, adică cele rele. Dacă ar fi cu puțință ca unul să fie așa, și celalalt altmintrelea, poate că cele ce spuneti ar avea vr'un cuvânt; acum însă nu este îngăduit ca unul să se creadă a fi înțelept, altul slăvit, celalalt scutit de primejdii. Iară dacă nu este așa, apoi atunci urmează de necesitate ca voi să fiți preferați de Dumnezeu înaintea noastră, voi ucenicii să fiți preferați înaintea dascalilor cari pățimesc mii de răle. Dacă însă nici aceasta nu s'ar putea spune, nu rămâne decât ca voi să rivniți și să alungați cele ale noastre».

«Și să nu creadă cineva, zice, că eu vorbesc numai de cele trecute, căci: „Până în ceasul deacum și flămânzim, și însătoșăm, și suntem goli“ (Vers. 11). Ai văzut, că nu o zi sau două, ci întreaga viață a creștinilor trebuie să fie așa. Nici că se încununează cineva, numai dacă a câștigat vre-o biruință, și apoi iarăși a căzut. „Și flămânzim“ — adresându-se celor ce se îmbuibau cu mâncările, „și pălimim“ — vorbind către cei ce se îngâmfau, „și nu suntem așezați“ căci suntem alungați, „și suntem goli“ — adresându-se bogătașilor, „și ostenim lucrând cu mâinile noastre“ zice, adresându-se deadreptul către apostolii cei minciunoși, cari nici nu lucrau și nici nu suferiau primejdii, ci numai cât se folosau. «Însă nu așa suntem noi, zice, ci împreună cu primejdiile de dinafară, și noi o ducem într'o muncă și lucrare neconținută. Și ceia ce este mai mult, că nici nu poate spune cineva că noi ne îngreuem cu acestea, iară pe cei ce ne supără, noi li răplătim cu binele. Căci aceasta este cu adevărat mare, nu de a pătimi răle, căci acest lucru este comun tuturor, ci ca pătimind cineva răle să nu se împuțineze, să nu se tulbure. Noi, însă, nu numai că nu ne tulburăm, ci chiar ne și bucurăm. Dară și aceasta este dovadă că noi răsplătim cu cele contrare pe cei ce ni fac rău». Cum că așa făceau apostolii, ascultă ce spune

mai departe: „Ocărâți fiind, grăim de bine, goniți fiind, răbdăm, huliți fiind, mângăem, ca niște gunoii ne-am făcut lumii“ (Vers. 13), adică ne-buni pentru Christos. Căci cel ce pătimește răle, și el nici nu se apără nici nu se vactă, este crezut de lumea cea deafară de nebun, fără valoare și slab. Apoi ca nu cumva să-și facă cuvântul greoiu, punând la mijloc în cetatea lor suferințele apostolilor, ce spune? «Făcutu-ne-am, zice, ca niște gunoii, nu numai al cetății voastre, ci și al lumii întregi», și iarăși: „tuturor lepădătură până acum“, nu numai a voastră, ci a tuturor». Dupre cum atunci când vorbește despre îngrijirea lui Christos pentru oameni, lăsând la oparte ceriul și pământul și toată făptura, el pune la mijloc crucea, tot așa și atunci când voiește a-i atrage spre dânsul, el trece cu vederea minunile, și vorbește numai de patimile ce le îndură apostolii pentru dânșii. Tot așa este și obiceiul nostru, căci când suntem nedreptățiți și disprețuiți de unia, atunci punem la mijloc ceia ce noi am pătimit pentru aceia. „Tuturor lepădătură până acum“. Tocmai pe la sfârșit li dă lovitura cea mai grea. «Tuturor, zice, nu numai celor ce ne prigonesc, ci și celor pentru care pătimim toate acestea», adică «tuturor acestora li purtăm recunoștință». Vorbele acestea sunt nu ale celui ce este mânieat peste măsură, sau ale celui ce este mâhnit pe sine singur, ci ale celui ce voiește a atinge pe cei nesimțitori, căci cel ce aveă mii de motive de a-i acuză, iată că mai departe îi și salută și-i mângăie. De aceia și Christos ni poroncește de a suferi cu blândetă batjocorile, ca astfel și noi să filosofăm, în același timp și pe aceia mai mult să-i rușinăm. Căci nu cel ce batjocorește face vre-o ispravă mare, ci tocmai cel ce tace când este batjocorit.

Apoi, fiindcă li-a dat o lovitură de nesuferit, iute a și îndreptat-o zicând: „Nu înfruntându-vă pre voi scriu acestea, ci ca pre niște copii ai mei iubiți învățându-vă“ (Vers. 14). «Nu ca să vă necinstesc, zice, vă spun acestea». Ceia ce el a făcut, sau mai bine zis, ceia ce a spus prin cuvinte, aceia zice să nu se facă, sau dacă s'ar face, cel puțin să nu se facă cu cuget rău și zavistnic. Dealtfel și aceasta este doctoria cea mai bună, ca spunând vorba să mai adauge

și justificare trasă din raționamente. Ca să nu fi spus ceia ce eră trebuitoriu, de sigur că îi ar fi rămas neîndreptați, și spunând, însă să li lase rana nevindecată, ar fi fost și mai rău; de aceia se și justifică cu toată puterea. Aceasta nu numai că nu astupă rana, ci încă face să se mai afunde, căci auzind cineva că el li spune acestea nu ca cum i-ar înfruntă, mai degrabă primește îndreptarea.

Mare este apoi și asprimea vorbei și înfruntarea, căci el nu li-a spus acestea ca dascal, sau apostol, sau ca cel ce aveă ucenici, ceia ce ar fi fost rezultate din demnitatea cu care eră investit, ci „învățându-vă, zice, ca pre niște fii ai mei iubiți“. „Derțați-mă, zice, căci de și poate v'am spus ceva greoiu, aceasta a venit dela dragoste“. Și n'a zis «certându-vă», ci „învățându-vă“. Dar cine oare nu s'ar rușină, scârbindu-se tatăl său și povățuindu-l cu cele cuvenite? De aceia nici n'a spus mai înainte aceste cuvinte, ci după ce li-a aplicat rana dinainte. «Dară ce, zici tu, oare ceilalți dascali nu se interesează de noi?» N'a spus aceasta apostolul, ci că nu se interesează atât pre cât trebuie. Aceasta n'a spus-o pe față, ci a țesut-o în denumirile de mai jos, punând de față pe pedagog și pe Dumnezeu. „Că de ați aveă zece mii de învățatori (pedagogi) întru Christos, zice, dară nu mulți părinți“ (vers. 15). Aici el nu scoate la iveală demnitatea, ci excesul dragostei lui. Și nici că cu expresiunea „întru Christos“ adaosă aici, i-a înfruntat, ci chiar i-a mângâiat, căci pe cei ce se interesează de dânșii, și își iau asupra-li munci și obosele nu li numește lingușitori, ci pedagogi, și dascali, arătând prin aceasta marea lui îngrijire de dânșii. Și n'a zis: «că nu aveți mulți dascali» ci „nu mulți părinți“. Astfelu deci, el n'a voit să-și pună aici demnitatea sa, și nici că li-ar fi fost de folos de a află dela dânșii ceva mai mult, ci li îngăduie de a se obosi mult și pentru dascalii lor. De altfelu așa este adevăratul pedagog, căci el își înmagazinează pentru dânșii numai excesul dragostei din partea ucenicilor; așa este părintele adevărat. Și nu spune numai «că nimeni nu vă iubește atât de mult»—ceia ce ar fi putut face fără vr'o răspundere—ci pune la mijloc și faptul petrecut. Și care este acel fapt? „Că întru Christos Iisus prin evan-

ghelie eu v'am născut pre voi" zice. „Intru Christos Iisus“, zice, iară nici de cum nu-mi atribuiu mie aceasta». Aici iarăși atinge pe cei ce-și atribuiău lor învățătura evangheliei. „Voi, zice, sunteți pecetea apostoliei mele“ (I. Cor. 9, 2), și iarăși: „Eu am sădit“, iară aici zice: „eu v'am născut“. Nu spune: «v'am vestit cuvântul», ci „v'am născut“, făcând uz de vorba naturală, căci ei un singur lucru căută, acela adevăcă ca să arate dragostea ce o aveă pentru dânsii. „Ca să primiți dela mine cele ale credinței v'a aparținut vouă, însă de a rămâneă credincioși, aceasta prin mine s'a făcut».

Fiindcă a zis mai sus: „ca pre niște fii ai mei“ apoi ca nu cumvă să se creadă vorba ca o lingusire, iată că mai departe pune de față și datoriea lor de fii. Rogu-vă dară pre voi să fiți mie următori (imitatori), precum și eu lui Christos“ (vers. 16). Vai! câtă sinceritate la dascal! Cât de exactă icoană ni prezintă, îndemnând și pe alții de a o imită. El face aceasta nu ca cum s'ar lăudă pe dânsul, ci ca să arate că virtutea este ușoară. «Să nu-mi spui, zice, că nu pot să te imitez, căci tu ești dascal, și mare»,—căci nu este atât de mare deosebire între mine și voi, pe câtă este între Christos și mine. Și cu toate acestea eu l'am imitat pre ei». Când scrie Efesenilor, nu se pune pre dânsul la mijloc, ci deodată îi îndreaptă cătră Dumnezeu deadreptul: „Fiți următori (imitatori) lui Dumnezeu“ (Efes. 5, 1) zice, iară aici, fiindcă vorba îi eră îndreptată cătră cei slabi, s'a pus pe dânsul la mijloc. Dealtmîntrelea el arată că și așa este cu puțință de a imită pe Christos, căci cel ce imitează pecetea cea adevărată, acela a imitat prototipul.

¹⁾ Deci să vedem cum el a imitat pe Christos. Această imitare nu are nevoie de timp și de meșteșug, ci numai de intențiune bună. Dacă noi intrăm la un pictor, nu vom puteă imită un tablou, oricât de mult

¹⁾ *Partea morală.* Laudă sfîntului apostol Pavel, și că nu bogățiea este un rău prin sine însăși, ci dacă nu se întrebuintază precum trebuie. Că cei bogați sunt mai răi decât cei săraci, prin faptul, că aceștia primesc dela cei ce dau de bună voe, pe când bogații iau cu sila dela cei ce nu voiesc. (*Veron*).

l-am fi văzut, pe când pe Pavel numai din simplă auzire putem să-l imităm. Deci, voiți poate să aducem la mijloc tabloul, și să descriem viața lui Pavel înaintea noastră? Ei bine, să stea de față acel tablou, sau cea placă care este cu mult mai strălucită decât toate icoanele sau tablourile împărătești. Căci subiectul nu este doară nici scânduri lipite, nici prostiri sau pânzi puse deasupra, ci lucrul lui Dumnezeu; căci este suflet și trup. Sufletul este lucrul lui Dumnezeu, iară nu omnesc, și trupul deasemenea. Ați aplaudat aici? Însă nu aici este timpul de aplauze, ci la cele ce urmează, și nu numai de aplauze, ci și de imitare. Până acum materialul este deopotrivă pentru toți. Căci sufletul nu se deosebeste de alt suflet, întru cât este suflet, ci numai buna intențiune arată deosebirea dintre dânsule. Dupre cum nici trupul nu se deosebeste întru nimic de alt trup, ci este deopotrivă și cel al lui Pavel, cu cel al celor mulți, și numai primejdiile îl pot face mai strălucit pe unul decât pe altul; tot așa și cu sufletul. Așa dară steie în fața noastră tabloul sufletului lui Pavel. Acest tablou mai înainte eră mănjit și plin de paianjeni, — căci nimic nu este mai rău ca blasfemia. Dară după ce a venit în lume, cel ce toate le-a prefăcut și a văzut acest tablou, a văzut voui să zic sufletul lui Pavel astfeliu dispus, nu doară din cauza lenei sau a prostiei, ci din cauza neexperienței și pentru că nu aveă cu el florile evseviei — zel aveă, însă îmbrăcăminteă zelului, așa zicând, n'o aveă, căci nu aveă zelul dupre cunoștință — i-a dat floarea adevărului, adecă charul, și apoi fără de veste a arătat acest tablou icoană împărătească. Căci luând cu el îmbrăcăminteă zelului, și aflând ceia ce nu știeă până atunci, nu a mai întârzieat, ci de îndată s'a arătat ca cel mai bun meșter. Și mai întâi capul i se arată împărătesc, propoveduind pe Christos, apoi și restul trupului, ca unul ce a arătat cea mai exactă viață Pictorii încuindu-se în odaea de lucru, nimănu nu deschid ușile, ci lucrează înăuntru cu toată liniștea și exactitatea, — Pavel însă punându-și placa în mijlocul lumii, în mijlocul tuturor contrariilor, tuturor tulburărilor și tuturor nenorocirilor, și-a lucrat singur acest tablou împărătesc, și nu eră împiedicat. De aceia și ziceă: „Priveliște ne-am făcut lumii“, zugrăvindu-și singur icoana în mijlocul pământului și a mării, în mijlocul ceriului

și al întregii lumi intelectuale. Voiți poate a vedea și celelalte părți ale trupului, cele mai jos de cap? sau că poate voiți ca să mergem cu vorba de jos în sus? Privește, deci, această statuie de sus, ba încă și mai cinstită și decât aceasta, ca una ce merită să stea în ceriu, nelegată cu plumb ca statuele ordinare, și nici așezată într'un loc anumit, ci alergând dela Ierusalim și până la Iiiric, și până în Ispania, și purtându-se pretutindeni în lumea întreagă. întocmai ca și când ar fi avut aripi. Căci ce ar putea fi mai frumos decât aceste picioare, care au călcat peste tot pământul de sub soare? Această frumuseță o proclamă și Prorocul dela început, zicând: „Cât de frumoase sunt picioarele celor ce bine vestesc pacea“ (Isaia, 3, 7). Ai văzut cât de frumoase sunt picioarele?

Voiesti poate a vedea și pieptul? Vină să ți arăt și aceasta, și-l vei vedea cu mult mai frumos decât picioarele de care spusei, ba încă mai frumos și decât picioarele vechiului legiuitoriu. Căci Moisi a purtat pe pieptul său cele două lespezi de piatră, pe când Pavel a avut înăuntrul său chiar pe Christos, și purtă cu sine înseși icoana împărătească. De aceia el a fost mai însemnat și decât masa cea de aur ce eră pusă pe chivotul legii, și decât cheruvimii cei de acolo, căci de acolo nu ieșea o astfelu de voce ca cea a lui Pavel, ci vocea de acolo spunea mai mult de cele pământești, pe când din vocea lui Pavel nu se auzea decât de lucruri cerești, și chiar de cele mai presus de ceriuri. Jărtfelnicul acel din legea veche nu slujea decât numai Judeilor, pe când Pavel a slujit lumii întregi. Acolo erau lucruri neinsuflite, pe când aici ni se vorbește printr'un suflet bun de fapte bune. Acest Jărtfelnic a fost mai strălucit și decât ceriul, și nu a fost luminat prin variațiunea stelelor, nici de razele soarelui, ci aveă cu dânsul chiar pe însuși soarele dreptății, care sloboză razele sale. Pe cerul de d'asupra noastră câte odată îl face posomorit vr'un nor gros, care îl întunecă, pe când pieptul lui Pavel niciodată n'a fost întunecat de vr'un astfelu de nor, sau mai bine zis, au trecut de multe ori peste dânsul nori groși, însă n'au fost în stare să-i întunece lumina, ci chiar în mijlocul ispitelor și a primejdiilor această lumină străluceă. De aceia chiar pe când el se găseă în legături strigă cu acela mare: „Cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă“

(II Timoth. 2, 9). Astfeliu deci, pururea din limba lui el slobozà raze, și nici-o primejdie sau frică nu-i puteà face pieptul posomorit. Darà se pare cã pieptul a întrecut pe picioare, — însă nu.... cãci și acele sunt bune, precum și pieptul este bun.

Voiești poate a vedeà și pãntece frumos? Ascultã ce spune de el: „Dacã mãncarea face smintealã fratelui meu, nu voiu mãncã carne în veac“ (I Cor. 8, 13), și „Bine este a nu mãncã carne, nici a beà vin, nici de care fratele tãu se smintește, sau se poticnește sau se slãbește“ (Rom. 14, 21), și „Bucatele pãntecelui, și pãntecele bucatelor“ (I Cor. 6, 13). Deci, ce ar puteã fi mai frumos ca asemenea pãntece învățat de a rămãnea liniștit, învățat toatã prudența, știind a flãmânzi și a însãtoșã? Dupre cum la un cal liniștit se pun hãțuri aurite, tot asemenea și pãntecele lui Pavel pãșia armonios, fiindcã biruise rãnduiala firei, cãci Christos erã în el. Gãsindu-se deci, într'o astfeliu de prudență, erã natural ca ori și ce rãutate sã se împrãstie.

Voiești acum poate a vedeà și mânilor lui? sau cã mai întâi voiești a vedeà rãutatea lor de dinaintea? Când el intrã prin casele creștinilor și tãrã dupã sine pe bãrbați și pe femei ducându-i înaintea arhiereului, atunci nu aveã numai mâni de fiarã sãlbatecã, ci încã și mai grozave. Dupã ce însă aceste mâni au primit colorul adevãrului și experiența duhovniceascã, aceste mâni au devenit nu ale unui bãrbat, ci mâni duhovnicești, pe fiecare zi legate în lanțuri, și care pe nimeni n'au lovit vre-o datã, ci de mii de ori au fost lovite. Odatã și vipera a avut plãcere de aceste mâni, care nu mai erau mâni de om, și de aceia nici cã le-a vãtãmat cu ceva.

Voiești poate a-i vedeà și spatele lui, cum și celelalte mãdulãri? Ascultã ce spune el de acestea: „De cinciori cãte patruzeci fãrã una am primit dela Iudei, de trei ori cu toege am fost bătut, odatã cu petri am fost împroșcat, de trei ori s'a sfãrãmãnt corabia cu mine, o noapte și o zi întru adãnc am fãcut“ (II, Cor. 24, 25). Darã ca nu cumvã și noi cãzãnd întru adãnc nemãrginit, sã suferim multe neajunsuri trecãnd în revistã toate mãdulãrile lui, haide

să vedem o altă frumuseță la dânsul, adecă frumuseța hainelor, de care se sfieau până și demonii, și fugeau, iară boalele le vindecau. Ori și unde s'ar fi arătat Pavel, toate se trăgeau în laturi și se uimeau, ca trecând pe acolo cel mai însemnat om din lume. După cum cel ce a primit în războiu multe rane, se sperie până și de vrec armă de a celui ce l'a rănit, tot așa și demonii se spărieau văzând numai poala hainilor lui. Unde sunt acum cei bogați, cari cugetă lucruri mari bizuindu-se în bogăția lor? Unde sunt cei ce-și numără demnitățile ce le-au, și hainele cele prețioase? Toți aceștia comparându-se cu vestmintele lui Pavel, se vor vedea și pe dânsii ca și pe hainele lor deopotrivă cu tina și cu noroiul cel puturos. Și ce spun eu de haine și de aurării? Dacă mi-ar da cineva puterea de a stăpâni lumea întreagă, eu cu toate acestea ași crede o singură unghie de a lui Pavel mai puternică decât acea împărăție; ași prețui sărăciea lui înaintea oricărei dezmerdări, necinstea lui mai pre sus de orice slavă, golătatea lui înaintea oricărei bogății, lovirea și pălmuirea aceluși cap sfânt înaintea oricărei liniști, petrele pe care le-a primit când a fost lapidat, mai mult decât orice diademă împărătească.

Acastă coroană să o dorim, iubiților, și dacă nu este acum goană asupra creștinilor, să ne pregătim pe noi înșine intrând în luptă. Căci nici el nu s'a arătat bărbat strălucit numai din goane și persecuții, pentru care și zicea: „Că îmi muncesc trupul“ (I. Timoth. 6, 8), dară aceasta se poate câștiga și fără de persecuții. Aiurea zice, că îngrijirea trupului nu trebuie a o face spre plăcere. Și iarăși: „Având mâncare și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi“ (Ibid. 6, 8). La toate acestea nu este nevoie de persecuții. Tot el înțelept și pre cei bogați, zicând: „Cei ce vor să se îmbogățească, cad în ispite“, (Ibid. vers. 9). Deci, dacă și noi ne nevoim așa, când intrăm în lupte, ne vom încunună, iară dacă nu sunt persecuții, vom lua mare plată pentru aceasta. Dacă însă, noi ne îngrășăm trupul, și viețuim vieată porciască, apoi chiar și în timp de pace vom păcălui și vom suferi rușinea păcatului. Nu vezi în contra cui este îndreptată lupta noastră? Este îndreptată contra puterilor celor netrupești. Deci cum, dacă noi suntem trupuri, vom putea să ne apropiem de dânsii? Dacă cineva luptându-se cu un om și încă are

nevoie de a se înfrână în mâncări, dară mai ales când are a se luptă cu demonii. Când noi suntem stăpâniți și legați de grăsimea trupului și de bogăție, apoi cum vom putea stăpâni pe dușmanul nostru? Legătura grea și cătușă este bogăția, legătura grozavă pentru cei ce nu știu a o întrebuița cum se cade, tiran crud și neomenos, care poroncește totul spre vătămarea celor ce-i slujăsc. Dară dacă am voi, am răsturnă de pe tron acest tiran, și l'am face ca să mcargă după noi, iară nu să ni poronciască. Și cum s'ar putea face aceasta? Când noi vom împărți bogăția cu toții dela olaltă. Pe cât timp bogăția se găsește singură și numai în stăpânirea unora, atunci întocmai ca și un tâlhariu de codru ea toate rălele le pricinuieste,—dară când noi o punem la mijloc, atunci nu ne va mai stăpâni, căci noi cu toții o vom legă bine din toate părțile.

Și acestea le spun, nu fiindcă bogăția ar fi un păcat prin sine însăși, ci păcat este de a nu o împărți cu cei săraci, și de a nu o întrebuița bine, fiindcă Dumnezeu nimic n'a făcut rău, ci toate bune foarte. Astfeliu că și averile sunt bune, dară numai dacă nu stăpânesc pe cei ce le au, și dacă se împrăstie spre a alina sărăcia a aproapelui. Nici lumina acela nu este bună, când nu împrăstie întunerecul, ci încă îl mai prelungește, tot așa nici bogăția care în loc să contribuie a dispărea sărăcia, ea din contra o mai sporește. Cel ce se îmbogățește, nu caută ca să iă dela alții, ci îngrijește de a veni în ajutorul altora, — iară cel ce caută ca să iă dela alții, nici cât nu este cel ce se îmbogățește, ci este cel sărac. Așa dară nu averile prin sine înseși sunt un rău, ci rea este cugetarea omului, care duce bogăția la sărăcie. Astfeliu de oameni sunt mai ticăloși decât săracii cari cerșesc pe la răspintiile drumurilor, cu traista în gât și cu trupurile beteșite. Niște astfeliu de oameni îmbrăcați în haine strălucite de matase, sunt mai ticăloși decât cei îmbrăcați în zdrențe; cei ce se plimbă cu mândrie prin târg, sunt mai vrednici de jale decât cei ce stau pe la răspintiile drumurilor, sau intră prin ogrăzile oamenilor, și strigă și cer de pomană. Căci aceștia cel puțin laudă pe Dumnezeu, și grăiesc vorbe vrednice de milă și izvorâte dintr'o înaltă filosofie, pentru care îi și miluim, li întindem mână de ajutoriu, și nici-odată nu-i învinovățim. Dară cei ce se îmbogățesc rău, mormăesc printre dinți cuvinte de cruzime și neomenie,

cuvinte de răpire și de poftă satanicească, pentru care și sunt de toți urâți și huliiți. Căci, în adevăr, gândește-te bine: ce se crede de toți oamenii a fi uricios și necinstit? a cere dela cei bogați, sau dela cei săraci? Negreșit că a cere dela cei săraci. Și tocmai, aceasta fac bogații, căci nici că ar îndrăzni de a se apropiea de cei mai bogați decât ii, pe când cei săraci se adresează celor mai bogați. Săracul nu cere dela cel sărac, ci dela cel bogat, — pe când bogatul sfășie pe cel sărac. Și iarăși, ce este mai frumos? spune-mi; a lua dela cei ce dau de bună voie, și cu mulțămire, sau a sili și a supăra pe cei ce nu vor să dea? Negreșit că de a nu supăra pe cei ce nu vor să dea. Dară cei bogați și aceasta o fac, căci săracul ia dela cel ce dă de bună voie și cu mulțămire, pe când bogații iau dela cei ce nu vor să dea, ceea ce este dovada celei mai mari sărăcii. Că dacă n'ar primi cineva nici la un ospăț să se ducă, când cel ce l-a chemat nu a știut să-și arate mulțămirea cătră el, apoi cum să fie ceva bun de a lua banii altuia cu sili? Pe câinii cari latră oare nu de aceia îi încunjurăm și fugim de dânșii, că ne supăra cu prea marea lor îndărătnicie? Aceasta fac și cei bogați. Dară aceasta este purtarea cea mai necinstită, căci cel ce face totul spre a lua dela alții, de ce nu s'ar face și de ris, amenințând cu frica pe alții? De altfelu și de câni temându-ne, de multe ori azvârlim dela noi ceea ce avem în mâni. Și iarăși, ce poate fi mai necinstit? spune-mi? a cere cineva de pomană fiind îmbrăcat în zdrențe, sau în haine de mătăasă? Când cineva este bogat și îngrijaște de niște bătrâni săraci, cu scopul de a li lua avuțul, deși sunt poate și copii la mijloc, apoi atunci de ce iertare poate fi vrednic?

Dară, dacă poate voiți, apoi să examinăm chiar și cuvintele pe care le spun bogații aceștia, și pe care le spun săracii. Deci, ce spune săracul? Că cel ce dă milostenie, nu slăbește niciodată cu facerea ei, căci el știe că dă din ale lui Dumnezeu, că Dumnezeu este filantrop, și că va înapoiea mai mari decât cele date. Dară toate aceste vorbe sunt izvorite din cea mai înaltă filosofie; sunt cuvinte de îndemnare spre fapta bună. Prin aceste cuvinte el te îndeamnă de a avea privirea îndreptată către stăpânul a toate, și-ți șterge frica de sărăciea viitoare, — și, în fine, multă învățătură ar putea găsi cineva în cuvintele săracilor. Dară vorbele boga-

șilor, care anume sunt? Sunt vorbele porcilor, și a cânilor, și a lupilor, și a altor fiare sălbatece! Vorbele unora sunt de mese și de bucate, de mâncări aromate, de vinațuri alese, de mirodenii, de haine, și în fine, despre toate celelalte îmbuibări. Alții vorbesc de procente și împrumuturi, plâsmuind înscrisuri și fluturându-le în vânt încărcate cu datorii de nesuferit, a căror stăpânire o au dela părinți și dela străbuni, și în puterea cărora unuia îi ia casa, altuia țarina, altuia robul sau celelalte ale lui. Ce ar putea spune cineva de acele testamente scrise cu sânge în loc de cerneală? Căci sau punând de față vre-o prinjejie mare, sau fermecându-i cu niscarevă făgăduinți mici, acești lupi au înșelat pe cei ce aveau ceva câștigat, desbrăcându-i și lăsându-i pieritori de foame, iară îi intrând prin furtișag în avutul lor. Toate acestea, însă, nu întrec oare până și furia și sălbăticia fiarelor din codru?

De aceia vă rog, ca să fugim de astfelu de bogăție care este încărcată cu omoruri, să câștigăm bogăția cea duhovnicească, și să căutăm averile cele din ceriuri, căci cei ce au niște astfelu de averi; sunt cu adevărat bogați, sunt cu adevărat cuprinși, bucurându-se și de bunurile de aici, și de cele viitoare. Cel ce voiește a fi sărac, după cuvântul lui Dumnezeu, are deschise casele tuturor, căci celui ce nu are nimic, tot după cuvântul lui Dumnezeu, fiecare îi va da din ale sale, pe când cel ce voiește a stăpâni cu nedreptate chiar cele mici, singur a închis ușile tuturor. Deci, pentruca să ne bucurăm și de bunurile de aici și de cele de acolo, să preferăm bogăția cea nemutată și neperitoare, averile cele nemuritoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cuvine slava, acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

OMILIA XIV

„Pentru aceia am trimis la voi pre Timotheiu, care este fiu al meu iubit, și credincios întru Domnul, care va aduce vouă aminte căile mele cele ce sunt întru Christos Iisus“ (Cap. 4, 17)

Gândește-te și de aici la acel suflet puternic, mai vioiu și mai cald decât focul. El voia mult ca să se ducă la acești Corintheni, cari în lipsa lui se răscolase, căci știe el bine când eră folositoare ucenicilor prezența lui, și când absența îi vătămă. Și aceasta pe deoparte a arătat-o în epistola către Filippeni, zicând: „Precum totdeauna a-ți ascultat, nu numai precum când eram de față, ci cu mult mai vărtos în lipsa mea, cu frică și cu cutremur mântuirea voastră o lucrăți“ (Filipp. 2, 12), iară pe dealtă parte o arată în epistola de față, zicând: „Că nevenind eu la voi s'au semețit unii“ (Vers. 18) „ci voi veni curând“ (Vers. 19). Deci, se grăbea și doriă mult de a se duce, însă fiindcă nu eră cu puțință acum deocamdată, de aceia caută a-i îndreptă cu făgăduința prezenței lui, și nu numai cu aceasta, ci și cu trimiterea ucenicului la dânsii. „De aceia, zice, am trimis la voi pre Timotheiu“. „De accia“ zice. Ce? anume. «De accia, zice, că mă îngrijesc de voi ca fii ai mei, și ca născătoriu al vostru». Deci, împreună cu trimiterea, el pune și recomandarea persoanei trimisă. „Care este, zice, fiu al meu iubit și credincios întru Domnul“. Aceasta o spune arătând pe deoparte iubirea lui, în același timp pregătindu-i și pe dânsii de a-l primi cu respectul cuvenit. Și nu-l numește în mod simplu „credincios“, ci „credincios întru Domnul“, adică credincios în lucrurile cele dupre Domnul. Dară, dacă a fi cinevă credincios în faptele lumesti, și încă este o laudă, apoi cu atât mai mult în cele duhovnicești. Deci, dacă el eră fiu al său iubit, apoi poți pricepe câtă dragoste aveă către dânsii Pavel, de vreme ce pentru Corintheni preferase a se despărți de dânsul. Și dacă este credincios, apoi va sluji fără ponos. „Care va aduce vouă aminte“. Nu zice «care vă va învăța» ca nu cumvă să se tulbure, ca și cum pare că ar fi învățat dela aceste adevărurile credinței. De aceia și zice cam pe la sfârșitul epistolei: „Și de va veni Timotheiu, socotiți ca să fie fără frică la voi, că lucrul Domnului lucrează ca și mine. Deci nimeni să nu-l de faime pre el“ (Cap. 16, 10). Așa dară între apostol

nu eră nici o invidie, ci cu toții un singur lucru aveau în vedere: întemeierea bisericei, — și de ar fi fost lucrătorii cât de mic și nebăgat în seamă, toți ceilalți îl aplaudau cu cea mai mare grabă. De aceea nici nu s'a mărginit numai de a zice: „Care va aduce aminte vouă“ ci fiind încă mai mult de a tăia invidia — fiindcă Timotheiu eră tânăr — a adăos imediat: „Căile mele“. «Nu căile lui, zice, ci ale mele, adevă, iconomiile, primejdiile, obiceiurile, legile, canoanele apostolice, întocmirile și celelalte toate». Și fiindcă mai sus a fost spus: „Și suntem goli, și pătimim, și nu suntem aşezați (statorniciți)“, «apoi și acestea toate le va aminti vouă, zice, și toate poroncile lui Christos, ca astfel să se imprăștie dintre voi toate dezbinările». Apoi ducând cuvântul mai departe a adăos: „Cele ce sunt întru Christos“ — atribuind stăpânului totul, după cum obișnueste preste tot locul, și din cele ce urmează pregătind a scoate la lumină adevărul cuvintelor lui: „Precum pretutindeni în toată biserica învăț“. «Nimic nou, zice, nu v'am spus vouă, căci acestea le știu și toate celelalte biserici». Numește căile sale căi întru Christos, arătând prin aceasta că și ii nu au nimic omnesc, și că cu ajutoriul de acolo, toate le vor împlini.

Spunând deci acestea și mângâindu-i, și urmând a aruncă în curând acuzațiunea asupra acelu curvariu, iarăși sloboade cuvintele pline de mânie, nu eă doară el suferă acestea, ci fiind a-i îndreptă pe dânsii. Și pentru moment lăsând la oparte pe curvariu, el se adresează celorlalți, negăsindu-l vrednic pre acela nici măcar de cuvânt, ceia ce și noi facem față cu slugile acelea pe care le disprețuim mult. Și fiindcă a zis: „Că am trimis la voi pre Timotheiu“, apoi ca nu cumva prin aceasta ii să devină mai leneși, privește ce zice: „Că nevenind eu la voi, s'au semetît unii“. Aici el se atinge și de alții, sgraduindu-li cugetul, căci păcatul lor eră din cauza iubirei de întăetate, în care căzuse în lipsa dascalului lor. Când el vorbește cătră cei mulți, privește cu câtă sfială face aceasta, — când însă vorbește cătră cei vinovați, apoi atunci ridică glasul și vorbește cu dispreț. Cătră aceia zicea: „Tuturor lepădătură până acum“ și mângâindu-i li spunea: „Nu

infruntându-vă pre voi scriu acestea“, iară către ceilalți: „Că nevenind eu la voi, s'au semețit unii“, arătând prin aceasta că ușurința lor provenia dintr'o judecată copilărească, fiindcă și copiii în lipsa dascălului devin mai fluștiurateci și mai ușurei. Deci și prin aceasta îi arată, că este deajuns prezența lui ca îi să se îndrepte. Dupre cum la înțășarea leului toate animalele se pitulează de frică, tot asemenea și la înțășarea lui Pavel se pitulau cei ce conrupeau biserica.

De aceia și adaoage: „Ci voiui veni curând la voi, de va vreă Domnul“. A spune însă numai aceasta, s'ar fi părut mai mult o amenințare, — pe când acum el vestindu-li și dovada ce o va scoate din fapte, prin aceasta dă dovadă de un cuget iscusit. De aceia a și adăogot aceasta, zicând: „Și voiui cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea“. Căci ușurința lor provenia nu din succesul faptelor lor, ci din cauza lipsei dascălului, ceia ce iarăși eră spre infruntarea lor. De aceia zicând: „Am trimis la voi pre Timotheiu“, nu îndată li-a spus „voiui veni“, ci după ce mai întâi i-a invinováțit că s'au semețit, vine apoi de adaoage că „voiui veni la voi“. Dacă ar fi spus această vorbă mai 'nainte de invinováțire, s'ar fi părut mai mult ca o justificare din partea lui, ca unui ce n'a izbutit în scopul ce-l aveă, și nu ar fi mai fost amenințare, și, în fine, nici cuvântul n'ar fi fost atât de vrednic de crezut, — pe când acum când expresiunea „voiui veni“ fiind pusă după invinováțirea ce li-o aruncă, prin aceasta a făcut vorba mai vrednică de credință și mai înfricoșătoare. Acum privește și siguranța lui, căci n'a zis simplu „voiui veni“, ci și „dacă va vreă Domnul“, și nu pune un timp hotărît. Fiindcă s'ar fi putut întâmplă ca el să se ducă la îi mai târziu, apoi voiește ca prin nesiguranța sosirei lui să-i facă a-l așteptă cu nerăbdare. Și apoi ca nu cumvă iarăși să cadă în deznădăjduire, privește că imediat a adaoos: „curând“.

„Și voiui cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea“. N'a spus că «voiui cunoaște nu înțelepciunea, nici minunile», însă ce? „nu cuvân-

„tul“, cu care ocazie pogoară pe acela (cuvântul) și înalță pe aceasta (puterea). Și până aici se adresează către cei ce luase apărarea celui curvariu. Dacă el s'ar fi adresat către acel curvariu, nu ar fi spus de puterea, ci de faptele lui cele mărsave și corupte. Și de ce, spune-mi, nu vrei a cunoaște cuvântul? «Nu, fiindcă nu știu sau că ași fi lipsit de cuvânt, ci fiindcă cele ale noastre sunt întru putere». Dupre cum în timp de războiu, nu cei ce vorbesc multe fac vre-o ispravă, ci cei ce fac multe, întocmai așa și în cazul de față, unde biruința este nu a celor ce vorbesc multe, ci a celor ce fac multe. «Cugeți lucruri mari, zice, pentru elocvența, sau pentru limbuția ta? Dacă lupta și timpul sunt ale ritorilor, poate că cugeți bine, dară dacă sunt ale apostolilor cari propoveduiesc adevărul, și-) adevăresc cu semne și minuni, atunci de ce te trufesti pentru niște lucruri cari nu înseamnă nimic și care nu pot contribui cu nimic la cele prezente? Căci, în adevăr, ce paradă de vorbe ar putea contribui la învierea unui mort, sau la alungarea vreunui demon, sau la altă minune de felul acestora? De acestea este nevoie acum, și din acestea se compun cele ale noastre». De accia a și adaos: »Că nu este întru cuvânt împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere“ (Vers. 20). «Prin semne, zice, v'am cucerit pre voi, iară nu prin elocvență, și tot-odată fiindcă învățătura noastră este Dumnezească, vestind împărăția ceriurilor; iară minunile pe cari le facem cu puterea Duhului, dau dovada cea mai mare de adevăr. Deci, dacă unii dintre acei ce se trufesc acum vor să se arate că sunt mari, apoi când voi veni, arate dacă au vre-o putere de acest felu, și să nu-mi pună înainte cuvinte pompoase, căci acel meșteșug nu ni aparține nouă».

„Ce voiți? Cu toiag să viu la voi, sau cu dragoste și cu Duhul blândeței“ (Vers. 21)? Cuvintele acestea au multă groază în ele, în același timp și multă blândeță. Când el zice că „voiu cunoaște“ prin aceasta arată blândeța și oarecare sfială, iară când zice: „Ce voiți? Cu toiag să viu la voi“? prin aceasta arată că el urcându-se pe tronul lui de dascal și luându-și toată autoritatea, deacolo li vorbește. Ce însemnă oare „cu toiag“? Adecă cu pedeapsă, cu osândă, ca și cum ar fi zis: «Voiu pedepsi aspru, voiu

lovi pe cei neascultători», ceia ce și Petru a făcut cu Săpăra, ceia ce însuși Pavel a făcut cu Elima fermecătoriu¹⁾. Deastădată el nu spune acestea ca cum li-ar vorbi ca unor egali, ci cu toată autoritatea. Și în a doua epistolă către Corintheni, tot aceeași se pare că li arată, zicând: „De vreme ce căutați ispitire a lui Christos celui ce grăiește întru mine“ (II. Cor. 13. 3).

„Cu toiag să viu la voi, sau întru dragoste“? A se duce cu toiag, înșamnă oare că nu eră dragoste? Dragoste eră, însă fiindcă îi iubiă mult, și-i veniă greu de a-i pedepsi, de aceea li vorbește așa. Când li grăiă de pedeapsă, nu li-a mai spus: „cu duhul blândetei“, ci „cu toiag“. Deși dealtmîntrelea chiar și cu toiagul de s'ar fi dus, tot în duhul ar fi făcut-o, căci este duh al blândetei, este însă și duh al asprimei, — însă el nu voiește a spune așa, ci întrebuițează cuvinte din cele mai plăcute. De aceea și Dumnezeu, — deși dealtfelu răzbunătoriu al răului, — cum că este milostiv, îndelung răbdătoriu, bogat în milă și îndurări, apoi de aceasta în multe locuri din sfînta scriptură se spune; — dară că este pedepsitoriu, o singură dată, sau de două ori, sau în fine foarte rar se spune în sfînta scriptură, și chiar și atunci dacă motivul este din cele mai principale. Dară tu te gîndește și la înțelepciunea lui Pavel, căci deși el aveă puterea, totuși face stăpâni și pe alții și de una ca și de alta, zicând: „Ce voiți“? — adecă «din voi înși-vă stă acest lucru, căci noi suntem stăpâni și a uniea ca și a celeilalte, adică și a cădeă în Gheena, ca și a moșeni împărăția ceriurilor, fiindcă Dumnezeu a voit așa: „Iată, zice, foc și apă, și la care vei voi vei, întinde mîna ta“ (Sirah, 15, 16) și: „De veți voi și mă veți ascultă, bunătățile pămîntului veți mîncă; iară de nu veți voi, sabia vă va mîncă pre voi“ (Isaia 1, 19. 20).

²⁾ Dară poate va zice cinevă că «voiesc». Inșă iu-

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap 13 din Faptele Apostolilor.

²⁾ Partea morală. Nu ni este deajuns numai a voi să ne mîntuim, ci mai trebuie încă de a face și fapte de acelea care ne duc la mîntuire, — și că de vom aveă bună voință neclintită, vom îndeplini cu ușurință chiar și cele ce ni se par a fi greu de îndeplinit. (*Veron*).

biților, nimeni nu este atât de tâmpit, în cât să nu voiască, ci nu este deajuns, numai de a voi cineva. Ar fi deajuns, dacă tu ai voi precum trebuie, și ai face cele ale celui ce voiește, însă acum tu nu voiești după cât trebuie. Și dacă credeți, apoi să examinăm faptul acesta și în alte cazuri. Spune-mi, te rog: oare cei ce voiește a-și lua femeie, este deajuns numai de a voi, ca să reușească? De loc; ei caută mai întâi o pețitoare, caută prieteni cari să vegheze împreună cu dânsul, apoi strânge și parale. Negustoriul de asemenea nu s'ar mulțami numai să voiască, stând acasă, ci închiriează și corabia, strânge corăbieri și lopătari, împrumută bani, cutrieră țările, și caută să afle prețurile vânzărilor. Deci, cum să nu fie absurd de a arăta atâta interes pentru cele pământești, iară pentru câștigarea ceriului mângâindu-ne numai în a voi? și chiar încă nici a voi precum se cade nu o dovedim îndeajuns. Căci cel ce voiește precum trebuie, odată cu voința el face și faptele care îl duc la lucrul voit. Și fiindcă foamea te silește a te hrăni, apoi tu nu aștepti ca automatic să-ți vină mâncările, ci faci totul pentru a-ți strânge hrana trebuitoare. Tot așa faci și când ești însătat, sau când tremuri de frig, cum și în toate cele de acest fel, unde singur ești lucrătoriu și stăruitoriu în îngrijirea trupului tău.

Acest lucru fă-l și când e vorba de împărăția lui Dumnezeu, și numai decât te vei învrednici de ea. Că de aceia Dumnezeu a pus în om liberul arbitru, ca nu cumva la urmă omul să-l învinovătească pe Dumnezeu, că l'a legat cu sila, și că silit fiind el face faptele pe care le face. Dară tu în loc să fi mulțumit pentru cele cu cari ai fost cinstit, faci din contra, căci te revolti și cărtești într-una asupra lui Dumnezeu, — fiindcă pe mulți am auzit spunând: «De ce oare Dumnezeu m'a făcut stăpân pe virtute? sau mai drept vorbind, de ce m'a lăsat de capul meu ca să aleg binele sau răul»? Dar ce trebuie să facă? Trebuie poate ca dormind tu, sau îmbuibându-te și tăvălindu-te în rale, să te ridice în împărăția cerurilor? Dară atunci nu te-ai mai fi depărtat de rău. Dacă astăzi când îți stă de față amenințarea, și încă nici așa nu te depărtezi de rău, de și chiar ceriul ți l'a pus ca premiu, apoi atunci când vei încetă de a mai fi leneș, și cu mult mai rău încă decât până acum? Și nu vei avea nici măcar aceia să spui,

că «mi-a arătat de sigur cele bune, însă nu m'a ajutat», căci multă ajutorință ți-a făgăduit.

«Dară, zici tu, virtutea este greoaie și cu anevoință de indeplinit, pe când răul poartă cu sine multă plăcere; răutatea este largă și încâpătoare, pe când virtutea este strâmtă și anevoioasă». Apoi oare din început, spune-mi, au fost amândouă așa? Dară iată că cele ce spui acum, tu le spui fără să vrei în favorul virtuții, — atât de mare este adevărul. Că dacă două au fost căile: una care ducea la cuptoriul cel cu foc, iară ceialaltă la raiu, una eră largă și încâpătoare, și ducea la cuptoriul cel cu foc, pe când ceialaltă de și strâmtă, totuși ducea la paradis, apoi atunci pe care ai fi ales-o? Chiar de mă vei contrazice, totuși nu mă vei putea contrazice în cele mărturisite de toți, ori și cât ai fi fără de rușine. Cum că virtutea care are un început greu, — nu însă și sfârșitul — este mai mult de preferat, eu mă voi încerca a vă convinge pre voi, chiar din împrejurările care sunt în mâna voastră. Și dacă voiți, apoi mai întâiu să luăm în examinare meșteșugurile, căci ele au începutul totdeauna încărcat de durere și năcazuri, pe când sfârșitul este încărcat de foloase și de mulțămiri. «Dară, zici tu, nimeni nu s'a atins vre-odată de vr'un meșteșug, dacă n'a avut pe cine-vă care să-l silească. Căci, când tînărul este stăpân pe dânsul, el mai degrabă va alege ca la început să se dezmerde în desfătări, fie chiar că ar suferi mii de răle la sfârșit, decât să se muncească la început, iară după aceasta să se bucure din acele ostenele». Inșă, cel ce ar face așa, de sigur că este orfan de cuget, și robul unei trândăvii copilărești, — pe când cel ce face contrariul dă dovadă de înțelepciune și bărbăție. Tot așa deci, și noi, dacă nu am fi copii cu mintea, de sigur că nu ne-am asămăna cu cel orfan de cuget și prost, ci cu cel ce are tată.

Deci, trebuie a alungă dela noi cugetarea orfanească, și să nu mai invinovățim împrejurările; și să punem frâu conștiinței, care nu o va lăsa să se dezmerde mai mult, ci să alerge și să se lupte. Și cum nu este absurd, ca pe copii să-i ducem și să-i îndrumăm în întreprinderi al căror început este greu și obositoriu, iară noi să ne găsim cu totul din contra în afacerile duhovnicești? — de și chiar și în afacerile lumești nu se poate susțineă numai decât că sfârșitul va fi bun întotdeauna. Căci iată de pildă moartea fără vreme, sau să-

răcie, sau sicofandiile, sau schimbarea împrejurărilor, ca și altele multe de acest feliu, fac ca să se lipsască de roadele atâtor ostenele. Dară chiar de ar reuși cei ce întreprind asemenea ocupațiuni, cu nimic mare nu se vor folosi, fiindcă toate ostenelele lor se mărginesc numai în viața prezentă, — pe când fiind vorba de cele duhovnicești, noi le alungăm nu ca pe cele pământești și trecătoare, și nici nu ne temem de sfârșitului lor, ci speranța noastră este încă mai mare și mai sigură, chiar după ducerea noastră de aici.

Deci, ce iertare și ce justificare vor putea avea cei ce nu voiesc a se pregăti cu ostenelele virtuței? Dară poate că iarăși veți întreba: de ce calea virtuței este strâmtă? În palatele împărătești cele de pe pământ, tu nu pretinzi ca să între cineva dintre curvari, sau bețivi, sau neînfrânați, — iară în ceriuri pretinzi ca să între toți oamenii, fie că sunt încărcăți de dezmerdări, de beții, de lăcomii și de toată răutatea? Și cum vor fi acestea vrednice de iertare? «Inșă, zici, eu nu am spus aceasta. ci de ce calea virtuței este strâmtă și nu largă și încăpătoare?» Și cu toate acestea, dacă am voi, ar fi foarte ușor de îndeplinit fapta cea bună. Căci, în adevăr, ce este mai ușor? spune-mi; a sparge cineva zidul, și după ce a luat cele ce erau în casă a cădea în temniță, sau că mulțumindu-se cu cele ce are, să fie slobod de ori ce frică? Și încă n'am spus totul; ce este mai ușor? spune-mi; a vătăma pe toți, și după ce pe un timp scurt s'a dezmerdat, la urmă să fie bătut și torturat în veci, — sau a trăi în sărăcie și a suferi pe un timp scurt, iară la urmă a se dezmerda într'una? Până acum nu am cercetat ce este mai folositoriu, ci ce este mai ușor. Ce este mai plăcut? spune-mi; a vedea un vis plăcut și a fi pedepsit la urmă, sau a vedea un vis urât și a se dezmerda la urmă cu adevărat? Nu este invederat că aceasta din urmă? Deci, cum ție numești virtutea grea și obositoare? Este obositoare numai față de lenevirea noastră, dară cum că este lesnicioasă și ușor de îndeplinit, ascultă ce spune Christos: „Jugul meu este bun, zice, și sarcina mea ușoară“. (Math. 11, 30), — dară dacă tu nu simțești ușurința ei, apoi e dovadă că nu ai bunăvoință puternică. Dupre cum când aceasta este cu adevărat, toate cele grele se par ușoare, tot așa și când ea lipsește, toate cele ușoare se par grele. Că ce poate fi

mai plăcut și mai fără osteneală ca mana din pustie, ce se găsiă pe mesele Israelitenilor? Și cu toate acestea îi se nemulțumiau, de și se îmbuibau de ea. Ce este mai amar ca foamea și ca celelalte greutăți pe care le suferă Pavel? Dară iată că el saltă, se bucură și ziceă: „Acum eu mă bucur întru pătimirile mele” (Col. 1, 24). Deci, care este cauza? Deosebirea de păreri numai, și când tu vei reuși de a-ți forma părerea așa după cum trebuie a fi, atunci vei vedeă ușurința virtuții. Că dacă virtutea ar fi cu totul obositoare, iară răutatea în totui ușoară și plăcută, cu drept cuvânt ar puteă zice cinevă dintre cei lipsiți de voință, că răutatea este mai ușoară decât virtutea; — dară când amândouă au început, una început greu și anevoios, iară cealaltă ușor și plăcut, pe când sfârșitul este cu totul contrar la dănsese, fiindcă sfârșitul unuia este plăcut, în timp ce al celeilalte greoiu și de nesuferit, — apoi care este mai de preferat, în același timp și mai ușoară? «Dară, zici tu, de ce oare cei mai mulți nu preferă ceia ce este mai ușor?» Fiindcă unuia nu cred în viața viitoare, iară alții de și cred, au totuși o părere greșită, și preferă plăcerea trecătoare în locul veșniciei plăceri. «Așa dară răutatea zici tu, este mai ușoară?» Nu este mai ușoară, ci rezultatul unui suflet slab. După cum cei ce sufăr de friguri, nu doresc băutura răcoritoare fiindcă li este plăcut a se desmierdă pe un timp scurt, în loc să sufere arșița într'una, ci fiindcă nu se pot stăpâni de dorința absurdă de a bea, — tot așa și aceștia.

Ai văzut deci, cum răutatea nu este ușoară? Dară dacă vofești, să examinăm tot acest lucru și în înseși împrejurările în care se află. Ce este mai plăcut și mai ușor? spune-mi; — însă să nu judecăm lucrurile după plăcerea celor mulți, fiindcă nu trebuie de a judecă niciodată după părerea celor bolnavi, ci după a celor sănătoși; — deci, ce este mai ușor? spune-mi; a dori averi multe sau a fi mai presus de această dorință? Mic mi se pare că aceasta din urmă este mai ușor de realizat, iară dacă poate nu crezi, apoi să examinăm înseși faptele. Fie, deci, unul care dorește averi multe și altul care nu dorește nimic. Deci, ce este mai bun? spune-mi; ce este mai respectat? Dară aceasta să o lăsăm, fiindcă este de toți mărturisită, cum că acest din urmă este mai de respectat decât celălalt, — și deci acum nimic să nu mai vorbim de aceasta; — însă care din doi va trăi o

vieață mai ușoară și mai plăcută? Iubitorii de argint nici de averile ce le are nu se va bucura, căci ceia ce are nu se îndură de a cheltui, ci mai degrabă ar prefera ca să i se taie carnea de pe trup, decât să cheltuiască banii, pe când cel ce disprețuește averile, deja a câștigat un bun mare, acela că el se va bucura cu multă libertate de ceia ce are, și se va folosi de avutul său. Deci, ce este mai plăcut? A se bucura cineva în liniște de averile sale, sau că trăind sub stăpân atât de aspru ca bogăția, să nu permită nimănui de a se atinge de ale sale? Acest lucru este, mi se pare, întocmai ca și cum doi bărbați având două femei și iubindu-le mult, nu le-ar întrebuința însă deopotrivă, ci unul s'ar atinge de femeia sa și ar fi în relații cu dânsa, iară celălalt nici măcar nu s'ar apropiea de femeia sa. Să spun și altceva, arătând plăcerea unuia și desgustul celuilalt? Iubitorii de argint niciodată nu se va depărta de această poftă, nu numai că nu poate să răpiască avutul tuturor, ci încă că ori și câte ar avea el le consideră ca și cum n'ar avea nimic, — pe când cel ce disprețuește averile, totul va crede și va considera ca de prisos, și nu-și va chinul în zădar sufletul cu poște nesfârșite. Nimic nu este atât de torturătoriu pentru un om, ca o dorință lipsită de mulțămire, ceia ce dovedește mai cu samă părerea cea coruptă. Căci te gândește: cel ce dorește averi și-și agonisește multe, el totuși se găsește ca și cum n'ar avea nimic. Dară oare ce ar putea fi mai plictisitoriu și mai de nesuferit ca această boală? Și nu numai acesta este răul cel mare, ci și aceia că având averi el crede totuși că nu are nimic, și se sbuciumă ca și cum n'ar avea nimic. Chiar de ar putea răpi avutul tuturor, el mai mult încă se mâhnește. Chiar de ar câștiga o sută de talanți, el totuși se tulbură că n'a câștigat o mie. De ar câștiga o mie, el este mâhnit că n'a câștigat un milion, și, în fine, ori-ce câștig fie cât de mare, pentru dânsul este un adaos la sărăcie, căci cu cât ar câștiga mai mult, cu atât mai mult va dori. Așa dară cu cât cineva va câștiga mai mult, cu atâta devine mai sărac, fiindcă cel ce dorește mai mult, este cel mai mare sărac. Când cineva are o sută de talanți, nu este tocmai atât de sărac, când însă are o mie de talanți, atunci mai cu samă este sărac, căci el nu se mai mulțamește cu mii ca la început, ci i se pare că are nevoie de milioane. Deci, dacă a dori și a nu reuși în dorință o nu-

mești plăcere, apoi atunci mi se pare că tu nu cunoști natura plăcerii adevărate. Cum că aceasta nu este plăcere, ci tortură, să o cercetăm și din altă parte. Când noi suntem însățați, nu oare pentru aceia suntem mulțumiți bând, că adevărat conținem setea, și prin urmare de aceia a bea este o plăcere, căci ne izbăvește de niște munci grozave? De sigur că așa este. Dară dacă am voi să stăm pururea în această poftă, apoi atunci nu vom avea nici o scuză de pedeapsă bogatului aceluia din evanghelie, fiindcă și dorința aceluia de a-și astâmpăra setea cu o picătură de apă eră osândă, pe câtă vreme nu se găsiă nimeni care să i-o implinească. Și tocmai acest rău mi se pare că-l sufăr veșnic și iubitorii de argint, căci și sufletul lor arde după averi mai mult decât a celor însățați. Bine a spus cineva, că iubitorii de argint sunt idropicați, fiindcă precum cei idropicați purtând multă apă în trupul lor, ard încă mai mult, tot așa și iubitorii de argint, cu cât au averi mai multe, cu atât doare mai mult. Cauza este, că nici idropicații nu au apa în locurile convenite, și nici iubitorii de argint nu au pofta lor în marginile judecării sănătoase.

Deci, iubiților, să fugim de această boală străină și curioasă, să fugim de rădăcina tuturor rălelor, să fugim de gheena prezentă, fiindcă pofta de averi este o adevărată gheacă. Deschide sufletul fie-căruia, și al celui ce disprețuiește averile, și al celui ce nu le disprețuiește, și vei vedea că acest din urmă se aseamănă cu cei nebuni, căci el nu vrea să vadă, nici să auză ceva, pe când cel dintâi se aseamănă cu un liman slobod de orice valuri, și el este prietenul tuturor, pe când celălalt este dușmanul tuturor. Acesta, chiar de i-ar tuă cineva ceva, el totuși nu se supără, sau de i-ar da cineva ceva, el nu se mândrește, ci are cu dânsul o libertate însoțită de toată siguranța. Acela este silit de împrejurări de a linguși și de a se fățărnicii înaintea tuturor, pe când acesta înaintea nimănui. Deci, dacă iubitorul de argint este fricos și ipocrit, și viclean, și sărac în același timp, și este plin de groaza pedepsii și a osândei, pe când cel ce disprețuiește averile se bucură de toate cele contrare, apoi nu este destul de învederat că virtutea este plăcută și ușoară de îndeplinit? Dară de am trece în revistă și celelalte răle, am putea dovedi că nu este nici un rău care să aibă oarecare mulțămire și plăcere. Acestea deci știindu-le, iubiților, să ne îndeletnicim cu

virtutea, ca astfel să ne bucurăm și aici de plăcere, în același timp să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia să cade slava în veci. Amin.

OMILIA XV

„Cu adevărat se aude între voi curvie, și curvie ca aceea care nici între păgâni nu se numește, ca să aibă cineva pre femeia tatălui său. Și voi v'ați semețit, și nu mai bine ați plâns, ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta“ (Cap. 5, 1. 2).

Când li vorbiă pentru intrigile și împerecherile dintre dânsii, nu din început li vorbește cu dispreț, ci mai întâi cu multă prudență, și numai după aceea a sfârșit în acuzațiuni, zicând așa: „Că mi s'a arătat mie pentru voi frații mei, dela cei ce sunt ai Chloei, că priciri sunt între voi“. Aici însă nu așa, ci dela început vorbește cu asprime, și dă pe față rușinea faptului. Căci el n'a zis: «De ce a curvit cutare»? ci „se aude între voi curvie“, ca nu cumva fiind cu totul străini de acuzațiune să se trândăviască, ci lovindu-i pe toți în deobște, să devină băgători de samă, fiindcă se defăimase biserica. «Nimeni, zice, nu va grăi că cutare a curvit, ci că păcatul acesta s'a petrecut în biserica Corinthenilor». Și n'a spus «s'a îndrăznit curvica» ci „se aude de o curvie care nici între păgâni nu se numește“. Pururea el iă în deridere pe credincioși cu fapte de ale păgânilor, căci de pildă Thesalonicienilor scriindu-li ziceă: „Fiecare din voi să-și stăpâniască vasul său întru sfințenie și cinste, nu întru patimă de poftă ca și păgânii cari nu cunosc pre Dumnezeu“ (I Thesal. 4, 4. 5), iară Colosenilor și Efesenilor li ziceă: „ca să nu mai umblați voi precum și celelalte neamuri umblă“ (Efes. 4, 17. Colos. 3, 7). Deci, dacă a păcătui aceleași

ca și păgânii este neiertat, dară încă a-i și întrece pe aceia? «Printre păgâni, zice, nu numai că nu se îndrăznește de a se face un asemenea păcat, ci încă nici nu se numește». Ai văzut unde a ridicat păcatul? Când, deci, se arată descoperind niște astfelu de feliuri de curvii, pe cari necredincioșii nici măcar nu le știu, apoi mărimea păcatului este negrăită. Și expresiunea „între voi“ este zisă cu multă emfază, adică «între voi cei credincioși, cei cari v'ați împărțășit de atâtea taine negrăite, cari sunteți chemați în ceriuri». Ai văzut de câtă supărare și năcaz este încărcat cuvântul lui? Câtă mânie asupra tuturor? Dacă el nu ar fi fost plin de mânie, și nici nu s'ar fi adresat cătră toți, ar fi zis atunci astfelu: «Fiindcă am auzit că cutare a curvit, apoi pedepsiți-l pre el», dară acum el nu face așa, ci pe toți delaolaltă îi atinge. Dacă îi i-ar fi scris mai din nainte de acest fapt, de sigur că li-ar fi zis vorbele de mai sus; dară fiindcă nu numai că nu i-au scris, ci încă chiar astupau păcatul, din această cauză întrebunțează multă asprime în vorbă.

„Ca să aibă“ zice, „cinevâ pre femeia tatălui său“. Dară oare de ce n'a zis: «a curvit cu femeia tatălui său»? Faptul cel cu desăvârșire rușinos îl trece în tăcere. De aceia trece mai cu demnitate peste acest fapt, care dejă a fost dat la iveală și prin cele spuse mai înainte, ca astfelu sporind mărimea păcatului, să arate că printre dânșii se cutează a se face fapte de acelea, de care lui nici nu-i este slobod ale grâi. De aceia și mai departe înaintând cu cuvântul, tot în acest mod se exprimă, zicând: „Să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta“. Și iarăși pare că'i este rușine și să roșește de a grâi clar, obicei pe care îl avem și noi când e vorba de fapte rușinoase. Și n'a zis: «pe mama sa vitregă», ci „pre femeia tatălui său“ ceia ce mai mult încă atinge. Când singure denumirile sunt de ajuns spre a învinovăți, apoi atunci el face uz numai de acestea, fără a mai adăoga ceva. «Și să nu-mi spui, zice, că unul numai este care a curvit, căci păcatul acelaia a devenit comun tuturor». De aceia a și adaos imediat: „Și voi v'ați semețit“ (Vers. 2), nu din cauza celui păcat, căci ar fi o absurditate de a o spune, ci din cauza exem-

plului și a poveței date de acela. Apostolul însă nu o spune aceasta pe față, ci lasă să se întrevadă, ca astfel mai puternic să-i atingă. Dară tu te gândește la înțelepciunea lui Pavel, căci după ce mai întâiu a doborât înțelepciunea așa zișilor înțelepți, și a arătat că acea înțelepciune prin sine însăși nu este nimic, chiar și de nu i-ar stă în față vr'un păcat, apoi vine totmai la urmă și vorbește și de acel păcat. Dacă apostolul spre a pune în comparațiune cu acel curvariu — care poate cră unul dintre acei înțelepți — charul înțelepciunii, ar fi zis că acest char este mare și neprețuit, de sigur că nu ar fi făcut vr'un lucru mare; — dară acum când el a doborât înțelepciunea chiar și fără a fi însoțită de păcat, și a reușit a o arăta ca nefiind nimic, aceasta este a o dă în priveală ca ceva cu desăvârșire netrebnic. De aceia mai întâi făcând comparațiunea în acest mod, la urmă aminteste și de păcat. Cu acel curvariu apostolul nu găsește de demnitatea lui de a vorbi, arătând chiar prin aceasta mărimea necinstei, iară lor li spune că mai bine ar fi irebuit să plângă, să se bocească și să-și acopere fața de rușine, «pe când acum, zice, voi faceți cu totul din contra».

De aceia a și adaos: „Și voi v-ați semețit, și nu mai bine ați plâns“. «Dară ce s'a întâmplat, ca să plângem»? — zici tu. «S'a întâmplat răspunde, apostolul, că defăimarea bisericei s'a întins preste toți». «Și dacă vom plânge, zici, ce vom reuși, sau mai bine zis, ce folos vom avea de aici»? „Ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta“, zice. Și nici aici nu-i trece numele, sau mai bine zis, nicăiri nu-l numește, ceia ce și noi obișnuim a face, când e vorba de faptele cele mai murdare. Și n'a zis «scoateți-l din mijlocul vostru» ci întocmai ca de o boală sau o molimă molipsitoare, eră trebuință de plâns și de rugăciuni îndelungate, „ca să se ridice dintre voi“ zice, adecă trebuie de a face rugăciuni și, în fine, totul, spre a scăpa de el. Nu-i acuză că nu l-au înștiințat de acest fapt, ci pentrucă nu au plâns și nu s'au rugat ca să se ridice din mijlocul lor acel curvariu, arătând că aceasta trebuiă să se facă și fără dascal, pentru însămnătatea celui păcat.

„Eu dară nefiind la voi cu trupul, iară cu

duhul fiind acolo" (Vers. 3). Privește câtă mânie, căci nici nu lasă a i se aștepta prezența lui la dâșii, și nici că numai după ce'l vor primi să-i certe, ci se grăbește de a-i predomină din capul locului, voind a alungă asemenea fapte ca pe o molimă primejdioasă, mai înainte de a se împrăștiie în toți trupul. De aceia și adaoge zicând: „Iată am judecat ca cum ași fi de față“. Acestea le zicea nu numai grăbindu-i pe dâșii spre hotărîrea luată, și ne mai lăsând timp de intrigi, ci și infricosându-i, ca unul ce știea faptele petrecute acolo și judecata dată de dâșii. Aceasta va să zică a fi de față cu duhul, după cum și Eliseiu eră de față cu Gheezi, căci zicea: „Au doară n'a fost cu tine duhul meu, când s'a întors omul din charul său spre întîmpinarea ta" (IV. Imp. 5, 26)? Vai! Cât de mare este puterea charului, dacă face pe toți de a fi deopotrivă, și pe cele depărtate le face a fi cunoscute! „Iată am judecat ca cum ași fi de față“ Nu-i lasă cătuși de puțin de a înțelege în alt mod, căci el a pronunțat hotărîrea ca fiind față. «Să nu-mi spui, zice, de amânări și zăbavă, căci nimic alt nu trebuie a se face».

Mai departe apoi, ca nu cumvâ să se pară că prea mare îi este autoritatea, și nici cuvântul să nu fie prea semei, privește cum îi face și pe dâșii părtași hotărîrei, căci zicând „am judecat“, a adaos imediat: „Întru numele Domnului nostru Iisus Christos, adunându-vă voi și duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Christos, să dați pre unul ca acela Satanei" (Vers. 4, 5). Și ce înșamnă „întru numele Domnului nostru Iisus Christos"? Adecă «dupre Dumnezeu, iară nu stăpâniți de prejudiții omenești». Sunt unia carii citesc acest pasaj precum urmează: „Pre cel ce a făcut aceasta așa, întru numele Domnului nostru Iisus Christos“, și punând aici punctu-virgula, sau însemnând jumătatea periodului, citesc mai departe astfel, zicând: „adunându-vă voi și duhul meu, să dați pre unul ca acela Sa-tanei“. Și zic că ideia unei astfelu de citiri este precum urmează: «Pre cel ce a făcut aceasta așa, întru numele

lui Christos, zice, dați-l Satanei; adecă pre cel ce intru numele lui Christos a făcut de ris biserica, pre cel ce a cutezat a face astfelu de necuviință chiar și după ce a devenit credincios, și a căpătat numele de creștin, pe unul ca acela dați-l Satanei». Mie însă mai adevărată mi se pare părerea cea dintâi. Și care este aceasta? „Intru numele lui Iisus Christos adunându-vă voi“, adecă «însuși numele Domnului adunându-vă pre voi, acel nume pentru care vă adunați».

„Și duhul meu“. Iarăși se pune printre dânșii, ca astfelu când vor hotări, ca fiind el de față, să-l taie pre acela dela biserică în așa chip, în cât nimeni să nu îndrăznească de a-i acordă vre-o iertare, știind că Pavel va recunoaște cele petrecute. Apoi mai mult încă voind a înfricoșă, zice: „Cu puterea Domnului nostru Iisus Christos“, adecă, sau că «Christos poate să vă acorde un astfelu de char, ca să-l predați pre acela diavolului» sau că «și Christos împreună cu voi dă aceiași hotărâre» Și n'a zis «să dați pre unul ca acesta Satanei» (ἐκδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ) ci „să predați pre unul ca acesta“ (παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ) deschizându-i ușile pocăinței, și predându-l ca unui pedagog. Și iarăși „pre unul ca acela“ astfelu că năicăre nu poate suferi de a aminti numele acelui curvariu.

„Spre peirea trupului“, duple cum s'a petrecut cu fericitul Iob, deși nu sub aceleași împrejurări. Acolo pentru cununi mai strălucite, aici însă pentru dezlegarea păcatelor, ca să-l zmuncească și să-l atragă din ghiarele celui viclean. Și cu toate acestea aiurea spune că „judecându-ne dela Domnul ne certăm“ (I. Cor. 11, 32), adică pătimim cele rele fiind judecați de dânsul, — aici însă dă Satanei pre acel curvariu, voind prin aceasta mai mult a-i atinge. Dară și aceasta s'a făcut tot duple voința lui Dumnezeu, ca să i se pedepsească trupul. Fiind că poftele se nasc din imbuibarea și dezmerderea trupului, de aceia pedepsește trupul. „Ca duhul să se mântuiască“, adecă sufletul, și nu ca cum acesta s'a mântuit singur, ci și duhul mărturisind aceasta, căci sufletul fiind mântuit, negreșit că și trupul se va împărtași și bucura de mântuire. Căci pentru suflet a devenit muritoriu păcătuiind, și daca sufletul va face cele drepte,

atunci și trupul se va bucura de mare slavă. Unii zic, că duhul însamnă charul lui Dumnezeu, care se stinge păcătuind noi. «Deci, ca nu cumva, zice, să se întâmple aceasta, pedepească-se trupul, ca prin pedeapsă făcându-se mai bun, să atragă la el charul lui Dumnezeu. și în acea zi să se găsească mântuit și curat de păcate». Așa dară o vorba mai mult de cel ce se îngrijește și vindecă rălele, și nu de cel ce pedepește în zadar și fără scop. Mai mare este câștigul decât pedeapsa, căci pedeapsa este momentană, pe când câștigul este veșnic. Și n'a zis simplu „ca duhul să se mântuiască” ci a adaos: „în ziua Domnului Iisus”. Bine face el că li amintește la timp de ziua aceea, ca astfel și ii să vină mai cu plăcere la îndreptare, în același timp și acel curvariu să primiască acestea, nu ca niște cuvinte izvorâte din mânia, ci mai mult ca o prevedere a părintelui iubitoriu de fii. De aceea a și zis: „spre peirea trupului” adevă a și pus deja legi și hotare diavolului, și nu-l lasă de a merge mai departe, ceia ce zicea Dumnezeu și pentru Iob: „Numai de sufletul lui să nu te atingi” (Iob. 1, 12. 2, 6).

Deci, după ce dă hotărârea pe scurt și nestăruind, mai mult în această chestiune, iarăși adaoge înfruntarea făcută cu puțin mai înainte, și se adresează către dânsii, zicând: „Nu este bună lauda voastră” (Vers. 6), arătând prin aceasta că dânsii până în prezent nu au lăsat pe acel curvariu să se pocăiască, lăudându-se încă cu dânsul. Apoi arată că el face aceasta cruțându-l nu numai pe acela, ci chiar și pe dânsii, pentru care și adaoge: „Au nu știți că puțin aluat toată frământătura dospește”? «De și păcatul, zice, este al aceuia, cu toate acestea dacă este neglijat, acest păcat poate să molipsiască tot trupul bisericii. Când cel întâi păcătuind nu este pedepsit, iute se vor molipsi și alții». Acestea le zice, arătând că lupta lui nu este pentru unul numai, ci că se îngrijește pentru întreaga biserică, și de aceea a și făcut uz de icoana aluatului. «Dupre cum aluatul, zice, de și este puțin, totuși preface întreaga frământătură, tot așa și acest curvariu dacă va fi lăsat nepede-psit, și păcatul lui va rămânea nerăzbnat, atunci va molipsi și pe alții».

↳ „Curățiți dară aluatul cel vechiu”. (Vers. 7),

adecă pe acest rău, sau mai drept vorbind, el nu spune numai pentru acest curvariu, ci face aluziune și la alții, căci nu numai curvea este un aluat, ci în genere orice răutate. Și nu zice simplu: «curățiți—καθαράτε», ci «Curățiți din rădăcină—εκκαθαράτε», adecă curățiți cu exactitate, încât să nu mai rămână nici umbră, nici urmă din acest păcat. Când apostolul zice *εκκαθαράτε*, adecă «scoateți răul din rădăcină», prin aceasta arată că acel rău încă există printre dânsii, iară când zice „ca să fiți frământătură nouă, precum sunteți fără de aluat“ prin aceasta arată că răul încă nu stăpâniă pre mulți. Dară dacă zice „precum sunteți fără aluat“, nu spune doară că toți erau curați, ci «precum trebuie a fi voi», zice. «Că patele noastre Christos, pentru noi s'a jertfit. Pentru aceia să sărbăm, nu întru aluatul cel vechiu, nici întru aluatul răutăței și al vicleșugului, ci întru azimile curăției și ale adevărului». (Vers. 8). Astfeliu și Christos a numit aluat învățatura sa. Dară și apostolul stăruiește în această metaforă, amintindu-li de istorica veche, de paschă și azime, de binefacerile de atunci și de acum, de pedepse și osânde. Prin urmare timpul de față este timp de sărbare, căci zicând „să sărbăm“ nu spune: fiindcă pascha este de față, sau că cincizăcimea este de față, ci arată că pentru creștini orice timp este timp de sărbătoare, pentru mărimea bunurilor acordate nouă. Căci în adevăr, ce bun nu ni s'a acordat? Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om pentru tine, te-a izbăvit de moarte, te-a chemat în împărăția cerurilor. Deci, dacă atâtea ai câștigat și te-ai bucurat de ele, apoi cum să nu fi datoriu de a sărbă orice timp? Prin urmare nimeni să nu fie trist din cauza sărăciei, sau a boalei, sau a intrigilor satanicești, căci timpul ni este timp de sărbare. De aceia și zice Pavel: „Bucurați-vă pururea întru Domnul, și iarăși zic, bucurați-vă“ (Filip. 4, 4). În timpul sărbătorilor nimeni nu se îmbracă în haine zoioase și murdare, și deci nici noi, căci această sărbătoare este pentru noi nuntă, adecă nuntă duhovnicească, „Asemănatu-sa împărăția cerurilor, zice, omului împărat, care a voit să facă nuntă fiului

său“ (Math. 12, 2). Când împăratul face nuntă, și încă nuntă fiului său, ce ar putea să fie mai mare ca această sărbătoare? Deci, nimeni să nu între îmbrăcat în zdrențe. Cuvântul ni este nu pentru haine, ci pentru fapte necurate. Că dacă toți sunt îmbrăcați în haine curate și strălucite, și numai unul de se găsește la nuntă având haine murdare, este aruncat afară cu necinste, apoi poți singur pricepe cam câtă exactitate și curățenie ni se cere ca să intrăm la nuntă.

Dară apostolul nu li amintește de azime numai pentru aceasta, ci tot odată mai arată și afinitatea dintre Noul și Vechiul Testament, adică că nu este cu puțință de a intra iarăși în Egipt după azime, iară de ar voi cineva să se întoarcă îndărăt, atunci va pătimi ceia ce au pățimit Egiptenii. Toate acelea sunt umbră a acestora din Testamentul Nou, chiar de s'ar rușină Iudeul. Pentru aceia de-l vei întreba asupra acestora, nimic mare nu va putea spune, sau mai bine zis, mare va spune el, însă nu așa precum spunem noi, fiindcă nu cunoaște adevărul. Va spune de pildă că «Dumnezeu atât de mult a schimbat pe Egiptenii cari stăpânieau, încât pe noi cari eram stăpâniți cu sila de dânsii, și nu ne-au îngăduit măcar de a ni se dospi aluatul, ne-a scos din mijlocul lor». Dară de m'ar întreba cineva pe mine, apoi în toate acestea ar găsi nu Egiptul, nici pe Faraon, ci eliberarea de înșelăciunea demonilor, a diavolilor și a întunerecului; nu pe Moisi, ci pe Fiul lui Dumnezeu; nu marea Roșie, ci botezul încărcat cu mii de bunătăți, și în care omul cel vechiu s'a înecat. Tot pe Iudeu de-l vei întreba din ce cauză alungă aluatul din toate părțile, la aceasta va tăcea și nu-ți va răspunde nimic, fiindcă unele din acestea erau tipuri a celor viitoare, și aveau ca motiv cele petrecute, iară altele nici de cum, ca să nu fie cu puțință Iudeilor de a face rău, ca să nu stăruiască în umbră. Căci, spune-mi: de ce pretinde Moisi miel de partea bărbătească pentru paschă, miel fără vr'un betesug, de un an, și că „OS din trânsul să nu se zdrobiască“ (Exod. 12, 46)? De ce pretinde de a chemă la mâncarea mielului paschal și pre vecini? De ce pretinde de a stă în picioare, sau de a-l mânca sara? De ce pretinde de a unge pereții caselor cu sângele mielului paschal? La toate acestea nimic nu-ți va răspunde, decât că în Egipt eră așa; Egiptul în sus,

Egiptul în jos, și nimic mai mult. Eu însă, voiu spune și de ce pretinde sânge, și de ce să se mănânce sara, și de ce să mănânce cu toții la un loc, și de ce toți să stea în picioare.

Mai întâi de toate să spunem de ce aluatul este alungat din toate părțile. Deci, ce enigmă este aceasta? Adecă, că credinciosul trebuie a se izbăvi de orice răutate. Dupre cum acolo unde se va găsi aluat vechiu, unul ca acela se va pierde, tot așa și printre noi se va pierde acela la care se va găsi răutatea. Că nici nu se poate pricepe, ca pentru cele din umbra legei pedeapsa să fie atât de mare, iară pentru cele ale noastre să nu fie încă cu mult mai mare. Că dacă casele se curăță așa feliu de aluat, dacă se astupă gaurele șoarecelor, apoi cu atât mai mult trebuie de a cercetă noi sufletul, și a scoate din el orice cuget necurat. Toate acestea se petreceau și printre dânșii mai înainte, acum însă de loc, și pretutindeni pe unde este Iudeu, este aluat. În mijlocul cetăților se face azima, ceia ce este mai mult jucărie, decât lege. Deci, fiindcă a venit adevărul, apoi tipurile nu mai au loc. Astfeliu că chiar și prin acest exemplu, apostolul alungă cu toată puterea din biserică pe acel curvariu, ca și pe toți cei de acest feliu. «Nu numai că nu folosește, zice, când este de față unul ca acesta, ba chiar încă vatămă, molipsind trupul îndeobște. Și nici nu știe cinevă de unde vine putoarea, fiind ascuns putregaiul, ci acea putoare se atribuie obștii întregi». De aceia îi și îndeamnă ca grabnic să curățe aluatul cel vechiu „ca să fiți, zice, frământătură nouă, precum sunteți fără de aluat, că paștele noastre Christos pentru noi s'a jârțfit“. N'a spus «a murit», ci mai potrivit cevă cu subiectul: „S'a jârțfit“. Deci, nu căută niște astfeliu de azime, fiindcă nu ai nici miel de acest feliu. Nu căută un astfeliu de aluat, fiindcă nici azimele tale nu sunt de acest feliu. Când e vorba de aluatul cel natural, apoi ceia ce nu este dospit devine dospit, iară ce este dospit nici odată nu devine nedospit sau azimă, --- pe când aici cu totul din contra se întâmplă, dară aceasta n'a arătat-o apostolul. Privește și înțelepciunea fericitului Pavel, căci el nu dă speranțe de îndreptare curvariului aceleuia, ci poroncește de ași petrece întreaga viață în pocăință, ca nu cumvă cu niște astfeliu de făgăduinți să-l facă mai leneș. Căci n'a zis «să dați pe

acela Satanei, ca astfelu pocăindu-se se fie predat iarăși bisericei», însă ce? „Ca să se mântuiască în ziua Domnului Iisus“, adică îl trimite la acel timp, ca astfelu să-l facă de a fi veșnic înfricoșat. Și ceia ce trebuie a-i hărăzi după pocăință el nu o acopere sau dosește. Imitând iarăși pe stăpânul său. După cum Dumnezeu zice: „Încă trei zile și Ninevi se va nimici“ (Ionnă 3, 4), și n'a mai adaos: «iară dacă se va pocăi, se va mântui», tot așa și apostolul n'a mai spus: «iară de se va pocăi precum trebuie, apoi vom întări din nou dragostea spre dânsul», ci așteaptă ca el să facă acest lucru, și numai după aceea să primiascăarul. Dacă ar fi spus aceasta din început, atunci i-ar fi slăbit frica. Și de aceea nu numai că nu face aceasta, ci încă prin exemplul aluatului, nu-i lasă nici o speranță de reintoacere în sânul bisericei, ci îl păstrează pentru acea zi.

„Curățiți, zice, aluatul cel vechiu“ și „Să sârbăm nu întru aluatul cel vechiu“. Fiindcă acel curvariu s'a fost pocăit, se vede, apoi apostolul cu toată graba îl introduce iarăși. Dară de ce numeste aluatul cel vechiu? Sau că din cauza vieței noastre de dinainte este astfelu, sau pentrucă ceia ce este vechiu este aproape de nimicire, că este puturos și murdaru, precum este păcatul. Nu se defaimă aici cel vechiu cum s'ar întâmplă, și nici nu se laudă cel nou iarăși cum s'ar întâmplă, ci în raport cu subiectul din discuțiune. Căci și aiurea, de pildă, zice: „Vin nou este prietenul nou, iară de se va învechi, cu veselie îl vei bea“ (Sirah. 9, 13), lăudând pentru prietenie pe cel vechiu mai mult decât pe cel nou, și iarăși: „Cel vechiu de zile a șezut“ (Daniil 7, 9), unde iarăși cel vechiu este luat în senz de laudă și de slavă mare. Aiurea însă sfînta scriptură ia ca hulă pe cel vechiu sau învechit. Fiindcă lucrurile sunt variate și sunt compuse din multe elemente, de aceea scriptura le întrebuintază și pentru cele bune ca și pentru cele răle, însă nu sub aceiași semnificație. Privește acum cum cel vechiu este defăimat: „Fiii străini au mințit mie, fiii străini s'au învechit și au schiopătat din cărările lor“ (Ps. 17, 49), și iarăși: „Invechitu-m'am întru toți vrăjmașii mei“, și iarăși: „Invechitul în zile răle“ (Susana 5, 52). Tot

asemenia și aluatul se ia dese-ori și cu privire la împărăția ceriurilor, deși aici este defăimat, — acolo însă se ia într'un sens, iară aici în alt sens.

¹⁾ Mie mi se pare însă că vorba de aluat se adresează și preoților, cari sufăr de a fi în biserica lui Christos mult aluat vechiu pe care nu-l curăță din toate părțile, vorbesc de lacomi, de răpitori, și înfine de tot ceia ce scoate din împărăția ceriurilor. Căci de pildă lăcomiea este un aluat vechiu, și ori unde ar cădea, în orice casă ar intra, o face necurată. Chiar de ai stăpâni ceva cât de mic prin nedreptate, întreaga avere ți-a dospit'o acel puțin aluat. De aceia de multe ori acele puține introduse rău, scot pe cele multe câștigate bine. Nimic nu este mai putregăios ca lăcomiea. Chiar de ai încuea acest aluat în casă, chiar de ai zăvorî ușa sau ai face orice, totul vei face în zadar, căci ai încueat înăuntru lăcomiea, acel hoț primejdios, care poate a ți scoate de-acolo totul. «Dară ce? zici tu; nu cumvâ cei ce sunt lacomi sufăr cu toții de acestea»? Fără îndoială că vor suferi, dacă poate nu sufăr îndată. Dacă acum scapă de suferință, apoi atunci mai mult încă să se teamă, căci sunt păstrați pentru o pedepsă mai mare. Ba încă mai mult, că chiar de ar putea ei să scape, totuși cei ce moștenesc averile lor vor pătimi aceleași. «Dară, zici tu, unde este dreptatea aici»? Și totuși este foarte drept, căci cel ce a moștenit o avere încărcată de nedreptăți, de și el n'a răpit nimic, totuși stăpânește cele ale răpitorilor, și prin urmare să o știe el bine, că este drept de a pătimi pentru aceasta. Dacă tu ai luat averea cutăruia care a furat-o, iară acel răpit de dânsul venind ar cere averea înapoi, apoi oare ți-ar fi deajuns spre îndreptățire să răspunzi că nu tu l-ai furat pe el? Și ce ai răspunde, spune-mi, la o astfel de invinovățire? Că nu tu, ci altul l'a dezbrăcat? Dară tu stăpânești acum averea sau lucrul furat dela el. Că acela a răpit? Dară tu te bucuri acum de lucrul răpit. Toate acestea le prevăd chiar și legile cele profane, care lăsând la o parte pe cei au răpit sau au sustras avutul altora, poroncesc de a se cere dela aceia, la cari găsește cinevâ lucrul sau averea furată.

¹⁾ *Partea morală.* Contra lăcomiei și contra cămătarilor. Cum celor răi li merge bine și progresază, iară dreptii sunt muniți și săraci, și că răsplățile cele drepte și adevărate sunt în viitoriu. (*Veron*).

Deci, dacă cunoști pe cei nedreptățiți, întoarce înapoi lucrul răpit și fă cu dânsii ceia ce a făcut Zacheu acela cu multă bunăvoință, iară de nu știi și nu cunoști pe aceia, eu îți voi arăta și o altă cale, și nu-ți voi închide calea mântuirii. Imparte toată averea ta săracilor, și astfel vei mângâia de răul făcut. Dară dacă unuia au scăpat de acoste răle, care s'au răsfărat asupra copiilor sau nepoților lor, totuși alte rele au pățimit în locul aceloră. Și ce spun eu de cele de aici? Nu tot așa vei spune și în acea zi, când amândoi se vor înfătoșa goli, adică și cel ce a răpit ca și cel ce a fost răpit, sau mai bine zis, nu vor fi goli la feliu; căci de averi de sigur că amândoi vor fi goli la feliu, unul dintrâșii însă va fi încărcat de păcatele isvorâte din averi. Deci, ce vom face în acea zi, când înaintea tronului celui înfricoșat, cel ce a pățimit răle și a pierdut toate ale sale, va fi adus la mijloc, și tu nu vei avea pe nimeni apărătoriu? Ce vei spune cătră dreptul judecătoriu? Astăzi de sigur că ai putea conrupe tribunalul omenesc, dară pe acela nu-l vei putea. Și mai drept vorbind, nici astăzi nu ai putea, căci și astăzi este de față acel tribunal, căci Dumnezeu vede cele ce se petrec și este aproape de cei nedreptățiți, chiar și nechemat fiind. Cel ce a pățimit rele, chiar de n'ar fi meritabil de a se învrednici de vreo răzbunare, totuși fiindcă lui Dumnezeu nu-i sunt plăcute nedreptățile ce se fac aceluia, apoi cel nedreptățit are în el un apărătoriu nebiruit.

«Dară, zici tu, cum se face că cutăruia îi merg bine toate și progresează, deși el este un om rău»? Însă nu până în sfârșit va merge așa. Ascultă ce spune Pro-rocul: „Nu râvniți pre cei ce fac fără de lege, căci curând se vor uscă ca iarba“ (Ps. 37, 1. 2). Unde sunt, spune-mi, cei ce au răpit? Unde sunt speranțele lor cele strălucite? Unde numele cel vestit? Nu toate au trecut? Nu toate ale lor au ajuns vis și umbră? Aceasta să o aștepti pentru fiecare din aceștia, adică și pentru cel ce trăește și pentru cei după dânsul. Însă, nu tot așa sunt și cele ale bărbaților sfinți, și nici că nu se va putea spune și de dânsii, că cele povestite de dânsii sunt vis și umbră. Și dacă voiești noi vom aduce la mijloc chiar pe cel ce vorbește acestea, pe făcătorul de corturi, pe acest Cilician, despre ai căruia părinți nimic sigur nu se știe. «Dară, zici, cum este

cu puțință de a fi ca Pavel?» Și dorești cu orice preț de a fi ca el? Ai plăcere și voiești de a fi ca dânsul? «Da», zici tu. Așă dară vină pe acea cale pe care a venit el! și cei de după dânsul. Și care este acea cale? Unul zice: „In foame, în sete, în golătate“ (II. Cor. 11, 27), iară altul (Petru) a zis: „Argint și aur nu este la mine“ (Fapt. 3, 6). Astfelii, deci, îi nimic nu aveau și cu toate acestea pe toate le stăpâneau.

Deci, ce poate fi mai respectabil ca o astfel de voce? Ce poate fi mai fericit și mai plăcut? Alții se îngâmă tocmai când au averi și zic: «am atâtea talanți de argint, atâtea case, slugi și fălci de pământ nenumărate» pe când acesta este gol în toate și nu se împuținează de sărăcie, după cum fac cei ușurateci, nici nu își acoperă obrazul de rușine ca alții, ci încă se și mândrește. Unde sunt acum cei bogați, cei ce socotesc procentele banilor și procentele procentelor, cei ce hrănesc dela toți și nu se mai satură niciodată? Auzita-ți glasul lui Petru, care invederează sărăciea ca mamă a bogăției? acea voce care nu are nimic, și totuși eră mai bogată decât cei împodobiți cu diademe împărătești? Ei bine, această voce care nu are nimic, iată că morții îi învieă, și pe cei ologi îi îndreptă, și pe demoni îi alungă, și de atâtea charuri eră împodobită, ceia ce niciodată nu au putut să aibă toți cei îmbrăcați în porfiră, și cari au cu dânsii armate mari și înfricoșate. Această voce este vocea celor mutați dejă la cериuri, acelor ce au imitat pe corifeul apostolilor, acelor ce au ajuns până la capătul faptelor bune. Aceasta înseamnă a nu avea nimic și a stăpâni pe toți; aceasta va să zică a nu posedă nimic și a stăpâni cele ale tuturor. Iară dacă noi stăpânim cele ale tuturor, de toate suntem lipsiți. Poate că cele spuse vi se par ca o enigmă, însă nu este enigmă. «Dară, zici tu, cum cel ce nu are nimic, stăpânește pe toți? Oare nu stăpânește cu atât mai mult cel ce are cele ale tuturor?» Cătuși de puțin, ci cu totul din contra. Căci cel ce nu are nimic, tuturor poroncește, după cum făceau și apostolii, și casele din întreaga lume li erau deschise toate, și aveau mulțămire cei ce-i primiau, căci îi veniau ca la niște prieteni și rude. Ca de pildă au venit în casa vânzătoarei de porfiră¹⁾, iară aceea s'a pus la

¹⁾ Notă. A se vedeă Fapt. Apost. 16, 14.

dispoziția lor ca o slugă. Au venit și în casa temnicerului¹⁾ dară și acesta le-a deschis-o apostolilor cu toată bunăvoință, precum făceau și alții. Astfelii, deci, îi toate le aveau și nimic nu aveau. Din tot ce era al comunității nimeni nu spuneă că ar fi ceva al său, și de aceea toate erau ale lor. Cel ce consideră cele existente ca comune tuturor, va face uz nu numai de ale sale, ci și de ale altora ca de ale sale, pe când cei ce se despart de ceilalți și numai pe dânsul se crede ca stăpân al averilor sale, nici al acestora nu va mai fi stăpân. Și acest fapt se invederează din exemple. Cel ce nu are nimic pe lângă dânsul, nici casă, nici masă, și nici haină de prisos, ci pentru Dumnezeu se găsește lipsit de toate, se va folosi de toate cele comune ca de ale sale, și dela toți va lua tot ceia ce ar voi. Și așa felii cel ce nu are nimic, stăpânește toate cele ale tuturor. Cel ce are ceva, nici al acestora nu va mai fi stăpân, căci averea lui va fi mai mult a hoților, a tâlharilor, a mincinoșilor și a schimbării împrejurărilor, decât a lui.

Toată lumea a cutreierat-o Pavel și nimic nu avea cu el, de și nu se ducea la prieteni sau rude, căci la început mai ales el era războinic cu toții, — și cu toate acestea stăpâniă cele ale tuturor după ce intră în mijlocul lor. Anania și Sappira, însă, voind a doși puțin din prețul ogorului vindut, au căzut din totul împreună cu vieața. Deci, leapădă cele ale tale, ca astfelii să faci uz de cele străine ca de ale tale proprii. Dară... nu știu cum se face că am ajuns cu vorba la o astfelii de filosofie înaltă, uitând că grăesc oamenilor, cărora nu prea este plăcut de a lăpădă din ale lor, fie chiar ceva cât de mic. De aceea, cele spuse de noi sunt adresate mai cu seamă celor desăvârșiți, iară cătră cei nedesăvârșiți acestea zicem: «dați din averile voastre săracilor, sporiți-vă averea» căci zice scriptura: „Cel ce dă săracului împrumută pe Dumnezeu” (Prov. 19, 17). Dară de cumvâ te grăbești și nu vrei să aștepti timpul răsplăței, apoi atunci închipuește-ți pe cei ce împrumută bani, fiindcă nici aceștia nu vor a se bucură de îndată de procente, ci doresc a rămâne în mâinile împrumutătorilor capitalul cât se poate pe mai mult timp, numai bine înțeles, dacă sunt siguri de plată, și nu bănuiesc pe

¹⁾ Notă. A se vedeă idem cap. 5 din Fapt. Apost.

împrumutătoriu. Aceasta deci, facă-se și incazul de față. Lasă averile în sarna lui Dumnezeu ca să-ți întoarcă plata înmîită. Nu cere aici totul, căci de vei cere aici a îți se înapoiă totul, de ce te vei bucura acolo? De aceea și Dumnezeu înmagazinează acolo, ca fiind mai sigur decît în viața prezentă. De altfelu ei dă și aici, după cum zice: „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu, și toate celelalte se vor adaoge vouă“ (Math. 6, 33). Dară noi căutăm spre viața cea fericită din împărăția cerurilor și nu ne grăbim de a căută înapoierea tuturor ca să nu împuținăm răsplata, ci așteptăm timpul acela. Procentele de acolo nu sunt ca aceste de aici, ci de acele care se cuvin lui Dumnezeu de a da. Deci, niște astfelu de procente adunându-ni cu îmbeșugare, noi ne vom duce de aici în așa felu, că ne vom învrednici și de bunurile viitoare, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, se cade slava, stăpînirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

OMILIA XVI

„Scris-am vouă în carte să nu vă amestecați cu curvarii. Și cu adevărat nu cu curvarii lumii aceștia, sau cu laconii, sau cu răpitorii, sau cu slujitorii idolilor, de vreme ce ar fi trebuit dară să ieșiți din lumea aceasta. Iară acum am scris vouă să nu vă amestecați, dacă vreunul numindu-se frate, va fi curvariu, sau lacon, sau slujitoriu idolilor, sau ocăritoriu, sau bețiv, sau răpitoriu, cu unul ca acesta nici să mîncăți“ (Cap. 5, 9—11).

Fiindcă a fost zis mai înainte: „și nu mai bine ați plîns, ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta“ și mai la vale: „Curațiți aluatul cel vechiu“, apoi eră natural ca ii să bănuiască, că dînșii trebuie a fugi de toți curvarii.

Că dacă cel ce păcătuiește molipsește de păcatul său și pre cei ce n'au păcătuit, apoi cu atât mai mult trebuie a fugi de cei necredincioși și de alt neam. Dacă nu trebuie de a cruță chiar pe familiarul tău, din cauza vătămării și a molimei ce iesă dintr'insul, apoi cu atât mai mult pe alții. Acest lucru fiind presupus, eră natural ca li să se depărteze și să fugă și de curvarii cei de printre Elini, și asteliu ajungând lucru la imposibil, mai mult s'ar fi nemulțămît. Deci pentru îndreptarea acestei idei el vine și lămurește, zicând: „Scris-am vouă, să nu vă amestecați cu curvarii. Și cu adevărat¹⁾ nu cu curvarii lumiei aceștiea“. Pentru ce nu cumvă să se creadă că el nu le-a poroncit aceasta că fiind nedesăvârșiți, și că dânsii s'ar încercă să o facă ca fiind așa zis desăvârșiți, apoi el arată că aceasta este cu neputință a se face, chiar de ar voi cât de mult, fiindcă atunci ar trebui să caute o altă lume. De aceea a și adaos: „de vreme ce ar fi trebuit să ieșiți din lumea aceasta“. Ai văzut cum el este negreoiu în vorbă, și cum peste tot locul are în vedere nu numai puțința lucrului, dară și ușurința legiurilor sale? «Cum e cu puțință, zice, ca fiind om cu casă și tată de copii, ca făcând cele cetățenești, sau fiind meșteșugariu, sau ostaș în armată, să fugă de curvarii de preste tot locul, fiind cei mai mulți dintre Elini»? Curvarii lumiei el numește pe cei dintre Elini.

„Iară acum am scris vouă, că dacă vr'un frate va fi așa, cu unul ca acela nici să mânăcați“. Aici face aluziune și la alții carii viețuiesc în răutate. Dară cum oare fiind cinevă frate, adevă că creștin, poate să fie idololatra? Ceia ce s'a întâmplat și cu Samaritenii odinioară, carii preferau evsevicia înjumătățită. Dealtminterea chiar aici apostolul pune mai dinainte vorba de jărtfirea sau alipirea idolilor, pe care rămâne a o desvoltă după aceasta. „Sau cu lacomii“, zice, căci și contra acestora se rescoală apostolul. De aceea și zice: „Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbă-

¹⁾ Nota. Expresiunea din original *ὁ πάντας* în traducerea corectă și înțeleasă este: *nu cu totul, nu fără excepție, nu în general, așa că traducerea exactă a stihului acestuia ar fi: „și nu în general cu toți curvarii lumiei aceștiea, sau cu lacomii.... de vreme ce ar fi trebuit să ieșiți din lumea aceasta“.*

tatea? Pentru ce nu răbdați paguba? Ci voi înși-vă faceți strâmbătatea și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților“ (I. Cor. 6, 7. 8). „Sau bețiv“, căci și pe acesta îl invinovește mai departe, precum când zice: „Unul este flămând, iar altul este beat“ (I. Cor. 11, 21) și „bucatele pântecelui, și pântecelul bucatelor“ (Ib. 6, 13).

„Sau ocăritoriu, sau răpitoriu“, căci și pe aceștia i-a certat mai înainte. Mai departe apoi el pune și cauza pentru care nu-i împiedcă de a se amesteca cu păgânii, cari erau după cum spune, arătând că aceasta nu numai că este cu neputință, dară este și de prisos. „Că ce-mi este mie a judecă pre cei dinafară“? zice, numind aici pe cei deafară, și pe cei dinăuntru, adică pe creștini și pe Elini, după cum zice și aiurea: „Să cade lui și mărturie bună să aibă dela cei dinafară“ (I. Timoth 3, 7). Dară și în întâiea epistolă către Thesaloniceni, aceiași spune; zicând: „Să nu vă însoțiți cu el, ca să se rușineze“ și iarăși: «să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci să-l învățați ca pe un frate» (II. Thes. 3, 14. 15). Aici însă nu pune cauza. Și de ce oare? Căci acolo voiă ca îi să se mângâie, pe când aici nu are în vedere aceasta, fiindcă nici păcatul de aici nu este la felu cu cel de acolo. Acolo eră un păcat mai mic, căci el acuză de lene și trândăvie, pe când aici e vorba de curvie și alte păcate cu mult mai grozave. Dară chiar când ar voi cinevă să se ducă în casele Elinilor, apostolul nu-i împiedcă, tot pentru această cauză. Tot asemenea facem și noi, căci pentru fiii și frații noștri toate le facem, în timp ce pentru cei străini nu prea facem atâta vorbă. Dară ce? Oare Pavel nu se îngrijă de cei de afară? De sigur că se îngrijă, însă numai după ce primiau propoveduirea evangheliei, și se făceau răspunzători de învățătura lui Christos, numai atunci, zic, li legiuia și acestora, -- însă întru cât îi disprețuiau acea învățatură, eră de prisos de a li vorbi de poroncile lui Christos, în timp ce îi nu știeau pe Christos.

„Au nu pre cei dinăuntru voi fi judecați? iară pre cei dinafară Dumnezeu îi va judecă.“ (Vers. 12. 13). Fiindcă a fost zis: „că ce'mi este mie

a judecă pre cei din afară”, apoi ca să nu își închipuiască cineva că aceia rămân nepedepsiți, iată că el arată pentru aceștia un alt tribunal cu mult mai înfricoșat. Aceasta însă o a spus, pe deoparte pe aceia înfricoșându-i, iară pe de alta pe aceștia mângâindu-i, și arătând că pedeapsa aceasta momentană este cu mult mai dulce decât cea veșnică și fără de sfârșit, cea ce și aiurea zicea: „Iară judecându-ne deia Domnul ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim” (I. Corinth. 11, 32).

„Și scoateți afară pre cel rău dintre voi înși-vă” (Vers. 13). Aici a amintit de o zicere din vechiul Testament, arătând pe deoparte că și dânșii câștigă mult scăpând și izbăvindu-se ca de o boală oarecare molipsitoare, iară pe de alta arătând că ceia ce el poronțește nu este o inovație, ci încă dela început s'a părut aceasta legiuitorului, adevă de a tăia pe unuia ca aceștia dela comunitate. Acolo însă se poronțește mai aspru, aici mai blând. De aceia, cu drept cuvânt, ar putea cineva să se minuneze, de ce acolo permitea de a se pedepsi cel păcătos, și chiar a se nimici cu totul, pe când aici nu, ci îl duce la pocăință. Deci ce? Din ce cauză oare acolo se legiuia într'un feliu, iară aici în altfeliu? Pentru două cauze: întâi că aceștia erau duși la o luptă mai mare, și deci aveau nevoie și de o mai mare bunăvoință, — a doua apoi, care e și cea mai adevărată, că aceștia prin nepedepsire mai ușor se îndreptau, venind la pocăință, pe când aceia prin nepedepsire ar fi fost trași la o mai mare răutate. De aceia acolo pentru curvariu și pentru omoritoriu de oameni de îndată legiuiește pedeapsa cu moarte, pe când aici dacă se curăță prin pocăință, scapă de osândă. Cu toate acestea chiar și în Testamentul Nou ar putea vedea cineva pedepse cu mult mai aspre, precum și în Vechiul Testament cu mult mai blânde, și aceasta ca să se arate, că amândouă Testamentele sunt în afinitate, și că amândouă sunt ale unuia și aceluiași legiuitoriu. Și acolo ca și aici pedepsele sunt imediate, precum deasemenea în amândouă de multe ori după trecere de mult timp, ba de multe ori chiar nici după trecere multă de timp, ci numai pocăința fiind de ajuns lui Dumnezeu. De pildă în Vechiul Testament David care a preacurvit și a ucis, s'a mântuit prin pocăință, iară în Noul Testament vedem

cum Anania a pierit împreună cu femeia lui Sappira, pentru că au dosit o mică parte din prețul țarinei vândute. Dacă însă în Vechiul Testament, se găsesc mai multe de acestea decât în Noul Testament, apoi deosebirea persoanelor face și deosebirea unei astfel de economii.

„Au doară îndrăznește cineva din voi, având vre-o păcătuire împotriva altuia, a se judeca la cei nedrepti, și nu la cei sfinți“ (Cap. 6, 1)? Și aici deasemenea aduce învinovățire pentru lucruri mărturisite de toți. În capitolul dinainte zice: „cu adevărat se aude între voi curvie“ iară aici: „Indrăznește cineva din voi“? — arătând chiar din început mâniea ce-l stăpâna, și arătând că faptul săvârșit este din prea marea îndrăzneală și din nelegiuire. Dară de ce oare vorbind despre aceia, că nu trebuie să se amestece cu răpitorii sau cu lacomii, de-odată a introdus în discuțiune vorba că nu trebuie a se judeca de cei de-afară? Pentru că și îndeplinește o regulă a sa proprie. Obiceiul lui Pavel era ca să se îndrepteze tot ceia ce din întâmplare intră în discuțiune, ca și atunci când vorbind despre mesele obștești, de-odată a trecut cu vorba la tainele creștinismului. Deci, și aici, fiindcă a amintit de frații cei lacomi, și oarecum înfierbântat de grijă pentru îndreptarea celor păcătoși, nu se mai gândește să țină și în vorbă, ci păcatul introdus la mijloc prin continuitatea de idei, este îndreptat de dânsul, și astfel se reîntoarce iarăși la cele dintâi.

Dară să ascultăm ce zice el și de acestea. „Indrăznește cineva din voi, având vre-o păcătuire împotriva altuia, a se judeca la cei nedrepti, și nu la cei sfinți“? Până acum el învinovățește, și respinge, și degolește așa zicând faptul din înșeși vorbele ce le pune înainte. Și nu dela început combate judecata credincioșilor, ci numai după ce i-a înspăimântat prin multe, numai după aceia, zic, vine și răstoarnă cu totul ideia de a se judeca de cei necredincioși. «Mai cu samă, zice, dacă trebuie a se judeca cineva înaintea celor nedrepti pentru niscarevă nedreptăți, apoi mai bine să nu se judece». Dară aceasta o spune mai pe urmă, deocamdată el din început limpezește chestiunea, ca să nu se judece de cei de-afară. «Căci, zice, cum să nu fie ab-

surd, ca față de un prieten mic de suflet, să iă cineva ca judecătoriu și împăciuitoriu pe un dușman? Cum de nu te rușinezi și nu roșești când Elinul stă ca judecătoriu al creștinului? Și dacă în afaceri de cele lumesti nu trebuie de a fi judecat de Elin, apoi cum să li dăm voie lor de a stă ca judecători în chestiuni mai mari? Și privește cum a spus el, căci n'a zis «da cei necredincioși» ci „la cei nedrepti” punând expresiunea care îi eră trebuitoare în subiectul de față, încât să-i împiedece și să-i abată delă judecata aceloră.

Fiindcă vorba lui eră de judecată, apoi cei ce se judecă nimic mai mult nu caută, decât ca cei ce judecă să aibă multă îngrijire de dreptate,—și de aici sau mai bine zis, în baza acestul princip, el îi împiedecă și numai pare că nu li zice: «Dară ce faci omule! și unde te duci, pătimind cu totul din contra de cele ce dorești și pentru ca să te bucuri de cele drepte dai voie celor nedrepti ca să te judece»? Și fiindcă eră greoiu lucru ca din capul locului să audă că nu trebuie să se judece, apoi nu deodată a adaos aceasta, ci introducând în biserică pe cei ce se judecă, el numai cât a schimbat și a înlocuit pe judecători. După aceea fiindcă se credea a fi lucru înșositoriu de a fi judecat de cătră cei dinăuntru, adecă de creștini, și mai cu samă pe atunci, căci nu erau poate distoinici de a cerne lucrurile așa de bine, și nici nu erau așa de experienți în ale legilor, precum erau judecătorii de afară tari în ale legilor, tari și în arta oratorică, apoi privește cum el îi face vrednici de credință, numindu-i delă început sfinți. Dară fiindcă aceasta mărturisiă mai mult curățenia vieței, decât audiarea lor la lecțiunile de drept, apoi privește cum meștesugește partea aceasta, zicând: „Au nu știți că sfinții vor să judece lumea” (Vers. 2)? «Deci tu, zice, care îi vei judecă atunci pe aceia, cum de suferi ca să fi judecat acum de dânșii»? Și vor judecă nu șezând și cerând cuvânt de îndreptare, ci osândindu-i după judecată. Aceasta tocmai invederând-o zicea: „Și de se judecă întru voi lumea, nevrednici sunteți de judecați mai mici”? El n'a zis: «de voi» ci „întru voi”, ca și acolo când zice: „Impărăteasa delă austru se va sculă la judecată cu neamul acesta” (Math. 12, 42) și „Bărbați Nineviteni se vor sculă

la judecată cu neamul acesta“ (Ib. 41), după care adaugă: „și-l vor osândi pre el“. Când îi privind în această lume același soare ca și noi, și când s'au bucurat de toate acelea de care ne-am bucurat și noi, și când noi am crezut, iară îi au rămas în necredință, apoi nu vor putea să se refugieze la necredință, căci noi îi vom acuza prin acelea pe care le-am salvărit fiind în viața pământească. Și, în fine, multe exemple de felul acestora ar putea găsi cineva în sfânta scriptură.

Apoi, ca să nu creadă cineva că el vorbește de altele, privește cum vorbește: „Și de se judecă întru voi lumea, nevrednici sunteți de judecări mai mici“? «Lucrul acesta, zice, vă aduce necinste și hulă negrăită». Deci, fiindcă eră natural ca îi să se rușineze fiind judecați de cei dinăuntru, apoi apostolul spune că tocmai din contra este lucrul; «rușine, zice, este când voi vă judecați de cei deafară, acelea sunt judecările cele mai mici, iară nu acestea».

„Au nu știți că pre îngerii vom să judecăm? cu cât mai vârtos cele lumești“ (Vers. 3)? Uniia zic că aici se face aluziune la preoți, însă să nu fie una ca aceasta! Vorba lui aici este pentru demoni. Dacă el vorbiă pentru preoții cei corupți, li ar fi dat a înțelege mai sus, când a zis, că «întru voi lumea se judecă», — căci scriptura sub cuvântul de lume obișnuiește a numi și pre cei răi — și nu ar fi fost nevoie ca același lucru să-l spună de a doua oară, și nici nu ar fi spus el tocmai la urmă, vorbind de un fapt atât de mare. Deci, aici el vorbește despre îngerii aceia despre cari zice Christos: „Duceți-vă în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui“ (Math. 25, 41), iară Pavel zice: „Îngerii Satanei se prefac ca slujitori ai dreptăței“ (II. Cor. 11, 15). Când aceste puteri netrupești se vor găsi că sunt mai prejos de noi, cari am fost îmbrăcați în trup, apoi atunci vor lua osânda cea mai grozavă. Dară dacă poate ar stărui încă cineva a susține că apostolul a vorbit aici de preoți, apoi vom întreba: cari preoți? De sigur că aceia cari se poartă cu totul lumește. Dară atunci cum de zice: „Au nu știți că pre îngerii vom să judecăm? cu cât mai vârtos cele lumești“? Negreșit că spre deosebire de cei

ce viețuiesc în lume, a pus pe îngeri, cari cu drept cuvânt că sunt afară de trebuințele aceloră, din cauza superiorității naturei lor.

„Deci, de aveți judecați lumești, pre cei nebăgați în samă întru adunare să-i puneți să judece“ (Vers. 4). Acestea le spune voină a ne învăța pre noi, că ori și cine ar fi cineva, nu trebuie a se încredința celor de afară, punând astfel în mișcare antithesa părută, pe care a dezlegat-o deja în pasajele dinainte. Ceia ce el spune, cam aceasta înseamnă: «Poate că va zice cineva că nimeni între voi nu este înțelept și destoinic de a judeca, ci cu toții sunteți de disprețuit. Și ce are a face? Chiar dacă n'ar fi nimeni înțelept, totuși încredeți-vă în cei mai mici».

„Și acestea ca să vă rușinați zic vouă“ (Vers. 5). Antithesa acestora este a unuia ce muștră, ca fiind un motiv prisoselnic. De aceia a și adaos: „Așă nu este între voi înțelept nici unul, care să poată judecă între fratele său“? «Atât de mare, zice, este lipsa, și atât de rari sunt printre voi bărbații înțelepți»? Dară și inducțiunea poartă în sine o rană mai mare, căci zicând: „Așă nu este între voi înțelept nici unul“ a adaos imediat: „care să poată judecă între fratele său“? Când se judecă fratele cu fratele său, nici nu este nevoie de o înțelepciune mare sau de vre-o iscusință deosebită la cel ce judecă, fiindcă dispozițiunea și înrudirea dintre părți contribuiesc mult la deslegarea certeii dintre dânșii.

„Ci frate cu frate se judecă, și aceasta la necredincioși“ (Vers. 6). Ai văzut cum el la început cu multă dreptate a invinováțit pe cei ce judecă numindu-i nedrepti, iară aici înfruntându-i îi numește necredincioși? În adevăr că e cea mai mare necinste, dacă nu este cu puțință ca preotul să fie motiv de împăcare între frați, ci este nevoie de a alerga la necredincioși: Așă că zicând „pre cei nebăgați în samă“ el n'a spus mai dinainte că pe scaunele de judecători trebuie a stă cei disprețuiți, ci o zice aceasta atingându-i cu putere. Cum că trebuie de a încredința judecata celor cari pot de a judeca, aceasta o a invederat zicând: „Au nu este între voi înțelept nici unul“? -- la

care astupându-li gura zice, că «chiar de n'ar fi printre voi nici un înțelept, totuși ar trebui ca ascultarea pricinilor să se încredințeze celor neînțelepți și neiscușiți, mai degrabă decât să se dea în judecata celor de afară. Și cum să nu fie absurd, ca atunci când se întâmplă vre-o ceartă într-o casă, cei de acolo să nu cheme pe nimeni de afară, ci încă să se rușineze dacă s'ar da pe față cele petrecute înăuntru, — și atunci când se petrec certe între frați și în biserică, unde este vistieria tainelor celor negrăite, să se divulge totul afară? „Ci frate cu frate se judecă, și aceasta la necredincioși“. Păcatul este îndoit: și că se judecă, și că de cei necredincioși. Dacă faptul de a se judeca frate cu frate este prin sine însuși păcat, dară încă când se judecă și de cei de afară, ce iertare mai pot avea?

„Deci, dară, cu adevărat păcat este vouă, căci judecați aveți între voi“ (Vers. 7). Ai văzut unde a țintit și cum a răsturnat la timp potrivit acea credință a lor? «Până acum, zice, eu nu spun cine nedreptățește sau cine este nedreptățit; ci spun numai prin judecată fiecare se defaimă pe sine, și nici unul din amândoi nu este cu ceva mai bun decât celălalt. Dacă însă se judecă cu dreptate sau pe nedreptul, aceasta este altă vorbă. Deci, nu spune, cine a nedreptățit? Căci de aici eu te condamn deja, adecă dela faptul că te-ai judecat». Deci, dacă este păcat de a nu putea suferi fiind nedreptățit, dară încă a și nedreptăți de câtă vinovăție nu este cineva vrednic? „Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Ci voi înși-vă faceți strâmbătate, și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților“ (Vers. 8). Iarăși păcat îndoit, sau poate și întreit și împătrit. Întăiul păcat este de a nu ști cum să rabde cineva fiind nedreptățit; al doilea de a nedreptăți pe altul; al treilea de a îngădui celor nedrepti ca să judece, și al patrulea de a se judeca cu fratele. Păcatele nu se judecă deopotrivă. Când de pildă se petrec la un membru sau la un familiar al tău, și când se petrec la oricine s'ar întâmpla, păcatele nu se judecă la felu, căci păcatul se cutează totdeauna acolo unde este mai multă îndrăzneală. Acolo prin păcat este călcată în picioare numai

natura lucrului, pe când aici este călcată și valoarea sau calitatea persoanei.

Deci, rușinându-i cu raționamente obștești, iară mai presus de acestea cu premiile ce li stau de față, la urmă incheie certarea cu amenințare, întrebându-i cu vântul mai cu putere, și zicând așa: „Ați nu știți că nedreptii împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni? Nu vă înșelați: nici curvarii, nici slujitorii idollor, nici preacurvarii, nici malachiii, nici sodomnenii, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici ocărătorii, nici răpitorii, împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni“ (Vers. 9. 10). Dară ce spui? Vorbind de lacomi ni-ai pus înainte o cealță nesfârșită de cameni nelegiuți? «Da! zice el; însă nu o fac aceasta ca să incure vorba, ci încă înaintez în regulă». Precum atunci când vorbește de curvari, amintește de toți la un loc, tot așa și aici amintind de lacom, aduce la mijloc pe toți, obișnuind cu certarea pe toți carii au poate pe cugetul lor unele ca aceasta. A auzi neconținut de pedeapsa ce așteaptă pe alții pentru faptele lor, aceasta face ca cuvântul să fie primit bine, și certarea să se pară ușoară. Dară apostotul nu-i amenință aici ca cum ar ști că și dânșii fac de aceste fapte, și nici că îi ceartă, ci vorbindu-li în mod nehotărît, prin aceasta stăpânește pe auditoriu și nu-l lasă de a fugi, când el știe mai ales că cuvântul nu este adresat lui. Cu toate acestea pe nesimțite îi mișcă cugetul lui.

„Nu vă înșelați“. Aici face aluziune la cei ce ziceau, ceia ce și astăzi zic mulți, că «Dumnezeu este filantrop și bun, și că nu cerne păcatele oamenilor. Deci, să nu ne temem, căci pe nimeni nu va trage la judecată». Pentru acestea apostolul zice: „nu vă înșelați“, căci cu adevărat că este o mare înșălăciune și amăgire de a nădăjdui cinevâ la lucruri bune, contrare celor pe care le merită, — și acestea se presupun de cei simplii fiind vorba de Dumnezeu, ceia ce pentru un om nici că s'ar putea cugeta de cinevâ. De aceia și zice Prorocul ca din partea lui Dumnezeu: „Ai socotit fără de lege, că voi fi ție asemenea; muștra-te-voiu și voiu pune înaintea feții tale păcatele tale“ (Ps. 49, 22), precum și Pavel zice aici: „Nu vă înșelați: nici

curvarii“ — din capul locului a și pus pe cel deja condamnat — „nici preacurvarii, nici malachii ¹⁾ nici bețivii împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni“. Mulți se acață de pasajul acesta ca foarte aspru, de oarece pune pe cel bețiv, și pe cel ocărătoriu la un loc cu curvarii, cu preacurvariul și cu pederastul, de și păcatele nu sunt deopotrivă; și atunci cum de pedeapsa este deopotrivă pentru toți? zic ii. Deci, ce vom răspunde aici? Că mai cu samă nu este un păcat mic beția și ocărârea sau bârfirea altora, fiindcă și Christos a predat gheenii pre cel ce numește pre fratele său „nebun“, — fiindcă de multe ori s'a născut moartea de aici. Și poporul Iudaic scotea din beție păcatele cele mai grozave. După aceia apoi nici nu este vorba de pedeapsă până acum, ci de cădere din împărăția cerurilor. Din împărăția cerurilor deopotrivă vor cădea, și acela ca și acesta, dară dacă vor avea vre-o deosebire în gheena, aceasta nu ni este a o căută acum, căci nu de aceasta ni este vorba.

„Și acestea unii ați fost, ci v'ați spălat, v-ați sfințit“ (Vers. 11. ²⁾) Cu multă sfială pronunță el aceste vorbe, ca și cum pare că ar zice: «Ați priceput deci, din câte răle v'a izbăvit Dumnezeu, și câtă dovadă ni-a dat despre filantropia lui? Și nu a mărginit răsplata numai la izbăvirea de răle, ci a mers și mai departe, căci ne-a și curățit prin spălare. Și nu cumva poate numai atâta a făcut? El nu s'a mărginit numai aici, ci ne-a și sfințit. Și nici numai atâta, ci încă ne-a și îndreptățit. Deși numai izbăvirea de păcate este deja un dar destul de mare, însă acum iată că ne-a umplut de mii de bunătăți. Și toate acestea s'au făcut „întru numele Domnului Iisus“ — nu întru cutare sau cutare — ci „și întru Duhul Dumnezeului nostru“.

³⁾ Acestea știindu-le iubiților, și înțelegând mărimea binefacerei căpătată dela Dumnezeu, să stăruim în a

¹⁾ Notă. Codicul F. are ἀπερσοισίται = pederastii.

²⁾ Notă. Pasajul acesta numai la Sf. Chrisostom se găsește, pe când în ediția noastră «Textus receptus» cum și în ediția societății Britanice lipsește.

³⁾ Partea morală. Nu trebuie a ne judecă cu alții, ci a suferi cu bărbăție pe cei ce ne nedreptățesc, căci aceasta ne face deopotrivă cu Dumnezeu. (Veron).

vieții cu înțelepciune, curățindu-ne de toate cele înșirate mai sus; să fugim de tribunalele lumești și de judecățile dintre noi, și să păstrăm nobleța pe care Dumnezeu ni-a hărăzit-o. Gândește-te singur, câtă rușine este de a-ți da dreptatea Elinui. «Dară ce? zici tu; dacă judecătorii creștin judecă contra legii»? De ce? spune-mi; după care legi judecă Elinul? și după care creștinul? Oare nu este învederat că Elinul judecă după legile omenești, iară creștinul după legile lui Dumnezeu? Prin urmare aici mai cu samă este dreptatea, fiindcă și legile sunt trimise din ceriuri. Dară fiind vorba de judecătorii deafară, pe lângă cele spuse, mai sunt și altele multe de avut în vedere, ca de pildă viclenia ritorilor, corupțiunea judecătorilor, și multe altele care vatamnă dreptatea, — pe când în judecățile creștinilor nimic din toate acestea. «Dară, zici tu, dacă antagonistul meu este puternic și cu trecere»? Apoi tocmai pentru aceasta trebuie a te judecă aici, căci în tribunalele celor deafară negreșit că te va răpune. Dară dacă el nu primește, și dacă pe judecătorii dinăuntru îi disprețuiește, iară pe cei deafară îi atrage spre siluirea ta, apoi atunci mai bine este să nu te judeci, ci de bună voie să te retragi și să suferi fiind silit de împrejurări, ca astfel să ai și plată. „Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina ta, lasă-i lui și cămașa“, și „Fii împacându-te cu pirîșul tău degrab, până ești pe cale cu dânsul“ (Math. 5, 40. 25). Și ce trebuie de a mai vorbi de ale noastre, când însuși apărătorii tribunalelor deafară de mii de ori spun aceasta, că mai bine este de a se desființa tribunalele deafară? Dară vai! câtă este puterea banilor, sau mai drept vorbind, cât de mare este dragostea cea absurdă de bani! că toate le-a răsturnat pe dos și le-a prăbușit, și la cei mulți se par toate acestea nimicuri și milhuri din cauza banilor. Cum că cei cari supără tribunalele lumești sunt oameni ocupați cu ale vieții pământești, aceasta nu este de mirat; — însă ca să facă tot așa și mulți din cei ce s'au despărțit de cele lumești, apoi aceasta este lipsită de orice iertare. Și dacă voiești să vezi câtă trebuință ai de a stă departe de acest rău — vorbesc de răul tribunalelor și a judecăților lumești — și să știi anume că-roră este pusă lege, ascultă ce zice Pavel: „Dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege

și nesupuși" (I. Timoth. 1, 9). Deci, dacă zice acestea pentru cei din legea Mosaică, cu atât mai mult pentru necredincioși. Dacă tu nedreptățești, este învederat că nu ești drept, iară dacă ești nedreptățit și suferi — căci aceasta mai cu samă este a celui drept — apoi nici nu ai nevoie de legile celor deafară. «Dară, zici tu, cum vou putecă să sufăr, fiind nedreptățit?» — deși deaitfelii Christos a poroncit și mai mult decât aceasta. — În adevăr că el a poroncit nu numai de a suferi fiind nedreptățit cineva, ci încă de a și covârși dorința celui ce-ți face rău cu bunavoință ce ai de a suferi totul dela dânsul. El n'a zis: «celui ce voiește să se judece și să-ți ia haina, lasă-i haina ca să scapi de el», ci împreună cu haina „lasă-i și cămașa”. «Biruește-l pe dânsul, zice, prin a pătimii răle, iar nu prin a-i face răle, căci aceasta este biruința cea mai curată și mai strălucită». De aceia și Pavel zice: „Deci dară cu adevărat păcat este vouă, căci judecați aveți între voi. Pentruce mai bine nu suferiți strămbătatea”? Cum că cel nedreptățit biruiește mai mult decât cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, aceasta vă voui face-o învederat. Cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, chiar de ar pune în mișcare tribunalul, chiar de ar câștiga, totuși atunci mai cu samă este biruit. Ceia ce nu voiai, aceia a pătitit, căci l-a silit rivalul său de a se neli-niști. Și ce este dacă tu ai biruit pe rivalul tău? Ce este dacă ai luat dela dânsul toți banii? Ceia ce nu voiai, acum ai suferit, fiind silit de a te judecă. Dacă tu însă suferi nedreptatea, atunci biruiești, fiind în adevăr lipsit de bani, nu însă și de biruința câțigată prin această filosofie, căci rivalul tău n'a putut să te silească de a face ceia ce nu voiai. Și cum că aceasta este adevărat, apoi spune-mi cine a biruit șezând pe băligariu? și cine a fost biruit? Oare lob care a fost lipsit de toate averile sale, sau diavolul care l-a lipsit? Este învederat că diavolul care il lipsise și-l sărăcise. Deci, pe cine admirăm noi de biruință? Pe diavol care a lovit, sau pe lob cel lovit? De sigur că pe lob, deși n'a putut ca să mai stăpâniască averile pierdute, și nici să scape pe fiii săi. Și ce spun eu de averi și de fi? Când el n'a putut nici măcar să îngrijască de mântuirea trupului său. Cu toate acestea el este care a biruit, el care pierdu-se totul. Averile nu le-a mai putut stăpâni, însă evseveica

și frica de Dumnezeu le-a stăpânit cu toată exactitatea. «Dară zici tu, n'a putut ajuta și ocroti pe fiii săi cari au pierit». Și ce însemnă aceasta? Căci acea întâmplare i-a făcut mai strălucit, iară el s'a apărat pe sine fiind ispitit. Dară dacă el n'ar fi pățimit răle și n'ar fi fost nedreptățit de diavol, de sigur că nu ar fi câștigat acea biruință strălucită. Dacă este rău lucru de a fi nedreptățit și a suferi strâmbătate, nu ne-ar fi poroncit Dumnezeu aceasta, căci Dumnezeu nu poronțește răle. Sau poate nu știți, că el este Dumnezeu slavei? Apoi de sigur că nu ar voi el ca să ne îmbrace cu rușine, rizilic și pagubă, ci din contra cu cele bune și folositoare nouă. De aceia poronțește de a suferi nedreptatea, și face totul ca să ne depărteze de cele pământești, și să ne convingă care anume este slava și care necinștea, care este paguba și care câștigul. Dară, zici, că este greu lucru de a suferi strâmbătatea și a fi obijduit. Nu este greu, omule, nu este greu. Și cât oare te vei mai infrișoșă de cele de față? Dacă ar fi greu, nici nu ar fi poroncit Dumnezeu. Gândește-te bine: cel ce a nedreptățit, a plecat având cu el banii răpiți, însă și o conștiință răă, — pe când cel nedreptățit deși a fost lipsit de bani, totuși a câștigat curaj față de Dumnezeu, avere care este mai de preț decât toate vistieriile lumii.

Acestea, deci, știindu-le, să filosofăm în noi înși-ne, și să nu pătimim ca cei proști și ușurateci, cari cred că sunt nedreptățiti când pățimesc ceva prin judecăți. Cu totul din contra însă, este o mare pagubă pentru noi, când nu filosofăm asupra acestora de bună voie, ci fiind biruiți prin judecăți. Nici un câștig nu ai de a suferi fiind invins de judecată, căci la urmă faptul este silit. Deci, care este biruința cea strălucită? Când tu disprețuiești pe rivalul tău, când nu te vei judecă cu el. «Dară ce spui? Mi s'au răpit toate averile, zici, și tu poroncești ca să tac? Am fost obijduit, și tu mă îndemni să sufăr în liniște? Și cum voi putea face așa duple cum spui?» Ei bine, toate sunt ușoare de îndeplinit, dacă tu ai privirea îndreptată spre ceriu, dacă privești această frumuseță, unde tu vei fi primit precum ți-a făgăduit Dumnezeu, dacă vei răbdă nedreptatea cu bărbăție. Deci, fă aceasta, și privind la ceriu, gândește-te că tu prin o astfel de purtare te-ai făcut deopotrivă cu cel ce șade pre Cheruvimi. Căci și el a fost batjocorit și a răbdat, a fost defăimat și nu s'a apărat, a fost lovit, a fost stu-

pit, și nu a căutat să se răzbune, ba încă binefăcătoare contrariilor săi, și încarcă cu mii de binefaceri pe cei ce-i făceau de-acestea, iară nouă ni-a poroncit de a fi următori și imitatori ai lui. Gândește-te că ai ieșit gol din pânțelele maicei tale, și tot gol te vei duce de aici, și lu, și cel ce te-a nedreptățit, sau mai bine zis, acela purtând pe sine mii de rane încărcate cu viermi. Gândește-te că cele prezente sunt trecătoare, gândește-te la mormintele străbunilor, află în mod lămurit toate cele întâmplare, și vei vedea că cel ce te-a nedreptățit pe tine, te-a făcut prin aceasta mai puternic. Patima lui — vorbesc de iubirea lui de argint — o a făcut-o mai grozavă, pe când pe a ta o a făcut mai slabă, luând hrana fiarei celei sălbatece. Pe lângă acestea apoi te-a scăpat de multe griji, supărări, intrigi, sicofandii, tulburări și frică neconțință, iară sarcina cea grea a rălelor o a grămădit asupra capului lui. «Dară ce? zici tu; dacă eu mă lupt cu foamea?» Ei bine, pătimești aceasta împreună cu Pavel care zicea: „Până în ceasul de acum și flămânzim, și însetăm, și suntem goli“. «Dară, zici tu, acela pătimea pentru Dumnezeu». Și tu tot pentru Dumnezeu pătimești, căci când nu-ți răsbuni, aceasta o faci pentru Dumnezeu. Dară poate că cel ce te-a nedreptățit se dezmeardă cu cei bogăți, sau mai bine zis, cu diavolul, — tu însă vei fi încununat împreună cu Pavel.

Deci, nu te sperie de foame, căci zice scriptura: „Nu va pierde cu foame Domnul sufletele dreptilor“ (Proverbe 10, 3), precum zice și aiurea: „Aruncă spre Domnul grijă ta, și el te va hrăni“ (Ps. 54, 23). Că dacă el hrănește paserile câmpului, cum nu te va hrăni pe tine?

Deci, iubitorilor, să nu fim puțin credincioși, nici mici de suflet, căci cel ce a făgăduit împărăția cerurilor și atâtea bunuri, apoi cum de nu ni va da cele prezente? Să nu poftim lucruri de prisos, ci să iubim simplitatea, și atunci veșnic ne vom îmbogăți. Să cerem acoperământ trupului și hrană, și atunci de toate ne vom bucura, și de acestea ca și de altele mai mari. Dară dacă tu poate încă ești scârbit și cauți spre pământ, apoi așa voi ca să-ți arăt sufletul celui ce te-a nedreptățit, cum devine pulbere după biruința lui asupra ta. Dealtfel așa este păcatul; întru cât este în lucrare, el îți procură oare-care plăcere, — dară după ce s'a sfârșit, atunci

mica plăcere zboară, și în locul ei intră nemulțămirea și tristețea. Acestea pățim și când batjocorim pe cineva, iară după aceea ne acuzăm pe noi înși-ne. Și când hrăpim avutul altuia, ne bucurăm, dară după aceea suntem muștrați de conștiință. Vezi poate în stăpânirea bogatului cutare casa celui sărac? Plângi, însă nu pe cel răpit și lipsit de bunul său, ci pe cel ce a răpit, căci ei n'a dat, ci a luat un rău. Pe acesta l'a lipsit de cele prezente, pe când pe dânsul s'a scos singur din bunurile cele negrăite. Dacă cel ce nu dă celor săraci se duce în gheena, dară cel ce ia cele ale săracilor, ce va pătimi? «Și care este câștigul, zici, când eu pățimesc rău»? Mare este câștigul, iubitule; căci Dumnezeu nu a pus răsplata celui ce ți-a făcut rău în pedeapsa lui, fiindcă atunci n'ar fi vre-un lucru mare. În adevăr, ce folos când eu pățimesc răle, și când și acela pătimește răle?—deși știu pe mulți cari cred ca o mare mângâiere pentru dânsii când văd pe prigonitoriul lor pedepsit, fiindcă atunci cred că au luat înapoi dela acela tot ce li se răpise. Insa Dumnezeu nu a pus răsplata în acestea. Văiești poate a ști câte bunuri vei moșteni? Îți deschide ceriul întreg, te face împreună cetățean cu sfinții, te pregătește de a stă împreună cu ii în aceeași ceată, te izbăvește de păcate, te încununează cu dreptatea. Dacă cei ce iartă pe cei ce li greșesc iau iertarea păcatelor, dară încă cei ce nu numai că iartă, ci chiar mai dau și altele cu îmbelșugare, de ce binecuvântare nu se vor învrednici? Deci să nu suferi lipsit de curaj, ci încă te și roagă pentru cel ce te-a nedreptățit, căci și aceasta o faci tot pentru tine. Ți-a luat averea? Dară în același timp a luat și păcate, ceia ce s'a petrecut și cu Gheez și Neeman¹⁾. Câtă avere nu ai da, ca să ți se ierte păcatele? Dară tocmai aceasta se petrece acum cu tine, căci dacă suferi cu bărbăție și nu blestemi pe prigonitoriul tău, ți-ai pus pe cap o cunună strălucită. Și cuvântul acesta nu este al meu, ci al lui Christos, care zice: „Rugați-vă pentru cei ce vă supără” după care imediat pune și premiul și-l arată cât de mare este, căci zice: „Ca să fiți fii deopotrivă Tatălui vostru celui din ceriuri” (Math. 5, 44. 45). Astfelu că tu cu nimic nu ai fost lipsit, ba încă ai și

¹⁾ *Notă.* A se vedea cartea a IV-a a împăraților, Cap. 5.

câştigat, nu ai fost nedreptăţit, ci încă te-ai şi încununat, făcându-ţi sufletul mai filosof, şi devenind deopotrivă cu Dumnezeu, izbăvindu-te de grija banilor, şi câştigând împărăţia ceriurilor. Toate acestea cugeţându-le în noi înşine, iubiiţilor, să filosofăm când suferim nedreptăţi, ca asfeliu să ne izbăvim şi de tulburările vieţii prezente, şi să ne favrednicim de bucuria viitoare, prin charul lui Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XVII

„Toate îmi sunt slobode, dară nu toate îmi sunt de folos; toate îmi sunt slobode, ci eu nu voiu să fiu biruit de ceva“ (Cap 6, 12).

Aici face aluziune la cei mândacioşi. Fiindcă are a se arunca din nou asupra celui curvariu, şi fiindcă curvicia vine din dezmerdare şi necumpătare, de aceea biciuieşte cu putere această patimă. El nu vorbeşte aici despre mâncările cele oprite, fiindcă acelea nu sunt slobode, ci pentru cele părute a fi indiferente. «De pildă eu zic, spune apostolul, că este slobod a mânca şi a bea, însă cu necumpătare nu'mi folosesc». Şi ce este curios şi paradox, că ceia ce de multe ori obişnuieşte a face, întorcând vorba în altă parte, aceasta tocmai se pregăteşte de a o face şi aici, şi arată că a se lăsa cineva biruit de ceva nu numai că nu-i este de folos, ci încă că nici nu mai este stăpân, ci rob. Şi mai îniaiu el îndepărtează prin aceia că nu sunt de folos, zicând: „nu sunt de folos“, şi al doilea îl îndepărtează prin contrariul faptului, zicând: „nu voiu să fiu biruit de ceva“. Ceia ce el zice aici aceasta însmăna: «Stăpân eşti, zice, de a mânca; deci, rămâi stăpân, şi gândeşte-te de a nu deveni rob acestei patimi. Căci cel ce întrebuinţază mâncarea precum trebuie, acela este stăpân pe dansa, pe când cel ce mănâncă fără a cumpătare, acela nu mai este stăpân, ci rob al mâncării care-l tiraniseşte». Ai văzut cum pe cel ce credeă că este stăpân l-a arătat ca fiind sub stăpân? Acesta este obiceiul lui Pavel — dupre cum am

spus mai înainte — ca antithesele să le întoarcă la cele contrare, ceia ce a făcut și aici. În adevăr, gândește-te bine: fiecare din aceia zicea «slobod îmi este de a mă dezmierdă în mâncări și băuturi» iară el zice: «că nu faci aceasta ca cum ai fi stăpân pe mâncări și băuturi, ci ca cum ai fi tu în puterea și sub stăpânirea acestora. Nu tu ai stăpânire pe pânțele, zice, întru cât ești desfrânat, ci pânțele are stăpânire asupra ta». Aceasta se poate zice și pentru bani, și pentru toate celelalte patimi care stăpânesc pe om.

„Bucatele pântecelui“ (Vers. 13). Sub numele de pânțele aici, ci nu înțelege pânțele adevărat, ci gastrimarghia sau lăcomia la mâncare, precum și acolo unde zice: „Al cărora Dumnezeu este pânțele“ (Filipp. 3, 19), unde vorbește nu pentru pânțele, ci pentru lăcomia și nesațul în mâncare. Cum că așa este, ascultă cele ce urmează: „Și pânțelele bucatelor, zice, iară Dumnezeu și pre acela și pre acelea va strică, iară trupul nu curviei, ci Domnului“. Dară și pânțele este parte din trup. Apostolul a pus deci aici două idei: bucatele și gastrimarghia sau nesațul în mâncări, pe care le numește pânțele, amândouă în legătură cu Christos și cu trupul. Dară ce va să zică „bucatele pântecelui“? «Bucatele, zice, au prietenie cu gastrimarghia, și aceasta cu bucatele. Deci, nu vă pot duce acestea cătră Christos, ci vă atrag spre dânsese. Căci acestea sunt o patimă sălbatecă și grozavă, care vă țin robi și vă fac de a sluji pântecelui». Deci, de ce te-ai spărieat omule pentru mâncare, și ai rămas cu gura căscată? Căci sfârșitul mâncării este pânțele, și alt nimic nu mai arată ca destoinicie, ci slujind ca unei stăpâne rămâne păstrându-și această slujbă, și mai departe nu înaintează, și, în fine, nu are altă ocupație decât acest rol zădarnic. Amândouă acestea, — adecă pânțele bucatelor și bucatele pântecelui — se amestecă între dânsese și se nimicesc împreună, călătorind așa zicând un drum neisprăvit și zădarnic. Dure cum dintr'un trup corupt se nasc viermi, și iarăși de viermi se consumă trupul, sau precum un val al mării se ridică la înălțime și apoi de îndată se împrăstie fără să mai facă altceva, întocmai așa se petrece și cu bucatele pântecelui și pânțelele bucatelor.

Acestea le zice apostolul nu pentru hrană și trup; ci el defaimă aici patima gastrimarghiei și necumpătarea în mâncări. Iară aceasta se învederează din cele ce urmează: „Iară Dumnezeu și pre acela și pre acelea va strică“ vorbind aici nu de pântecelul trupului, ci de pofta cea necumpătată, nu de hrană, ci de îmbuibare în mâncări, căci în alt loc vorbind de aceea el nu numai că nu se arată greoiu, ci încă chiar și le-giuiește pentru ele zicând: „Ci având hrană și îm-brăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi“ (I. Timoth. 6, 8). Deci, aici el vorbește de patima îmbuibărei în mâncări pe care o și defaimă, punând și sfatul lui pentru îndreptarea acestui rău. Unia zic că acest pasaj este o prorocie învedereând starea din vieța viitoare, și că acolo nu se mănâncă nici se bea. Dară dacă chiar cumpătarea va avea sfârșit, apoi cu atât mai mult trebuie de a se depărta cineva de necumpătare.

Mai departe apoi că nu cumvă să creadă cineva că aici este defăimarea trupului, și nici să-și inchipuie că dela o parte a trupului el a defăimat întregul trup, și nici să zică că natura este cauza gastrimarghiei sau a curviei, ascultă cele ce urmează: «Nu învinovătesc, zice, natura trupului, ci desfrânarea cea necumpătată a sufletului». De aceia și adaoge: „Iară trupul nu curviei, ci Domnului“. Nu de aceia a fost făcut trupul ca tu să fi ne 'nfrânat și să curvești, duple cum și pântecelul ca să fie necumpătat în mâncări, ci ca să meargă după Christos ca cap, iară Domnul stăpânește trupul. Să ne rușinăm, deci, și să ne înfricoșăm, căci învrednicindu-ne de o atât de mare cinste, de vreme ce ne-am făcut mădulări a celui ce șade sus pre Cheruvimi, noi totuși ne necinstim cu atâtea fapte răle.

Deci, acuzând îndeajuns pe robii pântecelui, la urmă îi îndepărtează de această răutate prin speranța celor viitoare, zicând: „Iară Dumnezeu și pre Domnul l'a sculat, și pre noi ne va scula cu puterea sa“ (Vers. 14). Ai văzut iarăși înțelepciune apostolică? Ade-vărul învierii el pururea îl învederează dela învierca lui Christos, și mai ales acum. Dacă trupul nostru este mădulariu lui Christos, și dacă Christos a învieat, apoi negreșit că și trupul va urmă capului. „Cu puterea sa“. Fiindcă a spus de un lucru neprobat și care nu se poate

dovedi cu raționamente omenеști, de aceea cele ale învierii lui Christos le-a concedat puterii celei negrăite a lui Dumnezeu, procurând cu aceasta nu o mică dovadă pentru dânșii. Când vorbește de învierea lui Christos el n'a spus așa, căci n'a zis: «dară Dumnezeu și pre Domnul îl va învica» căci faptului s'a petrecut deja, însă cură? „Iară Dumnezeu și pre Domnul l'a învocat“ așa că nu avea nevoie de dovedit, — dară fiindcă învierea noastră nu s'a îndeplinit până acum, apoi ei n'a mai zis așa, ci „Și pre noi ne va scula cu puterea sa“ închizând gura celor ce ar contrazice, cu puterea lui care face astfelu de lucruri. Dară dacă învierea lui Christos se atribuie Tatălui, nimic să nu te tulbure pentru aceasta, căci nu a spus aceste cuvinte ca cum Christos ar fi fost neputincios de a o face, fiindcă el este care a zis: „Stricați biserica aceasta, și în trei zile o voi ridica pre ea“ (Ioan 11, 19) și iarăși: „Stăpânire am a-mi pune sufletul meu, și stăpânire am iarăși să-l iau pre el“ (Ib. 10, 18), iară Lucă în Faptele Apostolilor zice: „Căroră s'a și pus înaintea lor pre sine și viu“ (Fapt. 1, 3). Așa dară de ce Pavel a spus așa? Pentru că și cele ale Fiului se atribuie Tatălui, și cele ale Tatălui se atribuie Fiului. „Lucrurile pe care Tatăl le face, zice, acelea și Fiul asemenea le face“ (Ioan 5, 19). Aici apostolul a amintit la timp de înviere, doborând tirănicia lăcomiei în măn-cări, și numai că n'a zis: «Ai măncat și ai băut fără nici un frău; ei, și care este sfârșitul? Nimic, ci numai stricăciune. Te-ai împreunat cu Christos, și care este sfârșitul? Mare și minunat: învierea viitoare, întru tot slăvită și care covârșăște orice cuvânt».

¹⁾ Deci, nimeni să nu se îndoiască de înviere, iară dacă cinevă se îndoiește, apoi să se gândească la câte a făcut Dumnezeu din cea ce nu erau, și atunci va primi și dovada de înviere. Căci în adevăr cele făcute dejă sunt cu mult mai paradoxe decât învierea, și purtând cu ele minunea cea negrăită. În adevăr gândește-te bine: luând pământ l'a frământat și a făcut pe om, pământ care nu

¹⁾ *Partea morală.* Despre înviere, și că nu trupul nostru ni este pricină de a păcătui, ci numai reaua noastră intențiune. (Veron).

există mai înainte de aceasta. Deci, cum de pământul a devenit om? Și cum pământul care nu există s'a făcut? Cum de au ieșit din pământ toate speciile cele nesfârșite de animale, toate speciile de plante, fără vre-o durere, fără ca norii să verse apă din ei pe pământ, fără ca agricultura să se fi arătat, fără ca boii sau piuguri sau în fine ori și ce altceva să fi contribuit la facerea lor? De aceia chiar din început el a făcut ca toate neamurile de animale și de plante să aparțină pământului celui neînsuflețit și fără simțire, pentru ca din capul locului să te învețe pre tine despre înviere. În adevăr că toate acestea sunt mai minunate și mai nepricepute de cât învierea, fiindcă nu este același lucru: de a aprinde lumina stinsă, și de a scoate la iveală foc care nu s'a arătat până atunci; nu este același lucru: de a ridică casa dărâmată, și de a o scoate la lumină neexistând până atunci. Aici, dacă nu altceva, cei puțin materia eră la dispoziție, pe când fiind vorba de înviere, nici măcar esența sau ființa ei nu se vede. De aceia ceia ce se pare a fi mai greu a făcut la început, ca astfel tu să primești de aici ceia ce este mai ușor. Și când eu zic «mai greu», nu înțeleg această greutate cu privire la Dumnezeu, ci cu privire la raționamentele noastre omenesti. Lui Dumnezeu nimic nu-i este cu greu, ci precum pictorul care a făcut o icoană, cu ușurință va face mii de acest felii, tot așa și lui Dumnezeu îi este cu ușurință de a face mii și nenumărate lumi. Și mai bine zis precum îți este ușor de a pricepe lumi nesfârșite, tot așa îi este lui Dumnezeu de a le face, sau mai drept vorbind cu mult mai ușor. Pentrucă tu îți petreci un timp oare care — fie chiar cât de scurt — în priceperea unui lucru, pe când Dumnezeu nici această greutate nu o simțește, ci duple cum petrele sunt mai grele decât penele cele mai ușoare ale paserilor, pe atâta mintea noastră este în urmă în ceia ce privește graba cu care Dumnezeu creează făpturile. Ai admirat puterea—lui la facerea pământului? Acum gândește-te iarăși cum a făcut și ceriul din ceia ce nu eră, cum a făcut stelele cele nenumărate, cum a făcut soarele și luna, și toate acestea au fost făcute din ceia ce nu erau. Și iarăși, spune-mi te rog; cum de stau după ce au fost făcute și pe ce anume stau? Ce temelie are ceriul? și pământul pe ce stă? Și dedesubtul pământului ce este? și după aceea iarăși ce este? Ai văzut în câtă nedumerire ajunge ochiul cuge-

tului tău, dacă nu vei alerga degrabă la credință și la puterea cea nepricepută a celui ce le-a făcut?

Dară dacă vorești a te gândi și la cele omenesti, ai putea ca să inaripezi câte puțin cugetul tău. Nu vezi pe otari? Cum din lutul cel fără nici-o formă îi fac un vas frumos? Nu vezi pe cei ce tolesc pământul metalic, cum își scot pe față aurul, fierul și arama? Nu vezi iarăși pe alții cari fabrică sticla, cum transformă nisipul într'un corp tare și transparent? Să mai spun de cei ce argă-sesc pieile (tăbăcari), de cei ce văpsesc hainele în forma porfirei împărătești, cum în locul unei haine, prin văpsire își pune în față altă haină? Să mai spun de nașterea noastră? Oare mai întâi nu se varsă în mitra femeii puțină spermă fără formă? Deci, de unde și cum se face acolo înăuntru o astfelu de închegare și formare totală a omului? Dară cu graiul ce se petrece? Oare nu se aruncă în pământ grăuntele gol? Oare nu putrezește după ce a fost aruncat în pământ? Deci, de unde spicul, pâinul și celelalte toate? Oare nu se vede de multe ori cum o mică sămânță de smochină căzută pe pământ, în scurt timp a făcut rădăcină și ramuri și a produs și fruct? Apoi dacă toate acestea le primești cu cugetul tău și nu le mai cerni, cum de numai lui Dumnezeu îi cei cuvânt și pare că te îndoești că el va preface trupul nostru? Dară cum pot fi acestea vrednice de iertare?

Acestea și ca acestea grăim Elinilor, fiindcă cătră cei ce au crezut sfințelor scripturi nici nu trebuie a vorbi. Dacă vei voi a cerni și a examina cu amănunțime toate ale lui Dumnezeu, apoi atunci ce va avea el mai mult decât oamenii? — deși chiar pe oameni încă nu-i descoasem de multe ori. Deci, dacă nu facem așa cu oamenii, apoi cu atât mai mult nu trebuie de a descoase înțelepciunea lui Dumnezeu, și nici de a cerc rezoane «de ce așa și nu altmintrelea», fiindcă mai întâi el este vrednic de credință, și al doilea fiindcă chiar lucrurile nu primesc ispitire din partea noastră.

Nu este Dumnezeu atât de sărac, încât să facă numai de acelea pe care le poți tu cuprinde cu judecata ta cea slabă. Dacă tu de multe ori nu pricepi treaba maistrului, apoi cu atât mai mult nu vei pricepe pe a lui Dumnezeu, care este maistrul cel mai eminent. Deci, să nu vă îndoiiți de înviere, fiindcă atunci veți fi departe de speranța viitoare. Și care este cuvântul acel înțelept al celor ce contrazic, sau mai drept vorbind, care este

prostiea lor? «Și cum, zic ii, va mai înviea trupul, după ce s'a amestecat cu pământul și a devenit pământ, și după ce sufletul s'a despărțit de el și s'a strămutat în altă parte?» Tie ți se pare acest lucru cu neputință, nu însă și ochiului celui neadornit, căci aceleia toate sunt cu putință. Tu nu vezi legătura care este între timp și suflet, pe când Dumnezeu toate le știe. Tu nu știi ce este în inima aproapelui tău, pe când Dumnezeu toate le cunoaște. Deci, dacă nu crezi că Dumnezeu înviează, apoi nu vei crede nici că el cunoaște cele din cugetul tău, căci acestea nici nu se văd — deși fiind vorba de trup, apoi materia este văzută, cu toate că se descompune, pe când cele din cugetul omului nu se văd. Dară dacă el cunoaște cele nevăzute, cu toată exactitatea, apoi nu va vedea pe cele văzute și nu va despărți cu ușurință trupul? Negreșit că așa este.

Deci, nu te îndoi de înviere, fiindcă credința aceasta indoelnică este drăcească. Și diavolul se încearcă nu numai ca tu să nu crezi în înviere, dară încă ca să te înstrăinezi de faptele cele bune și să te pierzi. Omul care nu crede în înviere, care nu o așteaptă și nici nu crede că are a da samă de faptele sale, nu se va îndeletnici cu fapta bună, și neîndeletnicindu-se cu fapta bună nu va crede în înviere. Amândouă acestea se deduc una din alta, răutatea din necredință și necredința din răutate. Cugetul necredinciosului fiind încărcat cu multe răutăți și temându-se de răsplata viitoare, apoi el nu voiește a-și câștiga mângăierea spre ceva mai bine prin schimbarea lui, ci preferă de a se odihni în liniște prin necredință. Dacă tu spui că nu este înviere nici judecată, apoi și acela va zice: «Prin urmare nici eu nu voi da samă de cele ce am îndrăznit a face». Dară ce zice Christos? „Vă amăgiți, neștiind scripturile nici puterea lui Dumnezeu“ (Math. 22, 29). Nici n'ar fi făcut Dumnezeu atâtea, dacă ar fi fost ca să nu mai înviem noi, ci să ne descompunem și să dispărem cu totul; nu ar fi mai făcut ceriul acesta ce se întinde deasupra noastră, nu ar fi așternut pământul sub picioarele noastre, și nici celelalte toate nu le-ar fi mai făcut numai pentru vieța aceasta atât de scurtă. Dară dacă toate acestea sunt pentru vieța prezentă, apoi ce nu va face pentru cea viitoare? Și dacă nu va fi vieța viitoare, apoi atunci noi suntem cu mult mai pre jos și mai ne-

cinstiți decât fapăturile cele făcute pentru noi. Căci și ceriul, și pământul, și marea, și râurile sunt mai stabile decât noi, ba chiar și unile din necuvântătoare, ca de pildă vulturul și elefantul și altele multe, care se bucură de un timp mai îndelungat în viața aceasta. Viața noastră însă este și scurtă și dureroasă, nu ca a aceloră lungă și lipsită de griji și de supărări. Deci ce? spune-mi; oare pe robii i-a făcut mai buni decât pe stăpâni? Nu, vă rog, să nu gândiți de acestea. Nu-ți săraci, omule, cugetul cu astfelii de idei, nici să fi nebăgătoriu de samă de bogăția lui Dumnezeu, având un astfelii de stăpân. Căci el a voit a te face nemuritoriu dela început, însă tu nu ai voit. Și în adevăr că convorbirea cu Dumnezeu, neîngrijirea vieții, izbăvirea de scârbe, de griji și de necazuri, și a tuturor celorlalte, toate acestea zic erau enigmatle nemuririi. Adam nu avea nevoie nici de haine, nici de casă sau de altceva de acest felii, ci el locuia mai mult cu îngerii; multe de ale viitoriului le prevedea și era plin de multă înțelepciune. Ceia ce Dumnezeu făcuse pe ascuns de dânsul și fără știința lui, — voiu să zic de Eva femeia lui, — aceia el a cunoscut o îndată, căci zicea: „Aceasta este os din oasele mele și trup din trupul meu“ (Fac. 2, 23). Durerea însă și necazul mai pe urmă au venit, mai pe urmă sudoarea, mai pe urmă rușinea, și frica, și lipsa de curaj. La început nu era nici întristare, nici durere și nici suspin. Insa el n'a rămas în acea demnitate.

«Dară, zici tu, ce să fac? Oare din cauza lui Adam să mă pierd eu»? Nu din cauza lui, căci nici tu n'ai rămas nepăcătoș, și dacă nu ai făcut același păcat ca și dânsul, de sigur că ai făcut alte păcate. Dealtmătrelea nici nu ai fost vătămat prin pedeapsă, ci ai câștigat mult. Dacă ar fi trebuit ca să rămâi pentru totdeauna muritoriu, poate că cele spuse ar fi avut oarecare cuvânt, — dară acum tu ești nemuritoriu, dacă vei voi, și vei putea străluci mai mult decât soarele. «Dară, zici tu, dacă nu ași fi luat trup muritoriu, poate că nu ași păcătui». Dară ce? spune'mi; oare Adam având trup muritoriu a păcătuit? Nici de cum, căci dacă avea trup muritoriu, nu ar fi suferit după aceia moartea ca o pedeapsă. Cum că trupul muritoriu nu împiedecă pe cineva dela fapta bună, ci încă chiar cumînțește pe om și'l duce spre fapte mărețe, aceasta se învederează din

următorul fapt. Dacă cu adevărat că numai speranța nemuririi a înfumurat atât de mult pe Adam, dară încă de ar fi rămas nemuritoriu în adevăratul înțeles al cuvântului, unde nu ar fi ajuns cu îndrăzneala lui? Acum tu fiind muritoriu poți ca să te abați dela păcate, având trupul umilit și căzut, și prăpădit, căci numai ideile acestea sunt de ajuns de a te cuminți, pe când dacă ai păcatului într'un trup nemuritoriu, poate că atunci păcatele ar rămâne stabile și n'ai putea scăpa de ele. Deci, nu moartea noastră este cauza păcatului, nu acuză în zadar, ci intențiunea cea rea este rădăcina tuturor rălelor. De ce oare pe Abel nu l-a nedreptățit cu nimic trupul? De ce pe demoni nu i-a folosit la nimic starea lor netrupească? Voiști poate a află că trupul devenind muritoriu nu numai că n'a vătămat pe om, ci încă l-a și folosit? Ascultă câte le câștigi dacă ești treaz. Te oprește și te împiedecă de scârbele, durerile, năcazurile și celelalte de acest feliu, venite dela răutate. «Dară, zici tu, și în curvii te duce». Nu trupul, iubitul, ci desfrâul. Toate cele despre care am vorbit, negreșit că sunt ale trupului, fiindcă nu este om care să treacă prin vieața aceasta și să nu fi suferit, să nu fi fost bolnav, sau să nu fi fost scârbit, — pe când a nu curvi se poate să fie. Deci, dacă relele ar fi ale naturii trupului, apoi ar trebui să fie generale, căci așa sunt cele naturale. Dară a curvi nu este de feliu acestora, precum de pildă este de a simți durere, ci vine din intențiunea omului.

Deci, nu învinovăți trupul, și diavolul să nu-ți răpească cinstea pe care ți-a dat-o Dumnezeu. Dacă noi am voi, apoi trupul nostru ni-ar fi un frâu minunat, stăpânind salturile sufletului, împiedecând lipsa de minte, împiedecând și trufia cea proastă, și slujindu-ni nouă în cele mai mărețe fapte. Deci, nu-mi spune de cei smintiți, fiindcă vedem și pe mulți dintre cai căzând în prăpastie, după ce au aruncat pe vizitiu împreună cu hățurile, — însă noi nu învinovățim hățurile, căci nu ele au făcut aceasta, ci vizitiul care nu le-a ținut bine, acela este de vină, și el a prăpădit totul. Tot așa deci, să judeci și în cazul de față. Dacă vezi un tânăr viețuind în sărăcie și făcând mul de răle, tu nu-i învinovățesti trupul, ci pe vizitiul care 'l târăște în răle, voi să zic cugetul lui. Dupre cum hățurile nu procură vizitiului nici un rău prin ele însăși, ci vizitiul numai

este cauza tuturor rălelor, dacă nu le ține bine în mâni, și el numai este pedepsit, căci de multe ori acele hățuri îl incurcă, îl târăsc și-l silesc și pe dânsul de a lua parte la încurcătura lor, tot așa și aici. «Eu, zice hățul, am ținut strânsă gura calului, întru cât tu m-ai stăpânit bine, — dară fiindcă m-ai aruncat, apoi cer pedeapsa disprețului asupra ta, și de aceea eu mă învăluiesc împrejurul tău, și te târăsc, ca să nu pățimesc și eu ca tine».

Deci, nimeni să nu învinovătească hățurile, ci pe sine singur și intențiunea lui cea coruptă. Căci și judecata noastră ni este ca un vizitiu, hățurile sunt trupurile noastre care unesc caii cu vizitiul. Dacă acestea sunt ținute bine, nimic rău nu vei pătimi, iară de cumvă le vei lăsa slobode, apoi totul ai pierdut. Să ne cumințim, deci, și să nu mai învinovățim trupul, ci cugetele noastre cele răle. Căci a învinovăți trupul, pe Dumnezeu, pe aproapele și pe toți, în fine afară de intențiunea noastră cea coruptă, aceasta este lucru diabolic, ca astfelu negăsind cauza adevărată, să nu căutăm a ne izbăvi de rădăcina rălelor. Inșă voi cunoscând înșelăciunea necuratului, întoarceți asupra lui toată mânia voastră, și punând pe vizitiu ca să păzască caii cei năravași, să ațintiți ochiul cugetului vostru către Dumnezeu. În luptele celetalte cel ce se luptă nu introduce nimic, ci așteaptă sfârșitul, pe când în luptele duhovnicești cel ce răsplătește totul este Dumnezeu. Deci, pe dânsul să-l avem milostiv și îndurătoriu cu noi, și atunci ne vom învrednici numai decât de cununile viitoare. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin Charul și filantropia lui Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XVIII

„Dară nu știți că trupurile voastre sunt mădulările lui Christos? Deci dară pre mădulările lui Christos le voiu face mădulări ale curviei? Să nu fie!“ (Cap. 6, 15).

Dela acel curvariu trecând la lacom, și dela acesta iarăși întorcându-se către acela, la urmă nu mai vorbește către el, ci către cei ce nu curvesc, de cari asigurându-se că nu vor cădea în asemenea păcate, iarăși se atinge de acela. Căci cel ce a păcătuit, chiar de a-i îndreptă vorba către un altui, totuși și dănsui se simte atins, fiindcă conștiința lui este revoltată și-l biciuește. Eră deajuns ca de frica pedepsei să-i cumițască, însă fiindcă nu voiește ca să ajungă la aceasta numai prin frică, de aceia adaoage și amenințări și raționamente omenеști. Acolo spunând păcatele și hotărând pedeapsa, arătând în același timp și vătămarea ce s'ar fi adus tuturor prin contactul cu acel curvariu, a conținut după aceea, și s'a întors cu vorba contra lăcomiei, amenințând cu căderea din împărăția ceriurilor și din celelalte bunuri, și-a sfârșit cuvântul aici, însă deastădată el întrebuințază o dojană mai înfricoșată. Cel ce numai cât pedepsește păcatul, și nu-l arată cât este el de nelegiuit, de sigur că nu va câștigă un lucru mare dela pedeapsă numai, și iarăși cel ce numai indeamnă și nu înfricoșază cu pedeapsa, de sigur că nu se atinge cu putere de cei ce se găsesc în nesimțire. De aceia Pavel pe amândouă acestea le face, căci și indeamnă, zicând: „nu știți că pre îngeri vom să judecăm?” în același timp și înfricoșază, zicând: „nu știți că curvarii și lacomii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu?” Deci, și față de acel curvariu întrebuințază tot același măsură în vorbă, fiindcă după ce l'a înfricoșat prin cele dinainte, tăindu-i dela biserică și predându-l Satanei, și amintind de judecata viitoare, aici îl indeamnă iarăși, zicând: „Dară nu știți că trupurile voastre sunt mădulările lui Christos?” vorbind deastădată ca către niște copii nobili. Fiindcă a zis mai sus: „iară trupul Domnului” apoi aici același lucru îl face, însă mai lămurit. Și în alt loc tot aceasta o spune, zicând: „Voi sunteți trupul lui Christos, și mădulări din parte” (I Cor. 12, 27), și în fine acest exemplu de multe ori îl întrebuințază, nu tot pentru aceleași fapte, ci aici ca să arate dragostea cea mare a lui Christos, acolo ca să sporiască frica în auditorii. Aici însă aceasta el o spune și îndemnând, în același timp și înfricoșând pe auditoriu, căci zice: „Deci dară

pre mădulările lui Christos le voiu face mădulări ale curviei? Să nu fie!“ Nimic nu este mai înfricoșătoriu ca aceste cuvinte. Și n'a zis «Oare pre mădulările lui Christos le voiu uni cu curva?» însă ce? „le voiu face mădulări curviei?“ ceia ce este cu mult mai înțepătoriu și mai dureros.

Mai departe apoi și arată cum devine așa cel ce curvește, căci zice: „Au nu știți că cel ce se lipește de curvă. un trup este?“ (Vers. 16). Și de unde se invederează aceasta? „Că vor fi, zice, amândoi un trup“, fiindcă împreunarea lor nu-i mai îngăduie de a fi doi, ci pe acești doi îi face unul singur. Și privește iarăși cum înaintează cu vorba prin denumiri goale, iară prin curvă, și prin Christos măriind acuzațiunea. „Fugiți de curvie“ (Vers. 18). N'a zis: «Depărtați-vă de curvie», ci „fugiți“ adecă «scăpați-vă de rău cât mai curând». „Că tot păcatul carele va face omul, afară de trup este, iară cel ce curvește într'ai său trup greșăște“. Păcatul acesta este mai mic decât lăcomia, însă fiind vorba de curvari, de aceia de pretutindenii îl mărește, așa că fie dela cele mari, fie dela cele mici el mărește păcatul totdeauna. Și aceasta vine din înțelepciunea lui Pavel, ca adecă nu numai dela cele mari să înfrunteze, ci chiar și dela cele mai mici, chiar și dela păcatul rușinos și nedemn. «Dară, zici tu, omorătoriul de oameni oare nu-și mânjaște mânele în sânge? Dară încă lacomul și răpitoriul?» Este foarte adevărat, dară fiindcă eră trebuință ca el să spună că nimic nu e mai rău decât curvariul, de aceia el a mărit acest păcat în alt mod, spunând că prin curvie întregul trup devine spurcat, — ca și cum căzând cinevă într'un lac de murdării s'ar afundă peste tot în acea mocirlă, — adecă că întregul trup s'a mânjit cu acea necurăție. De altfelu așa este și obiceiul nostru, căci dela lăcomie și răpire nu s'ar gândi cinevă ca să se ducă la baie să se spele, ci cu nepăsare el se duce la casa sa, pe când după împreunarea cu curva, fiindcă întregul trup i-a devenit necurat, se duce la baie ca să se curățe, ceia ce dovedește uricioasa considerație ce o are cinevă în cugetul său de acest păcat. Amândouă aceste păcate — lăcomia și curviea, sunt păcate grele,

și amândouă bagă pe cineva în gheena, dară fiindcă Pavel totul face cu economie și înțelepciune, de aceea a mărit aici păcatul curviei mai mult decât celelalte.

„Au nu știți că trupul vostru este locaș Duhului Sfânt ce locuiește întru voi“ (Vers. 19)? N'a zis simplu «Duhului» ci și „care locuiește întru voi“ ceea ce vine dela cel ce ne încurajază și ne mângâie. Și iarăși explicând mai bine a adăos: „pre care aveți dela Dumnezeu“ punând aici și pe dătorul Duhului și făcând pe auditoriu și înalt, dară în același timp și înfricoșându-l atât cu măreția darului, cât și cu ambițiunea celui ce a primit acel dar. „Și nu sunteți ai VOȘTRI“. Expresiunea aceasta este nu numai a celui ce muștră, ci și a celui ce silește pe cineva spre virtute. «De ce faci, zice, ceea ce voiești? Că nu ești stăpân pe sine-ți». Acestea le spune nu ca cum ar desființa liberul arbitru al omului, căci după cum atunci când a zis: „Toate 'mi sunt slobode, însă nu toate 'mi sunt de folos“ nu a desființat libertatea noastră, tot așa și aici scriind că „nu sunteți ai voștri“ ei nu desființază liberul arbitru, ci numai că depărtează dela răutate, și arată îngrijirea stăpânului. De aceea a și adăos: „Că sunteți cumpărați cu preț“ (Vers. 20). Dară dacă nu sunt al meu, adecă dacă nu sunt stăpân pe mine însu-mi, apoi cum de 'mi cere fapte bune? Cum de spui mai departe: „Proslăviți dară pre Dumnezeu în trupul vostru, și întru duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu?“ Deci, ce însumă: „nu sunteți ai voștri?“ Și ce anume voiește el să facă prin această expresiune? Voieste a pune pe om în siguranță de a nu mai păcătui, și nici de a urma după poftele cele absurde ale spiritului. Căci multe absurdități vom noi, însă trebuie a ne stăpâni, fiindcă putem, dară dacă nu putem, apoi atunci este de prisos îndemnul ce ni face. Și privește cum i-a asigurat, căci zicând: „nu sunteți ai voștri“ nu a adăos: «ci vă găsiți sub silă» ci „Că sunteți cumpărați cu preț“. Și de ce zici aceasta? Nu trebuie mai bine de a îndemna pe auditoriu, arătând că avem stăpân? Dară aceasta este comună nu numai nouă, ci și Elinilor, pe când expresiu-

nea: „sunteți cumpărați cu preț“ este adresată nouă prin excepțiune. Amintește adecă de mărețea binefacerei, de modul mântuirii, arătând că fiind înstrăinați, am fost cumpărați, și nu cum s'ar întâmplă, ci „cu preț“.

„Proslăviți dară, și purtați¹⁾ pre Dumnezeu în trupul și în duhul vostru“. Acestea le spun, cu noi să fugim nu numai cu trugul de curvie, ci și ca duhul, cu sufletul, adecă să nu gândim nimic rău, ca să nu alungăm charul lui Dumnezeu care este întru noi. „Care sunt ale lui Dumnezeu“. Fiindcă mai 'nainte a spus „în trupul și întru duhul vostru“ de aceia imediat a adaos: „care sunt ale lui Dumnezeu“ amintindu-ni neconțenit că toate sunt ale stăpânului, și trup, și suflet, și duh. Sunt unia cari zic, că „întru duhul vostru“ înșamnă charul lui Dumnezeu. Deci, dacă acel char este cu noi, Dumnezeu se proslăvește; și va fi cu noi, dacă vom avea inimă curită. A spus că acestea sunt ale lui Dumnezeu, nu numai fiindcă el le-a făcut, ci și pentru că fiind înstrăinate de dânsul, el le-a făcut din nou, punând ca preț sângele fiului său.

Privește cum el a atribuit totul lui Christos, și cum Christos ne-a ridicat la ceriuri. «Sunteți mădulări aie lui Christos, zice, biserică a duhului. Deci, să nu vă faceți mădulări ale curviei, căci nu trupul vostru este batjocorit, ci trupul lui Christos». Acestea le ziceă, arătând și filantropia lui Dumnezeu, căci trupul nostru este al său, în același timp și scăpându-ne de stăpânirea cea rea. «Dacă trupul vostru, zice, este străin, apoi atunci nu aveți putere de a batjocori trup străin, și mai ales trupul stăpânului, și nici de a spurcă biserica duhului. Dacă cineva întrând într'o casă particulară și-ar permite de a se îmbătă acolo și a o neciusti, de sigur că și va lua pedeapsa meritată dela stăpânul casei,— dară încă cel ce face biserica împărătească sălaş de tâlhari, ce răle oare nu va pătimi?»

2) Acestea, deci înțelegându-le, iubiților, să vă ru-

¹⁾ Notă. Citând din nou acest pasaj, sfântul Chrisostom introduce deastădată o nouă expresiune, care lipsește din textul nostru. Ἀραγε τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν. Înșamnă: *purtați pre Dumnezeu în trupul vostru.*

²⁾ Partea morală. Cum că vieța cea curată face de a se aduce multă slavă lui Dumnezeu. (Veron).

sinați de cel ce locuiește în voi, căci acela este mângâitorul. Infricoșază-te, creștine, de cel ce este unit și lipit de tine, căci acesta este Christos. Nu cumva oare tu te-ai făcut pe sine singur mădulariu a lui Christos? Deci, gândește-te la accasia și rămâi în înțelepciune; gândește-te al cui mădulariu ai fost, și al cui ai devenit. Mai înainte ai fost mădulariu al curviei, iară Christos te-a făcut mădulariu al trupului său. Deci, tu nu mai ai acum stăpânire pe tine, căci slujăști celui ce te-a liberat din robie. Dacă tu având o fată ai da-o cu plată unui proxenet (samsariu, stăpân al unei case de curvăsării) și ai face-o tu singur să curvească, iară mai apoi venind fiul împăratului, a liberat-o din acea robie și a luat-o sieși ca soție, apoi tu atunci nu mai ești stăpân de a o da iarăși la curvăsării, fiindcă ai dat-o odată și ai vîndut-o. Intocmai așa este și cu trupul nostru. Și noi am fost dat cu plată trupul nostru diavolului, acestui proxenet uricios, însă Christos văzând ticăloșia noastră ne-a izbăvit de vicleanul, scăpându-ne de tirania răutății lui, și deci după aceia trupul nu mai este al nostru, ci al celui ce ne-a mântuit. Dacă voiești a-l întrebuința ca pe mireasa lui Christos, nimeni nu te împiedecă, iară de voiești a-l duce iarăși la cele de dinainte, apoi atunci vei pătimi aceleași răle ca și cei ceși bat joc de trupul stăpânului. De aceia noi trebuie a împodobi trupul cu fapte bune, iară nu a-l necinști! Nu ai stăpânirea trupului în poftele cele răle, ci în acelea pe care le poronțește Dumnezeu. Gândește-te din ce batjocoră l-a izbăvit Dumnezeu. În adevăr că natura noastră mai înainte de aceasta eră mai nerușinată decât orice curvă, fiindcă hoțiile, și omorurile, și în fine orice raționament nelegiuit intră în sufletul omului și se cuibărea acolo, în schimb unei plăși mici și nebagată în samă, viu să zic de plăcerea vieții aceștiea. Căci sufletul omului fiind tulburat de cuget și fapte răle, numai această plată și-a câștigat. Dară dacă mai înainte de botez acestea erau un rău mare, apoi după ce am primit botezul, după ce ni s'a făgăduit ceriul cu împărăția lui Dumnezeu, după ce ne-am bucurat de infricoșatele taine, după toate acestea, zic, ce iertare vom avea dacă ne murdărim? Sau nu știți că apostolul a pus pe diavolul la un loc cu cei lacomi și cu toți acei pe cari i-a înșirat în pasagiul dinainte? Apoi pe femeile acelea ce se împodobesc pentru a curvi oare nu le vei crede că

se împreună cu diavolul? Și cine ar contrazice această vorbă? Iară dacă cineva ar contrazice, apoi atunci să desvălească sufletul unei astfel de femei, și va vedea numai decât pe acel demon viclean cum o stăpânește.

Greu este, iubiților, greu de tot, dacă nu cumva chiar cu neputință, ca fiind trupul împodobit în așa mod, să fie în același timp și sufletul împodobit, ci de necesitate este de a fi unul din doi neglijat, în timp ce ne îngrijim de celalalt, fiindcă a ne îngriji de amândouă deodată și ale împodobi în același timp, aceasta nu este ceva natural. De aceia și zice apostolul: „Cel ce se lipește de curvă un trup este, iară cel ce se lipește de Domnul, un duh este cu dânsul“. Prin urmare unul ca acesta devine duh, deși este îmbrăcat cu trup, căci când el nu are nimic trupesc, nimic greoi, nimic pământesc pe lângă dânsul, este duhovnicesc, deși este îmbrăcat cu trup, sau mai bine zis, este duhovnicesc când orice început, adică orice inițiativă este al spiritului, este al duhului, și nici decât al trupului. Astfeliu se slăvește Dumnezeu, pentru care și rugăciunea domnească ni se poronțește de a zice: „Sfințască-se numele tău“, iară Christos zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri“ (Math. 5, 16). Astfeliu îl proslăvesc pre dânsul și ceriurile, nu doară slobozând glas din ele, ci admirate fiind prin privirea lor, iară slava aceia se rapoartă la creatoriu.

Astfeliu îl proslăvim și noi, sau mai bine zis, noi îl proslăvim mai mult decât toate celelalte făpturi, fiindcă putem dacă voim. Fiindcă ceriul, ziua și noaptea nu slăvesc tot așa pe Dumnezeu, precum îl slăvește sufletul cel sfânt. Dupre cum cineva uitându-se la frumuseța ceriului, zice «slavă ție Dumnezeu, care ai creat un lucru atât de frumos», tot așa zice și când se uită la virtutea unui bărbat, ba încă și mai mult. Fiindcă nu toți uitându-se la acele făpturi slăvesc pe Dumnezeu, căci mulți zic că făpturile sunt făcute automat, iară alții atribuie creațiunea lumii demonilor, precum și îngrijirea ei, carii și păcătuiesc foarte mult, — pe când fiind vorba de virtutea unui bărbat nimeni nu va putea să grăiască astfeliu de prostii, ci fără vorbă el va slăvi

pe Dumnezeu, și va admira pe acel bărbat pe care-l vede slujindu-i și viețuind în virtute. Căci, cine nu se va minuna când va vedea pe un om împărtășindu-se de aceeași natură omenească, trăind în mijlocul oamenilor, și cu toate acestea întocmai ca și diamantul el nu se încovoieie cătră mulțimea patimilor! Când el găsiindu-se între foc și fier, și între fiarele cele sălbatice, este totuși mai puternic decât diamantul, și-i biruiește pe toți prin evservie? Cine nu se va minuna văzându-l pe acela binecuvântând pe când este batjocorit, lăudând în timp ce el este grăit de rău, rugându-se pentru cei ce-l nedreptățesc, binefăcând celor ce-l zavistuesc și-l războiesc? Acestea și altele ca acestea slăvesc pre Dumnezeu mai mult decât ceriurile. Căci pre ceriu văzându-l Elinii nu se rușinează, pe când dacă văd pe un bărbat care practică virtutea și adevărata filosofie cu toată exactitatea, apoi atunci își ascund fața de rușine, și se acuză singuri pe dânsii. Fiindcă dacă cel ce se bucură de aceeași natură se arată atât de înalt, și încă mult mai înalt decât ceriul dela pământ, apoi fără vocea lor vor cugetă, că tot ceia ce văd, numai puterea dumnezească o poate face. Pentru care și zice Christos: „Să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri“.

Voiești poate a afla și de aiurea cum se slăvește Dumnezeu prin vieța robilor săi, cum se slăvește prin minuni? A băgat odinioară Nabuchodonosor pe cei trei coconi în cuptorul cel cu foc, dară după ce a văzut că focul nu i-a impresurat, a zis: „Binecuvântat este Dumnezeu, care a trimis pe îngerul său și a scos pre slugile sale, pentru că nădăjduiau întru el, și n'au ascultat cuvântul împăratului“ (Daniil 3, 28). Ce spui împărate? Ai fost disprețuit, și tu admiri pe cei ce te-au disprețuit? «Da! răspunde el, îi admirî tocmai pentru aceia că am fost disprețuit», după care apoi și însămnă cauza acelei admirațiuni. Așa că atunci s'a dat slavă lui Dumnezeu nu numai pentru minunea făcută, ci și pentru buna intențiune a celor aruncați în cuptorul cel cu foc. Dacă însă ar examina cineva și aceasta ca și aceia, ar vedea că aceasta nu este mai pe jos de aceia. A convinge sufletele de a disprețui cuptorii cel cu foc, nu este mai pe jos de a le izbăvi din cuptoriu. Căci cum să nu fie vrednic de minunat, când

împăratul lumii având pe lângă el atâtea armate, și generali, și guvernatori, și consuli, și pământ, și mare, să fie disprețuit de niște copii robi, și cei legați biruesc pe cel ce i-a legat, și în fine biruesc toată cea armată? Deci, toți cei de pe lângă împărat n'au putut face nimic, deși mai aveau pe lângă dânșii și ajutorul cuptorului celui cu foc, ei au biruit cei goii, robii, străinii și cei puțin; — căci ce poate fi mai nebăgat în seamă ca cei trei? — aceștia, zic, au biruit o armată nenumărată. Deja moartea a fost disprețuită, fiindcă Christos trebuia a stă de față. Și precum mai înainte de a răsări soarele, și mai înainte de a-și arăta razele sale, lumina zilei devine strălucită, astfel și soarele dreptății urmând a veni, moartea s'a dat în lături. Ce ar putea fi mai strălucit ca acea priveliște, ce ar putea fi mai important ca acea biruință? Ce ar putea fi mai însemnat ca acele trofee strălucite? Aceasta se petrece și acum cu noi. Și acum este împăratul Babilonului, și acum se aprinde o flacără mai grozavă decât aceea, și acum se poroncește de a admira un astfelu de chip. Și acum stau de față satrapi, și ostași, și muzica cea fermecătoare, și mulți admiră acest chip variet și mare. De felul acestui chip este lăcomia, chip ca și acela, care nu disprețuiește nici ferul, ci fiind compus din lucruri nelegiuite, totul poroncește de a admira, și aramă, și fer, ba chiar și acelea ce sunt cu mult mai inferioare.

Dară, după cum sun! acestea, tot așa sunt și astăzi rîvnitori ai acelor coconi, cari zic: „Dumnezeilor tăi nu slujim, și chipului tău nu ne închinăm“ (Dan. 3, 18), ci suferim cuptoriul sărăciei, și orice ticăloșie pentru legile lui Dumnezeu. Și cei ce au multe, ca și cei de pe atunci, de multe ori se închină acestui chip și ard de dragostea lui, pe când cei ce nu au nimic disprețuiesc acest chip, deși se găsesc în sărăcie, și mai mult în lacrimi decât în belșug, precum și atunci când cei ce băgase în cuptoriu pe acei tineri tocmai îi ardeau, pe când cei din mijlocul cuptoriului se găseau ca în apă. Dară și tiranul acela atunci mai mult se frigea de acea flacără — mâniea aprinzându-l peste măsură — decât cei trei coconi. Căci focul nu a putut să se atingă nici măcar de vârful părului lor, pe când mâniea a ars cugetul acelu tiran mai grozav decât focul. Deci, gândește-te din acest punct de vedere, cât de mult a

fost disprețuit acel împărat de cătră niște copii robi. Prin aceasta s'a arătat, că dacă el a cucerit țara Iudeilor, apoi aceasta s'a petrecut din cauza păcatelor lor, iară nu din cauza puterii acelui împărat. Căci dacă el n'a putut birui pe cei trei cuconi ce fusese aruncați în cuptorul cel cu foc, apoi cum ar fi putut să biruească pe Ebrei după legea războiului, dacă toți ar fi fost ca acești trei cuconi? De unde se vede lămurit că pacatele celor mulți i-au predat în mânele barbarilor.

Privește acum și umiliința acestor tineri, cum și ne iubirea lor de slavă deșartă. Nu au fugit din cuptoriul cel cu foc, ci păstrau cu sfințenie porunca lui Cristos care zice: „Rugați-vă ca să nu intrați în ispită“ (Math. 26, 41); nici nu au fugit fiindcă au fost băgați cu sila, ci au stat cu bărbăție în mijlocul cuptorului; nici că s'au luptat fără ca să-i fi chemat și nici că după ce i-a chemat, ii s'au moleșit, ci gata spre toate, curagioși și plini de toată îndrăzneala. Să-i ascultăm și ce spun ii, pentru ca și de aici să cunoaștem cugetul lor cel cinstitoriu de Dumnezeu. „Este Dumnezeu în ceriuri, care poate să ne izbăvească pre noi“ (Daniil 3, 17). Nu se îngrijesc de dânșii, ci urmând chiar a fi arși, îi totuși se îngrijesc de slava lui Dumnezeu. «Ca nu cumvă, zice, fiind noi arși, de aici să gândești și să-ți închipui slăbăciunea lui Dumnezeu, apoi iată că noi îți vestim întreaga noastră credință, eu toată exactea. „Este Dumnezeu în ceriuri“, nu așa precum este chipul acesta de pre pământ, care este neinsuflețit și fără glas, ci în stare de a ne scoate chiar din mijlocul cuptorului. Deci, să nu-ți închipui vre-o slăbăciune din parte-i, dacă ne-a lăsat să cădem în cuptoriul cel cu foc. El este atât de puternic, încât ne poate scăpa din flacără chiar și după ce am căzut. „Iară de nu, cunoscut să-ți fie ție împărate, că Dumnezeilor tăi nu slujim, și chipului celui de aur pe care l-ai ridicat, nu ne vom închină? (Daniil 3, 17. 18). Privește-i cum îi în mod iconomicos nu știu viitorul, căci dacă ii ar fi putut prevedea, nici n'ar fi fost atât de minunați, făcând ceia ce au făcut. Fiindcă ce putea fi minunat, dacă având garanție de mântuire au disprețuit rălele ce le stă de față? Dară acum Dumnezeu se slăvea putând a-i scoate din cuptoriul cel cu foc, pe când

dacă îi nu s'ar fi aruncat în primejdie, nu ar fi fost admirați. De aceea Dumnezeu i-a lăsat în necunoștință de viitoriu, ca mai mult încă să-i slăvească. Și precum îi asigurase pe împăratul, că dacă ar fi fost arși, de aici să nu-și inchipuie slăbăciunea lui Dumnezeu, tot așa și Dumnezeu le-a făcut pe amândouă deodată, adecă a arătat și puterea lui, în același timp a pregătit ca și bunăvoință a cucurilor să se învedereze mai strălucitoare. Deci, de unde atunci îndoiala lor, și cum se explică că îi nu aveau nădejdea că numai decât se vor mântui? De aceea, că îi se credeau cei mai înjosiți decât toți, și că se credeau nevrednici de o astfel de binefacere din partea lui Dumnezeu. Și cum că nu spun aceasta în bobote, apoi iață că fiind aruncați în cuptorul cel cu foc, îi plângeau și se văicărau zicând: „Păcătuit-am, nelegiuit-am și nu suntem vrednici a deschide gura noastră“. De aceea și ziceau îi: „Iară de nu“. Dară dacă îi n'au spus pe față, că «puternic este Dumnezeu de a ne scăpa din cuptoriul cel cu foc, iară de nu ne vă scăpa, apoi din cauza păcatelor nu ne scapă» de aceasta să nu te minunezi, căci atunci barbarii aceia ar fi crezut că sub pretextul păcatelor lor, îi acopereau așa zicând slăbăciunea lui Dumnezeu. De aceea îi vorbind numai de putința lui Dumnezeu de a-i mântui, nu mai pune cauza. De altfel erau și bine învățați, ca să nu descoase judecățile lui Dumnezeu.

Acestea deci spunându-le s'au băgat în foc, și nici n'au disprețuit pe împărat, nici chipul lui nu l'au sfărâmat. Astfeliu trebuie a fi cel bărbătos, înțelept și blând, și mai ales în primejdi, ca să nu se arate că este stăpânit în asemenea lupte de mânie și slavă deșartă, ci de bărbăție și înțelepciune. Cel ce baljocorește, poartă cu sine bănuieala acelor greșale, pe când cel ce suferă și se luptă cu blândeță și bărbăție, este admirat nu numai ca bărbătos, ci încă este și proclamat pentru blândeță, ceia ce au făcut și acești trei cuconi, căci au arătat nu numai bărbăție, ci și blândeță, și nimic n'au făcut pentru plată, nici pentru vre-o recompensă. «Și dacă nu va voi, zice, să ne izbăvească din această primejdie, totuși noi nu vom sluji dumnezeilor tăi, căci dejă avem răsplata luată dela el, învrednicindu-ne a ne izbăvi de necucernicie, și pentru dânsa (cucernicie, evseei) a ne arde trupurile noastre». Deci și noi având dejă răsplata —

și în adevăr că o avem, fiindcă ne-am învrednicit a-l cunoaște precum trebuie și a deveni mădulări ale lui Christos — să nu facem trupul nostru madulariu al curviei. Că dacă trebuie a sfârși cuvântul cu această vorbă înfricoșată, ca astfel să avem cugetele stăpânite de frica amenințării, să rămânem atunci a ne găsi prin această frica mai curaji decât aurul. Fiindcă numai așa vom putea a ne izbăvi de curvie și a vedea pe Christos, pe care fie ca cu toții să ne învrednicim a-l vedea în aceea zi, prin charul Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XIX

„Iară pentru care mi-ați scris, bine este omului de femeie să nu se atingă. Iară pentru curvii, fiecare să-și aibă femeia sa și fiecare să-și aibă bărbatul său“ (Cap. 7, 1. 2).

Indreptând cele mai grele păcate: întâi păcatul de a desbină biserica, al doilea păcatul celui curvariu, al treilea celui al lacomului, la urmă face uz de vorbe mai blânde, iară printre acestea pune sfatul și povața lui pentru însurătoare și pentru feciorie, liniștind auditoriul de cele greoaie de până acum. În a doua epistolă el face cu totul din contra, căci începe dela cele mai blânde și sfârșește cu cele mai posomorâte. Dară aici aducând vorba de feciorie, iarăși se întoarce la cele care ating, nepunându-le toate dela oaltă, ci variindu-și cuvântul la fiecare împrejurare, duple cum cerea timpul și trebuința împrejurărilor. De aceea zice: „Iară pentru care mi-ați scris“. Așa dară îi scrisese dacă trebuie a se depărtă de femeie sau nu. Deci răspunzând la acestea și legiuind cele pentru căsătorie, introduce și vorba despre feciorie. „Bine este omului de femeie să nu se atingă“. «Dacă, zice, cauți ceia ce este mai bun, apoi

mult mai bine este de a nu te însoți de loc cu femeie, iară dacă cauți siguranță și ajutoriu în slăbăciunile tale, însoțește-te cu femeie prin căsătorie». Fiindcă eră natural — cea ce și astăzi se petrece, — ca bărbatul să voiească și femeia să nu voiească, sau vice-versa, vorbește cum el vorbește cu fiecare. Sunt unia cari zic că cuvântul lui aici este îndreptat către preoți, însă eu având în privire cele ce urmează, nu cred că este așa. Dară dacă el ar fi scris acestea numai pentru preoți, nu ar fi pus stătuirea în mod general, ci ar fi zis: «bine este dascalului să nu se atingă de femeie». Dară acum el n'a zis așa, ci spunând: „bine este omului“ și nu numai preotului, vorbește în general. Și iarăși: „Deslegatu-te-ai de femeie? Nu căută femeie“ (Vers. 27). N'a zis: «tu, preotule sau dascalule» ci în mod nehotărît. Și în fine mergând mai departe cu vorba, el tot în mod general spune: „iară pentru curvii fiecare să-și aibă femeia sa“, cu care ocazie odată cu cauza in-voirei el introduce abstenența sau înfrânarea.

„Femeii bărbatul datornica dragoste să-i deă, așijderea și femeia bărbatului“ (Vers. 3). Dară ce va să zică datornica dragoste? „Femeia trupul său nu-și stăpânește“ (Vers. 4), ci ea este și roaba și stăpâna bărbatului. Deci, dacă tu te lepezi de acea robie cuvenită, te împotrivești lui Dumnezeu. Iară de voiești să te lepezi chiar pentru un timp scurt, fie că ar îngădui bărbatul, același lucru este. De aceia apostolul a numit acest fapt datorie, ca să arate că nici-unul nu este stăpân pe sine, ci unul altuia rob. De aceia, când vezi că o femeie curvă te ispitește, spune-i: «trupul nu este al meu, ci al femeii mele». Tot așa să spună și femeia către cei ce ar voi să-i calce înțelepciunea ei: «trupul nu este al meu, ci al bărbatului meu». Deci, dacă femeia sau bărbatul nu este stăpân pe trupul său, cu atât mai mult nu este stăpân pe averi. Auziți aceasta toți căți aveți femei, și toate câte aveți bărbați: dacă nu trebuie a avea trup deosebit, cu atât mai mult averi deosebite. Aiurea însă, atât în legea nouă cât și în cea veche, bărbatului se dă multă autoritate, zicând: „Cătră bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni“ (Facer. 3, 16), iară Pavel explicând scrie ast-

feliu: „Bărbați, iubiți-vă femeile voastre, iară femeia să se teamă de bărbat“ (Efes. 5, 25) — pe când aici el nu spune de mare sau mic, ci stabilește o singură stăpânire. De ce? Fiindcă vorba lui aici este despre înțelepciune. «In celelalte toate, zice, covârșescă sau stăpâniască bărbatul; însă unde este vorba de înțelepciune, nici de cum. „Bărbatul trupui său nu-și stăpânește, ci femeia, și femeia trupul său nu-și stăpânește, ci bărbatul“. Mare este egalitatea și nu este nici o prisosință.

„Să nu opriți datoria unu altuia, fără numai din bună înțelegere“ (Vers. 5). Dară ce va să spună el aici? «Să nu se abțină femeia, zice, dacă bărbatul nu voiește, și nici bărbatul, dacă nu voiește femeia». Și de ce? Fiindcă din astfelu de abținere se nasc mari rele, căci și preacurviile, și curviile, și chiar stricarea caselor de aici provin de multe-ori. Dacă având pe femeile lor și încă curvesc, apoi cu atât mai mult vor face așa, dacă sunt lipsiți de această mângâere. Și bine a zis: „Să nu opriți datoria“ adică să nu vă lipsiți de datoria voastră conjugală. Cu alte cuvinte el numește lipsă acum ceia ce mai sus a numit-o datornica dragoste, ca astfelu să arate importanța stăpânirii. A se abțineă unu din doi fără voința celuilalt, aceasta este lipsă, aceasta însămnă a opri datoria, pe când dacă e cu voiea lui, nu se poate numi lipsă sau oprire de datorie. Deci trebuie a preferă concordia înaintea tuturor, fiindcă este și mai principală decât toate. Și de voiești, să examinăm acest fapt mai de aproape. Fie de exemplu o femeie și un bărbat, și abțină-se femeia, fără ca bărbatul să voiască. Deci, de ce te miri dacă el din această cauză curvește, sau dacă nu curvește, apoi este posomorit, veșnic tulburat, veșnic în luptă și cauzând femeii mii de neajunsuri? Care este folosul postului și a înfrânării, dacă dragostea este sfâșieată? Nici unu. Câte batjocuri, nu ies de aici, câte vorbe proaste, și câtă luptă nu se desfășură în asemenea împrejurări! Când într'o casă bărbatul și femeia sunt dezbinati, apoi cea casă nu se găsește mai bine decât corabia cea purtată de valurile mării, fiindcă și aici căpitanul vasului se află în neînțelegere cu pilotul.

De aceea zice: „Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai din buna înțelegere până la o vreme, ca să vă îndeletniciți în post și în rugăciune“ — vorbind aici de rugăciunea cea cu multă sîrguință. Că dacă împiedecă pre cei uniți de a se ruga împreună pentru un timp, apoi a se ruga neconștient cum s'ar putea? Deci se poate ca cineva să fie și înșurat cu femele, și în același timp să fie cu băgare de seamă și la rugăciune; însă asemenea rugăciune devine mai exactă prin înfrânare. Căci n'a zis simplu «ca să vă rugați» ci „să vă îndeletniciți cu rugăciunea“, punând aceasta ca o ocupațiune, iară nu ca fiind vre-o necurățenie. „Și iarăși să vă împreunați, ca să nu vă ispitească pre voi Satană“. Ca să nu se creadă că aceasta este o legiuire din parte-i, apoi adăgă și cauza. Și care este acea cauză? „Ca să nu vă ispitească pre voi Satană“ zice. Și ca să afli că cele ale curviei nu le mrejaște diavolul singur, a adăos: „pentru neînfrânarea voastră“.

„Că voiesc ca toți oamenii să fie precum și eu“ (Vers. 7). Aceasta o face în multe locuri, când sfătuiește auditoriul pentru lucruri grele de îndeplinit, căci se pune pe dănsul la mijloc zicând: „următori (imitători) mie să fiți“. „Că fiecare are darul său dela Dumnezeu“. Fiindcă mai sus i-a acuzat foarte tare zicând: „pentru neînfrânarea voastră“ apoi aici iarăși i-a mângâiat, zicând: „că fiecare are darul său dela Dumnezeu“, prin care vorbe nu arată că faptele sau succesele noastre nu au nevoie de sîrguința noastră, ci — după cum am zis — el îi mângâie. Dară dacă este dar, și prin urmare omul nu introduce spre aceasta nimic dela sine, cum de zici: „Iarăși zic celor necăsătoriți și văduvelor, bine este lor de vor rămâne precum și eu. Iară de nu se vor putea ține, să se căsătorească; că mai bine este să se căsătorească decât să se aprinză“ (Vers. 8. 9). Ai văzut înțelepciunea lui Pavel, cum a arătat că înfrânarea este mai bună, și că nu silește pe cel ce nu poate ajunge la acea perfecțiune, temându-se

nu cumvâ să se petreacă vre-o greșală? „Că mai bine este să se căsătorească decât să se aprinză“ zice, prin care cuvinte a arătat cât de mare este tirania poftei aceștiea. Ceia ce el spune, aceasta însămnă: «Dacă suferi, zice, multă dorință și multă aprindere, apoi izbăvește-te de dureri și osteneți, ca nu cumvâ să te abați din calea cea dreaptă».

„Iară celor căsătorii poroncesc nu cu, ei Domnul“. (Vers. 10). Fiindcă urmează a cită o lege hotărîită pusă de Christos, de a nu lăsa pe femeie decât numai pentru caz de curvie, de aceia zice „nu eu“. Cele spuse mai înainte, de și poate nu s'au spus cu toată exactitatea, totuși și lui i s'au părut așa.—ceia ce spune aici însă, el o predă cu toată exactitatea. Așa că expresiunile „eu“ și „nu eu“ au această deosebire. Și pentru ca nu cumvâ să-ți închipui pe ale lui ca ome-nești, de aceia a adaos: „că mi se pare că și eu am Duhul lui Dumnezeu“ (Vers. 40). Dară ce a poroncit Domnul celor căsătorii? „Femeia de bărbat să nu se despartă. Iară de se va și despărți să nu se mărite, sau să se împace cu bărbatul său“. (Vers. 11). «Fiindcă s'a întâmplat dezbinări, zice, fie din cauza înfrânării, fie din alte pretexte și micimi de suflet, de aceia e cu mult mai bine ca nici începutul să nu se facă, iară de cumvâ s'a făcut, apoi rămână femeia cu bărbatul, și chiar dacă nu mai are relații cu dânsul, cel puțin nu mai are pe alt bărbat».

„Iară celorlalți eu zic, nu Domnul; de are vre-un frate femeie necredincioasă, și ea va voi să viețuiască cu el, să nu o lase pre ea. Și femeia de are bărbat credincios, și acela va voi să viețuiască cu dânsa, să nu-l lase pre el“ (Vers. 12, 13). Dupre cum atunci când vorbește de a se despărți cinevâ de curvari, a făcut lucrul ușor de îndreptat, zicând: „Și cu adevărat ¹⁾ nu cu curvarii

¹⁾ Notă. A se vedea explicația și traducerea exactă a expresiunii οὐκ ἀνάτως din acest pasaj, la omilia a XVI, pagina 204. In Notă.

lumei aceștia“ tot așa și aici a prevăzut multă ușurință, zicând: „iară de are femeia bărbat necredincios, și bărbatul are femeie necredincioasă, să nu o lase pre dânsa“. Ce spui? Dacă este necredincios, să rămână cu femeia, iară de este curvariu să nu rămână?—de și curviea este mai pre jos de necredință. De sigur că curviea este mai pre jos, însă Dumnezeu cruță foarte mult cele ale tale. Aceasta o face el și cu jărtfa, zicând: „Lasă jărtfa ta înaintea altarului, și mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău“ (Math. 5, 24). Aceasta a făcut și cu cel ce datoră o mie de talanți, căci de și-i datoră o mie de talanți, totuși n'a fost pedepsit decât atunci, când el tortură pe fratele său ce-i datoră o sută de dinari.

Apoi ea nu cumva femeia să se teamă că va deveni necurată prin împreunarea ei cu bărbatul necredincios, zice: „Pentru că se sfințește bărbatul necredincios prin femeie (credincioasă), și se sfințește femeia necredincioasă prin bărbat (credincios)“. (Vers. 14). Dacă cel ce se lipește de curvă este un trup, apoi este invederat că și femeia care se lipește de un idololatrau este un trup. Un trup este, însă nu devine necurat, ci curățenia femeii biruiește necurătenia bărbatului, duple cum iarăși și curățenia bărbatului credincios biruiește necurătenia femeii necredincioasă. Deci cum aici este biruită necurătenia — pentru care se și permite traiul împreună — în timp ce cu femeia curvă bărbatul nu este învinovățit dacă o alungă? Fiindcă aici este speranța că acel rătăcit se va mântui prin căsătorie, pe când acolo căsătoria se desface; acolo amândoi sunt corupți, pe când aici numai unul este cu păcatul. De pildă, eu spun că femeia ce a curvit odată este spurcată. Deci, dacă cel ce se lipește de curvă este un trup, apoi și el devine spurcat unindu-se cu o curvă și, prin urmare, curățenia întreagă a dispărut. Aici însă nu este așa. Este necurat idololatrau, însă femeia nu este necurată. Dacă ea ar fi fost tovarășă cu el în necurătenie, voui să zic în necucernicie, de sigur că ar fi trebuit ca și ea să devină necurată, dară acum iată că idololatrau este necurat în altceva, pe când femeia se împărtășește de un lucru în care el nu este necurat. Căsătorie este la mijloc și unirea trupurilor, întru cât

este tovărășie. Pe lângă aceasta este apoi și speranța că un asemenea bărbat se va îndreptă prin femeie, căci viețuiește împreună cu ea, pe când pe celalalt nu este așa de ușor. Căci în adevăr, cum ceea ce în trecut a fost necinstită, căci a devenit a altuia, ceea ce a disprețuit drepturile căsătoriei, cum va putea accasia zic, ca să îndrepte pe cel nedreptățit și pe cel ce se găsește acum ca străin față de ea? Și iarăși; acolo după curvie bărbatul nu mai este bărbat, pe când aici chiar dacă femeia este idololatră, totuși drepturile bărbatului nu sunt pierdute. Nu cum s'ar întâmpla viețuiește ea cu necredinciosul, ci voind el, pentru care și zice: „Și acela va voi să viețuiască cu dânsa“. Ce vătămare poate fi, spune-mi, când și cele ale evseviei rămân neștirbite, în acelaș timp sunt și speranțe bune pentru cel necredincios? Ce vătămare poate fi, de a rămâneă unuia ca aceștia căsătorii, și a nu introduce pricini de lupte prisoseinice? Căci apostolul nici nu vorbește aici pentru cei ce nu s'au unit încă în acest chip, ci pentru cei ce dejă se unise. El n'a zis: «dacă cineva voiește a lua pe un necredincios» ci „dacă are bărbat necredincios, sau femeie necredincioasă“. De exemplu, dacă după ce s'au căsătorit a primit credința, și dacă celalalt rămânând în necredință voiește totuși a viețui împreună, apoi acel traiu să nu se strice.

„Pentru că se sfințește bărbatul necredincios prin femeie (credincioasă)“ zice. Atât de mare este prisosința curățeniei! Dură ce? Oare Elinul este sfânt? Nici decum, căci n'a zis că este sfânt, ci că se sfințește prin femeie. Aceasta o a spus nu ca să-l arate pe acela sfânt, ci ca să scoată pe femeie din frică, pe deoparte, iară pe altă parte și pe dânsul să-l atragă spre cunoștința adevărului. Nu în unirea trupurilor stă necurătenia, ci în cugete și în intențiunea omului. Mai departe apoi dă și dovadă. «Dacă, zice, remânând necurată dai naștere vr'unui copil, apoi acel copil nu este numai din tine singură, și deci este necurat, sau pe jumătate curat, pe când acum el nu mai este necurat». De aceia a adaos: „Că într'alt chip feciorii voștri necurați ar fi, iară acum sfinți sunt“, adecă nu mai sunt necurați. El a numit sfinți

pe acei copii, scoțându-li prin această vorbă frica unei astfel de bănueli.

„Iară de se desparte cel necredincios, despartă-se“, (Vers. 15). Aici faptul numai este curvie. Dară ce înseamnă: „iară de se desparte cel necredincios“? «De exemplu, zice, dacă îți poroncește de a jertfi și a lua parte prin căsătorie la necucernicia lui, sau a plecă din casă, apoi atunci mai bine este de a strică căsătoria, și nici decât cucernicia». De aceea a și adaos: „că nu este robit fratele sau sora într'unele ca acestea“. Dacă în fiecare zi se ceartă și se luptă pentru aceasta, apoi mai bine este de a te izbăvi de acest rău. La aceasta și face aluziune, zicând: „că spre pace ne-a chemat pre noi Dumnezeu“. Acela este care a dat pricină de desfacere, dupre cum face și cel ce curvește.

„Că ce știi, femeie, oare mântui-ți-vei bărbatul“ (vers. 16)? Aceasta este zisă față de expresiunea de mai sus: „să nu-l lase pre el“. «Dacă el, zice, nu se împotrivesțe, rămâi pe lângă dânsul, căci ai și un câștig. Rămâi, îndeamnă, sfătuește și convinge-l, căci nici un dascăl nu va putea să facă ceia ce vei face tu, ca femeie». Și nici nu-i impune vre-o siluire, sau cere de la dânsa ca numai de cât să facă așa, ca nu cumvâ să devină greoiu în vorbă, nici nu poroncește de a se lepăda de această sarcină, ci prin neștiința viitorului lasă lucrul în suspensiune, zicând: „Că ce știi, femeie, oare mântui-ți-vei bărbatul? sau ce știi, bărbate, oare mântui-ți-vei femeia?“ Și iarăși: „Fără numai fiecărui precum a împărțit Dumnezeu, și fiecare precum l-a chemat Domnul, așa să umble. Și așa întru toate bisericile poroncesc. De este cineva chemat fiind tăiat împrejur, să nu poftască netăiere împrejur. Întru netăiere împrejur cineva s'a chemat? Să nu se taie împrejur. Tăierea împrejur nimic nu este, și netăierea împrejur nimic este, ci paza poroncilor lui Dumnezeu. Fiecare întru chemarea care s'a chemat, întru aceia să rămână. Rob ești chemat? Nu te

griji“ (Vers. 17—21). «Acestea, zice, nu contribuie cu nimic la credință. Deci, nu te certă, și nici te teme, căci credința le-a scos pe toate acestea».

„Fiecare întru chemarea -gare s'a chemat, întru aceia să rămână“. Ai fost chemat având femeie necredincioasă? Rămâi în acea chemare, și nu cumva pentru credință să-ți alungi femeia. Ai fost chemat fiind rob? Nu te griji, ci rămâi slujind. Ai fost chemat fiind netăiat împrejur? Rămâi netăiat împrejur. Ai crezut fiind tăiat împrejur? Rămâi tăiat împrejur. Căci aceasta însemnă expresiunea „Fiecăruia precum a împărțit Dumnezeu“. Acestea nu sunt piedici întru exercitarea evseviei. Tu fiind rob ai fost chemat, altul având femeie necredincioasă, altul fiind tăiat împrejur. Vai! Unde a pus el robiea! După cum tăierea împrejur cu nimic nu folosește, precum nici netăierea împrejur cu nimic nu vătămă, tot așa nici robiea sau libertatea. Și pentru ca aceasta să o facă mai lămurită, zice: „Ci de și poți să fii slobod, mai mult te supune“, adică mai mult încă să slujăști. Dară de ce oare poroncește celui ce putea să se libereze ca să rămână rob? Voind a arăta că robiea cu nimic nu vătămă, ci încă chiar folosește. Și nu sunt în necunoștință că sunt unii cari susțin că expresiunea „mai mult te supune“ este zisă pentru eliberare din robie, zicând că «dacă poți a te elibera, liberează-te», însă acest cuvânt este cu totul contrar modului de vorbire a lui Pavel. dacă nu adevărat făcă aluziune la aceasta. Căci mângâind pe rob și arătând că el cu nimic nu este nedreptățit, nu 'i ar fi poroncit ca să devină slobod, fiindcă poate i-ar fi răspuns cineva: «dară dacă nu pot?» Deci, nu spune el aceasta, ci după cum am zis mai înainte, el voiește a arăta că nimic nu este mai mult cu cel devenit slobod, și «chiar de ai fi stăpân în a te elibera, zice, rămâi a sluji încă mai mult».

Mai departe, apoi pune și cauza, zicând: „Că cel ce este chemat întru Domnul rob, slobod Domnului este; așijderea și cel ce este chemat slobod, rob este lui Christos“. (Vers. 22). «În cele după Christos, zice, amândoi sunt deopotrivă. Deopotrivă ești și tu rob al lui Christos, deopotrivă și stăpânul tău. Deci,

cum este robul slobod? «Că te-a eliberat, zice, nu numai de păcat, ci încă și de a mai rămâne rob al robiei celei deașară». El nu mai lasă ca robul să rămână rob, și nici om stând în robie, și aceasta este minunea cea mare. Dară cum oare robul rămânând rob este slobod? Când este scăpat de patimi, și de boatele sufletesti, când disprețuiește averile, mărirea și celelalte patimi.

„Cu preț sunteți cumpărați, nu vă faceți robi oamenilor“ (Vers. 23). Expresiunea aceasta este zisă nu numai către robi, ci și către cei slobozi. Căci se poate ca fiind cineva rob, să nu fie rob, precum și fiind slobod să fie în același timp și rob. Și cum fiind rob, nu este rob? Când el face totul pentru Dumnezeu, când nu este ipocrit, și când ceia ce face nu o face de ochii oamenilor, adică slujind oamenilor el este slobod. Și iarăși, cum fiind cineva slobod este rob? Când slujaște oamenilor vre-o slujbă oare-care uricioasă, sau pentru pofta de bani, sau pentru îmbuibarea pântecelui, sau pentru stăpânie. Unul ca acesta este mai rob de cât toți robii, chiar de ar fi slobod. În adevăr, gândește-te la aceste două împrejurări: Rob a fost Iosif, însă nu rob oamenilor, pentru care chiar în robie el era mai slobod de cât toți cei slobozi. Dară n'a ascultat de stăpâna sa, la ceia ce voia dânsa. Și iarăși, slobodă eră acea femeie, însă mai roabă de cât toate roabele, de vreme ce se rugă și lingușă pe sluga sa Iosif, — însă n'a putut convinge pe cel slobod ca să facă ceia ce nu voia a face. Deci faptul acesta, nu mai eră robie, ci chiar libertatea cea mai naltă. Căci cu ce a fost împiedecat el din robie spre fapta bună? Audă aceasta robii și cei slobozi. Cine a fost rob? Cel rugat, sau ceia ce se rugă? Ceea ce cerea cu stăruință, sau cel ce disprețuia pe ceea ce se rugă? Căci și pentru robi sunt hotare puse de Dumnezeu, prin care se legiuște până unde trebuie a fi păzite, iară a trece peste aceste hotare nu se cuvine. Când stăpânul nu poroncește nimic din acele care nu plac lui Dumnezeu, atunci trebuie a fi urmă și a se supune lui; — mai departe însă, de loc nu trebuie a se supune, și cu chipul acesta robul devine slobod. Dară dacă ai mers mai departe, apoi chiar slobod de ai fost, totuși ai devenit rob.

— Aceasta tocmai dă a înțelege, zicând: „Nu vă faceți robi oamenilor“. Dară dacă nu este așa, și apostolul ar fi poroncit de a părăsi pe stăpâni, și a ambi-

ționă ca să devină slobozi, apoi atunci cum de îi sfătuește zicând: „Fie-care întru chemarea în care s'a chemat, întru aceia să rămână?” Și aiurea: „Câți sunt sub jug robi, pre stăpânii săi de toată cinstea vrednici să-i socotească;... iară cari au stăpâni credincioși, să nu-i defaime, căci frați sunt cei ce primesc facerea de bine“ (I. Timoth. 6, 1. 2). Deasemenea și Efesenilor, precum și Colosenilor scriindu-li același lucru îl hotărăște (Efes. 6, 5 și urm. Colos. 3, 22 și urm.); de unde se vede lămurit că el nu desființază această robie, ci pe acea venită din răutate, care este cea mai grozavă, fiindcă chiar slobod fiind cineva îi slujăște. Ce folos aveau frații lui Iosif că erau slobozi? Care nu erau mai robi de cât toți robii, mințind tatălui lor, mințind cătră negușitorii aceia și spunându-li ceea ce nu eră, mințind și pe fratele lor? Însă nu așa este cel cu adevărat slobod, ci pretutindeni și în toate este adevărat; pe dânsul nimic nu l'a putut robi, nici legături, nici robiea, nici amorul stăpânei lui, nici că se găsea în țară străină. ci a rămas slobod în toate. Aceasta este mai cu samă libertate, când cineva strălucește chiar și în robie.

Astfelu este creștinismul, căci chiar și în robie el îți hărăzește libertatea. Și precum corpul care dela natură este nerănit, atunci se arată că el este cu adevărat nerănit, nevulnerabil, când chiar primind în el săgeți nu pătimește nici un rău, tot așa și cel cu adevărat slobod numai atunci se arată așa, când având și stăpân el nu se robește. De aceia poronțește de a rămânea rob. Dară dacă nu este cu putință de a fi creștinul slugă sau rob dupre cum trebuie, apoi atunci Elinii ne vor acuză de o mare slăbăciune a evseviei, iară de vor află că slujba cu nimic nu vatămă evseviei, apoi atunci vor admiră propoveduirea cuvântului evangheliei. Că dacă pe noi nu ne vatămă nici moartea, nici bătăile sau legăturile, apoi cu atât mai mult robiea sau slujba ce o facem altora. Focul și ferul, și mii de cazne, și boalele, și sărăcicia, și fiarele sălbatece, și multe altele mai grozave decât acestea nu au vatămat pe cei credincioși, ba încă i-au făcut și mai puternici, apoi cum îi va putea vatămă robiea? Nu robiea aceasta vatămă, iubitule, ci robiea cea dela natură, robiea păcatului. De nu ești rob al acestei robii, încurajează-te și

te veselește, căci nimeni nu te va putea nedreptăți cu ceva, de vreme ce ai moralul tău nerobit, — iară de vei fi robit acestei robii, apoi chiar de ai fi slobod de mii de ori, nici un folos nu vei avea din acea libertate. Căci ce folos vei avea — spune'mi — dacă nu slujăști oamenilor, însă în acel timp te supui pe sine'ți tuturor patimilor? Oamenii de multe ori și oruiă pe cei ce li slujăsc, pe când stăpânii aceia — patimile — nici-odată nu se mai satură de pierderea ta. Slujăști unui om? Dară și stăpânului teu iți slujăște ție, căci el se îngrijește de hrana ta, de sănătatea ta, de haine și de încălțăminte, și de toate cele necesare ție. Și nu te temi tu atât de mult ca nu cumva să fi disprețuit de stăpân, pe cât se teme el ca nu cumva să-ți lipsească din cele trebuitoare. Dară poate ca stăpânul se culcă, iară tu stai treaz? Și ce are a face! Căci aceasta se întâmplă și cu tine, iară nu numai cu dânsul. De multe ori și tu fiind culcat și dormind eu poftă, el nu se culcă, ci suferă o mulțime de neajunsuri prin piață și priveghiază mai grozav decât tine. Ce a păținit Iosif atât de mult de la stăpâna lui, pre cât a păținit ea de la pofta ce o ardea? Căci el n'a făcut ceia ce voia dânsa, pe când ea făcea totul ceia ce-i poroncea stăpâna ei, voiesc să spun de desfrânarea ce o stăpâneă, — și nici că a conțenit până ce a făcut-o de r.s. Dară ce stăpân poronțește de acestea? Ce tiran crud ar pretinde astfelu de lucruri? «Roagă-te de robul teu, zice, lingușăște pe cel cumpărat cu bani, roagă pe prizonierul tău, și chiar de te-ar stupi, tu totuși rabdă, și chiar de i-ai spune de mii de ori și n'ar primi, tu totuși ține-l în singurătate, silește-l neconțenit, și fă-te de ris». Dară ce poate fi mai necinstit și mai murdar ca aceste cuvinte? «Dacă, zice, nici așa nu vei izbuti cu nimic, apoi atunci hulește și inșală pe tovarășul tău». Privește cât de uricioase, cât de barbare sunt aceste poronci, cât de aspre, cât de crude și cât de nebune sunt!

Dară oare poronțește un stăpân lucruri de acelea pe care le-a poroncit atunci desfrăul acelei femei? Și cu tote acestea ea n'a îndrăznit ca să nu asculte. Iosif însă n'a suferit nimic din acestea, ci cele contrare, care i-au adus slavă și cinste. Voiești poate a vedea și un alt bărbat sub ascultarea unei stăpâne, poroncind multe, și ne'ndrăznind de a se împotrivi? Gândește-te la Cain, câte a făcut el poroncindu-i-se de acea stăpână nemiloasă. I-a poroncit de a ucide pe frate, de a minți pe Dumnezeu, de a intristă pe tată, de a face lucruri nerușinate, și el

totul a făcut, și cu nimic nu s'a împotrivit. Și de ce te minunezi dacă această stăpână are atâta putere asupra cuivă?—când de multe-ori ea a nimicit chiar popoare întregi. De pildă femeile Madianților au luat aproape în robie pe Iudci, supunându-i pe toți prin frumuseța lor și prin pofta de a le stăpâni.

Deci, o astfel de robie scoțând-o Pavel, zice: „nu vă faceți robi oamenilor“, adică «nu ascultați pe oamenii cari vă poruncesc absurdități, și să nu vă plecați nici absurdităților voastre». Apoi ridicându-li cugetul și înălțându-i zice: „Iară pentru fecioare porunca Domnului nu am, iară sfat dau, ca un miluit de la Domnul a fi credincios“ (vers. 25). Înaintând în regulă pe drumul apucat, el amintește la urmă și de fecioare. Fiindcă mai sus i-a exercitat și i-a pus în orânduială cu cuvinte pentru înfrânare, mai departe trece la ceva mai mare «și de și nu am poruncă, zice, eu totuși cred că e ceva bun». Pentru ce? Pentru aceeași cauză pe care a pus-o vorbind de înfrânare. „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căută dezlegare. Dezlegatu-te-ai de femeie? Nu căută femeie“ (Vers. 27). Acestea nu sunt contrare celor mai dinainte, ci încă în cea mai mare concordantă. Căci și acolo zice: „fără numai din bună voință“, iară aici zice: „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căută dezlegare“ și aceasta nu este contrar celeilalte. Ceia ce este contra voinței, numai aceia se poate considera ca dezlegare, pe când dacă amândoi se înfrânează din bună voință, apoi atunci nu este dezlegare. După aceea ca să nu se creadă că aceasta este o legiuire din parte-i, a adăos: „Iară de te-ai și însurat, n-ai greșit“ (Vers. 28). Apoi el dă ca pricină cele prezente, nevoia de față, vremea cea scurtă a vieții noastre, și năcazurile de tot felul. Căci căsătoria tirăște după sine multe, pe care le-a dat a se înțelege și aici, și în vorbele de mai sus pentru înfrânare: acolo spunând că femeia nu are stăpânire pe sine, iară aici zicând: „Legatu-te-ai“.

„Iară de te-ai și însurat, n'ai greșit“. Aceasta nu o spune de cea ce și-a ales viața feciorenică, fiindcă una ca aceasta de sigur că a greșit dacă s'a măritat. Dacă văduvele își iau pedeapsă măritându-se de a doua

oară, după ce și-au ales odată văduvea, apoi cu atât mai mult fecioarele, „Dară năcaz în trup vor avea unii ca aceștia“. «Inșă, zici, și plăcere vor avea». Dară și pe aceasta privește cum a împuținat-o prin scurtimea timpului de față, zicând: „că vremea de acum scurtă este“, adică «ni s'a porocit de a căătorii numai prin această lume, și la urmă a ieși de aici, tu însă te învârtești într'una înăuntrul ei». Chiar dacă căsătoria n'ar avea nici o supărare sau nemulțămire, și tot ar trebui ca cineva să se grăbească spre cele viitoare, — dară încă dacă mai are și năcazuri, de ce să i se mai pună greutatea? De ce să se mai ia o astfel de povară, când chiar și după ce a luat-o cineva, trebuie a se purta așa felu ca și cum n'ar avea-o? — fiindcă zice: „Cei ce au femei, să fie ca cum n'ar avea“. Apoi introducând ceva din cele viitoare, iarăși a întors vorba spre cele prezente. Unele sunt duhovnicești ca de pildă când spune: „că cel însurat se îngrijește de ale lumii, iară cel neînsurat de ale Domnului, și cum va plăcea Domnului“, iară altele sunt de ale vieții prezente, ca atunci când zice: „Și voiesc ca voi fără de grijă să fiți“ (Vers. 32), — dară cu toate acestea chiar și așa îi lasă stăpâni pe dânșii. Căci dacă cel ce a arătat ce anume este de preferat, vine la urmă și silește pe alții să facă după voea sa, apoi prin aceasta lasă a se înțelege că chiar el n'are încredere în vorbele sale. Așa că prin învoirea de mai sus el mai mult i-a sfătuit, și în același timp pe nesimțite i-a oprit, zicând: „Și aceasta spre al vostru folos zic, nu ca să vă puiu vouă cursă, ci spre buna cuviință, și apropiere de Domnul fără sminteală“ (Vers. 35). Audă deci fecioarele, că nu în aceasta stă fecioria, căci cea care se îngrijește de cele ale lumii, nici nu mai este fecioară, și nici nu mai este cu bună cuviință. Căci zicând: „se deosebesc femeia și fecioara“ (Vers. 34) a pus această deosebire între ele, cum și prin ce anume se depărtează una de alta. Și dând o definițiune exactă fecioarei cum și femeii măritate, el n'a spus de nuntă, nici de înfrânare, ci de liniște și de prea multă ocupațiune. De altfelu nu unirea bărbatului cu femeie este un lucru

rău, ci răul este de a fi împiedecat unul dintrânsii spre filosofie. „Iară de i se pare cuivă că i se face vreo necinste pentru fecioara sa, dacă îi trec înerețile“ (Vers. 36). Aici mi se pare că vorbește pentru căsătorie, iară în general spune tot pentru feciorie, fiindcă pentru femeia care a fost măritată odată ei permite și a doua căsătorie „însă numai întru Domnul“ zice. Și ce înșamnă „numai întru Domnul?“ Adecă cu toată demnitatea, cu toată înțelepciunea, fiindcă de acestea este nevoie pretutindeni, și de aceia trebuie a le căută, căci de altfel nu este cu puțință de a vedea pe Dumnezeu. Dară dacă poate trecem răpede asupra fecioriei, apoi nimeni să nu ne învinovățască de lene, fiindcă asupra acestui pasaj, sau mai bine zis asupra acestei chestiuni vă stă la îndămână o carte întreagă¹⁾, unde am trecut în revistă toate obiecțiunile aduse fecioriei, și de aceia am crezut că a mai vorbi și aici iarăși de acest lucru ar fi ceva de prisos. De aceia, noi trimițând acolo pe auditoriu în privința fecioriei, aici spunem numai atâta, că trebuie de a căută neconținut înfrânarea. „Pacea să urmați, zice, și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul“ (Ebrei 12, 14). Deci, pentru ca să ne învrednicim de a-l vedea și a ne afla în feciorie, și fie că ne-am găsi în întâia-căsătorie, fie că într'a doua, aceasta să o alungăm, pentru ca să ne învrednicim de împărăția cerurilor, prin Charul Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Iară pentru cele ce se jărtfesc idolilor știm că toți avem știință, însă știința face semeți, iară dragostea zidește“ (Cap. 8, 1).

¹⁾ Notă. Face aluziune la Tractatul său *Despre feciorie*.

Mai întâi este necesar a ști ce voiește să spună prin acest pasaj, căci numai așa cuvântul ni va fi lesne de priceput. Cel ce vede pe cineva acuzat, dacă mai întâi nu va ști natura păcatului, nu va ști ce sunt cele ce se vorbesc pe socoteala lui. Deci, care eră cauza pentru care acuză atunci pe Corintheni? Un păcat mare și pricină a multe răle. Și care este acest păcat? Mulți dintre dânșii aflând că nu cele ce intră în om îi spurcă, ci cele ce ies dintrânsul, și că idolii, lemnele, petrele și demonii, neputând nici vătămă și nici folosi cu ceva, întrebuintau această cunoștință în mod nepotrivit față cu perfecțiunea lor, și deci vătămatoare atât pentru dânșii, cât și pentru alții. Căci intrau și la idoli, și luau parte la mesele de acolo, și de aici se nașteea cel mai mare rău. Cei ce aveau încă frică de idoli și nu cutezau a-i disprețui, luau parte la ospetele de acolo, fiindcă vedeau și pe cei mai desăvârșiți făcând aceasta, și din această cauză se vătămau foarte mult. Căci nici măcar nu se atingeau de acele mâncări cu aceiași credință ca și idololatrii, ci mâncau din ele ca din jărtfele idolilor, fapt care eră așa zicând cărarea ce mergea spre idololatrie. Dară și chiar acci așa ziși desăvârșiți nu se vătămau cum s'ar întâmplă, prin faptul că luau parte la mesele acele satanicești.

Deci, acesta eră păcatul lor, iară fericitul acesta voind a i îndreptă, nu deodată li vorbește cu dispreț, căci ceia ce dânșii făceau eră mai mult din prostie, decât din răutate. De aceia chiar dela început eră nevoie mai mult de sfătuire, decât de infruntare puternică și de mânie. Și gândește-te la înțelepciunea lui, cum de-a dreptul începe cu sfătuirea. „Știm, zice, că toți avem știință pentru cele ce se jărtfesc idolilor“. Lăsând la o parte pe cei slabi, ceia ce face peste tot locul, el vorbește mai întâi celor tari. Aceasta a făcut-o și în epistola către Romani, zicând: „Tu cine ești care judeci pe fratele tău“ (Rom. 14, 10)? Fiind că cel tare și puternic este care poate primi mai cu ușurință certarea, ceia ce face și aici. Și mai întâi li moae trufiea, și ceia ce credeau că este al lor prin excepțiune, adevă că dânșii aveau cunoștința desăvârșită, aceasta, zice, el o declară de comună tuturor. „Știm că toți avem știință“ zice. Dacă i-ar fi lăsat că îi să cugete lucruri mari de dânșii, apoi prin aceasta cu nimic nu ar fi fo-

losit. ba încă ar fi vătămat foarte mult. Sufletul ambițios când se mândrește de ceva, chiar dacă aceia ar vătăma pe alții, totuși el se ține strâns de acel lucru, din cauza slabei deșarte. De aceia Pavel mai întâi examinează acest fapt prin sine însuși. ceia ce mai în urmă a făcut și în chestiunea înțelepciunii celor de afară, doborând cu prisosință acea înțelepciune.

Acolo însă cu drept cuvânt faceă așa, fiindcă faptul aceloră eră vrednic cu totul de acuzare, și ușurința eră mare, pentru care il arată nu numai ca prisosilnic, ci încă chiar și contra propoveduirii. Aici însă nu se putea face aceasta, fiindcă faptul lor eră cunoștință, și încă cunoștință desăvârșită. Deci nici nu eră fără primejdie de a dobori acea cunoștință, dară nici trufia ce o aveau pentru aceasta nu se putea scoate cu ușurință. Deci, ce face el? Mai întâi o arată ca comună tuturor, cu care ocazie înfrânează semeția lor. Cei ce au ceva mare și bun dacă singuri au acel lucru, apoi atunci se îngâmfa mai mult, dară dacă se arată că acel lucru il au și alții, apoi nu pătimese de boala mândriei. Mai întâi deci, el arată că cunoștința aceia este comună tuturor, fiindcă aceia credeau că este numai a lor. Apoi făcând-o comună tuturor, el nu se pune numai pe dânsul în acea comunitate, fiindcă în asemenea caz mai mult i-ar fi înălțat. Dupre cum când are cineva singur un lucru, aceasta il îngâmfa, tot așa și a avea comun ceva din cele ce covârșesc, nu mai puțin il îngâmfa. De aceia ei nu se pane numai pe dânsul, ci pe toți, căci n'a zis «că și eu am cunoștință» ci „știm că toți avem știință“. Chiar numai prin această expresiune singură, și încă li-a doborât trufia; dară prin a doua li-a doborât-o încă și mai tare. Și care este aceasta? Când arată că chiar lucrul acesta (știința) încă nu este desăvârșit, ba chiar foarte imperfect, și nu numai imperfect, ci chiar și vătămătoriu, dacă nu este unit cu altceva. În adevăr, că după ce zice «că toți avem știință, adaugă imediat: „Însă știința face semeți, iar dragostea zidește“, așa că dacă este fără dragoste, apoi atunci știința duce pe cineva la ușurință. «Dară, zici tu, nici dragostea fără știință nu are vre-un folos». Însă el n'a spus aceasta, ci lăsând aceasta ca ceva mărturisit de toți, arată că știința are mare nevoie de dragoste. Cel ce iubește, ca unul care împlinește cea mai principală dintre toate poroncile,

chiar de ar avea vre-o lipsă oarecare, totuși iute se va bucura de știință, pentru dragostea ce o are dupre cum a fost Cornilie sutașul și mulți alții, — pe când cel ce are știință, însă nu are și dragoste, nu numai că nimica nu va câștiga, dară chiar din ceia ce are va cădea, și de multe ori va cădea în prostii. Astfeliu dară, știința nu este constructivă a dragostei, ba încă chiar cu totul din contra, că taie pe cel ce nu este cu băgare de samă, trufindu-se și îngâmându-se. Mândria obișnuiește a împărți, pe când dragostea unește pe cele despărțite și duce la cunoștință. Ceia ce invederând mai departe zice: „Iară de iubește cineva pre Dumnezeu, acela cunoscut este de dânsul“. «In cât nu împiedec, zice, de a avea știința desăvârșită, ci poroncesc numai de a o avea unită cu dragoste, fiindcă de altfeliu nu este nici un folos, ba chiar vătămare». Ai văzut unde duce vorba despre dragoste? Fiindcă toate rălele de aici vin, adevă nu dela știința desăvârșită, ci de acolo că nu iubim cu putere, și nici nu cruțăm pe aproapele din care cauză și cu Corinthenii aceștia s'au întâmplat dezbinări, trufie și celelalte toate de care i-a învinovățit și înainte și după această, de aceia și apostolul neconținut aduce vorba de dragoste, îndreptând cu aceasta izvorul tuturor bunurilor. «De ce vă trușiți, zice, pentru știință? Că dacă nu aveți dragoste, apoi chiar sunteți vătămați. Căci ce este mai rău decât mândria? Dară dacă tu, îți apropii dragoste, apoi atunci și știința îți va fi in siguranță. Fiindcă chiar de a-i vedea ceva mai mult la aproapele, tu însă iubindu-l nu te vei îngâmfa, ci îl vei aduce și pe dânsul spre dragoste.» De aceia zicând el că „Știința face semet“ a adaos imediat: „Iară dragostea zidește“. N'a spus «moderează» ci ceia ce este cu mult mai folositoriu. Știința singură nu numai că trufeste pe cineva, dară îl și desparte de lumea cealaltă. De aceia și compară pe aceste două.

Apoi el pune și a treia cauză, care putea să-i biruiască. Și care este aceasta? Că chiar de ar fi întovărășită dragostea, totuși nici așa nu este desăvârșită știința. De aceia a și adaos: „Iară de i-se pare cuiva că știe ceva, încă nimic n'a cunoscut precum se cade a cunoaște“ (Vers. 2). Aceasta este rana cea mai adâncă. «Nu spun, zice, că știința este comună tuturor; nu spun

că urând cinevǎ pe aproapele și pierzându-și orice rușine, el prin aceasta se vătămă singur foarte tare; — dară chiar dacă ești cumpătat, chiar dacă iubești pe fratele tău, chiar și atunci, zic, ești nedesăvârșit în cunoștință. Nimic nu vei ști vre-odată, precum trebuie a ști. Dară dacă noi niciodată nu putem să avem știința exactă de ceva, apoi cum de au ajuns unii la atâta nebunie, în cât să zică că cunosc pre Dumnezeu cu toată exactitatea? Chiar de am avea știința exactă de toate celelalte, nici așa încă n'am putea avea știința de Dumnezeu exactă, căci câtă depărtare este între dânsul și toate celelalte, nici nu se poate spune». Și privește cum li-a doborât trufiea. El n'a spus că «nu aveți știință cuvenită pentru cele ce vă stau de față» ci «nu aveți știință pentru ori ce lucru». Și n'a zis că «voi» ci ori și cine, fie Petru, fie Pavel, fie ori și cine. Prin aceasta el i-a și mângâiat, în același timp i-a și moderat cu putere.

„Iară de iubește cinevǎ pre Dumnezeu, acela“ — nu zice «l'a cunoscut pre dânsul» ci „cunoscut este de dânsul“, adică nu noi l'am cunoscut pre dânsul, ci el ne-a cunoscut pre noi. De acela și ziceă Christos: „Nu voi m'ați ales pre mine, ci eu v'am ales pre voi“ (Ican 15, 16), și iarăși: „atunci voiu cunoaște, precum și cunoscut sunt“ (I. Cor. 13, 12). Deci tu te gândește cât de mult li-a doborât trufiea. Întăiu a arătat că ceia ce dânsii știu, este știut de toți. „Toți avem știință“ zice. Mai departe a arătat că singură știința fără dragoste, este vătămătoare. „Că știința, zice, face semeți“. Mai departe apoi spune că chiar și cu dragostea de ar fi împreună, totuși acea știință nu este desăvârșită. „Iară de i se pare cuivǎ, zice, că știe ceva, încă nimic n'a cunoscut, precum se cade a cunoaște“. Pe lângă acestea mai arată că chiar nici aceasta n'o avem dela noi, ci dela Dumnezeu care ne-a dăruit-o, căci n'a zis «a cunoscut pre Dumnezeu» ci „cunoscut este de dânsul“. Dară dacă nu au știință desăvârșită, apoi aceasta vine dela dragoste, pe care n'o au dupre cum trebuie. „Iară de iubește cinevǎ, zice, pre Dumnezeu, acela cunoscut este de dânsul“. Deci, prin toate acestea doborându-li trufiea, mai departe începe a dogmatiză, zicând astfel:

„Iară pentru mîncarea jertfelor idolicești, știm că idolul nimic nu este în lume, și cum că nu este alt Dumnezeu, fără numai unul“ (Vers. 4). Dară tu privește în câtă stenohorie a ajuns, fiindcă el voiește a construi deodată aceste două idei: că trebuie a fugi cineva dela astfelu de mîncări, și că nu au nici-o putere acele mîncări de a vătămă pe cei ce se împărtășesc din ele, idei care nu se prea împacă între dănosele. Căci, în adevăr, aflând ii că acele mîncări nu aduc nici-o vătămare, ar fi dat năvală la asemenea ospețe ca indiferente,—iară fiind opriți de a se atinge de dănosele, ii ar fi bănuț, că avînd putere spre a vătămă, au fost opriți. De aceia tocmai doborînd din început credința greșită de idoli, pune ca cauză principală a depărtării lor de asemenea mîncări scandalul fraților, zicînd astfelu: „Iară pentru mîncarea jertfelor idolești, știm, că idolul nimic nu este în lume“. Iarăși face faptul comun și nu li permite ca numai ii să știe, ci știința aceasta o întinde în toată lumea. «Nu numai printre voi, zice, stăpânește această credință, ci pretutindenii». Care credință? „Că idolul nimic nu este în lume și că nu este alt Dumnezeu fără numai unul“. Așă dară nu sunt idoli? Nu mai sunt capiști de ale idolilor? Ba sunt, însă nu mai au nici-o putere, nici nu sunt dumnezei, ci demoni și petre—fiindcă prin această expresiune el se adresează și cătră păgânii cei mai ordinari, în același timp și cătră cei ce se păreau că sunt filosofi. În adevăr, că cei dintâi cu nimic mai mult nu se deosebeau de petre, iară ceilalți spuneau că întrînșii locuesc niște puteri oarecare, pe care le și numeau dumnezei. Deci, apostolul cătră cei dintâi spune că „idolul nimic nu este în lume“, înră cătră cei de al doilea că „nu este alt Dumnezeu, fără numai unul“. Ai văzut că el nu scrie acestea dogmatizînd cum s'ar întâmplă, ci spre combaterea celor de afară? Căci aceasta trebuie a observă peste tot locul, fie că el vorbește ceva în mod absolut, fie că se adresează altora. De altfelu aceasta contribuie foarte mult în lămurirea dogmelor, ba chiar și în priceperea celor vorbite.

„Pentru că de și sunt care se zic Dumnezei, ori în ceru, ori pre pămînt (precum sunt Dum-

nezei mulți, și Domni mulți), iară nouă un Dumnezeu este, Tatăl, dintru care sunt toate și noi întru dânsul, și unul Domnul Iisus Christos, prin care sunt toate și noi printrânsul“ (Vers. 5. 6). Fiindcă a spus mai sus că idolului nu este nimic, și că nu este alt Dumnezeu, de și de fapt erau pe atunci și idoli, erau în același timp și așa numiții Dumnezei, apoi ca să nu se creadă că ei se războiește contra celor puternici, adaugă imediat zicând: „Pentru că deși sunt care se zic Dumnezei . . ., precum și sunt Dumnezei mulți“, și nu că sunt în ființă, ci „cari se zic“, adică nu că sunt în realitate, ci că-i au numai în vorbe. „Ori în ceriu, ori pe pământ“ zice, adică vorbește aici de soare, de lună și de stelele ce sunt pe ceriu, fiindcă pe toate acestea le adorau Elinii, iară când spune de cei de pe pământ, face aluziune la demoni și la toți cei înzeificați dintre muritori.

„Iară nouă un Dumnezeu este Tatăl“. Mai sus a pus numai Dumnezeu fără expresiunea „Tatăl“, căci zice: „Că nu este alt Dumnezeu, fără numai unul“, iară acum după ce a scos cu desăvârșire pe zeii păgânilor, a adăos și expresiunea „Tatăl“. Apoi, ceia ce este doada cea mai mare a dumnezeirii, adaugă și aceasta: „dintru care sunt toate“. Această expresiune arată lămurit că aceia nu sunt Dumnezei, după cum zice și Prorocul: „Dumnezei cari cerul și pământul n'au făcut, să piară de pre pământ și de supt cerul acesta“ (Ieremia 10, 11). Mai departe apoi adaugă și ceialaltă expresiune, care încă nu este mai mică ca cea dintâi, căci zice: „și noi întru dânsul“. Când el zice: „dintru care sunt toate“, vorbește de creațiunea și de facerea tuturor din nimic, iară când zice: „și noi întru dânsul“ vorbește de credință și de apropierea noastră de dânsul, ceia ce zicea și mai sus: „Și dintru dânsul voi sunteți întru Christos Iisus“ (Cap. I, 30). Dintru dânsul noi suntem de două ori: și că ne-a adus la viață din ceia ce nu eram, și că ne-a adus la credință din necredință, fiindcă și aceasta este tot creațiune, după cum zice și aiurea: „ca pre amândoi

să-i zidească întru sine într'un om nou" (Efeseni 2, 15).

„Și unul Domnul Iisus Christos, prin care sunt toate și noi printrânsul“. Și pentru Christos iarăși același lucru să se înțeleagă, căci printrânsul a fost adus la viață neamul nostru omenesc din ceia ce nu eră, și tot printrânsul a fost întors din înșelăciune la adevăr. Așa că expresiunea „dintru care“ nu este pusă fără Christos, fiindcă dintru dânsul am fost creați prin Christos. Așa dară nici denumirile acestea nu le-a separat una de alta, acordând Fiului numele de Domn, iară Tatălui numele de Dumnezeu. Ba încă scriptura obișnuște de multe ori de a confundă aceste denumiri, precum acolo unde zice: „Zis-a Domnul Domnului meu“ (Ps. 99, 1), și iarăși: „Pentru aceia te-a uns pre tine Dumnezeule Dumnezeul tău“ (Ibid. 44. 8) și iarăși: „Dintru care este Christos dupre trup, care este preste toate Dumnezeu“ (Rom. 9, 5), și în multe locuri ar putea vedeă cinevă confundate aceste denumiri și puse una în locul alteia. Dară dacă aceste nume ar fi fost separate în însăși natura lor, și fiul nu ar fi Dumnezeu, și Dumnezeu ca și Tatăl, rămânând însă Fiu, apoi atunci zicând: „Iară nouă un Dumnezeu este“, eră de prisos de a mai adăogă expresiunea „Tatăl“, voind a arătă pre cel nenăscul, căci eră de ajuns numai denumirea de Dumnezeu, spre a arătă aceasta. Și nu numai aceasta, ci încă se mai poate zice și altceva. Dacă de pildă tu zici că de vreme ce se spune că unul este Dumnezeu, apoi atunci nu se potrivește Fiului numele de Dumnezeu, iată că în asemenea caz același lucru se poate spune și de Fiul, fiindcă și de Fiul se zice că „unul este Domnul“ și totuși nu spunem că această denumire se cuvine numai Fiului. Așa că puterea ce o are expresiunea „unul“ aplicată Fiului, aceiași putere o are și aplicată Tatălui, și precum când zicem că „unul este Domnul“ vorbind de Fiul, prin aceasta noi nu îndepărtăm pre Tatăl dela denumirea de Domn, dupre cum este Domn și Fiul, tot așa nu îndepărtăm nici pre Fiul dela denumirea de Dumnezeu, dupre cum Dumnezeu este Tatăl, din cauză că se zice că „unul este Dumnezeu Tatăl“. Dară dacă unia ar zice, că

de ce oare apostolul n'a amintit aici și de Duhul sfânt? — la aceasta am putea răspunde că vorba apostolului era adresată idololatorilor, că lupta lui era contra zeilor și contra domnilor celor mulți. Pentru aceia numind Dumnezeu pre Tatăl, pre Fiul l-a numit Domn. Dară dacă de astă dată apostolul n'a îndrăznit de a numi pe Tatăl Domn, împreună cu Fiul, ca astfelii să nu se creadă de dânsii că el vorbește de doi Domni, și nici pe Fiul nu l-a numit Dumnezeu împreună cu Tatăl, ca nu cumva să se creadă de dânsii că vorbește de doi Dumnezei, de ce să te minunezi că n'a amintit și de Duhul Sfânt? Fiindcă lupta lui era îndreptată contra păgânilor, căroră voiă a li arată că printre noi creștinii nu este politeism, ci monotheism. De aceia neconținut face întrebuițare de expresiunea „unul“ zicând: „că nu este alt Dumnezeu, fără numai unul“ și „iară nouă un Dumnezeu și un... Domn“. De unde se vede că el cruțând oarecum slăbăciunea auditorilor, a întrebuițat această expresiune, și de aceia nici n'a mai amintit de Duhul Sfânt. Pentrucă dacă n'ar fi fost așa, apoi atunci nici aiurea n'ar fi trebuit să amintească de Sfintul Duh, și nici să-l alătoreze pe lângă Tatăl și pe lângă Fiul. Dacă Duhul Sfânt ar fi îndepărtat de Tatăl și de Fiul, apoi cu atât mai mult la botez n'ar trebui să se amintească de el, la botez zic, unde mai cu samă se vede demnitatea Dumnezeirei, și unde se hărăzesc daruri de acelea care se cuvine numai lui Dumnezeu de a le acordă. Eu am spus cauza pentru care apostolul n'a amintit aici de Duhul Sfânt, dară dacă nu este așa, apoi tu atunci să'mi spui de ce la botez se vorbește de dânsul. Dară nu vei găsi altă cauză a'mi spune, decât că Duhul Sfânt este de aceeași cinste cu Tatăl și cu Fiul. Când apostolul nu are nici o pricină de asemenea natură, privește cum alătorează pe Sfintul Duh pe lângă Tatăl și pe lângă Fiul, zicând de pildă astfelii: „Charul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfintului Duh să fie cu voi cu toți“ (II. Cor. 13, 13), și iarăși: „Și sunt osebiri darurilor, iară Duhul același, și osebiri slujbelor sunt, iar Domnul același, și osebiri lucrărilor sunt, iară Dumnezeu același este, care lucrează toate întru toți“

(I. Cor. 12, 4--6). Acum însă fiindcă cuvântul lui este îndreptat contra Elinilor și contra celor mai slabi dintre Elini, apoi trece sub tăcere această chestiune, cea ce făceau și Prorocii în privința Fiului, fiindcă nicăiri nu amintesc de dânsul pe față, din cauza slăbăciunii auditorilor.

„Ci nu este întru toți știința“ (Vers. 7). Care știință? Acea despre Dumnezeu, sau acea pentru cele jertfite idolilor? Aici sau că vorbește de Elini cari cinstesc mulți dumnezei și domni, și cari nu cunosc pre adevăratul Dumnezeu; sau că face aluziune la cei mai slabi dintre Elini (creștini dintre ginti), cari încă nu știeau lămurit că îi nu trebuie a se teme de idoli, și că idolul nu este nimic în lume. Deci zicând aceasta, el a mângăeat pe uniia ca aceștia cu blândețe și li-a ridicat pe nesimțite moralul. Dealtfelu nici că trebuia de a se atinge de dânsii întruna, și mai ales că trebuia iarăși în curând de a se atinge de îi mai cu putere.

„Iară oarecari, zice, cu știința idolului până acum ca o jertfă idolească mănâncă, și știința lor fiind slabă se spurcă“. «Treinură încă, zice, de frica idolilor. Să nu'mi spui de starea lucrurilor de astăzi și că au primit evsevicia de la părinți, ci tu îndreptează-ți cugetul către acele timpuri, și gândește-te că chiar la începutul propoveduirii evangheliei, pe când încă stăpânea neevsevicia, pe când ardeau încă jărtfele prin capiștele idolilor, și se săvârșau libațiuni și jertfe, și cei mai mulți dintre Elini erau de acest feliu. gândește-te, zic, cum cei ce primise neevsevicia de la strămoșii lor, căci și părinții și moșii și strămoșii lor fusese de acest feliu, cum lără de veste trecând în creștinism, trebuia de a se schimbă și a stă drepti în viața creștinească; cum dintre aceștia se găsau și de aceia care să se teamă și chiar să tremure de vicleniile demonilor. La dealdeaceștia făcând aluziune apostolul zice: „Iară oarecari cu știința idolului până acum ca o jărtfă idolească mănâncă“. Nu-i dă pe față pe aceștia, ca nu cumvâ să-i atingă, dară nici nu-i trece în totul cu vederea, ci într'un mod nehotărât amintește de dânsii, zicând: „Oarecari cu știința idolului până acum ca o jărtfă idolească mănâncă“, adecă cu același cuget ca și mai'nainte. „Și știința lor fiind slabă, se spurcă“, neputând

de loc a disprețui, nici măcar a lua în deridere acele jărtfe, ci încă se sfiște și se teme de asemenea nimicuri. Dupre cum cineva atingându-se de mort, crede că s'a spurcat — dupre credința și obiceiul iudaic — dară văzînd pe alții că se ating cu cuget curat și fără frică, se atinge și el tot cu același cuget de mort, și nu se mai spurcă,— întocmai așa pătimeau atunci și dănșii. „Oarecari, zice, cu știința idolului până acum“. Nu cum s'ar întâmplă pune el expresiunea „până acum“, ci ca să arate, că cu nimic nu s'au folosit, chiar dacă nu s'au invoit de a face așa. Dealtfelu nici că trebuia de a-i învinovăți atît de mult, ci în alt mod să'i convingă cu cuvântul și cu învățătura, „Și știința (conștiința) lor lor fiind slabă, se spurcă“. Până aici el nicăiri n'a adus vorba de inșeși faptul în sine, ci se învârtește în sus și în jos, și spune numai de cuget care se împărtășește din acele mîncări, și aceasta o face fiindcă se teme că nu cumvă voind să îndrepteze pre cel slab, să atingă pre cel tare, și să'l facă și pre acesta slab. De aceia nu mai puțin cruță pe acesta, de cât pe acela, și nu-l lasă ca să se creadă cine știe ce, ci cu multă îngrijire își învârtește vorba ca nu cumvă, să se hănuiască măcar de dănșii așa ceva.

„Mîncarea nu ne va pune pre noi înaintea lui Dumnezeu, că nici de vom mîncă ni prisosește, nici de nu vom mîncă, ni lipsește“ (Vers. 8). Ai văzut cum iarăși li-a doborât îngămfarea? Căci zicînd că nu numai aceia, ci toți avem știința, însă că nimeni n'a cunoscut ceva precum trebuie a cunoaște, și că știința îngămfă. Apoi mîngăindu-i și zicînd că nu este întru toți știința, și că unia ca aceștia avînd știința slabă, se spurcă, ca nu cumvă să zică aceia: «și ce are a face cu noi, dacă știința nu este întru toți? De ce de pildă nu are știința cutare? De ce este slab?» Deci ca nu cumvă să răspundă dănșii astfelu, apoi apostolul nu deodată a venit că să li arată lămurit că trebuie a fugi de mîncările jărtfelor idolești pentru vătămarea ce o au prin aceasta, ci atingînd numai chestiunea pe delaturi, mai întâi arată ceia ce e mai mult decît aceasta. Și ce anume arată? Aceia adecă, că de și nimeni nu se vătămă prin aceasta, și nici chiar contactul cu aproapele, totuși nu trebuie a face nici aceasta,

fiindcă acest fapt este al celor ce se ostenesc în zădar. Cel ce aude că altul se vatămă, iară el este în câştig, de sigur că nu se va depărtă degrabă de acel lucru, ci atunci mai ales se va depărtă, când va afla că cu nimic nu se va folosi din acel lucru. De aceea tocmai și spune el dela început, zicând: „Mâncarea nu ne va pune pre noi înaintea lui Dumnezeu“. Ai văzut cum își bate joc de cea ce îi credeau că vine dela știința cea mai desăvârșită? „Nici de vom mânca, ni prisoșește“, adecă vom fi mai mult cinstiți și iubiți de Dumnezeu, ca cum am fi făcut ceva bun și mare, „nici de nu vom mânca, ni lipsește“, adecă nu vom avea nimic mai puțin.

— Până acum, deci, a arătat că mâncarea jărtfelor idolești este de prisos și nimic prin sine însăși, căci cea ce nici făcându-se nu folosește, și nici nefăcându-se nu vatămă, este de prisos, — însă mai departe el dă pe față toată vătămarea acestui fapt. Acum el vorbește de vătămarea cea adusă fraților, zicând: „Ci vedeți ca nu cumva slobozănica voastră aceasta, să fie sminteala celor neputincioși din frați“ (Vers. 9). N'a zis că «slobozănica voastră să fie pedică» și nici n'a hotărit în mod absolut, ca nu cumva să-i facă mai îndrăzneți, însă cum? „Vedeți“ înfricoșându-i, și speiriindu-i, și prin negațiune atîfându-i de a nu face așa. Și n'a zis: «știința voastră aceasta», cea ce ar fi fost pentru dâșii mai mult o laudă, nici «perfectiunea sau desăvârșirea aceasta a voastră» ci „slobozănica voastră“ cea ce se credeă a fi mai mult rezultatul mândriei, îngâmfarei și a obrăzniciei. Și n'a zis «fraților», ci „celor neputincioși din frați“, mărinđ încă mai mult învinovățirea, că adecă nu cruță nici măcar pe cei slabi dintre frați. Căci fie; tu nu îndreptezi și nici nu deștepti pre cel abătut; — apoi atunci de ce-l amăgești și-l faci de a poticni din calea cea dreaptă, în loc să-i dai mână de ajutoriu? Dacă tu nu voiești a face aceasta, apoi nici nu-l împedecă. Dacă el poate a fost rău, apoi aveă nevoie de pedeapsă, iară dacă a fost slab, aveă nevoie de vindecare și îndreptare. Acum el nu numai că a fost slab, dară în același timp și frate al tău.

„Că de te va vedeă cinevă pre tine cel ce

ai cunoștință, șezând în capeștea idolilor, au nu știința lui, slab fiind, se va întări ca să mănânce jerfele idolești“ (Vers. 10)? Zicând mai sus: „Vedeți ea nu cumvâ slobozănica voastră aceasta să fie sminteală celor neputincioși din frați“, zici spune și în ce chip poate să fie sminteala. Și pretutindeni apostolul pune înainte slăbăciunea, ca să nu se pară că vătămarea este în inșeși natura lucrului, și astfel demonii să se arată grozavi și de temut. «Acum, zice, aproape este de a fugi de idoli cu desăvârșire, însă văzându-te pe tine stând și mâncând din jârftle idolilor, el primește acest fapt în loc de povață, și se molipsește și el. Astfeliu că faptul acesta nu este numai din cauza slăbăciunii lui, ci și din cauza neclibzuinței tale, și deci tu-l faci încă și mai slab decât eră mai înainte.

„Și va perî fratele tău cel neputincios, pentru știința ta¹⁾, pentru care Christos a murit“ (Vers. 11). Două lucruri sunt care te lipsesc de orice iertare pentru aceasta vătămare, și anume: că este și slab, în același timp este și frate al tău, sau mai bine zis, este și al treilea, care încă este și mai grozav. Și care este acesta? Acela, că Christos nu s'a dat în laturi de a muri pentru tine, pe când tu nici măcar nu vrei a te plecâ în favorul fratelui tău. De aceia tocmai și amintește de cel desăvârșit, cine eră și acesta mai înainte, și că Christos și pentru acesta a murit. Și n'a zis: «pentru care tu trebuia a și muri», ci ceia ce este cu mult mai important, că și Christos a murit pentru dânsul. Apoi stăpânul tău nu s'a dat în laturi de a muri pentru dânsul, iară tu nu faci nici vorbă de dânsul, și nici măcar nu te depărtezi pentru dânsul de mesele cele pângărite, ci-l lași de a se perde după mântuirea lui câștigată cu acest preț, și ceia ce este mai grozav, pentru mâncare? Căci nici n'a zis: «pentru desăvârșirea ta, pentru știința ta»,

¹⁾ Notă. În edițiunea pe care a avut-o în vedere Sf. Chisostom acest pasaj este precum urmează: «Και ἀπέθυσται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός ἐπὶ τῇ σῆ ἡρώσει, δι' ὃν Χριστός ἀπέθανεν», adică: «Și va perî fratele tău cel neputincios pentru mâncarea ta, pentru care Christos a murit». Edițiunea noastră are: ἐπὶ τῇ σῆ ἡρώσει = pentru știința ta, ceia ce nu e tocmai corect și în legătură cu pasajele dinainte și din urmă.

ci „pentru mâncarea ta“. Așa că patru sunt păcatele făcute cu această ocazie, și încă foarte mari, adică că este și frate, și slab și neputincios, că pentru dânsul Christos a făcut atâtea lucruri, în cât a și murit pentru el, și că după aceasta totul se perde pentru mâncare.

„Și așa greșind împotriva fraților, și bătând știința (conștiința) lor cea neputincioasă, împotriva lui Christos greșiți“ (Vers. 12). Ai văzut cât de incet și câte puțin a ridicat păcatul acesta la înălțimea nelegiuirii? Și apoi iarăși amintește de slăbăciunea lor, și ceia ce aceia credeau că este pentru dânsii, aceia tocmai apostolul o întoarce peste tot locul asupra capului lor. Și nu zice: «scandalizând conștiința lor», ci „bătând conștiința lor“, ca astfel prin emfaza vorbei să arate mai bine sălbătăciea lor. Fîndcă în adevăr, ce ar putea fi mai sălbatec ca cel care bate pre cel bolnav? Pentru că a scandaliza pe aiul este cu mult mai grozav decât orice rană i-ai face, și de multe ori acest păcat a pricinuit și moartea. Și cum păcătuesc oare în Christos? Întăiu, că el își însușește cele ale supușilor săi, al doilea, că cei ce bat conștiința fraților, adică cei ce îi scandaliază, fac aceasta împotriva trupului și a mădularului lui Christos, care este fratele scandalizat, al treilea, că aceștia pentru propria lor ambițiune dărâamă lucrul lui, care l'a fost clădit prin moartea sa.

„Pentru aceia dacă face mâncarea sminteață fratelui meu, nu voi mânca carne în veac, ca să nu fac sminteață fratelui meu“ (Vers. 13). Aceasta este treaba dascalului celui bun, de a face singur ceia ce zice și învață pe alții. Și n'a zis: «fie cu dreptate, fie fără dreptate», ci «din orice chip de va face mâncarea sminteață fratelui meu, eu nu voi mânca carne în veac». «Și nu spun, zice, numai de jărtfele idolești, care sunt oprite și din altă cauză, ci dacă chiar cele ce imi sunt slobode și îngăduite vor scandaliza pe cineva, apoi și de acelea mă voi depărta, și nu pentru o zi sau două, ci în tot timpul vieții. „Nu voi mânca carne, zice, în veac“. Și nu zice: «ca să nu perd pre fratele meu», ci, nici măcar să nu-l scandalizez. Căci în adevăr că este cea mai de pe urmă dobitocie, ca acele ce sunt foarte dorite și plăcute lui Christos, și încă în așa chip că a preferat chiar și moartea pentru

ele, toate acestea să fie atât de disprețuite de noi, încât pentru dănsese nici măcar de mâncări să nu ne depărtăm.

¹⁾ Acestea sunt spuse nu numai cătră aceia, ci și cătră noi cari disprețuim mântuirea aproapei, și vorbim acele vorbe satanicești. Căci a grăi: «ce 'mi pasă mie dacă cutare se scandalizează și dacă celălalt se perde»? nimic alt nu este decât rezultatul cruzimei și a neomeniei aceiui. De și dealfeliu faptul acesta se întâmplă și din cauza slăbăciunii celor scandalizați, fiindcă noi păcătuiam așa feliu încât scandalizăm chiar și pe cei puternici. Când de pildă noi batem, sau răpim, sau ne lăcomim asupra avutului străin, și ne purtăm cătră cei liberi ca cătră niște slugi, cum să nu fie acestea deajuns de a scandaliza? Să nu 'mi spui că: «cutare este cărpitoriu de ciubote, sau că celălalt este boiangiu, sau că acela este alămar», ci gândește-te că el este credincios și frate. Fiindcă noi suntem ucenici ai pescarilor, ai vameșilor, ai făcătorilor de corturi, ai aceiui care a crescut în casa unui teslariu, și care s'a învrednicit de a avea ca mamă pe logodnica aceiui teslariu, care din pruncie chiar a primit a stă în eslea dobitoacelor, iară după aceia nu avea unde să-și plece capul, ai-aceiui, zic, care atât de mult călătoreă, încât nici nu se gândea ce va mânca, așa că atții îl hrăneau. La acestea te gândește, și atunci vei considera întru nimic trufiea omenească; atunci și pe făcătorii de corturi, ca și pe cel purtat în carită prin târg, și cu o mulțime de slugi după ei, -- îl vei considera de frate, ba încă mai mult pe acela de cât pe acesta. Căci acela se numește duple dreptate frate, care seamănă mai mult. Deci, cine seamănă mai mult cu pescarii? Cel care se hrănește în flecare zi din rodul ostencelor sale, care n'are nici-o slugă, și nici un adăpost, ci veșnic în neazuri, sau cel ce este împresurat de atâta trufie, încât totul ce face este contra legilor Dumnezești?

Deci, iubitele, nu disprețu pe fratele tău, căci icoana (chipul) acestuia este foarte mult aproape de cea apostolică. «Dară, zici tu, nu de bună voie este sărac, ci fiind silit de împrejurări, nu o face aceasta din princip».

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie de a ne îngriji ca să nu scandalizăm pre cineva, și că cei săraci mai cu samă păstrează chipul Domnului și al apostolilor. (*Veron.*)

Dară cum aceasta? N'ai auzit ce zice Mântuitorul: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați“ (Math. 7, 1)? Pentru ca să afli că nu silit faci aceasta, apropie-te, și dă-i mii de talanți, și vei vedea cum el le respinge. Așa că deși n'a moștenit bogăție dela strămoși, și el totuși când poate lua, nici nu se apropie măcar, apoi aceasta este dovada cea mai mare de disprețuirea bogățiilor. Fiindcă și Ioan a fost fiul lui Zevedeu cel foarte sărac, și pentru aceasta nu zicem că sărăciea lui a fost silită. Deci, când vezi lemnariu, sau ferariu, sau hornariu (măturătoriu de hodgege), să nu-i disprețuiești din această cauză, ci pentru aceasta încă mai mult să-i admiri, fiindcă și Petru se incingeă, aveă mreją, și pescuia în marea după învierea stăpânului. Și ce spun eu de Petru? Insuși Pavel chiar, cu toate luptele sale nenumărate și cu alătea minuni, stă și coseă piei pentru facerea corturilor, și cu toate acestea îngerii se sfieau de dânsul, și demonii tremurau, și nici că-i eră rușine de a zice: „Singuri voi știți că trebuințelor mele și celor ce sunt cu mine, au slujit mânilor acestea“ (Fapt. ap. 20. 34). Și ce spun eu că nu se rușină? Ba chiar încă se mândreă pentru aceasta. «Dară, zici tu, cine este acum atât de virtuos ca Pavel?» Știu și eu că nimeni, însă nu pentru aceasta sunt de disprețuit cei de acum. Când tu cinstești pe altul pentru Christos, chiar de ar fi cel de pe urmă, însă credincios, cu droptate va fi cinstit. Când de pildă tu deschizi casa ta generalului și ostașului, amândoi fiind prietenii împăratului, prin cine crezi că cinstești mai mult pe împăratul? De sigur că prin ostaș, fiindcă generalul are și fără prietenia împăratului multe alte însușiri, care sunt deajuns de a face pe alții ca să-i deă cinstea cuvenită, pe când ostașul nimic altă n'are decât prietenia împăratului. De aceia și Dumnezeu ni-a porocit ca la ospetele noastre să chemăm pe schiopi, pre cei neputincioși, și pre cei ce n'au de unde să ni înapoească, căci niște astfelu de ospete sunt mai cu seamă făcute pentru Dumnezeu. Dacă tu ospătezi pe cinevă mare și însemnat, apoi cea ce faci nu este o eleimosină așa de curată, ci de multe-ori se mai amestecă și slavă deșartă în tine, că îți va fi bine, sau că vei deveni însemnat în fața multora prin cel ospătat de tine. Ași puteă să-ți arăt că chiar cei mai mulți dintre cei ce au slujit sfinților, au făcut aceasta cu scop de a se bucură printrânsii de mai mult curaj

înaintea stăpânilor, și de a fi folositor cu averile și cu casele lor. Și multe charuri de acestea cer dela sfinții aceia, ceia ce dealtfelu vatămă respłata ospătării făcută, fiindcă au fost povățuiți de niște astfelu de idei. Și ce trebuie de a spune această de sfinți? Fiindcă chiar cel ce așteaptă de la Dumnezeu aici pe pământ respłata ostenețelor sale, și săvârșește fapta bună pentru cele prezente, și-a impuținat respłata, pe când cel ce așteaptă pentru acolo întreaga cunună, acela se arată cu mult mai minunat, după cum și Lazar cel din evanghelie, care s'a bucurat acolo de toate bunurile, după cum ziceau și cei trei coconi, cari urmau a fi aruncați în cuptorul cel cu foc: „Este Dumnezeu în ceriuri, puternic de a ne mântui pre noi, iară de nu, să știi împărate, că dumnezeilor tei nu slujim, și chipului celui de aur nu ne închinăm“ (Dan, 3, 17. 18),—dupre cum a făcut și Abraâm, care a ridicat pe fiul său pre altar spre a' l jărtfi. Dară toate acestea îi le-au făcut nu pentru ca să aibă vre-o plată aici pre pământ, ci pentrucă considerau ca cea mai mare răsplată a lor, de a ascultă de glasul stăpânului.

Pe aceștia, deci, să'i imităm, căci atunci numai vom avea cu prisosință răsplată faptelor bune, și ne vom învrednici cununilor celor mai strălucite, fiindcă noi am făcut totul numai cu un astfelu de cuget. Căroa fie a ne învrednici cu toții, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

„Au nu sunt apostol? Au nu sunt slobod? Au nu pre Iisus Christos Domnul nostru l-am văzut? Au nu lucrul meu voi sunteți întru Domnul“ (Cap. 9, 1)?

Fiindcă a fost zis că: „Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voiu mânca carne în veac“, ceia ce nu făcuse, însă a făgăduit de a face.

dacă trebuința va cere, — apoi ca să nu zică cineva că «te arăți famfaron, filosofezi numai cu vorba, și făgăduiești cu cuvintele, ceia ce dealtfelu îmi este prea ușor și mie, ca și oricui; dară dacă spui acestea din suflet, apoi arată-mi prin fapte, ce anume ai disprețuit ca să nu scandalizezi pe fratele tau» — apoi de aceia se vede silit de a da dovadă de toate acestea, și a arăta cum ei s'a depărtat chiar și de cele slobode și permise, numai ca să nu scandalizeze pe frate, deși nici-o lege nu'i sileă la aceasta. Și nu numai aceasta eră minunat, — deși eră în adevăr minunat, că el se depărtase până și de cele slobode, numai ca să nu scandalizeze pe nimeni, — dară încă că o făcea aceasta cu multă osteneală și cu multă primejdie. «Ce trebuie a vorbi de jărtfele idolești? zice: căci Christos poroncind ca cel ce predică evanghelia să trăiască din evanghelie, adecă din mijloacele celor ce ascultă predica evangheliei, eu totuși nici aceasta n'am făcut, ci am preferat, dacă trebuința ar cere, ca să'mi sfârșesc vieța în sărăcie, și să am chiar moartea cea mai grozavă, decât să primesc ceva dela catihumeni». Și aceasta o făcea nu fiindcă aceia s'ar fi scandalizat, dacă luă ceva dela dâșii, ci fiindcă voiă prin aceasta de a-i edifică, ceia ce eră cu mult-mai-principal. La aceasta îi ia chiar pe dâșii de martori, printre cari trăia muncind ca să-și câștige hrana zilnică, de multe ori lipsit și strâmtorat, și totuși nu i-a scandalizat, deși în zadar s'ar fi scandalizat, căci el ar fi implinit poronca Mântuitorului, — cu toate acestea însă el îi cruță cu prisosință. Deci, dacă el a făcut mai mult decât cerea legca, numai că să nu-i scandalizeze, și se depărtă chiar și de cele slobode, în scop de a edifică pe alții, apoi de ce osândă oare n'ar fi vrednicii unia ca aceștia, cari nu se depărtau nici măcar de jărtfele idolești, din care cauză mulți se perdeau, ceia ce chiar și fără de scandal trebuieă îndepărtat, de vreme ce masa aceia eră masa demonilor? Principalul este de a lucră totdeauna pentru cei mai mulți. Dară trebuie de a luă din început spre examinare acest pasaj, fiindcă nici nu l-a scris așa de lămurit, și nici că imediat fuge la altă idee, ci începe din altă parte, zicând astfelu:

„Au doară nu sunt apostoi“? După cele spuse mai înainte, apoi nici aceasta nu este puțin lucru, ca cel ce face așa, să fie chiar Pavel. Deci, ca să nu zică îi, că

este slobod de a gustà din jãrtfã, deocamdatã nu se ridicã contra acestui fapt, ci zice cã deși este slobod, totuși nu trebuie a mãncã, ca sã nu se vatãme fratele; mai la urmã insã aratã cã nici nu este slobod de a mãncã din jãrtfele idolilor. Mai întâi el face vorbã de cele cu privire la dãnsul, și urmând a spune, cã nimic n'a luat dela dãnșii, nu deodată o spune aceasta, ci mai întâi își trece demnitatea sa apostolicã, zicând: „Au nu sunt apostol? Au nu sunt slobod“? Pentruca sã nu zicã ii cã «de aceia n'ai luat fiindcã nu'ți erã slobod a luã», de aceia mai întâi pune cauza pentru care cu drept cuvânt ar fi putut luã, dacã ar fi voit. Apoi ca sã nu se parã cã vorbind acestea el defaimã pe Petru, fiindcã ceilalți apostoli luau ceia ce li se da de credincioși, întâi aratã cã aceia luau. Și ca sã nu zicã cinevã cã «lui Petru îi erã slobod a luã, insã ție nu'ți este slobod», apucã mai înainte auditoriul cu laudele cele cu privire la dãnsul. Vãzând trebuința de a se lãudã pre sine, cãci numai așã se puteau îndreptã Corinthenii, și nevoind a spune de dãnsul nimic mare, privește cum el le întrebuinteazã pe amãndouã dupre cum se cuvine, lãudându-se numai atãta pe cât cereã trebuința cazului de față, iarã nu pe cât cunoșteã el de sine. Putând a zice de pildã: «cã mie dintre toți mai ales se cade a luã și mai mult decãt ceilalți apostoli, fiindcã mai mult decãt dãnșii am muncit», aceasta n'a spus-o, deși îi întreceã pre toți. Deci, pune numai acelea ce se raportau la însemnãlata lor de apostoli, și cuvântul pentru care îi luau dupre dreptate, zicând astfelii: „Nu sunt apostol? Nu sunt slobod?“ — adecã: «nu sunt stãpãn pe mine? Nu cumvã este cinevã care mã impedicã și mã silește de a nu luã? De sigur cã ceilalți apostoli au cevã mai mult cu dãnșii, fiindcã au petrecut împreunã cu Christos, insã nici eu nu am fost în totul lipsit de aceasta». De aceia și zice: „Au nu pre Iesus Christos Domnul nostru l-am vãzut“? „Iarã mai pe urmã decãt toți, zice, ca unui nãscut fãrã de vreme s'a arãtat și mie“ (I Cor. 15, 8). Nu micã erã și aceastã demnitate. „Mulți proroci și drepti au dorit sã vadã, ceia ce vedeți voi, zice, și n'au vãzut“ (Math. 13, 17) și „vor veni zile, când veți voi a vedea una din aceste zile“ (Luca 17, 22). Darã ce?

Dacă și ai fost apostol, și slobod, și deși ai văzut pre Christos, cum de poți lua, dacă n'ai arătat nici un lucru de apostol? — de aceia imediat după cuvintele de mai sus adaugă: „Au nu lucrul meu voi sunteți întru Domnul“? Acesta este faptul cel mare, și fără de aceasta toate celelalte nu înseamnă nimic. Fiindcă și Iuda a fost apostol, a fost slobod, și a văzut pre Christos, și totuși fiindcă nu avea cu dânsul lucrul apostolului, eu nimic nu l-au ajutat celelalte însușiri. De aceia și adaugă cuvintele acestea, și-i chiamă ca martori chiar pe dânsii. Și fiindcă a grăit ceva mare, apoi privește cum îndreptează vorba, zicând: „întru Domnul“, adică: «lucrul acesta este al lui Dumnezeu, iară nu al meu».

„De nu sunt apostol altora, dară vouă sunt“ (Vers. 2). Privește, cum el nu este prefăcut în vorbă. Deși putea grăi de lumea întreagă, de națiuni barbare, de pământ și de mare, totuși nimic nu spune de acelea, ci vorbește pe scurt, și cu toate acestea ideile lui predominază cu prisosință. «De ce ar mai fi nevoie de cele prisoselnice, zice, când chiar și acestea imi sunt deajuns în cazul de față? Nu spun de succesele săvârșite cu alții, ci numai de acelea la care voi sunteți martori. Așa că dacă de nicăiri, cel puțin dela voi trebuie a lua. Și totuși dela cei dela cari trebuie a lua — fiindcă am fost dascalul vostru — dela aceia n'am luat nimic».

„De nu sunt apostol altora, dară vouă sunt“. Iarăși vorbește pe scurt, deși el a fost dascalul lumii întregi. «Dară n'o spun aceasta, zice, și nici că voi a mă certă, ci vorbesc numai despre slujba adusă vouă».

„Că pecetea apostoliei mele voi sunteți întru Domnul“ adică, dovada apostoliei mele voi sunteți. Dacă ar voi cineva să afli, de unde și cum sunt apostol, eu vă pun pe voi înainte, și așa arată toate cele cerute apostolului săvârșite cu voi, și cu nimic n'ăși fi lipsit. Tot aceasta zice și în a II-a epistolă către Corintheni „măcar că nimic nu sunt“ (II. Cor. 12, 11—13) zicând mai departe: „Că semnele apostolului s'au lucrât întru voi, întru toată răbdarea, prin semne, minuni și puteri“, — adică cu ce ați rămas mai pre jos decât celelalte biserici? De aceia zice: „Că pecetea

apostoliei mele voi sunteți întru Domnul“, fiindcă și semne am făcut, și cu cuvântul v'am învățat, și primejdii am întimpinat, și v'am dat ca pildă o vieață neprihănită». Și toate acestea se pot vedea în amândouă epistolele către Corintheni, cum fiecare din ele este dată ca dovadă exactă:

„Răspunsul meu la cei ce mă cercetează, acesta este“ (Vers. 3), adică: «celor ce mă întrebă spre a afla cum și de unde sunt eu apostol, sau celor ce mă invinoveșc că ași fi luat ceva dela voi, sau celor ce întrebă că de ce nu iau, sau celor ce voiesc a mă arăta că nu sunt apostol, tuturor acestora, zic, catihizarea voastră, cum și cele ce am a spune, servesc de îndreptare pentru mine». Și care sunt cele ce voiește a spune? Au n'avem putere a mânca și a bea? Au n'avem putere pre o soră femeie a purta“ (Vers. 4. 5)? Dară cum sunt acestea spre îndreptare, sau mai bine zis, cum și ce fel de îndreptare sau justificare este aici? Adecă, «când eu vă arăt că mă depărtez chiar de cele slobode, apoi nu este drept de a mă bănuî ca pe un înșelătoriu, sau ca pe unul ce ași fi primit ceva dela voi. Cele spuse mai înainte, cum și învățătura voastră, și toate, în fine, pe care le-am spus, sunt de ajuns spre îndreptare față de voi și față de toți cari mă cercetează, cătră cari zic acestea: „Au n'avem putere a mânca și a bea? Au n'avem vre-o putere vre-o soră femeie a purta“? — «și cu toate acestea chiar având această putere, eu mă depărtez». Dară ce? Oare nu mîncă și nu bea? De sigur că de multe ori nici nu mîncă, nici nu bea, duple cum și zice: „În foame și în sete, în posturi adese ori, în frig și în golătate“ (II. Cor. 11, 27). Aici însă, el nu spune aceasta, ci: «nu mîncăm și nici nu bem, luând ceva dela ucenici, deși avem putere de a lua».

„Au n'avem putere vre-o soră femeie a purta, ca și ceilalți apostoli, și frații Domnului, și Chifă“? Privește înțelepciune la dânsul; pe corifeul apostolilor, îl pune tocmai la urmă, adecă cea ce eră mai puternic o trece în urma celorlalte. Fiindcă minunăția faptului nu stă în a arăta pe ceilalți făcând așa, ci a arăta că așa făcea chiar și Petru, cel întâi stătător, și căruia i s'au

încredințat cheile împărăției cerurilor. Decât nu-l pune numai pe dânsul, ci și pe toți ceilalți, și numai că nu zice: «dacă voiești pe cei mai de jos, sau pe cei mai de sus, iată că aici sunt toate exemplele». Căci și frații Domnului fiind izbăviți de necredința de dinainte, au devenit după aceea dintre cei încercați, deși poate n'au ajuns ca apostolii. De aceea îi și pune Pavel în mijlocul celorlalți, împresurându-i din toate părțile cu cei mai superiori lor.

„Au numai eu singur și Barnaba n'avem putere a face aceasta“ (Vers. 6)? Privește umilința și sufletul lui cel curat de orice invidie, cum nu ascundeă pre cel ce eră tovarășul lui de apostolie, căci dacă toate celelalte li erau comune, cum să nu li fie comun și aceasta? «Apostoli sunt și aceia ca și noi, zice, și slobozi, și pre Christos am văzut, și cele cuvenite apostoliilor am arătat cu prisosință. Deci, și noi avem putere de a trăi fără să muncim, și de a fi hrăniți de ucenici».

„Cine slujește în oștire vre-odată cu leafa sa“ (Vers. 7)? Fiindcă cea ce eră mai principal la apostoli a arătat, adevă că eră slobod de a face aceasta, la urmă dă și exemplul, după obișnuința comună și după obiceiul lui. „Cine slujește, zice, în oștire vre-odată cu leafa sa“? Dară tu te gândește cum el dă exemple foarte potrivite cu chestiunea, și cum mai 'nainte de toate amintește de treaba cea primejdioasă a ostașului, de arme și de războiu. Astfeliu este și apostolatul, sau mai drept vorbind, cu mult mai mare decât îndelungnicirea ostașului, fiindcă războiul apostolilor nu eră numai contra oamenilor, ci și contra demonilor, și mai cu samă contra căpiteniei acestora eră îndreptată lupta lor. Cea ce el spune, aceasta înseamnă: «că dacă nici stăpânitorii lumești cei cruzi și nedrepti nu cer ca cinevă să se ducă în armată, să fie în primejdii, și la urmă să se hrănească din ale sale; apoi atunci cum ar putea cere aceasta Christos»? Și încă nu se mărginește numai la acest exemplu,— căci pe omul cel mai simplu aceasta mai cu samă îl liniștește, de a vedea chiar obiceiul comun conformându-se legilor Dumnezeuști. De aceea pășind la alt exemplu, zice: „Sau cine sădește vie, și din roada ei nu mănâncă“? Prin exemplul cu ostașul el a invederat primejdiile apostolului, iară prin cel al să-

direi de vie, invederează osteneala și îngrijirea lui cea oibositoare. Dară mai aduce și al treilea exemplu, zicând: „Sau cine paște turmă și din laptele ei nu mănâncă“? Aici arată și grija cea mare ce o are dascalul pentru cei de sub ascultarea sa, fiindcă apostolii erau și ostași, și păstori, și lucrători nu de pământ, nici păstori de turme necuvântătoare, sau ostași răsboindu-se în războaiele pământești, ci peste ființi cuvântătoare, și războiul lor eră îndreptat contra demonilor.

Este demn de observat aici și aceea, că fericitul Pavel peste tot locul păstrează simetria, căutând numai strictul necesar, și nici de cum de prisos. Căci n'a zis: «Cine slujește în oaste și nu se îmbogățește»? ci „Cine slujește în oștire cu leafa sa“?—nici nu zice: «sau cine sădește vie și nu strânge aur, sau nu culege întregul rod»?—ci „și din rodul ei nu mănâncă“?—și nici n'a zis: «sau cine paște turmă și nu vindc mieii»?—ci, „și din laptele ei nu mănâncă“;—nu zice «din mieii turmei», ci din laptele ei, arătând prin aceasta că dascalul trebuie a se mulțami cu o mică mângăiere, și numai cu hrana trebuitoare. Aceste cuvinte sunt îndreptate contra celor ce vor a mânca totul, și a culege întregul rod al viei. Așa a legiuit și Domnul, zicând: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa“ (Math. 10, 10). Deci, el nu aduce aici exemplele cum s'ar întâmplă, ci arată încă prin ele și ce fel trebuie a fi preotul. Fiindcă el trebuie de a avea și voinicia ostașului, și îngrijirea păstorului, și sirguința lucrătorului de pământ, și pe lângă toate acestea încă, de a nu căută nimic mai mult, decât strictul necesar.

Arătând, deci, că și duple apostoli, și duple exemplele din viață, dascalul nu este împiedecat de a lua dela ucenici cele trebuitoare pentru hrana sa, trece la al treilea șir de idei, zicând astfel: „Au doară duple om acestea grăiesc? Au nu și legea aceasta zice“ (Vers. 8)? Fiindcă până acum n'a spus nimic din scripturi, ci a pus înainte numai obișnuința comună, «să nu credeți, zice, că cu mă sprijin numai pe acestea și nici numai pe cele ce se par oamenilor, când legiuesc astfelu de lucruri, căci eu pot să vă arăt că și Dumnezeu a legiuit așa, fiindcă citesc chiar într'o lege veche poroncindu-se aceasta». De aceia și aduce vorba prin întrebare,

ceia ce se petrece cu lucrurile cele în totul mărturisite, zicând astfel: „Au doară dupre om acestea grăiesc“?, adică «nu cumvâ poate că eu mă sprijin numai pe exemple omenești»? „Au nu și legea aceea zice“?

„Că în legea lui Moisi scris este : să nu legi gura bouului ce treeră“ (Vers. 9). Și de ce oare a amintit el de aceasta, având înainte exemplul preoților? Pentru că voiește a construi fraza cu multă băgare de samă. Apoi, ca să nu zică cinevâ: «și ce are a face cu noi ceia ce ai spus»? — dezvoltă mai pe larg această idee, zicând: „Au doară de boi se grijăște Dumnezeu“? «Dară, zici tu, Dumnezeu nu se îngrijăște de boi»? Se îngrijăște de sigur, însă nu atât de mult, încât să pună și lege pentru aceasta. Astfeliu că, dacă n'ar fi făcut aluziune la ceva mare, exercitând pe Iudei spre a fi filantropi cu animalele, și dela acestea aducând vorba și la dascali, apoi n'ar fi făcut atâta vorbă, în cât să scrie și lege de a nu se legă gura boilor. De aici apoi mai arată și altceva, adică arată și osteneala ce o depune dascalul, și pe care este datoriu a o depune, și mai arată și altceva. Și ce anume? Aceia, adică, că de câte ori se vorbește în legea veche pentru îngrijirea animalelor, aceasta prin anticipație contribue la învățătura oamenilor, precum și toate celelalte, ca de pildă chestiunea diferitelor haine, cea cu privire la vii, la semințuri, să nu se samene prin vii diverse semințuri; cele cu privire la lepră, și în fine celelalte toate. De vreme ce dânșii (Judeii) erau greoi de cap și îndărătnici, apoi și Dumnezeu prin Moisi li vorbea de acestea, voind a-i ridică câte puțin. Și privește cum el nici nu mai stăruiește în această idee, ca una ce este invederată și de toți cunoscută. Căci zicând: „Au doară de boi se îngrijăște Dumnezeu“? a adaos imediat: „Au pentru noi cu adevărat zice“ (Vers. 10)? Acest cuvânt „cu adevărat“ l'a adaos, ca să nu se îngăduie nicidecum auditorului de a contrazice. Și mai departe stăruiește încă în această metaforă, zicând că: „pentru noi s'a scris, că întru nădejde cel ce ară, datoriu este să are“, adică că dascalul trebuie a fi răsplătit de ostenelele sale; „și cel ce treeră, de nădejdea sa trebuie să aibă parte“

zice. Și privește înțelepciune la dânsui, cum dela semănța el a trecut deodată cu vorba la treer, urzind și aici iarăși ostenețele dascalilor, adecă că îi și ară și tot îi sunt cari și treeră. Când el vorbește de arat, fiindcă n'a produs încă nici o roadă, ci numai osteneală, apoi a spus numai de nădejde, iară când spune de treerat, iată că deia hărăzăște mulțămirea celui ce se ostenește, zicând: „și cel ce treeră, de nădejdea sa trebuie să aibă parte“. Apoi, ca să nu zică cineva: «dară această este răsplata atâtor ostenele?» iată că a pus la mijloc expresiunea: „de nădejdea sa“, adecă de nădejdea vieții viitoare. Deci, când el strigă ea să nu se lege gura bouului ce treeră, nimic altă nu lasă a se înțelege, decât că dascălii ce se ostenesc, trebuie a se bucura de răsplata ostenelelor.

„Dacă am sămănat noi vouă cele duhovnicești, au mare lucru este de vom seceră noi ale voastre cele trupești“. (Vers. 11)? Iată aici pune la mijloc și al patrulea raționament, cum că trebuie a procura dascalilor cele necesare. Fiindcă a fost zis mai sus: „Cine slujește în oștire vreodată cu leafa sa“ și „cine sădește vie și din rodul ei nu mănâncă“ și „cine paște turmă, și din laptele ei nu mănâncă“ și a adus la mijloc pe bou ce treeră, arată apoi și altă pricină mai puternică, pentru care apostolii erau în drept de a lua dela ucenici ajutoare, ca unia ce au folosit pe ucenici mult, iară nu numai că s'au oboșit. Și ce anume? „Dacă am sămănat noi vouă cele duhovnicești, au mare lucru este de vom seceră noi ale voastre cele trupești?“ Ai văzut pricină în totul îndreptățită și vrednică de cuvânt? «Acolo, zice, semănța este trupească, trupească este și roada, pe când aici nu este așa, ci semănța este duhovnicească, iară resplata trupească». Ca nu cumvă îi să cugete lucruri mari, ca unia ce ar procura cele trebuitoare dascalilor, arată că dâșii iau mai mult decât dau. «Cultivatorii de pământ ceia ce seamănă, aceia și iau, pe când noi, zice, sămănând în sufletele voastre cele duhovnicești, secerăm cele trupești» căci așa eră hrana dată de dâșii apostolilor.

Mai departe, apoi, spune ceva mai aducător de

sfeală, zicând: „Dacă au parte alții de puterea voastră, au nu mai vârtos noi“ (Vers. 12)? Iată aici și alt raționament, și acesta tot din exemple, însă nu la felii cu cele dinainte. Căci nu amintește aici nici de Petru, și nici de ceilalți apostoli, ci de niște vicleni, contra cărora se azvârle cu putere, și de cari zice în altă parte: „Că suferiți de vă robește cinevâ pre voi, de vă mănâncă cinevâ, de vă ia cinevâ, de se semetește cinevâ, de vă bate cinevâ preste obraz“ (II Cor. 11, 20), și deci prin cuvintele de mai sus el dă de veste dejă despre lupta ce o va duce contra acelor înșelători. De accia nici n'a zis «dacă alții iau dela voi», ci arătând obrăznicia aceloră, tirănia și nequitoria lor, zice: „Dacă au parte alții de puterea voastră“ adecă «vă stăpânesc, și se poartă cu voi ca cu niște slugi, nu numai luând dela voi, ci încă cu multă obrăznicie». De accia a adaos: „au nu mai vârtos noi?“ — ceia ce n'ar fi spus el, dacă îi eră aici vorba de apostoli. De aici este invederat că el face aluziune prin aceste cuvinte la niște șarlatani cari îi speculau. «Așă că împreună cu legea lui Moisi, chiar și voi ați pus prin aceasta lege, că trebuie a da dascalilor voștri hrana trebuitoare». Zicând însă: „au nu mai vârtos noi?“ el nu mai întinde vorba, de ce cu atât mai vârtos îi ca apostoli trebuia a luă, ci lasă aceasta la judecata cugetului lor, voinđ prin aceasta a-i și in-fricoșă, și mai mult a-i ațită.

„Ci n'am făcut duple puterea aceasta“ adecă «n'am luat nimic dela voi». Ai văzut prin câte a—pregătit el vorba, că nu ar fi nelegiuit dacă ar luă — și cu toate acestea n'a luat nimic — ca să nu se creadă că dacă n'a luat, apoi a fost impedeat? «Nu fiindcă nu mi-e slobod, zice, nu iau; căci mi-e slobod de a face aceasta, duple cum am dovedit cu apostolii, cu imprejurările din vieață, cu ostașul, cu cultivatorul și cu păstorul, cu legea lui Moisi, prin înseși firea lucrului, că am semănat vouă cele duhovnicești, cu faptul că voi vă îngrijiți și dați altora, cari nu merită», — totuși ca să nu se pară că el necinstește pe ceilalți apostoli cari luau, au pus toate acestea aici, spre a se sfii acești Corintheni, dovedindu-li că nu pentrucă ar fi fost impe-

decat n'a luat. Apoi iarăși, ca să nu se pară, că de aceea a pus la mijloc atâtea exemple și raționamente, spre a arăta că trebuie a lua, ca să înțeleagă ii că el caută a lua, și de aceea grăiește așa, iată că dejă îndreaptă vorba. Aiurea el face aceasta mai lămurit, zicând: „Nu v'am scris acestea, ca așa să se facă întru mine” (vers. 15), pe când aici spune numai că: „n'am făcut după puterea aceasta”. «Și ceia ce este mai mult, că nici aceea nu mi s'ar putea spune, că n'am făcut după puterea aceasta, fiindcă mă găsam poate în imbelșugare, ci chiar fiind în strâmtorarea cea mai mare, noi totuși am preferat a stă în strâmtorare», — ceia ce și zice în a 2-a epistolă: „Alte biserici am jefuit luând de cheltueală, spre a sluji vouă, și venind de față la voi, și fiind lipsit, nimănui n'am făcut supărare” (II. Cor. 11, 8), iară în epistola de față iarăși: „și flămânzim, și însătoșăm, și suntem goli, și pățimim, și nu suntem așezați” (Cap. 4, 11). Și chiar în pasajul ce ni stă de față, după ce spune că n'au făcut după puterea aceasta, imediat adaugă: „ci toate le răbdăm”, prin care cuvinte aceleași lasă a se înțelege, adecă strâmtorarea, sărăciea și toate celelalte. «Dară nici așa, zice, nu ne-am văzut siliți ca să stricăm legea ce singuri noi ni-am dat-o». De ce? „Ca să nu dăm vre-o zăticnire evangheliei lui Christos”, zice.

Fiindcă Corinthenii aceștia se găseau pe atunci nu tocmai bine întăriți în credința evangheliei, apoi «ca să nu vă jicnim, zice, luând ceva dela voi, noi preferăm de a face chiar și mai mult decât cele slobode, decât să aducem vre-o întrerupere evangheliei-lui Christos, adecă catihizării voastre. Deci dacă noi n'am făcut ceia ce ni eră slobod de a face, având exemplul pe ceilalți apostoli, și fiind constrânși de trebuinți, apoi a fost din cauză că n'am voit să provocăm vre-o întrerupere în evanghelia lui Christos». Și n'a zis «vre-o resturnare, vre-o nimicire a evangheliei lui Christos» ci „întrerupere” și încă nici întrerupere simplă, ci „vre-o întrerupere, oare-care întrerupere” adecă cum ar zice cineva: «să nu provocăm nici cea mai mică amânare, sau întârziere, sau întrerupere în drumul cuvântului evanghe-

liei. Deci, dacă noi, zice, am pus atâta râvnă și băgare de samă în această chestiune, apoi cu atât mai mult voi,—cari nici măcar nu aveți vre-o lege care să vă îngăduie aceasta,—ar fi trebuit a vă depărtă de mâncările jârtfelor idolești, fiindcă nu numai că nu vă da voie nici-o lege, ci încă din contra, că atingându-vă de cele împedecate, o faceți spre cea nial mare vătămare a evangheliei, iară nu numai spre împedecarea evangheliei, și aceasta fără de a se simți măcar vre-o nevoie, sau vre-o silă». Toată vorba ce o face el aici, este îndreptată contra celor ce prin mâncarea jârtfelor idolești scandalizau pe frații cei slabi.

¹⁾ Aceasta, deci, să o auzim și noi, iubitorilor, ca adecă să nu disprețuim pre cei ce se scandalizază, și nici să aducem vre-o zăticnire, adecă vre-o întrerupere evangheliei lui Christos, ca nu cumvâ să trădăm mântuirea noastră. Să nu-mi spui când se scandalizază frațele, că nu este împedecat de ceia ce se scandalizază, și că este slobod de a nu face ceia ce nu-i place, căci eu îți voi spune și altceva mai mare; că chiar dacă însuși Christos ți-ar fi dat voie, și dacă ai vedeă pre cinevâ vătămat, totuși tu depărtează-te și nu căută să te folosești de această epitropie. Aceasta a făcut-o și Pavel, fiindcă îngăduindu-i-se de Christos spre a lua ajutoare dela ucenici, el n'a luat. Căci stăpânul nostru fiind filantrop, cu multe din poroncile lui el a amestecat cea mai mare blândetă, ca astfelu nu numai din poroncă, ci și din propriul nostru îndemn să facem binele sub orice formă. Fiindcă dacă nu ar fi voit aceasta, apoi putea să întindă poroncile mai departe și să zică de pildă: «cel ce nu postește de loc, să se pedepsască; cel ce nu păzește fecioriea, să se pedepsască; cel ce nu va lepădă dela sine tot ceia ce are, să fie pedepsit cu cea mai greă osândă». Dară el n'a făcut așa, dându-ți ocazie, dacă vei voi, ca să te ambiționezi și să faci din propriul tău îndemn binele. De aceia, când vorbeă despre feciorie, zicea: „Cela ce poate cuprinde, să cuprindă“ (Math. 19, 12). Și despre bogat vorbind, el unele le-a poroncit, iară altele le-a lăsat la cugetul omului. Nu deodată a spus: «vinde-ți tot ceia ce ai», ci

¹⁾ *Partea morală.* Nu trebuie a disprețui pre cei ce se scandalizază, ci a căută în tot chipul-de a-i atrage din nou. Și despre eleimosină. (Veron).

„de voiești a fi desăvârșit, vinde-ți ceia ce ai“ (Ibid. 21). Noi însă, nu numai că nu covârșim cele poroncite, nu numai că nu ne ambiționăm, ci chiar pe cele poroncite suntem departe de a le face. Pavel eră în strămtorare și sărăcie, ca nu cumvă să aducă vre-o zăticneală evangheliei, iară noi nu îndrăznim de a ne atinge nici chiar de cele ce ni aparțin nouă, de și primim mii de suflete perzându-se. «Mănânce-le, zice, mai bine moiile, decât săracul! mănânce-le viermii, iară nu să se îmbrace cu ele cei goli; roadă-se toate de timp, și să nu se hrănească Christos, să nu se hrănească cel flămând». «Dară, zici tu, cine spune astfeliu de lucruri?» Apoi aceasta este culmea răutăței, căci unuia ca acestuia nu se mărginesc numai cu vorbele, ci ajung chiar și la fapte. Căci răul ar fi cu mult mai mic spus numai cu vorbele, decât atunci când se petrece și în fapte.

Și poate nu de acestea strigă pe fiecare zi neome-noasa, cruda și tirana iubire de argint, celor robiți de dânsa?— pună-se, zice, cele ale noastre înaintea tuturor mincișilor, tâlharilor și șarlatanilor, spre îmbuibare, iară nici de cum înaintea celor flămânzi și cari au nevoie de hrană!.. Apoi atunci nu voi oare sunteți cari faceți pe oameni tâlhari? Nu voi sunteți cari procurați hrană focului pizmătarilor? Oare nu voi învățați pe alții de a fi vicleni și dositori, punându-li înainte bogățiile voastre întocmai că pe o momeală atrăgătoare? Ce nebulie este aceasta? Căci în adevăr că este un fel de manie, și o zmintire văzută, de a păstra cuferile pline de haine, iară pe fratele tău, cel dupre chipul și asemănarea lui Dumnezeu a-l trece cu vederea goi, tremurând de frig, și poate deabea ținându-se drept pe picioare. ~~... și să se prefacă~~ se preface că este bolnav, și că tremură de frig». Apoi nu te temi că vorbind de acestea, va cădea trăsnetul de sus asupra ta? Sunt cuprins de manie... vă rog iertați-mă!.. Tu îmbuibându-te și îngrășindu-te, întinzând bejiile până sara târziu, și după aceea afundându-te în așternuturi moi, nu te înjosești de a da răspuns, că abuzezi în așa mod nelegiuit de darurile lui Dumnezeu. Vinul nu ni s'a dat spre a ne îmbătă, nici mănăcarea spre a ne îmbuibă și a ne strică pânțele, pe când pe sărac, pe cel nenorocit și care nu se găsește mai bine decât cel mort, pe acesta îl învinovățești, și nu te temi de judecata lui Dumnezeu, cea înfricoșată și groaznică? Dacă săracul se preface, apoi din pricina sărăciei și a nevoei se

preface, din cauza sălbătăciei și a neomeniei tale, care are trebuință de niște astfelu de măști, și fără de care nu se mișcă spre milă. Cine, în adevăr, este atât de ticălos și mișel, încât neavând nici-o trebuință, să se slujască și să se muncească atât de mult pentru o pâine, și după aceea să i se aducă atâtea învinovățiri? Astfelu că prefăcătoriea sau ipocrizia acelu sărac, este un predicator neimblânzit al neomeniei tale. Fiindcă se perindă toată ziua în dreapta și în stânga, rugându-se și scoțând din gură cuvinte de milă, bocindu-se și vărsând lacrimi, și poate nici măcar nu 'și-a câștigat hrana zilnică, apoi poate că a inventat și el acest meșteșug, care aduce nu atât lui, cât ție necinste și învinovățire. Acela este vrednic de milă, fiindcă a ajuns în astfelu de stare, însă noi suntem vrednici de mii de pedepse, fiindcă silim pe săraci de a face astfelu de lucruri. Dacă noi ne-am îndoișoă cu ușurință la nevoile lor, desigur că nu ar ajunge nici ii să facă ceia ce fac. Și ce zic de goliciune și tremur, când eu am a vă spune, că unuia dintre dânșii s'au văzut siliți de a ciunti până și pe copiii lor din cea mai fragedă vârstă, numai ca să miște nesimțirea noastră? Fiindcă văzându-i și goli perindându-se prin oraș, noi nu ne-am înduplecat nici din cauza nenorocirii lor, și nici măcar vârsta lor cea fragedă nu ne-a mișcat, apoi atunci au adăogat și ii pe lângă rălele dinainte și această tragedie grozavă, și ca să scape de sărăcie au găsit cu cale, că e mult mai lesne de a se lipsi de această lumină obștească, și de raza cea dată tuturor oamenilor, decât să se lupte într'una cu foamea, și să sufere o moarte vrednică de milă.

Și ca să aflați cum că de aceia se întâmplă asemenea grozăvenii, cum și altele de acest felu, eu vă voiu da o dovadă, căriea nimeni nu se va putea împotrivi. Sunt unii săraci ușori de suflet, cari nu pot suferi foamea, ci mai de grabă sufăr de toate decât să sufere de foame; ei bine, aceștia întimpinându-ne de multe ori cu cuvinte și cu shime vrednice de milă, n'au câștigat nimic, și atunci văzând și ii, s'au lăsat de acele rugăminți și s'au apucat de altele, întrecând chiar pe scamatorii cei mai vestiți. Unuia de pildă rod cu dinții peile ciubotelor celor rupte, alții își bortelesc pelea de pe cap cu cuie ascuțite, alți se azvârl cu peile goale în apă înghețată de ger, alții de asemenea suferind altfelu de grozăvenii de asemenea natură, ca astfelu să deă lumci

o privești urâtă!.. Și tu la toate acestea ai stătut rizind, admirând și fălindu-te de rălele altora, în timp ce natura acelor nenorociți se slujește! Dară care demon sălbatec ar fi putut inventa ceva mai grozav ca deacestea? Celui ce se roagă de tine și pe Dumnezeu îl invoacă, și se apropie de tine cu blândeță, nu găsești că este vrednic nici de a-i răspunde, ba nici măcar de a te uita la el, și dacă te supără mult, îi vorbești acele cuvinte aspre. Apoi oare este vrednic unui ca acesta de a mai trăi, de a respira, sau de a mai vedea soarele de pe ceriu? Cătră ceilalți te arăți vesel și flotim, ca și cum ai fi pare-că un feliu de judecătoriu al acelei slujeni ridicule și satanicești. De aceia, cu drept cuvânt, se pot zice acele cuvinte cătră niște astfelu de oameni cari fac haz de asemenea lupte, fie chiar de ar vedea pedepsiți pe alții: oare mai sunt vrednici de a trăi aceștia, de a respira, sau de a mai vedea soarele de pe ceriu. ca cei ce necinstesc natura noastră obștească, și batjocoresc pe Dumnezeu? Pe Dumnezeu care zice: «dă-mi elemosină, și eu îți voi da împărăția cerurilor» nu l-ai ascultat, pe când diavolul de îndată ce și-a arătat capul, iute ai devenit blând și flotim cu el. Vicleșugul demonului care poartă atâta vătămare, mai mult te-a înduplecat, decât făgăduința lui Dumnezeu, care are cu sine mii de bunuri. Ar fi trebuit ca să plătești și bani ca să nu se petreacă asemenea lucruri, și petrecându-se să nu fie văzute, să fi făcut și suferit totul, ca să dobori această manie drăcească, pe când tu faci totul ca aceste necuviinți să se petreacă și să fie văzute. Și încă mai întrebă, spune-mi, de ce este gheena? Nu întrebă de aceasta, ci mai bine întrebă, cum de este numai o gheena? Cum să nu fie vrednici de pedeapsă niște astfelu de oameni, cari fac a se petrece astfelu de privești crude și neomenoase, și cari rid de niște lucruri, de care și noi și îi ar trebui mai de grabă a plânge, sau mai bine zis, ar trebui să plângeți voi cari-i siliți de a se sluti în acest chip? «Dară, zici tu, nu-i silesc». Și cum nu-i silești, spune-mi, dacă pe cei blânzi și cari plâng și roagă pe Dumnezeu, tu nici nu suferi a-i privi, pe când acestora li dai și bani din belșug, și aduci pe mulți cari-i admiră? «Să ne depărtăm, deci, și să nu-i miluim? Și tu poroncești aceasta?» zici tu. Dară nu aceasta va să zică a milui, omule, de a

cere atâta osândă pentru câțiva oboli¹⁾ de a pretinde atâta zbugium pentru hrana trebuitoare, și de multe ori a bortei pelea de pe capul nenorocitului într'un mod atât de crud și nemilos. «Taci, zici tu, nu ne scoate vorbă rea, căci nu noi suntem cari borteim capetele ior». Dea Domnul să fie precum zici tu! Inșă cel ce sfășie pe citul, face un fapt cu mult mai grav decât dacă s'ar sfășiea pe dânsul singur, ceia ce se petrece și în cazul de față cu acești nenorociți. Căci și durerile ce îi le sufăr sunt mai mari, când li se prononcește de a fi chiar îi singuri sinucigașii lor!

Și aceste lucruri se petrec unde? În Antiohia, unde s'au declarat cei întâi creștini, unde oamenii erau cei mai blânzi dintre toți oamenii, unde rodul milosteniei eră vestit în vechime. Căci dădeau eleimosină nu numai celor de față, ci chiar celor din depărtare mare li trimeteau în timp de foamete. «Deci, zici tu, ce trebuie să facem»? Să vă lăsați de această sălbăticie, și să convingeți pe toți acei săraci, că dacă vor mai face așa, nu vor primi dela voi nici-o eleimosină, pe când dacă se vor apropiea de voi cu blândeță, se vor bucura de multă îngrijire din partea voastră. Dacă vor auzi acestea, apoi chiar de ar fi cei mai ticăloși dintre toți oamenii, nu vor suferi de loc de a pătimi așa ceva, vă garantez eu; ba încă vă vor și mulțami, că i-ați scăpat de risul și de muncele acelea. Acum pentru niște vizitii buni voi ați da până și pe copiii voștri, iară pentru niște dănuțitori sau dascăli de danț, de sigur că v-ați da suflentele voastre, pe când pentru Christos care este flămând, nu dați nici cea mai mică parte din averea voastră, și de cumvâ dați ceva argint, apoi vă credeți că ați făcut totul, neștiind, se vede, că nu a da cum s'ar întâmplă, ci a da din belșug, aceasta va să zică milostenie. De aceia și Prorocul nu fericește și nu laudă pre cei ce dau cum s'ar întâmplă, ci pre cei ce și varsă pungile cu îmbelșugare, fiindcă nu zice simplu «dat-a» ci „Impărțit-a, dat-a săracilor“ (Ps. 111, 9). Ce folos îți este, când tu fiind bogat dai atât de puțin, ca și cum ar da cineva bunăoară o scoică din mare, și nu rivnești nici măcar mărețea sufletului acelei femei văduve din evan-

¹⁾ Notă. Obolul eră o mică monedă la Ebrei, în valoare de a 6-a parte din drahumă (15 bani).

ghelie? Dară atunci cum vei îndrăzni a zice: „Dumnezeule, miluește-mă duple mare mila ta, și duple mulțimea îndurărilor tale șterge fără de legea mea” (Ps. 50, 3)? Oare nu ne miluește el duple mila lui cea mare, sau că poate nici duple cea mică? Căci inbiților, eu mă rușinez foarte tare, când văd mulți din cei boğați, având după dânșii siugi îmbrăcate in haine aurite, cari au prin casele lor paturi aurite, și alte multe fantazii, iară când e vorba de a da săracilor, deodată devin mai săraci decât toți săracii.

Și care este răspunsul cel grozav al acestora? «Săracii, zic ii, au din casa comună a bisericeii». Și ce are aface aceasta cu tine? fiindcă chiar de voiu da eu ceva săracilor, aceasta nu te va mântui pre tine. Tot așa și biserica dacă dă ceva, aceasta nu-ți va șterge păcatele tale. Dacă nu dai fiindcă biserica trebuie a da săracilor, apoi atunci dacă preoții se roagă lui Dumnezeu, tu nu trebuie să le mai rogi? Fiindcă postesc alții, tu nu trebuie să postești, ci să te inbeți într'una? Nu știi că nu atât pentru săraci a legiuit Dumnezeu cele cu privire la eleimosină, cât mai cu samă pentru cei ce dau asemenea eleimosină? Poate că bănuiești pe preot? De sigur că și aceasta este un păcat mare, eu însă nu am să cercetez, cu amănunțime aceasta invinovățire, ci voiu zice: fă totul pentru tine, și vei avea plată îndoită. Ceia ce noi vorbim acum, de eleimosină, nu vorbim cu scopul ca să dai nouă averea ta, ci ca tu singur prin tine să te slujești cu ea. Dacă'mi vei da mie averile tale, poate că ai fi stăpânit și de slavă deșartă, ba de multe ori ai bănui ceva rău și ai pleca scandalizat, pe când dacă voi face-ți toate prin voi înși-vă, vă veți izbăvi și de scandale, și de bănueli absurde, și mai mare vă va fi plata. Nu vă vorbesc acestea ca să vă silesc de a vă da averile voastre bisericeii, și nici că sunt poate supărat pentru preoții cari aud vorbe proaste pe socotoala lor, căci dacă ar trebui să fiu supărat și scârbit de ceva, apoi ași fi supărat și amărât pentru voi cari vorbiți rău de dânșii. Căci dacă celor ce aud vorbe proaste pe socoteala lor, și pe nedreptul spuse, plata li va fi mai mare, nu mai incăpe indoielă că si celor ce vorbesc, pedeapsa li va fi mai mare și mai aspră. Dară eu spun acestea nu pentru dânșii, ci fiindcă mă îngrijesc de voi și de mântuirea voastră.

Ce poate fi de mirat dealmintrelea dacă se gădesc

și printre voi care să bănuiească, când de aceștia s'au găsit ca să bănuiască până și pe sfinții aceia, cari imitau în purtarea lor pe îngeri, și cari nimic n'aveau al lor propriu? — vorbesc de cărtirea Elinilor împotriva apostolorilor, că văduvele lor erau trecute cu vederea; și acest fapt se petrecea pe atunci, când săracii erau ajutați, când nimeni nu zicea că este ceva al său propriu din cele ce aveau, ci toate îi erau comune.

Deci, iubiților, să nu punem înainte niște astfelu de pretexte, și nici să credem că am putea avea vre-o îndreptare, că dacă biserica are multe averi de unde să dea săracilor, apoi noi suntem scutiți de a face milostenie. Când tu vezi mărimea averilor ei, gândește-te totodată și la mulțimea aceia de săraci înscriși pentru ajutoare, la mulțimea bolnavilor și la miile de ajutoare acordate. Cercetează cu amănunțime, interesează-te de aproape, nimeni nu te va împiedeca, ci încă sunt gata cu toții de a vă da informări. Dară eu voiesc a spune încă și ceva iperbolic. Când noi vă dăm socoteală în regulă și vă arătăm că cheltuielile nu sunt mai mici decât veniturile, ci chiar pe unele locuri sunt cu mult mai mari, apoi eu cu plăcere v'ași spune vouă: când ne vom duce acolo și vom auzi pe Christos zicând: „Flămând am fost și nu m'ați hrănit, gol și nu m'ați îmbrăcat“ (Math. 25, 42) ce vom răspunde? Cu ce ne vom îndrepta? Vom aduce poate la mijloc pe cutare sau pe cutare, care nu a ascultat de aceste poronci, sau pe vreunii dintre preoții bănușiți? Dară ce au a face acestea cu tine? «Eu, va zice Christos, te trag la răspundere pentru cele ce ai greșit; deci justifică-te de cele ale tale, ca să poți fi spălat de păcate, iară nu să-mi arăți și pe alții cari au păcătuit la felu cu tine».

De altfelu și biserica, tocmai pentru îndărătnicia voastră este silită de a avea ceia ce are acum, fapt ce nu se vedeă pe acele timpuri, când toți urmau după lege și poroncile apostolice, și când veniturile ei trebuiau a fi cugetul cel curat al credincioșilor, ceia ce eră un tezaur neperitor și un depozit sigur. Acum, însă, când voi strângeți tezaur pe pământ, și totul incuieați în magazinele voastre, iară ea (biserica) se vede silită de a cheltui cu adunările văduvelor, cu chorurile de fecioare, cu primirea străinilor, cu cei ce călătoresc, cu nenorocirile celor din temniță, cu nevoile celor bolnavi și be-

tegi, și cu alte de acest feliu de nevoi, apoi ce trebuie a face? De a trece cu vederea pe toți aceștia, și de a grămădi atâtea naufragii¹⁾? Dară cine oare ar putea fi mulțămînt de naufragiile întâmplăte? Cine ar fi mulțămînt de plânsetele, de bocetele și de vaetele purtate peste tot locul?

Deci, să nu vorbim ce s'ar întâmplă. Căci acum, după cum am fost zis, noi suntem gata de a vă da socoteală oricând; și chiar dacă poate ați avea dascăli stricați, și cari răpesc totul, și sunt lacomi, apoi nici așa nu vă poate fi de îndreptare răutatea acelora. Căci filantropul și întru tot înțeleptul, unul născut Fiu al lui Dumnezeu, care toate le vede, și care știe că în trecerea timpului și în lumea întreagă se vor găsi poate și mulți preoți stricați, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoți să se prelungească încă mai mult lenevirea și nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice justificare pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: „Pe scaunele lui Moisi au stătut cărturarii și Fariseii; deci toate cele ce vor zice vouă să faceți, faceți, însă după faptele lor să nu faceți“ (Math. 23, 2), arătându-ți prin aceasta, că chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuși cu nimic nu vei fi vătămat, dacă vei ascultă cuvintele lui. Nu din faptele ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit dela dânsul și nu le-ai îndeplinit, din acestea, zic, Dumnezeu îți va scoate vinovăția. Incât dacă tu vei face cele poroncite, vei stă atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecătoriu, iară dacă nu vei ascultă de cele ce ți-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoți stricați, totuși aceasta cu nimic nu-ți va folosi. Fiindcă și Iuda a fost apostol, și totuși aceasta nu ar putea îndreptăți pe filarghirii sau și pe furătorii de cele sfinte, și nici că ar putea cineva dintr'aceștia să zică, fiind învinovățit, că și apostolul Domnului a fost tâlhariu, furătoriu de cele sfinte și vinzătoriu al Mântuitorului, ci mai cu samă aceasta ne va osândi și pedepsi, că nici

¹⁾ Notă. Expresiunea din original: καὶ τοσοῦτος προσχῶσαι λιμένας, după cât se vede mai departe, este un elinism, care sună: și de a grămădi atâtea naufragii (nenorociri). Tradusă adlitteram, zicerea προσχῶσαι λιμένας, înseamnă: a grămădi pământ peste pământ, a ridică parapete în timp de războiu, iară figurat: a face, a clădi azil, loc de scăpare, etc.

după rălele pătimate de alții noi nu ne-am cumișit. Dară tocmai pentru aceia sunt scrise asemenea fapte, ca astfelu să fugim de dânsule. De aceia lăsând la o parte pe cutare și pe cutare, noi să luăm sama la noi înșine și la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu.

Deci, pentru ca răspunsul nostru ce-l vom da atunci să fie bun și plăcut, să ne regulăm vieța noastră, și să întindem mâna săracilor cu îmbelșugare, știind bine că numai aceasta ni va fi justificarea, și tot-odată să ne arătăm că am îndeplinit cele poroncite numai, și nimic altă. Dacă acestea vom putea a le avea, vom scăpa de durerile cele negrăile ale gheenii, și ne vom bucura de veșnicele bunătăți. Căroră fie ca cu toții să ne invrednicim, prin charul și filantropica Domnului nostru Iisus Christos, prin care și împreună cu care se cade slava, cinstea și stăpânirea, Tatălui, și sfintului și de vieță dătătorului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

„Au nu știți că cei ce lucrează cele sfinte, din biserică mănâncă? și cari slujesc altariului, din altariu se împărtășesc? Așa și Domnul a rînduit celor ce propoveduesc evanghelia, din evanghelie să trăească“ (Cap. 9,13. 14).

Multă osteneală și-a dat apostolul ca să arate, că nu este împedecat de a lua ajutoare de pre la ucenici. De aceia de și a vorbit atâtea mai'nainte, totuși nu s'a mulțumit numai cu atâtea, ci merge până și la cele ce glăsuște legea lui Moisi, punând de față un exemplu cu mult mai potrivit ca cele dinainte. Căci nu este tot una: de a pune la mijloc pe boi, și de a citi un text de lege lămurit în cazul de față, în privința preoților. De cât tu gândește-te la înțelepciunea lui Pavel și în cazul de față, cum amintește el cu măreție de acest fapt, fiindcă nu zice: «cei ce lucrează cele sfinte, să ia din cele proaduse», însă ce anume? „din biserică mănâncă“, ca astfelu nici cei ce iau să nu se bațjocorească, nici cei ce dau să nu se mândrească. De aceia a pus și cele ce urmează, căci

nici aici n'a zis: «cei ce slujesc altariului să iă din cele jărtfite», — „ci cu altariul să se împărtășască“, fiindcă cele proaduse odată la altariu nu mai erau după aceea a celor ce le adusesse, ci ale bisericeii și ale altariului. Și nu zice, că „iau cele ale bisericeii“, ci „din biserică mănâncă“, arătând iarăși cumpătarea, și că nu trebuie de ași adună bani și a se îmbogăți. Dară dacă el spune că cu altariul se împărtășesc, apoi nu vorbeste aici de împărțirea în două a celor din altariu, ci de ajutoriul cel dat lor ca din datorie. De și cele ale apostolilor erau cu mult mai mari, fiindcă la dânșii preoția eră întovărășită de cinste, pe când astăzi este întovărășită de primejdii, de sfășieri și de omoruri. De aceea dintre toate celelalte exemple, cu mult mai mare eră de pildă expresiunea: „Dacă am sămănat noi vouă cele duhovnicești“, — căci prin zicerea „am sămănat“ nimic altă nu înțelege, de cât necazurile, primejdiile, cursele, și în fine arată prin aceste cuvinte rălele negrăite, pe care le sufereau în propoveduirea evangheliei.

Și cu toate acestea fiind chiar o așa de mare superioritate în preoția legii celei nouă, el totuși n'a voit nici pe cele ale legii vechi să le înjosască, și nici pe cele ale sale să le înalte, ci și pe ale sale le moderează, nu din primejdii, ci dându-li superioritatea din măreția darului, căci n'a zis: «de ne-am primejduit, de ni s'a întins curse» ci „dacă am sămănat noi vouă cele duhovnicești“. Dară și cele ale preoților el le

~~inalta zicand ca i se lucreaza cele sfinte, ca i se~~

slujăsc altariului“, arătând prin aceasta slujba lor cea necontenită, și stăruința ce o arată în această slujbă. Și spunând de preoții Iudeilor în genere, de Leviți și de arhieriei, el a invederat aici pe fiecare din aceste tagme, atât cele inferioare, cât și pe cele superioare, pe unele prin expresiunea: „cei ce lucrează cele sfinte“

iară pe celelalte prin expresiunea: „cei ce slujăsc altariului“, fiindcă nu același lucru eră orânduit tuturor, ci uniiă făceau pe cele mai de jos, iară altora li erau încredințate slujbe mai înalte. Pe toți aceștiia, deci, cuprinzându-i în aceste expresiuni, — și ca să nu zică cinevă «și de ce ni amintesti de legea veche? nu știi că

acum este timpul de poronci mai desăvârșite?» apoi după toate acelea a pus și ceia ce este mai puternic decât toate, zicând: „Așa și Domnul a rânduit celor ce propoveduesc evanghelia, din evanghelie să trăească“. Nici aici n'a zis ca să se hrănească de oameni, ci după cum a zis de preoții legii vechi „din biserică“ și „cu altariul să se împărțășască“, tot așa și aici „din evanghelie“ zice. Și după cum acolo zice: „să mănânce“ tot așa și aici „să trăiască“, iară nu să speculeze sau să-și adune tezaure». Că «vrednic este lucrătoriul de plata sa» (Math. 10, 10), zice.

„Iară eu nici una de acestea n'am făcut“ (Vers. 15). «Dară ce? zici tu; dacă până acum n'ai făcut nimic, apoi voești poate de a face în viitoriu, și de aceia mi vorbești așa?» Să nu fie! De aceia toamai s'a și îndreptat pe sine iute, zicând astfel: „și n'am scris aceasta, ca așa să se facă întru mine“. Și privește cu câtă înverșunare tăgăduiește și respinge această bănuială: „că mai bine îmi este a muri, zice, decât lauda mea să o facă cineva zădarnică“ — și nu od. t.ă, nici numai de două ori, ci de mai multe ori întrebuițază această expresiune, fiindcă și mai sus a fost zis: „ei n'am făcut după puterea aceasta“, și mai jos iarăși: „ca să nu fac eu (greșali) după puterea mea¹⁾“ (Vers. 18), iară aici: „iară eu nici una de acestea n'am făcut“. „De acestea“; care? Adecă, din multele exemple și dovezi aduse. «Multe, zice, dându-mi puterea de a lua, exemplul ostașului, a cultivorului de pământ, a păstorului, a apostolilor, a legii, a celor petrecute la voi prin noi, sau a celor petrecute la alții prin voi, a preoților, a poronciilor lui Christos, de nici unul din aceste exemple și dovezi eu nu m'am înduplecat de a lua, și a imi călca legea ce mi-am dat. Și să nu-mi spui de cele trecute, de și poate am a spune că multe am suferit și în trecut, din aceasta cauză — și

¹⁾ Notă. Acest pasaj în original este: „εις τὸ μὴ καταχρησασθαι με τῇ ἐξουσίᾳ μου“, adecă: „ca să nu fac o rea întrebuițare de puterea mea“, de unde se vede că traducerea din edițiunea noastră de Buzău — ca să nu fac eu după puterea mea — este greșită. Verbul καταχρησάομαι = ὀψμαι, însemnă a întrebuița ceva rău, a abuza de ceva

cu toate acestea eu nu-mi sprijin hotărîrea numai pe acelea, ci și pentru viitoriu făgăduesc, că voi prefera mai degrabă a muri de foame, decît a mă lipsi de aceste cununi». „Că mai bine, zice, îmi este a muri, decît lauda mea să o facă cineva zădarnică”. N'a zis: „ca legea ce mi-am dat eu însu mi, să mi-o desfîințeze cineva», ci „lauda mea“. Ca să nu zică cineva că el o face aceasta nu bucurându-se, ci oftînd și plîngînd, apoi voină a arăta mărimea bucuriei și a buneii lui voinți, numește aceasta „lauda lui“. Atît de departe este el de a fi scârbit, în cît se și mîndrește cu aceasta, și preferă mai bine a muri, decît să cadă din această laudă. Astfeliu că acest fapt ar fi fost pentru dînsul cu mult mai plăcut decît chiar însăși viața.

Mai departe apoi el înalță acest fapt și din altă parte, și-l arată a fi mare, nu doară cu scop de a se arăta pe sine strălucit — departe aceasta de obiceiul apostolului — ci ca să arate că el se bucură, și că orice bănuoală o răstoarnă în pămînt. Tocmai de aceia, după cum am fost spus, el numește aceasta „lauda sa“. Și ce spune mai departe?

„Că de bine vestesc, nu-mi este mie laudă, zice, că nevoe îmi zace asupra, iară amar mie este de nu voi bine vesti. Că de fac aceasta de voe, plată am; iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredințată. Care dar este plata? Ca bine vestind, fără plată să pun evanghelia lui Christos, ca să nu fac eu după puterea mea (ca să nu fac o rea întrebuițare de puterea mea¹). (Vers. 16—18). Dară ce zici? spune-mi; că dacă bine-vestești nu-ți este ție laudă, și că dacă fără plată pui evanghelia, atunci îți este laudă? Așa dară a pune evanghelia fără plată este mai mult decît a bine-vesti evanghelia? Nici de cum, însă superioritatea în altă parte se poate găsi, acolo adecă, că aceasta este din poroncă, iară ceialaltă din intențiune, din voința liberă. Cele ce se fac peste cele poroncite, au mare plată prin aceasta,

¹) Notă. A se vedea Nota de mai sus.

pe când cele ce se fac după poroncă, nu atât de mare. În această însemnătate, deci, zice el că una e mai mare ca ceialaltă, iară nu după însăși natura lucrului. Căci ce este egai cu a propovedul? Acest fapt face pe cineva de a se întrece cu ingerii, — dară cu toate acestea fiindcă aceasta este din datorie, și din poroncă, pe când ceialaltă din liberă voință, apoi prin aceasta cea din urmă este superioară celei dinainte. De aceia tocmai explicând acest lucru, zice: „Că de fac aceasta de voe, plată am, iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredințată“, luând expresiunile „de voe“ și „de silă“ numai cu privire la verbul mi s'a încredințat, sau nu mi s'a încredințat. Tot astfel să se înțeleagă și cu expresiunea: „că nevoe îmi zace asupra“, adecă nu ca și cum el făcă aceasta fără de voe, să nu fie! ci ca fiind silit de cele poroncite, și spre deosebire de libertatea ce aveă de a lua ajutoare de pre la ucenici. De aceia și Christos ziceă ucenicilor săi: „Când veți face toate cele ce vi s'a poroncit vouă, ziceți, că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face, am făcut“ (Luca 17, 10).

„Care dară este plata? Ca bine vestind, fără plată să pun evanghelia lui Christos, ca să nu fac după puterea mea (ca să nu fac o rea întrebuițare de puterea mea, ca să nu abuzez de puterea mea) întru buna vesteire“. Dară ce? spune mi; oare Petru nu are plată? Ceilalți apostoli nu au plată? Cum deci a zis: „Că de fac de voe, plată am, iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredințată?“ Dară tu privește și aici înțelepciunea lui Pavel; căci n'a zis: «iară de fac de silă, nu am plată ci „dregătorie îmi este mie încredințată“, arătând prin aceasta că și atunci are o plată oarecare, însă așa feliu după cum poate avea cel ce a făcut după poroncă, iară nu ca acela care prin sine însuși s'a ambiționat a face așa, ba încă a și întrecut cele poroncite. Deci, care este plata? „ca bine vestind, fără plată să pun evanghelia lui Christos, zice, ca să nu fac eu după puterea mea (ca să nu abuzez de

puterea mea) întru buna vesteire“. Ai văzut cum el pretutindenii nu face uz de puterea sa, arătând prin aceasta, că și cei ce luau nu erau vrednici de pedeapsă, după cum am spus neconținut? A adăugat însă „întru buna-vesteire“ invederând pedeoparte probabilitatea faptului, în același timp și împedecându-i pretutindenii de a se face așa, fără motiv binecuvântat. Adecă, cel ce învață trebuie a lua, nu însă și cel ce se trândăvește în zadar.

„Că slobod fiind de toate, tuturor m'am făcut rob, ca pre cei mai mulți să dobândesc“ (Vers. 19). Aici iarăși pune ceva măreț și exagerat. Mare lucru este de a nu lua, însă ceia ce el voeste a spune aici, este cu mult mai mare decât aceia. Deci ce este ceia ce el spune aici? «Nu numai că n'am luat, zice, și nu numai că n'am făcut întrebuințare de puterea aceasta, ci încă m'am făcut rob, și încă o robie varieată și în toate chipurile. Nu numai în privința banilor am arătat acest lucru, ci încă — ceia ce este cu mult mai mare — și în altele multe același lucru am dovedit. M'am făcut rob, și cu toate acestea nu am fost supus nimănui întru nimic, și nici că am fost silit» — căci aceasta va să zică „slobod fiind de toate“. «Și nici că am fost rob numai unuia, ci chiar lumei întregii», pentru care a și adăugat: „tuturor m'am făcut rob“ — «căci, zice, mi s'a poroncit de a propovedui și de a vesti cele încredințate mie, iară de a născoci și a proiecta mii și mii de planuri pentru atingerea acestui scop, aceasta a fost treaba mea. Pentru a înapoiea argintul încredințat mie¹⁾ eu singur am fost răspunzătoriu, și tot eu iarăși am făcut totul spre a cere răspundere dela cei cărora încă li eră încredințat, făcând mai mult chiar decât mi se poroncise». Fiindcă el totul făcea numai din buna intențiune și din dragostea cătră Christos, apoi de aceia și aveă dorința nesfârșită pentru mântuirea oamenilor. De aceia cu multă ușurință el trecea peste toate pedicile, și prin toate acestea se ridicase mai presus de cერიuri. Vorbind de robie, la urmă, spune și de diferitele moduri cum și varieațiunea acestor robii. Și care sunt acele feluri de robie?

¹⁾ Notă. Expresiunea din original Καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον în sens figurat însemnă a înapoiea împrumutul, a plăti împrumutul. Aici se face aluziune la parabola din Matheiu, cap. 25, 14-30.

„Și m'am făcut, zice, Iudeilor ca un Iudeu, ca pre Iudei să dobândesc“ (Vers. 20). Dară când anume a fost aceasta? Când a tăieat împrejur pe Timotheiu, ca astfelu tăierea împrejur să o desființeze¹⁾ De aceea n'a zis «și m'am făcut Iudeilor Iudeu» ci „Ca un Iudeu“, ceia ce eră din iconomie. Dară ce spui Pavelu? Tu care ai propoveduit lumii întregi, care ai ajuns până la ceriuri, și care ai strălucit atât de mult in charul încredințat ție, te-ai scoborât deodată atât de jos? «Da! zice, aceasta înseamnă a mă ridică». Tu nu te uită numai la aceia, că s'a pogorât, ci și că după ce s'a pogorât, a ridicat pre cei de jos, și i-a tras la sine.

„Celor de sub lege, ca un supus legei, ca pre cei de sub lege să-i dobândesc“. Fraza aceasta sau este explicarea celei dinainte, sau că poate pe lângă cele de mai sus lasă a se înțelege și altceva. Iudei numește pre cei ce dela început erau așa, iară prin expresiunea „cei de sub lege“ înțelege sau pre proze-liți, sau pre cei intrați în creștinism, însă cinstind încă legea, căci aceștia nu mai erau ca Iudei, și cu toate acestea se găseau încă sub lege. Și cum erau sub lege? Se râdeau pe cap, jărtfeau, păzeau sâmbetele și celelalte obiceiuri iudaice. Acestea însă se petreceau, nu că doară își schimbau credința creștină, fiindcă lucrul în sine ar fi fost un rău, ci fiindcă dragostea creștină li îngăduiea deocamdată. Deci, ca să ridice pre cei ce cu adevărat se găseau în asemenea stare, el se făcea ca dâșii, însă nu chiar la felu cu dâșii, ci numai că se arată a fi așa, fără să fie în realitate, și nici nu făcea ca dâșii, având acelaș cuget. Căci cum ar fi fost cu putință ca cel ce alergă în toate părțile spre a ridică pe alții, și pentru aceasta făcând totul, cum ar fi putut, zic, ca pe alții să caute ai izbăvi de acea umilință, și pe dâșul să nu se izbăvească?

„Celor fără de lege, ca un fără de lege“. Aceștia nu erau nici Iudei, nici creștini, nici Elimi, adecă se găseau afară de lege, ca de pildă Corneliu sutașul, și alții la felu cu dâșul — fiindcă intrând și pre la aceștia, se prefăcea a li imită multe obiceiuri de ale lor. Unia zic, că prin aceste cuvinte el ar fi făcând aluziune la discu-

¹⁾ Nota. A se vedea Fapt. Apost. cap. 16.

țea avută cu Athenienii în privința inscripției de pe jărtfelnicul de acolo¹⁾. Mai departe, apoi, ca să nu se creadă că faptul acesta este o schimbare de idei, și deci o apostasie, a adaos imediat: „nefiind fără-de-lege lui Dumnezeu, ci întru lege lui Christos“, adecă, nu numai că nu eră fără-de-lege, și nici în lege nu eră cum s'ar întâmpla, ci având o lege cu mult mai veche ca legea lui Moisi, adecă, legea dănuului și a charului. De aceia a și adaos: „lui Christos“. Apoi incurajându-se și stăruind în această idee a sa, el pune de față și câștigul unui astfelu de pogorământ, sau mai bine zis, unei astfelu de concesiuni față de dânșii: „Ca să dobândesc“, zice, „pre cei fără-de-lege“, — și, în fine, pretutindeni el pune înainte cauza acestui pogorământ. Dară n'a stat numai aici, ci a mai adăogat: „M-am făcut celor neputincioși ca un neputincios, ca pre cei neputincioși să-i dobândesc.“ (Vers. 22). Accasta este cum s'ar zice, explicația tuturor celor spuse de dânșul până acum, și deși acelea sunt cu mult mai mari, totuși această expresiune este mult mai familiară, pentru care o pune tocmai la urmă. Și în epistola către Romani a făcut tot așa, atunci când vorbește despre mănări, și pe aiurea tot asemenea.

Apoi ca să nu mai stăruască asupra fiecăreia în parte, vorbind de toate la un loc, zice: „Tuturor toate n'am făcut, ca ori cum (cel puțin) să mântuesc pre vreunia“. Ai văzut exagerație la dânșul? Tuturor s'a făcut toate, nu așteptând doară ca pre toți să mântuescă, ci «măcar puțini din ii să-i mântuesc — zice. Slujba și răvna mea ce am pus-o a fost atăl de mare, în cât puteau și toți să se mântuescă, și cu toate acestea eu nu am nădăjduit că se vor mântui toți». Vorba aceasta

¹⁾ Notă. Poate că se raportă aici Sf. Chrisostom la locul din Origen (ap. Catenam, pag 178, ediția Cramer) unde se spune: «Cu cei fără-de-lege, ca un fără-de-lege». A venit în Athena, a găsit acolo filosofi, a făcut întrebuintare nu de cuvinte profetice, nici de cuvinte din lege, ci ca și acum pare că li învătă o lecțiune Elenică elementară, spuneă Athenienilor aducându-li aminte, și ziceă: «precum și oarecariu din poezii voștri au zis» etc. (Fapt. Apost. 17, 18—34. Și iarăși zice, trecând prin acele părți și cercetând cele ale bisericiei, . . . etc. și prin toate acestea el începeă a învăță pe oameni adevărata cinstire de Dumnezeu».

este foarte importantă, căci e plină de buna lui voință, și încă voință ferbinte. Fiindcă și cel ce samănă, samănă preste tot locul, și deși n'a încolțit toată sămânța, totuși el a făcut ceia ce trebuia să facă, Zicând deci de numărul cel mic al celor mântuiți, iarăși pune particula „oricum” sau „cei puțin” prin care mângăie pre cei ce se întristează pentru cei nemântuiți. Că dacă nu este cu puțință de a încolți toată sămânța, cu toate acestea și a se perde toată este cu neputință. De aceea zice „Ca oricum”, că adecă cel ce se ostenește cu atâta râvnă și căldură, este mai presus de orice îndoială că va reuși.

„Și aceasta¹⁾ fac pentru evanghelie, ca împreună părtaș ei să mă fac” (Vers. 23), adecă, «să se vadă că am făcut ceva și dela mine și astfel să mă împărtășesc cununilor celor acordate credincioșilor». Dupre cum mai sus zicea: „din evanghelie să trăiească”, adecă din ajutoarele date de cei ce cred, tot așa și aici prin expresiunea „ca împreună părtaș evangheliei să mă fac”, adecă să pot a mă împărtăși și eu cu cei ce cred în evanghelie». Ai văzut umilință? cum el care a întrecut pe toți cu ostenelele, când e vorba de resplată se pune pe dânsul ca pre unul din cei mulți? De aici însă e sigur, că după cum cu ostenelele a întrecut pre toți, tot asemenea și cu răspătata covârșaste pe mulți. Și cu toate acestea el nu pretinde de a se bucura de protie, ci îi place dacă s'ar putea, ca să se împărtășească și el din cununile celorlalți. Acestea le spuneă, nu pentru că făcea așa pentru plată, ci pentru ca să miște pe aceia, și cu astfelie de speranțe să-i îndemne de a face totul pentru frați. Ai văzut înțelepciune la el? Ai văzut întâietate necontrazisă? și cum el a făcut mai mult decât cele prononcite, neluând dela ucenici nimic, deși îi eră slobod de a lua? Ai văzut exagerație de pogorământ din partea lui? Ai văzut cum cel ce eră întru lege lui Christos și, prin urmare, păzând legea cea mai înaltă, cu cei fără de lege eră ca un fără de lege, cu Iudeii eră ca Iudeu

¹⁾ Notă. In edițiunea Sf. Chrisostom acest pasaj se începe cu «toate le fac pentru evanghelie...» in loc de «și aceasta fac...» cum este in edițiunea obișnuită, textus receptus.

n amândouă extremitățile punându-se și totuși pe toți iruindu-i?

Aceasta fă și tu, și să nu crezi că dacă ești tocmai a o parte, vei cădea, de vei suferi ceva pentru frații tăi cei umiliți — căci aceasta nu va să zică a cădea, ci a se ridica. Cel ce cade, va stă acolo de abia urnindu-se, pe când cel ce se scoboară singur, cu mult folos se va și ridica. Dupre cum și Pavel de pildă, s'a scoborit singur și s'a ridicat în sus cu întreaga iume, neprefăzându-se, fiindcă nu se putea preface cel ce căută numai folosul celor mântuiți. Cel ce se preface (ipocritul) caută perderea altora și se fățărnicește numai în a lua, nu însă și în a da. Nu însă tot așa și Pavel, ci ca și un doctor, ca și un dascal sau ca și un părinte, cari se pogoară spre a aduce îndreptare, unul bolnavului, altui ucenicului și celălalt copilului, iară nici de cum vătămare, — întocmai așa făcea și Pavel. Cum că cele spuse de dânsul nu erau din ipocrizie, când mai ales nimic nu-l obligă de a face sau de a grăi așa ceva, ci voiește numai a arată dispoziția și sinceritatea lui, ascultă ce spune el în altă parte: „Nici vieața, nici moartea, nici Ingerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare, nu poate pre noi să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este întru Christos Iisus Domnul nostru“ (Rom. 8, 38. 39). Ai văzut dragoste mai fierbinte decât focul? Tot așa și noi să iubim pe Christos, căci ni este ușor, dacă vom voi; fiindcă și Pavel dela natură a fost ca și noi. De aceia s'au și scris toate cele ale lui Pavel de mai înainte de întoarcerea lui la creștinism, cu totul contrare celor petrecute după aceasta, ca astfel noi să aflăm, că faptul acesta este din voință, și că celor ce voiesc toate li sunt ușoare.

¹⁾ Deci, iubitorilor, să nu ne desnădăjduim, ci chiar hârftoriu de ai fi, sau iacom, sau orice, tu cugetă la Pavel, care mai înainte a fost blasfemătoriu, gonaciui, batjocoritoriu și, în fine, cel întâi între păcătoși, și cum

¹⁾ *Partea morală.* Cum că virtutea este ușor de îndeplinit, că este dupre natura noastră, și că vorba despre soartă este mincinoasă. Că numai aceia se bucură de adevărata plăcere, cari fac fapte bune. (*Veron.*)

cu toate acestea de odată s'a ridicat până la cea mai înaltă virtute, și cele dinainte nu i-au fost lui nici-o piedică — de și de altfelu nimeni n'a fost stăpânit de atâta furie răutăcioasă ca dânsul, care a dus un războiu inverșunat asupra bisericei. Căci și-ar fi dat atunci până și sufletul pentru nimicirea bisericei, și eră amărât până în suflet că nu avea mai multe mâni spre a prinde cu toate pe Ștefan ¹⁾. Și cu toate acestea a găsit el mijlocul de a-l prinde cu mai multe mâni, adecă cu acele ale mărturiilor mincinoase, ale căroră haine le ținea el. Dară apoi și când intră prin casele creștinilor, alergă ca o fiară sălbatecă, târind după dânsul pe bărbați și pe femei și băgând în toți groaza și tulburarea și mii de alte răle. Atât de infricoșat eră, în cât apostolii chiar și după prefacerea lui și intrarea în creștinism, nu îndrăzneau o se apropiă de el. Și cu toate acestea, după atâtea răle a devenit așa, precum a fost după aceia! Nimic cred că nu mai trebuie a spune.

Dară unde sunt acum cei ce leagă voiea cea liberă a omului sau liberul lui arbitru, de așa numita soartă, care ar conduce pe cinevă fără voința lui? Audă acestea și astupeși gura. Cel ce voiește a fi bun, nimic nu îl poate împiedeca, chiar de ar fi fost până atunci cel mai rău om de pe pământ. De altmintrelea însăși natura noastră este aptă mai mult spre bine, și virtutea este după natură, iară nu contra naturei, ci contra naturei este răutatea, duple cum sunt boala și sănătatea. Dumnezeu de pildă ni-a dat ochi nu ca să ne uităm cu lăcomie, ci ca văzând cele create de dânsul, să admirăm și să ne închinăm creatoriului. Cum că aceasta este necesitatea ochilor, se învederează din cele văzute. În adevăr, că frumuseța soarelui și a cerului noi o vedem din cea mai nemărginită depărtare, pe când frumuseța femeii n'ar putea-o vedeă cinevă din acea depărtare. Ai văzut dară, că de aceia mai cu samă avem ochii? Și iarăși, urechile și auzul ni s'au dat, nu ca să primim cuvinte de blasfemie, ci de mântuire. De acela tocmai când un sunet discordant ni izbește auzul, atât sufletul cât și trupul ni amorțesc deodată. „Vorba celui ce mult se jură, ridică părul (în vârful capului)“ (Sirah 27. 14), zice. De auzim ceva crud și aspru, iarăși

¹⁾ *Notă.* A se vedeă cap. 6 și 7 din Faptele Apostolilor.

ne cutremurăm, pe când de auzim ceva grațios și filantrop, suntem veseli și ne bucurăm. Nici gura nu ni s'a dat ca să grăim vorbe proaste, iară de face așa, apoi atunci rușinează pe cel ce grăește, pe când dacă scoatem din ea cuvinte demne și grațioase, o facem aceasta cu toată libertatea. De cele care sunt după natură nimeni nu se rușinează, ci de cele care sunt contra naturii. Și mâinile când rapesc avutul altuia, se ascund și caută a se justifica, iară dacă dau eleimosină, se mândresc chiar. Astfeliu, deci, dacă noi am voi, din toate părțile am avea aplecare spre fapta bună. Iară dacă poate fmi spui de plăcerea ce o capătă cineva din faptele cele rele, apoi tu cugetă că o asemenea plăcere, ba încă și mai mare, o simțim mai cu samă în urma unei fapte bune ce am săvârșit. Chiar și conștiința, la omul care este cu băgare de samă la natura plăcerilor, se găsește bine, are plăcere de toate, este admirată de toți, și are speranțe bune, și din contra la cel ce nu este cu băgare de samă la natura plăcerilor, suferă toate cele contrare, adică este disprețuită de toți, este acuzată de toți, tremură și are frică atât de cele prezente cât și de cele viitoare.

Dară pentru ca să fac mai lămurit ceia ce eu spun, să ne închipuim în minte pe cineva având femeie și stricând casa vecinului și fiind încântat de această tâlhărie murdară, el se bucură de iubita sa; în același timp să ne închipuim și pe un altul care își iubește pe femeia sa. Și pentru ca biruința și mai învederată să fie, să ne închipuim că cel ce se bucură numai de femeia sa, iubește în același timp și pe cea curvă, este cuprins de dragostea ei, însă nici un rău altul nu face — deși faptul acesta nu se poate numi înțelepciune în adevăratul înțeles, cu toate acestea pentru ca să cunoști cât de mare este plăcerea virtuții, într'adins am plămuit drama de care vorbesc. Deci, punându-i pe toți la un loc, să cercetăm pe amândoi bărbații și să vedem a căruia viață este mai plăcută? Pe unul îl vei auzi mândrindu-se și săltând de bucurie pentru biruința sa contra poftii, iară pe celalalt îl vei vedea rușinat și bănuitoriu, și mai dreptul vorbind nici nu trebuie de a mai aștepta ca să afli ceva dela dânsul, fiindcă chiar de ar tăgădui el, totuși îl vei vedea că se găsește mai de jălit decât cei din legături. Fiindcă de toți se teme pe toți îi bănuiește, bănuiește chiar și pe femeia sa, și

pe bărbatul curvei cu care trăiește, bănuiește și pe acea curvă, și pe slugi, și casnici, bănuiește și pe prieteni, și pe rude, și pereții casei, și umbra lui, ba chiar și pe dânsul; dară ceia ce este încă mai grozav decât toate, e că și conștiința îi strigă într'una, și-l mușcă pe fiecare zi. Și dacă te vei mai gândi și la judecata lui Dumnezeu, apoi atunci acei nenorociți nici nu va putea stă. Plăcerea lui a fost scurtă de tot, pe când durerea și scârba urmate după ea sunt fără sfârșit, fiindcă și sara, și noaptea, și în oraș, și în pustietate, și, în fine, pretutindeni îl însoțește acel nemilos acuzatoriu, arătându-se ca și o sabie ascuțită pe amândouă părțile, consumându-l de frică și de groază, și fiind torturat de cele mai infricoșate munci.

Nu tot așa însă se petrece și cu cel înțelept și cumpătat, căci el este scutit de toate acele torturi, privește în toată libertatea pe femeia sa, pe copiii și slugile sale, și pe prieteni și pe toți îi vede cu ochi buni și nebănuitori. Deci, dacă cel ce iubeste în așa mod, însă se stăpânește, și încă se bucură de atâta plăcere, dară încă cel ce nici nu iubeste, ci este cumpătat, oare nu va avea sufletul său mai liniștit decât oricare? De aceia tocmai sunt mai puțini în lume de cei ce curvesc, și mai mulți de cei cumpătați. Deci, dacă aceasta ar fi adevărata plăcere, apoi atunci cei mai mulți ar fi așa. Și să nu-mi spui de frica de legi, fiindcă nici această frică nu-i stăpânește, ci mai mult nebuniele lor cea mare, din care cauză și supărările lor sunt mai mari decât plăcerile, și mustrarea cugetului îi întovărășește pretutindeni.

Astfelu este curvăriul, dară de voești, să aducem la mijloc și pe lacom, dezbrăcându-l și pe acesta de un altfelu de amor ce-l stăpânește, si-l vom vedea și pe dânsul temându-se la felu cu cel dinainte, și neputând nici el a se bucura precum se cade de plăcere. Fiindcă gândindu-se la cei nedreptățiți de dânsul, cum și la cei ce compățimesc pe cei nedreptățiți, și, în fine, gândindu-se la ideea ce au cu toții despre dânsul, mii de valuri și de primejdii îl întovărășesc. Și încă nu numai acest rău mare îl amenință într'una, ci nici măcar nu poate a se bucura de iubita lui, fiindcă așa este scris pentru iubitorii de argint, ca să nu se bucure de banii adunați în mod necinstit. Dară dacă poate și se pare aceasta ca o enigmă, apoi ascultă încă și ceia ce este

mai rău și mai cu anevoe de dezlegat: adecă că nu numai de plăcerea averilor sale este lipsit iubitorul de argint, ne îndrăznind de a le întrebuiță după cum trebuie, ci nici măcar că se satură vreodată, ci veșnic se găsește însetat. Și ce ar putea fi mai grozav decât aceasta?

Nu tot așa însă este omul drept, ci el este scutit și de frică, și de ură, și de setea cea nesfârșită de argint, și după cum pe celalalt toți îl blestemă, așa și pe acesta toți îl binecuvintează; după cum acela nu și-a câștigat nici un prieten, tot asemenea și acesta nu are în lume nici un dușman.

Deci, acestea fiind mărturisite de toți, ce ar putea fi mai plăcut decât virtutea, și mai dezgustătoriu decât răutatea? Dară mai dreptul vorbind, chiar de am spune mii de vorbe, totuși nici un cuvânt nu ar putea reprezenta așa de bine plăcerea ce o simțim după fapta bună, cum și neplăcerea și întristarea după fapta răă, până ce nu facem una din două. Numai atunci vom simți veninul și amărăciunea răului, când mai întâi vom gusta dulceața virtuții. Acea amărăciune este dezgustătoare, grețoașă și de nesuferit, cea ce nu pot tăgădăi nici chiar cei ce se tăvălesc în răle, și numai când ne depărtăm de răutate, simțim cu exactitate veninul ei. Dară dacă cei mai mulți alegă spre răutate, nimic nu este de mirat, fiindcă și copiii de multe ori preferă pe cele mai puțin plăcute în locul celor cu adevărat plăcute, și pe care le disprețuesc. Încă și cei bolnavi, pentru o plăcere trecătoare, au pierdut veselia cea neîntreruptă și sigură. Dară aceasta provine numai din prosticia și slăbăciunea celor ce iubesc asemenea lucruri, și nici decât din natura lucrurilor. Cel ce este virtuos, acela în adevăr că viețuește cu plăcere, acela în adevăr că este bogat, acela în adevăr că este liber. Dară dacă cineva ar îngădui toate celelalte virtuți, ca de pildă: libertatea, lipsa de griji, a nu se teme de nimeni, a nu bănuși pe nimeni, iară plăcerea nu i-ar îngădui-o, apoi atunci mărturisesc că chiar mi-ar veni a ride cu hohot. Fiindcă, în adevăr, ce alta este plăcerea, decât de a se izbăvi cineva de griji, de frică, de nemulțămire, și a fi nebiruit de nimeni? Cine spune-mi, este în adevărată plăcere și mulțămire? Cel ce se zbuțuiește, se zvârcolește și este îmboldit de o mulțime de poște, și nici nu mai este stăpân pe dânsul, sau cel ce este

izbăvit de toate aceste valuri, și stă în filosofie ca într'un liman fericit? Nu este invederat că acest din urmă? Inșă, iubiților, aceasta este particularitatea virtuței, așa că răul numai numele îl are de plăcere, fiindcă în realitate este pustiu de dânsa. Mai înainte de săvârșirea păcatului, este mai mult o nebunie, decât o plăcere, iară după săvârșire, iute s'a stins și aceasta.

Deci, dacă nici la început și nici după aceasta nu este cu puțință de a vedea plăcerea, apoi atunci unde și cum se poate vedea? Dară pentru ca accia ce vorbesc să o fac mai lămurit, să punem de față un exemplu. Cineva s'a îndrăgostit de o femeie frumoasă și cu lipiciu, și până să-și ajungă scopul îndrăgostirii lui, el samănă cu nebunii și zmintiții, dară după ce și-a ajuns scopul, i s'a stins pofta dinainte. Deci, dacă el nu simte mulțămire nici la început — fiindcă atunci e mai mult o nebunie — și nici la urmă — fiindcă sfârșește printr'o îmboldire a întregului organism — apoi atunci unde va găsi el adevărata mulțămire? Nu tot așa însă sunt ale noastre, căci și la început sunt slobode de orice tulburare, iară plăcerea adevărată stă cu noi până la urmă, și mai bine zis, la noi nici nu este sfârșit plăcerii, bunurile noastre nu au nici o margine, și nici că se sfârșește undevă plăcerea. Acestea toate cugetându-le, iubiților, dacă iubim cu adevărat plăcerea, apoi să ne îndeletnicim cu fapta bună, ca astfel să ne bucurăm de bunătățile cele prezente și cele viitoare. Căroră fie ca cu toți să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

„Au nu știți că cei ce aleargă în locul de priveală (stadiu), toți adecă aleargă, dară (numai), unul ia darul (premiul)“? (Cap. 9, 24).

Arătând mai sus că e de mare trebuință de a fi cu pogorământ față de alții, adecă de a fi îngăduitor, căci aceasta este perfecțiunea cea mai înaltă, și că el

mai mult de cât toți ridicându-se la cea mai desăvârșită perfecțiune, sau mai bine zis, întrecând-o chiar și pe aceasta, prin faptul că n'a luat ajutoare de pre la ucenici, ca ceilalți apostoli, la urmă iarăși s'a pogorit mai jos de cât toți, și făcându-ni cunoscute dispozițiile fie căruia, cum și desăvârșirea și pogorământul, după care apoi se atinge de dânsii mai cu putere, dându-li a înțelege că ceia ce se petrece printre dânsii, de și s'ar părea că vine de la perfecțiunea lor, totuși este o muncă zădarnică și fără scop. Și nu spune aceasta lămurit, ca să nu rămână rușinați, însă prin cele ce urzășe mai departe, aceasta se învederează. Căci zicând că păcătuiesc în Christos, că perd pe frații lor, și că nu au nici un folos de cunoștința perfecțiunii, dacă la această cunoștință nu li se va adăoga dragostea, iarăși dă un exemplu comun, și zice: „Au nu știți că cei ce aleargă în locul de priveală (stadiu), toți adecă aleargă, dară (numai) unul ia darul (premiul)“? Aceasta o spune, nu că doară numai unul din toți se va mântui, — să nu fie! — ci că mult ni folosește nouă de a avea rivnă fierbinte. Dupre cum la stadiu se duc mulți, însă nu mulți sunt încununăți, ci numai unul din toți ia darul, și dupre cum nu e de ajuns de a stă de față la lupte, nici numai de a-și unge trupul cu unt-de-lemn și a se arunca în luptă, tot așa și aici nu e de ajuns numai de a crede și a se lupta cum s'ar întâmplă, căci dacă nu vom alergă astfelu, ca până la sfârșitul luptei să nu putem fi biruiți, și a ne apropiea de premiu, nu vom avea nimic mai mult. Că dacă poate te crezi pe sine-ți că ești desăvârșit în cunoștință, totuși nici-odată nu vei fi stăpân pe toate, ceia ce lăsând a se înțelege zice: „Așa să alergați, ca să apucați“. Așa dară încă nu apucase. Și zicând „așa“ mai departe arată și modul cum să apuce.

„Iară tot cel ce se nevoește (se luptă), de toate se înfrânează“ (Vers. 25). Dară ce va să zică aici „toate“? «Nu de unele să vă depărtați, zice, iară de altele nu, sau în altele să păcătuiți, ci să vă stăpâniți și de imbuibarca pântecelui, și de desfrânare, și de beție, și în fine de toate patimile. Aceasta zice, se petrece și în luptele cele dinafarnice, căci nu este siobod, de pildă, celor ce se luptă, ca să se imbete în timpul luptei, nici să curvească, ca nu cumva să-și slăbească puterea, și nici a se îndeletnici cu

de altele în acel timp, ci depărtându-se de toate, să se gândească numai la lupte. Deci, dacă acolo este așa, cu toate că numai unul ia cununa, apoi cu atât mai mult aici, unde și cununii sunt mai multe, și unde și întrecerea e mai mare. Nu numai unui este care se încununează, și premiul este atât de mare, încât învinge toate ostenețele întrebunțate. De aceea o și pune această apostolul cu oare-care curaj, zicând: „Și aceea adică ca să ia cunună stricăcioasă, iară noi nestricăcioasă“.

„Eu drept aceea așa alerg, nu ca cum n'ași ști“ (Vers. 26). Indemnându-i cu exemplul luptelor din afară, la urmă se pune și pe dânsul la mijloc, care este mijlocul cel mai bun de învățatură, cea ce se vede făcând pretulindenii. Dară ce va să zică „nu ca cum n'ași ști“? «Eu, zice, am privirea ațintită spre un scop anumit, iară nu în zădar și fără scop, ca voi. Căci cu ce sunteți voi folosiți, dacă intrați în capiştele păgânești, și prin aceasta vă arătați așa zisa voastră perfecțiune? Cu nimic. Nu așa, însă, sunt eu; ci toate cele ce fac, le fac pentru mântuirea aproapei. De arăt săvârșirea mea, pentru dânsul (aproapele) o fac; de sunt cu pogorământ, pentru dânsii o fac; de covârșesc pe Petru în aceea că nu iau nimic dela voi, o fac tot pentru cei de aproape, ca să nu se scandalizeze; de mă pogor mai mult decât toți, tăind înprejur și răzându-mi capul, tot pentru dânsii o fac ca să nu-i amăgesc». Aceasta va să zică: „nu ca cum n'ași ști“. «Dară tu, zice, de ce mănânci în capiştele idolilor? spune-mi. Inșă nu ai a'mi spune nici o cauză binecuvântată. „Măncarea, zice, nu te va pune înaintea lui Dumnezeu, că nici de vei mânca îți va prisosi. nici de nu vei mânca, îți va lipsi“ (Cap. 8, 8). Deci, zice, tu alergi cum s'ar întâmplă, și fără vr'un folos». Aceasta în samnă „ca cum n'ași ști“.

„Așa mă lupt, nu ca cum ași fi bătând văzduhul“, zice, și cu acestea iarăși făcând aluziune la dânsii, carii se luptau fără scop, ca și cum bateau văzduhul. «Eu, zice, am pe cine să lovesc, adică pe diavolul; tu însă nu-l lovești, ci stai nepăsătoriu înaintea lui». Până aici el îi cruță spunând acestea. Fiindcă prin cele de mai înainte el i-a atins cu mai multă putere,

la urmă iarăși moaie certarea, păstrând lovitura cea mai adâncă pe la finea cuvântului. Aici spune că îi se luptă în zădar, iară mai încolo arată că ceia ce fac este spre răul capului lor, și că chiar și fără vătămarea aproapei, nici îi nu vor fi fără vinovăție îndrăznind a face de acestea.

„Ci îmi chinuesc trupul meu și îi supun robiei, ca nu cumvâ altora propoveduind însu'mi să mă fac netrebnic“ (Vers. 27). Aici îi arată pe dânsii ca supuși poftei pântecelui, căruia lăsându-i frâncle slobode, îl îmbuibează sub masca perfecțiunii, ceia ce și mai sus jălind zicea: „bucatele pântecelui și pântecetele bucatelor“. Fiindcă îmbuibarea aduce și curvie, și chiar și idololatria tot ea o a născut, apoi apostolul cu drept cuvânt că în multe locuri se atinge cu putere de această boală, și arătând câte a pătimit pentru evanghelie, după cele mai dinainte spune și acestea. «Dupre cum, zice, am covârșit cele poroncite, ceia ce nu mi se pare a fi ușor lucru — «toate le răbdăm» zice mai sus — așa și acum eu rabd multe năcazuri, ca să viețuesc cu înțelepciune. Dacă pofta și tirănia pântecelui este greu de supus, totuși eu le înfrânez, și nu mă predau pe mine patimei, ci sufăr oricē durere numai ca să nu fiu tărît de ele. Deci, să nu credeți că eu le fac acestea fără de năcaz și muncă. Căci alergarea este și loc de luptă, și tirănia naturei, care se ridică într'una și voește a fi slobodă, însă eu nu îngăduiu aceasta, ei o potolesc și o supun cu multe ostenele și sudori». Acestea le spune apostolul, pentru ca nimeni să nu se descurajeze în luptele pentru virtute, fiind oarecum cu anevoință aceasta. De aceia și zice el: „Ci îmi chinuesc trupul meu și-l supun robiei“. N'a zis: «îl nimicesc» sau «îl pedepsesc», — fiindcă trupul nu este dușmanul omului — ci „îl chinuesc și îl supun robiei“, ceia ce o face numai stăpânul și nu războinicul, dascalul, iară nu dușmanul, pedagogul, iară nu corupătorul. „Ca nu cumvâ altora propoveduind însumi să mă fac netrebnic“. Deci, dacă de aceasta se teme Pavel, care a învățat atâta, și se teme după ce dejă a propoveduit evanghelia, a devenit inger în trup și a dat dovadă de o așa de mare îngrijire de lumea întreagă, apoi noi ce să mai zicem? «Să nu vă inchipuiți, zice,

că dacă ați crezut, apoi aceasta vă este deajuns pentru mântuirea voastră. Că dacă mie, care am propovedit, și am învățat, și multe altele am făcut, și încă nu îmi sunt deajuns numai acestea, de nu voi face neînvinse și toate cele ale mele, apoi cu atât mai mult vouă».

După aceea trece la aite exemple, și după cum mai sus el a vorbit de apostoli, de obișnuința comună, de preoți și de dânsul, așa și aici vorbind de luptele Olimpice și de dânsul, iarăși aleargă la Vechiul Testament. Și fiindcă urmează a-și face vorba mai aspră, apoi și îndemnul ce îl dă este comun, și vorbește nu numai de cele puse deja înaintea lor, ci și în general de toate boalele ce bântueau printre Corintheni. Când vorbea mai sus de luptele dinafarnice, zicea: „Au nu știți“? iară aici zice: „Nu voesc ca să nu știți voi, fraților“ (Cap. 10, 1—5). Aceasta o spune, arătând că dânsii încă nu erau bine învățați. Dară ce este, pe care nu voești ca ii să n'o știe? „Că părinții noștri toți sub nor au fost, și toți prin mare au trecut, și toți prin Moisi s'au botezat, în nor și în mare, și toți aceiași mîncare duhovnicească au mîncat, și toți aceiași băutură duhovnicească au băut, că beau din peatra cea duhovnicească care urmă, iară peatra eră Christos. Ci nu întru cei mai mulți dintru dânsii a binevoit Dumnezeu“. Dară oare de ce spune el acestea? Ca să arate, că precum pe aceia nu i-a folosit cu nimic că s'au învrednicit de un dar atât de mare, tot așa și acei cari s'au învrednicit de botez, și s'au bucurat de tainele duhovnicești, nu vor fi folosiți cu nimic, dacă nu vor da dovadă de o vieță vrednică de charul primit. De aceea și pune înainte tipurile botezului și a tainelor. Dară ce va să zică: „Și toți prin Moisi s'au botezat“? Adecă, după cum noi cari am crezut în Christos și în învierea lui ne-am botezat, așa și aceia s'au botezat, împărtaşindu-se aceluiași taine. „Că ne botezăm, zice, pentru cei morți“ (I. Cor. 15, 29), adecă pentru trupurile noastre. Tot așa și aceia încurajându-se în Moisi, adecă văzându-l pe dânsul cel întâi trecând marea Roșie, au îndrăznit și ii de a trece prin marea. Și fiindcă voește de a pune tipul aproape de adevăr, el nu vorbește chiar

aşa, ci şi de tip vorbind face uz de numiri adevărate.

Aceasta, deci, este simbol al botezului, iară cele ce au urmat după trecerea Israelitilor prin marea Roşie, sunt simbole ale cinei cei de taină. Precum tu, de pildă, mănânci trupul Domnului, aşa şi aceia măncau mana în pustie; şi după cum tu bei sângele lui, aşa şi dânşii beau apa din peatră. Şi dacă cele date lor erau lucruri văzute şi pipăite, totuşi li se infătoşă ca duhovniceşti, nu în urmarea naturei lor, ci după charul darului, şi odată cu trupul hrăneă şi sufletul, ridicându-l la credinţă. De aceia, nici nu vorbeşte nimic apostolul pentru hrană, fiindcă eră ciudată, nu numai în modul cum li se dă, ci şi în natura ei — fiindcă eră mana — însă când vorbeşte de băutura — fiindcă eră la mijloc numai felul cum li se dă, care eră paradox, — apoi a fost nevoie de construirea unei anumite fraze. Pentru care zicând «că aceiaşi băutura duhovnicească beau» adaoage imediat: „Că beau din peatra cea duhovnicească, care urma“ şi la urmă: „iară peatra eră Christos“. El nu vorbeşte aici de natura apei cei din peatră, care poate că izvoră şi mai 'nainte de aceasta, ci o altă peatră duhovnicească a făcut atunci totul ce s'a făcut, adecă Christos, cel ce pretutideni eră prezent printre dânşii, şi toate le săvârşă într'un mod minunat. De aceia şi zice el: „Care urmă“.

Ai văzut înţelepciunea lui Pavel? Cum el arată pe Christos ca pe dătătorul amânduror acestora? şi cum prin aceasta el pune tipul aproape de realitate sau de adevăr? «Cel ce a dat acelea Israelitilor, zice, a pregătit şi masa aceasta; el a dus şi pe aceia prin mare, şi tot el te-a dus şi pre tine prin botez; acelora li-a dat mană şi apă în pustie, iară ţie şi-a dat trupul şi sângele său».

Acestea sunt cele ale darului său, dară noi să vedem şi cele ce urmează după aceasta, şi să judecăm dacă a cruţat pre cei ce s'au arătat nevrednici de acel dar. Inşă nu vei aveă ce spune. De aceia a şi zis: „Ci nu întru cei mai mulţi dintru dânşii a binevoit Dumnezeu“, de şi i-a fost cinstit cu o aşă cinste. Dară o asemenea cinste cu nimic nu i-a folosit, de vreme ce cei mai mulţi s'au perdut. Şi cu toate acestea toţi s'au perdut, însă ca să nu se pară că el procoşte şi aces-

tora o pierdere totală, zice numai că „cei mai mulți“. De și Israelii erau nespuse de mulți, totuși mulțimea lor cu nimic nu i-a folosit. Toate cele ce a făcut cu dânșii erau dovada cea mai pipăită de dragostea lui Dumnezeu pentru dânșii, însă aceasta cu nimic nu i-au folosit, pentru că nici îi nu dovedeau cele cuvenite în schimbul acelei dragoste. Fiindcă cei mai mulți nu credeau cuvintelor celor pentru Gheena, ca nefiind de față și nevăzându-se, apoi li dovedește din faptele petrecute deja, că Dumnezeu pedepsește pe cei ce păcătuiesc, chiar de se arată de mii de ori bine-făcător al lor. «Dacă, zice, nu credeți cele viitoare, cel puțin pe cele trecute nu puteți să nu le credeți. Căci judecați voi singuri în câte feluri a bine-făcut cu dânșii: i-a izbăvit de robia cea din Egipt, marea Roșie a făcut-o așternut picioarelor lor, li-a scoborit mana din ceriu, din fundul pământului a izvorit izvoare de apă cu totul străine și paradoxice, pretutindeni stă de față și faceă minuni printre dânșii, și din toate părțile îi apăra. Însă, fiindcă îi nimic vrednic de acest dar n'au arătat, nu i-a cruțat de loc, ci pre toți i-a nimicit». „Pentru că au căzut în pustie“ zice, voind a învederă prin aceste vorbe pierderea lor cea fără de veste, cum și pedepsele și osândeale trimise asupra lor dela Dumnezeu, și că n'au izbutit în câștigarea premiilor ce li stau înaintea. Fiindcă toate acestea le-a făcut cu dânșii nu în pământul făgăduinței, ci departe mult de acea țară, de aceea și pedeapsa ce li-a dat a fost îndoită, pe deoparte că nu li-a îngăduit de a vedea pământul acelei țări, care li fusese făgăduit, iară pe dealta că i-a și pedepsit greu. «Dară, zici tu, ce au a face acestea cu noi»? Au a face mult, pentru care a și adaos: „Și acestea pilde s'au făcut nouă“ (Vers. 6). Deci, precum darurile sunt pilde, adevăți tipuri, forme, modele, tot așa și pedepsele sunt tipuri; și duple cum hotezul și masa cea sfântă (cina cea de taină) au fost preînchipuite prin marea Roșie și prin mana cea din pustie, tot așa și prin cele de după aceasta, fiindcă se vor pedepsi toți cei nevrednici de darul căpătat. Cu alte cuvinte, toate acelea preziceau cu mare glas ca să ne facem mai înțelepți prin exemplele aceloră. Pentru care a și adaos: „ca să nu fim noi poftitori de răle, precum și

acea au poftit“. Deci, dupre cum în binefaceri au premers tipurile și a urmat adevărul, tot așa va urmâ și în pedepse. Ai văzut cum el dovedește că nu numai vor fi pedepsiți cei nevrednici de darul câștigat, ci încă chiar mai grozav decât aceia? Că dacă unul este tip, și celalalt este adevăr, apoi nu mai încape îndecăliă că mare va fi superioritatea și în pedepse, dupre cum mare este și în daruri.

Darâ tu gândește-te de cine se atinge apostolul mai întâi; de cei ce mâncau în capeștele idolilor, căci spunând „ca să nu fim noi poftitori de răle“ ceiace de altfelu este o zicere generală, la urmă adaoge și faptele cele răle în particular, arătând că fiecare din păcate se face dintr'o poftă reă. Și mai întâi aceasta o pune înainte: „Nici slujitori idolilor să vă faceți, precum unii dintru dânșii, precum este scris: Șezut-a poporul de a mânca și a băut, și s'a sculat de a jucat“ (Vers. 7). Ai auzit cum la urmă'i numește și idololatori? Aici însă el numai cât vorbește, iarâ mai departe și dovedește. Mai întâi arată și cauza pentru care îi alergau la acele ospețe, adecă gastrimar-gheia, sau imbuibarea pântecelui. De aceia zicând: „Ca să nu fim noi poftitori de răle“ și adăogând încă: „nici slujitori idolilor să vă faceți“, la urmă pune și cauza acestei nelegiuri, care nu este alta decât lâ-comiea nebună după mâncare. „Șezut-a, zice, poporul de a mânca și a băut“, după care pune și sfârșitul acelei nelegiuri, că „S'a sculat de a jucat“. «Precum acela, zice, din imbuibarea pântecelui au căzut în idololatrie, așa și voi să vă temeți ca nu cumvâ din ceia ce sunteți să cădeți în păcat».

Ai văzut cum a dovedit că acei așa ziși desăvârșiți, erau mai nedesăvârșiți decât ceilalți pe cari îi batjocoreau? Aceia păcătueau nu numai prin faptul că nu erau îngăduitori cu ceilalți, ci și pentru că pe unia îi ademeneau să păcătuească în neștiință, iarâ pe alții prin imbuibarea pântecelui. Așa darâ perderea aceloră este socotită ca pedeapsă a faptelor lor, iarâ pe aceștia nu-i lasă de a raportă aiurea pretextul păcatului lor, ci îi arată răspunzători și pentru păcatul lor, în același timp și pentru vătămarea adusă altora.

„Nici să curvim, precum unii dintre dâșșii au curvit“ (Vers. 8). Dară de ce oare mai amintește iarăși de curvie, pe câtă vreme a vorbit atâtea mai înainte de ea? Obișnuința lui Pavel este pururea, ca atunci când vorbește de păcate multe, să le pună în ordinea lor, și fiecare din ele să stea de față, și iarăși când vorbește de alte păcate, să amintească de cele mai dinaintie, cea ce faceă și Dumnezeu în legea veche, când la fiecare din păcatele făcute de Israillii li aminteă și de vițelul de aur ce-l aveau în pustie, și astfelu puneă la mijloc păcatul acela. Aceasta o face și Pavel aici amintindu-li și de curvie la un loc cu celelalte, și învățându-i că și acest rău tot de acolo să naște, adecă din gastrimarghie. De aceia a și adaos: „Nici să curvim precum au curvit unii dintre dâșșii, și au căzut într'o (singură) zi douăzeci și trei de mii“. și de ce oare n'a pus aici și pedeapsa cea pentru idololatrie? Sau fiindcă eră învederat și lămurii, sau că o pedeapsă atât de grozavă nu a fost atunci, ca cea de pe timpul lui Balaám, când s'au sfârșit în Beelfegor¹⁾ nu numai bărbații Madiamiți, ci și femeile lor purtate în triumf, ca cele ce tirise pe Israillii în desfrânări înfricoșate, după sfatul lui Balaám. Cum că acel sfat viclean a fost al lui Balaám, aceasta o învederează însuși Moisi după aceasta, spunând astfel cam pe la sfârșitul cărții Numerilor: „Și pre Balaám feciorul lui Beor l-au omorât în războiul cu Madiam, împreună cu răniții lor... și au luat toată prada lor. Și s'a mânieat Moisi pre cei mai mari ai oștirea... și a zis: pentru ce ați prins vie pre femei? Că acestea au fost fiilor lui Israil, după cuvântul lui Balaám, ca să părăsască și calce cuvântul Domnului pentru Fegor“ (Numeri, 31, 8. 12. 14. 15. 16).

„Nici să ispitim pre Christos, precum și unii dintre dâșșii au ispitit, și de șerpi au murit“ (Vers. 9). Prin acest pasaj iarăși face aluziune la un alt păcat, pe care-l și pune cam pe la sfârșit, invinovățându-i că se luptau pentru semne și minuni, fiindcă

¹⁾ Nota. A se vedeă cartea Numerilor, cap 22-și 31, 16.

din cauza ispitelor se moleșise, zicând printre dânșii: «când vor veni oare cele bune? când răsplata?» De aceia și adaoage pentru aceasta îndreptându-i și infricoșându-i: „Nici să cârtiți, zice, precum unii dintre dânșii au cârtit, și s'au perdut de perzătorul“ (Vers. 10). Fiindcă ceia ce se cere, nu este numai de a pătimi pentru Christos, ci încă și de a răbdă toate cele venite cu bărbăție și cu toată mulțămirea. Căci aceasta este adevărata cunună, care dacă n'ar fi, apoi atunci cea mai mare pedeapsă ar întovărăși pe cei ce cu nevoie întimpină ispitele și năcazurile. De aceia și apostolii fiind bătuți se bucurau, de aceia și Pavel se bucură întru ispite.

„Și aceste pilde toate s'au întâmplat aceloră, și s'au scris spre a noastră învățătură, la cari sfârșiturile veacurilor au ajuns“ (Vers. 11). Iarăși infricoșază vorbind de sfârșit, și pregătește auditorul de a aștepta chiar și mai mari decât cele petrecute. «Cum că vom da samă, zice, este invederat din cele spuse, până chiar și celor ce nu cred în gheena, însă că acea pedeapsă va fi mai greă, apoi aceasta se invederează prin binefacerile cele multe de care ne-am bucurat, a căror tipuri au fost cele din legea veche. Că dacă este superioritate în daruri, de sigur că va fi și în pedepse. De aceia le a și numit tipuri, care zice că pentru noi s'au scris, și le-a amintit la sfârșit, ca să ni amintească de sfârșitul veacurilor. Căci pedepsele de acolo nu vor fi ca cele de aici, care se și sfârșesc tot aici, ci vor fi veșnice. Precum pedepsele de aici se sfârșesc în viața prezentă, tot așa și cele de acolo vor rămâne pentru vecie. Când el spune „sfârșiturile veacurilor“ nimic alt nu zice, decât că stă defajă judecata cea infricoșată.

„Pentru aceia celui ce i se pare că stă, să iă aminte ca să nu cază“ (Vers. 12). Aici iarăși doboară trufiea celor ce 'și închipuiau lucruri mari de știința lor. Că dacă cei ce s'au bucurat de atâtea binefaceri, și încă au pățimit în așa fel, unii pentru că au ispiți, iară alții numai pentru că au cârtit au fost pedepsiți, și nici mulțimea lor n'a putut imblânzi pe Dumnezeu, și nici altceva, apoi cu atât mai mult vom pătimi noi, dacă nu vom fi cu băgare de samă și nu vom priveghea. Și bine a zis: „celui ce i se pare că stă“,

fiindcă a se încurajă cineva, și a se crede în sine, nu va să zică a sta, după cum trebuie a sta, căci un astfelu de om iute va cădea. Chiar și accia, dacă nu s'ar fi încrezut într'ânșii, și dacă n'ar fi cugetat lucruri mari de dânsii, ci ar fi fost umiliți, n'ar fi pățimit atâtea. De unde se vede aprieat, că mai cu samă mândria, și trândăviea din care izvorăște și găstrimarghiea, sunt începuturile tuturor rălelor. Astfelu că chiar de ai stat, totuș păzește-te să nu cazi. A stă aici, nu este cu puțință de a sta cu adevărat, până ce nu ne izbăvim de valurile vieței prezente și până ce nu vom pluti spre limanul cel fericit.

¹⁾ Deci, nu cugetă la lucruri mari fiindcă stai, ci păzește-te de cădere. Că dacă Pavel, cel mai vânjos decât toți, și încă se temeă, cu atât mai mult trebuie a ne teme noi. Apostolul zică: „celui ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cază“, dară noi nici aceasta nu putem zice, fiind cum s'ar zice, cu toții căzuți și întinși pe pământ. De cine oare să spun? De răpitoriul care răpește avutul altuia pe fiece zi? Dară acela se găsește ca un cadavru mare căzut pe pământ. De curvariu? Dară și acela s'a aruncat la pământ. De bețiv? Dară și acela stă trântit jos, și încă nici nu știe dacă este jos pe pământ. Astfelu că nu este timp de această vorbă, ci de acea profetică, care grăiește Judeilor: „Au doară cel ce cade, nu se scoală“ (Ieremia 8, 4)? — căci toți stau jos pe pământ, și nu voesc să se scoale. Astfelu că îndemnarea ce ni se face de apostol, nu este pentru ca să nu cădem, ci pentru ca cei căzuți să se poată scula.

Deci, iubiților, să ne sculam, fie chiar și mai târziu, să ne sculam, și să stăm dreți cu bărbăție. Până când vom stă la pământ? Până când ne vom îmbătă, amestind-ne cu pofta cea multă de cele pământeste? Este potrivit și astăzi de a zice cu Prorocul: „Cătră cine voiți grăi, și mă voiți mărturisi, și mă va auzi“ (Ibid. 6, 10)? — așa suntem de surzi cu toții pentru fapta bună și învățătura morală, și din această cauză suntem încărcăți de

¹⁾ *Partea morală.* Despre aceia, că cei ce stau să nu se încrează mult într'ânșii, și nici cei ce cad să nu se descurajeze, de vreme ce întoarcerea lor cătră virtute este cu înlesnire și de multe feluri. (*Veron*).

multe răle. Și dacă am putea vedea sufletele dezbrăcate și goale, după cum se petrece în tabără după încetarea încăerării, când se pot vedea atât cei morți cât și cei răniți, tot așa am putea vedea și noi pre cei din biserică.

De aceia mă rog și vă îndemn de a ne întinde mâinile unui altuia, și să ne sculăm, căci și eu sunt unul dintre cei răniți și care se roagă de cei ce-i pune doctoriile pe rane. Inșă, iubiților, nu vă descurajați pentru aceasta, căci de și ranele sunt adânci, totuși nu sunt nevindecabile. Doctorul nostru este așa feliu, că numai de am simți durerile ranelor, sau chiar de am ajunge la răul cel mai de pe urmă, multe căi ni deschide pentru mântuirea noastră. De vei iertă bunăoară aproapelui greșalele lui, se vor iertă și ție greșalele tale. „De veți iertă oamenilor, zice, greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc“ (Math. 6, 14). De dai eleimosină, și se vor iertă păcatele, după cum zice: „Păcatele tale cu milostenie le răscumpără“ (Daniil 4, 24), și de te vei rugă cu căldură, te vei bucura de iertare, iară aceasta ni-o arată acea văduvă din evanghelie, care prin neconțința sa stăruință, a înduplecat pe acel judecător nemilosiv. De vei spune în gura mare păcatele tale, vei avea mângâere. „Spune, zice, tu cel întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi“ (Isaia 43, 26). Dacă ești mahnit pentru că le-ai făcut, și aceasta-ți va fi ca o puternică doctorie. după cum zice: „Și am întors fața mea dela el, zice, și s'a întristat și a umblat supărat pe căile sale. Căile lui le-am

văzut și l'am tărăduit pre el“ (Ibid. 57, 17. 18). De ai pățimit vr'un rău și l'ai răbdat cu bărbăție, vei scăpa de toate cele supărăcioase. Aceasta o zicea și Abraam cătră acel bogat, că Lazar a primit dela dânsul cele răle, iară acolo se mângăc. De vei milui pe văduvă, se vor spăla păcatele tale, după cum zice: „Judecați săracului, și faceți dreptate văduvei, ... și de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voui albi“ (Ibid. 1, 17. 18), adecă nu va lăsa să se mai vadă nici măcar semnele ranelor. Chiar de am ajunge la fundul răutăților, în care căzuse acel tânăr perdut, care cheltuind averea părintască ajunsese de a mânca roșcove la un loc cu porcii ce-i pășteă,

totuși dacă ne vom pocăi, ne vom mântui numai decât. Chiar de am datoră mii de talanți, însă vom cădea înaintea lui, și nu vom fi cu invidie și răutate, toate ni se vor ierta. Chiar de am rătăci pe acolo pe unde se perduse oacea cea rătăcită, și de acolo ne vom reintoarce, numai de vom voi, iubiților, fiindcă Dumnezeu este filantrop. De aceea el s'a mulțumit și când cel ce datoră mii de talanți numai cât a căzut înaintea lui, după cum s'a mulțumit și cu singură întoarcerea înapoi a fiului rătăcit care cheltuisese averile părințești. Cugetând, deci, la mărimea filantropiei lui, să-l facem de a ni fi milostiv nouă și „Să întimpinăm fața lui întru mărturisire“ (Ps. 94, 2), ca nu cumva plecând de aici neîndreptățiți, să suferim pedeapsa cea mai de pe urmă. Dacă în viața aceasta vom arăta oarecare sirguintă, fie chiar cât de mică, vom câștiga foarte mult, iară de nu vom avea nici o grijă, și vom pleca de aici fără să fim buni, apoi chiar de ne-am pocăi acolo cât de mult, totuși cu nimic nu ne vom folosi. Căci trebuie a te luptă în timp ce te găseai înăuntrul valurilor, iară nu tocmai după ce s'a isprăvit privelește să plângi și să te bocești fără nici un folos, după cum făcea acel bogat din evanghelie, plângând și bocindu-se în zadar și fără folos, fiindcă timpul în care trebuie să faci acestea, el îl trecuse cu vederea. Nu numai acela, ci încă și astăzi sunt mulți bogați ca dânsul, cari nu voesc a disprețui banii, iară în locul banului disprețuesc sufletul, de cari mi-a venit a mă minuna, când mai cu samă fac multă vorbă despre mila lui Dumnezeu, iară îi se expun pe dânșii la cele mai mari primejdii, și întocmai ca și niște dușmani ai lor, nu-și cruță de loc sufletul.

Deci, să nu ne jucăm, iubiților, să nu ne jucăm și nici să ne amăgim singuri pe noi, cerând ca Dumnezeu să ne miluiască pre noi, iară noi să preferăm înaintea acestei mili banii, îmbuibarea și toate celelalte răutăți. Dacă cineva ar da în judecata ta pe un altul, și acuzându-l ar zice, că urmând a suferi pedepsele cele mai grozave și fiind stăpân de a depărtă cu puține parale acea hotărîre, îi dai timp de gândire, iară el ar preferă mai de grabă să moară decât să dea ceva din avutul său, de sigur că n'ai spune că el este vrednic de vre-o milă sau iertare. Aceasta judec-o și pentru tine. Căci și noi același lucru îl facem, de vreme ce disprețuim mântuirea noastră și cruțăm

banii. Apoi atunci cum de pretinzi ca Dumnezeu să te cruce pre tine, tu necruțându-te și preferând banii înaintea sufletului? De aceea eu mult mă minunez, cât de mare este farmecul ce se ascunde în bani, sau mai bine zis, nu atât în bani pe cât mai ales în sufletele celor amăgiți. Căci iubitorilor, sunt și de aceia cari își rid mult de această înșelăciune. Dară ce oare este în bani atât de mare în cât să vă poată fărâma? Oare nu este ne-insufletită materia lor? nu este stricăcioasă? Oare nu este perfidă și de multe ori necinstită câștigarea lor? Nu este încărcată de frică și de primejdii? Nu este plină de omoruri și de viclenii? Nu este întovărășită de dușmănie și ură? Nu este întovărășită de trândăvie și de cea mai mare răutate? Nu este pământ și cenușe? Deci, ce nebunie este aceasta? ce boală?

«Dară, zici tu, nu trebuie numai a acuză pre cei ce sufăr de această boală, ci de a și doborî dragostea lor de bani». Dară cum vom putea să o doborim altmintrelea, decât să arătăm că banii sunt un lucru primejdios și încărcat cu toate rălele? Dară nici nu este tocmai ușor de a convinge pe cei ce este îndrăgostit după lucruri copilărești. Deci, trebuie a-i pune în față altă frumuseță, și fiindcă o frumuseță netrupească nu poate vedea, fiind încă bolnav, apoi îi vom arată o frumuseță trupească și-i vom zice: cugetă la livezile cele frumoase și la florile din ele mai încântătoare ca orice aur și argint, mai drăgălașe și mai strălucite ca toate pietrele prețioase; gândește-te la apele cele diafane (transparente) ale izvoarelor, la acele pâraie care întocmai ca și untdelemnul curg fără sgomot; apoi dela pământ ridică-ți ochii la ceru și privește frumuseța soarelui, po-doaba lunei și strălucirea stelelor. «Și ce are a face, zici tu, că doară noi nu le întrebuițăm precum întrebuițăm banii». Și cu toate acestea le întrebuițăm mai mult chiar decât banii, întru cât nevoea de dânsule e mai simțită și folosința lor e cu mult mai sigură. Că nici nu te temi, ca nu cumva să ți le iee cineva și să plece cu ele, dupre cum se petrece cu banii, ci îți este slobod de a te folosi de dânsule într'una, și acestea fără ca tu să te îngrijeste cătuși de puțin. Acum însă când tu te bucuri de dânsule împreună cu alții, îți pare rău, fiindcă nu le stăpânești numai tu, ca cum stăpânești banii, și atunci mi se pare că tu nu iubești atât de mult banii, pre cât iubești lăcomia de bani, și chiar nici banii nu

i-ai iubi, dacă ar fi vorba ca să fie ai tuturor. Aşa dară fiindcă am găsit pe iubită — voiesc să zic lăcomia — apoi hai să-ți arăt cum te urăşte această iubită a ta şi cum te dispreţuieşte, câte săbii ascute contra ta, câte prăpăstii îți sapă, câte curse îți întinde și câte primejdii îți pregătește, că măcar astfelu să stingi dragostea de ea.

Deci, de unde se poate cunoaște acest rău? De acolo, că se vede petrecându-se pe drumuri, pe mare, în cetăți, în tribunale; fiindcă lăcomia a umplut și marea de sânge, de multe ori a înroșit într'un mod nelegiuit până și sabiile judecătorilor; tot ea înarmează pre cei ce pândesc noaptea și ziua pe trecători la drumul mare, ea a făcut ca să nu se mai cunoască natura, căci a introdus uciderea de tată, uciderea de mamă, și infine, toate rălele din viață ea le-a introdus. De acela Pavel o numește rădăcina tuturilor rălelor. Lăcomia aduce pe adoratorii ei într'o stare cu mult mai proastă decât cei ce lucrează în minele metalice. Dupre cum aceia într'una muncesc din greu în întuneric, închiși și legați, tot așa și lacomii săpând în peșterile iubirei de argint, și neavând nici-o silă de undevă, își atrag osânda automat, cetluindu-se singuri pe sine cu lanțuri nedelegate. Cei condamnați de a munci în minele metalice, cel puțin când vine sara se odihnesc de dureri și munci, pe când lacomii și ziua și noaptea sapă într'una și scormolesc acele metale răle. Cei dintâi au o măsură hotărâtă în acea lucrare din greu, pe când cești din urmă nu cunosc nici-o măsură, ci încă cu cât sapă mai mult, cu atât mai mult li se deschide nofta de a săpa înainte. Dară dacă aceia sunt siliți la muncă grozavă, apoi iață că cești din urmă de bună voea lor și nesiliți de nimeni, nici măcar nu pot a se izbăvi de această boală rea, ba chiar nici nu pot a o urî, ci dupre cum porcul se tăvăleşte în mocirlă, așa și aceștia tăvălindu-se în puțtoarea iubirei de argint, sunt mulțamiți și încântați, pătimind mai grozave munci decât condamnații aceia. Cum că ii sunt în răle, ascultă cele ale acelora și vei ști și cele ale acestora. Deci, se spune că acel pământ aurit are crăpături și gaure în acele peșteri întunecoase, că criminalistul condamnat acolo la munci ia cu dânsul cazmaua, în același timp și lampa, împreună cu ulciorașul din care picurează în lampă unt-de-lemn, din cauza

întunericii ce este acolo, și numai așa intră înăuntru, după cum am spus. După aceea fiindcă timpul îl cheamă la mâncare, iară el nu știe timpul din cauza întunericii, apoi iată că temnicerul bate de sus cu putere în pereții peșterii, și astfel prin troncănitura aceea și prin glasul lui, dă de știre celor ce lucrează în peșteră, că s'a sfârșit ziua. Poate că vă cutremurați auzind acestea?

Ei bine, să vedem dacă nu cumva filarghirii (iubitarii de argint) pătimesc încă și mai grozave. Căci și aceștia au un temnicer greoiu, vouă să zic filarghiria—și cu atât mai greoiu, cu cât împreună cu trupul este legat și sufletul. Și întunericii de aici este încă mai înfricoșat, fiindcă nu este întunicer simțit, ci se zămislește înăuntru lor și ori încotro s'ar duce, îi îl poartă pretutindeni cu dânsii. Așa dară ochiul lor cel sufletească s'a stins cu desăvârșire. De aceia și Christos îi jălește mai mult decât pe toți, zicând: „Deci, dacă lumina care este întru tine este întunicer, dară întunicerul cu cât mai mult” (Math. 6, 23)? Aceia cel puțin poartă cu dânsii o lampă care luminează, pe când aceștia sunt lipsiți până și de această lumină, din care cauză și cad pe fiecare zi în mii și mii de prăpăstii. Cei osândiți la muncile acelea, de îndată ce sosește noaptea se odihnesc, intrând și dânsii în liniștea obișnuită a celor nenorociți—voiesc a spune noaptea,— în timp ce lăcomia aduce și această nenorocire¹⁾ filarghiilor, fiindcă îi și noaptea se îngrijesc și se frământă de muncile cele mai grozave, fără ca cineva să-i neliniștească. Muncile de aici sunt de acest felii, dară cele de acolo care cuvânt le poate reprezenta? Acele cupioare nestine, aolea rîuri de foc,

dinții cari scrașnesc, legăturile cele nedelegate, viermele cel neadormit, întunicerul cel mai dinafară, rălele, înfine, care nici odată nu vor mai avea sfârșit?

Să ne temem, iubitorilor, să ne temem de sorgintea atâtor răle și pedepse, să ne temem de acea nebulie nesfârșită, de acea primejdie a mântuirii noastre. Fiindcă nu se poate în același timp de a iubi și argintul și sufletul. Să aflăm deci că banii sunt pământ și cenușă, că ne părăsesc când noi plecăm de aici, sau mai bine zis, ne părăsesc de multe ori chiar și mai înainte de

¹⁾ Notă. Si aici se găsește elinismul de care s'a vorbit în Nota delà Omilia XX, pag. 265: και τουτων ή πλονηξια προερχασε τον λημενα = și această nenorocire aduce lăcomia.

plecarea noastră de aici, și ne vatămă și în privința celor viitoare, ca și în viața prezentă. Fiindcă și mai înainte de gheena, și mai înainte de acele pedepse, chiar aici pe pământ ne înconjoară de o mulțime de lupte și de certe pe care le ațîlă lăcomia. Nimic nu este așa de războinic ca filarghîria, nimic nu face pe cineva mai sărac ca filarghîria, fie el bogat, fie sărac. Câte odată odrăsește această boală grozavă și în sufletele săracilor, și atunci încă mai mult îi zădărește sărăcia lor. De se găsește vr'un sărac iubitoriu de argint, apoi atunci acela este filarghir nu atîta în bani, pe cât în sărăcie și în foamete, fiindcă el nu caută a se bucura în liniște de cele cu cumpătare, ci și pînțelele îl are îndreptat spre foamete, și trupul și-l pedepsește cu golătatea și cu frigul, și pretutindeni se infășoază mai nenorocit decât cei legați de prin temniți; pururea plînge și se vaetă, ca și cum ar fi mai ticălos decât toți oamenii, chiar de ar avea înaintea ochilor lui mii de săraci. Acesta dacă se duce în piață capătă mii de ghionturi, de se duce la bac-sau la teatru deasemenea, și nu numai dela privitori, ci și dela cei de pe scenă, când mai ales vede multe din acele femei perdute strălucind de aurul de pe ele. Acesta când călătorește pe mare, gândindu-se la acele corăbii încăpătoare de mii de oameni, la mărfurile din ele cum și la câștigul negustorilor, se crede că nici nu trăiește de supărare; de călătorește pe pământ, apoi gândindu-se la țarinesele dinaintea sa, la mahalalele tîrgurilor, la hanurile de acolo, la băile ce se văd, cum și la veniturile acestora, se crede pe dînsul a fi mort; de-l vei observa când se găsește acasă la dînsul, vei vedea cum singur el își redeschide ranele ce a fost căpătat în oraș, care încă mai mult îi vatămă sufletul, și o singură mîngăere vede la toate rările ce-l muncesc, adevă moartea și scăparea lui de aici. Aceasta nu o pătimește numai cel sărac, ci și cel bogat, care este atras de această boală, și încă cu atît mai mult decât cel sărac, cu cât această tiranie la el se vede încă mai aprinsă, și beția încă mai mare. De aceia să și crede pe dînsul mai sărac decât toți săracii, și chiar că este mai sărac, fiindcă sărăcia și bogăția nu se judecă după măsura lor, ci după dispoziția în care găsește cel stăpănit de ele. Fiindcă în adevăr, acela este mai sărac decât toți, care veșnic dorește mai mult, și care nici odată nu poate stinge această poftă ră.

Pentru toate acestea, iubiților, să fugim de filarghirie, care face pe om sărac, care corupe sufletul, care este prietena gheenii, dușmana împărăției cerurilor, mama tuturor rălelor la un loc, și să disprețuim banii, ca astfel să ne bucurăm de bunătățile vieții veșnice. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin căruț și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruț se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

„Ispită pre voi nu v'a ajuns, fără numai omenească. Iară credincios este Dumnezeu, care nu va lăsa pre voi să vă ispitiți mai mult decât puteți, ci împreună cu ispita va face și sfârșitul, ca să o puteți voi suferi“ (Cap. 10, 13).

Fiindcă i-a înfricoșat în deajuns, povestind exemple din vechime, și i-a pus în mare grijă, zicând: „celui ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cadă“ — de vreme ce aveau multe ispite, de care erau deseori hărțuiți, după cum și zice: „că întru neputință, întru frică și cutremur mare am venit la voi“ — apoi ca să nu-i zică: «de ce ne înfricoșezi și ne sperii? căci nu suntem doară cu totul nepregătiți de aceste răle, fiindcă am fost alungați și persecutați, și de multe ori am suferit primejdii mari» — iată că doborându-li iarăși trufia, zice: „ispită pre voi nu v'a ajuns, fără numai omenească,“ adică mică, scurtă, cum-pătată. Când vorbește de ceva omenesc, el înțelege ceva mic, ca acolo unde zice: „omenește grăiesc vouă, pentru neputința trupului vostru“ (Rom. 6, 19). «Deci, nu cugetați lucruri mari, zice, că ați ocolit primejdii; fiindcă nici odată n'ați cunoscut o primejdie de moarte amenințând, și nici vre-o primejdie de omor stând asupra capului vostru», ceia ce zicea și Ebreilor: „Că încă n'ați stătut până la sânge împotriva păcatului luptându-vă“ (Ebr. 12, 4). Apoi

după ce a înfricoșat, privește cum iarăși îi ridică, și îi ridică împreună cu convingerea că îi trebuie să fie cu cumpătate, zicând: „credincios este Dumnezeu, care nu va lăsa pe voi să vă ispițiți mai mult decât puteți“. Așa dară sunt și ispite, pe care cineva nu le poate suferi. Și care sunt? Toate, cum s'ar zice, fiindcă putința de a le învinge stă în ajutorul lui Dumnezeu, pe care îl putem câștiga numai prin voința noastră. De aceia ca să afli și să vezi, că nu numai pe acele ispite care covârșesc puterile noastre, dară nici chiar pe cele omenești nu este cu putință de a le răbdă cu ușurință, fără de ajutorul de sus, a adaos: „Cî împreună cu ispita va face și sfârșitul, ca să o puteți voi suferi“. «Nici chiar ispitele cele cumpătate, zice, nu le putem împrăstiea cu propriile noastre puteri, ci și aici avem nevoie de ajutorul lui, ca să putem scăpa, și mai înainte de a scăpa să putem răbdă. Căci numai el dă omului și răbdare, în același timp adaoge și o grabnică scăpare, așa că prin aceasta ispita devine ușoară de purtat». Aceasta o dă a se înțelege când zice: „va face și sfârșitul, ca să o puteți voi suferi“ și în fine totul acordă lui Dumnezeu.

„Pentru aceia, iubiții mei, fugiți de slujirea idolilor“ (Vers. 14). Iarăși îi dezmicardă cu un cuvânt obișnuit între rude mai cu samă — „iubiții mei“ — după care imediat îi îndeamnă de a se izbăvi de acest păcat, cu cea mare grabă. Căci n'a zis «depărtați-vă» ci „fugiți“, iară fapta o numește idololatrie și poruncește de a se depărta de acest păcat, nu numai fiindcă vatămă pe aproapele, ci și că prin sine însuși este o mare vătămare pentru cel ce-l face.

„Ca celor înțelepți grăiesc, judecați voi ceia ce eu grăiesc“ (Vers. 15). Fiindcă a spus un lucru mare, numind faptul idololatrie și astfel mărimd învinovățirea lor, apoi ca să nu se pară că este prea aspru și greoiu în cuvânt, li dă voie chiar lor de a judecă faptul, și-i rânduiește judecători cu mari laude. „Ca celor înțelepți, zice, grăiesc vouă“, vorbă care este a unuia ce are multă încredere în părerile sale, ca să pună judecător al celor spuse chiar pe însuși acuzatul. Aceasta

ridică mult și pe auditoriu, când vorbește cu el, nu ca cum i-ar poronci, nici ca cum ar legiui, ci ca cum l'ar sfătui, dându-se chiar el în judecata acelora. Cu Iudeii, fiindcă se găseau cu mult mai pe jos și mai copilăroși, nu tot așa li vorbea Dumnezeu, și nici nu spuneă în totdeauna cauza poroncilor, ci numai că li poroncea;—aici, însă, fiindcă noi ne am bucurat de multă libertate, ne bucurăm încă și de sfatul ce ni se cere, și se sfătuieste cu noi ca cu niște prieteni, zicând: «nu am nevoie de alți judecători, chiar voi dați-vă părerea, chiar voi hotărîți, pe voi vă iau de judecători».

„Paharul binecuvântărei care binecuvântăm au nu este împărtășirea sângelui lui Christos“ (Vers. 16)? Dară ce spui, o! fericite Pavele? Voind a ațaja pe auditoriu și amintindu-i de tainele cele înfricoșate, numești paharul acela înfricoșat și spăimântătoriu paharul binecuvântărei? «Da! zice el, căci ceia ce eu vorbesc nu este puțin lucru. Binecuvântare când eu zic, înțeleg evharistie, iară când zic evharistie, înțeleg întregul tezaur al binefacerii dumnezeiești, și amintesc de darurile acele mari și minunate. Căci și noi vorbind de paharul binecuvântărei înțelegem binefacerile lui Dumnezeu cele negrăite. și de câte ne-am bucurat, ne apropiem astfel de dânsul și ne împărtășim, mulțămindu-i că a izbăvit neamul omenesc din rătăcire, că fiind depărtați de dânsul, ne-a apropiat, că neavând nici-o nădejde și fiind fără Dumnezei în lume, el ne-a făcut frații săi și împreună moștenitori. Pentru acestea și pentru altele de acest felu, mulțămindu-i ne apropiem de dânsul. Deci, cum de voi faceți cele contrare, o! Corinthenilor: binecuvântând pe Dumnezeu că v'a scăpat de idoli și în același timp alergând la mesele lor?»

„Paharul binecuvântărei care binecuvântăm au nu este împărtășirea sângelui lui Christos“? A vorbit foarte drept și înfricoșat. Ceia ce el spune aici, aceasta însămnă: că ceia ce este în pahar, este chiar sângele cel curs din coasta lui, și din acel sânge ne împărtășim. L'a numit paharul binecuvântărei, fiindcă avându-l în mână, noi lăudăm pe Dumnezeu, îl admirăm, și suntem uimiți de darul său cel nespus, binecuvântându-l că și-a vărsat și sângele său, ca să nu rămânem în rătăcire, și nu nu-mai că l'a vărsat, ci încă că ne-a și împărtășit pre noi toți dintrânsul. «Așa că dacă do-

rești sânge, zice, apoi nu sângele animalelor ucise la ca-
piștea idolilor, ci chiar cu sângele meu te împărtășește». Și ce poate fi mai înfricoșat ca aceasta? Ce poate fi și mai afectuos în același timp? Aceasta o fac și cei ce iubesc, adecă că atunci când văd că cei iubiți de dânșii sunt alipiți de alții străini, iară îi sunt disprețuiți, apoi li dau cele ale lor și-i conving de a se depărta de aceia. Cei ce iubesc cu dragoste omenească, își arată aceasta prin bani, sau haine, sau proprietăți, niciodată însă nu și-a arătat cineva dragostea prin sânge. Christos, însă, și-a arătat dragostea lui cea fierbinte cătră noi și în aceasta. În legea veche, fiindcă să găsau mai nedesă-vârșiți, suferă și li primea sângele ce-l jertfeau la altar, ca astfel să se depărteze singuri de jertfele idolești, ceia ce iarăși venea din dragostea lui cea negrăită cătră neamul omenesc; aici însă a transformat ierurghia într'un mod cu mult mai înfricoșat și mai măret, și chiar însăși jertfa transformând-o, a poroncit ca în locul jărt-frei animalelor să se proaducă pe sine singur.

„Pâinea care frângem, au nu este împărtășirea trupului lui Christos“? Dară de ce oare n'a întrebuintat apostolul cuvântul $\mu\epsilon\tau\omicron\chi\eta$, ci $\kappa\omicron\upsilon\nu\nu\alpha$? Pentru că a voit prin cuvântul $\kappa\omicron\upsilon\nu\nu\alpha$ = împărtășire, să arate ceva mai mult, decât se înțelege prin cuvântul $\mu\epsilon\tau\omicron\chi\eta$, de și de altfelu amândouă aceste cuvinte au multă asemănare; au voit adecă să arate că nu numai ne împărtășim, ci și că împărtășindu-ne ne unim cu dânșul. Căci după cum trupul acela s'a fost unit cu Christos, tot așa și noi prin pâinea aceasta ne unim cu dânșul. Dară de ce oare a adăogat „pe care frângem“? Aceasta se întâmplă numai în evharistie, și numai aici se poate vedea, nu însă și atunci când eră pe cruce, și când s'a petrecut cu totul din contra, după cum zice: „OS nu se va zdrobi dintrânsul“ (Ioan 19, 36). Dară ceia ce n'a pătimit pe cruce, aceasta o pătimește în proaducere pentru tine, și primește a se frânge, pentru ca pe toți să-i sature.

Apoi fiindcă a fost zis: „împărtășirea trupului“, iară ceia ce se dă spre împărtășire este altceva decât aceia cu care ne împărtășim, iată că apostolul a nimicit și această mică deosebire, căci spunând „împărtășirea trupului“ a căutat iarăși de a spune ceva mai apro-

pieat, pentru care a și adaos: „Căci o pâine, un trup cei mulți suntem“ (Vers. 17). «Ce spun eu împărțire? zice; căci noi suntem una cu trupul acela. Ce este pâinea din proaducere? Trupul lui Christos. Deci, ce devin cei ce se împărtășesc din ea? Trupul lui Christos, și nu mai multe trupuri, ci un trup». Dupre cum pâinea fiind compusă din multe boabe de grâu, este unită într'un singur întreg, fără să se vadă undevă boabele de grâu, — de și de altmintrelea sunt în ființă — astfelu și noi ne unim unii cu alții și cu Christos. Nu doară tu te hrănești din alt trup, iară acela din altul, ci din același ne hrănim cu toții. De aceia a și adaos: „că toți dintr'o pâine ne împărtășim“. Dară dacă toți ne împărtășim din același, și cu toții devenim aceeași, apoi de ce nu arătăm și aceeași dragoste, și nu ne facem una și în aceasta? — fiindcă astfelu eră în vechime printre strămoșii noștri, dupre cum și zice: „Iară inima și sufletul celor ce au crezut eră unul“ (Fapt. 4, 32). Nu însă tot așa și astăzi, ci cu totul din contra, fiindcă multe și variate sunt luptele dintre noi toți, și ne găsim față de alții, cari sunt mădulări ale trupului lui Christos, mai grozav decât fiarăle sălbatece. Christos te-a unit cu el — de și tu erai atât de învrăjbit cu dânsul — pe când tu nu te înjosești a te uni nici măcar cu fratele tău, dupre cum se cuvine, ci te desparți de dânsul, de și te-ai bucurat de atâta dragoste și vieată din partea stăpânului. Și nici măcar nu și-a dat trupul său în mod simplu, ci fiindcă natura cea dinainte a trupului celui format din pământ, ajunsese din cauza păcatului de a fi moartă și lipsită de vieată, apoi a introdus cum s'ar zice o altă frământătură, un alt aluat, adevă însuși trupul său, dela natură fiind același, însă lipsit de păcat și plin de vieată. Tuturor deci a dat acest trup spre împărțire, ca astfelu hrânindu-ne cu dânsul, și lepădând dela noi moartea cea dinainte, să ne amestecăm cu dânsul prin această masă sfintă, și să intrăm în vieata veșnică și nemuritoare.

„Vedeți pre Israil dupre trup; au nu cei ce mănâncă jârtefele părtași sunt altarului“ (Vers. 18)? Iarăși îi sfătuește cu exemple din Vechiul Testament. Fiindcă dânsii se găseau cu mult mai pre jos de mărețea celor vorbite, apoi el îi îndeamnă cu cele mai

dinainte și cu cele obișnuite. Și bine a zis el „dupre trup“ de oarece dânșii erau dupre duh. Ceia ce el spune aici aceasta înșamnă: «măcar dela cele ordinare învățați-vă, că cei ce mănâncă jărtfele părtași sunt altarului». Ai văzut cum el a arătat că nu au cunoștință desăvârșită cei ce se cred a fi desăvârșiți, dacă nici măcar aiăta lucru nu știu, că împărtășirea din jărtfele idolești de multe ori devine pentru cei mulți prietenie cătră demoni, atrăgându-i câte puțin din obișnuința lor de mai înainte? Căci dacă chiar și printre oameni împărtășirea din ospețe și din mese devine motiv și pricină de prietenie, apoi aceasta se poate petrece și cu ospețele acelea drăcești.

Dară tu te gândește cum el vorbind de Judei, n'a spus că sunt părtași sau că se împărtășesc cu Dumnezeu, însă ce? „Părtași sunt, zice, altarului“ — unde jărtfele depuse se ardeau de tot, — nu însă tot așa și cu trupul lui Christos, însă cum? „împărtășirea trupului lui Christos este“, zice, adecă ne facem părtași nu altarului, ci chiar ai lui Christos. Zicând deci, că sunt părtași altarului, și temându-se ca nu cumvă să creadă că el spune că idolii ar avea vr'o putere, și că ar putea vătămă cu ceva, privește cum aceasta iarăși o îndreaptă, zicând: „Deci, ce zic eu? Că doară idolul este ceva? Sau ce se jărtfește idolului este ceva“ (Vers. 19)? «Acestea le spun, zice, și vă trag îndărăt dela dânșii, nu că doară idolii ar avea vr'o putere, sau că v'ar putea vătămă cu ceva, — căci nu sunt nimie, — ci voesc ca voi să-i disprețuiți. Dară dacă voești a-i disprețui, apoi de ce cu grabă ne atragi dela dânșii? «Pentru că nu se jărtfește stăpânului tău».

„Ci pentru că cele ce jărtfesc neamurile, dracilor jărtfesc, iară nu lui Dumnezeu“ (Vers. 20). Deci, nu alergați la cele contrare. «Chiar de ai fi tu fiul împăratului, zice, și tot nu ți-ar îngădui tatăl tău ca după ce te-ai bucurat de masa părintească, să o parăsești mai apoi, și să voești a te împărtăși din masa celor condamnați și legați în temniță, ci încă te-ar zmunci cu ceă mai mare grabă, nu că doară masa aceea ar putea să te vatăme, ci fiindcă se necinstește masa și nobleța împărătească. Căci și aceștia sunt slugi disprețuite, necinstiți, condamnați, legați, ținuți în cea mai

grozavă osândă, vinovați de mii de răle. Deci, cum să nu te rușinezi de acei flămâncioși și lipsiți de libertate, ci încă să alergi la mesele ce le întind acești condamnați, și să te împărtășești din cele puse înainte? De aceea tocmai vă trag îndărăt, zice, fiindcă scopul acelor jârfta face necurată atât persoana care ia din ele, cât și cele puse înainte. „Nu voesc dară ca să vă faceți voi părtași dracilor“, zice. Ai văzut prietenie și dragoste de părinte ce se îngrijește? Ai văzut cum chiar și cuvântul ce-l întrebuițază are multă emfază? «Nu voesc, zice, a avea cu aceia nimic de comun».

După aceea fiindcă a introdus vorba în ordine de sfătuire, apoi ca nu cumva vr'unul din cei mai de jos să-l disprețuiască ca având putere, de oarece a zis „nu voesc“ și „voi înși-vă judecați cele ce grăesc“ — la urmă se pronunță și legiuiește, zicând: „Nu puteți bea paharul Domnului, și paharul dracilor; nu puteți fi părtași mesei Domnului, și mesei dracilor“ (Vers. 21). Și deocamdată se mulțamește numai cu aceste denumiri, spre a-i depărta de asemenea mese, iară după aceea se pronunță și mai înțepătoriu, zicând: „Au întărâta-vom pre Domnul spre mânie? Au mai tari decât el suntem“ (Vers. 22)? — adevă: îl ispitim poate, dacă are putere de a ne pedepsi pre noi, îl întărităm prin aceea că fugim la cele contrare voei lui, și ne punem în rândul războinicilor și a dușmanilor lui? Aceasta a spus-o apostolul, amintindu-li de istoria veche, și de nelegiuirea strămoșască. De aceea a și întrebuițat același cuvânt, pe care l-a întrebuițat și Moisi odinioară față de Judei, acuzându-i de idololatrie, și zicându-li ca din partea lui Dumnezeu? „Îi m'au întărâtat pre mine întru cel ce nu este Dumnezeu, mâniatu-m'au întru idolii săi“ (Deut. 32, 21). „Au mai tari decât el suntem“? Ai văzut cât de puternic și de infricoșat i-a lovit, zguduindu-li până și chiar nervii lor, atingându-i grozav pentru absurditățile la care ajunsese, și doborându-li trufiea? Dară de ce oare n'a spus acestea dela început, ceia ce ar fi putut mai mult să-i atragă? Fiindcă obiceiul lui Pavel este ca prin mai multe idei să pregătească ceia ce este a spune, și pe cele mai puternice și mai principale a le

lăsa la urmă, ca astfel și biruința să-i fie cu prisosință. De aceea tocmai începând cu cele mai de jos, el sfârșește cu cele mai de sus, adică ajunge cu vorba la principalul tuturor rălelor. Dealtfelu ideia dezvoltată în acest mod devine și mai lesne de primit, fiindcă cugetul auditorilor se curăță pe nesimțite de cele de mai înainte.

„Toate îmi sunt slobodă, ci nu toate îmi folosesc; toate îmi sunt slobodă, ci nu toate zidesc. Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia“ (Vers. 23, 24). Ai văzut înțelepciune minunată? Fiindcă eră natural ca ii să răspundă și să zică: «Apoi eu sunt desăvârșit și stăpân pe mine însuși, și cu nimic nu mă vatăm gustând din acele mâncări» — iată că apostolul îi apucă înainte cu vorba. «Da, zice el, ești desăvârșit și stăpân pe tine, însă nu la aceasta să te gândești, ci dacă nu cumva faptul pricinuește vr'o vătămare, vr'o catastrofă». Dealtfelu pe amândouă acestea el le-a spus prin expresiunile: „nu toate îmi folosesc, nu toate zidesc“, punând-o pe cea dintâi pentru sine, iară pe cea de-a doua pentru fratele său. Când el zice că „nu-mi sunt de folos“, aceasta lasă a se înțelege pierderea individului ce abuzază de libertate, iară când zice că „nu zidesc“ lasă a se înțelege scandalul ce se aduce fratelui său.

De aceea a și adăos imediat: „Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia“, ceea ce dealtfelu pretutindeni în întreaga epistolă o vede amintită de apostol, după cum și în epistola către Romani, unde zice: „Că și Christos nu lui 'și singur a făcut spre plăcere“ (Rom. 15, 3), și iarăși: „Precum și eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu“ (I. Cor. 10, 33), deasemenea și aici iarăși, cu deosebire că explică mai aprieat ideia ce-l stăpânește. Fiindcă în cele de mai înainte a arătat același lucru prin mai multe idei, și a dovedit că nici odată nu caută ale sale, ci și cu Judeii s'a făcut Judeu, și cu cei fără de lege ca un fără de lege, și că n'a întrebuițat cum s'ar întâmplă puterea și libertatea sa, ci în interesul tuturor, și slujind tuturor, — aici din contra s'a mulțămuit cu puține vorbe, însă prin aceste vorbe puține el trinite

aşa zicând pe auditoriu la amintirea tuturor celor spuse acolo.

¹⁾ Acestea, deci, ştiindu-le, iubiţilor, să ne îngrijim de fraţi şi să păstrăm unirea cea către dânsii. Fiindcă spre aceia ne îndeamnă acea jertfă înfricoşată, peroncindu-ni de a ne apropiea de dânsa mai cu samă cu dragos'e fierbinte şi cu concordie, ca asifeliu devenind vulturi, să putem zbură deadreptui la ceriu, ba încă şi mai presus de ceriuri, „Că unde va fi trupul cel mort, acolo se vor adună vulturii“ (Math. 24, 28) zice, numind aici cadavru sau trup mort, trupul Domnului, pentru moartea ce a suferit. Dacă el n'ar fi căzut, noi nu ne am fi ridicat. Numeste vulturi pre cei ce se apropie de dânsul, arătând prin aceasta, că cel ce se apropie de acest trup, trebuie a stă sus şi a nu avea nimic de comun cu pământul, şi nici a se fâri jos pe pământ, ci a zbură într'una în sus, a avea privirea aţinută numai spre soarele dreptăţii, şi a avea totdeodată şi ochiul cugetului ager ca al vulturului, căci masa aceasta este masa vulturilor, iară nici de cum a coşofenilor. Aceştia şi atunci îi vor întâmpină pogorându-se el din ceriu, adevă cei ce se împărtăşesc acum cu vrednicie din trupul lui, precum şi cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie vor suferi muncile cele mai de pe urmă. Dacă cineva n'ar primi cum s'ar întâmplă pe împăratul pământesc; — şi ce spun eu de împăratul? nici de haina împărătească nu s'ar putea atinge cum s'ar întâmplă, sau cu mâinile nespălate, chiar de ar fi în pustie, sau singur, şi n'ar mai fi nimeni de faţă, — deşi acea haină nu este nimic alta decât tort şi pânză pentru hrana vermilor şi a moliiilor, dară dacă poate îi admiri boeava sau culoarea acelei haine, apoi şi aceasta este din sângele peştelui omorât, — şi cu toate acestea n'ar îndrăzni, zic, de a se atinge de ea cu mâinile murdare. Deci dacă n'ar cuteză cineva a se atinge cum s'ar întâmplă de o haină omenească, apoi cum atunci vom cuteză a ne atinge de trupul Dumnezeului a toate, care este fără de prihană şi curat, care s'a împreunat cu acea natură dumnezească, prin care suntem şi viem, prin care por-

¹⁾ *Partea morală.* Despre dragostea cea către aproapele, şi laudă către trupul Domnului; şi că trebuie a ne îngriji de curăţenie, şi a ne apropiea curăţi de sfînta împărtăşire. (*Veron.*)

țiile morții s'au rupt și bolțile ceriului ni s'au deschis,— cum vom cuteză, zic, a ne atinge de acest trup și a-l primi cu atâta nepăsare și batjocoră?

Nu, vă rog, să nu ne sfâșiem pre noi prin asemenea nerușinare, ci să ne apropiem de el cu frică și cu toată curățenia. Și când îl vezi stând de față, zi în sine-ți: «pentru trupul acesta eu nu mai sunt țărână și cenușă, nu mai sunt rob, ci slobod; pentru acest trup eu nădăduiesc la ceriuri și la căpătarea bunătăților de acolo, vieța veșnică, soarta îngerilor, petrecerea împreună cu Christos; trupul acesta fiind pironit și batjocurit, moartea nu l'a putut lua în a sa stăpânire; pe acest trup văzându-l soarele răstignit pe cruce și-a întors razele sale; de aceia și catapeteasma bisericei s'a rupt în două atunci, și petrele s'au despicat și întregul pământ s'a cutremurat. Acest trup este acel plin de sânge, acel împuns cu sulița, acel ce a izvorât din el izvoare de mântuire, izvorul sângelui și al apei în lumea întreagă».

Voiești poate ca și din altă parte să afli de puterea trupului său? Întreabă pe femeia ce eră în scurgerea sângelui, care nu de dânsul, ci de abia de haina lui s'a atins, și încă nici de haina lui întreagă, ci de marginea hainei. Întreabă marea care l'a purtat împotriva vânturilor și mai pre sus de ele. Întreabă pe însuși diavolul și zi-i: «De unde ai primit rana cea nevindecată? Cum de nu mai ai nici-o putere? Cum de ai fost înfrânt? De cine ai fost prins fugind?» — și toate acestea nimeni altul nu ți le va spune decât trupul acel răstignit. Printrânsul boldul tiranului a fost frânt. Printrânsul capul lui a fost sfărâmat. Printrânsul stăpâniile și puterile întunericului au fost pilduite, au fost vădite, au fost date de față: „Dezbrăcând, zice, începătoriile și domniile, i-a vădit de față, arătându-i biruiți pre dânsii întru dânsa“ (Colos. 2, 15). Întreabă și pre moarte și spunei: «Cum de ți s'a sfărâmat boldul tău? Cum de ți s'a doborât biruința? Cum de ți s'a tăiat puterea? Cum de ai ajuns acum de risul copiilor, tu care mai înainte de aceasta erai înfricoșată tuturor tiranilor și dreptilor»—și la toate acestea va arată ca pricină pe acest trup. Căci când acest trup a fost răstignit, morții au învieat; atunci acea temniță s'a spart și porțile cele de aramă s'au rupt, morții au fost aruncați afară, și portarii iadului toți au rămas în marmuriți de frică. Dacă acest trup ar fi fost unul din

cele multe, trebuia a se petrece cu totul din contra, moartea fiind mai puternică. Insa nu s'a petrecut așa, fiindcă nici el n'a fost unul din cei mulți. De aceea moartea a fost molesită și slăbănogită cu desăvârșire. Și dupre cum cei ce primesc o hrană, pe care nu sunt în stare a o mistui, varsă chiar și cea ce aveau mai înainte în stomah, tot așa s'a întâmplat și cu moartea, căci primind întrânsa trupul acesta pe care nu a fost în stare să-l mistuiească, a varsat din ea chiar și cea ce aveau mai dinainte. Căci durerile facerii o coprinsese și s'a zbuțiat mult până ce l'a varsat afară. De aceea și zice apostolul: „Pre care Dumnezeu l'a învieat, stricând durerile morții“ (Fapt. 2, 24). Nici-o femeie nu a avut așa dureri când a născut copilul, precum a avut moartea, care având întrânsa trupul stăpânului, s'a spintecat zbuțiuându-se. Și cea ce s'a întâmplat cu dracul din Babilon, că primind mâncare a crăpat în două, aceasta s'a întâmplat și cu moartea. Căci Christos n'a mai ieșit prin gura morții, ci spintecând pântecul dracului și spărgându-l, a ieșit din ea cu cea mai mare strălucire, și slobozând raze nu numai până la cerul ce-l vedem, ci chiar până la tronul cel de sus, căci acolo s'a și suit.

Acest trup ni-a dat nouă putere de a-l stăpâni și a-l și mânca, cea ce izvorăște din dragostea lui cea nemărginită, fiindcă și noi de multe-ori mușcăm pre cei ce iubim. De aceea și Iob arătând dragostea pe care i-o purtau slugile sale, zicea: „Cine ni-ar dà nouă din cărnurile lui să ne săturăm“ (Iob. 31, 31)? Tot așa și Christos și a dat cărnurile sale spre saț nouă, atrăgându-ne prin aceasta la o dragoste mai mare. Deci, să ne apropiem de dânsul cu căldură și cu dragoste aprinsă, ca astfel să nu suferim o pedepsă mai grozavă, fiindcă cu cât am primit mai mari binefaceri, cu atâta vom fi pedepsiți mai mult, când ne vom arăta nevrednici de acele binefaceri. Acest trup a fost respectat și de magi, pe când încă se găsea în esle, și bărbați barbari și neevsevioși părăsindu-și patria și casa lor, au făcut o cale îndelungată, și după ce au sosit s'au închinat lui cu frică și cutremur.

Să imităm, deci, și noi măcar pe acești barbari, noi, zic, cari suntem cetățeni ai cerului. Aceia văzându-l în esle și în peștera dobitoacelor, și nevăzând nimic din

cele ce ai văzut tu acum, s'au apropiat totuși cu multă frică, pe când tu nu-l vezi în esle, ci în jărtfelnic, nu femeie care 'l ține în brațe, ci preot șazănd de față, și Duhul Sfint zburând deasupra celor puse de înainte. Nu cum s'ar întâmplă vezi pe acest trup, după cum aceia, ci știi puterea lui și întreaga iconomie, și nimic nu 'ți este necunoscut din cele ce să săvârșesc, de vreme ce ai fost călăuzit în toate acestea. Deci să ne deșeptăm și să ne înfricoșăm, iubiților, și să arătăm mai multă evlavie, decât acei barbari, ca nu cumvă apropiindu-ne de el cum s'ar întâmplă, să grămădim foc asupra capului nostru. Acestea le spun, nu ca să nu ne apropiem, ci ca să nu ne apropiem cum s'ar brodi. Căci după cum a se apropiă cineva cum s'ar întâmplă, este primejdios, tot așa și a nu se împărtași din cina cea de taină este primejdios, este foame, este moarte veșnică. Această masă sfintă este puterea noastră, este legătura cugetului, motiv de încurajare, nădejdea, mântuirea, lumina și viața noastră. Împreună cu această jertfă ducându-ne acolo, vom călca pragurile acele sfinte în cea mai mare curățenie și îndrăzneală, fiind îngrediți din toate părțile ca cu niște arme aurite. Și ce spun eu de cele viitoare? Chiar aici aceste taine au puterea de a preface pământul în ceriu. Deci, deschide porțile cerului, și pleacă-te spre a observa bine, sau mai bine zis, nu ale cerului, ci ale cerului cerurilor, și atunci vei vedea cele spuse, căci ceia ce este acolo mai de preț, aceia îți voi arată că se găsește pe pământ. După cum în palaturile împărătești ceia ce este mai de preț nu sunt pereții, și nici plafonul cel aurit, ci trupul împărătesc ce șade pe tron, tot asemenea și trupul împăratului în ceruri. Dară aceasta îți este slobod de a vedea aici pe pământ, căci nu-ți voi arată îngeri, nici arhangheli, nici ceruri și cerurile cerurilor, ci chiar pe însuși stăpânul acestora.

Ai priceput cum tu vezi aici pe pământ ceia ce este mai de preț decât orice? Și nu numai că vezi, ci și pipăi, și nu numai că pipăi, ci și mănânci, și luându-l cu tine pleci acasă. Deci, curăță-ți bine sufletul, pregătește-ți cugetul pentru primirea acestor taine, fiindcă dacă 'ți s'ar încredința de a purta cu sine-ți un copil împărătesc împreună cu podoabele sale, cu porfira și diadema împărătească, negreșit că ai arunca dela sine-ți ori ce ai avea pământesc. Acum tu primind cu tine nu un

copil de împărat pământesc, ci pe unul născut Fiul lui Dumnezeu, nu te înfricoșezi? spune-mi; nu arunci dela tine orice dragoste de cele lumesti, și nu te împodobesti numai cu podoaba aceea cuvenită, ci încă te uiji la pământ, încă iubești banii, și te sperii de aur? Și ce țertare ai putea avea? Ce îndreptare? Nu știi că stăpânul nostru îți respinge orice lux pământesc? Oare nu de aceea a primit el a se naște în peșteră, și a avea mună saracă? Nu de aceea oare zicea cătră cel ce se gândea la precupeție: „iară fiul omului nu are unde să-și plece capul“ (Math. 8, 20)? Dară ucenicii lui? Oare nu și ii au păzit aceeași lege, ducându-se în casele celor săraci, și unul cerea adăpost la un dubălar, altul la un făcător de corturi, iară un altul la o vânzătoare de porfiră?— fiindcă și dânșii nu căutau însămnătatea caselor în care intrau, ci virtuțile sufletești ale celor cari locueau în ele. Deci, pe aceștia să-i imităm și noi iubitorilor! Frumuseța coloanelor și a marmurilor să le trecem cu vederea, și să căutăm numai la sălășurile cele de sus, să călcăm în picioare orice trufe, împreună cu pofta de bani, și să avem cugetul cătră cele de sus. Dacă noi suntem cu hăgare de samă, apoi nici chiar lumea întreagă nu este vrednică de noi, da de cum coloanele sau grădinile caselor. De aceea vă rog ca să împodobim sufletul nostru; această casă să o pregătim precum trebuie, pe care luând-o cu noi, să ne ducem acolo, ca să ne învrednicim veșnicilor locașuri, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

„Tot ce se vinde în măcelărie să mâncați, nimic cercând pentru știință“ (Cap. 10, 25).

Spunând mai sus că este cu neputință de a bea păharul Domnului și păharul demonilor, și trăgându-i îndărăt dela mesele aceloră cu exemple dela Iudei, cu raționamente omenesti, cu raționamente asupra tainelor celor înfricoșate, asupra celor ce se săvârșesc în capiștile

idolilor, și băgând în îi multă frică, apoi ca nu cumva din această frică să fie împinși în vre-o altă curiozitate, și să fie siliți a se infricoșă mai mult decât trebuie, și ca nu cumva în neștiință să mănânce ceva de acest feliu, sau din târg, sau de aiurea, apoi apostolul dezvinovățându-i de asemenea împrejurare silită, zice: „Tot ce se vinde în măcelărie să mâncați, nimic cercând“. «Dacă în neștiință, zice, mănânci, și nu ai nici o cunoștință, apoi atunci nu vei avea nici o pedepsă, fiindcă faptul se întâmplă din neștiință, iară nu din cauza lăcomiei de mâncare». Și nu-l izbăvește numai de această frică, ci încă și de alta, pregătindu-i multă liniște și libertate. Nu-l lasă nici măcar a cercă, adevă, a examina și a caută să afle de este jertfă idolească sau nu, ci fără de vorbă a mânca tot ce se vinde în târg, și nici de a afla ce anume este ceia ce-i stă de față, ca să i se spună cauzele. Așa că se poate dezvinovați cel ce mănâncă în neștiință. Niște astfelu de lucruri nu sunt răle dela natură, ci devin răle și necurate numai prin cugetare. De aceia și zice: „nimic cercând“.

„Că al Domnului este pământul și plinirea lui“ (Vers. 26), iară nu al demonilor. Deci dacă al Domnului este pământul, apoi ale lui sunt și rodirile, și dobitoacele; dară dacă ale lui sunt toate, apoi atunci nimic nu este necurat, ci din altă parte devin necurate, adevă din cuget și din neascultare. De aceia nu numai că îngăduie, ci încă merge și mai departe, zicând: „Și de vă cheamă pre voi cinevă din cei necredincioși, și voiți să mergeți, tot ce se pune înaintea voastră să mâncați, nimic cercând pentru știință“ (Vers. 27). Privește iarăși cumpătare la apostol, căci n'a poroncit și nici n'a legiuit ca să nu se ducă, ci nu i-a împedecat, iară după ce s'au dus, iarăși îi apără de orice bănuială. Și de ce? Ca să nu se creadă că o asemenea cercetare este venită din vre-o frică sau sficală. Cel ce cercetează cu amănunțime, o face aceasta din frica ce-l stăpânește, pe când cel ce se depărtează după ce a auzit, se depărtează ca disprețuind, urând și respingând. De aceia Pavel voidnd pe amândouă acestea ale mreji, zice: „tot ce se pune înaintea voastră, mâncați“.

„Iară de va zice vouă cinevâ: aceasta este jârfta idolilor, să nu mâncați — pentru cel ce v'a spus și pentru știință“ (Vers. 28). Nu poroncește a se depărta de acele mâncări, ca și cum ar avea vre-o putere în ele, ci ca fiind spurcate. «Fugiți de ele, zice, nu ca cum ar putea să vă vatăme, căci n'au nici o putere, și nici fiindcă n'au nici o putere, apoi să vă împărtășiți din ele cu indiferență, fiindcă acea masă este a dușmanilor și a celor necinstiți». De aceia zice: „să nu mâncați, pentru cel ce v'a spus, și pentru știință. Că al Domnului este pământul și plinirea lui“. Ai văzut, că și atunci când poroncește de a mânca, cum și atunci când poroncește de a fugi de asemenea mese, el aduce la mijloc aceeași mărturie? «Nu vă împedec, zice, ca și cum ar fi lucruri străine, că al Domnului este pământul, — ci pentru ceia ce v'am fost zis, pentru conștiință, adecă să nu se vatăme. Deci trebuie de a cerceta cu curiozitate? Nici de cum, zice, că nici n'am vorbit de conștiința ta, ci de conștiința aceluia, pentru care am și zis mai înainte: „pentru cel ce v'a spus“.

„Iară știința zic nu a ta, ci a celuilalt“ (Vers. 29). Dară ar putea zice cinevâ că pe «frați cu dreptate îi cruți, și nu ne lași de a mânca din acele jârfta pentru dâșii, ca nu camvâ cugetul lor fiind slab, să se întărească în credință că este slobod de a mânca din ele, — dară dacă unul ca acela ar fi Elin, ce-ți pasă de aceasta? Nu tu oare ai zis: „Ce'mi este mie a judecă pre cei dinafară“ (Cap. 5, 12)? De ce dară te îngrijăști de dâșii iarăși? «Nu de acela mă îngrijăsc, zice, ci și de astădată mă îngrijăsc tot de tine». De aceia a și adăogat imediat: „Că pentru ce slobozăniea mea se judecă de altă știință?“ «Slobozănie numesc, zice, ceia ce nu se poate observa, ceia ce nu se poate împedecă; aceasta este slobozenie, sau libertate adevărată, izbăvită de robiea Iudaicească». Ceia ce el zice aici, aceasta însămnă: «Dumnezeu, zice, m'a făcut slobod, și mai presus de orice vătămare; însă Elinul nu știe a judecă după filosofia mea, și nici nu vede ca și mine bunătatea stăpânului, ci se va gândi și va zice către sine: cele

ale creștinilor sunt un mit, fiindcă deși fug de idoli și de demoni, totuși se folosesc de cele proaduse ca jărtfe acelorora; deci mare este gastrimarghia lor». Și ce mi pasă, zici tu, și ce vătămare am, dacă Elinul va judecă așa de rău? Inșă iubitule, cu cât mai bine ar fi de a nu-i da nici o pricină de a judecă așa, căci dacă tu te păzești de a-i da motiv, nici ei nu va spune acestea. «Dară, zici, cum de nu va spune? Când el mă va vedea că nu cercetez acestea, nici în măcelărie, nici la ospăț, cum de nu va zice nimic, și va judecă că eu mă împărtășesc din ele cu indiferență? Da! căci tu te împărtășești din ele nu ca din jărfele idolești, ci ca din mâncări curate. De aceia nu cercetă cu amănunțime, ca să arăți că nu te sperii de cele ce ți stau înainte. Deci dacă intri în casa Elinilor, sau de te vei duce în târg, eu nu te las de a întrebă, ca să nu devii fricos ca peștele ce se bate când e prins în mreajă, și nici să-ți atragi asupra-ți lucruri de prisos.

„Dacă mă împărtășesc eu prin dar, pentru ce mă hulesc (sunt hulit) de care eu mulțămesc“ (Vers. 30)? De ce, sau prin ce char te împărtășești? spune-mi. «De darurile lui Dumnezeu, zice. Căci charul lui este atât de mare, încât poate să-mi facă sufletul nepătat și mai presus de orice spurcăciune. Dupre cum soarele își sloboade razele sale asupra multor spurcăciuni și apoi iarăși și le retrage tot curate, tot așa și noi, ba încă chiar mai mult, învârtindu-ne în mijlocul lumii, vom rămânea curați, dacă vom voi, chiar de am aveă cea mai mare deprindere în răle». Așa dară de ce sunt eu împiedecat, zici tu, de a mă duce la asemenea ospețe? De sigur nu fiindcă voiu deveni necurat, — să nu fie — ci pentru fratele meu și ca nu cumvă să mă fac părtaș demonilor, sau să fiu judecat de cel necredincios. Prin urmare aici nu natura lucrurilor mă face necurat, ci neascullarea și dragostea cătră demoni; cu alte cuvinte numai intențiunea face pe un lucru spurcat. Dară oare ce va să zică: „Pentru ce mă hulesc (sunt hulit) de care eu mulțămesc“? «Eu, zice, mulțămesc lui Dumnezeu că m'a făcut atât de înalt și mai presus de umilința Judeicească, că de nicăiri nu sunt vătămat; — dară Elinii neștiind filosofia mea, bănuiesc cu totul dincontra, și zic că «creștinii iubesc cele ale noastre, și deci sunt niște ipocriți, fiindcă de și cu

buzele defaimă pe demoni și pe idoli, totuși de fapt aleargă la mesele lor — decât care ce ar putea fi oare mai lipsit de cunoștință? — Așa dară îi (creștinii) au ajuns la asemenea credință nu din cauza adevărului ce este în ea, ci din cauza ambițiunii și a iubirei de stăpânie».

«Deci, zice apostolul, câtă lipsă de minte n'ar fi, dacă ași deveni cauza hulei pentru aceste lucruri dobândite dela Dumnezeu, încât îi și mulțămesc»? Dară oare mai spune, zice, Elinul și acum, când te vede că nu te interesezi și nici nu cercetezi cu amănunțime? Nici de cum, fiindcă nu toate sunt pline de cărnuri jărtfite idolilor, ca să bănuiască așa ceva, și nici el nu mănâncă din ele ca din jărtfe idolești. «Deci, nu mai cercetă de lucruri prisoselnice, și nici dacă îți se spune că sunt jărtfe idolești, să te împărtășești din ele. Căci Christos ți-a dat ție char, și te-a făcut înalt și mai presus de orice vătămare, nu ca să auzi grăind de rău, nu ca după ce-ai primit atâtea dela el, încât e demn de a-i mulțami, tu să vatămi pe alții până a și huli». De ce nu spui Elinului, că și mănânci, și nici nu te vatămă, și că faci aceasta nu ca cum a-i iubi pe demoni? Pentru că nu-l vei putea convinge, chiar de i-ai spune de mii de ori, fiindcă este neputincios și războinic. Dacă tu n'ai putut convinge pe fratele tău, apoi cu atât mai mult pe Elin care îți este dușman. Dacă fratele tău creștin și încă este stăpânit în cugetul său de jărtfele idolești, apoi cu atât mai mult cel necredincios. «Dară, zici tu, de ce avem nevoie de atâtea vorbe, fiindcă și pe Christos l-am cunoscut și-i mulțămim; dară dacă Elinii îl hulesc, apoi noi trebuie a fugi de el»? Să nu fie una ca aceasta, iubitule, căci nu este tot una. A fi hulit Christos de Elini, este un mare câștig pentru noi, pe când de a mânca sau de a nu mânca nu este absolut nimic. De aceea preîntimpinând el zice: „nici de vom mânca ni prisosește, și nici de nu vom mânca ni lipsește“ (Cap. 8, 8). Și afară de aceasta el a hotărât că, asemenea oștei trebuiesc încunjurate, așa că trebuie a fugi de ele nu numai pentru aceasta, ci și pentru alte cauze pe care le-a spus.

„Deci, ori de mâncați, ori de beți, ori alt ceva de faceți, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceți“ (Vers. 31). Ai văzut cum dela mănăcări

el a adus sfătuirea în mod general, ca astfel să ni dea cea mai bună regulă de viață, aceia adevă de a se slăvi Dumnezeu prin toate acțiunile noastre?

„Fără sminteală fiți, și Judeilor și Elinilor, și bisericii lui Dumnezeu” (Vers. 32), adevă «nimănui să nu dați nici o pricină, fiindcă și fratele tău se scandalizază, și Judeul mai mult încă te va urî și te va grăi de rău, și Elinul deasemenea te va ridiculiza ca iubitoriu de pântec și ipocrit. Nu numai pe frați nu trebuie a-i atinge, ci chiar și pe Elini sau pe cei deafară, în cele principale. Că dacă noi suntem lumină, și aluat, și luminători, și sarea pământului, apoi atunci trebuie de a lumina pe alții, iară nu a-i întuneca, a-i ținea strânși, iară nu a-i dezlega, a atrage cătră noi pe cei necredincioși, iară nu a-i lua pe fugă. Deci, de ce alungi pe cei ce trebuie a-i atrage? Fiindcă și Elinii se minunează când ne văd pe noi întorcându-ne îndărăt în de aceasta, căci nu știu cugetarea noastră, și nici nu știu că sufletului a devenit mai pre sus de orice spurcăciune simțită. Deasemenea și Judeii, precum și cei mai slabi dintre frați, aceiași vor crede». Ai văzut câte cauze a pus înainte, pentru care trebuie a fugi de jârțile idolești? Pentru că acest fapt este fără nici un folos; fiindcă este de prisos, fiind că este spre vătămarea fratelui, spre hulă Judeului, Elinului spre învinovățire, pentru că nu trebuie a fi în contact cu demonii, și fiindcă faptul acesta este un felu de idolatrie, de aceia trebuie a fugi de el. Apoi fiindcă a spus: „Fără sminteală fiți” și i-a făcut răspunzători și de vătămarea Elinilor și a Judeilor, și prin urmare eră aspru ceia ce ei spuneă, — privește cum face vorba lui ușoară, și bine primită, punându-se pe sine la mijloc și zicând:

„Precum și eu intru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci al celor mulți, ca să se mântuească” (Vers. 33). „Fiți mie următori, precum și eu lui Christos” (Cap. 11, 1). Aceasta este regula creștinului celui desăvârșit, aceasta este norma sigură și exactă, aceasta este culmea cea mai înaltă de perfecțiune: de a căută de interesul comun, ceia ce și el arătând a zis: „precum și eu lui Christos”. Nimic nu poate face pe cineva de a fi următor sau imitator al lui Christos, ca a se îngriji de fratele și aproapele

său. Dară chiar de ai posti, sau te ai culcă jos pe pământ, sau te-ai sugrumă pe sine-ți, însă de aproapele tău nu te îngrijăști, n'ai făcut atunci nici un lucru mare, căci purtându-te astfel, tu ai stat încă și mai departe de această imagină. «De și lucrul acesta este folositor dela natură chiar aici, adevă de a se depărtă cineva de jârifele idioești, eu am făcut multe, zice, și din cele nelolositeare, ca de pildă, că am tăieat împrejur; am jârffit. Toate acestea, dacă le-ar examina cineva prin ele însăși, ar vedea că perd pre cei ce le îngădue, și-i fac de a cădeă din mântuire, — și cu toate acestea eu le-am suferit și acestea pentru folosul rezultat din ele. Dară aici nu este nimic din acestea. Acolo dacă nu-și apropie cineva folosința aproapelui, și nu lucrează pentru alții, atunci faptul devine vătămător, — pe când aici chiar de n'ar fi nimeni care să se scandalizeze, totuși și atunci trebuie a se depărtă de cele oprite. N'am suferit numai cele vătămătoare, ci și pe cele anevoioase. „Alte biserică, zice, am jârffit, luând de cheltuicală spre a sluji vouă“ (II. Cor. 14, 8), și de și îmi eră slobod de a mânca fără a lucra, eu totuși n'am căutat aceasta, ci mai de grabă am preferat de a muri de foame, decât de a scandaliză pe altul». De aceia și zice: „Întru toate tuturor plac“, adevă: «chiar de ar trebui să fac ceva nelegiuit, obositor și primejdios, eu toate le a-și răbdă în interesul altora». Fiind mai presus de toți în luarea aminte la cele legiuite, iată că apostolul a devenit mai pre jos de toți în privința pogorământului sau a concesiunilor ce face.

¹⁾ Când tu nu împarți folosul cu alții, nici un succes mare nu vei putea avea. Aceasta o dovedește cel ce a adus înapoi talantul întreg, și a fost tăiat în două fiindcă nu l-a înmulțit. Deci, și tu, frate, chiar de ai stă nemâncat, chiar de ai dormi pe pământ, chiar de ai mânca cenușă și ai plânge într'una, însă cu nimic nu vei folosi pe altul, nimic mare n'ai făcut. Fiindcă chiar și pe bărbații aceia mari și puternici din vechime, aceasta mai cu samă i-a făcut însemnați. Cercetează cu amănunțime vieța lor, și vei vedea lămurit, că nimeni pe

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie a face totul, nu în interesul nostru, ci al aproapelui, și că tip al acestei virtuți este Moisi, și David, și apostolul Pavel. (*Veron.*)

atunci nu se gândea la ale sale, ci fiecare la ale aproapelui, pentru care au și strălucit atât de mult. Căci și pe timpul lui Moisi multe și mari minuni și semne s'au făcut, însă nimic din acestea nu l-a făcut atât de mare și slăvit, ca aceea fericită voce, pe care a adresat-o lui Dumnezeu, zicând: „De li vei iertă lor păcatul, iartă-i, iară de nu, apoi șterge-mă și pe mine din cartea vieței“ (Exod. 22, 32). Tot astfel a fost și David, pentru care și zicea: „Eu păstorul am greșit, și eu am făcut rău, dară aceștia ce au făcut? Fie mâna ta asupra mea și asupra casei tatălui meu“ (II Impărați 24, 17). Tot așa și Abraâm nu căuta interesul său, ci al celor mulți. De aceia se și expunea primejdiilor, și ruga pe Dumnezeu nu pentru cea ce i se cuvenea lui. Aceștia au strălucit în acest mod, dară tu gândește-te și cum s'au vătămat cei ce au căutat numai de ale lor. În adevăr, că nepotul acestuia fiindcă a auzit: „De vei merge tu spre dreapta, eu mă voi duce spre stânga“ (Facere 13, 9), apoi alegându-și partea, și-a căutat numai de interesul său, dară nu l-a găsit, fiindcă țara lui a fost arsă cu foc din ceriu, iară cea a lui Abraâm a rămas neatinsă. Ionă deasemenea fiindcă nu căuta de interesul celor mulți, ci numai de al său, s'a primejduit de a se perde chiar; cetatea Ninevitenilor a rămas pe loc, iară el se zbătea, se zbuciumă și se afundă în valurile mării, și numai când a căutat de interesul celor mulți, a găsit și pe al său. Tot așa și Iacob necăutând în turmele de oi propriul său interes, s'a bucurat pentru aceasta de un mare belșug. Deasemenea și Iosif căutând de interesul fraților săi, a aflat pe al său. Căci fiind trimis de tatăl său, el n'a zis: «De ce să mă duc? N'ai auzit că din cauza vedenicii și a visurilor îi (frații) au uneltit de a mă învinovăți și a mă pierde, și mă găsesc vinovat fiindcă tu mă iubești? Ce nu vor face cu mine avându-mă în mijlocul lor»? Nimic din acestea nu a spus și nici nu a gândit, ci a preferat înaintea tuturor slujirea fraților săi. De aceea s'a și bucurat după aceasta de toate bunurile, care i-au și făcut foarte slăvit și strălucit. Tot așa și Moisi — căci nimic nu ne împedecă de a vorbi de el și de a doua oară, și a vedea cum el trecea cu vederea pe cele ale sale, și căuta numai pe ale al-

tora. Acesta fiind crescut în palatele împărătești, fiindcă a considerat ca o bogăție mai mare decât toate bogățiile Egiptenilor hațjocora lui Christos, apoi aruncând din mâinile sale totul, s'a făcut părtaș rălelor ce le îndurau Ebreii, și nu numai că el nu s'a robit, ci și pre aceea i-a scăpat din robie. Mari în adevăr sunt aceste fapte, și vrednice de o purtare îngerească, însă faptele lui Pavel au întrecut pe toate celelalte.

În adevăr, iubiților, că toți ceilalți de pe atunci părăsindu-și bunurile lor, preferau de a se împărtăși cu rălele aproapelui, dară Pavel a făcut încă și mai mari decât acestea. El n'a voit numai de a se împărtăși din nenorocirile altora, ci preferă chiar de a fi în cele mai de jos răle, numai alții să se găsească în cele mai mari bunuri. Nu este acelaș lucru: de a fi în dezmerdări, și după ce arunci la o parte dezmerdările, să fii în suferință, cu găsindu-te însuți tu în suferinți, pe alții să-i faci a se bucura de liniște și cinste. Aici, deși este mare lucru de a schimba cele bune cu cele răle pentru binele fratelui, totuși faptul are în sine și oarecare mângâiere, fiindcă ai părtași în nenorociri, — dară de a voi numai tu să te găsești în suferinți, pentruca ~~alți să se bucare de cele bune, aceasta de sigur că n'a~~ putut ieși decât dintr'un suflet întinerit, și din cugetul fericitului Pavel. Și nu numai prin aceasta, ci și prin altă superioritate cu mult mai mare Pavel întrece pre toți cei vorbiți mai sus. Abráam, de pildă, cum și ceilalți toți se aruncau în primejdii în vicașa aceasta, și apoi toți în general cereau moartea, pe când Pavel cerea să cadă chiar și din slava vieței viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune și a treia superioritate a lui Pavel. Și care este aceasta? Că unii dintre Ebrei, deși poate stăteau în fruntea celor ce meșteșugau multe neajunsuri, dară căroră li eră încredințată povățuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petrecea cu dânșii ceia ce s'ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu, — dară iată că Pavel voiă să fie anathema pentru dânșii, deși nu-i eră încredințată lui privigherea și îngrijirea de dânșii, fiindcă el a fost trimis ca apostol al neamurilor.

Ai văzut măreție de suflet și înălțime de cugetare întrecând chiar înălțimea ceriurilor? Pe acesta dec răvnește-l, iară de nu poți, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfel vei găsi interesu

tău, dacă vei căuta pe al aproapelui. Astfeliu că dacă te lenevești de a te îngriji de fratele tău, cel puțin înțelegând că altfeliu nu te vei putea mântui, lipește-te de dânsul și de interesele lui. Sunt de ajuns chiar și cele spuse de a ne convinge, că altmintrelea nu este cu puțință de a găsi interesul nostru. Dară dacă voești a afla aceasta și din exemplele obișnuite, apoi gândește-te că dacă de pildă ți s'ar aprinde casa, iară cei ce locuiesc în apropiere, gândindu-se numai la interesele lor, nu ar sări în ajutor, ci încuindu-se în case ar stă ascunși, de teamă ca nu cumva intrând cineva să dosască ceva din casă; — gândește-te, zic, câtă pedeapsă nu vor suferi? Fiindcă chiar focul aruncându-se asupra caselor lor, li va arde totul, și aceasta fiindcă nu au înțeles interesul lor, au prăpădit, pe lângă cele ale aproapelui, și cele ale lor: Căci Dumnezeu voind de a lega pe oameni unii de alții, a pus o astfeliu de nevoie în împrejurările ce ne leagă, încât de interesul aproapelui se leagă și interesul nostru, și întreaga lume astfeliu este compusă. De aceia și în corabie, dacă căpitanul lăsând în timp de furtună interesele celor mulți și-ar căuta numai de ale sale, apoi iute se va scufundă și el împreună cu cei dinăuntru. Deasemenea și meșteșugurile, dacă și-ar căuta fiecare de interesul său, apoi vieța nu ar putea sta, și nici meșteșugul care caută aceasta. De aceia și agricultorul nu samănă numai atâta grâu, pe cât i-ar ajunge lui, fiindcă iute s'ar perde și pe dânsul și pe alții, ci caută de interesele celor mulți. Tot așa și ostașul nu înfruntă primejdiile ca să scape numai el, ci ca să pună în siguranță și cetățile, și cetățenii din ele. Incă și neguțitorul nu aduce atâta marfă pe câtă îi trebuie lui, ci pe câtă trebuie și altora. Dară dacă ar zice cineva «că fiecare face de acestea, nu gândindu-se la interesul meu, ci la al său, căci și banii sunt ai lui, și câștigând siguranță și slavă, el toate acestea le face — încât că căutând de interesul meu, caută de al său», — apoi aceasta tocmai o zic și eu, și ași fi dorit s'o aud mai de demult; pentru aceasta am făcut și atâta vorbă, ca să arăt că atunci își caută aproapele de interesul său, când se gândește la interesul tău. Fiindcă altmintrelea oamenii n'ar fi suferit ca să caute și să îngrijască de ale aproapelui, dacă nu s'ar afla în această nevoie, apoi de aceia Dumnezeu a conlegat și împerecheat aceste nevoi, încât n'a lăsat ca cineva să-și caute mai 'ntăi interesul său, dacă.

nu se conduce de interese străine. Aceasta de sigur că nu este lucru omenesc, adevărat de a alerga în interesul aproapelui, iară de aceasta trebuie a ne convinge dacă nu de aici, cel puțin din cele rânduite de Dumnezeu. Nu este cu putință de a te mântui în alt mod; iubitule; și chiar de ai ajunge la cea mai înaltă filosofie, iară de cei pierduți neglijezi, nu vei câștiga înaintea lui Dumnezeu nici un curaj. Și de unde se învederează aceasta? Din cele ce a spus fericitul Pavel, zicând: „De ași împărți averile mele; și de ași da trupul meu ca să se ardă, iară dragoste nu am, nimic nu folosesc“ (Cap. 13, 3). Ai văzut ce cere Pavel dela noi?—deși cel ce împarte averile nu caută ale sale, ci pe cele ale aproapelui. «Dară nu este de ajuns numai aceasta, zice: ci eu voiesc ca să se facă acest lucru cu sinceritate și multă simpatie. De aceia a și legiuit așa Dumnezeu, ca astfel să ne ducă la legătura dragostei».

Deci, când Pavel cere o așa măsură în dragoste, iară noi nu acordăm nici cea mai mică, apoi de ce iertare vom fi vrednici? «Dară, zici tu, cum de a vorbit Dumnezeu lui Lot prin ingeri, zicând: „Grăbește ca să te mântuești acolo“ (Facere 19, 22)? Dară spune-mi, când a spus acestea, și de ce? Când pedeapsa căzuse asupra lor, și nu că trebuia a se îndreptă, ci fiindcă erau descurajați și sufereau de o boală nevindicabilă, și atât cei bătrâni, cât și cei tineri alergau la aceleași desfrânări, și trebuia de a fi arși de viu, — și, în fine, chiar în acea zi când trăsnetele urmă a-i dobori. De altmintrelea nici nu sunt spuse acestea pentru răutate și virtute, ci pentru plaga dumnezească ce căzuse asupra lor. Căci, în adevăr, ce trebuia să facă? spune-mi; să stea pe loc și să primească pedeapsa, și să fie ars de viu, fără că să poată folosi cu ceva pe aceia? Dară aceasta ar fi fost cea mai de pe urmă prostie. Nici eu nu spun că trebuie de a suferi cineva pedeapsă fără scop, și fără hotărârea lui Dumnezeu, dară când un om trăiește în răutate, atunci poroncesc de a se îndreptă, și de voiești să o faci aceasta pentru aproapele, iară de nu, apoi cel puțin pentru interesul tău. Cel mai bun lucru este să o faci pentru interesul aproapelui, dară dacă poate încă n'ai ajuns la acea înălțime a virtutei, cel puțin pentru tine fă-o. Nimeni, deci, să nu caute interesul său, ca să găsească acel interes, și cugetând

că nici lipsa averilor, nici mucenia, și nici alt-ceva de acest fel nu ne va putea apăra, dacă nu vom avea cu noi cea mai înaltă dragoste. Această dragoste, deci, să o avem înaintea tuturor celorlalte, ca astfel printr'ansa să ne bucurăm și de bunătățile prezente ca și de cele viitoare făgăduite nouă. Căroră fie ca cu toții să ne împărtășim prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

„Iară vă laud pre voi fraților, că de toate ale mele vă aduceți aminte, și precum am dat vouă cele date (predaniile), așa le țineți“ (Cap. 11, 2).

Complectând vorba despre jărțile idolești, precum se cuvenea, și făcând-o mai desăvârșită decât toate celelalte, trece mai departe la o altă chestiune, care deși era un păcat, însă nu așa de mare. Cea ce am fost zis mai sus, aceasta o spun și acum; că nu înșiră dela o altă învinovățirile cele mari, ci punându-le în ordinea cuvenită, la mijlocul lor introduce pe cele mai ușoare, îndemnându-i numai cu asprimea cuvântului rezultat din neconținută certare făcută auditorilor. De aceea, cea ce este mai grozav decât orice, adică vorba despre înviere, o pune tocmai la urmă. Acum însă el păsește la altă chestiune mult mai ușoară, zicând: „Vă laud pre voi fraților, că de toate ale mele vă aduceți aminte“. Când păcatul era știut și mărturisit de toți, el și acuză cu putere, în același timp și amenință, dară când este indoelnic, el mai întâi îl pune de față și după aceea ceartă. Păcatul cel mărturisit el îl ridică mai sus, iară pe cel indoelnic îl arată ca mărturisit. De exemplu: curvea era un păcat mărturisit, și de aceea nu era nevoie de a arată că acesta este un păcat, ci numai cât arată mărimea acestui păcat, iară vorba o aducea prin comparațiune. Și iarăși a judecă pe alții este de sigur un păcat, însă nu ca cel dinainte, și de

ceia îl introducea în vorbă și-l dezvoltă. Chestiunea ărtfelor idolești eră un păcat de care mulți se îndoeau, i cu toate acestea eră cel mai mare rău, pentru care i dovedește că este păcat, și chiar îl ridică în cursul vorbirii. Când însă face aceasta, el nu numai că îndărtează pe cineva de la facerea aceluia păcat, ci încă l duce și la cele contrare păcatului aceluia. Așa, de pildă, el n'a spus numai că nu trebuie a curvi, ci încă că este revoic de a arăta și o mare sfinjenie, pentru care a și îndăogăt: „Slăviți dară pe Dumnezeu în trupul vostru și în sufletul vostru“. Deasemenea zicând că nu trebuie a fi cineva înțelept cu înțelepciunea lumii aceștiea, el nu se mulțămeste numai cu aceasta, ci încă poroncește de a se face și nebun. În alt loc sfătuind pe credincioși de a nu judecă și nici de a nedreptăți, mai departe el răstoarnă și expresiunea a judecă, și sfătu-este nu numai de a nu nedreptăți, ci încă de a fi nedreptătit, adecă de a suferi nedreptatea. Tot așa și de ărtfele idolești vorbind, n'a spus numai că trebuie a fugi de cele împedecate, ci încă chiar și de cele slobode, dacă devin spre scandal; — și a nu atinge nu numai pe frați, ci nici chiar pe Elini sau Ebrei. „Fără de smin-teală fiți, zice, Iudeilor și Elinilor, și bisericei lui Dumnezeu“.

Complectând, deci, întregul cuvânt despre toate acestea, deodată trece cu vorba la alt păcat. Și care eră acel păcat? Femeile pe deoparte se rugau în biserica și profetizau cu capul descoperit — căci pe atunci femeile profetizau — iară pe dealtă parte bărbații purtau părul lung, ca uniia ce petreceau în filosofie, și când se rugau prin biserici sau profetizau își acopereau capul, iară amândouă aceste abateri erau din legile Efinilor. Deci, fiindcă pentru toate acestea el îi sfătuisse dejă fiind de față, și poate că uniia au ascultat, iară alții nu au crezut, de aceia apostolul, ca un adevărat doctor, vine și prin prezenta epistolă, și îndreaptă acest păcat. Cum că el îi sfătuisse dejă fiind față acolo, se poate vedea din cele ce spune în exordul acestui capitol. În adevăr, de ce oare nespunând nimic de aceasta în cursul epistolei până aici, deodată dela alte păcate sare și zice: „Vă laud pre voi, că de toate ale mele vă aduceți aminte, și precum am dat vouă cele

date (predaniile) așa le țineți? Ai văzut dară, că unuia au ascultat, și pe aceștia îi laudă, iară alții n'au ascultat, pe cari îi și îndreaptă prin cele ce urmează, zicând: „Iară de se vede că este cineva prigonitor (iubitoriu de ceartă), noi obiceiul ca acesta n'avem, nici bisericile lui Dumnezeu“ (Cap. 11, 16)? Dacă atât pe unuia din cei cu fapte bune, cât și din cei cu fapte răle, pe toți îi-ar fi supus aceleași învinovățiri, apoi pe unuia îi-ar fi făcut mai îndrăzneți, iar pe ceilalți mai trândavi, — pe când acum lăudând și aprobând pe unuia, iară pe alții înfruntându-i, pe aceia mai mult i-a mângâiat, iară pe cei din urmă i-a făcut să se rușineze. Invinovățirea de sigur că chiar prin sine însăși este în deajuns pentru a îmboldi pe cineva, dară când încă se pune și în paralel cu cei ce sunt lăudați și cu fapte bune, apoi atunci și boldul este mult mai înțepătoriu și mai puternic.

Deastă dată, însă, el începe nu cu învinovățiri, ci cu laude, și încă cu laude mari, zicând: „Vă laud pre voi, că de toate ale mele vă aduceți aminte“. Acesta este obiceiul lui Pavel, căci chiar în lucruri mici el împletește laude mari, și aceasta o face nu ca să-i lingușască — să nu fie una ca aceasta, căci cum ar fi fost cu puțință să facă așa, el care nu doreă nici averi, nici slavă, și nici altceva de acest felu? — ci le face toate acestea pentru mântuirea lor. De aceia chiar și înalță această laudă, zicând: „Vă laud pre voi, că de toate ale mele vă aduceți aminte“. Care sunt acele toate? — fiindcă vorba lui deastădată este ca bărbații să nu se roage cu capul acoperit și purtând păr lung, iară femeile să nu stea în biserică cu capul dezvălit. Dară duple cum am fost zis, el se întrece în laude, făcându-i prin aceasta mai cu multă bunăvoință. De aceia și zice: „că de toate ale mele vă aduceți aminte, și precum am dat vouă predaniile, așa le țineți“. Așa dară el li predă atunci multe și nescrise, ceia ce și în alte părți o arată de multe ori. Atunci de sigur că li-a predat ceva verbal, iară aici el pune și pricina pentru care li-a predat. Cu chipul acesta el făcă mai puternici pe cei ce ascultau, în același timp doborâ și trufia celor îndărătnici.

Dară apoi nici nu zice: «că voi ați ascultat, iară ceilalți s'au împotrivit», ci fără nici-o bănuială, așa zicând, prin cele ce urmează lasă a se înțelege aceasta din cele ce spune: „Și voesc să știți voi, că atotbărbatul capul este Christos, iară capul femeii este bărbatul, iară capul lui Christos, Dumnezeu“ (Vers. 3). Și această este explicația pricinii, sau a etiologiei, pe care o și pune aici, făcând cu mai multă băgare de samă pre cei slabi. Credinciosul chiar de este puternic, și nu are nevoie de cuvânt și de pricină, sau de cauză, precum se cere, în lucrurile ce i s'a poroncit a le face, el se mulțamește numai cu predania, — pe când cel slab, când află și cauza, apoi cu mai multă râvnă păstrează cele vorbite, și se supune lor cu mai multă bună voință. De aceea nici n'a spus cauza, până ce mai întâi n'a văzut poronca lui nesocotită și călcată în picioare. Și care este acea cauză? „Atotbărbatul, zice, capul este Christos“. Așa dară și al Elinului? Nici decum, fiindcă dacă suntem trupul lui Christos și mădulări din parte, și cu acestea este capul acela al nostru, apoi este învederat, că al celor ce nu sunt în acest trup, și nici nu țin loc de mădulări, nu poate fi el cap. Așa dară când el zice: „atotbărbatul“, trebuie a se subînțelege „credincios“. Ai văzut cum el pretutideni atâță pe auditoriu cu exemple de sus? Căci și când vorbește de iubire, și de umilință, și de milostenie, tot de acolo își trăgea exemplele.

„Iară capul femeii este bărbatul, iară capul lui Christos, Dumnezeu“. Aici se repăd asupra noastră ereticii, închipuindu-și din cele vorbite oarecare micime sau imputinare a Fiului lui Dumnezeu, dară singuri se prind în vorbe. Că dacă capul femeii este bărbatul, apoi acest cap este de o ființă (*δυσόμοτος*) cu trupul, și prin urmare și capul lui Christos fiind Dumnezeu, este învederat că Fiul este de o ființă (*ὁμοούσιος*) cu Tatăl. «Dară, zic ereticii, noi nu voim a arătă că nu este de aceeași ființă, ci că este stăpânit». Deci ce am putea răspunde aici? Că mai cu samă când se spune ceva înjositoriu fiind el îmbrăcat în trup, atunci ceia ce se vorbește nu este spre înjosirea Dumnezeirei, ci spre arătarea iconomieii. Dară spune-mi, cum voiești acum a scoate acest fapt de aici? «Că precum bărbatul stă-

pânește pe femeie, zice, așa și Tatăl stăpânește pe Christos. Deci, după cum Christos stăpânește pe om, așa și Tatăl stăpânește pe Fiul»—„Căci, zice, atot bărbatul capul este Christos“. Dară cine ar putea primi vre-o dată aceasta? Că dacă pe câtă depărtare este între noi și Fiul, tot pe atâta este între Tatăl și Fiul, apoi poți pricepe în câtă înjosire îl pui pe Fiul. Așa că nu în același feliu trebuie a fi examinate de noi toate cu privire la persoana lui Dumnezeu, de și poate se vorbește în același feliu, ci trebuie a se acordă lui Dumnezeu oarecare superioritate, și pe atâta pe cât se cuvine lui Dumnezeu. Că dacă nu i se acordă aceasta, apoi multe absurdități vei vedea izvorând de aici. Gândește-te bine. Capul lui Christos este Dumnezeu, capul bărbatului este Christos, iară al femeii este bărbatul. Deci, dacă în toate luăm capul la feliu, adică în aceeași însemnătate, apoi atunci Fiul este atât de departe de Tatăl, pe cât de departe suntem noi de dânsul. Dară și femeia pe atât de departe va fi de noi, pe cât suntem și noi bărbații de Dumnezeu cuvântul; și ceia ce este Fiul cătră Tatăl, aceia suntem și noi cătră Fiul, și femeia iarăși cătră bărbat. Dară cine ar îngădui una ca aceasta? Deci, în alt feliu înțelegi capul cu privire la femeie și bărbat, și nu ca cum îl înțelegi cu privire la Christos? Prin urmare și cu privire la Tatăl și Fiul în alt mod trebuie a înțelege. «Și cum se cuvine, zici, de a înțelege în alt mod»? După cauză. În adevăr, iubiților, că dacă Pavel ar fi căutat să spună de stăpânire, și de supunere, după cum zici tu, de sigur că nu ar fi adus la mijloc ca exemplu pe femeie, ci mai cu samă pe rob și stăpân. Că dacă și este supusă nouă femeia, însă este supusă ca femeie, iară nu ca roabă, ca una ce este slobodă și de aceeași cinste cu bărbatul. Deci, și Fiul dacă s'a și făcut ascultător Tatălui, s'a făcut ca Fiul al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu. Că după cum mai mare este supunerea Fiului cătră Tatăl decât a oamenilor cătră născătorii lor, tot așa și libertatea este mai mare. Că cele ale Fiului cătră Tatăl nu sunt mai mari și mai înșămnoate decât ale oamenilor, și nici cele ale Tatălui cătră Fiului mai mici. Că dacă noi admirăm pe Fiul că a fost ascultătoriu Tatălui până la moarte, iară moartea de cruce, apoi trebuie de a admira și pe Tatăl, că a născut un astfelu de Fiul, nu supus ca un rob, ci ca liber su-

punându-se și fiind împreună chibzuitor cu Tatăl, adecă sfetnic, — fiindcă sfetnicul nu este rob. Și când auzi zicându-se sfetnic, iarăși să nu-ți inchipui că Tatăl este lipsit de ceva, ci să te gândești numai la omotimiea, adecă la egalitatea în demnitate a Fiului cătră născătorul său.

Așă dară nu trebuie a pune înainte în toate ceia exemplul bărbatului și a femeii. Printre noi femeia cu drept cuvânt este supusă bărbatului, fiindcă isotimiea (egalitatea în cinste) aduce luptă, și nu numai pentru aceasta, ci și pentru amăgirea întâmplată la început. De aceia fiind creată din coasta lui Adam, ea nu imediat a fost supusă bărbatului, căci nici când a dus-o Dumnezeu la Adam nu a auzit spunându-i-se așă ceva, și nici bărbatul n'a zis ei altceva, decât că „aceasta este os din oasele mele, și carne din carnea mea“ — și nicăeri nu se spune de supunere, sau că i s'ar fi poroncit de Dumnezeu aceasta. Dară când ea a făcut o reă întrebuițare de puterea sa, și când cea făcută de Dumnezeu ca să fie de ajutoriu bărbatului s'a găsit că eră vicleană, apoi atunci a perdut totul; atunci a și auzit cu dreptate zicându-i-se: „Cătră bărbatul tău întoarcerea ta“. ¹⁾ Fiindcă eră natural ca păcatul acesta să războească neamul nostru omenesc — apoi Dumnezeu prevăzând răutatea diavolului, a îngărădit cu aceste vorbe pe femeie, și totodată a doborât prin această hotărîre și vrăjmășiea viitoare ce ar fi fost între dânsii din cauza acestei viclenii, și prin pofta cea înăscută într'ânsii a sfărâmat peretele cel din mijloc al vrajbei, adecă ura cea rezultată din păcat.

Dară vorbind de Dumnezeu și de ființa lui cea neprihănită, nimic de acestea nu se poate hănuî. Deci nu luă exemplele la feliu în toate, fiindcă și aiurea multe greșeli neertate vei întimpină de aici. Așă de pildă chiar în exordul epistolei zicea: „Toate ale voastre sunt, iară voi ai lui Christos, iară Christos al lui Dumnezeu“ (Cap. 3, 22. 23). Dară ce? Oare toate sunt deopotrivă ale noastre, și noi ai lui Christos, și

¹⁾ Notă. Edițiunea britanică are: „dupre bărbatul tău vor fi dorințele tale“ ceia ce exprimă mai clar ideia din acest pasaj. S'ar fi putut zice și altmintrelea: „cătră bărbatul tău scăparea lan“.

Christos al lui Dumnezeu? Nici de cum, ci chiar și celor foarte tâmpi deosebirea li este învederată, deși aceeași vorbă se spune și de Dumnezeu, și de Christos, și de noi. Deasemenea și aiurea numind pe bărbat cap al femeii, a adaos imediat: „Precum și Christos este cap bisericii, mântuitoriu și sprijinitoriu; așa este datoriu și bărbatul să fie față de femeia sa” (Efes. 6, 23, 24). Așa dară vom înțelege noi la feliu cele vorbite, atât aceste vorbe, cât și cele vorbite mai departe Efesenilor în această chestiune? Să nu fie, căci nici nu este cu puțință. Aceleași vorbe sunt zise și pentru Dumnezeu, și pentru oameni, însă nu au aceeași putere vorbite pentru Dumnezeu, ci într'un feliu trebuie a se înțelege unele și într'alt feliu celelalte, și nici iarăși toate înțelese pe dos, fiindcă atunci iarăși s'ar părea că au fost întrebuintate fără scop, și fără ca să ne putem folosi cu ceva din ele. Deci, după cum nu toate trebuie a se înțelege la feliu, deasemenea nici toate trebuie a fi scoase din discuțiune. Și pentru ca ceia ce spun să o fac mai lămurită, voi încercă să o desvălesc prin exemple. Christos de pildă se numește capul bisericii. Deci dacă nu voi lua, sau mai bine zis, dacă nu voi înțelege aici nimic omenesc, apoi atunci de ce mi se spune aceasta? Și iarăși dacă toate le voi lua, sau înțelege în senz omenesc, apoi multe absurdități vor urma de aici, — fiindcă capul este omiopat, adică tovarăș în suferințe cu trupul, și supus aceluiași împrejurări. Deci, ce anume trebuie a lăsa din această idee, și ce trebuie a lua? Trebuie a lăsa ceia ce am spus, și a lua numai ideia de unire exactă, eauza și stăpânirea cea dintâi, și nici acestea cum s'ar întâmplă, ci și aici trebuie a ne închipui ceia ce este mai mare, mai principal, și demn de Dumnezeu, căci atunci și unirea este mai sigură, și stăpânirea mai importantă și mai cinstită. Deasemenea ai auzit numindu-se fiu; dară nici aici să nu iei toate senzurile legate cu ideia de fiu, și nici pe toate să le scoți, ci să primești numai câte sunt demne de Dumnezeu, că adecă este de o ființă cu Tatăl, că dintr'ânsul s'a născut mai înainte de toți vecii, iară absurditățile care sunt rezultatul slăbăciunii omenesti, lasă-le pe pământ. Și iarăși, Dumnezeu se numește lumină; — dară vom primi toate oare câte sunt legate cu ideia luminei? Nici de cum, fiindcă lumina

aceasta văzută de noi dă loc întunecului, este îngredită în loc și în spațiu, este mișcată de o altă putere, și se întunecă, — cea ce nu ni este îngăduit nici măcar de a ne gândi în privința lui Dumnezeu. Dară nici nu scoatem pentru aceasta toate, ci vom lua noi și ceva din acest exemplu, vom lua zic luminarea noastră cea venită dela Dumnezeu, trăgând din ea izbăvirea noastră de întunec.

Acestea sunt zise cu privire la eretici. Dară trebuie de a examina cu amănunțime acest pasaj, căci poate ar fi cineva aici în nedumerire și s'ar întrebă în sine: ce anume păcat poate fi de a se ruga femeile cu capul descoperit, iară bărbații cu capul acoperit? Care anume păcat este, află de aici. Multe semne au fost date atât bărbatului cât și femeii deosebite unele de altele, unuia semne de stăpânire, celeilalte semne de supunere; pe lângă acestea femeia să-și acopere fața și capul, iară bărbatul să aibă capul descoperit. Deci, dacă acestea sunt semne sau simbole de stăpânire și de supunere, apoi amândoi păcătuiesc dacă confundă rolurile și buna orânduială, trecând pe deasupra poroncii lui Dumnezeu, și călcându-și regulile lor, bărbatul lăsându-se în mîcimea femeii, iară femeia resculându-se asupra bărbatului prin felul de a se înfătoșă. Că dacă nu este slobodă de a schimbă hainele, nici femeia de a îmbracă hlanidă (un fel de pardesiu), și nici bărbatul de a pune pe față farosul sau voalul, duple cum zice: „Să nu se îmbrace femeia cu haine bărbătești, nici bărbatul să nu se îmbrace cu haine femești“ (Deuter. 22. 5). cu atât mai mult încă nu trebuie a se schimbă. Toate acestea s'au fost legiuit de oameni, deși mai pe urmă le-au întărit și Dumnezeu, celelalte însă, — vorbesc adecă de a se acoperi și a nu se acoperi — sunt dela natură. Și când zic natură, înțeleg pe Dumnezeu, fiindcă cel ce a creat natura el este. Deci, când răstorni hotarele acestea, privește câtă vătămăre se face. Și să nu-mi spui că păcatul acesta este mic, căci este mare și prin sine însuși, fiindcă este nesupunere și neascultare. Dacă poate a fost mic, dară iată că acum a devenit mare, fiindcă este simbol a mari fapte. Cum că este mare, se vede din cele ce aduc atâta rânduială în neamul nostru omenesc, poroncind în lume și stăpânului și celui stăpânit. Astfelu că cel ce calcă

aceste regule, toate le confundă, și darul lui Dumnezeu îl trădează, în acelaș timp și cinstea dată lui de sus o aruncă jos la pământ, nu numai bărbatul, ci și femeia. Căci și pentru femeie este mare cinste de a-și ținea rânduiala și ordinea în care se găsește, după cum este și necinste când ea se răscoală contra acelei ordine.

De aceea apostolul a spus acest lucru de amândoi, zicând: „Tot bărbatul rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, își rușinează capul lui, și toată femeia rugându-se sau prorocind cu capul desvălit, își rușinează capul ei, că una este și aceeași ca cum ar fi rasă“ (Vers. 4. 5). Erau pe atunci, după cum am mai spus, și bărbați cari prorocseau, și femei care aveau acest char, ca de pildă fetele lui Filip, ca și altele mai înainte de acestea și după acestea, despre care și Prorocul zicea dela început: „și vor proroci, zice, fiii voștri, și fetele voastre vedenii vor vedea“ (Ioil 2, 28). Deci, pre bărbat nu-i silește de a fi în totdeauna cu capul descoperit, ci numai când se roagă. „Tot bărbatul, zice, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, își rușinează capul său“, — pe când pe femeie o obligă a fi cu capul acoperit întotdeauna. De aceea spunând: „și toată femeia rugându-se sau prorocind cu capul desvălit, își rușinează capul său“ — nu a stat numai aici, ci încă a și explicat cauza, zicând: „că una este și aceeași ca cum ar fi rasă“. Dară dacă a se rade este în totdeauna rușinos lucru, apoi este învederat că și a stă cu capul descoperit este rușinos în totdeauna.

Și nu s'a mulțămît numai cu aceasta, ci încă a mai adaos, zicând: „Pentru aceea datoare este femeia să aibă învălitoare pe cap, pentru îngeri“, arătând prin aceasta că ea nu numai în timpul rugăciunii trebuie a fi acoperită, ci într'una. Pentru bărbat el nu face vorbă de învălitoare sau acoperământ, ci numai de părul cel lung. A fi acoperit, numai atunci îl împedecă, când se roagă, iară a'și lăsa părul lung îl împedecă pentru totdeauna. De aceea după cum a zis

pentru femeie: „Că de nu se învălește femeia, să se tunde”, tot așa și pentru bărbat că: „deși lasă părul, necinste lui este”. N'a zis «dacă se acopere», ci „dacă și lasă părul”. De aceea încă dela început zicea: „Tot bărbatul rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, își rușinează capul lui”. N'a zis simplu «acoperit», ci „cu capul acoperit”, arătând că chiar dacă se roagă cu capul gol, însă dacă are părul lung, apoi este același lucru, ca și cum ar fi descoperit. „Căci părul este dat în loc de învălițoare”.

„Că de nu se învălește femeia, să se și tunde; iară de este lucru de rușine femeii a se tunde, sau a se rade, învălească-se” (Vers. 6) In exord cere ca femeia să nu aibă capul gol, iară mai departe el dă a înțelege că aceasta s'o facă într-una, zicând: „că una este și aceeași, ca cum ar fi rasă” și încă o cere aceasta cu toată îngrijirea și cu toată sânguința. Și nici n'a întrebuințat măcar expresiunea obișnuită *καλύπτειται* = a se acoperi, ci *κατακαλύπτειται* = a se învăli peste tot, a se ascunde de tot, în cât să nu se mai vadă pe nicăiri. Apoi atingându-se cu putere de acea femeie care nu ascultă, zice: „că de nu se învălește femeia, să se și tunde”, adică: «Dacă arunci acoperemântul cel prevăzut prin legea lui Dumnezeu, apoi atunci, zice, aruncă și pe acel dela natură». Dară dacă ar zice cineva: și cum ar fi rușinos pentru femeie, ceea ce pentru bărbat devine slavă? — apoi am putea răspunde, că faptul acesta de a se tunde femeia, nu numai că nu se urcă sau mai bine zis, nu numai că nu poate fi spre slava bărbatului, ci atunci femeia cade chiar și din propria sa cinste. A nu ști cineva ca să stea în hotarele legelor puse de Dumnezeu, ci a trece peste ele, nu numai că nu este o înaintare, ci chiar o împuținare. Dupre cum cel ce se bucură de bunurile străine și răpește cele ce nu sunt ale sale, nu și-a adaos nimic mai mult, ci încă le-a mai împuținat, încă a mai perdut și din ceea ce avea, ceea ce s'a întâmplat chiar și în raiu cu strămoșii noștri, tot așa și femeia nu numai că nu-și adaoage ceva din nobleța bărbatului deși va tunde părul, ci va perde până și podoaba femeii. Și nu numai de aici vine rușinea ei, ci și dela lăcomie. Deci

apostolul luând de bază necinstea mărturisită, și zicând: „iară de este lucru de rușine femeii a se tunde sau a se rađa”, — mai departe pune și hotărîrea sa zicând: „învălească-se”. Și n'a zis: «dese-și părul lung» sau «amândrească-se, fudulească-se cu el», ci „învălească-se”, legiuindu-le pe amândouă deodată, și țesându-le din toate părțile, atât prin cele legiuite, cât și prin cele contrare. «Acoperemântul capului (voaful) zice, și părul lung, este una și aceeași, precum și cea rasă pe cap este una cu cea care are capul gol și desvălit». „Că una este și aceeași, zice, ca cum ar fi rasă”. Dară dacă ar zice cineva «și cum este una, dacă aceasta are acoperemântul dela natură, pe când cea rasă n'are nici pe acesta»?—aici vom răspunde, că aceia a aruncat văful de pe cap cu intențiune, și astfel și-a lăsat capul gol, iară dacă nu este gol sau desbrăcat de păr, aceasta este a naturei, iară nu a sa. Astfel și cea tunsă are capul gol, și cealaltă deasemenea. De aceia a porocit de a fi acoperită dela natură, adecă a-și lăsa părul lung, ca de aici să se învețe a-și acoperi capul.

Mai departe apoi pune și cauza, cea ce am spus de multe ori, vorbind cu dânșii ca cu cei liberi. Deci, care este acea cauză? „Că bărbatul nu este datoriu să-și acopere capul, chipul și slava lui Dumnezeu fiind” (Vers. 7). Aceasta este o altă cauză. «Nu trebuie a-și acoperi capul nu numai fiindcă are de cap pe Christos, zice, ci și pentru că stăpânește pe femeie. Stăpânitorul trebuie a avea cu sine simbolul stăpânirii, când se prezintă înaltea împăratului. Deci, după cum nimeni dintre stăpânitori (arhonzi) n'ar cuteză a se prezenta înaintea celui ce poartă diademă fără cingătoare și fără blandă, tot așa și tu fără simbolurile stăpânirii, care sunt de a nu-ți acoperi capul și de a nu avea păr lung, să nu te rogi lui Dumnezeu, ca să nu te batjocorești nici pe tine, și nici pe cel ce te-a cinstit». Același lucru s'ar putea zice și de femeie, fiindcă și dânsa se batjocorește când nu poartă cu sine simbolele supunerii. „Iară femeia, zice, este slava bărbatului”. Deci, stăpânirea bărbatului este naturală. Apoi fiindcă a hotărît dejă, el pune iarăși raționamente și alte cauze, ducându-se până la întâia creațiune, și zicând astfel: „Că nu este bărbatul din femeie, ci femeia din

bărbat“ (Vers. 8). Dară dacă a fi din cinevă, aceasta este slava aceluia din care este, apoi cu atât mai mult când este icoană sau figură.

„Că nu s'a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat“ (Vers. 9). Iată aici a doua superioritate a bărbatului, sau mai bine zis, și a treia, și a patra. Întăia, că Christos este capul nostru al bărbaților, iară noi cap femeii; a doua, că noi suntem slava lui Dumnezeu, iară femeia este slava noastră; a treia, că nu noi suntem din femeie, ci femeia din noi; a patra, că nu noi suntem făcuți pentru femeie, ci femeia pentru noi. „De aceia datoare este femeia de a avea învălitoare pe cap“ (Vers. 10). De aceia, zice. Pentru ce anume? spune-mi. «Pentru toate cele ce am vorbit până acum, zice, și mai bine zicând, nu numai pentru acelea, ci și „pentru îngeri“, că dacă poate disprețuiești pe bărbat, cel puțin de îngeri te vei sfi». Așa dară, a se acoperi este semn al supunerii și al stăpânirii. Așa dară apostolul pregătește pe femeie de a căuta în jos, de a se sfi, și de ași țineă însușirea sa femeiască. Insușirea și cinstea celui stăpânit este de a rămâne în supunere. Bărbatul nu este silit de a face aceasta, fiindcă el este icoana stăpânului, pe când femeia cu drept cuvânt trebuie a face așa. Acum tu gândește-te la mărimea nelegiuirii, când fiind cinstit de Dumnezeu cu atâta putere, tu te necinstești pe sine-ți, răpind îmbrăcămintea femeii. Faci același lucru, ca și cum având diademă pe cap, tu ai asvârli-o, și în locul ei ți-ai pune un acoperământ de rob pe cap.

„Însă, nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul“ (Vers. 11). Fiindcă a dat până acum bărbatului multă superioritate, spunând că femeia este dintr'ânsul, că este pentru dânsul, și sub dânsul, apoi ca nu cumvă și bărbații să se îngâmfe mai mult decât trebuie, și nici pe ele să nu le înjosască peste măsură, privește cum adoage imediat îndreptarea, zicând: „Nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul“ «Nu cercetă numai pre cele dinainte, zice, și nici numai întâia creațiune, ci dacă vei căută la cele de după aceasta, fiecare dintr'ânșii (bărbat și femeie) este cauza celuiilalt, sau mai drept vorbind nu unul este cauza celuiilalt, ci

Dumnezeu este cauza tuturor». De aceea zice: „Nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul“.

„Că precum este femeia din bărbat, așa și bărbatul prin femeie“ (Vers. 12). N'a zis că este din femeie, ci iarăși „din bărbat“, fiindcă aceasta rămâne încă neștirbită la bărbat. Însă aceste isprăvi nu sunt ale bărbatului, ci ale lui Dumnezeu, pentru care a și adăogot: „și - toate dela Dumnezeu“. Deci, dacă toate sunt dela Dumnezeu, apoi atunci el poronțește acestea, și prin urmare, tu supune-te și nu contrazice.

„Întru voi înși-vă judecați: oare eu cuviință este femeia dezvălită să se roage lui Dumnezeu“ (Vers. 13)? Iarăși îi pune pe dânsii ca judecători a celor vorbite, după cum a făcut și cu jărtfele idolești, căci și acolo a spus: „judecați voi ceea ce spun“, iară aici: „Întru voi înși-vă judecați“. De și el lasă a se înfelege aici ceva foarte infricoșat, fiindcă batjocora aceasta se rapoartă la Dumnezeu, totuși n'a zis chiar așa, ci mai blând oarecum și mai enigmatic, zicând: „Cu cuviință este femeia dezvălită să se roage lui Dumnezeu“?

„Au nu și firea vă învață pre voi, că bărbatul de își lasă părul, necinste lui este, iar femeia de își lasă părul, slava ei este, de vreme ce este dat ei în loc de învălitoare“ (Vers. 14. 15)? După cum face în totdeauna, punând raționamente obștești, așa face și aici. Căci refugiindu-se la obiceiul comun, el ațită foarte mult pre cei ce așteptau să afle dela dânsul, ceea ce eră cu puțință de a afla și dela obișnuința comună, fiindcă niște astfelu de lucruri nici barbarilor nu sunt necunoscute. Și privește cum peste tot locul el face întrebuintare de cuvinte atingătoare. „Tot bărbatul rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, își rușinează capul lui“ și iarăși: „de este lucru de rușine femeii a se tunde, sau a se rade, învălească-se“, — și aici iarăși: „că bărtatul de își lasă părul, necinste lui este, iară femeia de își lasă părul, slava ei este, de vreme ce părul este

dat ei în loc de învălitoare“. «Dară, zici tu, dacă părul îi este dat în loc de învălitoare, de ce atunci trebuie a'și mai adaoge și altă învălitoare»? De aceia că ea trebuie a'și mărturisi supunerea nu numai prin simbol dela natură, ci și prin simbol dela intențiune, adevă deia vocea liberă. «Cum că trebuic de a te acoperi, zice, chiar natura apucând înainte, a legiuit așa. Deci, adaoge și cele dela tine, ca să nu se para că tu răstorni legile naturei, ceia ce este dovadă de o mare obrăznicie, fiindcă ne luptăm nu numai cu noi înși-ne, ci și cu natura». De aceia și pe Iudei învinovățându-i Dumnezeu, zicea: „Și ai omorât pre fiii tăi și pre fetele tale... aceasta este mai mult decât toate curviile și urăciunile tale“ (Iezechiel, 16, 20. 22). Deascmenea și pre cei dintre Romani cari căzuse în desfrânări Pavel îi ceartă, și ca să mărească încă acuzațiunea, zicea că acele fapte erau nu numai contra legeri lui Dumnezeu, ci chiar și contra naturei. „Au schimbat, zice, rânduieala cea firească întru ceia ce este împotriva firei“ (Rom., Cap. 1, 26)¹). De aceia și aici mănuește vorba tot în acest senz, arătând acelaș lucru, că nu legiuește aici nimic străin, și că chiar printre Elini nu toate înovațiile lor sunt contra naturei. Astfeliu și Christos arătând aceasta, zicea: „Câte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor“ (Math. 7, 12), arătând că nimic nou nu introduce.

„Iară de se vede că este cinevă prigonitoriu (iubitoriu de ceartă), noi obiceiii ca acesta n'avem, nici bisericile lui Dumnezeu“ (Vers. 16). Prin urmare, a se împotrivi cinevă acestora, adevă a contrazice, este a fi iubitoriu de ceartă și nici de cum om cu cugetare sănătoasă. Dară și dacă a făcut aici certarea atât de măsurată, totuși a pus în ea multă sfielă, ceia ce de sigur îi făcea vorba mai grea. «Noi, zice, nu avem o astelie de obișnuință, încât să ne certăm, să ne disputăm și să ne punem împotriva». Și nici n'a stat numai aici, ci încă a adaos: „nici bisericile lui Dumnezeu“, arătând prin aceasta, că cei ce nu se

¹) Notă. A se vedea Omilia V din «Comentariile epistolei către Romani», unde este biciuită admirabil pederastia.

supun, se împotrivesc și se războiesc cu întreaga lume. Dară deși atunci Corinthenii se certau, acum întreaga lume a primit și ține această lege, — căci atât de mare este puterea celui răstignit.

¹⁾ Dară mă tem ca nu cumvă unele din femei primind acoperământul sau vâul poruncit de apostol, să se găssască în fapte că sunt necinstite și dezvălitate în altfel. De aceia și lui Timotheiu scriindu-i, nu s'a mulțămît numai cu acestea Pavel, ci a mai adăos și altele, zicând: „Întru podoabă de cinste, cu sfielă și cu întreagă înțelepciune să se împodobească pre sine“ (I Timoth. 2, 9), că dacă nu este slobod de a avea capul descoperit, ci să poarte cu sine pretutindeni simbolul supunerii, apoi cu atât mai mult trebuie de a arată această supunere prin fapte. Astfelu, de pildă, cele întâi femei numeau domni pe bărbații lor, și li acordau în-tăetatea. «Dară, zici tu, și bărbații își iubeau pre femeile lor». Știu și eu, și nu sunt în necunoștință, dară când noi te sfătuim pentru cele ce se cuvin ție a face, tu nu te gândi la ale lor. Căci și când noi sfătuim pe copii de a se supune părinților, zicând că așa este scris: „Cinstește pre tatăl tău și pre muma ta“ (Efes. 6, 2) dânsii ni răspund: «dară spune și mai departe, unde se zice: „Și voi, părinților, nu vă urgisiți pre fiii voștri întru mânie“ (Ib. 4). Și slugilor de-asemena când zicem că este scris de a se supune stăpânilor lor, și a li sluji nă numai înaintea ochilor, și acele iarăși vor pretinde dela noi ca să sfătuim și pre stăpâni cele ce se cuvin, căci și acelora li-a poruncit Pavel „de a slăbi îngrozirea“. Inșă nu facem așa și nici nu cerem cele poruncite altora, când noi suntem învinovați pentru ale noastre, fiindcă chiar de ai luă vr'un tovarăș la crimele tale, prin aceasta nu te vei scăpa de vinovăție, — ei te gândește numai la un lucru: cum să scapi de păcatele tale. Căci și Adam a dat vina pe femeie, și aceasta iarăși pe șarpe, inșă aceasta n'a scăpat nici pe unul dintrânsii. Nici tu dară să nu-mi spui acum aceasta, ci, sârguește-te cu toată recunoștința de a procura bărbatului ceia ce i datorești. Fiindcă

¹⁾ *Partea morală.* Despre aceia că trebuie a suferi neajunsurile sau defectele femeilor, și că nu trebuie a le maltrată. (*Veron*).

și cu bărbatul tău când vorbesc, eu îl sfătuesc de a te iubi și a te îngriji, și nu-l las de a aduce la mijloc legea privitoare la femeie, ci îi cer ca să facă ceia ce este scris pentru dânsul. Deci, și tu uită-te numai la datorii ce te privesc, și fă-te supusă și blândă celui cu care viețuiești. Și dacă tu ești supusă bărbatului pentru Dumnezeu, apoi atunci să nu-mi spui de cele ce trebuiesc a se face de dânsul, ci de cele pentru care te-a făcut răspunzătoare legiuitorii, și numai acelea să le îndeplinești cu toată exactitatea. Aceasta mai cu samă este a se supune cineva lui Dumnezeu, adevă de a suferi chiar și pene contrare, și a nu pune în mișcare legea la fiecare pas. De aceia iubind pre cel ce te iubește, nu se pare că faci vreo faptă mare, pe când iubind pre cel ce te urăște, unul ca acesta mai cu samă este cel ce se încununează. Cam în acest fel și tu gândește-te, că dacă suferi pe bărbatul tău care este greoiu, apoi atunci vei primi o cunună strălucită, — pe când dacă el va fi liniștit și blând cu tine, apoi pentru ce să-ți dea Dumnezeu cunună și răsplata?

Acestea le vorbesc nu ca poroncind bărbatului de a se încuraja peste măsură față de femeie, ci ca să conving pe femei de a-și suferi pe bărbați, chiar când sunt prea curajoși față de ele. Când fiecare se grăbește de a-și îndeplini ale sale, apoi iute vor urma și cele ale aproapelui. De pildă: când femeia este pregătită de a suferi pe bărbat, fie el cât de aspru, când bărbatul nu batjocorește pe femeie, fie ea cât de mișarcă, atunci toate sunt liniștite, și sălaş apărat de orice valuri. Tot așa eră și pe timpul celor vechi, când fiecare își împlinea datorii sale, și nu cerea, sau mai bine zis, nu căută la cele ale aproapelui. În adevăr, gândește-te bine: Abraam a luat cu sine pe nepotul său Lot, — și femeia lui nu l'a invinovațit. A poroncit: femeii sale de a călători o cale lungă foarte, și ea nu s'a împotrivit, ci l'a urmat. Și iarăși tot Abraam, după multe mizerii, și după multe năcazuri și nădușeli devenind stăpân al tuturor, el totuși a dat protiea lui Lot. Și la toate acestea Sara, femeia sa, nu numai că nu se nemulțamea, ba chiar nici gura n'a deschis-o vre-odată, și nici n'a vorbit ceva de acest fel, precum multe dintre femeile de astăzi vorbesc, când mai cu samă văd pre bărbații lor înjosiți în niște astfel de împrejurări, și mai ales înjosiți de cei mai mici decât dânsii. Ei, apoi atunci îi batjocoresc,

făcând pe bărbații lor nebuni, și proști, lipsiți de vlagă, trădători și tâmpi. Dară nimic din acestea n'a zis Sara, ba nici n'a cugetat, ci primea cu plăcere totul ceia ce el făcea. Ba încă ceva mai mult: după ce Lot a devenit stăpân pe partea de pământ aleasă de el, iară ce' eră mai inferior a aruncat-o moșului său, deodată l'a împresurat o primejdie grozavă. Auzind de aceasta Patriarhul, a înarmat pe toți ai săi, și singur s'a pus în fruntea lor, pregătindu-se de a ataca întreaga armată a Persilor, cu slugile sale. Dară nici atunci nu l'a oprit Sara, femeia lui, nici nu i-a zis ceia ce eră natural: «da bine, omule, unde te duci? Cum de te arunci în prăpastie și te expui pe sine-ți la atâtea primejdii, pentru un bărbat care te-a batjocorit și a răpit cele ale tale? Pentru asemenea om tu să-ți versi sângele? Dacă poate disprețuești cele ale tale, cel puțin fie-ți milă de mine care am lăsat casă și patrie, și prieteni, și rude, și ți-am urmat pe un drum atât de depărtat; fie-ți milă, zic, și nu mă lăsa văduvă, împreună cu rălele văduviei!»! Nimic din acestea n'a spus și nici n'a gândit, ci a suferit totul în tăcere. După acestea, rămânând stearpă, ea n'a suferit cele ce sufăr în asemenea caz femeile, și nici nu s'a bociț, — el însă a plâns mult, — nu cătră femeia sa — ci cătră Dumnezeu. Și privește cum fiecare își păstrează ceia ce i se cuvine, căci nici el n'a disprețuit pe Sara ca stearpă, și nici că i-a zis ceva de acest feliu, iară ea căută să-i procure vr'o mângăere pentru stărpiciunea sa, prin sluga sa Agar, fiindcă pe acele timpuri nu erau împedecate astfel de relațiuni, precum este acum. Acum însă nu e slobod nici femeilor de a face astfel de plăceri bărbaților, și nici lor nu li este slobod de a avea niște astfel de împreunări, fie cu știința, fie cu neștiința femeilor, chiar dacă de o mie de ori i-ar supără amarul lipsei de copii, fiindcă vor auzi și dânșii: „unde vermile lor nu moare, și focul nu se stinge“. Acum nu este slobod așa ceva, pe atunci însă nu eră oprit. De aceia și femeia făcea aceasta, și bărbatul ascultă, și aceasta o făcea nu pentru plăcere. «Dară ia vezi, zici tu, cum el a alungat pe acea slugă, poroncindu-i femeia sa Sara». Și eu aceasta voesc a arată, adevă că și el asculta totul ceia ce-i zicea ea, și ea deasemenea ascultă ceia ce-i zicea el. Inșă tu care grăești așa, nu te uita numai la acestea, ci cercetează și cele de mai dinainte, că adevă

acea slugă a batjocorit-o, că se obrăznicise în fața stăpânei sale, decât care ce ar putea fi mai dureros pentru o femeie liberă și frumoasă?

Deci, femeia să nu aștepte mai întâi destoinicia bărbatului, și numai după aceea să facă ceia ce este al său, căci aceasta nu e nimic mare, și nici iarăși bărbatului să nu aștepte mai întâi ceia femeie buna rânduieală, și numai după aceea să filosofeze, fiindcă în asemenea caz nu are nici un succes, ci fiecare — după cum am fost zis — să facă mai întâi ceia ce se cade a face, că dacă cei dinafară îți lovesc obrazul drept, iară tu în asemenea caz trebuie de a li da și pe cel stâng, apoi cu atât mai mult trebuie de a suferi pe bărbatul tău chiar de ar fi cât de îndrăzneț. Și nu spun aceasta ca bărbatul să-și bată femeia, să nu fie una ca aceasta! — căci este cea mai de pe urmă batjocoră, nu pentru cea bătută, ci pentru cel ce a bătut o — ci chiar dacă ți s'a sortit de împrejurări, o! femeie, de a conviețui cu un astfelu de bărbat, tu nu te neliniști, gândindu-te la răsplata ce vei avea-o pentru acestea, și la laudă ce vei câștiga-o chiar în viața prezentă.

Și cătră voi, bărbaților, aceasta zic: nici un păcat de feliul acesta să nu fie cu voi, ca să vă găsiți în nevoea de a vă lovi femeia. Și ce spun eu de femeie? Când nu este slobod bărbatului de a lovi nici pe sluga din casă. Dară dacă a bate pe slugă și este o mare necinste pentru bărbat, apoi cu atât mai mare necinste este de a întinde mâna asupra celei libere. Aceasta ar putea-o vedea cineva și la legiuitori, cari pe o astfelu de femeie ce a pătimit bătae, n'o mai obligă de a conviețui cu cel ce a bătut-o, ca fiind nevrednic de conviețuire cu dânsa. Căci în adevăr, iubitorilor, că este cea mai de pe urmă nelegiuire, ca pe tovarășul vieții, pe cea care este legată cu tine în cele trebuitoare, de însuși Dumnezeu, pe aceasta, zic, s'o necinstești ca pe o roabă. De aceia, un asemenea bărbat — dacă ar mai trebui a'l numi bărbat — se pare a fi egal cu fearele sălbatece, cu omoritorii de tată, cu omoritorii de mamă. Dacă ni s'a poronțit de Dumnezeu de a lăsa pe tată și pe mamă pentru femeie, nu nedreptățindu-i prin aceasta, ci împlinind o lege sfintă, fapt care este dorit și de născătorii noștri într'atât, încât când îi părăsim li facem mulțămire, iară îi o fac aceasta cu cea mai mare grabă, — apoi cum să nu fie atunci cea mai de pe urmă nebulie de a batjocori pe

aceea, pentru care Dumnezeu ni-a poruncit de a lăsa până și pe părinții noștri? Deci, aceasta este numai nebulie? Dară rușinea, spune-mi, cine o va suferi? Care cuvânt ar putea să o reprezinte, când bocetele și țipele se aud pe la respântiile drumurilor, și când drumul ce merge la casa celui ce face aceste necuviinți este înțesat de megieși și trecători, curioși de a vedea pe acel bărbat turbat întocmai ca și o feară sălbatecă? Mai bine ar fi de s'ar deschide pământul pentru un astfelu de scandalagiu, decât să se mai vadă prin târg. «Dară, zici tu, femeia se obrăznicește». Inșă tu gândește-te că femeia este vasul cel slab, iară tu ești bărbat. De aceea tocmai ai fost hirotonisit căpitanie, și ai fost dat ca cap al ei, ca astfelu să rabzi slăbăciunea celei stăpânite de tine. Pă, deci, o stăpânire strălucită, și va fi strălucită când nu vei necinși pe cel stăpânit. După cum cel ce împărătește cu atât se arată mai respectabil, cu cât va face pe ministru său mai respectat, iară dacă el necinstește și batjocorește mărirea acelei demnități, atunci nu puțin își slăbește chiar și mărirea slavei lui, — tot așa și tu, dacă îți necinstești pe aceea ce stăpânește împreună cu tine, apoi atunci nu cum s'ar întâmpla vei vătăma cinstea stăpânirii tale.

Deci, iubitele, gândindu-te la toate acestea, cumînțește-te, și împreună cu cele spuse mai sus adă-ți aminte și de acea sară, când tatăl ei chemându-te și-a încredințat pe fiica sa ca un depozit, și tu lăsând pe toți, pe tată, pe mamă, casă și totul, ai primit în mâinile tale întreaga epitropisire a ei. Gândește-te că după Dumnezeu printr'ansa ai copii și ai devenit tată, — și deci fă-te și din această cauză blând către dânsa. Nu vezi pe cultivatorii de pământ cum lucrează în tot chipul pământul ce a primit odată semințele aruncate, chiar de ar avea mii de defecte, precum: dacă este poate pământ sec, dacă cresc pe el burueni răle, sau dacă din multă ploae este primejduit prin poziția sa naturală? Aceasta tocmai fă și tu, căci numai așa te vei bucura, tu cel întâi, de roade și de liniște. Căci femeia este liman, și cel mai puternic medicament de veselie. Dacă deci, scapi acest liman de vinturi și de valuri, însu-ți tu te vei bucura de multă liniște ieșind pe uscat, iară dacă vei umplea acel liman de tulburări și de vuet, atunci îți vei pregăti singur cel mai grozav naufragiu.

Deci, ca nu cumvă să se întâmple acestea, apoi

facă-se ceia ce eu zic: când se întâmplă ceva supărăcios în casă greșind ea, mângâe-te și nu mai întinde supărarea. Chiar de ai lepădă dela sine-ți totul, totuși nu este așa de supărăcios, ca a nu avea pe femeie conviețuind împreună cu tine cu dragoste. De ai spune de orice greșală, totuși nu vei spune nici de una atât de supărătoare, ca aceea de a te răscula asupra ei. Astfeliu că pentru aceasta să-ți fie mai prețuită și mai cinstită dragostea ei, decât ori și ce în lume. Dacă noi trebuie a purta sarcina unul altuia, apoi cu atât mai mult pe a femeii. Chiar de ar fi săracă, tu nu o batjocori; chiar de ar fi proastă, tu nu o necinști, ci mai ales formează-o, căci este mădularul tău, și prin urmare sunteți un trup. Poate că este bârfitoare, bețivă, și furioasă. Dară pentru toate acestea trebuie a te întrista, iară nu a te mâniea, și a ruga pe Dumnezeu, a o sfătui într'una și a face totul, ca să alunge dela dânsa patima. Dacă tu în loc de acestea o bați, apoi mai tare îi iritezi boala. Obrăznicia se moae și se domolește cu blândeța, iară nu cu o altă obrăznicie.

Pe lângă toate acestea apoi gândește-te și la răsplata ce o vei avea dela Dumnezeu. Căci când îți este slobod de a te scăpa de ea, însă nu o faci aceasta pentru frica de Dumnezeu, ci îi suferi toate defectele, temându-te de legea care împedecă de a lepădă pe femeie, chiar de ar avea orice boală, — apoi atunci vei lua plată nespusă, — dară și mai înainte de plată tu vei câștiga foarte mult, făcând-o pe ea mai supusă, iară pe tine făcându-te mai blând. Se spune că unul dintre filosofi cei defară¹⁾ având femeie rea, bârfitoare și îndărătnică, zicea cătră cei ce-l întrebau că de ce suferă o astfelu de femeie: că face gimnastică și are loc de luptă filosofică chiar în casa sa. «Voiu fi, zice, cel mai blând dintre toți, învățându-mă printr'ânsa pe fiecare zi». M-ați aplaudat mult auzind acestea? Dară eu sunt mâhnit mult, când văd că Elinii sunt mai filosofi decât noi, căroră ni s'a poroncit de a imita pe ingeri, sau mai bine zis, căroră ni s'a poroncit de a imita pe însuși Dumnezeu în privința blândeței. Acel filosof, deci, se supune că având femeie rea, n'a depărtat-o pentru aceasta, alții spun că tocmai din această cauză a și

¹⁾ Notă Socrat, a cărui femeie, Xantipa, a fost de o răutate și încăpățănare proverbieală.

luat-o de femeie. Eu, însă, fiind-că mulți dintre oameni sunt extravaganti, îi sfătuiesc de a cerceta dela început și a face totul ca să iee femei potrivite de soții, pline de toate calitățile cele bune; iară dacă s'ar întâmpla a greși, și a nu introduce în casă mireasă îngăduitoare și femeie bună, atunci de sigur că trebuie a rivni pe acest filosof, adică a o pune în bună rânduială necontenit, și nimic din cele vorbite mai sus a nu face. Fiindcă și neguțitorul, mai înainte face înscris cu tovarășul lui de negustorie, înscris care poate să asigure pacea, iară nu dă drumul corăbiei în luciul mării mai înainte de aceasta, și nici că se apucă de vre-o altă negustorie.

Deci, și noi, iubiților, toate să le facem, ca astfeliu pe tovarășul vieții noastre și al corăbiei acestiea, să-l putem avea înăuntru cu toată pacea cuvenită. Aceasta să o căutăm mai înainte de casă, sau robi, sau bani și ogoare, și mai înainte de interesele cetățenești sau politice, — și mai mult ca orice să preferăm ca ceea ce șade împreună cu noi la cârma corăbiei, să nu se răscoale sau să se dezghine de noi. Căci astfeliu și altele vor urma după dorință, iară în cele duhovnicești vom avea multă ușurință, trăgând jugul acesta al căsniciei cu întreagă conglăsuire, și reușind în toate duple dorință, cu care ocazie ne vom putea bucura și de bunurile făgăduite nouă. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin charul și filantopia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXVII

„Și aceasta poroncindu-vă, nu vă laud, că nu spre mai bine, ci spre mai rău vă adunați“ (Cap. 11, 17).

Este nevoie de a spune mai întâi și cauza acestui păcat, căci astfeliu ni va fi și vorba mai bine înțeleasă. Deci, care este acea cauză?

Dupre cum la început cei trei mii de credincioși mâncau cu toții în comun, și totul aveau în comun, tot așa

eră și atunci pe când scriea acestea apostolul, de sigur că nu poate cu aceiași exactitate, — obișnuință ce rămăsese ca o consecință a acelei comunități, și care a mai continuat încă și după aceasta. Și fiindcă printre credincioși erau și săraci și bogați, apoi cei bogați puneau la picioarele apostolilor toate averile lor, iară în zilele cele hotărâte făceau mese comune, după care se cuvenea, când după împărțășirea cu sfințele laine, toți se strângeau la un loc și mâncau în comun cu toții, cei bogați aducând bucatele, iară cei flămânzi și cari nu aveau nimic fiind chemați de cei dintâi, și astfel cu toții mâncau la un loc. Dară după aceia s'a stricat și acest obicei. Iară cauza la aceasta a fost că s'au dezbinat unii de alții, și s'au făcut fatrii, adică împerecheri, unia dându-se de partea unui apostol, iară alții de partea altuia, și zicând: «eu sunt al cutărui, și eu al cutărui», ceia ce chiar pe la începutul epistolei îndreptând-o apostolul, ziccă: „Că mi s'a arătat mie pentru voi, frații mei, dela cei ce sunt ai Chloei, că pricini sunt între voi, și zic aceasta, că fiecare din voi zice: eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollò, iară eu al lui Chifă, iară eu al lui Christos” (Cap. 1, 11. 12).

Dacă se pune aici și pe dânsul, cauza nu este doară că parte dintrâșii se dedese de partea sa, ceia ce nici nu suferea a auzi, ci fiindcă voia de a zmulge obiceiul din rădăcină, arătând că dacă cineva dezbinându-se de trupul comun al bisericei se dedea ca al său, apoi aceasta eră o absurditate și cea mai mare nelegiuire, și încă cu atât mai mult eră nelegiuire, când se dădeau de partea celor mai inferiori decât dânsul.

Deci, fiindcă se conrupsese acest obicei foarte bun și foarte folositoriu — de vreme ce aveă ca bază dragostea, mângâerea sărăciei, înțeleptirea bogăților, cea mai mare ocazie de filosofie și învățătură a umilinței — și după ce a văzut atâtea bunuri conrupte, apoi apostolul a întrebuițat vorba foarte atîngătoare, zicând astfel: „Și aceasta poroncindu-vă, nu vă laud”. În capitulul dinainte, fiind vorba de alt păcat, și fiindcă erau mulți dintre cei ce se păzeau de al face, apoi el a început în altfel, zicând: „Și vă laud pre voi fraților, că de toate ale mele vă aduceți aminte», pe când aici cu totul din contra: „Și aceasta poron-

cindu-vă, nu vă laud“, zice. De aceia nici n'a pus acest păcat îndată după dojănirea celor ce mâncau din jârftle idolești,—ci fiindcă eră cu mult mai greu decât acela, apoi a introdus la mijloc vorba despre pării lung, ca astfelu dela niște păcate grele trecând la altele mai grele să nu se pară prea aspru; dară după aceasta iarăși începe cu asprime, zicând: „Și acestea poroncindu-vă nu vă laud“. Și care sunt „acestea“? Cele ce voește a spune acum.

Dară oare ce va să zică: „poroncindu-vă nu vă laud“? Adecă «nu vă aprob, zice, că m'ați pus în nevoea de a vă sfătui; nu vă laud, că ați avut nevoie de a vi se poronci de mine». Ai văzut cum chiar dela început el arată că faptul petrecut a fost foarte absurd? Când cel ce păcătuște nu mai are nevoie, sau mai bine zis, nu mai ascultă nici de poruncă ca să numai păcătuească, apoi atunci păcatul lui duple dreptate este de neertat. Și de ce nu-i lauzi, fericite Pavele? „Că nu spre mai bine, ci spre mai rău vă adunați“ zice; adecă că «nu înaintați de loc în fapta bună. Trebuiă să înaintați și să desfășurați mai multă ambițiune în fapta bună, dară voi chiar și obiceiul ce stăpânea în biserică l'ați micșorat, și încă atât de mult l'ați micșorat, în cât ați avut nevoie de poronca mea, spre a vă reinturnă la ordinea dinainte». Apoi ca să nu se pară că zice acestea numai pentru cei săraci, el nu deodată aduce vorba de mesé, ca astfelu prin aceasta să nu facă a fi disprețuită certarea ce li se face, ci caută un cuvânt mai atingător și având în el multă frică. Așa dară ce zice el?

„Pentru că întâi când vă adunați voi în biserică, auz că se fac între voi împerecheri“ (Vers. 18) zice. El n'a spus: «auz că voi nu mai cinați la un loc împreună, auz că mâncați în parte, iară nu împreună cu cei săraci», ci a pus aici tocmai ceia ce eră deajuns a li zguduî cugetul, li-a vorbit adecă de împerecheri, cari și eră cauza acestui păcat, amintându-li iarăși ceia ce a fost spus la începutul epistolei după arătarea celor ce erau ai Chloei. „Și despre o parte crez“, zice. Pentru ca nu cumvă să zică ii: «ei! și ce este, dacă spun minciuni cei ce ne defaimă»? — iată că apostolul zice, că nici crede—ca nu cumvă să devină mai fără rușine — și nici că nu crede, că nu cumva să

se pară că-i dojenește în zadar, ci „despre o parte crez“, adică: «o mică parte crez» făcându-i prin aceasta a fi cu băgare de samă și cu frică, și chemându-i a se reîntoarce la îndreptare.

„Că trebuie să fie și eresuri între voi, ca cei lămurii să se facă arătați între voi“ / (Vers. 19). Sub numele de eresuri, apostolul înțelege aici nu eresuri în dogme, ci ale șizmelor, adică ale patriilor și imperacherilor dintre dâșii. Dară dacă ar fi vorbit și de eresurile în dogme, totuș n'ar fi avut nici o vinovăție, fiindcă și Christos a zis: „Trebuie să vină smintelele (scandalele)“ însă prin aceste vorbe n'a vătămat întru nimic libertatea cugetărei, și nici n'a impus vr'o siluire oarecare în viață, ci numai că a prevăzut ceea ce va urma numai decât, din cauza rălei voinți a oamenilor, ceea ce trebuie să se întâmple nu din cauză că el le-a prezis, ci din cauza celor ce aveau cugetarea și voința nevindecabilă. Nu fiindcă a prezis el, s'au întâmplat acestea, ci fiindcă numai decât trebuiau a se întâmpla, le-a prezis. Fiindcă dacă scandalele ar fi rezultatul vre-unei necesități, sau vre-unei siluiri, iară nu a voinței și a cugetărei celor ce le introduc, apoi atunci degeaba a zis: „Vai omului aceluia, prin care vine scandalul“ (Math. 18, 7). Dară acestea le-am discutat mai pe larg când am explicat acest pasaj, iară acum trebuie a pași în examinarea pasajului ce ni stă înaintea. Cum că el vorbește aici despre acele eresuri, sau dezbinări de pre la mese, și despre cearta iscată între dâșii din această cauză, aceasta a făcut-o învederată și din cele ce urmează mai la vale. În ade-văr că după ce zice: „Auz că se fac între voi împerecheri“, mai jos ceva adaoge: „Că fiecare își pune cina sa mai nainte spre mâncare“, și iarăși: „Au doară n'aveți casă ca să mâncați și să beți? Sau pre biserica lui Dumnezeu defăimați“? Deci, cum că el vorbește despre astfelu de eresuri, este învederat, dară dacă el le numește șizme, tu să nu te miri, fiindcă el voiește a-i atinge cu cuvântul. Dacă șizmele acestea ar fi fost pentru dogme, de sigur că n'ar fi vorbit așa de liniștit cu dâșii. Pentru că ascultă-l când vorbește de acestea, cum este de grozav apărându-se și dojinind;

apărându-se, când zice: „Chiar înger din ceriu de vă va binevesti vouă, afară de ceia ce am binevestit eu vouă, anathema să fie“ (Gal. 1, 8), iară dojănind, ca atunci când zice: „Cei ce voiți să vă îndreptați prin lege, din dar ați căzut“ (Ib. 5, 4). Acum, de pildă, el numește câni pre cei ce corupeau pre credincioși, zicând: „Păziți-vă de câni“ (Filip. 3, 2), iară altă dată îi numește îngerii satanei, și cu conștiința inferată. Dară aici nimic n'a spus de acestea, ci liniștit și cu voce slabă.

Dară oare ce va să zică: „ca cei lămurii să se facă arătați între voi“? Ceia ce voiește a spune este, că pre cei neclintii și statornici nimic din acele eresuri nu-i vatămă, ci încă îi arată și mai străluciți. Particula dela începutul acestei propoziții „Ca“ sau „pentru ca“ nu peste tot locul arată etiologia sau cauza, ci de multe ori arată rezultatul faptelor sau a împrejurărilor. Așa și Christos a întrebuițat-o în acest senz, când de pildă zice: „Spre judecată am venit eu în lumca aceasta, ca cei ce nu văd, să vadă, și cei ce văd, să fie orbi“ (Ioan 9, 39), tot așa a întrebuițat-o și însuș Pavel, acolo unde zice: „Iară legea a intrat, ca să se înmulțască greșala“ (Rom. 5, 20). Inșă nici legea nu s'a dat pentru aceasta, ca adecă să se înmulțască greșalele Iudeilor, și nici Christos n'a venit pentru ca cei ce văd să fie orbi, ci pentru ca să fie cu totul din contra, de aceia a venit. Tot așa să se înțeleagă și aici această prepoziție „ca“, „ca cei lămurii să se facă arătați între voi“. Nu pentru aceasta au fost eresuri, pentru ca cei lămurii să se facă arătați, ci făcându-se aceste eresuri sau shizme, s'a întâmplat așa. Acestea le-a spus apostolul, mângâind pre săracii cari răbdau cu bărbăție un astfelu de dispreț. De aceia nici n'a zis: «ca să se facă lămurii», ci ca lămurii fiind să se facă arătați, arătând prin aceasta, că și mai înainte de a se face arătați, îi erau astfelu, inșă se amestecase cu cei mulți, și bucurându-se de mângăere din partea celor bogăți, nu se prea vedeau. Acum inșă dezbinarea aceasta și dihoniea iscată, i-au făcut foarte arătați, după cum de pildă pe căpitanul corăbiei îl arată furtuna de pe mare

pe care a înfruntat-o. Și n'a zis: «ca voi să vă arătați lămurii», ci „ca cei lămurii, să se facă arătați“, adică, cei ce sunt între voi de acest felu. Nici nu-i face arătați acuzându-i, ca să nu devină mai fără rușine, și nici lăudându-i ca să nu se facă mai moleșiți, ci lasă vorba nehotărâtă¹⁾, și pentru unii ca și pentru alții, lăsând ca conștiința fiecăruia să potrivească cele vorbite. Dară aici mi se pare că el mângăie nu numai pe cei săraci, ci și pe cei ce nu și coarapasese obiceiul, fiindcă eră natural ca să fie printre dânșii și de acei care păstrau obiceiul cel vechiu. De aceia și zicea: „și despre o parte crez“. Deci, după dreptate numește pre aceștia „lămurii“, ca unii cari nu numai că au păstrat obiceiul împreună cu ceilalți, dară că și fără aceia îi au păstrat această lege bună și sfintă. Aceasta o face apostolul, pentruca și pe unii și pe alții să-i facă mai cu bunăvoință prin asemenea laude.

Mai departe apoi vorbește chiar de felul păcatului pe care-l săvârșau. Și care eră? „Drept aceia când vă adunați voi împreună, nu este a mânca cina Domnului“ (Vers. 20). Ai văzut cu câtă sfeală și în formă de povestire și-a pregătit sfatul? «Shima sau felul adunării, zice, altul este; căci acolo este dragoste și iubice de frați, și un singur loc vă primește pe toți, și cu toții vă găsiți în același staul; — însă masa nu este la felu cu adunarea». Și n'a zis: «ca adunându-vă voi împreună nu este a mânca în comun, nu este a cină împreună, cu toții», ci iarăși în alt felu și cu mult mai grozav se atinge de dânșii, zicând: „Nu este a mânca cina Domnului“, trimitându-i prin aceste vorbe la acea sară, în care Christos a predat ucenicilor infricoșatele taine. De aceia a și numit acel ospăț cină, fiindcă și acea cină aveă pe toți ucenicii adunați. De și nu este atâta depărtare între bogați și săraci, pe câtă eră între dascal și ucenici — fiindcă acea deosebire sau depărtare eră nemărginită; — și ce spun eu de dascal și de ucenici? — gândește-te la depărtarea dintre dascal și

¹⁾ Notă. Expresiunea din original μετέωρον ἀφίησι τὸν λόγον în traducere adlitteram este: lasă vorba în aer, în suspensiune, umblând ca un meteor în dreapta și în stânga. Ἀφίησι μετέωρον τὸν λόγον este un elinism, care însumă: *lasă vorba nehotărâtă*.

vânzătoriu!.. și cu toate acestea și el a stat la cină cu ceilalți, nici pe acela nu l'a îndepărtat, ci și luând din pâine și din vin i-a dat și lui, și astfel l'a făcut părtaş tainelor. Apoi explică cum nu este a mânca cina Domnului. „Că fiecare își pune cina sa mai înainte spre mâncare, și unul este flămând, iară altul este beat“. (Vers. 21). zice. Ai văzut cum i-a arătat pe dânșii încă mai mult rușinați? Căci cina Domnului o fac cină particulară, astfel că îi cei întâi sunt cari batjocoresc cina Domnului, și cari răpesc cea mai mare demnitate a meselor lor. Cum și în ce mod? Pentru că cina Domnului, adevă a stăpânului, trebuie a fi în comun, căci cele ale stăpânului sunt nu numai ale unuia, iară ale acestuia nu, ci ale tuturor în comun. Deci, cina Domnului este comună, și dacă este a stăpânului tău — după cum și este — apoi tu nu trebuie a te furișă ca să mănânci în particular, ci cu toții la un loc. Aceasta este cina Domnului. Acum însă mâncând în deosebi, și nu în comun, tu nu lași ca această cină să fie a Domnului, pentru că nu lași de a fi comună». De aceia și adaugă: „Că fiecare își pune cina sa mai înainte spre mâncare“. Și n'a zis: „se dezbină“, ci „își pune cina sa mai înainte“, adevă mănâncă mai înainte de ceilalți, se furișază de ceilalți, dojanindu-i cu blândeță pentru lăcomie la mâncare și pentru îndrăzneala lor cea mare. Aceasta o invederează și cele ce urmează. În adevăr, că după ce zice aceste cuvinte, a adăos: „și unul este flămând, iară altul este beat“, ceia ce eră rezultatul necumpătărei și pentru unuia ca și pentru ceilalți. Iată dară și al doilea păcat care îi vătămă chiar pe dânșii: întâi, că cina lor o necinstesc, al doilea, că sunt lacomi la mâncare, și se îmbată, și ceia ce este mai grozav că fac așa, în timp ce cei săraci sunt flămânzi. Căci ceia ce trebuia a pune în comun pentru toți, aceia mâncând îi singuri ajungeau la nesăț și beție. De aceia nici n'a zis: «că unul este flămând, iară celalalt sătul» ci „este beat“. Fiecare din aceste două păcate este prin sine însuși vrednic de acuzat, fiindcă și a se îmbată, chiar fără ca să treacă cu vederea pre cei săraci, este un păcat, precum și a trece cu vederea pre cei săraci fără să se îmbete, este o acu-

zațiune; — dară încă când și amândouă acestea sunt unite, apoi atunci poți cugetă cât de mare este nelegiuirea!

Apoi arătând absurditatea, la urmă cu cea mai mare mânie adoașe certarea ce li-o face, zicând: „Au doară n'aveți case, ca să mâncați și să beți? Sau pre biserica lui Dumnezeu defăimați, și rușinați pre cei lipsiți“. (Vers. 22)? Ai văzut cum dela batjocora ce o aduceau săracilor el a transportat păcatul chiar la biserică, ca astfel să-și facă cuvântul mai greoiu și mai dureros? Iată, deci, și a patra invinovățire, că adevărat nu numai săracii sunt batjocoriți prin purtarea lor, ci chiar și biserica. «Că dupre cum cina Domnului o faci cină particulară, zice, tot așa faci și locul unde cinezi, întrebuintând biserica în loc de casă. S'a făcut biserică nu ca să fim împărțiți sau împerecheați noi cari ne adunăm în ea, ci pentru ca cei împărțiți să devenim uniți, iară aceasta o arată adunarea noastră în același loc».

„Si rușinați pre cei lipsiți“. N'a zis: «lăsați să moară de foame pe cei lipsiți», ci ceea ce este mai sfios: „și-i rușinați“ zice, ca să arate că pe dânsul nu atât îl îngrijaște hrana lor, cât mai cu samă batjocora adusă. Iată deci și a cincea invinovățire: adevărat că nu numai că treceau cu vedereă pe cei flămânzi, dară li și rușinau. Aceasta o ziceă, pe deoparte mândrindu-se pentru cele ale săracilor, și arătând că ii sunt triști și amărăți nu atâta pentru pânțece, cât pentru rușinea ce li se făcea, iară pe dealta atrăgând pe auditor spre milă cătră dânsii. Deci, arătând atâtea absurdități: batjocora la cină, batjocoră asupra bisericei, beție și trecerea cu vederea a săracilor, la urmă moaie iarași tonul în dojănire, zicând fără de veste: „lăuda-voiu pre voi? întru aceasta nu vă laud“. Este în adevăr vrednică de admirat înțelepciunea fericitului Pavel, căci după ce a adus dovadă de atâtea păcate săvârșite de dânsii, și pe când trebuia să-i atingă mai cu putere, iată că el face cu totul din contra, căci moaie glasul mai mult, și li dă timp de a se răsuffă. Deci, care poate fi cauza? După ce până aici s'a fost atins de dânsii foarte aspru, și li-a mărit acuzațiunea, apoi ca și un doctor eminent el taie ranele într'un mod potrivit, nici pe cele adânci tăindu-le

numai la suprafață, — ai auzit poate cum a tăiet pe acel curvariu — și nici iarăși dând ferului pe acele care aveau nevoie de doctorii mai blajine, voind prin aceasta a-i face și pe dâșii mai blajini cătră săraci, în care scop li și vorbește așa de moale.

Mai departe apoi voind de a-i întărâtă mai mult încă și prin alte chestiuni, își împletește iarăși cuvântul cu cele mai principale. „Că eu am luat dela Domnul, zice, care am și dat vouă. Că Domnului Iisus în noaptea întru care s'a vîndut, a luat pâne, și mulțămind a frânt, și a zis: luați, mâncați, acesta este trupul meu, care se frînge pentru voi; aceasta să faceți întru pomenirea mea“ (Vers. 23. 24). Dară de ce oare a pomenit aici de sfințele taine? Fiindcă în chestiunea de față îi eră foarte trebuitoare vorba de ele. «Căci, și stăpânul tău, zice, a învrednicit pe toți de aceeași masă, de și a fost cu mult mai înfricoșată, și covârșind mult vrednicia tuturor, — pe când tu îi crezi pe frații tei nevrednici chiar de masa la cea mică și înjosită, și pe când în cele duhovnicești îi nu te covârșesc cu nimic, iată că în cele trupești, în cele văzute, tu îi furi, fiindcă nici acestea nu sunt ale tale». Dară el nu vorbește chiar așa, ca nu cumvă să-i fie cuvântul prea aspru, ci îl împletește cu mult mai blând, zicând: „că Domnul Iisus în noaptea întru care s'a vîndut, a luat pâne“. Și de ce ni pomeneste nouă de timpul acela, de noaptea aceea și de vînzare? De sigur că nu fără scop și fără cuvânt, ci pentru ca și dela timpul acela să umilească pe auditoriu. Pentru că de ar fi cinevă chiar peatră, totuși gândindu-se la acea noapte, cum eră de abătut împreună cu ucenicii lui, cum a fost vîndut, cum a fost prins, cum a fost dus, cum a fost judecat, și cum a pătimit toate celelalte, — de sigur că va deveni mai moale decât ceara, și se va izbăvi și de pămînt, sau mai drept zicând, se va ridică mai presus de cele pămîntești, cum și mai presus de orice fantazie omenească.

De aceia ne-a adus pe noi în amintirea celui fapt, ațitându-ne și prin timpul petrecut, și prin masa la care au fost toți ucenicii, și prin vînzarea lui de cătră Juda, și numai că nu zice: «Stăpânul tău chiar și pe sine s'a dat pentru tine, iară tu nici măcar mîncare nu dai

fratelui tău pentru tine»? Dară cum de zice el că a luat dela Domnul, când nici nu eră de față, ba încă eră dintre prigonitori? Pentru ca să afli că acea masă nu aveă nimic mai mult, decât cea după aceasta, căci și astăzi tot el este care lucrează și care se predă, ca și atunci. Dară apostolul nu numai pentru aceasta ni amintește de acea noapte, ci pentru ca și din altă parte să ne înboldască. Dupre cum noi pomenim mai aies acele cuvinte rostite în ceasul de pe urmă de cătră cei ce se duc dela noi, și le spunem moștenitorilor acelora, la caz când ar cuteză să calce acele poronci, ca astfeliu să-i rușinăm, zicându-li: «gândiți-vă că tatăl vostru aceste cuvinte le-a rostit la urmă cătră voi, și până în sara în care a adormit, tot aceasta a poroncit», — tot așa și Pavel voidnd de a-și face de aici vorba mai înfricoșată, numai cât nu li zice: «aduceți-vă aminte că pe această taină v'a predat-o la urmă, și chiar în acea noapte în care urmă a fi omorit pentru voi, v'a poroncit acestea la acea cină sfintă, după care nimic n'a mai adaos».

Apoi povestește până și împrejurările petrecute atunci, zicând că: „a luat pâne, și mulțămind a frânt, și a zis: luați, mâncați, acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi“. «Deci, zice, dacă tu te aduni împreună cu alții pentru mulțămire, apoi nimic nevrednic de mulțămire să nu faci, nici să necinstești pe fratele tău, nici să treci cu vederea pe sărac, nici să te imbeți, nici să batjocorești biserica. Apropie-te dară mulțămindu-i pentru câte ai primit dela dânsul. Deci, răsplătește-i și tu, și nu te furișă de aproapele tău, nu te dezbină de el. Căci și Christos la toți deopotrivă li-a dat, zicând: „luați, mâncați“. Acela și-a dat trupul la toți deopotrivă, și tu, zice, nu dai deopotrivă nici măcar o pâne comună? Fiindcă pentru toți a fost frânt, și a devenit trup pentru toți deopotrivă».

„Așijderea și păharul după cină, zicând: acest păhar legea cea nouă este întru sângele meu, aceasta să faceți de câte-ori veți bea întru pomenirea mea“ (Vers. 25). Ce spui? Faci pomenire de Christos, iară pe săraci îi treci cu vederea, și nu te înfricoșezi? Dacă tu faci pomenirea fiului sau a fratelui tău, și ți-ai răni cugetul dacă n'ai îndeplini obiceiul, dacă n'ai

chemă pre săraci; — apoi când faci pomenire de stăpânul tău, tu nu-i împărtășești nici măcar de o masă simplă? Dară ce însămnă ceia ce el spune că „acest pahar legea cea nouă este întru sângele meu“? Și în legea veche eră pahar, și sângele animalelor jărtfite, și vin pentru libațiunii, căci după ce se jărtfea animalul, primeau sângele lui în pahar și în sticle, din care apoi turnau pe jărtfelnic, — dară în legea nouă în locul sângelui de animal a introdus chiar sângele său, și deci ca să nu se tulbure cineva auzind de aceasta, a pomenit de acea jărtfă din legea veche. Apoi vorbind de acea cină, leagă pe cele prezente cu cele de atunci, ca astfelu precum a fost și în acea sară, când cu toții au stat pe același așternut,¹⁾ și dela însuși Christos au primit jărtfa aceasta, tot așa și astăzi se găesc, pentru care și zice: „Că de câte-ori veți mânca pânea aceasta, și veți bea paharul acesta, moartea Domnului vestiți, până când va veni“. Dupre cum și Christos zicând: „aceasta să faceți întru pomenirea mea“ a acoperit de noi cauza predărei acestei taine, și împreună cu celelalte spunând că și aceasta este deajuns a ni sluji de cauză a evlaviei noastre — fiindcă atunci când vei cugeta ce a pățimit pentru tine stăpânul, vei fi mai cu băgare de samă și mai filosof — tot așa și Pavel iarăși zice: „Că de câte-ori veți mânca pânea aceasta, moartea Domnului vestiți“ (Vers. 26), căci și aceasta este tot aceeași cină. Apoi arătând că această cină rămâne până la sfârșitul lumii, aceeași zice: „până când va veni“.

„Drept aceia oricare va mânca pânea aceasta, sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului și sângelui Domnului“ (Vers. 27). De ce? Pentru că a vărsat acel sânge, și a transformat faptul în omor, iară nu jărtfă. Că dupre cum și atunci cei ce l-au împuns în coastă, nu ca să-i bea sângele l-au împuns, ci ca să-l verse, tot așa și cel ce cu ne-

¹⁾ Notă. Ἐπ' αὐτῆς κείμενοι τῆς σκεβίδος = stând pe același așternut. Obiceiul Ebreilor eră de a stă la masă culcați jos pe pământ, sau chiar și pe pat, când negreșit că aveau sub dânșii un așternut, fie pentru a nu-și murdări hainele, fie pentru a stă pe ceva moale. Deci expresiunea de aici «pe același așternut» în acest înțeles este pusă.

vrednicie se împărtășește, fiindcă cu nimic nu se folosește de aici. Ai văzut cât de înfricoșătoare a făcut aici vorba, și cu câtă putere s'a atins de dânsii, arătând că dacă vor bea astfelu sângele lui, apoi cu nevrednicie se împărtășesc din aceste taine sfinte? Căci cum să nu fie cu nevrednicie, când cineva trece cu vederea pe cel sărac? Cel ce după ce nu dă săracului, apoi îl mai și rușinează, cum să nu fie nevrednic? Că dacă a nu da săracilor scoate pe cineva din împărăția cerurilor, chiar de ar fi și fecioară, apoi cu atât mai mult când nu dă cu îmbelșugare, — fiindcă și acele fecioare aveau untdelemn, însă n'aveau din belșug, — dară încă cel ce face atâtea absurdități, poți cugeta singur cât de vinovat este. «Dară, zici tu, care absurdități»? Ce spui? Care absurdități? Te împărtășești dintr'o astfelu de masă, și ești datoriu de a fi mai blând decât toți oamenii, și deopotrivă cu ingerii, și cu toate acestea ai devenit cel mai crud dintre toți; te-ai împărtășit din sângele stăpânului, și pe fratele tău nici măcar așa nu-l cunoști; — și atunci de ce iertare vei fi vrednic? Deși poate că nu l-ai știut mai înainte de aceasta, totuși trebuie să-l știi dela acea masă, dară acum tu necinstești chiar și acea masă, și pe cel ce te-a învrednicit de a fi părtaș îl găsești că nu este vrednic de mâncările tale. Nu ai auzit ce a pățimit cel ce a pretins cei o sută de dinari? Nu te gândești ce ai fost, și ce ai devenit? Nu-ți aduci aminte că erai cu mult mai sărac în fapte bune, decât este acest sărac în bogății, — fiind plin de păcate? Și cu toate acestea Dumnezeu te-a izbăvit de toate cele răle, și te-a învrednicit unei astfelu de mese, dară tu nici așa n'ai devenit mai filantrop. — Așa dară nimic nu-ți mai lipsește, decât să fii predat muncitorilor.

¹⁾ Aceste cuvinte, iubitorilor, să le auzim și noi cu toții, câți ne intrunim aici împreună cu cei săraci la această sfințită masă, fiindcă ieșind de aici, nici nu ne gândim de a-i mai vedea, ci ne și îmbătăm, în același timp și trecem cu vederea pre cei flămânzi, fapt pentru care și Corinthenii aceștia au fost atunci invinovați. Dară, zici tu, când se întâmplă de acestea? Totdeauna, dară mai ales în sărbători, când nici n'ar trebui să se audă de acestea. Fiindcă atunci după sfânta împărtășire

¹⁾ *Partea morală.* Nu trebuie de a ne dezmerda în sărbători, ci să chelluim cu săracii. (*Veron.*)

imedieat se petrec beții și trecerea cu vederea săracilor, și după ce te-ai făcut părtaș sângelui stăpânului, în loc ca să întrebuințezi timpul în post și priveghere, tu benchetuești și te îmbeți. Când tu mănânci ceva bun și plăcut, te păzești pe sine-ți, ca nu cumva prin vre-o altă mâncare să vatâmi pe cea dinainte, iară când te împărtășești cu Duhul sfânt, tu introduci dezmerdări satanicești. Gândește-te: ce făceau apostolii, când se împărtășau din acele cine sfinte? Oare nu stăruieau în rugăciuni și inmuri? Oare nu în privigheri sfinte? Oare nu în acea învățătură lungă și plină de multă filosofie? Fiindcă în adevăr faptele acele mari și paradoxe atunci le-a povestit lor Iisus și li-a poroncit, când Iuda ieșise spre a chema pre cei ce urmau a-l răstigni. N'ai auzit că și acei trei mii din început, după ce se bucurau de sfînta împărtășire, stăruieau într'una în rugăciuni și în învățătură, iară nu în beții și petreceri?

Mai înainte de a te împărtăși, postești, — ca oricum să te arăți vrednic de împărtășire, — dară după ce te împărtășești, în loc să înlinzi mai departe înțelepciunea și cumpătarea, tu toate le dezlegi, deși dealtfelu nu este tot una: de a fi treaz înainte de împărtășire, cu de a fi treaz după împărtășire. În adevăr, jubiliilor, că trebuie de a fi cineva cu trezire în amândouă cazurile, — dară mai ales după ce a primit pre mire; — mai înainte de împărtășire, pentruca să fie vrednic de a'l primi, iară după împărtășire, pentru ca să nu se arate nevrednic de sfintele ce a primit. Dară ce? Oare trebuie a posti după împărtășire? Eu nu spun aceasta, și nici nu silesc pe nimeni. Este bine de a face și aceasta, însă eu nu silesc pe nimeni, ci sfătuiesc de a nu se dezmerdă cineva cu imbuibările. Cum că nici odată nu trebuie cineva a se desfătă, a arătat-o și Pavel zicând că: „Ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“ (I. Timoth. 5 6). Apoi cu atât mai mult atunci va muri. Că dacă desfătarea este moarte pentru femeie, cu atât mai mult pentru bărbat, și dacă aceasta făcându-se în orice timp îl perde pe cineva, apoi cu atât mai mult după împărtășirea cu sfintele taine. Tu primind pânea vieții, faci lucrul morții, și nu te înfri-cozezi? Nu știi câte rale se introduc în om prin desfătare? Rîs fără timp, vorbe fără șir, glume pline de perzare, fleorcăcală (*φλυαρία*) zădarnică, și celelalte multe,

pe care nici a le spune nu e bine. Și acestea le faci, bucurându-te de cina lui Christos, și în acea zi când te-ai învednicit de a te atinge cu limba de trupul lui! «Dară, zici tu, ce să fac, pentruca să nu se întâmple acestea?» Cercetează-ți cu luarea aminte mâna dreaptă, limba, buzele, care au devenit porțile de intrare ale lui Christos. Gândește-te la timpul în care te apropii de sfintele taine, și intinzând o masă văzută îndreaptă-ți cugetul spre acea masă, voiui să zic, spre cina Domnului, spre privigherea ucenicilor din acea noapte sfântă. Și mai dreptul vorbind, dacă ar cercetă cineva cu exactitate, ar vedea că toate cele prezente sunt noapte, și încă noapte adâncă.

Deci, să privim împreună cu stăpânul, și să ne umilim împreună cu ucenicii. Timpul de față este pentru rugăciuni, iară nu pentru beții, pentru rugăciuni, zic, în orice vreme, iară mai ales sărbătorile. Căci sărbătoarea de aceia este, nu ca noi să ne slușim, nu ca să ni adăogem păcate, ci ca și pe cele deja făcute să le nimicim. Și știi că acestea le vorbesc în zădar, însă nu voiui încetă a vă vorbi, că dacă poate nu veți ascultă cu toții apoi de sigur eă nici cu toții nu vă veți împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă și cu toții vă veți împotrivi și nu veți ascultă, apoi atunci și plata mea va fi mai mare, în același timp și osânda voastră va fi mai mare. Deci, ca aceasta să nu se întâmple, eu nu voiui încetă a vă vorbi, că poate prin continuitatea acelorași vorbe, vă voiui îmboldi cumvă.

De aceia, ca nu cumvă spre judecată și osândă să facem aceasta, vă rog de a hrăni pe Christos, să-l adăpăm și să-l îmbrăcăm. Acestea sunt vrednice de această masă sfântă. Ai auzit innuri Dumnezești? Ai văzut nuntă duhovnicească? Te-ai bucurat de masa împărătească? Te-ai umplut de Duhul sfânt? Ai jucat împreună cu Serafimii? Te-ai făcut părtaș puterilor celor de sus? Apoi atunci nu aruncă un char atât de mare, nu vărsă tezaurul, nu introduce pe deasupra beția, care este mama tristeței, charul diavolului, și care zămislește mii de răle. Beția samănă cu sornul morții, ea aduce boale, dureri de cap, uitare, și este icoana morții. După aceia, tu nu ai preferă ca fiind beat să te afli împreună cu un amic al tău, iară pe Christos avându-l înăuntrul tău, îndrăznești, spune-mi, de a-l înăduși cu atâta beție? Dară poate că iubești desfătarea? Apoi pentru

aceasta contenește cu beția, fiindcă eu voiesc a te desfătă cu adevărata desfătare, care nici odată nu se veștește. Deci, care este adevărata desfătare, care într'una înflorește? Cheamă la ospățul tău pe Christos, dă-i lui cele ale tale, sau mai drept vorbind, cele ale lui; aceasta are cu sine plăcerea cea nemărginită, și care înflorește într'una. Nu tot așa însă sunt și cele pământoști, ci apar deodată și dispar în același timp, iară cel ce se desfătează, nu se găsește mai bine, decât cel ce nu se desfătează, sau mai drept vorbind chiar mai rău. Unul se găsește ca într'un liman, iară celalalt ca într'un puhoiu, și fiind împresurat de boale. Deci, ca nu cumvâ să se întâmple una ca aceasta, să fim cumpătați, căci numai așa vom fi bine și cu trupul, în același timp și sufletul îl vom avea în siguranță, și ne vom izbăvi de rălele prezente ca și de cele viitoare. De care fie ca cu toții să ne izbăvim, și de împărăția ceriurilor să ne bucurăm, prin -charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

„Ci să se ispitească omul pre șine, și așa din pâne să mânânce, și din pahar să bea“.
(Cap. 11, 28).

Ce voește oare prin cuvintele acestea, fiind vorba și de o altă chestiune, decât cea care ni stă înainte? Acesta este obiceiul lui Pavel, dupre cum am spus și mai 'nainte, adecă nu numai acelea să le examineze care îi stau de față, ci chiar și când în cursul vorbirii este introdusă vre-o vorbă streină de subiect, el o cenzurează cu multă râvnă, și mai ales când cea vorbă ar fi cu privire la cele necesare și urgente. Căci și atunci când el converză cu părinții, viindu-i vorba și de slugi, apoi el a mrejit cea vorbă prin multe altele și cu multă bărbăție. De asemenea și atunci când grăia că nu trebuie a judecă pe alții, venindu-i vorba despre lăcomie, multe a spus și despre această chestiune, cea ce a făcut și aici. Fiindcă trebuia a pomeni o dată aici de sfintele taine, apoi a crezut necesar de

a cercetă cu amănuntul această chestiune, mai ales că nu eră cum s'ar întâmplă. De aceia vorbește de dânsa cu multă frică, pregătind capitalul și principalul bunurilor, spre a se apropiea cinevă de aceste taine cu conștiința curată. Astfeliu că nici nu s'a mai mulțămît cu cele spuse mai 'nainte, ci a mai adăogat și acestea, zicând: „Ūi-să se ispitescă omul pre sine“, ceia ce spune și în a doua epistolă: „Pre voi înși-vă vă ispititi,„ pre voi înși-vă vă cercati“ (II. Corint. 13, 5), și nu după cum facem noi acum, când ne apropiem mai ales în anumite timpuri, adecă avem în vedere mai mult timpul, decăt cugetul curat. Fiindcă nu ne gândim ca să ne apropiem de aceste taine pregătiți și curătiți de rălele noastre, în același timp și plini de umilință, ci ca să ne apropiem în sărbători, și încă când ar fi toți de față.

Nu însă așa a poroncit Pavel, ci un singur timp știea el pentru apropiere și împărtășire, adecă curățenia conștiinței. Că dacă noi nu ne-am împărtăși nici-odată dintr'o masă lumească fiind bolnavi de friguri și plini de venin și de sucuri răle și vătămătoare, ca să nu ne prăpădim, apoi cu atât mai mult nu ni este iertat de a ne atinge de aceste taine, având cu noi poftes absurde, care sunt cu mult mai răle decăt frigrurile. Când eu zic poftes absurde, înțeleg și poftele trupului, și ale averilor, și ale mâniei, și ale invidiei, și în general toate absurditățile omenești. De aceia trebuie ca cel ce se apropie de sfintele taine, să le scoată din sine toate acestea, și astfeliu a se atinge de acea jărtfă curată cu cugetul împăcat, și nici să stea de față cu lene, nepăsare și obrăznicie—fiind silit de a se apropia din cauza sărbătorii—și nici iarăși dacă el este pregătit mai dinainte și pătruns de umilință, să fie împedat de a se apropiea pentru că nu este sărbătoare. Fiindcă sărbătorea este arătarea faptelor bune, evlaviea sufletului, și exactitatea vieței. Dacă le-ai acestea, apoi vei putea să sărbătorești în totdeauna, și să te apropii în totdeauna.

De aceia zice: „Să se ispitească omul pre sine“, și numai după aceia să se apropie. Și nu poroncește altuia de a ispiți pe altul, ci fiecare pe sine singur, făcând judecata în taină, iară nu în public, și certarea fără martur. „Că cel ce mânâncă și beă cu nevrednicie, judecată lui și mânâncă și beă“

(Vers. 29). Ce spui, fericite Pavele? Că dacă cina aceasta este pricina bunătăților, și izvorul vieței, apoi atunci cum devine judecată? «Nu prin natura sa, zice, ci prin voința celui ce s'a apropiat. Dupre cum prezența lui printre noi—care ni-a adus acele bunuri mari și negrăite—pe cei ce n'au primit-o, încă mai mult i-a judecat, tot așa și iaițele devin hrană de pedepsă mai mare pentru cei ce se împărtășesc cu nevrădnicie». Și de ce oare judecată lui 'și mănâncă și beă? „Nesocotind, zice, trupul Domnului“, adică, necercetând, neînțelegând, precum trebuie, mărețea acestor taine, necalculând mărimea darului acordat. Că dacă tu ai afla eu exactitate cine este cel ce îți stă de față, și cine fiind, pentru cine s'a predat pe sine, apoi n'ai mai avea nevoie de nici un cuvânt, ci îți va ajunge numai aceasta spre trezvirea ta, de nu cumva vei fi căzut cu desăvârșire.

„Pentru aceasta între voi mulți sunt neputincioși și bolnavi, și dorm mulți“ (Vers. 30). Aici el nu mai aduce exemplele dela alții, dupre cum a făcut cu jârțile idolești, povestind istorii vechi și de plagele din pustiu, ci le ia chiar dela înseși Coriuthenii aceștia, ceia ce face cuvântul încă și mai atingătoriu. Fiindcă a spus că: „judecată lui 'și mănâncă și beă“, și că „vinovat este“, apoi ca să nu se pară că el spune numai vorbe, arată și fapte, și-i ia de martori chiar pe dânșii, ceia ce mai cu samă ajunge de a-i speriea, și a li arată că amenințarea a devenit faptă. Și nu s'a mulțămît numai cu acestea, ci de aici a introdus și a adevărit vorba despre gheena, înfricoșându-i din amândouă părțile, și dezlegând o chestiune dezbătută de toți. Fiindcă mulți se întrebau in sine: de unde și cum vin morțile cele fără timp? De unde boalele cele lungi și grele?—iată că el răspunde, că multe din aceste nenorociri neașteptate își au, sau mai bine zic 'și trag cauza din păcatele făcute. «Dară ce? zici tu; oare cei ce sunt sănătoși într'una și ajung la bătrânețe unse, nu păcătuiesc»? Și cine ar putea spune aceasta? «Apoi atunci de ce nu sunt pedepsiți»? Fiindcă vor fi pedepsiți acolo mai grozav. Noi, însă, dacă am vol, n'am fi pedepsiți nici aici, și nici acolo.

„Că de ne-am fi judecat pre noi singuri, zice, nu ne-am fi osândit“ (Vers. 31). N'a zis: «că

de ne-am fi pedepsit pe noi înși-ne», ci numai «de am fi voit să ne cunoaștem greșalele, dacă ne-am fi condamnat pe noi, dacă am fi cunoscut greșalele făcute, nu ne-am fi osândit, ci am fi scăpat de pedepsele de aici și de acolo». Căci cel ce și cunoaște păcatele sale, îndoit îmlânzește pe Dumnezeu: și prin aceia că și cunoaște greșalele, și că pe viitoriu se face mai leneș în fapte răle. Dară fiindcă noi nu vom a face nici acest lucru ușor—dupre cum trebuie a-l face—apoi el nici așa nu voiește de a fi pedepsiți cu întreaga lume, ci ne cruță într'atâta, în cât aici ne pedepsește chiar, cu pedeapsă trecătoare, așa că mângâerea ni este mare, fiindcă pedeapsa primită este izbăvirea de păcate, și nădejde bună a celor viitoare, ușurând pe cele prezente. Acestea le spune apostolul mângâind și pre cei slabi, în același timp și pre ceilalți făcându-i mai einștiți. De aceia și zice: „Iară judecându-ne, dela Domnul ne certăm“ (Vers. 32). Nu zice: «ne osândim, ne pedepsim» ci „ne certăm“, fiindcă ceia ce facem este mai mult vrednic de certare, decât de osândă, mai mult de vindecare, decât de pedepsire, de îndreptare decât de muncă. Și nu numai prin aceasta, ci și prin amenințare mai mare face prezentul mai ușor, zicând: „ca nu cu lumea să ne osândim“. Ai văzut cum ni-a pus de față și gheena, și acel tribunal înfricoșat, și cum a arătat cercetarea și pedeapsa aceea care va fi negreșit? Deci, dacă chiar credincioșii cei băgați în samă de Dumnezeu, și încă nu pot scăpa nepedepsiți de cele ce greșesc,—și aceasta se învederează din cele prezente,—apoi cu atât mai mult necredincioșii cari fac păcatele cele mai grele și mai nevindecabile.

„Deci dară, frații mei, când vă adunați să mâncați, unul pre altul să așteptați“ (Vers. 33). Încă fiind vie frica într'ânșii, și fiind stăpâniți de groaza gheeni, voiește iarăși de a introduce vorba și îndemnarea pentru cei săraci, pentru care a și spus toate cele de mai înainte, arătând că dacă ii nu fac aceasta, apoi cu nevrednicie se vor împărtași. Dacă a nu împărtași pe săraci din averile sale, îl depărtează pe cineva de masa aceea, apoi cu atât mai mult când el răpește avutul altora. Și n'a zis: «când vă adunați, dați celor ce au nevoie», ci ceia ce este mai important: „unul pre al-

tul să așteptați“, căci prin aceste cuvinte el mreaște și lasă a se înțelege și aceia, și totodată introduce sfatul sub o formă potrivită. După aceia la urmă el vorbește cu un ton înjăpătoriu, zicând: „Iară de flămânzește cinevǎ, acasă să mânânce“ (Vers. 34). Așa dară pe unul ca acesta ei îl scoate din biserică și îl trimite acasă, atingându se prin aceasta cu putere de dânsii, și luându-i în bătae de joc, ca pe niște robi ai pântecelui, cari nu se pot se stăpâni. Nici n'a zis: «dacă cinevǎ trece cu vederea pre cei săraci», ci „dacă flămânzește cinevǎ“ vorbind pare-că cătră niște copii bosumflați, cătră niște necuvântătoare, cari slujesc pântecelui. Căci în adevăr, mare erǎ rizilicul, dacă flămânzând trebuia să mânânce acasă. Dară nici nu s'a mulțamit numai cu atâta, ci a mai adaos și altceva mai înfricoșătoriu, zicând: „ca să nu vă adunați spre osândă“, adecǎ «ca nu cumvǎ să vă adunați spre pedeapsă, batjocorind biserică, și rușinând pe frate, fiindcă voi vă adunați pentru aceasta. zice, că să vă îngăduiți, ca să vă iubiți unul pre altul, ca să vă folosiți și ca să folosiți; iară dacă se întâmplă cu totul din contra, apoi atunci mai bine este ca să mâncați acasă». Acestea le zicea, ca mai mult să-i atragă. De aceia a arătat și vătămarea ce rezultă de aici, și judecata ceși atrăgeau, nu mică, și în fine, i-a înfricoșat din toate părțile, dela tainele cele sfinte, dela cei slabi, dela cei adormiți, și dela toate cele spuse mai înainte.

Mai departe iarăși îi înfricoșează și în alt mod, zicând: „Iară celelalte dacă voiu veni, le voiu rându“, adecǎ, fie asupra acestei chestiuni, fie și asupra altora. Fiindcă erǎ natural de a li se spune lor și oarecare cauze, care nu erǎ cu puțință de a le înșirǎ toate prin epistolă, apoi pentru cele scrise i-a povățuit ca să le păzască. «Acestea, zice, să se păzască, iară dacă poate aveți și altceva a'mi spune, aceia să o păstrați pentru când voiu fi de față, fie că este cu privire tot la această chestiune, fie și la alte chestiuni, nu tocmai așa de grabnice». Aceasta o zice apostolul spre a-i face mai cu grijă, de vreme ce fiind îngrijați oare-cum de prezența lui, de sigur că urmau ași corija păcatele. Fiindcă călătoria lui Pavel nu erǎ cum s'ar întâmplă, ceia ce învederând, zicea: „Că nevenind eu la vol, unuia s'au îngâmfat“,

și aiurea iarăși: „Nu numai precum când eram de față, ci cu mult mai vărtos când sunt departe, cu frică și cu cutremur mântuirea voastră o lucrați“ (Filipp. 2, 12)—de aceia nici nu’și a anunțat cum s’ar întâmplă venirea sa la dânsii, pentru ca să nu devină mai trândavi, ci ei pune și cauza acelei ducerii, zicând: „iară celelalte dacă voi veni, le voiu rându-i“, arătând prin aceasta, că îndreptarea lipsurilor lor — deși nu-l grăbeau atât de mult — totuși îl atrăgeau spre dânsii.

1) Deci auzind acestea toate, iubiților, să avem multă îngrijire de cei săraci, să stăpănim pântecelile, să ne păzim de beție, să ne silim de a ne împărtăși cu vrednicie din sfintele taine, și de cele ce pătimim să nu ne întristăm, nici pentru noi, nici pentru alți, ca de pildă, când se întâmplă morți fără timp, sau boale îndelungate, căci acestea sunt izbăvire de osândă, acestea sunt îndreptarea și stătura cea mai eminentă. Și cine zice acestea? Cel ce are în el pe Christos care vorbește. Și cu toate acestea, multe dintre femei se găsesc în așa nesimțire, încât în asemenea cazuri întrec cu jălaniea chiar pe necredincioși. Și unele fac așa, fiind orbite de durere, iară unele de ochii lumii, și pentru ca să scape de invinovățirea celor deafară (etnicilor), pe care eu le declar lipsite de orice iertare. «Pentru ca să nu mă invinovățască cutare, zice, invinovățască-se Dumnezeu; pentru ca nu cumvă oamenii să fie cunoscuți de mai proști decât dobitoacele cele necuvântătoare, apoi calce-se în picioare legea împăratului a toate». Și de câte trăsnete nu sunt vrednice aceste vorbe? Dacă te-ar chemă cinevă la masa cea după jălanie, adică la praznic sau pomană²⁾, nimeni nu te-ar contrazice, fiindcă o lege omenească este care poroncește aceasta, — pe când Dumnezeu poroncind de a nu jăli, iată că aici toți grăesc contra.

1) *Partea morală.* Despre răbdarea lui Job, și că nu trebuie de a jăli mult pe cei adormiți, sau a se întrista cinevă și îngriji din cauza boalelor și a pagubelor, — și engomiu (laudă) adus dreptului Job. (*Veron*).

2) *Notă.* Expresiunea din original. εὐς περιδεικνὸν οὐ καλέσῃ μετὰ τὸ πένθος, ni arată lămurit, că obiceiul de a face praznic după înmormântarea celui adormit, este tot așa de vechiu ca și creștinismul. Acest obicei creștinesc și frumos, însă, pe la orașe aproape că a dispărut cu totul, și se mai păstrează numai pe la țară.

Dară nu te gândești la Job, femeie? Nu-ți aduci aminte de vorbele lui când cu nenorocirea copiilor, care mai ales au încununat acel sfânt cap cu mii de cununii, și l-a proclamat mai strălucit decât toate trâmbițele? Nu te gândești la mărimea nenorocirii, la naufragiul acela neauzit până atunci, și ia acea tragedie străină cu totul și paradoxă? Tu poate că ai pierdut un copil, sau doi, sau trei, pe când acela a pierdut atâtea și atâtea, și cel cu mulți copii, deodată a devenit fără de copii. Și nici măcar nu-i zdrumicau inima câte puțin aceste nenorociri, ci se țineau lanț una după alta, și deodată i s'a răpit întregul rod al ostenelelor și al trecutului său. Și nici măcar după legea comună a naturii, nici când de pildă ajunsese la bătrânețe, ci fără timp și de moarte năprasnică și cu toții împreună. Și nici fiind de față tatăl lor, ca măcar auzind cele de pe urmă cuvinte ale lor, să le aibă ca o mângâiere a celui sfârșit amar, ci contra oricărei așteptări, și neștiind nimic din cele întâmplate, deodată cu toții s'au prăbușit sub dărîmături, și casa li-a devenit mormânt, și cursă a morții! Și nu numai moarte fără timp, ci și altele multe în legătură cu acea moarte, precum: că erau cu toții în floarea vieții, că erau cu toți virtuoși, că erau cu toții iubiți, că erau cu toții împreună, că erau de amândouă sexurile, că nici unul nu a scăpat, că nu s'au pierdut după legea obștească a naturii, că în fine după atâtea pagube îndurate, de și el n'avea nimic rău pe cuget, și nici pe cugetul copiilor, ca să pătimească de acestea. Fiecare din aceste nenorociri este îndeajuns prin sine însăși ca să îngrozască pe cineva, — dară apoi când cu toatele la un loc dau năvală asupra omului, atunci poți singur cugeta la înălțimea valurilor, cum și la mărimea și furea furtunei. Dară ceia ce este încă mai grozav și mai rău decât orice jălanie, e că nici măcar nu știea dreptul Iob, din ce pricină sunt acestea.

De aceia tocmai, fiindcă nu avea nici o cauză, sau mai bine zis, nu cunoștea nici o cauză pentru care îndură atâtea nenorociri, apoi el se rapoartă la voința lui Dumnezeu, și zice: „Domnul a dat, Domnul a luat; cum a voit Domnul, așa a făcut; fie numele Domnului binecuvântat în veci. (Iob. 1, 21). Și toate acestea le zicea, văzându-se pe sine, care exercitase toată fapta bună, în cele mai mari nenorociri, pe când

oamenii cei răi progresau, se dezmerdau și se mândreau pretutindeni. El însă n'a zis nimic din acestea, după cum cu dreptate ar putea să zică unuia dintre cei slabi: «apoi pentru aceasta am crescut copiii, și i-am exercitat cu toată exactitatea în fapte bune? Pentru aceasta am deschis casa trecătorilor? — pentru ca după acele multe drumuri făcute pentru cei săraci, pentru cei goi, și pentru orfani, să primesc această răsplată?» Înșă în locul acestora, el a pronunțat acele cuvinte, care sunt mai bune decât orice jărtfă, zicând: „Gol am ieșit din pântecul maicei mele, gol mă voiu și întoarce“. Dară dacă și-a sfășieat hainele de pe el, și și-a tuns părul, tu nu te minună, căci doară eră tată, și încă tată iubitoriu de fii, și de aceia doreai să se arate cu această ocazie și simpatia naturii, cum și filosofia intențiunii și a voinței lui. Dacă el n'ar fi făcut nici aceasta, apoi atunci poate că ar fi considerat cineva acca filosofie de o adevărată nesimțire. De aceia el și-a arătat și durerea sa părintască, în același timp și exactitatea evseviei lui, însă fiind îndurerat el nu s'a abătut, ci și mai departe întinzându-se lupta, iarăși și-a împletit încă și alte cununii din cuvintele cele cătră femeia lui, zicând: „Dacă am primit cele bune dela Domnul, apoi cele răle să nu le primim“ (Ibid. 2, 10)? Căci singură femeia îi mai rămăsese — toți ceilalți ai lui dispăruse, și copii, și averi, și chiar însuși trupul lui — dară și aceasta numai pentru încercare, pentru zavistic, pentru ispită. De aceia diavolul n'a perdut-o împreună cu copiii, și nici că a cerut dela Dumnezeu moartea ei, fiindcă așteptă a-i fi de mare ajutoriu în cursa întinsă acestui sfânt. Și de aceia o lăsase pe dânsa, ca să o aibă ca pe cea mai puternică armă contra lui Iob. «Dacă, prin femeie, zice, am scos pe Adam din raiu, apoi cu atât mai mult voi putea trânti deașdată pe Iob de pe băligar». Și privește viclesugul diavolului, că această mașinațiune, această cursă nu i-a pus-o înainte femeia nici când îi perise cirezile de boi, nici turmele de asini și de cămile, nici când casa s'a prăbușit, și nici când fiii lor s'au perdut sub dărământuri, ci tace și lasă pe acest luptătoriu în pace văzându-l liniștit. Dară când viermii începuse a foi pe trupul său, când pelea îi cădea în bucăți fiind putrezită, când trupul lui fiind sfârșit dădea dintrânsul

puroiu plin de putoare, când mâna diavolului îi arsese așa zicând trupul lui mai grozav decât orice pară de foc, hăcuindu-l din toate părțile și sfășindu-l mai grozav ca orice feară sălbatecă, și când în aceste nenorociri trecuse deja mult timp, atunci tocmai o pune în fața lui, deja consumat și sfârșit de suferinți. Dacă s'ar fi apropiat pe la începutul nenorocirilor, poate că nici pe dânsul nu-l ar fi găsit atât de abătut, și nici ea n'ar fi mărit poate nenorocirile, și nu le-ar fi umflat cu vorba; — dară acum când îl vede pe dânsul, din cauza lungimei suferințelor, însetat oare cum de dorul de a scăpa, și dorind sfârșitul atâtor nenorociri, atunci, zic, și ea se apropie de el cu furie mare. Cum că el era foarte abătut și nici nu se mai putea răsufla de năcaz, și că chiar doreă să moară, ascultă-l ce spune: „Pentru ce n'am murit în pântecul maicei mele? Și după ce am ieșit din pântec, căci n'am murit îndată“ (Iob. 3, 11)?

Și privește la răutatea și viclenia femeii, de unde își începe vorba, adevă că deodată pune înainte timpul cel îndelungat al suferințelor sale: „Până când vei răbdă“? zice ea. Dacă de multe ori numai vorbele au putut să moaie pe cineva, ne mai fiind și fapte, apoi tu poți cugeta ce pătimea el, dacă împreună cu faptele îl mai înveninau și vorbele acestea. Și ceia ce este mai rău, că ceea ce vorbea acestea era femeie, și femeie căzută, și oprită, și de aceia încercându-se de a-l duce și pe el în desnădăjduire. Dară pentru ca să vedem mai lămurit mașinațiunile îndreptate contra acestui zidiu mai tare ca diamantul, să auzim chiar cuvintele. Deci, care sunt acele cuvinte? „Până când vei răbdă? zicând: iată voi aștepta încă puțină vreme nădejdea mântuirii mele“ (Ibid. 11, 9)? adevă: «cuvintele tale le-a desmințit timpul, care de și a fost foarte lung, totuși n'a adus nici o dezlegare». Acestea le ziceă, nu numai ca să-l aducă în desnădăjduire, ci îl și ridiculiză și-și batea joc de el, fiindcă oridecâteori ea îl supură într'una, el mângâindu-o îi grăia: «așteaptă puțin, și îndată va fi sfârșitul». Deci, ea bătându-și joc de dânsul, ziceă: «Nu cumva vei zice și acum tot așa? — fiindcă a trecut mult timp la mijloc, și totuși sfârșitul nu s'a mai arătat». Și privește acum și răutatea ei, căci nu-i aduce aminte nici

de boi, nici de oi, și nici de cămile, căci știea bine că nu-l vor mișcă atât de tare, ci deodată trece la familia lui, și-i amintește de copii, căci pentru dânsii l'a văzut pe dânsul și hainele sfâșiindu-și și părul capului tunzându-i. Și n'a zis: «au perit copiii tăi» ci cu mult mai mișcătoriu: „a perit, zice, moștenirea ta de pe pământ“, prin urmare și copiii tăi cei doriți de tine. Dacă chiar și acum, când învierea ni s'a arătat, și copiii sunt dragălași tocmai pentru aceea, că păstrează pomenirea sau amintirea celor duși de aici, apoi cu atât mai mult atunci. De aceea și blăstămul de aici este mai amar, fiindcă cel ce blăstămă nu zicea: «să peară pomenirea lui acolo» ci „să peară pomenirea lui de pre pământ“ (Ibid. 18, 18).

„Feciorji tăi și fetele tale“. După ce a zis „moștenirea“ apoi mai departe amintește iarăși cu exactitate de amândouă naturile, căci zice: «Dacă ție poate nu-ți pasă de dânsii, cel puțin gândește-te la mine, căci îi au fost „durerile și chinurile pântecelui meu, cu carii înzădar m'am ostenit cu anevoință“. Ceia ce ea spune aici, această însămnă: «Eu care am suferit mai mult în nașterea și creșterea lor, mă văd nedreptățită pentru tine, căci durerile și năcazurile le-am suferit, iară de roade sunt lipsită». Și privește, cum ea nu pune pe față paguba averilor, dară nici nu tace cu totul, sau că trece cu vederea, ci o spune cu multă turburare sufletească, sau mai bine zis, dă a se înțelege, zicând: „Iară eu rătăcesc ca o slujnică umblând din casă în casă“, prin care cuvinte lasă a se înțelege și paguba suferită, în același timp arată și o mare tulburare sufletească. Chiar și cuvintele de mai jos sunt îndeajuns de a mări nenorocirea: „Umblând, zice, din loc în loc, și din casă în casă“. «Nu numai că cerșitoresc, zice, dară încă și rătăcesc din casă în casă, și slujăsc o slujbă străină și nouă, pretutindeni rătăcind și purtând cu mine semnele nenorocirii, și spunând la toți rălele și nenorocirile mele; și ceia ce este mai de jălit, că schimb locul din casă în casă». Și încă nici n'a stat aici cu piângerea, ci a mai adaos zicând: „așteptând până va apune soarele, ca să mă odihnesc de ostenețele, de trudele și

de durerile mele, care acum mă cuprind“. «Ceia ce altora este plăcut, zice, de a vedeă razele soarelui, aceia mie îmi este cu greutate, și de aceia îmi este mai de dorit noaptea și întunerecul, căci numai noaptea singură îmi mai odihnește durerile mele, numai ea îmi este mângâere de rălele ce îndur».

„Ci zi vr'un cuvânt cătră Domnul, zice, și mori“. Ai văzut viclesugul femeii? cum adevăci nici chiar în acest sfat, nu deodată a introdus povățuirea aceea aducătoare de peire, ci mai întâi povestind cu multă duiosie nenorocirile, și prelungind oare cum tragedia, când ajunge la această îndemnare, ea o pune în scurt, și nici măcar n'o invederează lămurit, ci o lasă ca în umbră, propunându-i scăparea cea dorită de dânsul, ceia ce el mai ales o doreă? Deci, gândește-te și aici la viclesugul diavolului. În adevăr, fiindcă el vedeă dragostea lui Iob de Dumnezeu, apoi nu lasă pe femeie ca să învinovătească pe Dumnezeu, ca nu cumvă bărbatul său să o respingă din capul locului ca pe o dușmancă. De aceia de Dumnezeu nu pomeneste de loc, ci numai împrejurările le întoarce și pe dos și pe față. Dară tu pe lângă cele vorbite, mai adaoge și aceia că, ceea ce sfătulia așa era femeie, și un ritor foarte primejdios pentru cei ce nu sunt cu băgare de samă. Dealtfeliu mulți și fără să îndure nenorociri, s'au prăbușit numai prin sfaturile femeilor.

Așa dară, ce spune acest fericit și mai tare decât diamantul? Uitându-se la dânsa cu amărăciune, și chiar mai înainte de a-i ieși glasul, numai din vedere i-a respins uneltirile. Ea așteptă ca prin vorbele sale să-i miște până la lacrimi, dară el a devenit mai grozav ca un leu, plin de mânie și de indignare, nu pentru cele ce pătimeă, ci pentru sfaturile ce ea i li dă, și arătându-și mâniea prin căutătura sa, i-a dat o dojană foarte cumpătată, fiindcă acest fericit chiar și în nenorociri eră înțelept, și ce spune el? „Pentru ce, zice, ca o femeie din cele fără de minte ai grăit“ (Ibid. 2, 10)? «Nu așa te-am învățat eu, nu așa te-am dăscălit; și iată că acum nici nu-mi mai cunosc pe tovarășul meu!» Căci în adevăr cuvintele acelea erau ale unei femei proaste, iară sfătuirea dela urmă a unei femei nebune. Ai văzut lovitură cumpătată, și rană îndejuns pentru a vindecă boala? Apoi după lovitura

dată introduce iarăși o sfătuire, care eră deajuns de a o mângâia, și eră bine venită, zicând: „Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și cele răle“? «Adă-ți aminte, zice, de cele de mai înainte, și gândește-te la cauza lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost cauza acelor bunuri, și atunci vei răbda și acestea cu hărăbie».

Ai văzut cumpătare de bărbat? Căci ei nu socotește că răbdarea este o urmare a bărbăției lui, ci o urmare a faptelor. «Dela care anume fapte ni-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ni-a răsplătit-o? Nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci, ceia ce am avut a fost dar, iară nu răsplată, char, iară nu recompensă. Prin urmare să le răbdăm și acestea cu hărăbie». Aceste vorbe ale fericitului Iob, atât noi bărbații cât și femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, și acestea ca și cele dinaintea acestora, și istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană tipărită pe cuget, adecă perderea averilor, perderea fiilor, ranele trupului lui, batjocorile, rizicurile, uneltirile femeii, și, în fine, toate patimile acelu drept să le clădim ca un liman mare și puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu hărăbie și mulțămire, să putem a depărta dela noi orice tristeță din viața aceasta, și a ne bucură de plata unei astfel de veselii duhovnicești, prin charul și filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

„Iară pentru cele duhovnicești, fraților, nu voi să nu știți voi. Că știți când erați neamuri (păgâni), cum cătră idoli cei fără de glas, ca cum ați fi fost trași vă ducea-ți“ (Cap. 12, 1. 2).

Intregul acest pasaj este foarte întunecat, iară întunecimea aceasta provine din necunoștința faptelor și a împrejurărilor ce se petreceau pe atunci, dară care nu

se mai petrec astăzi. Și de ce oare nu se mai petrec astăzi? Iată iarăși că cauza întunecimei ni-a pus înainte și o altă chestiune. Dară de ce atunci se petreceau, iară acum nu? Deci, ce se petrecea pe atunci? Când cineva se boteză, de îndată vorbea în limbi străine, și nu numai că vorbea limbi străine, ci mulți și prooroceau, iară unii arătau și alte multe semne și minuni. Fiindcă aceia se apropieau dela idoli, și nu știeau nimic lămurit, ba nici nu erau creșcuți în vechile scripturi, când se botezau de îndată luau Duhul sfânt; dară fiindcă pe acest Duh nu-l vedeau—fiindcă este nevăzut—apoi charul li dădea un semn văzut de energia sa, și unul de pildă vorbea imediat limba Persilor, altul a Romanilor, iară altul pe cea a Indienilor, iară un altul vr-o altă limbă, și prin aceasta se învederă în ochii păgânilor, că Duhul este cel ce grăeă prin acela. De acela și zice mai la vale (Vers. 7). „că fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos“, numind charurile „arătarea Duhului“. Fiindcă și apostolii acest semn îl luau la început, și cei ce credeau luau semnul grăirei în limbi străine, și nu numai acest semn, ci și multele altele, fiindcă și morții învieau mulți dintrânsii, și dracii alungau, și multe de aceste minuni săvârșau, și cu un cuvânt aveau darurile cu dânsii, unii mai puțin, iară alții mai mult. Dară mai mult decât toate printre dânsii, eră charul vorbirei în limbi străine, iară aceasta a și fost cauza shizmei dintre dânsii, nu doară prin natura sa, ci din cauza nerekunoștinței celor ce primise acest char. Cei ce aveau mai mari charuri, se mândreau către cei ce aveau mai mici, iară aceștia la rândul lor se supărau și pizmueau pe cei ce aveau mai mari. Charul cel mai principal—dupre cum am zis,—eră printre dânsii acela al limbilor. Aceasta chiar însuși Pavel o arată în trecerea timpului. Dară slăbind dragostea printre dânsii, din această cauză se și băgase vrajba printre ii, ceia ce silește pe apostol de a îndreptă cu multă grabă. Astfeliu de vrajbă s'a întâmplat chiar și în Roma, însă nu tocmai așa, — pentru care și în epistola cătră Romani face vorbă de aceasta, cam întunecat și pe scurt, zicând astfeliu: „Că dupre cum într'un trup multe mădulări avem, iară mădulările n'au toate o lucrare, într'acesta și chip și cei mulți un trup suntem întru Christos, iară

fiecare unul altuia mădulare; și având daruri de multe feluri, după darul care este dat nouă, ori prorocie, după măsura credinței, ori slujbă, întru slujbă, ori cela ce învață, întru învățatură“ (Rom. 12, 4—7). Cum că și aceștia din cauza acestor daruri cădeau în ușurință și lipsă de minte, tot apostolul dă a se înțelege mai sus, zicând astfel: „Că zic, prin darul ce mi s'a dat mie, tuturor celor ce sunt între voi, a nu cugetă înalt, afară de cât li se cade a cugetă, ci a cugetă spre a fi cu mintea întreagă, precum fiecăruia a împărțit Dumnezeu măsura credinței“ (Ib. vers. 3). Acelora, deci, li-a vorbit așa—fiindcă boala nici nu era la dânsii atât de aproape de discordie și de lipsa de minte—dar aici li vorbește Corinthenilor cu mai multă putere, fiindcă și dezbinarea dintre dânsii era mai mare.

Dară nu numai aceasta îi tulbură pre dânsii, ci mai erau acolo și mulți zodieri sau ghicitori de viitoriu—de oarece cetatea Corinth era una din cele mai Elenice cetăți—cari împreună cu altele multe tulburau pe acești Corintheni și-i amăgeau. De aceia, din capul locului, el pune la mijloc chestiunea ghicitoriei și a prorociei. Pentru aceia și luau îi cunoștința duhurilor, adică charul de-a cunoaște și a deosebi duhurile; care anume grăia cu duh curat, și care cu duh necurat. Deci, fiindcă acei ghicitori nu dădeau și dovada celor spuse—fiindcă prorocia nu are cu sine dovada adevărului în timpul când se spune, ci acea dovadă se învederează tocmai în timpul când se desfășură împrejurările prorocite—și deci nu era așa de ușor de a cunoaște cine este cel ce proroceste cu adevărat, și cine este cel ce spune minciuni—căci diavolul fiind spurcat s'a băgat printre cei ce prorocseau, introducând astfel pe acei proroci mincinoși, cari așa zicând preziceau viitoriul, mai ales că tot ceia ce spunea era fără vre-o răspundere, și că, prin urmare, nu mai sfârșitul împrejurărilor arată pe adevăratul proroc și pe cel minciunos,—apoi ca nu cumva auditorii să fie înșelați mai înainte de sfârșit, li dădea lor Duhul un semn, care chiar și mai înainte de desfășurarea împrejurărilor li arată și pe unul și pe celalalt. Deci, apostolul, luându-și de aici motiv, pășește cu vorba la chestiunea charurilor,

și îndreptează cearta născută printre dânșii din această cauză.

Deocamdată începe cu vorba despre ghicitori sau zodieri, zicând astfelu: „Pentru cele duhovnicești, fraților, nu voiu să nu știți voi“ — numind duhovnicești semnele, fiindcă mai cu samă acestea erau numai ale Duhului, neintroducându-se nimic omenesc în săvârșirea unor astfelu de minuni. Și urmând a vorbi de acestea, apoi mai 'ntâi — după cum am zis — el pune deosebirea ce este între ghicitorie și prorocie, zicând astfelu: „Că știți când erați neamuri (păgâni) cum cătră idoliî cei fără de glas, ca cum ați fi fost trași vă duceați“. Ceia ce el spune aici, aceasta însămnă: «În templurile idolilor, zice, dacă cinevă eră stăpânit de duh necurat și ghicea, eră tirit așa zicând de duhul cei necurat, și tras ca legat în toate părțile, fără să știe ce grăește. Căci aceasta este particularitatea ghicitorului, de a'și ieși din minți, de a suferi sila, de a fi împins, de a fi tras, de a se tiri ca un nebun. Nu însă tot așa și Prorocul, ci cu cugetul treaz, cu înțelepciune, și cu cunoștință de împrejuri, el știe ce grăește și toate le spune în cunoștință. Astfelu că chiar și mai înainte de desfășurarea împrejurărilor, tu cunoști de aici și pe ghicitoriu, și pe Proroc».

Și gândește-te cum el și-a făcut vorba nebănuită, căci îi ia de marturi chiar pe dânșii, cariî avusese experiența împrejurărilor. «Cum că eu nu mint, zice, nici nu defaim cum s'ar întâmplă cele ale păgânilor, plâzmuind lucruri neadevărate ca un dușman al lor, înși-vă voi îmi veți fi ca marturi. Căci înși-vă știți, că pe când erați Elini (păgâni), vă duceați fiind trași pare-că de ceva». Dară dacă cinevă ar bănuî poate și pe aceștia, haide atunci să vă punem la mijloc chiar pe unul din filosofii cei dinafară. Ascultă deci pe Platon când spune astfelu: «Dupre cum hrismodii (ghicitorii sau prorocii, cari dau hrismoasele sau răspunsurile oracolului) și theomanzii vorbesc multe și bune, și nu știu nimic din cele ce vorbesc . . .».

Acestea deci și de acestea, fiindcă sunt multe de spus. Toate acestea ni dovedesc sila cu care slujesc demonii fiind stăpâniți, cum și sila pe care o rabdă cei ce s'au predat odată lor, și cari își iesă din minți. Dară și Pithia—sunt silit de a biciuî acum și o altă slutenie

a lor, pe care ar fi fost bine de a o trece cu vederea, spre a nu vă vorbi de aceste lucruri nedemne—însă pentru ca mai lămurit să cunoașteți acea necinste, este trebuitoriu a spune aceasta, pentru ca și de aici să aflați nebulnia și rizicul cel mare la care se expuneau cei ce întrebunțau ghicitori sau theomanzi de aceștia. Se spune deci, că această Pithie fiind femeie ședea pe tripodul lui Apollon, cu picioarele rășchirate, și că stând așa deodată îi intră pe dedesubt, prin organele genitale, duhul cel necurat, umplând pe femeie de furie, care după ce își despletea părul cădea în extaz, ieșindu-i spume din gură, și astfel devenind într'un felu de nebulnie, vorbea cuvinte fără rost.

Știu că vi s'a înroșit obrazul de rușine auzind acestea, însă aceia încă cugetă lucruri mari și pentru slutenia ca și pentru nebulnia aceasta. Acestea, deci, și altele ca acestea punându-le în mișcare Pavel zicea: „Că știți când erați neamuri (păgâni), cum cătră idoli cei fără de glas, ca cum ați fi fost trași vă duceți“. Și fiindcă vorbea cătră cunoscători deasemenea lucruri, apoi el nu pune toate cu precizie, nevoind de a-i supără; ci numai amintindu-li și făcându-i ca să cugete singuri la toate acestea, el iute conținește cu această idee, grăbindu-se de a ajunge la chestiunea ce'l interesă.

Dară ce va să zică: „cătră idoli—cei fără de glas“? Acești theomandi, adică, cătră aceia se duceau, ca fiind trași. Dară dacă idoli erau fără de glas, apoi cum de răspundeau, sau dădeau acele hrismoase? Cum îi împingea demonul la acei idoli? Ca pre niște prizonieri și legați cu lanțuri, în același timp făurea și cea cursă vicleană, adică că pentru ca să nu se pară că peatra eră fără de glas, apoi s'a gândit de a introduce câțiva oameni în idoli, ca astfel vorbele lor să se atribuie idolilor. Însă cele ale noastre nu sunt de acest felu.

Dară apostolul nu a spus de cele ale noastre, voi să zic, cele ale prorocilor, de oare ce erau cunoscute tuturor, și întru ele proceau duple cum eră cuviincios, cu înțelepciune și în toată libertatea. De aceia îi erau stăpâni și de a vorbi, și de a nu vorbi, căci nu eră nici o silă care să-i stăpânească, ci erau cinstiți cu puterea de a proroci. De aceia și Ionă a fugit deocamdată, de aceia și Iezechiil 'și-a amânat pentru un timp prorociile,

de aceia și Ieremia s'a retras pentru un timp. Dumnezeu însă, nu-i împingeă cu sila la prorocit, ci îi sfătuia, îi îndemna, îi amenință, însă nu li întunecă cugetul. Particularitatea demonului este de a face vuet și tulburare, și multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este de a lumina, și a învăța cu înțelepciune cele cuvenite.

Așa dară, aceasta este întâia deosebire între ghicitoriu și Proroc, iară a doua deosebire el o pune mai jos, zicând: „Pentru aceia vă arăți vouă, că nimeni cu duhul lui D-zeu grăind, nu zice anathema pre Iisus“ (Vers 3). Apoi și o alta: „Și nimeni nu poate numi pre Domnul Iisus, fără numai întru Duhul sfânt“. «Când vei vedeă, zice, pe cinevă că nu-i grăește numele, sau că îl și anatematizăză, apoi vei înțelege că acela este ghicitoriu. Și iarăș, când vei vedeă pe un altul toate grăind împreună cu numele lui, atunci să te gândești că acesta este duhovnicesc». Dară atunci ce am puteă spune de catihumeni? Că dacă „nimeni nu poate numi pre Domnul Iisus, fără numai întru Duhul sfânt“, apoi ce am puteă spune de aceștii cari deși îi numesc numele lui, totuși de Duhul sfânt sunt lipsiți? Însă nu pentru aceștia ni este vorba acum, — fiindcă pe atunci nici nu erau catihumeni, — ci de credincioși și necredincioși. Dară ce? Nici up demon nu numește pe Dumnezeu? Oare nu ziceau acei demonizați: „Ce este nouă și ție Iisuse Nazarineanule? Te știm pre tine că ești Fiul lui Dumnezeu“ (Marc. 1, 24). Oare nu ziceau lui Pavel: „Oamenii aceștia sunt robii lui Dumnezeu celui Prea înalt“ (Fapt. Ap. 16, 17). Așa dară și demonii numesc pe Dumnezeu, însă numai când sunt pedepsiți, când sunt siliți, de bunăvoie însă și nepedepsiți, niciodată. Dară aici este vrednic de a cercelă, de oare ce și demonul vorbeă acestea, și de ce și Pavel îl certă? Fiindcă imita pe Dascalul lui, căci și Christos a certat pe acei demoni, și nu voiă a aveă mărturie dela dânșii. Și de ce oare și demonul făcea așa? Voind ca să tulbure ordinea lucrurilor, și să răpească demnitatea apostolilor, iară pe cei mulți să-i facă de a se uită la dânșii, care dacă s'ar fi întâmplat, de sigur că părându-se vrednici de credință, cu ușurință ar fi putut apoi întro-

duce cele ale lor. Deci, ca nu cumva să se întâmple una ca aceasta, și nici înșelăciunea să-și ia început, de aceea chiar și cele adevărate când le grăieau, li închideau gura, ca astfel să nu li se dea atențiune nici în minciunile lor, ci să se astupe urechile tuturor la cele vorbite de dânșii. Așa dară, dând pe față pe ghicitori și pe Proroci, prin îniaiu și al doilea semn, la urmă vorbește pentru minuni, pășind cu vorba la aceasta chestiune nu cum s'ar întâmplă, ci cu scopul de a răsturna cearta iscată de aici, și a convinge pe cei ce aveau mai puține charuri, ca să nu se întristeze, iară pe cei cari aveau mai multe, ca să nu se mândrească.

De aceia a început astfel: „Și sunt osebiri darurilor, iară Duhul acelaș” (Vers. 4), prin care mângâie pre cel ce aveă mai puține charuri, din care cauză erau trști. «Pentru ce, zice, ești trist? Că nu ai luat pe cât a luat celalalt? Dară gândește-te că sunt charuri, și nu ceva din datorie, și-ți vei mângâia intristarea». De aceia dela început el a zis astfel: „Sunt osebiri darurilor”. Și n'a zis «osebiri semnelor, minunilor, ci „charurilor”, convingând pe auditoriu cu numele darului nu numai de a nu se întristă, ci încă să fie mulțămît. «Pe lângă acestea, mai gândește-te și la aceia, zice, că deși prin măsura dăătorului ți s'au împuținat charurile în raport cu celalalt, totuș, fiindcă te-ai învrednicit de a te luă tot de acolo, de unde a luat și cel cu mai multe, apoi ai aceeași cinste. Nici nu poți spune, că aceuia i-a dat Duhul, iară ție ți-a dat ingerul, fiindcă și ție, ca și aceuia, ți-a dat Duhul». De aceia a și adaos: „iară Duhul acelaș”, astfel că deși este deosebire în dare, totuș în cel ce le-a dat, adecă în dăătoriu nu este nici o deosebire, fiindcă și tu, ca și acela, ați luat din acelaș izvor.

„Și osebiri slujbelor sunt, iară Domnul același” (Vers. 5). Pregătind, deci, încurajarea și mângâierea lor, adaoage și pre Fiul și pre Tatăl. Numește charurile acestea cu un alt nume, voidn prin aceasta a li da o mai mare mângâierc, pentru care a zis astfel: „Și osebiri slujbelor sunt, iară Domnul același”. Cel ce a auzit de charuri, și a primit mai puține, poate că s'ar supără, pe când nu tot așa și cel primește o slujbă, căci lucrul acesta dovedește osteneală și durere.

«De ce te întristezi, zice, dacă acelaia i s'a poroncit de a se osteni mai mult, tu fiind cruțat?»

„Și osebiri lucrărilor sunt, iară Dumnezeu același este, care lucrează toate întru toți. Și fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos“ (Vers. 6, 7). «Și ce este lucrarea? zice; ce este charul? Ce este slujba? Numai în nume este deosebire, fiindcă lucrurile sunt aceleași. Ceia ce este charul, aceia este slujba, aceia este și lucrarea. „Slujba ta, zice, fă-o deplin“ (II. Timoth. 4, 5) și „slujba mea o măresc“ (Rom. 11, 13). Și lui Timotheiu scriindu-i, zicea: „Pentru care pricină îți aduc aminte ție, ca să aprinzi darul lui Dumnezeu, care este întru tine“ (II. Timoth. 1, 6) și Galatenilor iarăși scriindu-li, zicea: „Că cel ce a lucrat în Petru spre apostolie¹⁾, a lucrat și în mine întru neamuri“ (Galat. 2, 8). Ai văzut că nu arată nici-o deosebire între charurile Tatălui și a Fiului, și a Sfântului Duh? Prin această însă el nu contopește ipostasurile sfintei Treimi — să nu fie — ci numai cât învederează egalitatea acelor ipostasuri. «Ceia ce Duhul, zice, hărăzește, aceasta și Tatăl lucrează, aceasta și Fiul poronțește». Deși dacă acesta ar fi mai mic decât Tatăl, n'ar fi scris așa, și nici că ar fi putut mângăea pe cel trist. După aceia apoi, el mai mângăie pe cel trist în alt mod, adevă că cea ce i s'a dat de sus este în interesul său, deși poate că este mai inferior decât charul dat altora. Căci spunând că acelaș Duh, același Domn, acelaș Dumnezeu, iară prin aceasta reîmputernicește pe cel trist, adaoge iarăși o altă mângăiere, zicând astfel; »Și fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos“ (Vers. 7). Ca să nu zică cineva: «Și ce este, dacă acelaș Domn, acelaș Duh și acelaș Dumnezeu, când eu am luat mai puțin? Pentru ca așa este spre folos, zice. Sub nume de „arătarea Duhului“ apostolul înțelege semnele, și cu drept cuvânt. «Pentru mine credinciosul, zice, este învederat că cel ce are Duhul, îl are de când s'a botezat, iară

¹⁾ Notă. În edițiunea pe care a avut-o în vedere Sf. Chrisostom, lipsește expresiunea «tăcerii împrejur» (spre apostolia tăcerii împrejur) după cum este în edițiunea de astăzi, *Teclus receptus*.

pentru cel necredincios aceasta nu va fi învederat de nicăieri, decât dela semne, — încât și de aici nu este o mică mângâiere. Încât că, și dacă charurile sunt deosebite, totuși dovada este una și aceeași: dacă ai mult sau puțin, ești deopotrivă învederat. Așa că dacă voești să arăți că ai Duhul, ai o dovadă sigură. Deci, când și cel ce dă este unul și același, când și charul este unul, și arătarea charului tot deacolo să face, și când mai cu seamă aceasia este spre folosul tău, apoi atunci nu te întristă ca disprețuitoriu. Căci n'a făcut aceasta ca să te arate mai inferior altuia, sau să te necinstească, ci ca să te cruțe, având în vedere numai folosul tău. A luă mai mult decât pot duce puterile tale, aceasta nici nu ar fi spre folosul tău, ba încă ți-ar fi vătămătoriu și vrednic de întristare».

„Că unuia prin Duhul se dă cuvântul înțelepciunii, iară altuia cuvântul științei, într'aceiași Duh. Și altuia credința, într'aceiași Duh, iară altuia darurile tămăduirilor într'aceiași Duh“ (Vers. 8. 9). Ai văzut cum el pretutindeni face același adaos, zicând: „într'aceiași Duh“? Pentru că știea ei foarte bine, cât de mare mângâiere este de aici. „Iară altuia lucrările puterilor, iară altuia prorocie, iară altuia alegerile Duhurilor, iară altuia feluri de limbi, iară altuia tălmăcirea limbilor. (Vers. 10). Și fiindcă mai ales în acest de pe urmă char îi se încumetau și cugetau lucrări mari de dânșii, de aceia apostolul l'a trecut la urma tuturor, și a adaos: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește“ (Vers. 11). Aceasta este doctoria universală a mângâierii, adecă de a primi toți din aceeași rădăcină, din aceeași vistierii, din aceeași izvoare. De aceia apostolul într'una întrebuițează expresiunea „într'aceiași Duh“ mângâindu-i și făcând să dispară păruta anomalie. Mai sus arată ca împărțitoriu ai charurilor și pe Duhul, și pe Fiul și pe Tatăl, iară aici s'a mulțămit să spună numai de Duhul, pentru ca să afli și de aici, că în Treime este una și aceeași demnitate.

Dară ce va să zică: „cuvântul înțelepciunii“?

Adecă acela pe care l-a avut Pavel, pe care l-a avut Ioan, fiul tunetului. Și ce va să zică „cuvântul științei”? Acela adecă, pe care îl aveau mulți dintre credincioși, carii aveau cunoștință, însă nu puteau a învăța pe alții, și nici nu puteau cu ușurință să expună altora ceea ce știeau. „Altuia zice, credința”, spunând aici nu de credința aceea a dogmelor, ci de credința minunilor și a semnelor, despre care zice Mântuitorul: „De veți avea credință cât un fir de muștar, veți zice muntelui acestuia: mută-te de aici acolo, și se va mută” (Math. 17, 20). Și apostolii cereau dela dânsul o astfel de credință zicând: „adao-ge-ni nouă credință” (Luce 17, 5). Această credință este mama semnelor. „Lucrările puterilor și darurile tămăduirilor, nu sunt același lucru, căci cel ce are darul tămăduirilor, numai cât vindecă pre cei bolnavi, pe când cel ce are lucrările puterilor, și pedepse în același timp, fiindcă puterea eră nu numai de a vindecă, ci și de a pedepsi, dupre cum a făcut Pavel și Petru. „Altuia prorocie, iară altuia alegerea duhurilor”. Și ce va să zică „alegerea duhurilor”? Adecă a cunoaște cine este anume cel duhovnicesc, și cine nu, cine este proroc, și cine amăgitoriu, ceea ce spune și Thesalonicienilor, zicând: „Prorociile să nu le defăimăți, toate să le ispitiți, ce este bun să țineți” (1. Thes. 5, 20. 21) — fiindcă mare eră pe atunci droaea de Proroci-minciunoși, de vreme ce diavolul lucră pe capete de a da ființă minciunei, și de a o face deopotrivă cu adevărul. „Altuia feluri de limbi, iară altuia tălmăcirea limbilor” adecă, unul de pildă știea ce spune el, dară n'o putea explica și altora, iară celalalt le putea pe amândouă deodată. Se credea că acest char este mare, fiindcă și apostolii încă dela început l'au primit, și printre Corintheni cei mai mulți îl aveau, pe când nu tot așa și cu cuvântul învățătorei. De aceea charul acesta îl pune întâi, iară charul limbilor îl pune tocmai la urmă, fiindcă și acesta vine dela cel dintâi, și toate celelalte, și prorocii, și lucrările puterilor, și feluri de limbi, și explicarea limbilor. Nici unul din toate acestea nu este egal cu cel dintâi, pentru

care și zice apostolul în altă parte: „Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt și în învățătură“ (I. Timoth. 5, 17). Dară și lui Timotheu îi scriea, zicând: „Până ce voiu veni, păzește citirea, și mângâierea, și învățătura. Nu fi nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine“ (Ibid. 4, 13. 14). Ai văzut că și învățătura el o numește char? Apoi, mângâierea ce a pus-o mai sus, zicând: „același Duh“ o pune și aici zicând: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voește“. Prin aceste cuvinte nu numai că mângâie, ci și astupă gura celui ce răspundeă contrar, zicând: „Împărțind deosebi fiecăruia precum voește“. Dealtmintrelea trebuie nu numai de a linguși pe cineva cu vorbele, ci și de a-i îmboldi, dpre cum face și în epistola către Romani, zicând astfel: „Ci o omule! tu cine ești, care răspunzi împotriva lui Dumnezeu“. (Rom. 9, 20)? Tot așa face și aici, zicând: „Împărțind deosebi fiecăruia precum voește“ Cea ce este al Tatălui, aceasta arată că este și al Duhului, fiindcă dpre cum zice de Tatăl „iară același Dumnezeu care lucrează toate întru toți“ aceiași zice și de Duhul: „Toate acestea le lucrează unul și același Duh“. «Inșă, zici tu, lucrute dejă de Dumnezeu». Dară apostolul nicăiri n'a spus aceasta, ci tu plâzmuești asemenea crezii, fiindcă când el zice: „cel ce lucrează toate întru toți“ vorbește aici numai de oameni, și nu s'a gândit ca să pună pe Duhul sfânt în rândul oamenilor, chiar de te-ai zbućiumă de mii de ori, chiar de ți-ai ieși din minți de mii de ori.

Fiindcă a zis „prin Duhul“, apoi ca nu cumvă să-ți inchipui că particula „prin“ arată vre-o imputinare, a adaos că „Duhul lucrează“, iară nu că este supus, sau că se lucrează prin el fără voiea sa, ci că lucrează precum voiește, iară nu precum i se poronțește. Dpre cum pentru Tatăl mărturisind Fiul și zicând: „Că precum Tatăl scoală pre morți și-i învicază“, mărturisește aceiași și pentru dânsul, că adecă și el

înviează pre carii voește, tot așa și pentru Duhul spune aiurea că toate le lucrează cu putere, și că nimic nu-l împedecă, fiindcă expresiunea: „Duhul unde voește Suffă“ (Ioan 3, 8) deși este spusă pentru vint, totuși este doveditoare cu privire la energia Duhului – pe când aici spune mai apopriat, că Duhul toate le lucrează precum voiește. Dară cum că Duhul este care lucrează, iară nu că printr'ânsul se lucrează, apoi o poți cunoaște și din altă parte. „Cine știe, zice, cele ale omului, fără numai Duhul omului? Așa și ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe. fără numai Duhul lui Dumnezeu“. Cum că duhul omului, adecă sufletul lui, nu are nevoie de o lucrare dinafarnică spre a se cunoaște și a cunoaște ale sale, aceasta este foarte învederat. Prin urmare nici Duhul lui Dumnezeu nu are nevoie, spre a cunoaște cele ale lui Dumnezeu. «Că asifeliu, zice cunoaște Duhul sfînt cele negrăite ale lui Dumnezeu, dupre cum cunoaște sufletul omului pe cele negrăite ale sale. Deci, dacă sufletul omului nu are nevoie de o lucrare dinafarnică spre a se cunoaște pe sine, apoi cu atât mai mult cela ce știe cele ascunse ale lui Dumnezeu nu ar fi avut nevoie de o lucrare dinafarnică spre a da charuri apostolilor. Pe lângă acestea, cele ce am spus mai înainte, le spun și acum. Și care sunt acelea? Că dacă Duhul este inferior Tatălui și de o altă ființă, apoi atunci mângâierea cu nimic n'a folosit, și nici expresiunea „același Duh“ nu-și aveă rost aici. Cel ce primește dar dela împăratul, de aici el are o mare mângâiere, că adecă darul i s'a dat chiar de împărat, iară cel ce primește dar din partea slugei, atunci mai ales se întristează, când i se dă acest dar. Așa că și de aici este învederat că Duhul sfînt este deopotrivă cu Tatăl, și că în împărțirea charurilor el are rol împărțesc, iară nu de slugă. Deci, precum i-a mângâieat, zicând: „osebiri slujbelor sunt. iară Domnul același, și osebiri lucrărilor, iară Dumnezeu același este“ tot așa și mai sus, zicând: „sunt osebiri darurilor, însă Duhul același este“ și după aceasta iarăși zicând: „Toate acestea le lucrează unul și același Duh împărțind deosebi fiecăruia precum voiește“.

¹⁾ Deci, iubitorilor, să nu ne împușinăm cu sufletul și nici să ne întristăm și să zicem: de ce unul a luat, și altul n'a luat? și nici să invinovățim pentru aceasta pe Duhul sfint. Că dacă știi că din dragoste ți-a hărăzit ceea ce ai, atunci poți înțelege că tot din aceeași dragoste a hotărît și măsura cu care ți s'a dat, și te vei bucura pentru cele pe care le-ai primit. Deci, nu te neliniștii de cele pe care nu le-ai primit, ci încă să-i mulțamești că nu ai primit mai mult decât puterile tale. Așa dară dacă nu e bine de a cercetă cu amănunțime în cele duhovnicești, apoi cu atât mai mult și în cele trupesti, ci trebuie de a fi cineva liniștit și a nu se împușina cu Duhul, de ce unul este bogat, și altul sărac, mai ales că nu fiecare este îmbogățit de Dumnezeu, ci mulți din nedreptate, din răpiri și lăcomii. Căci cel ce a porocit ca să nu ne îmbogățim, cum ar putea da ceea ce ne-a împedecat de a luă?

Dară pentru ca mai mult să pot astupă gura celor ce ne vorbesc contra acestora, haide să întorcem cuvântul chiar dela început, pe când așerea se da omului chiar de Dumnezeu, și răspunde-mi: de ce Abraâm eră bogat, iară Iacob aveă nevoie și de pânea zilnică? Oare nu și acesta eră drept ca și celalalt? Oare nu zice deopotrivă pentru câte-și trei: „Eu sunt Dumnezeuul lui Abraâm, și Isaac, și Iacob“? Deci, de ce unul eră bogat, iară celalalt munceă pe plată la altul? Dară încă ceva mai mult: de ce Isav eră bogat, de și eră nedrept și prigonitoriu de frate, pe când Iacob a fost în slujbă la streini atâta timp? De ce iarăși Isaac a trăit în liniște în tot timpul, pe când Iacob a trăit numai în scârbe și năcazuri, pentru care și zicea: „Mici și răle sunt zilele mele“ (Facer. 47, 9)? De ce oare David fiind Proroc și Impărat, a trăit toată vieța în năcazuri, în timp ce Solomon, fiul său, în timp de patruzeci de ani a petrecut vieța cea mai liniștită, bucurându-se de cea mai adâncă pace, de slavă, cinste, și de toate dezmerdările ominesti? Deci ce? Oare nu și între Proroci, unul eră mai mult năcăjit, iară altul mai puțin? Și de ce așa? Pentru că ficăruia astfelu îi eră spre folos.

¹⁾ *Partea morală.* Nu trebuie a cercetă de ce unii sunt bogați, iară alții săraci, ci toate acestea a le atribui judecătii celei nepătrunse a lui Dumnezeu, și a zice: *judecățile lui Dumnezeu sunt adânc nemărginit.* (Veron).

De aceia, iubiților, fiecare din noi este datoriu să zică: „Judecățile tale sunt adânc nemărginit“ (Ps. 35, 7). Că dacă pe acei mari și minunați bărbați Dumnezeu nu i-a exercitat la feliu, ci pe unul prin sărăcie, pe altul prin bogăție, pe unul prin liniște, pe altul prin zbucium și scârbe, apoi cu atât mai mult trebuie de a face așa cu noi. Împreună cu acestea gândește-te și la aceia, că multe din cele petrecute, nu sunt după voința lui, ci după răutatea noastră. Deci, nu zice: de ce acela este bogat, de și e om rău, iară celalalt este sărac, de și e drept? Căci și la acestea se poate răspunde și zice, că nici dreptul nu are vre-o vătămare din sărăcie, ci încă își adaoge mai multă laudă, și nici cel rău nu are vr'un câștig din bogăție, dacă nu se schimbă, ba încă chiar și mai înainte de pedeapsa de acolo bogăția de multe ori i-a fost pricina de multe rale, și l'a băgat în mii de năcazuri. Dumnezeu, însă, lasă și pe unul și pe altul, ca pe deoparte să arate că omul este înzăstrat cu liberul arbitru, iară pe dealta ca să învețe pe alții de a nu 'și ieși din minți pentru averi. «Dară, zici tu, cum se face că fiind cineva rău se îmbogățește, și nu pătimește nici-o nenorocire? Dacă fiind bun se îmbogățește, aceasta este după dreptate, dară când este rău, ce vom zice?» Că cu toată bogăția lui este de jălit, fiindcă bogăția adăogată la răutate, mai mult ațâță patima. «Dară cutare, zici tu, a primit bogăția dela strămoșii săi, și o cheltuște cu curvele și parasitii, și totuși nu pătimește nimic». Ce spui? Curvește, și tu zici că nu pătimește nimic? Se îmbată, și crezi că el se dezmeardă în desfătări? Nu cheltuște banii în nimic folositoriu, și încă zici că-l invidiezi? Dară ce ar putea fi mai rău decât un asemenea om, care își vatămă ast-feliu sufletul? Dacă trupul lui ar fi schilodit sau ciuntit, ai zice că el este vrednic de mii de lacrimi; — și când îi vezi întregul lui suflet schilodit, încă îl crezi și fericit? «Dară nu simțește» zici tu. Dară tocmai pentru aceasta este de jălit, ca și cei nebuni. Cel care știe că este boalnav negreșit că va chema pe doctor, și va primi doctoria cuvenită, — pe când cel ce nu se cunoaște, nici a se scăpa de boală nu va putea. Și pe acesta tu îl ferecești? Spune-mi Nu e însă nimic de mirat, fiindcă cei mai mulți sunt certați cu adevărată filosofie. De aceia vom fi pedepsiți cu cea mai grea pedeapsă, fiindcă de și suntem cer

tați, noi totuși nici nu ne gândim de a ne izbăvi de rău. De aceia mânie, de aceia tristeță, de aceia tulburare într'una, fiindcă Bunul Dumnezeu arătându-ni adevărata vicață fericită, adevărată acea a faptelor bune, noi am lăsat deoparte această cale care duce la fericire, și ne-am deschis o altă cale care duce spre bogăție și averi, dară care este încărcată de mii de răle. Facem intocmai ca și unul care neștiind a deosebi frumuseța trupurilor — ci totul el atribuie hainelor și podoabelor dinafară — pe femeia cea cu adevărat frumoasă și cu grații naturale el o trece cu vederca, iară pe cea murdară și slută, și cu trupul beteag, dară care este îmbrăcată în haine frumoase, el o găsește vrednică de dânsul, și o ia de femeie. Cam astfelu pățimesc mulți și astăzi fiind vorba de virtute sau de răutate, fiindcă de și răutatea este uricioasă prin natura sa, totuși prin podoaba de dinafară este plăcută lor și și-o apropie, în timp ce pe virtute, cu toate că după natura sa este frumoasă și plăcută, ii o ocolesc, pentru că nu are acea podoabă dinafarnică, pentru care mai ales ar trebui să fie preferată.

De aceia, mie mi-i rușine, că chiar printre EIIII cei lipsiți de minte sunt și de aceia cari judecă așa, și dacă poate nu în fapte, dară cel puțin cu cugetul, și recunosc vremelnicea celor prezente, — pe când printre noi sunt unii cari nici aceasta nu știu, ci au chiar și judecată stricată, de și scriptura spune într'una: „Defăimează-se înaintea lui cel ce viclenește, iară pre cei ce se tem de Domnul îi siăvește“ (Ps. 14, 4) și „Frica Domnului toate le covârșăște“ (Sirah 25, 14) și: „Teme-te de Dumnezeu, și poroncile lui le păzește, că aceasta este tot omul“ (Eclesiast. 12, 13), și: „Nu râvni celor ce viclenesc“ (Ps. 36, 1) și: „Nu te teme când se îmbogățește omul“ (Ps. 48, 17) și: „Tot trupul iarbă, și toată slava omului ca floarea ierbei“ (Isaia 40, 7). Acestea și ca acestea auzindu-le pe fiecare zi, noi încă suntem pironiți cu privirea la pământ. Și intocmai ca și copiii cei tâmpi, cari într'una învață buchile, dară când sunt întrebați pe sărite, neținând samă de ordinea lor, ii spun altele în locul celor adevărate, cu care ocazie provoacă la ris, — tot așa și voi, căci când noi vă în-

șirăm aici toate după ordine, pare că ați da atențiune la cele ce vă spunem, iară când ieșiți afară și v'am întrebă pe sărite: care sunt vrednice de a fi puse în rândul întâi, și care în rândul al doilea, și, în fine, care din aceste lucruri de care vă vorbim într'una trebuie a fi puse la urmă, voi neștiind ce respunde vă faceți de ris. Căci, în adevăr, oare nu este vrednic de ris, spune-mi, că noi cari așteptăm nemurirea și toate cele bune, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, și la inima omului nu s'au ridicat, iată că ne certăm pentru cele care rămân aici, și le credem că acestea sunt de râvnit? Că dacă încă ai trebuință de a afla că bogăția nu este vr'un lucru mare, că cele prezente sunt umbră și vis, că se împrăstie toate ca și fumul, apoi atunci stăi afară de sfânta sfintelor, stăi la poartă, zic, căci încă nu te-ai făcut vrednic de intrarea în împărăția cerurilor. Dacă tu nu știi încă a deosebi natura lor cea schimbăcioasă și veșnic în prefacere, apoi cum vei putea să le disprețuești? Dară dacă spui că știi, apoi atunci încetează de a vorbi în zadar și de a descoasă, de ce cuiare este bogat, și de ce altul este sărac. Căci prin aceasta tu faci ca și cel ce primblându-se prin lumea întreagă ar întreba într'una: de ce oare acela este alb, celalalt negru, de ce unul este cu nasul turtit, celalalt cu nasul în sus. Dupre cum acestea cu nimic nu ne importă, de ar fi așa sau altmintrelea, tot așa nu ne importă nici dacă unul este sărac și celalalt bogat, și cu atât mai mult altele de acest feliu, ci totul vine deia modul întrebuițării. Chiar de ai fi sărac, totuși vei putea să trăiești cu mulțămire filosofând, și din contra, de ai fi bogat, vei fi cu toate acestea cel mai de jălit dintre toți oamenii, dacă vei fugi de virtute. Cele ce ne interesează pre noi acestea sunt: adevă virtutea sub toate formele ei, iară dacă aceasta n'o ai, apoi de celelalte nu ai nici un folos. De aceia și întrebările acestea dese, că de ce cei mulți consideră ca inderente pentru dâșșii acele ce sunt în interesul lor, pe când de cele ce sunt spre folosul lor nu fac nici o vorbă.

În adevăr, iubiiților. că ceia ce ne interesează pre noi, este virtutea și filosofia. Dară fiindcă virtutea este departe de noi, și atât ea cât și filosofia se gădesc cu totul străine nouă, apoi de aceia este tulburare mare în cugetele noastre, de aceia cele mai multe valuri năvălesc asupra-ni, de aceia ameteala ce ne cuprinde. Când

uniia ca aceștia cad din slava cea de sus, și din dragostea cerurilor, apoi atunci dâșii doresc cele prezente și devin acestora slugi și robi. Și cum de dorim oare pe cele prezente? Fiindcă nu le dorim pe cele cerești după cum trebuie. Dară aceasta oare de unde vine? Dela trândăvie. Dară trândăvia de unde vine? Dela disprețul ce avem de adevăr. Și disprețul aceasta de unde vine? Dela ușurința și prostia noastră de a ne lipsi de cele prezente, și a nu cercetă mai întâi cu scumpătate natura lucrurilor. Dară aceasta iarăș de unde vine? Dela aceia că nu se dă nici o atențiune nici la citirea sfințelor scripturi, nici la conviețuirea cu bărbații sfinți, iară adunările cu cei răi a le depărtă și a fugi de ele.

Deci, ca nu cumvă să se întâmple așa, și valuri fără sfârșit să ne cuprindă și să ne ducă în noieanul răutăților, să ne inece și prăpădească cu totul, apoi până mai este timp să ne ridicăm, iubișilor, și stând pe acea peatră puternică — volu să zic de dogmele și cuvintele lui Dumnezeu — să putem depărtă delo noi neliniștea și tulburările vieții prezente. Căci numai așa ne vom izbăvi și noi de acea neliniște, și pre alții carii poate se înecă și ei vom putea scăpa, și astfel nu vom învrednici de bună învițoare, prin charul și filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXX

„Și precum trupul unul este, și mădulări are multe, și toate mădulările ale unui trup multe fiind, un trup sunt, așa și Christos”. (Cap. 12, 12).

Mângându-i prin charul care este dat, prin aceia că cu toții iau din unul și același Duh, prin aceia că ceia ce li se dă este spre folosul lor, prin aceia că arătarea darului se învederează și în cei mai mici și mai nebăgați în samă, și împreună cu acestea astupându-le și gura prin aceia că trebuie de a ne plecă înaintea puterei și voinței Duhului, pentru care și zice: „Toate

acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește“ și deci nu este slobod de a ispiți, la urmă apostolul îi mai mângâie și printr'un alt exemplu comun, și, în fine, aleargă iarăși la natură, după cum îi este obiceiul a face. Căci și atunci când îi vorbea despre părul bărbaților și al femeilor, împreună cu altele, ei i-a învățat și de aici, zicându-li: „Au nu și singură firea vă învață pre voi, că bărbatul de își lasă părul, necinste lui este, iară femeia de își lasă părul, slava ei este“? Și deasemenea când îi vorbea despre jertfele idolești, oprindu-i de a se atinge de dansule, el a adus vorba prin exemple din afară, pomenind de luptele Olimpice și zicând: „Au nu știți că cei ce aleargă în locul de privea ă (în stadiu), toți adecă aleargă, dară unul ia darul (premiul)“? Și, în fine, cu exemple dela păstori, dela ostași și dela cultivatorii de pământ, el le pune înaintea același lucru. De aceia și aici el pune la mijloc un exemplu comun, prin care se silește și se întrece parcă de a li arată, că nici unul dintr'nsii nu este inferior celorlalți în privința charurilor, ceace, în adevăr, că eră minunat și paradox de a putea dovedi; și, în fine, un exemplu care eră în stare de a ridică pre cei mai simpli, exemplul trupului zic. Căci pe cel mic de suflet și inferior nimic altă nu-l poate mângâie și convinge de a nu fi întristat, ca aceia când îi vei spune că el cu nimic nu este inferior altora. De aceia și apostolul pregătind acest lucru, zice astfel: „Că precum trupul unul este, și mădulari are multe“. Ai văzut înțelepciune la el? Același lucru, adecă trupul omului, el îl arată și unul singur, în același timp și multe la un loc. De aceia și adaoge mai departe silindu-se și mai mult încă de a dovedi acest lucru: „Toate mădulările unui trup multe fiind, un trup sunt“. Nu zice «multe fiind sunt ale aceluiași trup», ci că unul și acelaș trup este compus din multe, dară că toate acele multe mădulări la un loc sunt un trup. Deci dacă unul este cele multe, și cele multe unul, apoi unde este deosebirea? Unde este superioritatea? Unde este inferioritatea? „Că toate mădulările, zice, ale unui trup, multe fiind, un trup sunt“. Și nu zice în mod simplu

că este unul, ci dacă vor fi cu amănunțime examinate, ca fiind ale trupului, apoi toate la un loc se vor găsi că sunt unul și același trup. Numai când vor fi luate în parte, este oarecare deosebire, și acca deosebire deasemenea se va vedea în toate. Fiindcă niciunul dintre acele multe mădulări prin sine însuși nuntai, nu poate face trupul, și deci fiecare în parte neputând face trupul, urmează că are nevoie de concursul tuturor celorlalte. Numai când cele multe se fac una și aceiași, numai atunci este un trup. De aceia tocmai dând a înțelege aceasta, el zicea: „Toate mădulările unui trup multe fiind, un trup sunt“. Și n'a zis: «cele care covârșesc și cele mai de jos», ci „multe fiind“, ceia ce este comun pentru toate. Și cum este cu puțință de a fi unul și acelaș trup? Când dând la o parte deosebirea mădularilor, vei examina trupul în general. Ceia ce este ochiul, aceia este și piciorul ca mădular care este pe lângă celealte și face trupul, așa că în această privință nu este nici o deosebire. Nu poți zice că unele din mădulari numai fac trupul așa precum se găsește, iară altele nu fac, sau mai bine zis, nu contribue cu nimic în formațiunea lui, ci, în această privință toate sunt deopotrivă, fiindcă toate la un loc sunt un trup. Zicând aceasta și dovedind-o din părerea comună a tuturor, la urmă a adaos: „așa și Christos“. Și trebuia încă de a spune: «așa și biserica», fiindcă aceasta eră rezultatul firesc al vorbei, însă n'a spus-o, ci în locul aceștiea a pus pe Christos, rădicând vorba la înălțimea cuvenită, și astfel mai mult încă aducând în umilință pe auditoriu. Ceia ce el spune aici, aceasta însămnă: «Așa și trupul lui Christos, care este biserica», că precum și trupul și capul sunt unul și același om, tot așa și pre biserica și pre Christos unul a spus că este. De aceia a și pus el pre Christos în locul bisericei, numind astfel trupul lui. «Dupre cum, zice, unul este trupul nostru, deși dealtfelie se compune din multe mădulări, tot așa și în biserică una, adecă un trup suntem cu toții. Că dacă și ea (biserica) este compusă din multe mădulări, totuși toate acele multe mădulări la un loc fac un trup».

Ridicând, deci, și înălțind pe cel ce eră crezut ca inferior prin acest exemplu comun, el iarăși lăsând obișnuința comună, trece la un alt capitol duhovnicesc, care are cu sine o mai mare mângâiere, în același timp

este și folositoriu spre a dovedi marea egalitate dintre mădulările aceleiași biserici. Și care este acel capitol? „Pentru că printr'un Duh noi toți într'un trup ne-am botezat, ori Iudeii, ori Elinii, ori robii, ori cei slobozi“ (Vers. 13). Cea ce el spune, aceasta în-samnă: «Cel ce a orânduit ca să deveniți un trup, și care v'a reușcut, un Duh este, căci nu doară unui s'a botezat într'un Duh, iară altul în alt Duh». Nu numai că cel ce ne-a botezat pre noi unul este, dară și în care ne-a botezat, sau mai bine zis, întru care ne-a botezat, unul este. Noi ne-am botezat nu ca să devenim trupuri deosebite, ci ca cu toții să păstrăm cea mai mare desăvârșire a unui singur trup, adecă ca cu toți să fim un trup pentru aceasta ne-am botezat. Astfelu că și cel ce ne-a pregătit, adecă cel ce ne-a întocmit pre noi pentru botez, cum și cel în care ne-a întocmit, unul singur este. Și n'a zis: «ca să devenim ai aceleiași trup», ci „ca toți să fim un trup“, căci apostolul pururea se silește de a întrebuița cele mai expresive cuvinte. Și bine a zis el: „noi toți“ punându-se la mijloc și pe dânsul, ca și cum pare că ar zice: «nici eu apostolul, nu am mai mult decât tine în această privință. Căci și tu ești trup ca și mine, și eu ca și tine, și cu toții avem același cap, și aceleași dureri le-am avut ca și voi, și voi ca și mine, pentru care și suntem același trup. Și ce vorbesc eu de Iudei? căci chiar și pe Elinii cari erau atât de departe de noi, i-a ridicat la aceiași desăvârșire a unui singur trup».

De aceia zicând: „noi toți“ el n'a stat aici, ci a adaos imediat: „ori Iudeii, ori Elinii, ori robii, ori cei slobozi“. Dacă noi ne-am unit și am devenit unul în timp ce mai înainte de aceasta ne găsam așa de departe unul de altul, apoi cu atât mai mult după ce am devenit unul, n'ar fi drept de a ne scârbi și a ne întristă, căci nu este nici o deosebire între noi. Că dacă el a învrednicit de aceleași bunuri și pre Iudei și pre Elini, și pre robii, și pre cei slobozi, apoi cum atunci după ce s'au învrednicit cu toții de aceleași bunuri, se rescoală unii contra altora, că ar fi luat mai multe dăruri, sau că li s'ar fi dăruit o mai mare desăvârșire în unirea lor cu ceilalți?

„Și toți, zice, într'un Duh ne-am adăpat.

Că și trupul nu este un mădular, ci multe“ (Vers. 14). Adecă «spre aceleași taine am venit cu toții, și din aceiași masă ne împărtășim cu toții». Și de ce n'a spus: «aceiași trup îl mâncăm, și același sânge îl bem»? Fiindcă spunând de Duh „într'un Duh“ prin aceasta el pe amândouă le-a învederat, adecă și sângele, și trupul, fiindcă prin amândouă noi ne adăpăm de Duh. Mie mi se pare că apostoiul vorbește aici de pogorirea sîntului Duh, care se face asupra noastră la botez, și mai înainte de primirea sîntelor taine. „Ne-am adăpăt“, zice, fiindcă metafora acestui cuvânt îi eră foarte potrivită în cazul de față. «Dupre cum, zice, când se vorbește de paradis și de plantele de acolo, că din același izvor sunt udate toate, din aceeași apă, așa și aici; toți am fost adăpați din același Duh, toți ne-am bucurat de același char». Deci dacă unul și același Duh ne-a pregătit pe toți, și tot el ne-a adunat pe toți la un loc într'un singur trup — căci aceasta va să zică «într'un trup ne-am botezat,» — și ni-a hărăzit una și aceeași masă, și tuturor ni-a dat aceeași adăpare — căci aceasta va să zică expresiunea „Și într'un Duh ne-am adăpat“, și stînd atît de departe unii de alții el ne-a unit, și cele multe atunci devin trup, când devin una și aceeași; apoi atunci de ce întorci vorba de deosebire în dreapta și în stînga? Dară dacă poate vei zice, că multe și felurite sunt mădulările trupului, apoi află că tocmăi aceasta este minunat, și admirabil, când ceie multe și felurite fac la un loc unul și același. Dacă nu ar fi multe, nici n'ar fi atît de minunat și paradox de a fi un trup, și mai drept vorbind nici n'ar fi trup. Dară aceasta el o pune mai departe, iară aici stăruiește a vorbi de rolul mădulărilor, zicând astfel:

„Că de ar zice piciorul: că nu sunt mână, nu sunt din trup; au doară pentru aceia nu este din trup? Și de ar zice urechea: că nu sunt ochiu, nu sunt din trup; au doară pentru aceia nu este din trup“ (Vers. 15. 16)? Că dacă a fi superior, adecă a covârși pe alții, sau a fi inferior, prin aceasta nu ar putea face parte din trup, apoi atunci totul se strică și se nimicește. Așa dară să nu zici că «eu nu sunt trup, fiindcă sunt inferior», căci și piciorul are, sau se găsește în ordinea cea mai de jos a mădularilor, și cu

toate acestea este din trup. A fi sau a nu fi din trup, nu vine de acolo, că unul se găsește în cutare loc, iară celalalt în cutare loc, — căci aceasta face numai deosebire de loc — ci dela a se atinge, sau de a fi lipite și în contact unul cu celelalte, sau a se tăia, adecă a se depărta de celelalte. A fi sau a nu fi trup, aceasta vine dela a se uni sau a nu se uni. Dară tu te gândește la înțelepciunea apostolului, cum el a pus la mijloc însăși vorbele mădulărilor noastre. Dupre cum ziceă și mai sus: „Și acestea, fraților, am închipuit întru mine și întru Apollô“ (cap. 4, 6), așa și aici, ca să-și facă cuvântul plăcut și bine primit el introduce la mijloc mădulările omului vorbind, ca astfelu când vor auzi pe însăși natura răspunzându-li lor, atunci fiind muștrați de această dovadă și de votul obștesc, să nu mai aibă ce răspunde. «Chiar de ați spune ori și ce, zice, chiar de ați cârți, totuși nu veți poiea fi afară de trup. Dupre cum legea naturii, tot așa, ba încă și mai mult, și puterea charului păstrează totul intact». Și privește cum și aici apostolul a păzit simplitatea în cuvinte, căci el n'a adus vorba de toate mădulările trupului, ci numai de două, și acestea încă dela extremitățile trupului, în același timp și valoarea lor în trupul omului fiind deosebită; adecă a pus pe deoparte mădulariul cel mai cinstit și mai de valoare — ochiul, — iară pe de alta pe cel mai ordinar și mai nebăgat în samă — piciorul. Și nu pune pe picier vorbind de ochiu, ci pe mână, iară de ochi — vorbește urechea. Fiindcă și noi obișnuim a invidiea nu pre cei ce ne covârșesc foarte tare, ci pre cei ce cu puțin sunt mai sus ca noi, apoi de aceia și apostolul face comparațiunea mădularelor în așa mod.

„Că de ar fi tot trupul ochiu, unde ar fi auzul? Și de ar fi tot (trupul) auz, unde ar fi mirosul“ (Vers. 17)? Fiindcă el a ajuns cu vorba în deosebirea mădulărilor, și a spus de picioare, de mână, de ochi și de urechi, ducând auditorul la ideia de superioritate și de inferioritate, privește cum iarăși îl mângăe, arătând că așa este interesul lui, ca adecă să fie mulți și deosebiți în charuri, căci aceasta mai ales face de a fi un trup. Iară de ar fi toate un singur mădular, atunci n'ar fi trup. De aceia și rice: „Iară de ar fi fost toate un mădular, unde ar fi trupul“ —

aceasta însă o spune puțin mai jos, pe când aici el arată încă ceva mai mult, că adecă nu numai că nu îngăduie de a fi trup, ci nici celelalte nu pot fi. „Și de ar fi tot trupul auz, zice, unde ar fi mirosul?“

Apoi fiindcă și așa se tulburau și nelinișteau, apoi ceia ce a făcut mai sus, aceasta o face și acum. După cum acolo mângâindu-i prin folosii lor mai întâi, iară după aceia li-a și închis gura, zicând cu mânie: „Toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voește“, tot așa și aici aducând mai întâi raționamente, prin care a arătat interesul pentru care s'a făcut așa, la urmă iarăși ridică totul la voința lui Dumnezeu, zicând: „Iară acum a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiecare dintre dânsele în trup, precum a voit“ (Vers. 18). După cum a spus de Duh „precum voește“ tot așa și aici „dupre cum a voit“. Deci, nu cercetă cauza, de ce așa, și de ce nu este așa, căci chiar de am avea mii de cuvinte spre a răspunde, totuși nu vom putea răspunde așa de bine, ca atunci când vom spune că «așa a voit meșterul cel minunat, și așa s'a făcut». Că după cum este interesul și folosința fiecăruia, așa voește și așa face. Deci, dacă nouă nu ni este slobod de a cercetă în amănunțime mădulările trupului, apoi cu atât mai mult mădulările bisericei. Și privește înțelepciunea apostolului, căci el a pus deosebirea nu în natura lor, nici în energia sau în rolul ce-l au, ci în pozițiunea locurilor ce ocupă în trup. „Iară acum, zice, a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiecare dintre dânsele în trup, precum a voit“. Și bine a-zis „fiecare“, căci prin aceasta arată interesul tuturor. «Nu poți să spui că pe acesta l-a rânduit așa, iară pe celălalt nu, ci fiecare se găsește acolo după voința lui Dumnezeu». Așa că și interesul piciorului este ca să rămână acolo unde s'a rânduit, și nu numai a capului, iară dacă și-ar schimbă locul, lăsându-și locul ce-l avea, și ar trece în alt loc, chiar de i s'ar părea ca e mai bun și mai superior, apoi atunci totul a pierdut și s'a nimicit, fiindcă își perde și locul ce-l avea, și nici pe altul nu-l poate ocupa.

„Iară de ar fi fost toate un mădulariu, unde

ar fi trupul? Iară acum multe mădulări cu adevărat sunt, dară un trup este“ (Vers. 19. 20). Deci, închizându-li gura îndeajuns prin orânduirea lui Dumnezeu, iarăși pune la mijloc raționamente omenești, și nici aceasta n'o face într'una, nici ceialaltă, ci își variază vorba schimbându-le. Cel ce numai cât închide gura altora, tulbură pe auditoriu, precum și dacă îl deprinde de a cere cauza tuturor lucrurilor, prin aceasta îl vatamă în credință. De aceia Pavel face într'una și pe aceia și pe aceasta, ca astfel să și creadă, în același timp și să nu se tulbure; și după ce li astupă gura, iarăși li dă voce a vorbi. Și gândește-te la silința ce o pune el și la biruința căpătată, căci dela aceia tocmai de unde îi credeau că nu sunt egali, și că mare este deosebirea dintre dânșii, dela aceia, zic, ei arată că sunt egali. Cum aceasta? Eu o voi spune. „Iară de ar fi fost toate un mădulariu, zice, unde ar fi trupul“? Ceia ce el spune, aceasta însă: «Dacă, zice, n'ar fi între voi această deosebire mare, nu ați fi trup, și trup nefiind, nu ați fi unul și același, iară dacă nu ați fi unul și același cum ați fi egali? Acum însă, fiindcă nu cu toții aveți unul și același char, apoi sunteți pentru aceasta un trup; iară trup fiind, toți sunteți una, și întru nimic nu sunteți deosebiți unii de alții, în raport cu trupul. În cât că această deosebire mai ales este care face egalitatea dintre mădulări». De aceia a și adaos imedieat: „Iară acum multe mădulări cu adevărat sunt, dară un trup este“.

1) Acestea cugetându-le, iubiților, toată zavistia să o lepădăm dela noi, și nici să nu invidiem pre cei ce au mai mari charuri decât noi, nici să disprețuim pre cei ce au daruri mai mici decât noi, căci așa a voit Dumnezeu. Deci să nu ne împotrivim voinței lui Dumnezeu. Iară de te tulburi încă, apoi gândește-te că de multe-ori cel crezut superior ție, nu poate face, sau nu poate îndeplini rolul tău. În cât că, chiar dacă ai fi inferior lui, în aceasta tu îl întreci; și chiar superior de ți-ar fi, în aceasta îți este inferior, și prin aceasta este egalitate. Căci și în trupul omului cele mici nu se pare că

1) *Partea morală.* Laudă adusă văduvelor sărace, care stăruiau pe lângă biserici, și că noi nu trebuie a ne teme de sărăcie, și a disprețui virtutea. (*Veron*).

contribuie puțin de tot în funcționarea organismului, fiindcă de multe ori vătămă chiar și pe cele crezute mari, când acelea nu și vor îndeplini rolul lor. În adevăr, iubitorilor, ce poate fi mai disprețuit și mai nebăgat în seamă din trupul omenesc, ca firele de păr? Dară iată că dacă vei smulge aceste firisoare de păr disprețuite, dela sprincenele și genele dedeasupra ochilor, ai făcut ca să dispară frumusețea feței, și chiar ochiul nu se mai pare a fi frumos și sănătos. De și paguba aceasta a fost întâmplătoare, cu toate acestea chiar și așa s'a desfigurat ori-ce frumusețe, și nu numai frumuseța, ci și ochii sunt vătămați în funcționarea lor. Fiecare din mădulările trupului nostru are o acțiune proprie a sa, și comună, în același timp și frumuseța lui este și proprie a sa, și comună în trupul omului, și se pare că aceste mădulări sunt dispărțite între dansele, și că cu toate acestea sunt legate cu toatele împreună exact, așa că, când unul este vătămat, și celalalt se pierde împreună. Gândește-te bine: Fie de exemplu niște ochi strălucitori, obraji frumoși și surizitori, buze roșii, nas drept, și sprincene groase și întinse; — dară dacă întâmplătoriu unul din toate acestea s'ar vătămă, apoi vătămată va fi frumuseța tuturor în general, și toate se vor înfățișa privitorului pline de tristeță, și frumuseța dinainte prefăcută într'o slujenie scârboasă. De vei încreșta de pildă numai vârful nasului, iată că deodată ai vătămat mult frumuseța tuturor, de și vătămarea de altfelu este numai a unui mădulariu. De asemenea și cu mâna, că dacă vei desbărna unghia unui deget numai, același lucru îl vei vedeă. Și dacă voești a vedeă pretecându-se același lucru și cu energia sau acțiunea mădularelor, apoi taie un deget dela mână, și vei vedeă pe celelalte degete devenind mai leneșe, și nemai făcând deopotrivă ceia ce se cade a face. Deci, fiindcă pierderea sau vătămarea unui mădulariu este o slujire obștească a tuturor celorlalte, și dacă păstrarea lui este spre podoaba și frumuseța celorlalte, apoi să nu ne mândrim, și nici să desprețuim pe aproapele, fiindcă prin acel mic și nebăgat în seamă mădulariu, chiar și cel mare este frumos și sănătos, și prin genele dedeasupra ochiului acesta este împodohit și sănătos. Astfelu că cel ce se războește contra fratelui, contra sa se războește, și vătămarea ce-i pricinuește nu se întinde numai până la acela, ci și el va suferi nu puțină pagubă.

Deci, ca să nu se întâmple aceasta, apoi să ne îngrijim, iubitorilor, deale aproapelui ca de ale noastre, și aceasta icoană a trupului ce am descris-o până aici, să o transportăm acum în biserică, și să ne îngrijim de toți cei de aici ca de mădulările noastre. Fiindcă și în biserică sunt multe și diferite mădulări, unele mai cinstite, altele mai inferioare, precum: sunt de pildă choruri de fecioare, sunt și asociații de văduve, sunt și în căsătorii familii care strălucesc prin viața curată, și, în fine, multe sunt gradele virtuții. Deasemenea și în privința milosteniei iarăși același lucru, căci de pildă unia și-au împrăstiat toate averile în milostenii, alții se îngrijesc a da numai atât cât este de trebuință, și mai mult nu, iară alții dau din prisosința celor ce au;—dară aceștia toți unul pe altul se împodobesc prin faptele lor, și dacă cel ce dă mai mult ar disprețui pe, cel ce dă mai puțin, apoi de sigur că pe dânsul s'a vătămat mai mult. Dacă o fecioară de pildă ar batjocori pe femeia măritată, apoi nu puțin și-ar ciuntă din plata ce are a lua; cel ce împrăstie toate averile sale, dacă ar batjocori pe cel ce nu face așa, apoi atunci multe din ostenețele lui le-a cheltuit în zadar. Și ce spun eu de fecioare, de văduve și de bărbați lipsiți? Căci ce este mai ordinar ca cei ce cerșetoresc? Și cu toate acestea și aceștia împlinesc o mare nevoie în biserică, pironiți de ușile biserice și procurând bisericei prin aceasta o podobă foarte mare, căci fără dânsii nici n'ar fi întreagă, așa zicând, plinitatea bisericei. Cei ce și apostolii simțind, încă dela început au legiuit — ca și altele multe — ca să fie și văduve în biserică, și atâta îngrijire au avut de aceasta, în cât au și orânduit asupra lor șapte diaconi ca să se îngrijescă de ele. Dupre cum în numărul mădularelor bisericei pun pe Episcopi, pe Presviteri, pe Diaconi, pe fecioare și pe cei ce se înfrânează, tot așa pun și pe văduve, căci acestea nu îndeplinesc o trebuință cum s'ar întâmpla în biserică. Tu dacă vrei via la biserică, pe când acestea zi și noapte sunt aici de față și cântă, nu numai pentru eleimosina ce o capătă, — fiindcă dacă ar fi vorba de aceasta, apoi ar putea să se ducă în târg dacă ar voi ca să cerșească, sau pe la respintiile drumurilor, — ci au în purtarea lor și evlavie nu puțină.

Căci, în adevăr, privește în ce cuptor de sărăcie se găsec ele, și totuși nu le-ar auzi cineva blestemându-și

soarta, sau fiind scârbite, după cum fac mulți din cei bogăți. Și unele dintre dânsule de multe ori se culcă flămânde, iară altele stau într'una înmărmurite de frig, și cu toate acestea ele își petrec vicața în mulțămiri și doxologii lui Dumnezeu. De li dai vr'un obol, cîe mulțămesc și se roagă lui Dumnezeu pentru cel ce li-a dat, iară dacă nu li dai nimic, ele nici atunci nu sunt nemulțămite, ci și așa binecuvintează, și nimic nu doresc mai mult, decât să se bucure de hrana zilnică. «Chiar dacă n'am voi, zici tu, totuși nevoea ne face de a le ajuta». De ce, spune'mi? Și pentru ce ai grăit această vorbă amară? Oare nu sunt și meșteșuguri de aceea, uricioase negreșit, care aduc folos bătrânilor și bătrânelor? Nu puteau pare-că, dacă ar fi voit, să trăiască bine fără să muncească, și din acea îndeletnicire urită să se hrănească cu îmbelșugare? Nu vezi câți hârbați și câte femei ajunse în această vârstă devin mijlocitoare și pezevenche de fete sau femei tinere, sau și alte slujbe de acest felii, și trăiesc bine, se hrănesc și se dezmeardă? Nu așa însă fac acestea, ci preferă chiar de a se prăpădi, decât să-și necinstească vieța lor, și să-și vîndă mîntuirea sufletului. De aceea stau toată ziua cu mâna întinsă, pregătindu-ți tie doctorie de mîntuirea sufletului tău. Nici un doctor n'ar putea să taie cu ferul ce-i ține în mână putreziciunea ranelor, cu atîta încusintă și reușită, ca săracul, care întinzându-și mîna și primind eleimosina taie și curăță ranele sufletesti. Și ceia ce este minunat, că el face această vindecare fără să pricinuească durere sau suferință. Acel sărac care șade înaintea ușilor bisericiei, prin făcerea și privirea lui vă vorbește nu mai puțin decât noi, care stăm în fruntea poporului și care vă sfătuim cele de folos vouă. Noi în fiecare zi vă spunem, zicînd: «Nu cugetă lucruri mari, omule, fiindcă natura omenească este foarte schimbăcioasă și nestatornică; tinereța merge cu pași repezi spre bătrîneț, frumuseța spre slutenie, puterea spre slăbăciune, sănătatea spre boală, slava spre necinste, bogăția spre sărăcie, cinstea spre dispreț. Așa dară toate ale noastre se asemănă cu un puhoiu furios, care de loc nu vrea să stea, ci se grăbește spre sfârșit».

Dară și săracii același lucru vă sfătuiesc prin vederea, și prin exemplul lor — dacă nu chiar și se mai mult — care este mai lămurit decât orice sfat. Căci, câți oare din cei ce stau afară acum n'au înflorit în ti-

neretă și n'au săvârșit lucruri mari? Câți oare din acești nenorociți desfigurați n'au întrecut odinioară cu puterea trupului și cu frumuseța pe mulți alții? Dară nu vă îndoiți de cele ce spun, și nu rideți, căci vieța omenescă este încărcată cu mii de exemple de acest fel. Că dacă dintre cei proști și umiliți de multe-ori au ajuns mulți până și împărați, apoi ce poate fi de mirare dacă din mari și slăviți au ajuns mici și disprețuiți? Căci faptul acela e mai minunat, pe când cel din urmă este dintre acele ce se petrec zilnic. Astfeliu că nu trebuie a ne îndoi, dacă unuia dintr'aceștia au strălucit odinioară și în meșteșuguri, și în oaste, și în bogăție, ci încă trebuie a-i milui cu multă simpatie, și a ne teme de noi, nu cumvă și noi să pătimim aceleași nenorociri, fiindcă și noi suntem oameni, și stăm pe aceeași pantă alunecoasă și nestatornică.

Dară poate se va găsi cineva dintre cei nerecunoscători și obișnuți de a lua în deridere și a protesta cele vorbite, luându-ne în bătae de joc și zicând: «până când oare ni vei tot vorbi de săraci și de cerșetori în predicele tale, și nu vei conțeni odată cu aceasta, prorocindu-ni nenorociri și sărăcie, și silindu-te oare-cum de a ne face săraci?» Dară eu nu mă silesc să vă fac săraci, omule, grăind acestea, ci mă silesc ca să vă deschid bogățiile cerului, fiindcă și cel ce pomenește celui sănătos de bolnavi, și îi povestește suferințele și durerile acelora, nu îi spune doară cu scop de a-l îmbolnăvi, ci pentru ca să-și păstreze sănătatea, tăind oare-cum lenea și trândăviea lui prin frica celor întâmplare bolnavilor. În adevăr, că sărăciea vi se pare grozavă și înfricoșată, și chiar numai auzind de ea. Apoi locmai de aceia suntem săraci, fiindcă ne temem de sărăcie, chiar dacă am avea mii de talanți. Nu este sărac cel ce n'are nimic, ci cel ce se teme de sărăcie, pentrucă în nenorociri noi nu plângem pe cei ce sufăr răle mari, ci credem vrednici de plâns pe cei ce nu știu a suferi acele răle, chiar de ar fi cât de mici, iară pe cei ce știu a le suferi noi îi credem vrednici de laude și de cunună. Și cum că așa este lucrul, apoi spune-mi: pe cine laudăm noi în luptele Olimpice? Pe cei ce sunt loviți grozav și nu simt dureri, ci țin capul sus, sau pe cei cari fug dela cele dintâi rane căpătate? Oare nu pe cei dintâi îi și încununăm ca voinici și bărbătoși, iară pe cești din urmă îi ridem ca pe niște fricoși și fără vlagă în ii? Apoi tot

aşa facem și în privința faptelor vieții, căci pe cel ce suferă toate cu ușurință noi îl încununăm, după cum încununăm pre atletul din luptele Olimpice, pe când pe celalalt noi îl plângem fiindcă îi este frică și tremură de cele răle, ba încă este cuprins de frică chiar și mai înainte de a primi vr'o rană. Căci și în luptele Olimpice, când luptătorul fuge chiar mai înainte de a ridică mâna antagonistul lui și mai înainte de a căpăta vr'o rană, atunci el se face de ris, ca fricos, molatic și necapabil de niște astfelu de ostenele. Intocmai așa se întâmplă și cu cei ce se tem de sărăcie, și nu pot să suferă nici măcar a se gândi la ea.

Deci, nu noi vă facem pe voi săraci, ci voi înși-vă. Dară atunci, cum să nu-și bată joc diavolul de tine, vânzându-te înfricoșat și tremurând chiar mai înainte de a te ataca? Și când tu o iai aceasta ca un fel de spaimă de dânsul, apoi nici nu mai este nevoie de a te ataca, ci lăsându-te să ai avere, el prin frica de pagubă a acelei averi te va face mai moale decât ceara. Fiindcă după cum am mai spus, după ce am pățimit un rău oarecare, noi nu-i mai credem atât de grozav, la caz de s'ar repeta — după cum îl credeam mai înainte. Deci, ca nu cumvă să câștige cinevă o astfelu de virtute, apoi el (diavolul) îl ține într'o frică neîncetată, și mai înainte de orice ispită îl ține într'o frică mare, muindu-l astfelu mai tare de cât ceara. Căci, un astfelu de om este mai moale decât ceara, și cu o viciață mai ticăloasă decât a lui Cain, temându-se pentru cele ce are deja cu prisosință, și scârbindu-se pentru cele ce nu are, și iarăși pentru cele ce are tremurând, și stăpânind averea ca un rob nerecunoscătoriu, fiind încunjurat de o mulțime de patimi, care de care mai absurde, fiindcă și pofta dobitocească, și frica cea de multe feluri, și groaza îi stăpânește pe acești nenorociți, cari seamănă cu o corabie purtată de vinturi în toate părțile, și trece prin multe furtuni.

Dară oare pentru un astfelu de om nu e mult mai bine de a muri, decât de a fi veșnic într'o astfelu de tortură? — fiindcă și pentru Cain mai de preferat eră să moara decât să tremure într'una.

Deci, ca nu cumvă și noi să pătimim de acestea, apoi să disprețuim cursele ce ni întinde diavolul, să rupem lațurile lui, să tocim ascuțitul cel grozav al săgețelor lui, și, în fine, să-i închidem orice intrare în ce-

tatea sufletului nostru. Dacă tu, de pildă, îți bați joc de averi, el nu are unde să te lovească, nu are de unde să te înșface, căci ai scos rădăcina rălelor, și când ai scos rădăcina, nici rod rău nu va mai ieși de acolo. Acestea le grăim pururea, și nu contenim de a le grăi; dară dacă folosim sau nu cu ceva din aceste vorbe, aceasta o va arăta acea zi, care se va descoperi în foc, care va cercă faptele fiecăruia, care va arăta luminile acele strălucite și pe cele întunecate. Atunci și cel ce are cu sine untdelemn, și cel ce nu are, va sta de față. Dară, să nu fie a ne află vre-unul lipsit de această mângâiere, ci cu toții înfătoșând înaintea mirelui filantropie din belșug, și având făcliile aprinse, să putem intra împreună cu el în camera cea de nuntă, fiindcă nimic nu este mai grozav și mai dureros, ca acea voce pe care vor auzi-o atunci cei ce nu au cu dânsii eleimosină din belșug, când mirile va zice: „Nu vă știu pre voi“. Dară fie, ca să nu auzim asemenea voce, ci pe cea dulce și dorită de noi „Veniți binecuvântații părintelui meu de moșteniți împărăția care este gătită vouă dela întemeerea lumii“ (Math. 25, 12, 34). Astfeliu vom petrece și aici o vieată fericită, în același timp și în viața viitoare ne vom bucura de toate bunătățile care covârșesc și mintea omenească. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXI

„Și nu poate ochiul să zică mâinii: n'am trebuință de tine; sau iarăși capul picioarelor: n'am trebuință de voi, (Cap. 12, 21).

Moderând deci invidia celor cu charuri mai mici, și scoțându-li din inimă supărarea ce o aveau poate, fiindcă ceilalți se învrednicise de mai mari charuri, la urmă el moderează și trufia aceloră cari primise charuri mai mari — iară aceasta o face și acolo unde vorbea

cătră dânsii, căci a spune că lucrul este din char, iară nu din faptele noastre, aceasta invederează — iară aici el tot același lucru îl arată, slujindu-se de aceiași icoană. Deci, dela trup și unitatea mădulărilor lui, el pășeste mai departe în comparațiunea mădulărilor, ceia ce mai ales căutau dânsii ca să afli, fiindcă nu atâta puteă să-i mângâie pe dânsii că sunt un trup, pe cât ca să afle că chiar și între dânsii ca mădulări a trupului bisericei nu eră vre-o deosebire mare, căci zice: „Nu poate ochiul să zică mâinii: n'am trebuință de tine; sau iarăși capul picioarelor: n'am trebuință de voi“. Că dacă darul poate este mai mic, este cu toate acestea foarte trebuitoriu, și duple cum în trup nefind acel mădulariu inferior, multe sunt împedecate în mersul lor firesc, tot așa și fără cel cu charul mic schiopătează toată plinitatea bisericei. Și n'a spus: «nu va zice ochiul mâinii», ci „nu poate ochiul să zică mâinii“, așa că chiar de ar voi, chiar de ar zice, totuși nu primește și nici că poate să aibă vre-o urmare. De aceia el luând amândouă extremitățile, își mânuește cuvântul între aceste două, mai întâi vorbind de mână și ochiu, al doilea apoi de cap și picioare, mărink pe nesimțite exemplul. Căci, ce este mai ordinar ca picioarele, sau ce este mai de preț și mai cinstit, cum și mai trebuitoriu ca capul? — fiindcă capul mai cu samă este aceia ce numim noi „OIN“. Și cu toate acestea nu se poate spune că capul este destoinic numai prin sine, că nu mai are nevoie de ajutorul altor mădulări, sau că el ar puteă pe toate să le facă, pentrucă de ar fi așa, apoi atunci picioarele în zadar le-am mai aveă. Și încă n'a stat numai aici, ci caută a mai pune și o altă iperbolă, ceia ce dealfeliu obișnueste a face pretutindeni, adecă se silește nu numai de a le aduce toate la același punct, sau de a le egală, ci pășeste și mai departe.

De aceia a și adaos, zicând: „Și care ni se pare că sunt mai necinstite la trup, acestora cinste mai multă li dăm; și cele nesocotite (hulite, nebăgate în samă) ale noastre, mai multă slavă au“, pretutindeni punând comparațiunea dintre mădulările trupului, mângâind pe unul și moderând pe altul. «Nu zic aceasta, că cele mari au numai nevoie de

cele mici, zice, ci că încă au mare nevoie, căci ceia ce este slab în noi, ceia ce este necinstit, aceasta este trebuitoriu și se bucură de o mare cinste. Și bine a zis: „care ni se par a fi mai necinstite“ și „care se socotesc a fi mai slabe“, arătând că aceasta nu vine dela înseși natura lucrurilor, ci dela părerea și judecata celor mulți, căci nimic nu este în trupul nostru necinstit, de carce toate sunt lucrurile lui Dumnezeu. În adevăr, ce se pare a fi mai necinstit, ca membrele genitale din trupul nostru? Și cu toate acestea tocmai acestea se bucură de cea mai mare cinste, căci chiar și cei mai săraci și cari ar avea trupul gol, totuși n'ar putea suferi ca să arate acele membre goale. Deși dealfeliu nu în așa chip este ordinea celor necinstite, căci ar trebui mai ales să fie disprețuite de celelalte. Așa de pildă, sluga cea necinstită dintr'o casă, nu numai că nu se bucură de o mai multă îngrijire ca celelalte, dară nu se învrednicește nici de îngrijirea aceloră. Astfeliu că dacă și membrele genitale ar fi necinstite, nu numai că n'ar trebui să se bucure de o mai mare îngrijire, dară nici de îngrijirea celorlalte; acum însă ele se bucură de o mai mare îngrijire, și aceasta prin înțelepciunea lui Dumnezeu care luerează în așa felu. Unora li-a dat în înseși natura lor de a nu avea nevoie de ajutorul altora, iară altora fiindcă nu li-a dat aceasta, apoi ne-a îndatorat pe noi ca să li venim în ajutor, însă nu pentru aceasta sunt necinstite. De pildă, animalele trăiesc în natură fără să aibă nevoie de haine, sau încălțăminte, și multe nici de acoperământ, — însă dacă trupul nostru are nevoie de asemenea îngrijiri, apoi nu se poate zice de aici că este mai necinstit decât trupul animalelor. Ba încă dacă ar examina cineva cu toată băgarea de samă, ar vede de pildă că membrele genitale — crezute ca necinstite — sunt și cinstite, și trebuitoare, ceia ce dealfeliu și apostolul lasă a se înțelege, și hotărăște de a se bucură de mai multă cinste, nu numai prin îngrijirea noastră, ci și prin înseși firea lucrurilor. De aceia când zice că sunt slabe și necinstite el întrebunțază expresiunea „care se socotesc“ sau „cele părute“, iară când zice că sunt trebuitoare, nu mai spune, că se socotesc sau sunt părute, ci că sunt trebuitoare, — și cu drept cuvânt, fiindcă aceste membre sunt trebuitoare la facerea copiilor și la continuarea

neamului nostru omenesc. De aceia și legiitorii Romanilor pedepseau aspru pe cei ce ciunteau aceste membre, sau făceau pe așa zișii eunuci, fiindcă prin aceasta vătămău genul omenesc, în același timp își băteau joc și de natură, și deci acoi nerușinați erau aspru pedepsiți, ca unii ce defăimau creațiile lui Dumnezeu. După cum mulți au blăstămat și poate blăstamă vinul din cauza bețivilor, sau natura femeilor din cauza curvelor, tot așa au crezut și membrele genitale de necinstite, din cauza aceloră cari nu le-au întrebuițat după cum trebuie. Inșă nu este așa; nu în natura lucrului stă păcatul, ci el se naște în libera voință a celui ce-l face. Unii cred că sub cele slabe și necinstite, cele trebuitoare și care se bucură de o mai mare cinste, Pavel a înțeles ochii și picioarele, adică sub denumirea de slabe și trebuitoare înțelege ochii, că adică fiind slabi cu puterea, covârșesc cu trebuința ce omul are de dânsii, iară sub numele de cele necinstite înțelege picioarele, fiindcă și ele se bucură de o mare îngrijire.

Apoi ca nu cumvă să nu mai ajungă la vre-o altă exagerație, zice imediat: „Iară cele de cinste ale noastre n'au trebuință“ (Vers. 24). Ca să nu zică cineva: «Dară, -ce fel de rațiune este aici, ca pe cele cinstite să li disprețuim, iară celor necinstite să li dăm întâietate și cinste?» apoi iată că el răspunde și pare că ar zice: «Nu disprețuindu-le facem aceasta, ci pentru că nu au nevoie de aceasta». Și privește cum el punând în scurt lauda acestora, adică atâta pe câta eră de folos și de trebuință, a trecut imediat mai departe. Dară nemulțămîm numai cu aceasta, el a adăos și cauza, zicând: „ci Dumnezeu a tocmit (combinat) trupul celui mai de jos, mai multă cinste dând, ca să nu fie dezbinare în trup“. Deci, dacă Dumnezeu a întocmit sau a combinat trupul așa precum este, apoi n'a lăsat că cele mai necinstite să se vadă, fiindcă ceia ce este întocmit, adică combinat sau amestecat, precum sunt mădulările trupului, una devin prin amestecare, și nu se arată ceia ce eră mai nainte. Și privește cu câtă înțelepciune trece cu vederea defectele sau lipsurile acelor mădulări, zicând: „celui mai de jos“ sau «celui cu lipsuri, celui defectuos» (τῷ ὑστεροῦντι = celui din urmă, celui lipsit, celui defectuos).

N'a zis «celui necinstit, celui scârbos, ci „celui mai de jos“. Și cum e mai de jos? Prin natura lui. „Mai multă cinste dând“. Și de ce oare? „Ca să nu fie dezbinare în trup“. Fiindcă deși se bucurau de multe mângâieri, dânșii totuși erau scârbiți ca unuia ce primise charuri mai mici, apoi apostolul arată aici, că prin aceasta încă mai mult au fost cinștiți. „Celui mai de jos“, zice, mai multă cinste dând“. Mai departe el pune și rațiunea de ce așa, arătând că dacă a făcut pe unele mai inferioare, adecă mai jos decât celelalte, apoi aceasta a fost din cauză că așa eră interesul și folosința trupului. Și care este rațiunea? „Ca să nu fie dezbinare în trup“, zice. N'a zis: «dntre mădulări», ci „în trup“. Dealtfelu mare ar fi fost asuprirea și nedreptatea, ca unele să fie îngrijite și de natură și de noi, iară altele nici dintr'o parte, și atunci de sigur că s'ar dezbină unele de altele, ne mai putând suferi legătura dintre ele, iară dezbinându-se de celelalte, de sigur că și acelea vor fi vătămte.

Ai văzut cum a arătat că este trebuitoriu a se da o mai multă și mai mare cinste mădularului celui mai de jos? «Dacă nu s'ar face așa, zice, apoi atunci vătămarea ar fi deopotrivă pentru toate. Că dacă aceste mădulări inferioare nu s'ar bucură de o mare îngrijire din partea noastră, s'ar vătămă neavând nici un ajutoriu dela natură; vătămându-se s'ar pierde; pierzându-se s'ar dezbină de trup; dezbinându-se acestea de trup, atunci și celelalte mădulări cu mult mai superioare acestora s'ar pierde». Ai văzut cum dela îngrijirea acestora vine și scăparea acestora? Nu atâta în natura lor își au existența sau ființa lor, pe cât că sunt cu toatele într'un trup, sau mai bine zis, că cu toatele formează un trup. De aceia, dacă trupul se pierde, apoi atunci nu au nici un folos din sănătatea lor în parte; căci de pildă dacă rămâne ochiul, sau dacă nasul își păstrează sănătatea sa după ce legătura dintre dânsele (mădulari) s'a dezlegat, apoi nici un folos nu vor mai aveă, pe când dacă legătura aceasta este în ființă, chiar de s'ar vătămă acele mădulari, totuși își vor recăștigă sănătatea.

Dară poate ar zice cineva: «Aceasta și-ar aveă cuvântul în trupul omenesc, adecă că cel mai de jos a

luat o mai mare cinste, dară cu privire la oameni cum s'ar putea petrece aceasta?» Apoi tocmai printre oameni s'ar putea vedea petrecându-se mai cu seamă acest fapt. Căci și cei ce au venit la lucru în ceasul al unsprezecelea, îi cei întâi au luat plată; deasemenea oaea cea pierdută a făcut pe păstor ca lăsând pe cele nouăzeci și nouă să aierge după dânsa, și ridicând-o pre umere să o ducă înapoi la turmă; și fiul cel pierdut s'a bucurat de mai multă cinste decât cel cinstit și lăudat de tatăl său; și tâlharul a fost încununat și proclamat mai înainte de apostoli. Dară și în parabola cu talanții ar putea vedea cinevâ petrecându-se aceasta, fiindcă și cel ce a primit cinci talanți, și cel ce a primit doi s'au învrednicit de aceeași plată, ba încă acesta din urmă s'a bucurat de o mai mare îngrijire, fiindcă dacă i s'ar fi încredințat cei cinci, neputând a-i întrebuița, ar fi pierdut totul, pe când acum primind numai pe cei doi, el și-a îndeplinit și datoria sa, în același timp s'a învrednicit și de plata celui cu cinci, și prin urmare, cu atât mai mult l'a întrecut pe acesta, cu cât și ostenele a pus mai puține, și s'a învrednicit și aceluiași cununii. Deși om eră și el ca și cel ce primise cinci, cu toate acestea stăpânul nu-l cetărăște, nici nu-l silește de a se trudi la fel cu celalalt, și nici nu-i zice «de ce nu poți ca să ieai și să întrebuițezi cinci talanți»? — căci cu dreptate i-ar fi zis; ci l'a încununat și pe acesta.

Acestea știindu-le, voi cei mari nu disprețuiți pre cei mai mici și mai inferiori vouă, ca nu cumvâ mai înainte de dânsii să vă vătămați pre voi înși-vă, căci dezbinându-se îi întregul trup se pierde. Fiindcă ce alt este trupul, decât că mai multe mădulări sunt unite la un loc? dupre cum și apostolul zice: „că și trupul nu este un madulariu, ci multe“. Deci, dacă aceasta este trup, apoi atunci să ne îngrijim ca cele multe să rămână multe, căci dacă nu se face așa, apoi vătămarea devine mortală. De aceia și apostolul nu numai aceasta pretinde, adecă de a nu ne dezbină unii de alții, ci încă a ne și uni puternic. Zicând deci „ca să nu fie dezbinare în trup“, ei nu s'a mulțămit numai cu atâta, ci a adaos imediat: „ci să se îngrijască mădulările între sine, asemenea unul de altul“, punând aici și o altă cauză, pentru ca cel inferior să se bucure de

o mai mare îngrijire și cinste. Dumnezeu a economisit așa, nu numai ca să nu se dezbine unul de altul, ci ca între dânsule să fie și dragoste multă și concordie. Deci, dacă ființa sau existența fiecăruia stă în mântuirea aproapelui, apoi să nu'mi spui de mare sau mic, de superior sau inferior, căci aici nu este mare și mic. Rămânând în trup, este cu puțință de a vedea și judeca deosebirea dintre ele; pierzându-se însă, nu mai este cu puțință, — și se pierde la sigur, când cele mici nu stau în locul lor.

Deci, dacă și cele mari se perd — din pricină că cele mici s'au dezbinat — apoi atunci sunt datoare și acestea de a îngriji de cele mici, de vreme ce în mântuirea acestora stă și mântuirea lor. Așa că de vei spune de mii de ori că acel mădulariu este necinstit și inferior, și dacă nu vei îngriji deopotrivă de dânsul ca și de tine, ci-l vei lăsa în părăsire ca mai mic, vătămarea se va resfrânge asupra ta. De aceea n'a zis simplu: ca mădulările să îngrijască unele de altele, ci a adăos: „ci să se îngrijască între sine asemenea unul de altul“. adevă la felu, așa că cel mic să se bucure de aceiași îngrijire ca și cel mare. Prin urmare, să nu zici, că cutare este cum s'ar întâmplă, ci gândește-te că este și el mădulariu al aceluiași trup, care le combină și le unește pe toate, și dupre cum ochiul, așa și acesta face ca trupul să fie trup. Când trupul este zidit, nici unul din mădulare n'are mai mult decât celalalt, fiindcă pe trup îl fac cele multe și diterile la un loc, iară nu cutare care este mare, sau cutare care este mic. Dupre cum tu ca mare și superior compui trupul, tot așa și acesta care este mic, așa că micimea lui devine egalitate în zidirea trupului, și el devine deopotrivă ție în acest complex de mădulare, numit trup, ba încă el te împu-ternicește pe tine, iară aceasta se vede din următorul fapt. Fie, de pildă, toate mădulările ochiului sau cap, și nici unul din ele să nu fie nici mai mare, nici mai mic; apoi atunci oare nu se va perde trupul? De sigur că se va perde. Și iarăși dacă toate ar fi mici sau inferioare, același lucru se va întâmplă, așa că și prin aceasta cele mici sunt deopotrivă cu cele mari. Și dacă se poate spune încă ceva mai mult, apoi pentru ca trupul să rămână în stare bună, este de trebuință că cel mic să fie mic, în cât că pentru tine este mic, ca astfel tu să rămâi mare.

De aceia cere aceiași îngrijire pentru toate, căci zicând: „ca să se îngrijescă mădulările între sine“, explică mai departe „asemenea unul de altul“, precum și aceasta o explică zicând: „Și ori de pătîmește un mădulariu, pătîmese toate mădulările dimpreună, ori de se slăvește un mădulariu, împreună se bucură toate mădulările“. «Că de aceia, zice, a și făcut îngrijirea comună, combinând unirea tuturor în o astfelu de deosebire dintre dânsese, în cât în ori și ce împrejurări comunitatea dintre dânsese să fie foarte mare. Că dacă îngrijirea de aproapele este mântuirea comună, apoi de necesitate că și slava și scârba trebuie a fi comune». Deci apostolul cere aici trei lucruri: de a nu se dezbină, ci a se uni cu exactitate, de a îngriji pentru toate deopotrivă, și a considera ca comune toate cele ce se întâmplă cu unui din ele. Mai sus a zis că celui mai de jos a dat mai mare cinste, pentru că are nevoie, arătând că chiar faptul că este mic și nesocotit a devenit cauză de o mai mare cinste, iară aici le egalează și în privința îngrijirii dintre dânsese. «De aceia a și făcut, zice, ca acesta să se bucure de o mai mare cinste, ca nu cumvâ să se bucure de o mai mică îngrijire». Și nu numai de aici, ci aceste mădulări se leagă unele de altele și prin împrejurările prin care trec, fie acele împrejurări bune sau răle, triste sau plăcute. Că dacă de pildă se înfige un spine în talpă, apoi de multe ori întregul trup simte și se îngrijește, fiindcă și spinarea se încovoae, și pântecesele împreună cu coapsele se concentrează, și mânele — întocmai ca și niște slugi, sau ca niște gardieni — apropiindu-se de piciorul ranit îi scot spinele cel înfipt, și capul se apleacă, precum și ochii privesc cu multă băgare de samă. Și iată cum cel mai de jos, adecă talpa piciorului, fiindcă n'a putut să se ridice în sus, ci a silit oare-cum pe cap ca să se pogoare la dânsa, prin acest fapt a devenit egală cu capul și s'a bucurat de aceiași cinste, și mai ales că picioarele nu poartă pe cap prin char, sau prin grație, ci din datorie. Astfelu că dacă a fi cinstit este a covârși sau a fi superior, și dacă o astfelu de cinste și de îngrijire se datorește și celui mai de jos, sau mai inferior, precum și dacă toate celelalte mădulări simt durere împreună cu cel bolnav,

apoi această dovedește o mare egalitate. Ce poate fi mai inferior ca călcăiul sau talpa piciorului?

Și ce poate fi mai cinstit și mai superior ca capul? Dară iată că acesta se apleacă spre celalalt mădular, și toate celelalte simt împreună cu el. Și iarăși, ochii de pildă sufăr ceva; ei bine, toate celelalte simt durerea împreună cu dânsii, toate stau în neîncercare, căci nici picioarele nu pășesc, nici mâinile nu lucrează, nici pântecile nu se mai bucură de cele obișnuite, — de și suferința este a ochilor. De ce dară pântecile se topește de suferință? De ce picioarele nu se mișcă? De ce legi mânele și nu le lași să lucreze? Fiindcă toate acestea sunt legate împreună cu celelalte, și, prin urmare, și cu ochii, și deci întregul trup pătimizește într'un mod tainic. Dacă n'ar pătimi împreună, nici n'ar primi a se împărtași de îngrijire.

De aceia zicând: „să se îngrijască mădulările între sine“, a adaos îmdeiat: „și ori de pătimizește un mădulariu, pătimizește toate mădulările dimpreună, ori de se slăvește un mădulariu, împreună se bucură toate mădulările“. «Și cum se bucură?» zici tu. Capul de pildă se încununează, și întregul om se slăvește; gura grăește, și ochii surid și se bucură, — de și lauda nu este a frumuseței ochilor, ci a limbei care grăește. Și iarăși, niște ochi frumoși împodobesc pe întreaga femeie, precum și aceștia la rândul lor devin veseli și plăcuți când de pildă nasul este drept și toate celelalte mădulări sunt plăcute și lăudate de lume; și tot dânsii lăcrămează cu îmbelsugare în scârbele și nenorocirile celorlalte mădulări, de și de altfelii sunt cu totul teferi și nevătămați.

¹⁾ Toate acestea cugetându-le, iubiților, să imităm dragostea acestor mădulări, și să nu facem cu totul din contra, adecă să nu disprețuim rălele și nenorocirile aproapelui, nici să invidiem bunurile lui, fiindcă unele ca acestea sunt fapte de ale nebunilor și ale smintiților. Fiindcă și cel ce își scoate un ochiu, dă dovadă de cea mai mare nebulenie, precum și cel ce își taie mâna dă o dovadă strălucită de smintire. Deci, dacă aceasta se petrece cu mădulările trupului, apoi asemenea fapt și când

¹⁾ *Partea morală. Contra invidioșilor. (Veron).*

se petrece cu frații e semn de o mare nebulie, și nu puțină vătămare pricinuește. Intru cât strălucește, deci, aproapele tău, și frumuseța ta se vede, și întregul trup este împodobit, căci frumuseța și strălucirea lui nu-l în-cunjoară numai pe el, ci te face și pe tine a te mândri de ea. Deci, dacă tu îl vei umili pre dânsul, întregul trup îi vei face întunecat și înjosit, și nenorocirea ai întins-o atunci presie toate mădulările lui, precum și dacă îl păstrezi în strălucire, păstrezi frumuseța întregului trup. Nimeni de pildă nu zice: «că este frumos ochiul» ci că «cutare este frumoasă» sau «ce frumoasă este cutare», și dacă poate este lăudat și admirat și ochiul, apoi este lăudat după lauda adresată în comun tuturor celorlalte.

Așa se întâmplă și în biserică, că adecă dacă uniia sunt lăudați și aplaudați, apoi de lauda aceasta se bucură obștea întreagă. Că dușmanii nu împart nici-odată laudele, ci încă le împreună și le unesc. Deci, dacă cineva strălucește în darul cuvântului, apoi nu numai pe acela îl laudă, ci pe întreaga biserică, căci nu zic «ce minunat bărbat este cutare», ci «dată ce minunat dascăl au creștinii», așa că lauda aceasta îi o-fac comună pentru cei din biserică. Apoi dacă Elinii, împreună totdeauna laudele, adecă le unesc și nu le adresază numai unuia, ci la toți în genere, tu le împarți și războești trupul tău, și stai împotriva propriilor tale mădulări? Nu știi că acest fapt pe toate le răstoarnă pe dos? Căci „Toată împărăția ce se împerechiază între sine... și toată cetatea sau casa ce se împerechiază între sine, nu va stă” (Math. 12, 25) zice. Nimic nu împarte și nu învrăjbește atât de mult, ca invidia și zavistia, această boală grozavă, care e lipsită de orice iertare, și mai pustuitoare decât toate rălele, fiind ea însăși rădăcina tuturor rălelor. Iubitorii de argint atunci este mulțămît, când dânsul ia sau răpește dela altul, pe când zavistnicul atunci este mulțămît când altul nu ia, iară nu când el ia. Nenorocirea altora el o crede ca o binefacere a sa, și nici de cum propriea sa fericire, devenind un dușman comun al naturei oamenilor, și vătămând mădulările lui Christos; — decât care ce ar putea fi mai nebunesc lucru? Demonul de sigur că zavistuește, însă pe oameni, și nici de cum pe demoni; iară tu om fiind, zavistuești pe oameni, și te răscoli

asupra celui de același neam cu tine, ceia ce nici demonul nu face? Și de ce iertare te vei învrednici, de ce justificare, când văzând pe fratele tău progresând, tu, în loc să te bucuri, și să te veselești, și să te încununezi de aceasta, tremuri de invidie și te îngâlbinesti? Dacă tu vorești poate a fi gelos, eu nu te împiedic, însă numai în scop de a ajunge la aceeași înălțime cu el, iară nici de cum spre a-i pogori pe dânsul de acolo; nu cu scop de a-i înjosi, ci spre a te ridica și tu la aceeași superioritate, și să arăți aceleași virtuți ca el. Aceasta este invidie sau gelozie frumoasă, de a imita, iară nu de a război, de a nu fi scârbit pentru binele altora, ci a te neliniști pentru rălele tale proprii, ceia ce invidiea face cu totul din contră, căci cel stăpânit de această patimă, de propriile sale păcate nu se îngrijește de loc, iară pentru binele străinilor el se topește de ciudă. Căci și săracul nu se neliniștește atâta pentru propria sa sărăcie pe cât pentru propășirea aproapelui, — decât care ce ar putea fi mai grozav? Acesta deci, prin acest fapt — după cum am zis — este mai rău și decât cel lacom, fiindcă acela se bucură cel puțin când ei ia sau răpește de la alții, pe când pizmătareful se bucură numai atunci când altul nu ia.

De aceia vă rog, ca părăsind această cale rea și primejdioasă, să ne întoarcem spre acea invidie nobilă numită gelozie sau râvnă, căci o asemenea invidie este mai înflăcărată decât orice foc puternic și din ea izvorăsc bunurile cele mai mari. Astfeliu și Pavel povățuie spre credință pe cei dintre Iudei, zicând: „Că doară așa face trupul meu să râvnească, și să mântuiesc vre-unul dintrânsii“ (Rom. 11, 14). Cel ce râvnește sau invidiază așa Ieliu, după cum voiă Pavel, nu se scârbește când vede pe un altul progresând, ci când se vede pe sine rămas în urma aceluia. Nu așa însă face și zavistnicul, ci când vede pe altul făcând bine, atunci el se neliniștește și scârbește, și întocmai ca și un trântor, se dezmeardă la durerile și nenorocirile străine, iară el nu se încearcă de a ridica nici odată pe aproapele, ci din contra, căci plânge de ciudă când vede pe altul ridicat, ba încă face totul spre a-l doborî cu desăvârșire.

Deci, cu ce oare am putea compara această patimă? Deopotrivă mi se pare a fi cu un măgariu leneș și în-

greuiat de grăsimea trupului, care ar fi înhămat cu un cal ager și zburătoriu, și care nici el n'ar voi să se miște, în același timp și pe tovarășul lui l-ar trage în jos prin greutatea trupului său. Intocmai așa și zavistnicul, ca să se izbăvească de acest vierme primejdios și profund, nimic nici nu se gândește și nici nu se încearcă a face, ci toate le face ca și pe cel ce zbură câtră ceriu să-l împedice și să-l doboare, făcându-se prin aceasta un râvnitoriu neîntrecut al diavolului. Că și acela văzând pe om în raiu, nu numai că nici el nu s'a încercat de a se schimba din apucăturile sale, ci încă a făcut toate chipurile ca și pe acela să-l scoată din raiu. Și iarăși văzând pe om șezând în ceriu, și pe alții grăbindu-se a ajunge acolo, ei întrebunțează-aceleași uneltiri, împiedecând pre cei ce se grăbesc a ajunge la ceriu, îngrămădindu-și prin aceasta o mai mare vâpac asupra capului său. Dealtfelu pretutindeni se întâmplă acest fapt: cel ce este invidieat, dacă privighează și este treaz, se arată încă mai strălucit, iară cel ce zavistuește își adună singur mai mari rele. Așa de pildă și Iosif a devenit strălucit; așa și Aaron preotul, căci zavistiea celor ce-l pizmăeau a făcut pe Dumnezeu de a-l aprobă și odată și de două ori, și a făcut a-i înverzi toeașul. Astfelu și Iacob s'a bucurat de o mare imbelșugare și de toate celelalte. Astfelu și zavistnicii își adaogă mii de rale pe lângă dâșii.

Acestea știindu-le, iubiților, să fugim de invidie sau pizmă. De ce pizmăești? spune'mi. Că fratele tău a primit vre-un char? Dară dela cine l-a primit? spune'mi; oare nu dela Dumnezeu? Așa dară tu prin aceasta îți îndrepti supărarea și năcazul contra aceluia care a dat acel char. Ai văzut ce felu de rău trage după sine invidiea, la ce înălțime de păcate duce pe cineva, și ce prăpastie sapă invidiosului? Să fugim, deci, de dânsa, iubiților, și nici să nu mai invidiem pe nimeni, dară și pentru cei ce invidiează să ne rugăm lui Dumnezeu, și să facem totul spre a li stinge această patimă, iară nu ca acei proști, cari voind a-i invinovăși, fac totul ca încă mai mult să aprindă flacăra. Noi, însă, să nu facem așa, ci să-i plângem și să-i jălăm, căci ii singuri sunt cei nedreptățiți, având cu dâșii acel verme care într'una li roade inima, și adăogându-și întrânșii o otravă care este mult mai amară decât orice venin.

Să rugăm, deci, pe iubitorul de oameni Dumnezeu,

ca și patima acelora să o prefacă, dară și pe noi să ne ferească de a cădea în acca boală, fiindcă ceriul este neajuns de cel ce are o astfelu de patimă, dară mai înainte de ceriu chiar și vieața prezentă este de nesuferit unui astfelu de om. Nici un verme sau molie n'ar putea să roadă lemnul sau lâna așa de grozav, după cum frigurile zavistiei rod chiar casele zavistnicilor, pe lângă că vătămă și înțelepciunea sufletului lor. Deci, ca și pe noi, și pe alții să putem a izbăvi de mii de rele, să alungăm din sufletul nostru acest păcat, care este mai vătămătoriu decât orice oțică, ca astfelu impuțernicindu-ne să putem a sfârși cu bine și lupta de față, în același timp și de cununile viitoare să ne învrednicim. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfintul, Bunul și de vieață dătătoriu Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXII

„Iară voi sunteți trupul lui Christos, și mădulări din parte“ (Cap. 12, 27).

Ca să nu zică cineva: «și ce are a face cu noi acest exemplu?—căci mădulările trupului stujăsc dela natură, pe când faptele noastre sunt rezultate din libera noastră voință»,—apoi apostolul alăturând aceasta pe lângă împrejurările ce se desfășoară cu noi, și arătând că suntem datori de a avea cu voința noastră cel puțin atâta concordie, pe câtă au mădulările trupului dela natură, zice: „Iară voi sunteți trupul lui Christos“..Deci, dacă trupul nostru nu trebuie a se răzvrăti, apoi cu atât mai mult trupul lui Christos, și încă cu atât mai mult, cu cât este și mai puternic dela natură. „Și mădulări din parte“. «Că nu suntem, zice, numai trup, ci și mădulări». Mai sus el a vorbit de amândouă acestea, adevă și de trup și de mădulările lui, împreunând pe cele multe în unul singur, și arătând că dânșii sunt cu toții un trup, precum și mădulările toate la un loc formează trupul omului, și că acel unul se compune din mai multe;

că fiind în mai multe, apoi și cele multe sunt cuprinse în acel unul, și pot a fi multe. Dară ce va să zică „din parte“? «Am venit la voi, zice, și pre cât a fost prin puțință, o parte dintre voi am edificat». Fiindcă mai sus a fost zis „trup“, însă întregul trup nu eră numai biserica Corinthenilor, ci de pretutindeni din lumea întreagă, de aceia a spus ei „din parte“, adecă, că «biserica cea dela voi este o parte din trupul din biserica ce este pretutindeni, o parte din trupul întreg, care este compus din toate bisericile de pe pământ; așa că nu numai între voi este drept ca să vă găsiți în pace, ci față și de întreaga biserică, de vreme ce sunteți mădulări ale întregului trup».

„Și pre uniia a pus Dumnezeu în biserică, întâi pre apostoli, al doilea pre Proroci, al treilea pre învățători, după aceia pre Puteri, apoi daturile tămăduirilor, ajutorințele, isprăvnicile, felurile limbilor“ (Vers. 28). Dupre cum am mai spus, același lucru îl face și aici apostolul, adecă că, de vreme ce dânșii cugetau lucruri mari în privința charului limbilor, apoi apostolul acest char îl pune pretutindeni la urma tuturor celorlalte. Charurile cele întâi și al doilea nu le-a spus cum s'ar întâmplă, ci subordonând pe cel de al doilea celui întâi, arătând prin aceasta pe cel mai preferat cum și pe cel mai inferior. De accia a pus înaintea tuturor pe Apostoli, ca uniia ce aveau întrunite într'ânșii toate charurile. Și n'a zis simplu; că pe uniia a pus Dumnezeu în biserică Apostoli, sau Proroci, ci pe uniia întâi, pe alții al doilea, pe alții al treilea, învederând prin aceasta ceia ce am spus.

„Al doilea pe Proroci“, adecă acei cari pro-roceau, ca de pildă fetele lui Filip, ca Agav, ca însăși acei proroci dintre Corintheni, de care zice: „Iară prorocii doi sau trei să grăească“ (Cap. 14, 29). Și lui Timotheiu scriindu-i zicea: „Nu fi nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine, care ți s'a dat prin prorocie“ (I. Timoth. 4, 14), și, în fine, cu mult mai mulți Proroci se găseau pe atunci, decât în legea veche, căci charul prorociei nu eră răvărsat numai asupra a zece, sau a două-zece, sau cinci-zece, sau o sută, ci se revărsa cu îmbelșugare, și fiecare biserică

avea mulți cari proceau. Dară dacă zice Christos, că „legea și Prorocii până la Ioan a prorocit“ (Math. 11, 13), apoi el spune de acei Proroci, cari au prorocit despre venirea lui.

„Ai treilea pe Dascalii (Invățători)“. Cel ce procește toate le grăește ca dela Duhul sfînt, pe cînd cel ce învață, grăește și din propria sa judecată. De aceia și zice apostolul aiurea: „Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și întru învățătură“ (I Timoth. 5, 17), pe cînd cel ce vorbește toate dela Duhul sfînt, nu se ostenește. De aceia l'a și pus după Proroci, că adecă darul unuia este întreg din char, pe cînd al celuilalt este și din osteneală omenească, fiindcă grăește multe și dela sine, înlămplă după sfințele scripturi.

„După aceia pre Puteri, apoi darurile tămăduirilor“. Ai văzut iarăși cum desparte darurile tămăduirilor de Puteri, după cum a făcut și mai 'nainte? fiindcă Puterile sunt ceva mai mult decît darul tămăduirilor. Cel ce are Putere, adecă darul Puterilor, acela și pedepsește, și vindecă, pe cînd cel ce are darul tămăduirilor, numai cît tămădue pe bolnav. Și privește în ce ordine minunată le așază, punînd prorocia înaintea puterilor și a darurilor tămăduirilor. Dacă mai sus zicea că: „Unuia prin Duhul se dă cuvîntul înțelepciunii, iară altuia cuvîntul științei“ (Cap. 12, 8), apoi nu vorbea ca cum le-ar fi pus în ordine, ci indiferent de orice ordine;—aici însă și propune și supune, adecă darurile cele dela urmă sunt subordonate celor dinainte. Și de ce oare pune înaintea tuturor, și imediat după Apostoli, pe Proroci? Fiindcă și în legea veche prorocia are tot această ordine. Cînd de pildă Isaia vorbea cătră Iudei, producea dovadă și de puterea lui Dumnezeu, aducea la mijloc totodată și înfruntarea nimicniciei demonilor, iară ca dovadă de sfințenia lui zicea că servește darul de a spune cele viitoare. Și Christos de și făcea atâtea minuni, totuși zicea că aceasta (prorocia) nu este un semn mic de Dumnezeuia lui, pentru care încontinuu grăea: „Acestea am spus vouă, ca cînd se vor face (îndeplini), să credeți

că eu sunt“ (Ioan 13, 19). Dară dacă este natural ca darurile tămăduirilor să fie al doilea după prorocie, de ce atunci să fie și după darul învățături? Fiindcă nu este tot una: de a vesti cuvântul învățături evangheliei sămănând în sufletele celor ce ascultă buna cinstire de Dumnezeu, și de a face puteri, sau de a tămădai pre cei bolnavi, fiindcă și aceste daruri vin după predica evangheliei. Când cineva învață pe alții și cu cuvântul și cu fapta, acela este mai mare decât toți.

Deci, apostolul numește Dascăli sau învățători, pe cei ce învață pe alții și cu faptele, și cu cuvântul. Aceasta și pe Apostoli i-a făcut a fi Apostoli. În timp ce darurile tămăduirilor chiar la început le primise și oarecari dintre ucenici nu tocmai vrednici, dupre cum de pildă acei ce ziceau cătră Mântuitorul: „Doamne, au nu cu numele tău am prorocit,... și cu numele tău multe puteri am făcut“? iară după aceasta au auzit zicându-li-se: „Niciodată nu v'am știut pre voi, duceți-vă de la mine cei ce lucrați fără de legea“ (Math. 7, 22. 23). Dară cuvântul învățături evangheliei, acest dar îndoit invederat și prin faptă și prin vorbă, niciodată n'ar putea fi săvârșit de un om rău. Dară dacă pune înainte pe Proroci, tu să nu te minunezi, fiindcă apostolul nu vorbește simplu de Proroci, ci de acei ce prin prorocie vorbeau și învățau toate în interesul obștesc, ceia ce mai departe încă mai lămurit o invederează.

„Ajutorințile, isprăvnicile“. Ce va să zică „ajutorințile“? Adecă a îngrijii de cei bolnavi și a li suferi neputințile. «Dară acesta este char»? zici tu. Mai ales este char și darul lui Dumnezeu, de a fi cineva protector și sprijinitor, și a economisi lucrurile duhovnicești. Dealtmintrelea multe chiar din succesele noastre el le numește charuri, voind prin aceasta nu de a sta nepăsători, ci arătându-ni că pretutindeni noi avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, pregătindu-ne de a-i fi mulțămitori, de a fi cu mai multă bunăvoință în săvârșirea binelui, și mișcându-ni cugetele.

„Felurile limbilor“. Ai văzut unde a pus acest char, și cum pretutindeni el îl pune în această ordine, adecă la urma celorlalte?

Apoi fiindcă prin acest catalog de charuri el a arătat

iarăși o mare deosebire, și boala aceia ar fi deșteptat din nou invidia celor cari aveau charuri mai mici, la urmă se asvârle cu mai multă putere asupra aceloră, și se încearcă a li da multe dovezi, că nu sunt tocmai așa de mici. Fiindcă eră natural ca auzind ii acestea să zică: «și de ce atunci n'am fi fost apostoli cu toții»? apoi mai sus el face întrebuintare de cuvinte de mângâere, arătând că aceasta s'a petrecut de necesitate, și a dovedit-o prin multe și mai cu samă prin icoana trupului omenesc, zicând: „Că trupul nu este un mădulariu, ci multe“, și iarăși: „Că de ar fi fost toate un mădulariu, unde ar fi trupul“? A dovedit-o apoi că charurile se dau fiecăruia spre folos: „Și fiecăruia, zice, se dă arătarea Duhului spre folos“, și că toți primesc dintr'un Duh, și că ceia ce se dă este char, iară nu datorie; „și sunt osebiri darurilor, iară Duhul același“ zice. A dovedit-o și dela arătarea Duhului petrecută cu toți deopotrivă, zicând: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voește“, și „Iară acum a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiecare dintr'ânsele în trup precum a voit“, și de acolo, că și cele mici și inferioare sunt trebuitoare în trup, zicând: „și care ni se par că sunt mai slabe, sunt mai de treabă“, și că fiind trebuitoare trupului, Dumnezeu a zidit trupul omului și cu aceste mădulări pe lângă cele mai mari și mai superioare, dupre cum și zice: „Că trupul nu este un mădular, ci multe“. A dovedit-o apoi și de acolo, că și cele mari au nevoie de cele mici, zicând: „Că nu poate capul să zică picioarelor: nu am trebuință de voi“, și că cele mici se bucură de o mai mare cinste, zicând: „celui mai de jos, mai multă cinste dând“, cum și că ele trebuie să se îngrijască între dânsule deopotrivă zicând: „ci să se îngrijască mădulările între sine asemenea unul de altul“, și că suferința sau slava unuia se resfrânge asupra tuturor celorlalte, zicând: Și ori de pătimește un mădular, pătimesc toate mădulările dimpreună, ori de se slăvește un mădular.

împreună se bucură toate mădulările“. Mai sus deci, el i-a mângâiat prin toate acestea, iară aici se aruncă mai cu furie, și întrebuițază mai multă certare în vorbă. Dupre cum am mai spus, nu trebuie nici a mângăea într'ună, dară nici a închide gura altora într'ună. De aceia și apostolul fiindcă mai sus i-a mângăieat prin multe, apoi la urmă se aruncă cu putere zicând:

„Au doară toți sunt Apostoli? Au doară toți Proroci? Au doară toți Dascali? Au doară toți au darurile tămăduirilor“ (Vers. 29, 30)? Nu se mărginește numai la întâiul și al doilea char, ci merge până la cel de pe urmă, voind prin aceasta sau a spune, că nu este cu puțință ca cu toții să aibă într'ansii totul, dupre cum zice acolo: „Iară de ar fi fost toate un mădular, unde ar fi trupul“? sau că împreună cu cele de mai sus el pregătește și aici vr'un alt cuvânt de mângăere pentru dânșii. Și care anume? Adecă că voește a arată că și darurile cele mici sunt vrednice de rîvnit ca și cele mari, prin faptul că n'au fost date tuturor cum s'ar întâmplă. «De ce ești scârbit? zice;—că nu ai poate charul tămăduirilor? Apoi gândește-te că ceia ce ai tu, chiar de ar fi mic, totuși de multe ori cel ce are pe cele mai mari nu-l are pe acesta». De aceia zice: „Au doară toți în limbi grăesc? Au doară toți tălmăcesc“? Dupre cum pe cele mari nu le-a chărăzit Dumnezeu pe toate de-odată la toți, ci unora pe unele, altora pe altele, tot așa a făcut și cu cele mici, căci nu le-a dat pe toate la toți. Iară aceasta a făcut-o economisind o mare conglăsuire și dragoste între dânșele, ca astfeliu fiecare simțind nevoie de aproapele să se alipească pe lângă fratele său. Aceasta a economisit-o Dumnezeu și între meșteșuguri, și între elementele naturei, și între plante, și între mădulările noastre, și, în fine, întru toate și în toate, fără vorbă multă».

Mai departe el pune și mângăerea principală, care eră în stare de a li liniști sufletul și a-i înălță. „Ci să rîvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înaltă cale vă arăt vouă“ (Vers. 31). Aceasta spunându-li, pe nesimțite dă a înțelege că îi sunt cauza că au primit charuri mici, și stăpâni sunt, de vor voi, ca

să ico și pe cele mai mari. Căci când zice: „Să rîvniți, prin aceasta cere dela dînșii sirguinta și pofta cea pentru cele duhovnicești. Și n'a zis «cele mai mari», ci „cele mai bune“, adică cele mai folositoare. Ceia ce el spune aici, aceasta înșamnă: «stărniiți în a dori charuri, și vă voiu arătă izvorul charurilor». Și aici n'a zis «charuri», ci „cale“, ca prin aceasta încă mai mult să-i înalțe spre cele ce urmează a li spune. «Eu, zice, nu vă arăt numai un char, sau două, sau trei, ci o cale sigură care duce la toate charurile, și încă nu o cale cum s'ar întâmplă, ci mult mai înaltă, și care stă înaintea tuturor, și este comună pentru toți. Și nu este ca charurile, care unele sunt ale acelora, altele ale acestora, și care nu sunt date toate tuturor, ci ceia ce eu spun, zice, este dar, este char universal».

De aceia și chiamă pe toți la aceasta. „Ci să rîvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înaltă cale vă arăt vouă“, vorbind aici de dragostea cea cătră aproapele. Apoi urmând a pași cu vorba spre dragoste și spre lauda acestei virtuți, mai întâi el toate acele charuri le doboară, în comparațiune și în raport cu dragostea, arătând cu multă înțelepciune, că fără dânsa nimic nu este. Dacă el deodată li-ar fi vorbit de dragoste, și spunându-li: «cale vă arăt vouă», ar fi adaos după aceasta imediat «iară calea aceasta este dragostea» și n'ar fi adus vorba prin comparațiune, apoi chiar de ar fi ridiculizat uniia cele vorbite, totuși cei mai mulți n'ar fi putut pricepe lămurit puterea dragostei, ci ar fi rămas în nedumerire. De aceia nici nu-o descoperi el dela început, ci mai întâi ridicând cugetul auditorilor prin veste, că mai înaltă cale li va arătă, și prin aceste cuvinte însufându-li așa zicând dorința de a cunoaște acea cale, ba încă sporindu-li acea dorință, el mai întâi prin comparațiunile ce le face arată, că fără dragoste toate acele charuri nu sunt nimic, așitându-i oarecum și împingându-i spre necesitatea cea mai mare de a se iubi unul pre altul, precum și că lipsa dragostei este cauza tuturor rălelor. În cât și pentru aceasta dragostea s'ar putea arătă mare, de vreme ce charurile singure nu numai că nu i-au unit, ci încă că și fiind uniți i-au învrăjbit, pe când dragostea pe toți cei învrăjbiți din cauza charurilor, prin sine înșeși îi va uni și-i va face un trup

Însă nu spune aceasta de-adreptul, ci pune tocmai aceia ce doreau ei, adică că și dragostea este char, și încă cea mai înaltă cale spre a ajunge la toate celelalte charuri. «In cât că dacă nu voești, zice, de a iubi pe fraatele tău pentru că trebuie a-i iubi, cei puțin arată-i dragostea spre a-ți însuși un char mai îmbelșugat!».

Și privește de unde începe. Mai întâi el pune înainte tocmai aceia ce se credea de dânsii mare și de admirat, adică dela charul limbilor, și aducând la mijloc acest char, el n'a spus atâta pe cât aveau ei, ci încă mai mult. Căci n'a zis «dacă vorbesc limbi», ci „De așa grăi în limbi omenеști și îngerеști“ (Cap. 13, 1). Și ce înșamnă oare „omenеști“? Adecă în limbile tuturor națiunilor de pe fața pământului. Și nu s'a mulțumit numai cu această iperbolă, ci încă a mai adăos una și mai mare, zicând: „Și îngerеști, iară dragoste nu am, făcutu-m'am aramă sunătoare, și chimval răsunătoriu“. Ai văzut unde a ridicat charul, și cum apoi l-a doborât și l-a sfășieat? Nici n'a zis măcar simplu: «că nu sunt nimic», ci „făcutu-m'am aramă sunătoare“, adică ceva fără simțire și fără suflet. Cum deci aramă sunătoare? Adecă că slobozăsc glas din mine, însă în zădar și fără folos, și de nimic bun. Cum s'ar zice, eu nu fac nimic, ci mai mult supăr, ba chiar devin greoiu și de nesuferit la cei mai mulți. Ai văzut cum cel lipsit de dragoste se aseamănă cu lucrurile neînsufleteite și fără simțire? Sub nume de „limbi îngerеști“ el înțelege aici nu îmbrăcați cu trup îngeresc, ci «chiar dacă așa vorbi așa, după cum este obiceiul îngerilor de a vorbi între sine, totuși fără dragoste nu sunt nimic, ba încă devin greoiu și de nesuferit». De asemenea și aiurea unde zice că: „Lui se pleacă tot genunchiul, al celor cerești, al celor pământești și al celor de desupt“ (Filipp. 2, 10) nu spune acestea ca și cum îngerii ar fi îmbrăcați cu trup, cu genunchi și oase, — să nu fie — ci voește a da să se înțeleagă închinarea lor cea mai adâncă, întrebuintând schima obișnuită printre noi. Tot așa și aici el a numit limbi îngerеști nu cu scopul de a învederă acest organ al trupului, ci voind a arăta convorbirea dintre îngerii în felul cunoscut de noi.

Apoi pentru ca vorba sa să fie bine primită, el n'a stat numai până aici, ci a pășit și la alte charuri, pe care doborându-le pe toate din cauza lipsei de dragoste, la urmă face icoana dragostei. Și fiindcă își propune de a face creștere în cuvânt, apoi el începând cu charurile cele mai mici, se urcă treptat la cele mai mari. Când el li-a desemnat ordinea lor, atunci darurile limbilor le-a pus tocmai la urma tuturor, iară deastă dată acest char l'a pus chiar la început, ca astfel, după cum am spus, câte puțin să se ridice la cele mai mari. În adevăr că după ce vorbește de limbi, imediat pășește la charul prorociei, zicând: „Și de ași aveă prorocie“ (Vers. 2), vorbind și de acest char iarăși în mod exagerat. Fiindcă după cum atunci când vorbește de limbi n'a spus simplu, ci „în limbi omenesti“ adică în limbile tuturor oamenilor, și trecând mai departe și „în limbi îngerești“, și numai după aceasta a arătat că fără de dragoste aceste charuri nu înseamnă nimic, tot așa și aici, el nu pune numai prorocia în mod simplu, ci chiar și cea mai înaltă prorocie, căci zicând: „Și de ași aveă prorocie“ a adaos: „Și de ași ști toate tainile și toată știința“, adică că și pe acest char el îl pune prin întindere, prin creștere.

Mai departe el pășește și la celelalte charuri, însă ca nu cumva vorbind de fiecare în parte să se pară supărătoriu, el pune pe muma și izvorul tuturor, dară și pe acest char iarăși îl trece în mod exagerat, căci zicând: „Și de ași aveă toată credința“, — și nu se mărginește numai aici, ci aceia ce a zis și Christos, aceasta a adaos'o și apostolul aici, zicând: „încât să mut și munții, iară dragoste nu am, nimic nu sunt“, Dară tu gândește-te cum iarăși și aici el a surpat, sau mai bine zis, a scoborât charul limbilor, căci pe când pentru prorocie arată că este mare folosul ei, adică cel ce are acest char ajunge de a ști toate tainele și toată știința, cum și pentru credință, că cel ce o are, nu este peste puțină de a strămută și munții ceia ce nu e puțin lucru, — pe când atunci când vorbește de limbi, el de îndată ce a anunțat charul a și plecat mai departe, fără altă vorbă. Și mai gândește-te și la aceia, cum în scurt el a cuprins toate charurile spunând numai de prorocie și de credință, fiindcă mi

nunile sunt sau în vorbe, sau fapte. Dară oare cum Christos a zis că cea mai mică parte de credință este în puțința de a strămută munții? — și cum că a vorbit de cea mai mică parte, ascultă ce spune: „De veți avea credință, zice, cât un grăunte de muștariu, veți zice mântelului acestuia: mută-te, și se va muta” (Math. 17, 20) — pe când Pavel aici arată că aceasta este „toată credința”. Ce am putea spune aici? Fiindcă aceasta este mare lucru, de a strămută munții, apoi de aceia a și pomenit de acest fapt, nu că doară toată credința numai atâta poate face, ci fiindcă acest fapt se pareă a fi mare în ochii celor simpli, pentru volumul lui; de aceia deci și apostolul a pus de față acest exemplu. Ceia ce el spune, această înseamnă: «De ași avea toată credința, și de ași putea strămută și munții, însă dragoste nu am, nimic nu sunt».

„Și de ași împărți toată avuția mea, și de ași da trupul meu să-l arză, și dragoste nu am, nici un folos nu-mi este” (Vers. 3). Vai! Câtă măreție! Căci și aceasta o pune cu un alt adaos, de vreme ce n'a zis simplu: «de ași da săracilor jumătate din averile mele, sau două, sau trei părți» ci „de ași împărți toată avuția mea!” Și nu zice «de ași da», ci „de ași împărți”, ca cum ar fi drept aceasta, ca împreună cu împărțirea lor să mă afierosesc slujbei celei mai sirguitoare. „Și de ași da trupul meu să-l arză”. N'a zis: «ca să fiu omorât», ci și aceasta o pune tot prin exagerație, căci a pus la mijloc cea mai grozavă moarte dintre toate morțile, adecă de a fi ars de viu, și cu toate acestea chiar și o asemenea moarte, dacă este lipsită de dragoste, nu este vr'un lucru mare, ceia ce a și adaos, zicând: „nici un folos nu-mi este”. Dară nici-odată nu ași putea arăta mai bine toată mărețea faptului, pe câtă vreme nu ași aduce la mijloc mărturiile lui Christos cu privire la eleimosină și moarte. Și care sunt acele mărturii? Când zice bogatului: „De voești să fii desăvârșit, vinde-ți averile tale și le dă săracilor. . . și vin'o de urmează mie”. (Math. 19. 21), și atunci când vorbeă de dragostea cea cătră aproapele, ziceă: „Mai mare dragoste decât aceasta

nimeni nu are, ca cinevâ sufletul său să-și pună pentru prietenii săi“ (Ioan 15, 13). De unde se vede că și fiind vorba de Dumnezeu, dragostea este cea mai mare virtute, «Dară eu spun, zice Pavel, că chiar de ne-am da sufletul pentru Dumnezeu, și dacă l'am da să fie ars chiar, căci aceasta înseamnă expresiunea: „Și de ași da trupul meu să-l arză“, totuși nu vom avea nici un folos, dacă nu iubim pe aproapele». Deci, a spune că charurile nu folosesc nimic dacă lipsește dragostea, nu este nimic de mirat, fiindcă charurile sunt pe al doilea plan în raport cu vieța. În adevăr, iubirilor, că mulți din cei ce au avut cu dânșii charuri, fiindcă au devenit răi, au fost pedepsiți, ca de pildă acei cari proceau întru numele lui Christos, scoteau mulți demoni și făceau multe semne și minuni, ca de pildă și Iuda vinzătorul; — pe când alți credincioși având o vieță curată, n'au mai avut nevoie de nici un ajutoriu altul spre a se mântui. Așa dară, dacă charurile au nevoie de dragoste — duple cum am spus — nu este nimic de mirat dară, ca și o vieță exactă să nu poată nimic fără de ea, apoi aceasta este care ne pune în mirare, și învederează măreția faptului, și mai ales când și Christos se pare că aprobă foarte mult aceste două calități, adică sărăciea sau lipsa de averi, și mucnenia în primejdii, căci și bogatului a zis: „De voești a fi desăvârșit, vinde-ți averile tale și le dă săracilor, și vin'o de urmează mie“, și pentru mucenie discutând cu ucenicii săi zicea: „Cine își va perde sufletul său pentru mine, îl va află pre el“ (Math. 16, 25) și: „Cine va mărturisi de mine înaintea oamenilor, și eu voi mărturisi de el înaintea Tatălui meu care este în ceriuri“ (Ibid. 10, 32). Și cu drept cuvânt, fiindcă mare este osteneala și năcazul unui asemenea om, care covârșesc aproape însăși natura lui — și aceasta o știu foarte bine cei ce s'au învrednicit de asemenea cununi — cea ce de altmintearea n'ar putea să ni reprezinte nici un cuvânt. Astfeliu, deci, faptul acesta este al unui suflet bărbătos și vânjos, și foarte minunat.

«Și cu toate acestea, pe acest suflet minunat nimic nu-l folosește, dacă nu are dragoste, zice Pavel, chiar

dacă ar mai avea cu sine și pe ceialaltă calitate — sărăciea sau lipsa de averi». Deci, de ce oare a zis așa? Aceasta mă voi încerca a o arăta acum, mai întâi cercetând aceia: cum cel ce împarte averile toate, poate să nu aibă dragoste. Că cel ce este gata a se arde, că cel ce, în fine, are oarecare charuri și totuși este cu puțință a nu iubi, aceasta se poate explica; dară cel ce nu numai că-și dă averile sale, ci le și împarte, cum de nu iubește? Deci, ce putem spune? Sau că ceia ce nu eră, apostolul și-o închipuea ca fiind, ceia ce face de a iubi într'una, când mai cu samă se voește de a prezentă vr'o exagerațiune, ca de pildă acolo unde scriind Galatenilor li zicea: „Ci măcar noi, sau Inger din ceriu de vă va binevesti vouă, afară de ceia ce am binevestit vouă, anathema să fie“ (Galat. 1, 8) — de și știea bine că nici el, și nici vr'un Inger urmă a face aceasta; dară el voind a arăta mărețea faptului, a pus chiar și aceia ce nici-odată nu s'ar fi petrecut, — și iarăși Romanilor când li scrie și zice: „Nici îngerii, nici puterile, nici începătoriile nu vor putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu“ (Rom. 8, 39), de și nu eră să facă această îngerii, ci și aici el își închipue ceia ce nu este, după cum bună-oară și ceia ce spune mai departe: „și nici vr'o altă făptură oare-care“, de și știea bine că altă făptură nu mai este, mai ales după ce spunând de cele de sus și de cele de jos, el le cuprinsese pe toate la un loc, — cu toate acestea și aici el ceia ce nu eră o pune prin supoziție, ca astfel să-și arăte dorința lui cea dusă până la exagerațiune. Același lucru, deci, îl face și aici prin pasajul ce ni stă de față, zicând că chiar totul de ar da cinevă, dară dragoste nu are, totuși nimic nu folosește. Așa dară sau aceasta voește a o spune, sau că voește ca cei ce împart averile săracilor, nu numai să le împartă cum s'ar întâmplă, ci încă să se și alipească de cei ce le-au primit, să fie cu milă și cu îndurare cătră dânșii, să simtă la durerile lor.

¹⁾ De aceia, iubitorilor, și eleimosina a fost legiferată

¹⁾ *Partea morală.* Laude aduse dragostei prin multe exemple, laudă adusă lui Iosif, și că spre a ne iubi unii pre alții, ni-a poruncit Dumnezeu de a da eleimosină. (*Veron*).

de Dumnezeu. Ar fi putut el hrăni pe cei săraci și prin alte mijloace, fără de eleimosina noastră, dară pentru ca dragostea să ne lege pe unul de altul și să ne încălzască așa zicând, a porocit de a fi hrăniți de noi. De aceia și aiurea zice: „Mai bun este cuvântul decât darea“, și: „Au nu este mai bun cuvântul decât darea cea bună“ (Sirah. 18, 16. 17)? Dară chiar Christos zice: „Mila voiesc, iară nu jărtfă“ (Math. 9, 13). Fiindcă cei ce au fost miluiți trebuie a iubi pe binefăcătorii lor, iară aceștia a se găsi cu simpatie când miluesc pe alții, de aceia Dumnezeu prin milostenie stabilind o legătură a dragostei, a legiferat aceasta. Dară ceia ce se întreabă aceasta este: cum, dacă Christos spune că ambele aceste virtuți sunt culmea perfecțiunei, cum, zic, vine Pavel și spune aici, că dacă cineva este lipsit de dragoste, fie că și-ar împărți averile la săraci, fie că s'ar martiriza, el totuși este nedesăvârșit? De sigur că nu spune acestea ca să contrazică pe Christos—să nu fie! ci încă foarte mult conglăsuind cu dânsul. Căci și Christos n'a zis simplu bogatului din evanghelic: «Vinde-ți averile tale, și dă-le săracilor» — ci a mai adaos: „Și vin-o de urmează mie“. Dară urmarea lui nimic alt nu este decât a iubi pe alții, și nimic nu caracterisază mai bine pe ucenicul lui Christos ca faptul de a iubi pe alții. „Intru aceasta, zice, vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi“ (Ioan 13, 35). Dară și când zice: „cel ce și pierde sufletul său pentru mine, îl va afla pre el“ și: „Cel ce va mărturisi de mine înaintea oamenilor, voi mărturisi și eu de dânsul înaintea Tatălui meu cel din ceriuri“, nu spune doară că nu trebuie a iubi, ci învederează numai plata ce le va stă de față pentru ostenele lor. Și cum că chiar și în mucenie el cere aceasta, aiurea a lăsat a se înțelege foarte lămurit, zicând astfelu: „Păharul meu cu adevărat veți bea, și cu botezul cu care eu mă botez, vă veți boteza“, adecă vă veți martiriza, veți fi omoriți pentru mine — „iară a ședeă deadreapta și deastânga mea“ — nu ca cum ar ședeă cineva deadreapta și deastânga, ci vorbind aici de cinstea și de demnitatea cea mai înaltă, —

„nu este al meu a dà, ci celor ce s'a gătit dela Tatăl meu“ (Math. 20, 23). Mai departe apoi arătând cui anume s'a gătit dela Tatăl, chemându-i pre ucenici li-a zis: „Care dintre voi voiește a fi întâi, să fie vouă slugă“ (Ibid. vers 26), învederând prin aceste cuvinte umilința și dragostea. Inșă dragoste ei cere nu cum s'ar brodi, ci o dragoste întinsă, pentru care nici nu s'a mărginit numai la cele de mai sus, ci a mai adaos: „Precum și fiul omului nu a venit ca să-i slujască lui, ci să slujască, și să-și dea sufletul său răscumpărare pentru mulți“ (Ibid. vers. 28), arătând că astfel trebuie a iubi, încât a și muri pentru cei iubiți, căci aceasta mai ales este a-l iubi pre dânsul. De aceia și lui Petru i zicea: „De mă iubești pre mine, paște oile mele“ (Ioan, 21, 16). Și ca să aflați câtă putere are dragostea, să o descriem cu cuvântul, fiindcă în fapte nu o vedem aevea, și vom înțelege cam câte bunătăți ar fi pe pământ, dacă ea ar fi cu imbelșugare răspândită. Atunci n'ar mai fi nevoie nici de legi, nici de tribunale, nici de pedepse, nici de osânde, și nici de altceva de acest feliu, căci dacă toți ar iubi și ar fi iubiți, nimeni n'ar nedreptăți pe altul cu ceva, ci și uciderile, și luptele, și războaiele, și revoluțiile, și răpiriile, și furtușagurile, și lăcomiile, și, în fine, toate rălele ar fi scoase dintre oameni, și răul ar fi cunoscut numai din nume. Dară semnele și minunile nu ar putea face aceasta, ci încă de multe ori duc și la slavă deșartă pe cei ce nu bagă samă, și chiar în ușurință complectă.

Dară ceia ce este minunat pentru dragoste, e că pe când celelalte bunătăți au unite cu dânsule și răle, — că de pildă cel lipsit de averi, de multe ori se trufește pentru aceasta, cel ce știe a vorbi, de multe ori sufere de doxomanie, și chiar cel smerit de multe ori cugetă lucruri mari de dânsul în cugetul său, ială că singură dragostea este lipsită de orice boală de acest feliu, căci în fața celui iubit nu s'ar înfumură cineva niciodată. Și să nu'mi spui numai de unul care iubește, ci de toți cari iubesc așa feliu, și numai atunci vei vedeă valoarea dragostei; și mai ales, dacă voești, spune întâi de unul ce este iubit și de unul ce iubeste, și iubește așa precum este demn de a iubi, Un astfelu de om, zic, de ar locui

pe pământ sau în ceriu, el pretutindeni se bucură de liniște sufletească, și și împletește singur lui și mii de cununi. Un astfelu de om este lipsit de orice invidie, mânie, zavistie, ușurință, slava deșartă, de poftă rea, de orice amor absurd, de orice boală, în fine, de acest feliu, și și va păstră curat sufletul său. După cum nu și ar face lui și nici un rău, tot așa nu va face nici aproapei lui. Astfelu fiind, negreșit că cu dânsul va călători pe pământ arhanghelul Gavriil. Deci, cel ce are dragoste este astfelu, pe eând cel ce face semne și minuni, și are cunoștință desăvârșită, dacă este lipsit de dragoste, apoi chiar de ar învie mii de morți, totuși nimic mare nu va folosi, fiindcă este de toți depărtat, de oarece nu primește a se amesteca cu nimeni dintre cei de un feliu cu dânsul.

De aceia, deci, Christos ca semn de adevărată dragoste cătră dânsul, a spus că este numai dragostea cătră aproapele. „De mă iubești, Petre, zice, mai mult decât aceștia, paște oile mele“. Ai văzut cum și aici a dat a înțelege, că dragostea este mai mare chiar și decât mucenicia? Dacă cineva ar avea un copil iubit, pentru care și-ar da și sufletul, și dacă un altul ar iubi pe tată, însă de fiu n'ar avea nici o considerație, de sigur că faptul acesta foarte tare ar mâniera pe tată, și n'ar mai voi să știe nimic de dragostea ce-i arată lui personal, din cauza disprețului arătat fiului. Deci, dacă acest lucru se petrece cu tatăl și cu fiul său, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu și de oameni, fiindcă Dumnezeu este mai iubitoriu decât toți părinții. De aceia deci, zicând: „Întăia și cea mai mare poroncă este, să iubești pe Domnul Dumnezeu tău“, a adaos imediat: „iară a doua“ — și n'a tăcut, ci a adaos: „deopotrivă aceștia, să iubești pe aproapele tău ca pre tine însuși“ (Math. 22, 38). Și privește cu câtă exagerație cere și această iubire, căci dacă pentru Dumnezeu cere ca dragostea să fie „din toată inima și din tot sufletul“, pentru aproapele zice ca să-l iubească „ca pe sine“, ceia ce este egal cu „din toată inima și din tot sufletul“. Dacă aceasta s'ar păzi cu toată exactitatea, apoi n'ar mai fi nici bogat, nici sărac, nici rob, nici slobod, nici mic, nici mare, nici diavolul n'ar mai fi cunoscut, și nu zic numai de diavol, ci și de altul ca dânsul, sau mai drept

vorbind, chiar de ar fi sute și mii de acest feliu, totuși n'ar putea face nimic, dacă este dragostea. Mai degrabă ar putea răbdă paele para focului, decât diavolul para cea arzătoare a dragostei. Dragostea este mai puternică decât zidurile cetăților, ea este mai vârtoasă decât diamantul, și chiar de ai vorbi de vre-o altă materie mai puternică decât diamantul, totuși virtușia dragostei pe toate le covârșește. Pe dragoste nu o învinge nici bogăția, nici sărăcia, sau mai dreptul vorbind, dacă ar fi dragoste, apoi n'ar mai fi nici sărăcie, și nici bogăție nemăsurată, ci numai bunurile ce ar izvorî din fiecare din ele. Din una am scoate bunăoară nepizmuirea, iară din cealaltă neingrijirea, și atunci n'am mai suferi nici grijile bogăției și nici nevoile sărăciei. Și ce spun eu de foloasele ce am trage din ele? Chiar numai faptul de a iubi, gândește-te cât de mare este prin sine însuși, câtă mulțămire sufletească poartă în sine, în câtă plăcere ține sufletul omului, cea ce mai cu samă este al dragostei prin excepțiune.

Celelalte virtuți au pe lângă dânsle de multe ori legate neazuri și supărări, ca de pildă: postul este legat cu zavistia, înfrânarea și cumpătarea legate cu pofta, trezvia sau privegherea legate cu disprețul — pe când dragostea pe lângă folosul cel mare are cu sine și multă plăcere, și nici un năcaz. și intocma ca și drăgălașa albină adună de pretutindeni cele bune — precum aceea adună de pretutindeni mierea — și le depozitează în sufletul celui ce iubește. Chiar de slujește cel ce are dragostea cu dânsul, totuși i se pare slujba mai plăcută și decât libertatea, fiindcă cel ce iubește nu atât se bucură poroncind, pe cât poroncindu-i-se. Deși a poronci altora este un lucru plăcut, totuși dragostea schimbă chiar însă-și natura lucrurilor, și tot ce are în mâni devin bune. Ea este mai blândă decât orice mamă, mai îmbelșugată ca orice vistierie, ea face și pe cele grele și anevoioase ușoare și sprintene, virtutea ni-o arată totdeauna ușoară, iară răutatea amară și hădă. Gândește-te bine; a cheltui sau a împraștia avutul se pare un lucru supărăcios, dară iată că dragostea, acest lucru îl face plăcut; a luă sau a răpi bunurile altora, se pare plăcut lucru, și totuși dragostea nu lasă de a se părea plăcut, ci încă face pe om de a fugi de acest păcat ca de un lucru uricios. Și iarăși, a grăi de rău pe alții, se pare multora un lucru plăcut,

dară dragostea invederează acest fapt ca amar și disgustătoriu, iară a grăi de bine îl arată plăcut, fiindcă nimic nu ni este mai plăcut, ca a grăi de bine pe cel iubit de noi. Și iarăși, mâniea are oarecare plăcere, aici însă de loc, ci toate vinele ei așa zicând, sunt rupte, căci chiar de ar supăra cel iubit pe cel ce-l iubește, totuși mâniea nu se vede pe fața acestuia, ci numai lacrimi, și rugăminți — atât de departe este ea de dorința de a supăra. De l-ar vedea păcătuiind, jătește și plânge, dară și plânsul acesta poartă cu sine plăcere, fiindcă chiar lacrămile dragostei sau intristarea ei, sunt mai plăcute decât orice veselie sau bucurie. Nu atâta se simt ușurați cei veseli, ca cei cari plâng pentru prietenii lor, sau mai bine zis pentru cei iubiți ai lor; și dacă poate nu crezi, apoi oprește-li lacrămile, și se vor intrista și nemulțami, ea și cum ar fi pățimit cele mai grozave răie.

«Dară, zici tu, a iubi are cu sine și o plăcere absurdă». Să nu fie una ca aceasta, și astupă-ți gura, omule! — fiindcă nimic nu poate fi mai curat de o astfelu de plăcere, ca dragostea adevărată. Deci să nu-mi spui de acea dragoste vulgară și prostească, care este mai mult o boală decât dragoste, ci de acea dragoste pe care o cere Pavel, care caută la folosul celor iubiți, și atunci vei vedea pe unia ca aceștia mai iubitori decât orice părinți. Și dupre cum cei ce iubesc averile n'ar voi să cheltuească din bani, ci mai cu plăcere ar suferi să se găsască în orice strămătorare, decât să-și vadă banii imputinați, tot așa și cel ce simte dragoste cătră cineva, mai de grabă ar prefera să pătimească mii de nenorociri, decât să vadă vătămat cu ceva pe cel iubit. «Dară, zici tu, cum Egipteanca a voit să vatăme pe Iosif, deși îl iubea»? Pentru că ea iubea pe Iosif cu dragostea acea diabolică, în timp ce Iosif nu cu aceasta o iubea, ci cu acea dragoste pe care o cere și Pavel. Gândește-te câtă dragoste izvorăște din cuvintele și din faptele lui Iosif.

În adevăr, că acea femeie zicea cătră Iosif: «bate-ți joc de mine, și fă-mă țiitoarea ta, nedreptățește pe bărbatul meu, și întreaga casă răstoarn-o, și tu eliberează-te de acel curaj ce-l ai cătră Dumnezeu», fapt care nu numai pe dansul l-ar fi vătămat, ci și pe dansa care iubea, — în timp ce el care iubea cu adevărat, a fugit de toate acestea. Și ca să cunoști că toate acestea le

făcând îngrijindu-se de dânsa, iată că o poți afla din sfatul ce i-l dă, căci nu numai că a împins-o la oparte, ci a introdus în vorbă și un sfat care ar fi putut să stingă orice foc. „Dacă Domnul meu pentru mine nu cunoaște nimic din câte sunt în casa lui” (Facer. 29, 8). Deodată i-a și pomenit de bărbat, ca astfel să o rușineze. Și n'a zis «bărbatul tău», ci „Domnul meu” cea ce mai ales era de ajuns ca să o impedeze, și să o facă a pricepe cine era ea, și pe cine iubea, că adecă fiind stăpână, iubea pe robul ei. «Dacă acela îmi este stăpân, zice, și tu îmi ești stăpână. Deci rușinează-te de împreunarea cu robul tău, și gândește-te a cui lemeie ești, și cu cine voești a te împreună, și pe lângă ce nerecunoscător vrei să te lipești, și că eu din această cauză am cătră dânsul încă o mare dragoste». Și privește cum înalță binefacerile lui. Fiindcă acca femeie barbară și destrănată nu putea să priceapă nimic din cele înalte, apoi și el o rușinează prin cele omeneste, zicând: „pentru mine nu cunoaște nimic”, adecă «m-a încărcat de binefaceri mari, și, prin urmare, nu pot să vatăm pre binefăcătorul meu într'un mod atât de grozav. Pe mine m'a făcut al doilea stăpân al casei „și nimic nu s'a luat dela mine afară de tine”, zice. Iată că aici el îi înalță cugetul, ca să o facă măcar așa să se rușineze, și să-i arate cât de mare este cinstea la om. Și n'a stat numai aici, ci încă a mai adaos și altele, care erau de ajuns de a o împedea, zicând: „Pentru că tu ești femeia lui, și cum voi face această vorbă (faptă) rea?” «Ce spui? zice; că nu este de față bărbatul, și nu știe că este nedreptățit? Dar Dumnezeu vede». Și cu toate acestea cu nimic nu s'a folosit nici din sfatul acesta, ci îl trăgea spre sine. Ea făcând toate acestea nu că doară iubea pe Iosif, ci pentru că voea cu orice preț să-și împlinească pofta cea nebună, iară aceasta se învederează din cele ce a făcut mai pe urmă. Căci și judecată s'a făcut, și învinovățire a adus, și cele mincinoase le mărturisește, și pre cel ce n'a făcut nici un rău l-a predat fiarei cei sălbatece (bărbatul), care îl și bagă în temniță, sau mai bine zis, dacă ar fi fost după plăcerea ei, ar fi trebuit chiar să-l omoare. Astfeliu a înarmat ea pe judecătoriu. Dară ce? Oare și Iosif tot așa s'a purtat? Cu totul din

contra, căci nici n'a contrarieat și nici n'a învinovățit pe femeie. «N'ar fi fost crezut» zici. Și cu toate acestea Iosif eră iubit foarte de acel bărbat, iară aceasta se învederează nu numai dela început, ci chiar și din împrejurările petrecute la sfârșit.

În adevăr, iubiților, că barbarul acela dacă n'ar fi iubit foarte mult pe Iosif, l-ar fi omorit chiar tăcând el și nespunând nimic contra, fiindcă eră Egiptean, și stăpânitor, și nedreptățit încă în căsnicia sa, după cum credea, de un rob al său, care a primit dela el atâtea binefaceri. Însă pe toate acestea le-a învins pofta sau dragostea, și charul pe care Dumnezeu le răvârsase în inima lui Iosif. Împreună cu charul și cu dragostea aceasta, el, dacă ar fi voit să se justifice, ar fi avut și dovezi nu mici, hainele lui. Că dacă ea ar fi fost cea siluită, ar fi trebuit ca hainele ei să fie rupte sau sfâșiate, iară nu ca ea să țină în mâni hainele lui.

„Și dacă a auzit, zice, că am înălțat glasul meu, și am strigat, lăsând hainele sale la mine a fugit, și a eșit afară“ (Ibid. Vers. 18). Dară de ce l-ai dezbrăcat? Dară eu și din cele ce urmează după aceasta ași putea să vă arăt dragostea lui cea adevărată către dânsa, căci chiar atunci când se găseă în nevoie de a spune cauza pentru care eră băgat în temniță, el n'a spus drama petrecută între dânsul și acea femeie, ci zice pe scurt: „Pentru că furat sunt din pământul Ebreilor, și aici n'am făcut nimic“ (Ibid. Cap. 40. 15), și nicăeri nu pomenește de acea femeie desfrănată, nici nu se mândrește de acest fapt — ceia ce ar fi putut pătimi flecare — ca să nu se pară că a fost băgat în acea casă cu intențiuni răle. Dacă oamenii chiar păcătuind, și totuși nici atunci nu se stăpânesc de a nu învinovăți pe altul, deși faptul poate că este rușinos, apoi cum să nu fie vrednic de admirat Iosif, care fiind cu totul curat, n'a spus nici un cuvânt de amorul acele femei, nici n'a dat în vileag păcatul, și nici după ce a ajuns pe tron și rege al întregului Egipt, n'a grăit de rău pe acea femeie, și nici n'a căutat pedepsirea ei!

Ai văzut cum el cu adevărat că o iubea și se îngrijă de dânsa, pe când ea nu-l iubea, ci eră muncită de o poftă nebună? Ea nu iubea pe Iosif, ci voia să-și îplinească pofta cea desfrănată. Chiar vorbele e dacă cineva le-ar examină în amănunțime, le-ar găsi

pline de mânie și de omor precugetat. „A intrat la mine sluga cea de Ebreu, pe care l-ai băgat la noi, să mă batjocorească” (Cap. 39, 17) zice, luând în deridere binefacerea bărbatului, și arătându-i bainele ea devenise mai sălbatecă decât orice fiară. Nu tot așa însă s'a purtat și Iosif. Și ce spun eu de iubirea către dânsu, când și chiar către frații săi cari îl vindușe s'a arătat tot așa, și când nici de dânsii n'a grăit nimic neplăcut, nici în sine, și nici către alții?

De aceia o asfeliu de dragoste Pavel o numește mama tuturor bunurilor, și o pune înainte ca semn și al celorlalte charuri. Dupre cum ayând înainte numai haine și ciobote aurite nu ni este de ajuns spre a cunoaște pe împărat, ci avem nevoie încă și de alte semne, — iară dacă vedem și porfira împărătească cum și diadema, nu mai căutăm nici un alt semn, tot așa în cazul de față. Când ni stă înainte diadema dragostei, aceasta e deajuns spre a ni arăta pe adevăratul ucenic al lui Christos, și nu numai nouă, ci și necredincioșilor. „Întru aceasta, zice, va cunoaște lumea că sunteți ucenici ai mei, de veți aveți dragoste între voi” (Ioan 13, 35). Astfeliu că acesta este semnul cel mai mare decât toate semnele, dacă prin el se cunoaște ucenicul lui Christos. De ar face cineva mii de semne și minuni, însă s'ar resculă contra altora, va fi luat în ris de necredincioși, precum și de n'ar face nici un semn, însă se arată cu dragoste și iubește pe alții, unul ca acela este și cinstit, în același timp și neinvins. Fiindcă și pe Pavel de aceia îl admirăm, nu pentru că înviea pre cei morți, și nici pentru că vindecă pre cei leproși, ci pentru că zicea: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se smintește, și eu să nu mă apriuz” (II. Cor. 11, 29). Mii de semne de ai pune față cu acestea, totuși nimic nu vei mai adaoge, fiindcă și pentru dânsul zicea că-l așteaptă o cunună mare, nu pentru că făcea semne și minuni, ci pentru că cu cei neputincioși se făcuse neputincios. „Care dară îmi este plata? Ca binevestind, fără plată să pun eu evanghelia lui Christos” (I. Corinth. 9, 18) zice. Și chiar când se compară pe sine cu ceilalți apostoli, nu spune că «mai multe semne am făcut decât dânsii», ci

„mai mult decât toți aceia m'am ostenit“ (Ib. 15, 10). Dară și atunci când voiă mai bine a muri, o cereă pentru mântuirea ucenicilor. „Că mai bine îmi este a muri, zice, decât lauda mea să o facă cineva zadarnică“ (Ibid. 9, 15), nu fiindcă se laudă el, ci ca să nu se pară că-și bate joc de dânsii. Nicăiri nu-l vedem lăudându-se de succesele sale, dacă timpul și împrejurările nu cereau, dară și când eră silit de a face aceasta, atunci singur se numește pe sine „fără de minte“. Și dacă vre-odată se și laudă, apoi se laudă întru neputinți, întru batjocori, întru suferințele ce și dânsul le aveă împreună cu cei bântuiți, ceia ce și aici zice: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios“? Aceste cuvinte sunt mai mari și mai importante chiar și decât primejdiile, pentru care și pune acestea mai la urmă, înălțând vorba.

Dară noi dacă ne-am compară cu dânsul, de ce oare am puteă fi vrednici? Noi cari nici banii sau averile nu le disprețuim pentru binele nostru chiar, și nici măcar cele de prisos nu le aruncăm săracilor? Nu-tot așa însă făcea Pavel, ci el își dădea și sufletul și trupul, numai ca cei ce-l improșcau cu pietre și-l băteau, să poată câștigă împărăția cerurilor. «Așa m'a învățat Christos de a iubi, zice, el care ni-a lăsat poroncă nouă pentru dragoste, pe care el a împlinit-o prin fapte». Căci fiind împăratul tuturor făpturilor și al acelei ferice naturi, totuși pe oameni, pe cari el i-a făcut din ceia ce nu erau, și pe cari i-a hărăzit cu mii de binefaceri, pe oameni, zic, cari îl batjocoreau și necinsteau nu i-a disprețuit, ci încă s'a făcut și el om pentru dânsii, și a cinat împreună cu curvele și cu vameșii, și pe morții lor i-a învieat, pe cei îndrăciți i-a vindecat, și cerul îi-a făgăduit. Și după toate acestea punând mâna pe dânsul l-au lovit, l-au legat, l-au bătut, și-au ris de dânsul, și la urmă l-au și răstignit. Dară nici așa e nu-i disprețuia, ci chiar pe cruce fiind zicea: „Părinte iartă-li lor păcatul acesta“ (Luca, 23, 34), ba încă și pre tâlharul, care mai înainte puțin îl batjocorise l-a băgat în raiu, și pre gonaciul de altă dată — Pavel — l-a făcut apostol, deși pe ucenicii și pe prietenii lui îi pre dase spre moarte Iudeilor care-l răstignise și pre dânsul. Acestea toate, iubiților, înprospătându-le în minte

și inima noastră, să râvnim cele ale lui Dumnezeu, să imităm succesele oamenilor cele vrednice de imitat, și să câștigăm dragostea aceea care este mai pre sus de orice charuri, ca astfel să ne bucurăm și de bunurile prezente, ca și de cele viitoare. Căroră fie cu toții a ne învrednici, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul și bunul și de viață dătătorul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXIII

„Dragostea îndelung rabdă, se milostivește, nu pizmuește, nu se semețește, nu se trufeste“ (Cap. 13, 4).

Fiindcă mai sus a fost spus, că fără dragoste nici credința, nici prorocia, nici știința, nici darurile limbilor, sau darurile tămăduirilor, nici viața cea mai curată, ba chiar și mucenica, nu au nici un folos, la urmă de necesitate se vede silit a descrie frumuseța cea nespusă a acestei virtuți, împodobind icoana ei ca cu niște culori, iară părțile descrise le leagă împreună cu cea mai mare exactitate. Inșă, iubitele, nu trece răpede cele vorbite aici de apostol, ci fiecare din aceste părți ale dragostei examinează-o cu multă sirguintă, ca astfel să poți vedea și vistieria cuprinsă aici, în același timp să poți admiră și meșteșugul zugravului. Gândește-te bine, de unde a început el cu vorba, și ce a pus mai întâi, care și este pricina tuturor bunătăților. Și ce anume este aceasta? Indelunga răbdare. Aceasta este rădăcina a toată filosofia, pentru care și zicea un înțelept: „Omul cel mult răbdătoriu este cu mare înțelepciune, iară cel foarte fricos este neînțelept“ (Pilde 14, 29). Aiurea comparând această virtute cu o celate tare, arată că este cu mult mai puternică și mai sigură decât aceea. Căci, în adevăr, că indelunga răbdare este o armă ne'nvinsă, și turn care nu se poate strică, și cu multă ușurință ea respinge toate cele su-părăcioase. Și după cum scânteia ce cade în mare n'a vătămat pe mare cu nimic, iară dânsa s'a stins ușor,

tot așa și în sufletul cel îndelung răbdătoriu de s'ar întâmplă să cadă ceva din cele neașteptate, aceasta dispăre cu ușurință, iară el (sufletul) nu se tulbură de loc. Fiindcă îndelunga răbdare este mai puternică ca orice; și de ai spune de armate, sau de averi, sau de cai, sau de ziduri, sau de orice, nimic nu vei spune la felu cu îndelunga răbdare. Cel ce stăpânește pe cele arătate mai sus, de multe ori este stăpânit de mânie, și întocmai ca și un hăețandru prost se ametește, și toate le umple de vuet și zăpăceală, pe când cel stăpânit de îndelunga răbdare, ca și într'un liman se bucură de o profundă liniște. De 'l vei atinge cu vre-o pagubă oarecare, n'ai mișcat de loc peatra, de l'ai batjocori, n'ai clătit de loc turnul, de i-ai pricinui niscarevă rane, n'ai sfărâmat diamantul. Căci *îndelung-răbdătoriu* (*μακρόθυμος*) de aceia se numește, fiindcă are sufletul mare și îndelung, căci tot ce este îndelung (*μακρόν*) este și mare. Dară acest bine mare numai din dragoste izvorăște, și atât celor ce au îndelunga răbdare, cât și celor ce se bucură de dânsa li procură mare folos. Să nu-mi spui de cei deznădăjduiți, cari făcând rău și nepătîmind rău, devin încă și mai răi, căci aici faptul nu se petrece din cauza îndelungei răbdări, ci din cauza aceloră cari întrebuițază rău îndelunga-răbdare. Deci, să nu-mi spui de aceștia, ci de cei blânzi, carii mult câștigă de aici. Când de pildă cei ce fac rău altora, nu pătînesc și li rău din partea aceloră, atunci noi admirând blândeța celui ce a suferit răul, de aici tragem cea mai mare învățătură de filosofie.

Dară Pavel n'a stat numai aici, ci a mai adaos și alte succese ale dragostei, zicând: „Se milostivește“. Fiindcă sunt unii cari nu întrebuițază îndelunga răbdare pentru propria filosofie, ci pentru răzbuirea contra celor ce i-au întăritat, sfâșiindu-se pe dânsii singuri, apoi apostolul zice că dragostea nu are nici acest cusur. De aceia a și adaos: „Se milostivește“, căci nu este moral de a aprinde flacăra celor ce deja ard de mânie, ci de a o stînge, și nu numai de a răbdă cu bărbăție, ci încă și de a se îngriji, și de a vindeca rana aceloră. „Nu pizmuește“ zice. Așa dară este cu puțință ca cine-vă să fie și îndelung răbdătoriu și pizmătareț, așa că succesul sau calitatea îndelungei sale răbdări este coruptă prin pizma ce o are în inimă. Dară dragostea și aceasta o încunjură.

„Nu se semețește“, adică nu se obrăzniceste, fiindcă face înțelept pe cel ce iubește, statornic și de respectat. Celor ce iubesc în mod necinstit, acest cusur este propriu al lor, pe când cei ce au adevărata dragoste, sunt cu totul scăpați de toate aceste răle. Când înăuntrul omului nu este mânie, apoi orice îngâmfare, sau dărie, este alungată, fiindcă dragostea aflându-se în sufletul lui ca și un bun cultivator, nu lasă ca să răsară nici un spine de acestia. „Nu se trufește“, zice. De altfel și vedem dese-ori pe mulți cugetând lucruri mari pentru succesele sau virtuțile lor, cum de pildă că nu sunt zavistnici, nici vicleni, nici mici de suflet, și nici înfumurați, căci aceste răle nu sunt izvorite numai din bogăție și sărăcie, ci și chiar din cele ce sunt bune dela natură. Dară dragostea toate le curăță precum se cuvine. Gândește-te bine: cel îndelung răbdătoriu nu numai decât este și milostiv, iară dacă nu este milostiv, îndelunga lui răbdare devine o viclenie, și este prințduit de a cădea în păcatul răzbunării. De aceia milostivirea dănd doctoria cuvenită, păstrează virtutea curată. Și iarăși, cel milostiv de multe ori devine ușor, însă dragostea și acest defect îl îndreaptă. „Dragostea, zice, nū se semețește, nu se trufește“. Cel îndelung răbdătoriu și milostiv de multe ori se și mândrește, însă dragostea doboară și această răutate. Și privește cum el o împodobește nu numai prin cele ce dânsa are, ci și prin cele ce nu are, căci și virtutea o introduce, și răutatea o taie, sau mai bine zis n'o lasă a răsări chiar dela început. Că nu zice «este geloasă, însă biruește pe invidie» nici că «își perde mintea, însă înădușă patima», ci că „nu pizmuește, nu se semețește, nu se trufește“, și ceia ce mai ales este de mirat, e că dragostea reușaste în cele bune fără ostenele, și ia premiul fără luptă. Ea nu lasă ca să se căznească mult cel ce o are, pentru ca să ia astfel cununa, ci fără de osteneală îi dă premiul cuvenit. Unde nu este nici o patimă care să războească o minte sănătoasă, ce osteneală ar putea fi?

„Nu se poartă cu necuviință“ (Vers 5). «Ce spu. i eu că nu se trufește, zice, când ea este atât de departe de patimă, în cât că chiar de ar pătimi cele mai necinstite și mai grozave lovituri pentru cel iubit,

totuși și acest fapt nu-l crede de necuviincios». N'a zis apoi că «se poartă necuviincios, însă rabdă cu bărbăție necinstea», ci că nici nu simțește vre-o necinste. Dacă iubitorii de bani suferind toate ocările pentru cămă-tăria lor, nu numai că nu se plâng din această cauză, ci încă se și fălesc, apoi cu atât mai mult cel ce are această dragoste laudată, nu se va da în laturi pentru orice, numai ca să asigure pe cei iubiți, și nu numai că nu se va da în laturi, dară chiar pătimind nu se rușinează. Dară ca nu cumva să aducem vr'un exemplu nepotrivit, să cercetăm aceasta chiar cu Christos, și atunci vom vedea puterea celei vorbite de apostol. —

Domnul nostru Iisus Christos a fost și scuipat și lovit de cătră robi vrednici de milă, și nu numai că nu credea această de necuviincios, ci încă se și fălea, și faptul acesta îl numea slava a sa. Deasemenea pe tâl-harul de pe cruce, pe omoritorul de oameni, băgându-l în raiu înaintea tuturor celorlalți, și cu curva vorbind, — deși toți cei de față îl învinovățau, — totuși el nu credea faptul acesta necinstit și necuviincios, ci încă a lăsat-o să-i sărute și picioarele, să le spele apoi cu lacrimile sale, și să le ștergă cu părul capului său; — și toate acestea s'au petrecut în mijlocul și în fața dușmanilor și a contrariilor săi. Căci dragostea nu se poartă cu necuviință. De aceia și părinții chiar de ar fi mai filsoff și mai guralivi decât toți oamenii, totuși nu se rușinează de a vorbi cu copiii gângănind ca și dâșii; — dară cu toate acestea nimeni dintre cei ce văd nu învinovătesc pe părinți, ci încă cred că faptul este atât de bun, încât e vrednic și de laudă. Dacă apoi acci copii ar deveni răi, părinții lor stăruiesc în a-i îndreptă, îngrijindu-se și imputinând așa zicând rușinea lor, și totuși nu se rușinează de aceasta. Căci dragostea nu se rușinează, ci întocmai ca cu niște aripi aurite ea acopere toate păcatele celor iubiți. Astfeliu și Ionathan iubea pe David, că auzind pre tatăl său Saul zicându-i: „Fecior de fetele cele ce se dau de bună voie, au nu știu eu că prieten ești tu fiului lui Iessé, spre rușinarea ta, și spre rușinarea descoperirei maicei tale“ (I. Imp, 20, 30), el nu se rușină, deși vorbele tatălui său erau pline de necinste și defăimare; căci ceia ce Saul spune prin aceste vorbe, aceasia în-samnă: «Fecior din fetele care turbează după bărbați,

care aleargă în brațele celor prezenți; moleșitule și fricosule, care nu ai nimic bărbătesc în tine, și care trăiești spre rușinea ta și a mamei tale ce te-a născut». Dară ce? Oare pentru aceasta s'a întristat el, a fugit de iubitul său, sau s'a ascuns de el? Cu totul din contra, căci el încă se și mândrește cu dragostea ce are către David, deși Saul era pe atunci împărat al Iudeilor, Ionathan era feciorul împăratului, iară David era fugăriu și pribeag. Și cu toate acestea nici așa el nu se rușină de dragostea ce are către dânsul, fiindcă „dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale“. Ceia ce este minunat cu dragostea, e că nu numai că nu lasă pre cel batjocorit de a se întrista și amări, ci încă îl face de a se și bucura. De aceea și Ionathan, după toate cele suferite de la tatăl său, în loc să se întristeze, el se mândrește cu dragostea către David, ca și cum ar fi fost încununat. Dragostea nu știe ce este rușinarea sau defăimarea, și de acela ea încă pune în ambițiune pe om pentru lucruri de acelea pe care alții caută să le acopere. Rușinare este acolo, unde nu se știe ce este dragostea, iară nu acolo unde este vorba de a se primejdi pentru cel iubit, și de a suferi toate pentru el. Când zic „toate“ să nu crezi că spun și de cele vătămătoare, ca de pildă a prelinde cineva unui tânăr de a săvârși cine știe ce fapt vătămătoriu. Unul ca acela nu iubește, după cum mai sus v'am arătat cu aceia femeie egipteană. Singur acela este care iubește adevărat, care caută la interesele celui iubit; iară dacă nu alungă acest bun, apoi chiar de ar spune de mii de ori că iubește, totuși în realitate este mai dușman decât toți ceilalți dușmani.

Tot așa a fost și Rebeca odinioară, fiindcă iubea foarte mult pe copil (Iacob); a alergat și la înșelăciune, și nu se rușină, nici nu se teme de a fi descoperită, fiindcă și primejdia nu era cum s'ar întâmpla. Ba încă Iacob, opunându-i-se pentru moment, ea îi zicea: „Asupra mea să fie blăstămul tău, fiule“ (Facere 27, 13). Ai văzut duh apostolicesc și în femeie? După cum și Pavel a preferat — dacă s'ar putea face o comparație între cel mic, și cel mare — de a fi anathema pentru Iudei, tot așa și această femeie preferă de a fi blăstămată, numai ca copilul său să fie bine-cuvântat. Toate bunurile ea le acordă copilului. — fiindcă nu era doară

a fi și dansa binecuvântată de Isaac, iară rălele singură se pregăteă de a le suferi; și totuși se bucură și se grăbeă în îndeplinirea dorinței, ba încă eră nemulțămîtă de întârzierea desfășurării împrejurărilor, deși îi sta de față atâtea primejdii. Fiindcă se temeă ca nu cumvă Isaac să o apuce mai înainte, și astfel să-i zădărnicească planul ei cel iscusit. De aceea, grăbindu-se, ea își scurtează până și vorbele, și împinge pe tânăr, ba încă lăsându-l de a răspunde câteva cuvinte, ea i-a întimpinat cu un raționament destul de puternic spre a-l convinge. Nu i-a zis: «degeaba grăești acestea, și în zădar te temi, fiindcă tatăl tău fiind bătrân este lipsit de limpeziciunea simțirilor», însă ce? „Asupra mea să fie blăstămul tău, fiule“, numai ca tu să nu compromiți această uneltire (δράμα), să nu pierzi viantul, și nici să nu tradezi vistieria.

Dară apoi însuși Iacob oare n'a slujit la ruda sa de două ori câte 7 ani? Oare nu împreună cu slujba s'a făcut și de ris pentru înșălăciunea aceia? ¹⁾ Deci ce? Oare simță el acel rizilic? Oare credea el purtarea socrului său Laban ca necuviință, ca el (Iacob) liber fiind și dintre cei liberi, și crescut ca un nobil, să sufere din partea rudeniilor cele ce sufereau slugile? Dealtmintrelea este cunoscut, că mai cu sama aceasta întristează pe cinevă, ca adecă să sufere necinste din partea cunoscuților și a rudeniilor. — Așă dară credea el purtarea socrului-său ca necuviință? Cătuși de puțin. Și cauza nū eră decât dragostea, care chiar și timpul cel îndelungat ce a slujit el la Laban, l-a transformat în puțin, duple cum și zice scriptura: „Și erau (anii) înaintea lui, ca niște zile puține“ (Ibid. 29, 20), atât de departe eră el de a fi scârbit pentru acea slujbă. Așă dară are multă dreptate fericitul Pavel când zice: „Dragostea nu se poartă cu necuviință“.

„Nu caută ale sale, nu se întărăță“. Spunând mai înainte că nu se poartă cu necuviință, aici arată și modul cum nu se poartă cu necuviință. Și care anume este modul aceia? „Că nu caută ale sale“, zice. Căci pe cel iubit dragostea îl vede în toate, și numai atunci se poartă cu necuviință — dacă s'ar putea zice

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap. 27 și următorii din Cartea Facerei

aşa — când nu poate schimba sau preface pe cel ce se poartă necuviincios; adevă că dacă ar fi cu putinţă ca prin purtarea sa necuviincioasă să poată folosi pe cel iubit, apoi atunci ea nici nu consideră faptul acesta ca necuviinţă, căci pentru dânsa acela este totul. Aceasta este adevărată dragoste, de a nu vedea în cel ce este iubit şi în cel ce iubeşte două fiinţe despărţite, ci un om singur. — Ceia ce de nicăiri nu vine, decât numai din dragoste.

Aşa dară, nu căută ale tale, ca să afii ale tale, căci cel ce caută ale sale, nu află ale sale. De aceea şi zicea Pavel: „Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia“ (Cap. 10, 24), fiindcă interesul său propriu zace în interesul aproapelui, şi al acestuia în al celui alt. Dupre cum cineva având ascuns sub casa meşului aurul său propriu, s'ar lepăda de a se duce şi a-l căută şi desgropă, şi, prin urmare, nu ar mai vedea nici-odată acel aur, tot aşa şi aici, căci cel ce nu voeşte a căută în folosinţa aproapelui propriul său interes şi folosinţă, nu se va învrednici de cununile acordate pentru aceasta. Căci Dumnezeu de aceea a depozitat interesele noastre în aşă felu, ca să fim legaţi unii de alţii. Dupre cum cineva deşteptând pe un copil somnoros, l'ar face de a urmă pe fratele său, când n'ar voi dela sine prin aceasta incredinţază fratelui ceia ce îi este plăcut şi iubit, ca astfelu dorinţa acestuia de a-l avea sub stăpânirea sa să nu se împuţineze, ceia ce se şi întâmplă, tot aşa şi în cazul de faţă Dumnezeu a dat interesele fiecăruia aproapelui său. ca astfelu să alergăm unii în ajutorul altora, şi să nu fim dezbinaţi. Şi dacă voeşti să ştii, apoi aceasta ai putea-o vedea cineva petrecându-se chiar şi cu noi-carî vă vorbim acum, căci interesul meu în tine stă, şi folosinţa ta în mine. Pentrucă ţie îţi este trebuitoriu de a învăţa cele ce sunt plăcute lui Dumnezeu, însă aceasta mi s'a incredinţat mie, ca astfelu prin mine să o capeţi, şi de aceea te găseşti silit a alerga la mine. Dară şi mie îmi este folositoriu ca tu să devii mai bun, fiindcă pentru aceasta eu voiu lua o plată marc. Dară aceasta iarăşi stă în tine, şi din această cauză mă văd silit de a te urmări pas cu pas, ca astfelu tu să devii mai bun, în acela-i timp şi folosinţa mea să o iau dela tine, sau mai bine zis prin tine. De accia şi Pavel zicea: „Căci care este nădejdea noastră? . . . Au nu şi

voi“?, și iarăși: „Nădejdea mea, și bucuria mea, sau cununa laudei mele voi sunteți“ (I. Thesal. 2, 19, 20). Astfeliu deci, bucuria lui Pavel erau ucenicii lui, și bucuria lui o aveau ucenicii. De aceia și lăcrămă când îi vedeă vătămași cu ceva. Și iarăși interesul și foiasința aceloră erau în Pavel, pentru care și ziceă: „Pentru nădejdea lui Israel eu acest lanț sunt legat“ (Fapt. 28, 20), și iarăși: „Toate le rabd pentru cei aleși, ca și aceia să dobândească mântuire“ (II. Timoth. 2, 10), Aceasta ar puteă-o vedeă cinevă și în afacerile lumesti, duple cum zice: „Femeia trupul său nu-și stăpânește, ci bărbatul; asemenea și bărbatul trupul său nu-și stăpânește, ci femeia“.

Tot așa și noi când voim de a ne legă împreună cu alții, aceasta facem, adecă că nu lăsăm nici pe unul de a fi stăpân pe sine, ci întinzând capătul lanțului facem așa ca acela să fie legat de acesta și acesta de acela. Voesti poate a vedeă aceasta petrecându-se și cu căpiteniile cetăților? Ei bine, cel ce judecă nu stă ca să se judece pe sine, ci caută interesul aproapelui. Dară și cei stăpâniți își caută interesele în stăpânitoriu, prin îngrijirea, prin slujba ce i-o dau, și prin toate celelalte. Ostași deasemenea iau armele pentru noi, căci pentru noi se primejduesc, dară și noi pentru dâșii ne trudem, fiindcă hrana lor este dela noi. Și dacă vei zice, că fiecare face așa căutându-și interesul, aceasta o zic și eu, însă că interesul propriu se găsește prin aproapele. Și ostașul dacă nu se luptă pentru cei ce-l hrănesc, atunci nu are pe cel care-l slujaște la aceasta; și acesta iarăși dacă nu hrănește pe ostaș, atunci nu are pe cel care-l apără de vrăjmași.

• Ai văzut cum dragostea pretutindeni se întinde, și cum pe toate le iconomisăște? Însă să nu te obosești până ce mai întâi nu vei afla întregul lanț de aur pe care-l formează ea. Zicând deci apostolul: „Că dragostea nu caută ale sale“, mai departe spune și de bunurile ce se nasc din aceasta. Și care sunt acele bunuri? „Nu se întărită, zice, nu gândeste răul“. Privește iarăși, cum ea nu numai că stăpânește răul, dară încă nici nu-l lasă de a-și lua început, căci n'a zis: „se întărită, dară nu biruește“, ci nici nu se întărită, și

nici n'ă zis: «nu face răul», ci nici nu gândește răul, adecă nu numai că nu face nici un rău contra celui iubit, dară nici nu își închipue măcar așa ceva. Cum, deci, ar puteă face răul, sau cum s'ar întărâtă, ea care nu se injosește nici măcar de a-și închipul vr'un rău? — de unde și este izvorul mâniei.

„Nu se bucură de nedreptate“ adecă nu-i pare bine de cei ce pățimesc răle, și nu numai aceasta, ci încă și ceia ce este mai mult, că „se bucură de adevăr“, adecă că-i pare bine de cei ce propășesc, ceia ce spune Pavel și aiurea: „A se bucură cu cei ce se bucură, și a plânge cu cei ce plâng“ (Rom. 12, 15). Prin urmare, dragostea nu pizmăște, nu se semețește, căci bunurile străine le consideră ca pe ale sale proprii. Ai văzut acum că dragostea încetul cu încetul face inger pe cel hrănit și crescut de dânsa? Când tu ești fără întăritare, sau fără mânie în sufletul tău, când ești curat de zavistie, și liber de orice patimă tiranicească, apoi cugetă singur, că te-ai izbăvit, în fine, de natura omenească, și că te-ai făcut egal cu ingerii prin aceasta. Dară apostolul nu se mulțamește numai cu acestea, ci arc încă și mai mult ceva de a spune, — fiindcă pe cele mai puternice el le pune la urmă.

De aceia adaoge: „Toate le suferă“ (Vers. 7). Când este îndelungă răbdare, când este înfostivire, apoi chiar dacă ar veni asupra ei lucruri grele, de nesuferit, sau baljocori, sau rane, sau moarte, sau orișice, dragostea pe toate le suferă. Aceasta se poate pricepe din ceia ce a pățimit fericitul David. Căci, în adevăr, ce poate fi mai greu ca a vedeă pe însuși fiul resculat contra tatălui, stăpănit de tirănie și insetat de sânge, părintesc? Dară și acest fapt fericitul David îl suferă în liniște, și nici măcar nu scoteă vr'un cuvânt amărit contra acelu fiu omoritoriu de tată. ba încă lăsând celelalte griji în sarcina generalilor oștirea, el se îngrijă de mântuirea acelu fiu nerecunoscătoriu¹⁾. Puternică este, cu adevărat, temeliea dragostei, și de aceia toate le suferă.

Până aici apostolul lasă a se înțelege puterea cea mare a dragostei, iară despre bunătatea ei vorbește prin

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap. 16. și urm. din cartea a II-a a Impăraților.

cele ce urmează: „Toate le nădăjduiește, zice, toate le crede, toate le rabdă“. Și ce va să zică „toate le nădăjduiește“? Adecă toate cele bune. «Nu se leapădă de cel iubit, zice, ci de ar fi cât de netrebnic, ea stăruiește îndreptându-l, îngrijindu-se de el și interesându-se de aproape». „Toate le crede“, adecă nu numai că nădăjduiește cum s'ar întâmplă, ci și crede, fiindcă îi iubește foarte mult. Chiar dacă poate nu s'ar desfășură lucrurile după nădejdea ce o are, și acela ar deveni încă și mai greoiu, totuși ea și pe acestea le suferă, căci dragostea, zice, „toate le rabdă“.

„Dragostea nici odinioară nu cade“ (Vers. 8). Ai văzut unde a pus el sfârșitul dragostei, cea ce mai ales este calitatea cea mai admirabilă a acestui dar? Dară ce va să zică „nu cade“? Adecă că nu se dizolvă, nu se nimicește, nu se intrerupe nici-odată în a răbdă, fiindcă ea toate le suferă, toate le rabdă. Cel ce iubește, nici-odată nu poate uri, chiar de ar fi orîșice împrejurare, și acesta tocmai este cel mai mare bun al dragostei. Astfeliu era Pavel, pentru care și zicea: „Ca doară ași face trupul meu să rîvnească, și să mântuesc pre vreunul dintrânșii“ (Rom. 11, 14), și a rămas nădăjduind. Deasemenea și pe Timotheiu îl sfătuea, zicând: „Slugii Domnului nu i se cade să se sfădească, ci biînd să fie cătră toți... cu blîndetă certînd pre cei ce stau împotriva, poate cândvă li va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului“ (II. Timoth. 2, 24. 25).

¹⁾ «Dară ce? zici tu: dacă vrăjmașii noștri sunt și Elini (păgâni), apoi nu trebuie a-i uri»? A uri, da, însă nu pe dînșii, ci credința lor; nu pe om, ci fapta lui cea rea, părerea lui cea corruptă. Omul este lucrul lui Dumnezeu, pe când rătăcirea este lucrul diavolului. Așa dară să nu amesteci cele ale lui Dumnezeu, cu cele ale diavolului. Dealfeliu și iudeii erau blasfemători, prigonitori și hațjocoritori, și grăeau mii de răle de Christos;

¹⁾ *Partea morală.* Laudă (engomiu) adusă dragostei, prin mai multe exemple, și că noi nu trebuie de a uri nici pe cei necucernici, nici pe cei păcătoși «ci să ne rugăm pentru dînșii, și să-i slăuim cu blîndetă». (Veron).

dară oare pentru aceasta îi ură Pavel, el care iubea pe Christos mai mult decât toți? Cătuși de puțin, ba încă îi și iubea, și toate li făcea pentru dâșii. Acum de pildă zicea: „Buna-voința inimii mele, și rugăciunea cea către Dumnezeu, pentru dâșii este spre mântuire“, iară alți dată spunea: „Că așa îi fost eu însu-mii a fi anathema dela Christos pentru frații mei“ (Rom. 10, 1. 9, 3). Tot așa și Iezechiel văzându-i pre dâși sfășieați, zicea: „Vai Doamne! Au doară vei perde toate rămășițele lui Israil“ (Iezech. 9, 8)? Și Moisi de asemenea: „De li vei iertă lor păcatul, iartă-li“ (Exod. 32, 31). «Dară, zici tu, cum de spune David: „Au nu pre cei ce te urăsc pre tine Doamne am urit? Cu urăciune desăvârșit i-am urit pre dâșii“ (Ps. 138, 20. 21)? Trebuie să știm însă, că nici nu sunt zise din partea lui David toate cele ce sunt in psalmii lui. Iată de pildă ce spune însuși ei: „Sălășiuitu-m-am cu sălașele lui Chidar“ și „La riul Babilonului, acolo am săzut și am plâns“ (Ibid. 119, 5. 136, 4), deși el n'a văzut nici Babilonul și nici sălașele lui Chidar.

Dealtmintrelea astăzi ni se cere și o mai mare filosofie. De aceia când ucenicii cereau ca să se pogoare foc din ceriu, ca pe timpul lui Ilie, „Nu știți“ — li zice Christos — „al cărui Duh sunteți voi“ (Lucă 9, 55). Pe atunci li se poroncea de a urî nu numai necucernicia, ci și pre cei necucernici, ca nu cumvâ prietenia cu dâșii să devină cauză de neleguire pentru credincioși. De aceia îi depărtă pre dâșii și de rudenii, și de contactul cu necredincioșii, și, în fine, îi îngrădea din toate părțile. Dară acum când ne-a adus la o mai înaltă filosofie, și ne-a făcut mai presus de o asemenea vătămare, ni poroncește de a ne apropiea de cei necredincioși și de a-i chemă la noi, fiindcă dela dâșii nu ni poate veni vree-vătămare, ci dela noi mai ales aceia vor avcă folos. «Deci ce? zici tu; oare nu trebuie a urî pe cei necucernici? Nu a urî, ci a milui. Dacă tu îl vei urî, cum vei putea întoarce cu ușurință pe cel răătăcit? Cum te vei rugă pentru cel necredincios? Cum că trebuie a ne rugă și pentru necredincioși, ascultă

ce spune Pavel: „Rogu-te mai înainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțămiri pentru toți oamenii“ — și cum că nu toți erau credincioși, aceasta nu are nevoie de dovadă; și mai departe: „Pentru împărați, și pentru toți cari sunt în dregători“ — cum că aceștia erau necucernici și nelegiuți, iarăși nu mai încapе vorbă: dară mai departe pune și cauza rugăciunii, zicând: „Că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, care voiește ca toți oamenii să se mântuiească, și să vină la cunoștința adevărului“ (I. Timoth. 2, 1—4). De aceea chiar de s'ar găsi vre-o femeie necredincioasă viețuind împreună cu un credincios, să nu se desfacă căsătoria, căci ce poate fi mai apropiat și mai familiar bărbatului ca femeia? „Că vor fi, zice, doi un trup“ (Facer. 2, 24), din care cauză mare este și tandreța lor unul cătră altul, și fierbinte pofta și dagostea lor reciprocă.

Dară dacă ar trebui să urim pe necucernici și nelegiuți, apoi cu trecerea timpului vom uri și pre cei păcătoși, și tot pășind înainte pe această cale vom ajunge a ne despărți și de cei mai mulți din frați, sau mai bine zicând, de toți. Că nu este, iubiților, nu este nimeni fără de păcat. Dacă ar trebui să urim pe vrăjmașii lui Dumnezeu, apoi trebuie a uri nu numai pre cei necucernici, ci și pre cei păcătoși, — și astfel vom deveni mai răi decât fearăle cele sălbatece, respingând pe toți, și îngâmfându-ne în prostia noastră ca și Fariseul cel din evanghelie. Nu așa însă ni-a porocit Pavel, însă cum? „Sfătuiți pre cei fără de rânduicală, mângâeați pre cei puțin la suflet, sprijiniți pre cei neputincioși, fiți îndelung răbdători spre toți“ (I. Thesal. 5, 14). «Dară, zici tu, ce înamnă când tot el spune: „Iară de nu ascultă cineva de cuvântul nostru prin epistolă, pre acela să-l înșămnați“¹⁾ (II. Thesal. 3, 14)? Acestea însă sunt spuse mai mult

¹⁾ Notă. A se vedea Nota din omilia a V-a în Comentariile epistolei a II cătră Thesaloniceni, pag. 334, unde se arată eroarea din acest pasaj, în edițiunea noastră de Buzău.

pentru frați, și încă nu cum s'ar întâmpla, ci și aici cu blândețe. Dară tu nu tăeă cele ce urmează după aceste cuvinte, ci le adaoge aici. În adevăr, că după ce apostolul a zis: „Și să nu vă însoțiți cu el” a adaos imediat: „și să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci să-l învățați ca pe un frate” (ibid. vers. 15).

Ai văzut că apostolul n'a poroncit de a urî pe om, ci lucrul lui cel rău și netrebnic? Căci lucrul diavolului este de a ne dezbină între noi, și de aceia mult ș-a bătut capul de a nimici dragostea dintre oameni, ca astfel să taie orice cale de îndreptare, și pe acela de pildă să-l țină în rătăcire, iară pe tine să te țină în desgust față de el, și astfel să se îngrădească din toate părțile orice drum spre mântuire a aceluia. Când și doctorul urăște pe cel bolnav, și fuge de el, iară cel bolnav disprețuește pe doctor, apoi atunci când se va ridica din pat cel bolnav, dacă nici acesta nu cheamă la sine pe acela, și nici acela nu se duce la acesta? De ce spune-mi. îl disprețuești și fugi de el? Că este necucernic? Apoi tocmai de aceasta trebuie a te apropiea și a-l vindecă, ca astfel să ridici pre cel ce se găsea bolnav. Dară dacă poate are o boală care nu se poate vindecă, tu cu toate acestea fă din parte-ți ceia ce ți s'a poroncit să faci, fiindcă și Iuda eră bolnav de o boală nevindecabilă, și totuși Dumnezeu n'a încetat de a-l îngriji. Deci, nici tu să nu încetezi de a te îngriji de el. Chiar dacă poate ai încercat multe, și totuși n'ai putut să-l izbăvești de necucernicie, și să primești plata celui izbăvit, totuși îl vei pregăti pe acela de a-ți admira blândeța ia, și atunci întreaga ta slavă va trece deadreptul la Dumnezeu. Chiar dacă ai face minuni, chiar de ai înviea morții, sau orice de acest felu, totuși nici odată nu te vor admira atât de mult Elinii, ca atunci când te vor vedeă blând, liniștit și purtându-te cu dulceață cătră dânșii. Nu mică este această virtute, fiindcă mulți se vor izbăvi cu desăvârșire de răle. Nimic nu poate să atragă atât de mult ca dragostea. Pentru acelea—vorbesc de semne și minuni—de multeori te vor și invidiea, pe când pentru dragoste te vor admira și iubi, însă iubindu-te de sigur că în trecerea timpului vor iubi și adevărul. Dară dacă nu de îndată devine credincios, tu nu te minună, nici te grăbi, nici nu cere toate deodată, ci lasă-l până ce te va lauda, până ce te va iubi, și în trecerea timpului

va ajunge și la aceasta. Și ca să afli cât de însemnat este acest fapt, ascultă pe Pavel cum se justifică înaintea unui judecătoriu necredincios: „Mă socotesc pre mine, zice, fericit a fi, vrând să respunz înaintea ta astăzi“ (Fapte 26, 2). Dară acestea le spune el nu pentru a-i linguși,—să nu fie una ca aceasta—ci voind ca prin înfrângerea sa să câștige pe acel judecătoriu necredincios. Și dintr'o parte l'a câștigat, el care până acum eră considerat ca acuzat, și biruința o mărturisește cu glas mare, cel prins în cursă, zicând în auzul tuturor celor de față: „Întru puțin mă pleci (mă convingi) a mă face creștin“. Dară Pavel ce i-a respuns? Încă mai mult a întins mreja (cursa) zicându-i: „Ași pofti dela Dumnezeu și întru puțin și întru mult, nu numai tu, ci și toți cei ce mă aud pre mine astăzi, să se facă într'acest feliu, precum și eu sânt, afară de legăturile acestea“. (Ibid. vers. 28. 29). Dară ce spui Pavel? „Fără legături“? Și ce curaj vei mai avea la urmă, dacă tu te rușinezi și fugi de legături, și încă în fața unui public atât de numeros? Oare nu pretutîndeni în epistolele tale te mândrești pentru aceste legături, și te numești „legatul lui Christos“, iară lanțul acela ni-l porți în toate părțile ca pe o diamă împărătească? Deci, ce s'a întâmplat acum că te aperi de acele legături? «Nu eu mă apăr de dânsele, zice, căci nici nu sunt ele atât de încăpătoare, spre a primi lauda mea; însă am aflat dela stăpânul meu că nu e bine de a pune petec nou pe haină veche ¹⁾; și de aceea am spus așa. Căci până acum îi defaimă credința noastră creștină, și stau cu dușmănie contra crucei, așa că dacă așa mai spute și de legături, apoi de sigur că ura lor ar deveni și mai mare. A fi legat lor li se pare a fi un fapt rușinos, fiindcă n'au gustat încă din slava noastră. Deci se cuvine de a fi cătră dânșii cu îngăduință, și când îi se vor învăța a filosofa, atunci de sigur că vor ști și frumuseța acestui fer, cum și mândria ce o avem noi din cauza legăturilor». Când el vorbește cătră alții de legături, apoi atunci numește acest fapt char zicând: „Că voauă vi s'a dăruit pentru Chris-

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 9, 16, din Matheiu.

tos, nu numai a crede întru el, ci și a pătimi pentru dânsul" (Filipp. 1, 29). Atunci lucrul plăcut eră, ca cei ce auzeau vorbindu-se de cruce, să nu se rușineze, și de aceia el păsește cu timpul în dezvălirea tainelor. Nici în palatul împărătesc când introducem pe cineva, nu silim pre cel introdus de a vedea cele dinăuntru mai înainte de a privi vestibulul sau intrarea în palat, căci numai așa când se va vedea înăuntru, și va privi, cele deacolo i se vor părea minunate.

Deci, așa dojănim noi pe fiii Elinilor: cu îngăduință, cu dragoste, căci dragostea este un mare dascăl, în stare de a întoarce pe cineva din rătăcire, de a-i preface vieța, de a-l conduce spre filosofie, și din peatră a-l face om. Și de vești să afli puterea dragostei, apoi adă-mi aici un bărbat fricos și spărios, și temându-se până și de umbra lui, sau unul ne'nfrănat și iute la mânăie, mai mult feară decât om, desfrănat și nerușinat, și, în fine, având cu sine toată răutatea, și predă-l în mâinile dragostei, introdu-l, zic în gimnastica ei, și iute vei vedea pe acel fricos și ne'ndrăzneț devenind bărbătos, mare de suflet, și cu ușurință îndrăznind spre toate. Și ceia ce este minunat, că acestea se petrec nu doară schimbându-se sau prefăcându-se natura lui, ci dragostea își arată puterea chiar în acel suflet timid, și se petrece același lucru, ca și cum cineva ar face o sabie de plumb ca să tac ca și una de fer, fără însă a o face de fer, ci rămânând în natura ei de plumb. Gândește-te bine: Iacob de pildă eră fără viclenie, stând în casă fără nici-o grijă și fără primejdie, viețuind în liniște și libertate, întocmai ca și o fecioară în salonul casei părintești;—așa și el, zic, șezând înăuntru casei, eră silit de a sta fără treabă timpul cel mai îndelungat, fiind scutit de târg și de cele ale târgului, căci în tot timpul el se găsa în pace și liniște adâncă. Dară ce? Iată că deodată acest om neprefăcut, fiindcă l'a aprins flacăra dragostei atât de mult, el care ședea într'una în casă, privește-l zic, cum dragostea l'a făcut stăruitoriu și iubitoriu de muncă.

Acestea nu sunt zise de mine, ci ascultă chiar pe acest patriarh ce spune. Acuzând pe socrul său el îi zicea: „De douăzeci de ani de când sunt cu tine“ (Facer. 31, 38). Și cum ai petrecut acei două zeci de ani? „Ziua mă ardeă căldura, iară noaptea sufeream

gerul, zice, și somnul se depărtă dela ochii mei“ (Ibid. vers. 40). Acestea le spuneă acel bărbat fără vicieșug, care ședeă în casă și trăiă o vieață liniștită. Cum că el eră și fricos, aceasta se vede de acolo, că numai cât se gândea de a da ochi cu fratele său Isav, și el murea de frică. Dară apoi privește cum acest fricos fiind stăpânii de dragoste, a devenit mai îndrăzneț decât leul. Căci punându-se pe sine înaintea tuturor ca un parapet, eră gata de a se asvârli el cel întâi contra celui sălbatec, care mugea de răzbunare, după cum credeă el, și în propriul său trup își pusese siguranța celor două femei ale sale; și de care mai înainte se temeă chiar de a-l vedeă, acum dorea de a da piept cu el,— căci mai puternică era dragostea femeilor lui, decât această frică. Ai văzut cum fiind fricos, a devenit fără de veste îndrăzneț, nu că doareă i s'a schimbat natura, ci fiind stăpânit de dragoste? Cum că și după aceasta a fost fricos, se poate vedeă din schimbarea locuinței lui din loc în loc.

Însă nimeni să nu creadă că cele vorbite sunt o învinovățire adusă acestui drept, căci nu a fi fricos este vinovăție, de vreme ce aceasta este a naturii, ci de a face din cauza fricii lucruri de acelea ce nu trebuiesc făcute. Este cu puțință de a fi cinevă fricos dela natură, și a fi bărbatos prin evlaviea ce o are. Dară ce oare a făcut Moisi? Care nu temându-se de un Egiptean a fugit, și a pribegit dincolo de hotarele țării? Și totuși acest fugariu, care nici măcar nu putuse suferi amenințarea unui bărbat, fiindcă gustase din mierea dragostei, se grăbea de a se pierde împreună cu cei iubiți de dânsul, deși nimeni nu-l sileă la aceasta, după cum singur zice: „De li vei iertă lor păcatul, zice, iară de nu, șterge-mă și pre mine din cartea ta, care o ai scris“ (Exod. 32, 31). Cum că dragostea face blând pe cel îndrăzneț și înțelept pe cel desfrănat, nu mai este nevoc de nici un exemplu, fiindcă tuturor este cunoscut. De ar fi cinevă mai sălbatec decât orice feară, totuși prin dragoste devine mai blând ca o oae. Cine eră mai sălbatec și mai smintit decât Saul? Și cu toate acestea când fiica lui a slobozit pe dușman, el nici un cuvânt aspru nu i-a spus. Și cel ce ucisese pre toți preoții pentru David, văzând pe fiica sa scăpându-l, nici un cuvânt nu i-a spus, mai ales că se petrecuse

o înșelăciune atât de mare¹⁾; și aceasta fiindcă el (Saul) eră stăpănit de cel mai puternic frău al dragostei. Dragostea știe a face pe om înțelept, după cum îl face și blând. Dacă cineva își iubește femeia, după cum trebuie a o iubi, apoi chiar de ar fi cât de corupt, totuși pentru dragostea ei nu va dori de a vedea pe o alta. „Tare este ca moartea dragostea“ (Cânt. Cânt. 8, 6) zice înțeleptul, astfeliu că a fi desfrănat de nicăieri nu vine, fără numai din a nu iubi. Deci, fiindcă dragostea este creatoare a orice faptă bună, de aceea să o infiltrăm cu toată exactitatea în sufletele noastre, ca să ni aducă multe bunuri și veșnic să avem rodul ei îmbelșugat, veșnic înverzit și nici-odată vestejit. Astfeliu ne vom putea învrednici și de bunătățile cele veșnice. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin charul și filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXIV

„Și ori prorociile de vor lipsi, ori limbile de vor încetă, ori cunoștința de se va strică“ (Cap. 13, 8).

Arătând însămnătatea dragostei, din aceea că și charurile ca și succesele vieței au nevoie de dânsa, din înșirarea tuturor virtuților isvorâte din ea, și că tot dânsa devine un motiv de cea mai exactă filosofie, aici arată valoarea ei și din alt punct de vedere. Iară aceasta o face void a convinge și pe cei ce se păreau că sunt înjosiți, dându-li să înțeleagă, că dacă au dragostea cu dânsii, apoi au și capitalul sau principalul semnelor, și cu nimic nu vor fi mai pre jos de cei ce au charuri, ba încă cu mult mai pre sus de aceia; iară pe cei ce aveau charuri mari și se îngâmfau de aceasta, se încearcă a-i umili, arătându-li că nu au nimic dacă nu au dragostea. Și cu chipul acesta urmau a se iubi

¹⁾ Notă. A se vedea Capit 18—23 din Cartea I a împăraților.

unii pre alții, nimicindu-se zavistea și ușurătatea lor, iară iubindu-se într'una, îi desrădăcinau cu totul aceste patimi. „Că dragostea, zice, nu pizmuește, nu se semețește“. Așa că de pretulindeni îi impresură ca cu un zidu nesurpat, și cu o concordie strânsă bine, care năucea toate patimile, și de aici apoi devine și mai puternică. De aceea a și pus în mișcare mii de raționamente, care puteau să îi mângâie tristețea lor. «Căci, zice, același dub, și că dă spre folos; că împarte precum voiește, și că împarte din dragoste, iară nu din datorie. Deci, chiar de ai primi puțin, totuși contribui în trup deopotrivă cu celelalte mădulări, și astfel te bucuri de mare cinste. Și cel ce are charuri mai mari, are nevoie de tine cel mic, și că, în fine, charul cel mai mare și calea cea mai înaltă este dragostea». Acestea le zicea, legându-i cu îndoită putere unii de alții; pe deoparte să nu creadă că sunt mai pre jos dacă au dragostea, iară pe de alta ca cei ce aleargă după dânsa și o preferă înalțea altora, nimic omenesc nu mai sufăr, fiindcă au cu dânsii rădăcina tuturor charurilor, și că nici nu pot a se certă între dânsii chiar de n'ar avea nici un char. Căci cel stăpănit odată de dragoste, este scutit de orice iubire de ceartă.

De aceea arătându-li câte bunuri vor avea dela dragoste, a descris roadele dragostei, iară prin laudele aduse ei, a înfrânat patimile aceluora, fiindcă fiecare din vorbele spuse, eră ca o doftorie îndcajuns de puternică spre a le vindecă ranele lor. Pentru aceea zicea: „Dragostea îndelung rabdă“, adresându-se aici cătră cei ce se certau între dânsii. „Dragostea se milostivește“, zicând acestea contra celor fățarnici și dezbi-nați. „Nu pizmuește“, cătră cei ce zulipsau sau învidieau pre cei mai superiori lor. „Nu se semețește“, adresându-se celor ce se separau de ceilalți. „Nu se trufește“, zise contra celor ce se îngâmfau de dânsii. „Nu se poartă cu necuviință“, vorbe adresate celor ce credeau că nu sunt datori de a fi cu îngăduință față de alții. „Nu caută ale sale“, către cei ce priveau de sus pe ceilalți. „Nu se întărită; nu gândește răul“, cătră cei batjocoriți și necinstiți de alții. „Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de

adevăr“, adresându-se iarăși către cei pizmătăreți. „Toate le suferă“, vorbe adresate deadreptul către cei pizmuiți. „Toate le nădăjduiește“, către cei descurațați. „Toate le rabdă, dragostea nici-odinioară nu cade“, către cei ce cu ușurință s'au dezbat de ceilalți.

Deci, fiindcă din toate părțile o a arătat mare și încă prin exagerație, la urmă iarăși face același lucru, din alt punct de vedere cu mult mai mare, zicând așa: „Și ori prorociile de vor lipsi, ori limbile de vor încetă“. Dacă aceste charuri s'au fost acordat pentru întărirea credinței, apoi când credința va fi împrăștiată pretutindeni, negreșit că întrebuițarea acestor charuri va fi de prisos. Inșă a se iubi unii pe alții nu va încetă nici-odată, ci încă și mai mult va crește, și aici și în viitor, și mai cu samă în viitor decât acum. Aici de sigur că sunt multe care slăbesc dragostea, ca de pildă banii, lucrurile, patimile trupului, boalele sufletului, etc. acolo însă nimic din acestea. Dară dacă vor lipsi prorociile, ori limbile de vor încetă, nu e nimic de mirare; pe când a se strică cunoștința, aceasta este cu adevărat cea ce provoacă nedomerirea, fiindcă și aceasta a adăogat, zicând: „Ori cunoștința de se va strică“. Deci, ce? Vom viețui atunci în necunoștință? Să nu fie una ca aceasta. căci atunci mai cu samă se va întinde cunoștința precum trebuie, după cum și zice mai departe: „Iară atunci voi cu cunoște precum și cunoscut sunt“. De aceia ca să nu-ți închipui că zicând „ori cunoștința de se va strică“, el a lăsat să se înțeleagă că și cunoștința se va desființa odată cu prorociile și cu limbile, apoi n'a tăcut, ci a adaos și modul desființării sau stricărei ei, zicând imediat: „Pentru că din parte cunoaștem și din parte prorocim. Iară când va veni cea desăvârșit, atunci cea din parte se va strică“ (Vers. 9. 10). Prin urmare nu cunoștința se va strică, ci cea din parte va încetă de a mai fi cunoștință, fiindcă atunci nu numai acestea le vom cunoaște, ci încă și mai multe. Și pentru ca cea ce zic să o pot arăta și mai lămurit, mă voi sluji de câteva exemple: Noi de pildă știm că Dumnezeu este pretutindeni, însă cum și în ce felu, nu știm; știm dea-

semenea că toate ființele le-a făcut din ceia ce nu erau, adică din nimic, însă modul nu-l cunoaștem; știm deasemenea că s'a născut din fecioară, însă cum, nu știm. Atunci însă vom ști ceva mai mult și mai lămurit despre acestea.

Mai departe apoi arată și distanța câtă este, și că nu puțin ni lipsește, zicând: „Când eram prunc, ca un prunc grăeâm, ca un prunc cugetâm, ca un prunc gândeam; iară dacă m'am făcut bărbat, am lepădat cele pruncești“ (Vers. 11). Dară și prin celălalt exemplu același lucru îl învederează, zicând: „Că vedem acum ca prin oglindă“ — și fiindcă a pus de față oglinda cea văzută oarecum, a adăos: „în gâcitură (enigmă)“, arătând în mod exagerat că cunoștința de față este foarte mărginită. „Iară atunci față cătră față“, nu ca cum Dumnezeu ar avea față, ci întrebuintază această expresiune spre a spune mai învederat și mai lămurit. Ai văzut cum noi cunoaștem acestea prin înaintare, adică prin creșterea trupească și duhovnicească? „Acum, zice, cunosc din parte, iară atunci voi cunoste, precum și cunoscut sunt“. Ai văzut cum îndoit li-a smuls din sufletul lor trufia? Li-a dat a înțelege că cunoștința lor este din parte, și că chiar nici pe această cunoștință ciuntită nu o au dela sine. «Nu eu l'am cunoscut pe dânsul, zice, ci el m'a cunoscut pe mine. Dupre cum deci ei mai întâi m'a cunoscut acum, și el mi-a trecut înainte, așa și eu atunci voi alergă după el mai mult decât acum. Căci cel ce șade în întuneric, întru cât nu vede soarele, nu el aleargă după frumuseța razelor soarelui, ci ea (raza) se arată pe sine în timp ce strălucește; dară când va primi lumina ei, atunci, în fine, și el va alungă lumina». Aceasta va să zică expresiunea „precum și cunoscut sunt“, nu că doară noi îl vom ști, dupre cum el ne știe pre noi, ci dupre cum el ni-a trecut înainte acum, așa și noi ne vom țineă lipiți de dânsul atuncea, și multe din cele ce nu știm acum, vom ști atuncea, și ne vom bucură de acea fericită conviețuire cu dânsul și de acea filosofie. Că dacă Pavel cel ce știea atâtea și încă eră prunc, apoi cugetă cât de mari sunt acele lucruri. Dacă acestea se văd acum ca

prin oglindă în găcitură (enigmă). apoi de aici poți înțelege iarăși ce feliu este fața lui. Inșă ca să-ți deschid puțin vâlul spre a vedea această deosebire, și să las oarecum a pătrunde în sufletul tău o rază cât de întu-necată a acestei idei, apoi adă-ți aminte de cele din legea veche, spre a vedea cât de mult a strălucit acum charul. Căci și acelea dinaintea charului erau mari și se arătau minunate, însă ascultă ce spune despre ele Pavel, după char: „Că nici s'a slăvit ceia ce eră slăvit în-tr'această parte, pentru slava cea covârșitoare“ (II. Cor. 3, 10). Și pentru ca ceia ce spun să fie și mai lămurit, apoi vom aduce vorba despre una din ierurghiile ce se săvârșau și pe atunci, și astfel vei vedea câtă deosebire este între atunci și acum. Și de voești, apoi să aducem la mijloc pascha, și acea veche, și aceasta de acum, și atunci vei cunoaște covârșirea paschei de acum.

Săvârșau Judeii, iubiților, săvârșeau zic, pascha în așa feliu, ca cum priveau în oglindă, și în găcitură (enigmă), în timp ce tainele cele negrăite ce se întreve-deau în acea paschă, nici prin minte nu li treceau, și nici cine eră acela de care glăseuau mai dinainte acele taine, ci îi vedeau înaintea ochilor numai mielul sacri-ficat, și sângele lui, și ușile unse cu sânge. Dară cum că Fiul lui Dumnezeu va fi jârfit, că va elibera lumea întregă de păcat, și că va da din sângele acesta ca să guste și Elinii și barbarii, că cerul îl va deschide tu-turor, și cele de acolo le va pune înaintea neamului omenesc, și că luând trup însângerat îl va ridică mai presus de ceriu și de ceriul ceriului, și mai presus de ingeri, de arhangheli, și de toate puterile cerești, și că va șede pe însuși tronul împărătesc deadreapta Ta-tălui, strălucind întru slavă negrăită, — acestea nimeni dintre dânșii, și nici dintre ceilalți oameni, nici nu le-au știut mai dinainte, și nici prin minte li-a trecut vre-odată.

Dară ce zic acei cari toate le cutează? Că expresiunea „acum cunosc din parte“ este zisă pentru iconomiile lui Dumnezeu, și nu pentru Dumnezeu; și că cunoștință de Dumnezeu omul o are în perfecțiune. Dară atunci cum de se numește pre sine prunc? Cum de vede ca prin oglindă, cum în găcitură (enigmă) dacă are to-talul cunoștinței? De ce ei ca ceva extraordinar atri-buie cunoștința Duhului, și nicidecum vre-unei alte pu-

teri a creațiunii, zicând: „Cine știe cele ale omului, afară de duhul omului, care este întru dânsul? Așa și ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe, afară de Duhul lui Dumnezeu“. Asemenea și Christos spune că cunoștința este numai a lui Dumnezeu, zicând așa: „Nu doară că pre Tatăl l-a văzut cinevă, fără numai ceia ce este deia Dumnezeu, acela a vă-zut pre Tatăl“ (Ioan 6, 46), numind **vederea lui Dum-nezeu** cunoștință lămurită și desăvârșită. Deci, cum cel ce știe esența, nu va ști și iconomiile? — fiindcă cunoș-tința esenței lui este mai mare decât iconomiile lui. «Așa dară, zici tu, nu știm pre Dumnezeu»? Să nu fie una ca aceasta; dară cumcă Dumnezeu este, noi știm; care însă este esența lui, aceasta n'o știm de loc.

Și ca să cunoști că expresiunea: „**acum cunosc din parte**“ nu este zisă pentru iconomiile lui, ascultă și cele ce urmează — căci 'a adaos: „iară atunci voiți cunoaște, precum și cunoscut sunt“. Dară nu de iconomiile lui este cunoscut, ci de Dumnezeu. Deci-nimeni să nu-și inchipue că o asemenea credință este o simplă abatere, sau o simplă călcare de lege, ci este și indoită, și întreită, și împătrită. Fiindcă nu numai această absurditate au cu dânsii, adevă că se îngâmă a ști to-tui, ceia ce este numai a Duhului lui Dumnezeu, și a unuia născutului său Fiu, dară că și Pavel neputând ca să afe această parte a cunoștinței, decât numai prin descoperire de sus, iată că aceștia spun că dânsii prin raționamentele lor au înțeles totul. Și nu pot a ni arată nicăiri în scriptură vorbindu-se de acestea.

Dară noi lăsând la o parte nebunia lor, să ne in-toarcem privirea iarăși la dragostea despre care am vorbit mai sus. Apostolul nu s'a mulțămît numai cu cele spuse mai 'nainte, ci a adaos, zicând: „Și acum ră-mâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iară mai mare decât acestea este dragostea“ (Vers. 13). Credința și nădejdea, de 'ndată ce s'au inde-plinit bunurile crezute și nădăjduite, încetează de a mai fi credință și nădejde, ceia ce și Pavel învederând, zicea: „Nădejdea care se vede, nu este nădejde, că ceia ce vede cinevă pentru ce și-o nădăjduște“

(Rom. 8, 24)? și iarăși: „Iară credința este adevărare a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute“ (Ebr. 11, 1). Așa că arătându-se toate cele crezute și nădăjduite, amândouă acestea incetează, în timp ce dragostea atunci mai cu samă se înalță și devine mai înfălbantată. Aici deci se aduce o altă laudă dragostei; el nu se mulțamește cu cele de omi înainte, ci ambiționează de a mai găsi încă ceva. În adevăr, gândește-te bine: a zis că dragostea este un mare char, și calea tuturor charurilor în gradul cel mai înalt; a zis că fără dragoste cu nimic nu folosesc celelalte charuri; i-a descris icoana ei prin multe exemple; dară aici voește iarăși a o ridica și din altă parte, și a o arăta mare și prin faptul că ea rămâne. Pentru care și zicea: „Și acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iară mai mare decât acestea este dragostea“. Și cum este mai mare dragostea? Fiindcă trece dincoio, fiindcă rămâne în veci. Deci, dacă atât de mare este puterea dragostei, apoi cu mare dreptate adaoge apostolul zicând: „Urmați dragostea“.

¹⁾ Așa dară avem nevoie de a alungă dragostea, adecă de a-i urmă cu grabă; avem nevoie de a alergă pe un drum anevoios după dânsa, căci dealtmintrelea zboară dela noi, și atâtea pedici întâmpinăm pe drumul care merge la dânsa. De aceia ni se cere multă iuțală spre a o putea prinde. Ceia ce întrevăzând și Pavel n'a zis: «mergeți în urma dragostei» ci „alungați dragostea“²⁾, ațișindu-ne și aprinzându-ne spre cucerirea ei. Dealtmintrelea Dumnezeu chiar delă început a făcut mii de încercări spre a o implanta în noi. Așa de pildă tuturor a dat un singur cap, pe Adam. De ce nu suntem toți făcuți din pământ? De ce nu suntem toți desăvârșiți ca dânsul? Pentru ca și copiii, și crescătoarele de copii, și faptul de a se naște între dânsii, să ne unească pe noi unii cu alții. De aceia nici pe femeie n'a făcut'o din pământ. Fiindcă nu eră deajuns de a ne înduplecă spre concordie numai singur faptul că suntem cu toți de

¹⁾ *Partea morală.* Laudă (engomiu) adusă dragostei, și că nu toată bogăția, nici toată sărăciea le dă Dumnezeu. (Veron).

²⁾ *Notă.* Διότις τήν ἀγάπην ἰνσamnă *alungați dragostea* adecă mergeți iute spre a o prinde.

aceiași esență, dacă nu vom avea cu toții același strămoș, apoi și aceasta a făcut Dumnezeu. Dacă astăzi despărțindu-ne poate numai locurile, și încă ne considerăm între noi ca străini unii de alții, apoi cu atât mai mult ar fi fost aceasta dacă neamul nostru omenesc ar fi avut două începuturi. De aceea tocmai, ca deia un singur cap a legat întregul trup ai neamului omenesc. Și fiindcă la început se credeau a fi doi, apoi privește cum iarăși îi unește unul cu altul prin căsătorie. „Pentru aceia, zice, va lăsa omul pre tatăl său și pre mama sa, și se va lipi de femeia sa, și vor fi amândoi un trup“ (Fac. 2, 24). Și n'a zis «femeia» ci „omul“, fiindcă mai mare este pofta în acela. Iară pofta lui de aceia a făcut-o mai mare decât a femeii, pentruca pe cel mai mare să-l plece prin tirania dragostei, și să-l supună celui mai mic și mai slab. Fiindcă trebuia a introduce și căsătoria, apoi pe cel născut din femeie l-a făcut bărbat femeii. Căci la Dumnezeu toate sunt secundare dragostei. Dacă deci, astfel petrecându-se lucrurile, și cel întâi (Cain) dindată și-a ieșit din simțiri, iară diavolul a băgat o așă de mare zavistie și luptă între dânșii, apoi ce n'ar fi făcut încă, dacă n'ar fi ieșit din aceiași rădăcină? Apoi a hotărît ca unul să fie supus, iară celălalt să fie stăpân, fiindcă egalitatea obișnuiește de multe-ori de a introduce luptă. Deci n'a lăsat ca să fie democrație, ci împărăție, și întocmai ca în armată ar putea vedea cineva ordinea și rândueala în fiecare casă. În ordinea de împărât de pildă este bărbatul, iară în ordinea de eparh și general este femeia; dară și copiii ocupă a treia întâctate în această împărăție. După aceia vine a patra întâctate, acea a slugilor, fiindcă și aceștia stăpânesc pe cei mai mici, și de multe ori unul dintrânșii a stat în fruntea tuturor, ținând locul stăpânului, însă ca slugă. După aceasta apoi o altă stăpânie este și asupra lor, aceia a femeilor și aceia a copiilor, dară și printre copii iarăși alta, după virsta și după natura lor, fiindcă nu la felu stăpânește pe copii partea femeiască. Cu un cuvânt pretutindeni Dumnezeu a făcut stăpânii zdravene, ca astfelu toate să stea în rândueală și în cea mai mare ordine. De aceia chiar și mai înainte de a se înmulți neamul nostru omenesc, deși doi au fost la început, totuși el a poroncit ca unul să

stăpânească, iar celalalt să fie stăpănit. Și pentruca nu cumvâ unul să disprețuiască pe celalalt ca mai mic, și să se dezbine unul de altul, privește cum Dumnezeu a cinstit pe femeie chiar și mai înainte de facerea ei. „Să-i facem lui ajutoriu“ (Fac. 2, 18), arătând că femeia a fost făcută spre trebuința bărbatului, și prin aceasta unindu-l pe dânsul cu cea făcută pentru dânsul. Fiindcă noi ne găsim totdeauna mai familiari către cele făcute pentru noi. Și iarăși ca nu cumvâ ea să se mândrească ca una ce i s'a dat lui de ajutoriu, și această legătură să o rupă, apoi Dumnezeu o a făcut din coasta lui, arătând prin aceasta, că ea este o parte a întregului trup. Și ca nici bărbatul să nu se îngâmfe pentru aceasta, apoi Dumnezeu nu l-a lăsat să fie singur, pe dânsul care singur a fost făcut mai înainte, ci a făcut cu totul din contra cu dânsul, introducând facerea de copii, ca prin aceasta preferând de sigur mai mult pe bărbat, totuși să nu-l lase de a fi totul al său.

Ai văzut, deci, câte legături de dragoste a făcut Dumnezeu între bărbat și femeie? Dară aceste garanții de concordie între dânsii, el le-a așezat în inșiși natura lor, fiindcă amândoi sunt de aceeași esență, și amândoi merg spre acelaș țel — dealfeliu toată vietatea iubeste pe cel la feliu cu dânsa — că și femeia este din bărbat și din amândoi împreună sunt copiii lor; — astfelu că multe și variate sunt modurile care conlucrează la consolidarea dragostei în familie. Pe unul de pildă îl iubim ca tată, pe altul ca bunic; pe una o iubim ca mamă, pe alta ca doică; pe unul îl iubim ca fiu și nepot din nepoți, pe alta ca pe fiică și nepoată de fiică. Și de ce mai este nevoie de a înșiră aici toate gradele rudeniiilor?

Dară Dumnezeu a proiectat și un alt mod de legătură între oameni, căci împedecând căsătoriile între rudenii, prin aceasta ne-a împins așa zicând cătră cei străini de noi, și pe aceia iarăși i-a mișcat spre noi. Fiindcă numai prin înrudirea noastră cea naturală nu eră cu puțință de a-i uni pre aceia cu noi, iată că prin căsătorie iarăși i-a unit, întrunind prin o singură mireasă o mulțime de case la un loc, și amestecând multe neamuri cu alte neamuri. „Omul la nici-o rudenie de ale trupului său să nu se apropie, ca să-i descopere rușinea, eu Domnul“ (Levitic 18, 6—19) zice

Dumnezeu lui Moisi. «Să nu descoperi rușinea surorii tale, zice, nici surorii tatălui tău, nici a altei fete care este în înrudire cu tine, și care împedecă căsătoria» — înșirând acolo pe nume toate felurile unor astfelu de rudenii — «Ți este de ajuns, zice, pentru dragostea acelora de a împărtăși cu dânsii aceleași dureri și năcazuri, iară pentru căsătorie e bine de a te apropiea de altele. De ce străntezi lărgimea dragostei? De ce chiețuești în zadar dragostea cătră dânsa, dacă poți a avea ocazie de dragostea și a alteia, luându-ți femeie de afară de rudenile tale, iară printrânsa un șir de rudenii, și tată, și mamă, și frați, și rudeniile ca și prietenii acestora?

Ai văzut prin câte moduri ne-a legat pe noi Dumnezeu? Cu toate acestea el nici aici nu s'a mărginit numai, ci a făcut astfelu încât să avem nevoie unii de alții, ca și cu chipul acesta să ne adune la un loc, mai ales că și prietenii le fac nevoile dintre oameni. De aceea nici n'a lăsat ca toate să se facă pretutindeni, ca și prin aceasta să ne silească de a ne amesteca unii cu alții. Așa dară introducând între noi nevoea ce avem unii de alții, prin aceasta iarăși a făcut cu ușurință relațiunile dintre oameni, printrucă dacă n'ar fi fost așa, apoi lucrurile ar fi ajuns într'o altă incurcătură și nemulțămire. Dacă de pildă având nevoie de doctor, sau de lemnar, sau de alt meșteșugar, ar trebui ca să facă cineva o călătorie îndelungată, apoi desigur că totul s'ar pierde. Deci, tocmai pentru aceasta a regulat de a se zidi și cetăți, și astfelu pe toți i-a adunat la un loc. Pentru ca și cu cei de departe să ne putem întâlni cu ușurință, apoi el a întins marea la mijloc, și a dat iuțală vînturilor, făcând prin aceasta ușoare călătoriile pe mare. La început a regulat ca toți să fie strânși într'un singur loc, și nu i-a împrăstieat mai întâi, până ce cei dintâi oameni cari primise darul n'a întrebuințat rău concordiea dintre dânsii. Așa dară el ne-a adunat la un loc din toate părțile, și prin natura noastră, și prin înrudirea dintre noi, și prin limba ce o vorbim, și prin locul sau țara unde ne găsim. Și dupre cum el n'a voit ca noi să cădem din raiu — că dacă voiă aceasta, n'ar fi pus în raiu la început pe omul pe care l-a făcut, ci cauza este numai omul care n'a ascultat — așa n'a voit nici mai multe limbi să fie pe pământ, căci dacă voiă aceasta, apoi delă început ar fi făcut așa. „Și eră tot pământul

o limbă, și un glas tuturor“ (Fac. 11, 1) zice scrip-tura, adevărind ceea ce am spus. De aceea, chiar și atunci când trebuia a peri pământul din cauza răută-ților omului, nici atunci zic nu ne-a făcut din altă ma-terie, nici n'a strămutat aiurea pe dreptul Noe, ci lă-sându-l în mijlocul furtunei ca pe o scântee a lumii, a aprins iarăși neamul nostru omenesc dela acel fe-ricit. Și din început a făcut numai o singură stăpânire, adecă pe bărbat, pe care l-a pus stăpân peste femeie, dară mai târziu fiindcă neamul nostru s'a abătut la mari nerândueli, apoi a așezat și altele, ca de pildă stăpânirea căpiteniilor, a dregătorilor, a stăpânilor, etc. iară aceasta tot pentru dragoste. Fiindcă răutatea este un element de dizolvare și de nimicire a neamului nostru omenesc, apoi ca pre niște doftori a așezat în mijlocul cetăților pre cei ce judecă, ca astfeliu aceștia alungând răutatea ca pe o boală molipsitoare, să ne uncască iarăși pe toți la un loc prin dragoste.

Și pentru ca nu numai în cetăți ci și în fiecare casă concordia să fie mare, apoi pe bărbat cinstindu-l cu superioritatea, iară pe femeie înarmând-o cu pofta, și depozitând înăuntrul amândurora darul facerii de copii, la urmă a mai introdus și alte legături ale dra-gostei. Așa de pildă, nici bărbatului nu i-a încredințat totul, și nici femeii, ci a împărțit fiecareia din indatoriri; unuia i-a dat în stăpânire casa, celuilalt i-a încredințat rolul de dinafară de casă, acela de a hrăni pe cei din casă, căci doară bărbatului cultivă pământul, pe când femeii i-a dat rolul de a îmbrăcă pe cei din casă, fiindcă furca și războiul de țesut sunt ale femeii, căci el a dat femeii înțelepciune de a face pânză ¹⁾. Dară iubirea de argint a pierdut totul, nelăsând ca să se mai arate această deosebire, fiindcă lenevirea celor multe a introdus și pe bărbați în războaiele de țesut ale femeilor, și le-a pus în mâni suveica și urzala și tortul. Dară și așa încă strălu-cește pronia economiei lui Dumnezeu, căci noi avem mare nevoie de femeie în alte afaceri mult mai necesare, duple cum avem nevoie și de cei mai mici decât noi, în cele ce compun vicia noastră. Atât de mare este trebuința de ajutorul altora, în cât că chiar de ar fi cineva mai bogat decât toți oamenii din lume, totuși nu va fi scutit.

¹⁾ Notă. A se vedea cartea lui Iob, cap. 38, 36

de acest contact, și de a avea nevoie de cel mai inferior. Nu numai cei săraci au nevoie de cei bogați, ci și cei bogați au nevoie de cei săraci, ba încă mai multă nevoie au bogații de săraci, decât săracii de bogați.

Și ca să vezi aceasta mai lămurit, să facem, dacă voiți, două cetăți, una numai din bogați, și cealaltă numai de săraci, și nici în cetatea bogaților să fie vr'un sărac, nici în cea a săracilor vr'un bărbat bogat, și după ce ie-am observat cu amănunțime, să vedem care din amândouă va putea să fie indestulată numai cu sine. Dacă vom afla că cea a săracilor este cea care poate fi indestulată, apoi e sigur că mai ales bogații au nevoie de săraci. Deci, în cetatea bogaților nu este nici unul meșteșugariu, nici zidariu, nici lemnar, nici ciubotariu, nici pitariu, nici agricultor, nici ferariu, nici meșter de frânghii, și nici altul dintr'aceștiia. Căci, în adevăr, cine dintre acei bogați ar prefera ca să se îndeletnicească cu vre-una din aceste îndeletniciri, când mai ales este știut că chiar și cei ce odinioară se îndeletnicise cu asemenea meșteșuguri, de 'ndată ce s'au înțolnit nu mai pot suferi ticăloșia acestor meșteșuguri grele? Așa dară cum ni va sta această cetate? «Dând bani bogații, zici tu, își vor cumpăra toate acestea dela cei săraci». Prin urmare, aceia nu sunt indestulați numai cu dânsii, dacă au nevoie și de alții. Cum își vor zidi casele? sau că poate și pe acestea le vor cumpăra dela cei săraci? Dară aceasta nu este firesc. Așa dară va fi trebuință de a chema acolo meșteșugari, și a strica legea pe care am stabilit-o dela început când am populat această cetate - căci aduceți-vă aminte că ziceam: nici un sărac să nu fie înăuntrul acestei cetăți. Inșă, iată cum nevoea, și fără voința noastră, i-a chemat pe aceștiia, și i-a băgat înăuntru. De aici este învederat, că este cu neputință de a înființa o cetate fără de săraci. Iară dacă acea cetate stăruiește în a nu primi pe nimeni dintre săraci, nu va mai fi cetate, ci se va pierde. Așa dară nu va fi indestulată numai cu sine, dacă nu va primi la sine pe cei săraci, ca pe niște mântuitori.

Acum să vedem și cetatea săracilor, dacă și aceasta fiind lipsită de bogați poate fi nelipsită de nimică. Și mai întâi să limpezim cu cuvântul ce anume este bogăție și s'o arătăm lămurit. Așa dară ce anume este bogăție? Aur, argint și pietre prețioase, și haine de mătasă, sau de porfiră, sau cusute cu aur. Deci, după ce s'a arătat ce anume este bogăție, apoi să o alungăm

din cetatea celor săraci, dacă voim să facem o cetate curat de săraci, și aurul să nu se arate nici măcar prin vis, nici haine de acestea, și de voești, apoi nici argint, și nici vasele cele făcute din argint. Deci pe lângă această sărăcie, de ce va mai avea nevoie această cetate? De nimic, căci dacă va trebui să se ciădească case, apoi nu este nevoie de aur și argint, sau înărgăritare, ci de meșteșug, și de mâni, și nu de mâni cum s'ar întâmpla, ci de acele cu bătături, și cu degete uscate, și de putere multă de lemne și de pietre. De asemenea dacă trebuie de a țese pânză pentru haine, apoi nu e nevoie de aur și argint, ci tot de mâni, de meșteșug și de femei care să lucreze. Și ce ar trebui oare când ar fi vorba de cultivarea pământului și de a săpa pământul? Oare ar fi nevoie de cei bogați sau de cei săraci? Nu mai încape nici o vorbă, că de cei săraci. Tot așa și ferul dacă ar trebui lucrat, sau și altele din acestea, noi avem nevoie tot de săraci. Așa dară unde anume vom avea nevoie de bogați, afară numai de n'ar trebui poate ca să dărimăm această cetate?—fiindcă intrând aceia în cetatea aceasta, negreșit că aceștia (săracii), sau mai bine zis, filosofii aceștia vor cădea în pofta aurului și a mărgăritarilor,—numesc filosofi pe toți cei ce nu caută ceia ce este de prisos, iară dacă se predau pe sine lenei și dezmerdărei, totul vor perde la urmă.

«Dară, zici tu, dacă bogăția nu este trebuitoare, de ce atunci este dată de Dumnezeu?» Și de unde se învederează că dela Dumnezeu este dat de a se îmbogăți cineva? «Apoi scriptura zice doară că: „Al meu este argintul și al meu este aurul, și căruia voiesc, îi dau” (Agheu, 2, 8). Aici însă, dacă n'ași face un lucru uricios—ași ride acum cu hohot, ridiculizând pe cei ce spun acestea, că întocmai ca și copiii care mănâncă la masa împărătească, și care împreună cu mândările de pe masă îngrămădesc în gură tot ce li cade la îndemână. Așa și aceștia fac, căci împreună cu sfințele scripturi mai introduc și cele ale lor. Pentru că în adevăr expresiunea dela început „Al meu este argintul și al meu este aurul“ o știu că este zisă de Proroc, iară ceialaltă expresiune „Și căruia voiesc, îi dau“ nici de cum nu este a Prorocului, ci este introdusă de asemenea proști.

Dară eu vă voi spune și cauza pentru care Prorocul Agheu a spus aceste vorbe. Acest Proroc fiindcă necontenit făgiăduea Ebreilor că după întoarcerea lor din Babilon vor vedea templul clădit tot în forma celui dinaintea, dară că mulți dintre dânșii nu credeau, și considerau faptul ca aproape peste putintă, că după ce fusese cel dintâi prefăcut în cenuse, acum să se arate acest templu ca și acela, Prorocul Agheu, zic, împrăștîndu-l în necredința, li spune ca din partea lui Dumnezeu aceste vorbe, ca și cum pare că ar zice : «De ce vă temeți? și de ce nu credeți? „Al meu este argintul, și al meu este aurul“ și n'am nevoie ca să mă împrumut dela alții, spre a împodobi așa templul» și cum că aceasta este, a adaos imediat : „Și va fi slava casei acestei de pe urmă, mai mare decît a celei dintâi“ (Ibid. vers. 9). Deci, să nu introducem nici-odată pânză de paiajen pe mantia împărătească. Că dacă pe porfira împărătească acățînd cinevâ decorațiile le ar legă cu ață proastă, și ar fi aspru pedepsit pentru aceasta, apoi cu atât mai mult când e vorba de cele duhovnicești, fiindcă aici păcatul nu este cum s'ar întâmplă. Și ce spun eu de scăderi sau adaosuri în sfînta scriptură? Când chiar o virgulă, sau o citire prefăcută, sau mai bine zis o pronunție prefăcută a unui singur cuvânt, de multe ori a zămislit cele mai absurde urmări.

«Deci, zici tu, cum de se îmbogățesc uniia, fiindcă zice și scriptura : „Bogăția și sărăciea dela Domnul sunt“ (Sirah 11, 14)? Dară noi vom spune celor ce pun această obiecțiune : așa dară toată bogăția și toată sărăciea vin dela Domnul? Și cine ar putea zice aceasta? Căci noi vedem strîngându-se bogății și din răpiri, și din furtașaguri de prin morminte, și din fermecătorii, și din multe altele de acest feliu, și pe cei ce le au, nevrednici nici chiar de a viețui în lume. Deci ce? spune-mi; oare zicem noi că o astfelu de bogăție este dela Dumnezeu? Să nu fie ună ca aceasta! Dară atunci de unde este? Din păcat. Fiindcă și curva se îmbogățește bătându-și joc de trupul său, și tânărul cel frumos de multe-ori vinzându-și tinereța câștigă aur cu necinste, și cel ce pradă mormintele își adună bogății nedrepte, și tâlhariul se îmbogățește spărgînd zidurile caselor. Așa dară nu toată bogăția este dela Dumnezeu. Deci ce vom zice față de aceste vorbe ale

scripturii? Mai întâi află că nici sărăciea nu vine toată dela Dumnezeu, și atunci vom păși și la explicarea acestei ziceri. Când de pildă cineva fiind un tânăr desfrânat, și își cheltuiește bogăția cu curvele, sau cu fermecătorii, sau în altfelu de poftă, și ajunge sărac, care nu este vădit lucru că el a devenit sărac nu dela Dumnezeu, ci dela propria sa desfrânare? Și iarăși dacă cineva a ajuns sărac din cauza trândăviei, sau că din cauza prostiei a sărăcit, sau că a întreprins lucruri primejdioase și contra legilor, apoi oare nu este învederat iarăși că nici unul dintrăceștia sau și de felul acestora, n'a fost aruncat în acea sărăcie de Dumnezeu? Dară scriptura mințește oare în cazul de față? Să nu fie! ci numai că se prostesc acei ce nu examinează cu scumpătate toate cele scrise în scripturi.

Deci, dacă și aceasta este mărturisit de toți, că nemincinoasă este scriptura, și aceia s'a dovedit, că nu toată bogăția este dela Dumnezeu, apoi atunci nedomirirea este numai a slăbăciunii acelor cari citesc fără să se gândească. Și ar fi trebuit ca să vă las aici, — mai ales că am scăpat scriptura de ponoasă — ca astfelu să dați răspuns pentru lenevirea în cetirea scripturilor, — însă fiindcă vă cruț foarte mult, și nu pot mai mult să vă văd tulburați, haide să spunem și dezlegarea nedomiririi, mai întâi spunând de cel ce a zis acele cuvinte, când le-a zis, și cătră cine le-a zis. Fiindcă Dumnezeu nu vorbește cu toți la felu, duple cum și noi nu vorbim la felu cu copiii și cu bărbații.

Așa dară, când s'au zis acele cuvinte, de cine anume, și cătră cine? De Solomon în legea veche, și cătră Judei, cari nimic alta nu știeau decât lucruri simțite și trupești, și dela acestea ispitind puterea lui Dumnezeu. Că doară aceștia sunt cari ziceau: „Au doară va putea Dumnezeu să ni dea pâne în pustie“ (Ps. 77, 20)? și „Ce semn ni arăți nouă“ (Math. 12, 38) și „Părinții noștri au mâncat mana în pustie“ (Ioan 6, 31); și „A căroră Dumnezeu, zice, este pântecel“ (Filipp. 3, 19). Deci, fiindcă dela acestea îl ispiteau pre el, apoi Solomon li-a grăit, că este cu puțință și aceasta la Dumnezeu, de a face adevă și bogăți și săraci. Nu că numai decât el îi face, ci că poate face, când voește, duple cum și atunci când zice: „Cel ce

înfricoșază marea și o usucă pre ea, și toate riurile le deșartă“ (Naum 1, 4) de și aceasta niodată n'a fost. Deci, cum de a zis Prorocul vorbele de mai sus? Nu ca cum veșnic s'ar petrece așa, ci ca fiindu-i lui cu puțință a face una ca aceasta.

Așa dară care bogăție și care sărăcie o dă Dumnezeu? Aduceți-vă aminte de Patriarhul Abraâm, și atunci veți ști bogăția cea dată de Dumnezeu. Fiindcă și pe Abraâm el l'a făcut bogat, și după acesta pe dreptul Iob, dupre cum însuși el zice: „De am primit cele bune dela Domnul, apoi pe cele răle nu le vem răbdă“ (Iob. 2. 10)? — care după aceasta i-a indoit și întreit averile. Dară și bogăția lui Iacob, deacolo încă își avea începutul. Dară și sărăciea este lăudată de dânsul, ca de pildă acolo unde se vede aștind pe acel bogat, și zicându-i: „De voești să fii desăvârșit, vinde-ți averile, împarte-le la săraci, și vină de urmează mie“ (Math. 19, 21), și atunci când dând poronci ucenicilor li zicea: „Nu câștigați aur, nici argint, nici două haine“ (Ibid. 10, 9. 10). Așa dară să nu zici că toată bogăția el o dă, fiindcă s'a dovedit că bogăția este adunată de multe-ori din ucideri, și din răpiri, cum și din mii de alte ocazii necinstite.

Dară iarăși e bine ca cuvântul nostru să se întoarcă din nou la chestiunea dinainte. Dacă deci cei bogați nu ni sunt cu nimic folositori, apoi atunci de ce mai sunt bogați? Deci, ce am putea răspunde? Că uniia ca aceștia nu sunt folositori dacă se fac bogați în modul arătat, pe când cei ce se îmbogățesc dela Dumnezeu sunt foarte folositori, iară aceasta o poți afla din însăși faptele acelora. Abraâm, de pildă, își cheltuiea averea cu străinii și cu cei cari aveau nevoie de dânsul. Așa atunci când au venit cei trei tineri — oameni după cum credeă el — tăind vițelul și trei măsurii de făină frământând, și sezând în ușă pe la ameză-zi, apoi de aici poți pricepe cu câtă bună voință și galantonie cheltuiea el averile cu toții, și împreună cu averile dânduși și slujba trupului, și toate acestea în niște bătrânețe atât de înaintate, și fiind liman tuturor străinilor și celor ce aveau nevoie de dânsul, necruțind nimic, și nici chiar pe fiul său, căci poroncindu-i Dumnezeu, și pe acesta l'a adus ca jărtfă. Dară împreună cu fiul s'a predat și pe sine

și întreaga lui casă, atunci când se grăbea de a scoate din ghiarale vrăjmașilor pe nepotul său Lot. Și toate acestea el le făcea nu pentru bani, ci numai pentru filantropia lui. Când cei scăpați printr'ansul l-au făcut stăpân al tuturor prăzilor de războiu, el a respins toate, dela fir de ață până la cureaua încălțămintelor¹⁾. Tot așa a fost și fericitul Iob, căci: „Ușa mea, zic, la tot cel ce vine se deschideă. Ochiu eram orbilor, și picior schiopilor. Eu eram tată celor neputincioși. Și afară nu mâneă străin, și pre cei neputincioși carii aveau lipsă nu i-am înșelat, iară pe cel neputincios nu l'am lăsat să iasă afară de ușa mea cu sânul deșărt“ — (Iob. 31, 32, 29, 15, 16, 31, 32, 16, 34), și multe de acestea — ca să nu le mai înșirăm aici pe toate — făcea într'una, cheltuindu-și întreaga sa avere cu săracii.

Acum voiești poate să vezi și pre cei ce nu dela Dumnezeu au devenit bogați, ca să afli cum întrebuițază averile? Privește pe bogatul din evanghelie, care nu dădea lui Lazar nici măcar din sfărîmăturile ce cădeau din masa sa; privește pe Ahav care a răpit până și yiea lui Nabot, și a fost mai rău decât toți împărații Iudeilor²⁾. Privește și pe Ghcezi, sluga Prorocului Eli-seiu³⁾; privește, în fine, și pe toți de acest feliu. Uniia, ca cei ce au câștigat averile dela Dumnezeu după dreptate, și-au cheltuit totul îndeplinind poroncile lui Dumnezeu, iară alții cari în câștigarea averilor s'au lovit de Dumnezeu, tot așa au făcut și în cheltuirea acelor averi, cheltuindu-le cu curvele și cu parasitiți, sau îngropându-le în pământ și astupându-le, iară cu cei săraci necheltuind nimic. «Și de ce, zici tu, lasă Dumnezeu pe uniia a acestiia să se îmbogățescă»? Fiindcă este îndelung răbdătoriu, fiindcă voiește a ne reîntoarce la pocăință, fiindcă a pregătit gheena, că a rânduit ziua în care va judecă lumea. Dară dacă pedepsă de'ndată pe cei ce se îmbogățesc pe nedreptul, apoi Zacheiu nu ar fi putut avea un termen de pocăință, încât să in-

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 14 din Cartea Facerei.

²⁾ Notă. A se vedea cap. 16 și urm. din cartea a III-a a împăraților.

³⁾ Notă. A se vedea cap. 5, 20 și urm. din cartea IV-a a împăraților.

toarcă chiar împătrit ceia ce ar fi răpit, ba încă 'să mai dea și jumătate din ceia ce aveă. Tot așa și Matheiu vameșul n'ar fi putut să se prefacă și să devină apostol, dacă ar fi fost răpit mai 'nainte de timp, precum și alții mulți nu s'ar fi putut îndreptă. Dară dacă poate nu ar voi unia ca aceștia să se pocăască, ci ar stărui în rătele dinainte, apoi să asculte pe Pavel, care zice: „După împetrirea ta și nepocăita inimă, îți aduni ție mânie în ziua mâniei și a descoperirii dreptei judecăți a lui Dumnezeu“ (Rom. 2, 5). De care mânie spre a scăpă, să ne îmbogățim cu bogăția cerurilor, și să urmăm sărăciea cea laudată, căci astfel ne vom învrednici și de bunurile viitoare. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXV

„Urmați dragostea și râvniți cele duhovnicești, iară mai vărtos ca să prorociți“ (Cap. 14, 1).

Fiindcă cu toată exactitatea li-a înșirat până aici toate cele bune izvorite din dragoste, apoi la urmă îi indeamnă de a stă lipiți de ea, pentru care și zice: „Urmați dragostea“¹⁾. Dară cel ce alungă, cel ce fuge ca să prindă ceva, nu vede înaintea sa decât ceia ce el alungă, cătră acea parte este îndreptată privirea lui, și nu se lasă până ce nu va pune mâna. Cel ce fugărește sau alungă pe cineva, când prin sine singur nu ar putea să-l prindă, apoi prin cei ce sunt înaintea lui pune stăpânire pe el, căci el roagă pe cei ce sunt mai aproape de cel fugărit, ca să se grăbească de a-l prinde și a-l țineă bine până ce va sosi și el. Aceasta o facem și noi. Când nu putem ajunge dragostea, apoi atunci rugăm pe cei ce sunt aproape de dânsa, și o stă-

¹⁾ Notă. Originalul este διώκετε την ἀγάπην. Verbul διώκω în-samnă: a alungă ceva, a gonî pe cineva ca să-l ajungă, a vîna pe cineva. Astfeliu că traducerea exactă a acestui pasaj ar fi: «Alun-goți dragostea, siliti-vă să ajungeți și să stăpâniți dragostea».

pânesc, ca să o țină bine până ce o vom ajunge și noi, și după ce punem stăpânire pe dânsa, n'o mai lăsăm de loc, ca nu cumvâ să o scăpăm. Dealtmintrelea neconținut ea sare din mâinile noastre, fiindcă nu o întrebuințăm precum se cuvine, ci toate le preferăm înaintea ei. De aceea, noi trebuie a face totul ca să o putem țineă strâns. Dacă facem așa, apoi la urmă nici nu mai este nevoie de multă osteneală, sau mai bine zis, nici de vr'o osteneală cât de mică, ci încă dezmerdându-ne și sărbătorind-o pășim pe drumul cel strâmt și îngust al virtuței.

De aceea zice: „Alungați dragostea“. Apoi, ca nu cumvâ îi să creadă că de aceea a adus aici vorba despre dragoste, ca să se șteargă de tot importanța charurilor, adaugă zicând: „Și râvniți cele duhovnicești, iară mai virtos ca să prorociți“. „Că cel ce grăește în limbă, nu grăește oamenilor, ci lui Dumnezeu, că nimeni nu aude, ci cu Duhul grăește taine. Iară cel ce proroceste, oamenilor grăește zidire și îndemnare, și mângăere“ (Vers. 2. 3). Aici deci, el face o comparație între charuri, și doboară charul limbilor, arătându-l nici cu totul netrebuitoriu, nici iarăși foarte folositoriu prin sine;—și aceasta fiindcă dânsii foarte mult se trufeau cu acest char, și fiindcă charul limbilor se credeă de dânsii a fi unul din charurile cele mai mari. Și se credeă a fi mare, pentrucă acest char l-au primit apostolii mai 'ntâi, și încă cu atâta pompă, însă nu pentru aceasta eră mai preferat ca celelalte. Dară de ce oare au luat apostolii acest char mai 'nainte de toate celelalte? Fiindcă urmau a se duce prin toate țările din lume, și duple cum în timpul zidirei turnului din Babilon o singură limbă a fost împărțită în multe, asemenea și atunci multe limbi se dedeau unui singur om, și același grăia în mai multe limbi străine, în limba Perșilor, de pildă, și a Romanilor, și a Indienilor, căci Duhul îl învăță pe dânsul toate acele limbi. Acest char se numeă charul limbilor, fiindcă unul singur puteă să vorbească fără de veste mai multe limbi. Dară tu privește cum el și doboară charul limbilor, și îl înaltă, căci când zice: „Că cel ce grăește în limbă, nu grăește oamenilor, ci lui Dumnezeu, că nimeni nu aude“

el a doborât acest char, arătându-l ca nefiind mult trebuitoriu, iară când adaoge că: „cu Duhul grăește taine“, iarăși l-a înălțat, ca să nu se pară că este de prisos și nefolositoriu, și că este dat în zădar.

„Iară cel ce prococește, oamenilor grăește zidire, și îndemnare, și mângâiere“. Ai văzut de unde a arătat el superioritatea acestui char, adecă dela folosul obștesc — și cum pretutindeni el preferă acest char ca fiind dat spre folosința celor mulți? Dară oare cei ce grăesc limbi nu oamenii grăesc? Spune'mi. Inșă nu au ca rezultat o astfelu de zidire, și îndemnare, și mângâiere. Astfelu că a fi stăpâniți de Duhul amândurora eră comun, inșă cel ce prococe eră superior celuilalt, și prin urmare mai trebuitoriu celor ce'l ascultau, pe când cel ce grăia limbi nu-l ascultau, cei ce nu aveau char. Deci ce? Oare pe nimeni nu zideau aceia? «Da! zice; se zideau pe sine singuri». De aceia a și adaos: „Cel, ce grăește în limbă, pre sine singur zidește“. (Vers. 4). Și cum, dacă nu știe cele ce grăește? Dară până acuma apostolul vorbește de cei ce știeau cele ce grăiau, adecă știeau numai pentru dânsii, inșă nu puteau să explice altora. „Iară cel ce prococește, zice, biserica zidește.“ Câtă deosebire este între acela și biserică, pe atâta deosebire este între cel ce grăește limbi și cel ce prococește.

Ai văzut înțelepciunea lui, cum n'a redus charul limbilor la nimic, ci il arată ca având oarecare folos, mic de sigur, inșă pe cât trebuiește celui ce-l are? Apoi ca nu cumvâ să creadă că el pizmuindu-i doboară charul limbilor — căci cei mai mulți din Corinthenii aceștia aveau charul limbilor, — oarecum îndreptând bănucaala aceasta a lor, zice: „Și voesc ca voi toți să grăiți în limbi, iară mai virtos să procoțiți. Că mai mare este cel ce prococește, decât cel ce grăește în limbi, fără numai de va tălmăci, ca biserica zidire să iă“ (Vers. 5). Inșă „mare“ și „mic“ de aici, nu stă în contrarietatea acestor charuri, ci în superioritatea unuia din ele. Așă dară și de aici se învederează că el nu defaimă charul, ci îl duce pre dânsii spre cele mai bune și mai superioare, arătând prin aceasta îngrijirea lui de dânsii, în

același timp și superioritatea sufletului lui, apărat de orice invidie. N'a zis doară «doi sau trei» ci „voi toți voese să grăiți în limbi“, — și nu numai aceasta, ci „mai virtos să prorociți“, adecă mai mult aceasta, decât aceia, fiindcă „mai mare este cel ce proroceste“ zice. Fiindcă mai sus a pregătit acest lucru, și a dovedit că a proroci este mai mare decât a grăi în limbi, apoi la urmă să și pronunță, și nu cum s'ar întâmplă, ci cu un adaos, căci a zis: „fără numai de va talmăci“; «dară dacă va putea să facă aceasta zice, apoi atunci e deopotrivă cu Prorocul, fiindcă mulți se vor folosi» — ceia ce mai ales este vrednic de observat, fiindcă apostolul aceasta o cere înaintea tuturor celorlalte.

„Iară acum. fraților, de voi veni la voi grăind în limbi, ce voi folosi vouă, de nu voi grăi vouă, sau întru descoperire, sau întru cunoștință, sau întru prorocie, sau întru învățătură.“ (Vers. 6)? «Și ce spun eu de alții, zice, fie chiar eu Pavel care vă vorbesc în limbi, căci nici așa nu va fi ceva mai mult celor ce ascultă». Acestea le zice, arătând că el caută numai de interesele și folosința lor, și că nu este cu dușmănie față de cei ce aveau acest char, de vreme ce nici fiind vorba de persoana sa, el nu se dă în lături de a arăta nefolosința acestui char. Și privește cum el pururea, fiind vorba de persoana sa, nu se dă în lături de a se umili pe sine. Așa de pildă începându-și această epistolă, el zicea: „Cine este Pavel? Cine Apolló? Cine Chifá“? — și tot aceasta face și aici, zicând că «nici eu nu vă voi folosi „de nu voi grăi vouă, sau întru descoperire, sau întru cunoștință, întru prorocie, sau întru învățătură“. Ceia ce el spune aici aceasta însămnă: «Dacă eu nu vă voi spune ceva care să fie lesne de priceput, care să poată fi deslușit, ci numai de famfaronadă, că adecă am charul limbilor, pe care voi nu le auziți, atunci voi nu vă veți folosi cu nimic. Și cum vă veți putea folosi dela auzul unui glas, pe care nu-l înțelegeți?»

„Că dacă cele ne'n suflete ce dau glas, ori fluierul, ori alăuta. nu vor da deosebire în versuri, cum se va cunoaște glasul fluierului sau

al alăutei“ (Vers. 7)? «Și ce spun eu, zice, că aceasta este pentru noi fără nici un folos, și că profitul ni este de a fi lămurii și înțelegi de cei ce ne ascultă? Dară acest fapt l'ar vedeă cinevă petrecându-se și cu organele de muzică. De ar fi fluer sau alăută, sau orice alt instrument, și dacă n'ar avea nici ritmul și nici o armonie cuvenită, ci ar zbârnii și ar troncăni în zădar, apoi atunci nu va înveseli nici pe unul din auditori, căci chiar în acele organe nearticulate, este nevoie de oarecare claritate, și dacă nu le-ai atins cu meșteșug, sau n'ai suflat cu meșteșug în fluer, atunci n'ai făcut nimic. Deci, dacă chiar dela cele ne'nsuflețite noi cerem oarecare claritate, oarecare armonie și deosebire, și dacă în acele versuri ne'nsemnate ne grăbim și ne ambiționăm chiar de a imprimă oarecare semn, apoi cu atât mai mult noi trebuie de a fi lămurii față de oameni în charurile duhovnicești».

„Că trâmbița de' va da glas fără de semn, cine se va găti la războiu?“ (Vers. 8)? Dela cele prisoselnice el întoarce vorba la cele mai trebuitoare și mai folositoare, și zice că nu numai cu alăuta, ci tot același fapt l'ar vedeă cinevă petrecându-se și cu trâmbița. Căci și acolo sunt ritmi (cântice) prin care câteodată se arată sunetul sau alarma de războiu, iară altă dată nu; câte odată e chemarea de a se pune ostașii în ordine de bătae, iară altă dată de a se întoarce la loc, iară dacă nu se face așa, atunci primejdia este foarte mare. Ceia ce invederând s'a și grăbit a zice: „Cine se va pregăti la războiu“? — așa că dacă nu va fi astfel, totul va fi pierdut.

«Dară, ziceau poate aceia, ce au a face acestea cu noi»? Mai cu samă au de a face cu voi, li-ar fi putut răspunde Pavel, pentru care și adaoge: „Așa și voi prin limbă de nu veți da cuvânt, cu bună înțelegere, cum se va cunoaște, ceia ce se va grăi? Că veți fi grăind în văzduh“ (Vers. 9), adică «cătră nimeni nepronunțându-vă, cătră nimeni n'ați grăit». Și, în fine, pretutindeni el arată nefolosința acestui char. «Dară dacă este nefolositoriu, zici, de ce a fost dat»? Pentru că este folositoriu celui ce l-a primit, iară dacă voiește a fi folositoriu și altora, atunci trebuie a adăoga și explicarea. Acestea le spune, cu scopul de a-i

uni împreună, pentru ca astfelu chiar dacă unul nu avea charul de a explica, un altul însă luându-l pe lângă sine pe acesta, îl va face prin sine folositoriu. De aceia pretutindeni ei arată că charul limbilor este nedesăvârșit, ca măcar cu chipul acesta să-i lege unul de altul. Cei ce se crede a fi destoinic prin sine însuși, prin aceasta nu atâta se laudă pe sine, pe cât se osândește, nelăsând ca să strălucească acest char prin explicare bună și potrivită. De sigur că acest char este bun și trebuitoriu, însă numai dacă are pe cel ce lămurește și explică cele grăite. Fiindcă și degetul este trebuitoriu, însă dacă îl vei depărta de celelalte, nu va fi tot așa de trebuitoriu; și trâmbița este trebuitoare, însă dacă sună în zădar, este chiar dezgustătoare. Nici meșteșugul sau arta nu se vede unde nu este de față materia, și nici materia nu se formează dacă nu i-se adaugă felul. Așa dară în cazul de față pune glasul ca materie, iară claritatea ca fel, care dacă nu este de față, nici un folos nu este de materie.

„Atâtea de multe, de se va întâmplă, sunt felurile glasurilor în lume, și nici unul dintr'însele este fără glas“ (Vers. 10), adică atâtea limbi, atâtea glasuri; a Sciților, a Tracilor, a Romanilor, a Persilor, a Maurilor, a Indienilor, a Egiptenilor și a altor mii de națiuni. „Deci de nu voiu ști puterea glasului, voiu fi celui ce grăește barbar“ (Vers. 11). «Să nu crezi, zice, că aceasta se întâmplă numai cu noi, ci ar putea-o vedea cineva petrecându-se cu toate națiunile. Așa că eu nu spun acestea ca să defaim glasul, ci ca să arăt, că îmi este nefolositoriu acest glas, pe câtă vreme va fi întunecat». Apoi ca nu cumva să facă acuzațiunea greoaie și de nesuferit, egalează vinovăția, zicând: „Voiu fi celui ce grăește barbar. și cel ce grăește mie barbar“, nu doară din cauza naturei glasului, ci din cauza ignoranței noastre. Ai văzut cum câte puțin i-a adus la subiectul vorbei, cea ce este un obicei al său, ca să aducă exemple de departe, și pe la sfârșit să aducă de acelea ce sunt mai apropiate de subiect. Fiindcă a spus de fluer și alăută, unde eră multă inferioritate și nefolcsință, la urmă vine cu vorba la trâmbiță ca mai trebuitoare, apoi de aici trece cu vorba la însuși glasul omului. Tot așa a făcut

și în urmă când le vorbeă și li arată că nu este oprit apostolilor de a primi dela ucenici ajutoare, căci începând mai întâi cu cultivatorii de pământ, și cu păstorii și ostașii, mai la urmă a adus vorba mai aproape de subiect, spunând de preoții din legea veche. Dară tu te gândește cum el peste tot locul s'a încercat ca să apere charul acesta de orice învinovățire, și să arunce învinovățea numai asupra eslor ce l-au primit. Căci n'a zis: «vou fi barbar», ci „celui ce grăește vou fi barbar“; și iarăși n'a zis: «cel ce grăește este barbar», ci „Cel ce grăește mie barbar“. «Deci, zici tu, ce trebuie a se face»? Nu numai a defăimă, ci și a sfătui, și a învăța. Aceasta tocmai că o face și apostolul. căci după ce a acuzat, și după ce a arătat nefolosința acelu char, la urmă și sfătuește, zicând: „Așa și voi, de vreme ce sunteți râvnitori duhurilor, spre zidirea bisericiei să căutați, ca să prisosiți“ (Vers. 12). Ai văzut care este scopul lui, pretutindeni, că spre unul și același țel își are așintită privirea neconținut, acela adevărat de a fi folositoriu prin toate celor mulți, de a folosi biserică în general, punând aceasta ca o regulă nestrămutată? Și privește că n'a zis: «ca să câștigați charurile», ci „să prisosiți“, adevărat, «ca să aveți charurile cu multă îmbelșugare, căci eu atât de departe sunt de a nu voi ca voi să le aveți, încât că chiar voiesc a și prisosi în voi acele charuri, numai să le întrebuițați spre folosul obștesc».

«Și cum poate fi aceasta»? zici tu. Dară iată că apostolul s'a și grăbit a adaoge zicând: „Pentru aceia cel ce grăește în limbi, să se roage ca să și tălmăcească. Pentru că de mă vou rugă cu limba, duhul meu se roagă, iară mintea mea fără de roadă este. Ce dară este? Ruga-mă-vou cu duhul, ruga-mă-vou și cu mintea, cânta-vou cu duhul, cânta-vou și cu mintea“. (Vers. 13—15). Aici arată că într'ânșii stă de a lua charul. «Roage-se, zice, adevărat să introducă și ale sale, căci de va cere cu stăruință, va lua. Cere, deci, nu numai charul limbei să-l ai, ci și al tălmăcirii, ca astfel să fi folositoriu tuturor, iară nu să închizi și să încui charul în tine însuși».

„Pentru că de mă vou rugă cu limba, zice,

duhul meu se roagă, iară mintea mea fără de roadă este“. Ai văzut, cum câte puțin înălțind vorba, arată că un astfelu de om nu numai altora este ne folositoriu, ci și lui chiar, dacă mintea îi este fără de roadă? Că dacă cineva grăește numai limba Perșilor, sau vre-o altă limbă străină, însă nu știe cele ce grăește, apoi atunci va fi barbar și lui singur, iară nu numai altora, pentru că nu știe puterea glasului. Că în vechime erau mulți cari împreună cu charul limbei aveau și charul rugăciunci. Și se rugau aceștia, și limba grăeau, rugându-se în limba Perșilor sau a Romanilor, dară mintea nu știea ceia ce vorbea. De aceea și zicea: „Pentru că de mă voiu rugă cu limba, duhul meu se roagă“, — adică «charul ce 'mi este dat mie, și care mișcă limba» — „iară mintea mea fără de roadă este“. Dară atunci ce este mai bun și mai folositoriu? Și cum trebuie a ne rugă, sau a cere ceva dela Dumnezeu? De a ne rugă și cu duhul, adică cu charul limbei, în același timp și cu mintea. De aceea și zice apostolul: „Ruga-mă-voiu cu duhul, ruga-mă-voiu și cu mintea; cânta-voiu cu duhul, cânta-voiu și cu mintea“. Același lucru deci îl învederează și aici, adică ca și limba să grăească, dară și mintea să nu fie în neștiință de cele vorbite.

De nu va fi așa, apoi atunci va urmă și o altă confuziune. „Pentru că de vei bine-cuvântă cu duhul, zice, cel ce împlinește locul celui prost, cum va zice amin după mulțămirea ta, de vreme ce nu știe ce zici? Că tu bine mulțamești, dară celalalt nu se zidește“ (Vers. 16. 17). Privește și aici iarăși, cum duce peatră spre sfoară¹⁾, adică cum și aici ca pretutindeni, apostolul caută numai interesul general al bisericei, adică edificarea și întărirea bisericei. Sub nume de „prost“ el înțelege aici pe mireanul, pe omul de rând din lume, și arată că și el nu puțină pagubă suferă când nu poate să spună amin. Ceia ce el spune

¹⁾ Notă. Expresiunea din original *ἀγειν τὴν λίθον πρὸς τὴν σφόραν*, este un proverb Doric, care însemnă a pune peatră pe sfoară sau pe cumpănă, în loc de a pune cumpăna pe peatră. (A se vedea Lexiconul de Gazî, la cuvântul *Στάβηρος*).

aici, aceasta înșamnă: «Dacă tu vei bine-cuvânta într'o limbă barbară, neștiind ce spui, nici putând a tâlmăci, apoi mireanul nu va putea să-ți răspundă amin. Căci neauzind „și în vecii vecilor“ ceia ce este sfârșitul rugăciunii, el nu răspunde „amin“. Apoi mângâindu-i, și ca să nu se pară că el disprețuește foarte tare acest char, ceia ce zicea mai sus, că grăește taine, că grăește lui Dumnezeu, și că pe dânsul se zidește, și că se roagă cu duhul, aducându-li prin aceste vorbe nu mică mângâere, aceia o face și aici, zicând: „Că tu bine mulțamești“ dacă fiind mișcat de duhul grăești, — dară acela neauzind nimic, și nici înțelegând cele vorbite, n'a primit, sau mai bine zis, n'a avut dela tine nici un folos».

Apoi fiindcă a zguduit cu putere pre cei ce aveau acest char, ca unia ce nu stăpâneau vr'un lucru mare, ca să nu se creadă că, fiind el lipsit de acest char, îi înjosește pe dâșii mai mult din invidie, privește ce spune mai departe. „Mulțamesc Dumnezeului meu, că mai mult decât voi toți grăesc în limbi“ (Vers. 18). Aceasta o face el și aiurea, când voind a doborî avantajele pe care le credeau Judeii că le au asupra neamurilor, și arătând că nu sunt nimic toate acele avantagii, mai întâiu se dă de pildă pe sine ca având acele avantagii, ba încă in cel mai 'nalt grad, iară la urma toate acestea le numește pagubă, zicând astfelu: „De se pare cuivă altuia a se nădăjdui în trup, eu mai mult. Tăeat fiind împrejur a opta zi, din neamul lui Israil, din seminția lui Veniamin, Ebreu din Ebrei, dupre lege Fariseu. Dupre râvnă gonind biserica, dupre dreptatea cea din lege făcându-mă fără de prihană“, — și după ce, în fine, s'a arătat că-i covârșaste pe toți, zice: „Ci cele ce 'mi erau mic dobânzi, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă“ (Filipp. 3, 4—7). Tot astfelu face și aici, zicând: „Că mai mult decât voi toți grăesc în limbi“. «Deci, zice, nu cugetați lucruri mari despre voi, ca cum singuri voi ați aveă acel char, fiindcă și eu am acel char, ba încă mai mult decât voi».

„Ci în biserică voesc cinci cuvinte a grăi cu mintea mea, ca și pre alții să-i învăț“ (Vers.

19). Dară ce va să zică: „a grăi cu mintea mea, ca și pre alții să-i învăț“? Adecă «să pricep cele ce grăesc, și dacă voi putea și altora să le talmăcesc, apoi să le spun cu înțeles, și să învăț pre cei ce ascultă. „Deuât zece mii de cuvinte în limbă“. Și de ce? „ca pre alții să-i învăț“ zice. A spune zeci de mii de cuvinte în limbă străină și ne'nteasă, este mai mult de famfaronadă, iară a spune fie și numai cinci cuvinte cu mintea, adecă să le pricep și eu, și cei ce mă ascultă, este de mare folos». Aceasta este ceia ce el cere pretutindenți, adecă folosul obșteșc. De și charul limbilor eră la dânșii neobișnuit, pe când cel al prorociei eră obișnuit printre dânșii, vechiu, și hărăzit multora dintre dânșii, pe când cel al limbilor atunci pentru întâiași dată, cu toate acestea pentru apostol nu eră atât de important. De aceea el nici nu făcea uz de acest char, nu că nu-l avea, ci fiindcă dânșul căută tot cele mai trebuitoare. Fiindcă eră de altfelu scutit de ori ce slavă deșartă, și un singur țel avea înaintea ochilor, acela adecă ca să facă cât mai bunți pe auditori. De aceea el și putea să vadă folosința și a lui și a altora, de vreme ce eră scutit de slavă deșartă, în timp ce dacă ar fi fost robit de acea patimă, apoi nu numai folosul altora n'ar fi putut vedea, ci nici chiar pe al său propriu. De acest felu eră Simon ¹⁾ Magul, care, fiindcă avea privirea ațintită spre slavă deșartă, n'a văzut nici chiar ceia ce 'i eră lui trebuitoriu; de acest felu erau și Judeii, cari din cauza slavei deșarte, au oferit diavolului propria lor mântuire. De aici s'au născut și idolii, de aici și filosofii cei dinafară fiind zădăriți de această manie, s'au azvârlit în credințele acele false și răle. Și privește denaturarea acestei patimi până unde ajunge; fiindcă unia dintre acei filosofi pentru slava deșartă s'au făcut săraci, iară alții se băteau după bogății. Atât de grozavă este tirănia acestei patimi, încât stăpânește pe cinevă chiar în lucrurile contrare. De pildă unul este stăpânit de slavă deșartă pentru înțelepciunea și cumpătarea lui, iară altul pentru curvăsăria și desfrul ce-l stăpânește; unul pentru dreptate, iară altul pentru nedreptate; altul pentru dezmerdare, sau pentru post, sau pentru blândeță, sau

¹⁾ Notă. A se vedea Fapt. Apost. Cap. 8, 9—24, unde se descrie pe larg fapta uricioasă a acestui vrăjitoriu, înferată de biserică încă de atunci, și cunoscută sub numele de Simonie.

pentru cutezanța lui cea mare, sau pentru bogăție, sau pentru sărăcie; fiindcă uniia dintre acei filosofi de și puteau să dobândească cele bune, totuși pentru că se admirau singuri pe sine, nu le dobândeau.

Nu însă tot așa și Apostolii Domnului. Cum că dânsii erau curați de orice slavă deșartă, aceasta o au dovedit o prin cele ce făceau, căci atunci când de pildă uniia îi numeau Dumnezei, și se pregăteau ca să li jârfească tauri incununați, dânsii nu numai că au oprit aceasta, ci încă și-au rupt și hainele de pe dânsii¹⁾. Și când au îndreptat pe cel șchiop, din care cauză toți se uitau cu gura căscată spre dânsii, îi li grăeau: „Bărbați Israiliteni! ce vă minunați de aceasta? sau ce căutați la noi, ca și cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble“ (Fapt. 3, 12)? Aceștia admirau sărăciea oamenilor, și cele ale sărăciei le birueau, pe când aceia disprețueau sărăciea oamenilor și lăudau bogățiile. Aceștia dacă și luau ceva, ajutau pre cei ce aveau nevoie, — căci îi nu pentru slavă deșartă, ci pentru iubirea de oameni toate le făceau — pe când aceia cu totul din contra, pentru că fiind ca niște dușmani și vătămători ai naturei comune, făceau și acestea tot cu același scop. Unul de pildă își aruncă în mare tot ce avea²⁾, fără nici un folos și fără scop, imitând pre cei hăbăuci și smintiți, iar un altul și-a lăsat paragină întreaga țearină ce îi aparțineă. Și astfeliu tot ceia ce îi făceau, eră numai de famfaronadă și de ambițiune.

Dară nu așa făceau apostolii, ci dânsii și primeau ceia ce li se dă, dară și împărțau de 'ndată celor săraci cu atâta galantonic, în cât îi viețueau într'o sărăcie nesfârșită. Dară dacă dânsii ar fi fost stăpâniți de slavă deșartă, n'ar fi făcut aceasta, de a lua și a împărți cu cei săraci, de teamă ca să nu se nască vr-o bănuieală contra lor. Cel ce aruncă dela sine averile pentru slava cea cerească, cu atât mai mult pe cele ale altora nu le va lua, ca să nu se pară că are nevoie de alții, și nici de a fi hănuit. Pe aceștia îi vezi și slujind și cerând pentru cei săraci, așa că erau cu mai multă dragoste

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap. 14 din Fapt. Apostolilor.

²⁾ Notă. A se vedeă Dioghene Laerțiu în viața lui IV. 77 și «Dogmele, viețile, credințele, sistemele și sentințele celor mai renumiți filosofi din anticitate», pag. 181—202.

decât toți părinții din lume. Privește legile de viață ce singuri dânsii și le impusese, cât de cumpătate erau și apurate de orice slavă deșartă: „Ci având, zice, hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi“ (I. Timoth. 6, 8), iară nu ca Sinopeanul acela (Diochene Laertiu) care era îmbrăcat în zdrențe și locuia într'un poloboc, fără nici o trebuință, fiindcă de și poate că a umit pe mulți, totuși pe nimeni n'a folosit. Dară Pavel nimic din acestea nu făcea, nici își avea privirea îndreptată spre ambițiune deșartă, ci era și îmbrăcat cu haine cuvîlncioase, și în casă locuia pururea, și arată toată exactitatea în orice virtute, cea ce acel cinic disprețuia, viețuind într'un chip necumpătat, și slufindu-se în public, fiind târit așa zicând spre mania slavei deșarte. Dacă ar voi cineva să spună cauza viețuirii lui în poloboc, apoi nici o altă cauză n'ar găsi, decât singură slava cea deșartă. Dară Pavel a plătit și chirie pe casa în care a locuit, pe când a fost în Roma. De și el care a putut face lucruri cu mult mai puternice, ar fi putut de sigur să facă aceasta cu atât mai mult, însă el nu căută spre slava cea deșartă, aceasta feară sălbatecă, acest drac impelițat, această molimă a lumii, această viperă otrăvicioasă.—Căci duple cum bestia aceasta sparge eu unghiile pantecele celei ce a născut-o, tot așa și patima aceasta sfășie pe cel ce o naște.

Deci, cum ar putea cineva găsi doctoria acestei boale atât de varietată? Dacă va aduce la mijloc pe toți acei ce au călcat în picioare această patimă, și privind spre icoana acelora, își va îndreptă astfel viața sa. Căci și Patriarhul Abraâm,—însă nimeni să nu mă invovățască de tautologie, adevă de repetare, dacă de multe ori pomenim de dânsul, și în toate chestiunile, fiindcă aceasta mai ales este cea ce 'l face minunat, iară pe cei ce nu-l râvnesc pe el, îi lipsește Dumnezeu de orice iertare. Dacă noi am arată pe unia având succese într'o parte, pe alții în altă parte, ar putea cineva să zică că virtutea e greu de îndeplinit, căci nici nu este ușor unuia singur de a reuși în toate virtuțile la un loc, în care fiecare dintre sfinți a săvârșit o parte numai din ele. Dară când se găsește că unul și același le are pe toate, apoi atunci ce justificare vor putea avea, cei ce și în urma legii și a charului încă n'au putut ajuge la aceiași măsură de desăvârșire morală cu cei

de dinaintea legeri și a charului?—Așă dară când și cum acest Patriarh a ajuns de a stăpâni această feară sălbatecă? Atunci când aveă dispută cu nepotul său Lot, căci de și înjosit și perzându-și întăetatea, totuși nu s'a intrisiat. Voi știți că în astfelu de împrejurări rușinea este mai rea decât paguba pentru cei mici de suflet, și mai ales când cinevă este stăpân a toate, după cum eră Abraâm, și când el mai întâi cinstește pe altul, și nu este cinstit. Dară nimic din acestea nu l'a tulburat, ci având și pe cele secundare el eră mulțămit, și de și bătrân și moș în același timp, se vedeă nedreptățit de unul tânăr și nepot al său, el totuși nu se scandaliză, nici nu se nemulțămă, ci îl iubeă ca și mai 'nainte, și se îngrijă de dânsul. Și iarăși biruind în războiul acela mare și grozav, și alungând pe barbari din toate părțile, nu se fălește de biruință, și nici că a luat trofee sau prăzi de războiu, fiindcă el voiă—numai a mântui de primejdie pe nepotul său Lot, iară nu a face famfaronadă. Deasemenea primeă în cortul său străini, și nici atunci nu o făcă pentru slavă deșartă, ci el alergă mai 'ntâi înaintea acelora, și li se închină, nu ca cum li-ar fi făcut vr'un bine, ci ca cum lui i se aducea un bine prin venirea acelor străini, și-i numă Domni, nici măcar știind cine erau acei veniți, și și puneă și pe femeia sa în rând cu slugile spre a li sluji. Dară și în Egipt mai înainte de aceasta s'a arătat minunat, căci despărțindu-se chiar de femeia sa, din mai bine zis, prefăcându-se că s'a despărțit, el s'a bucurat de atâtă cinste, însă cu toate acestea cătră nimeni nu s'a arătat famfaron, ci încă locuitorii țarei îl numeau și împărat, iară el a fost silit de a răspunde și prețul mormântului femeii sale Sara, după ce s'a întors în Chanaan. Și când a trimes pe sluga sa ca să logodească femeie fiului său Isaac, el nu a porocit nimic pentru dânsul. sau ca să spună cevă strălucit despre fiul său, ci simplu ca să aducă mireasa.

Voesti poate a examină și pre cei din char, când din toate părțile îi încunjură marea slavă a învățătorei, și a vedeă și pe atunci alungată această patimă? Gândește-te chiar la cel ce grăește acestea, cum el pururea toate le atribue lui Dumnezeu, cum de păcate neconținț își aduce aminte, pe cînd de isprăvile sale nici odată, afară numai daca poate eră nevoie vre-odată de a îndreptă pe ucenicii săi; și chiar dacă se vedeă silit

a face aceasta, el numește faptul lipsă de minte; și înțietatea el o acordă lui Petru, și nu se rușinează de a lucra pe lângă Prischila și Achila; apoi pretutindeni el se silește de a se arăta pe sine umilit, nu legănându-se a lene prin târg, nici inconjurat de mulțime, ci punându-se pe sine printre cei neabăgați în samă. De aceia și zice: „Iară înfătoșarea ¹⁾ trupului este slabă“ (II. Cor. 10, 10), adică, vrednică de dispreț, și neavând nimic grațios, nimic plăcut; și iarăși: „Mă rog lui Dumnezeu să nu faceți nici un rău, nu ca să ne arătăm noi aprobați“ (Ibid. 13, 7). Și ce este de mirare dacă el disprețuește această slavă? Căci cel ce disprețuește slava cea de sus, și împărăția cerurilor, și gheena, pentru ca să placă lui Christos; cel ce voește a fi și anathema dela Christos, pentru slava lui Christos; cel ce voește a pătimi pentru Iudci aceasta, de aceia o zice, ea să nu se creadă de vre-unul din cei proști că și-ar însuși din făgăduințele date lor; — deci, dacă el este gata de a trece cu vederea toate acelea, apoi de ce te minunezi, că disprețuește cele omenesti? Dară pe cei de astăzi îi acufundă nu numai pefta de slavă, ci și batjocora și frica de necinste. Dacă i-ar lăuda cine-vă, îi vezi trufindu-se, iară de cumvâ ar fi atinși, apoi de 'ndată se prăpăstuesc. Și ca și trupurile cele slabe, care sunt supărate fie chiar prin o mică atingere, întocmai așa pătimesc și sufletele cele care caută spre pământ. Căci pe unia ca aceștia nu numai sărăciea, ci și bogăția îi perde, nu numai întristarea, ci și bucuria, și mai mult încă cele bune, decât cele răle, ~~mîndra sărăciea stiește pe cinevâ de a fi înțelept, pe când bogăția de multe ori îl împinge spre răle mari.~~ Și duple cum cei bolnavi de friguri spre toate și de toate sunt nemulțămiiți, tot asemenea și cei stricați cu sufletul, din toate părțile sunt loviți și biruiți.

²⁾ Acestea, deci, știindu-le, iubiților, să nu fugim de

¹⁾ *Notă.* Expresiunea din original *παρουσία τοῦ σώματος ἡσθητικής*, nu este tradusă bine și cu înțeles în ediția de Buzău, unde se zice: «iară venirea trupului este slabă». cea ce n'are nici un sens. Cuvântul *παρουσία* în primul loc înseamnă: *prezență, înfătoșare*. Așa dară traducerea corectă este: *iară prezența (înfătoșarea) trupului (meu) este slabă*.

²⁾ *Partea morală.* Trebuie ca noi să ne deprindem de a răbdă sărăciea cu bărbăție, ca astfel să întâmpinându-se a săraci, să nu ne spăriem. Și contra celor ce se îmbogățesc. (*Veron.*)

sărăcie, nici să admirăm bogăția, ci să ni deprindem sufletul de a fi destoinic spre toate. Pentru că dacă cineva își clădește casă, nu are în vedere doară ca nici ploaia să nu cadă pe dansa, nici vr-o rază a soarelui să nu o lovească—căci aceasta este peste puțină—ci se gândește cum ea să fie destoinică de a suferi totul. De-asemenea și cel ce face o corabie nu se gândește ca nu cumva valuriile să o spargă, și nici că face ceva ca furtuna să nu se ridice pe mare — căci și aceasta este peste puțină -- ci toată băgarea lui de samă este, ca păreții corabiei să fie destoinici de a înfruntă orice. Și cel ce se îngrijește de trup iarăși, nu se gândește ca să nu se întâmple vr-o anomalie a aerului, ci ca trupul său să le sufere cu ușurință toate acestea. Tot așa să facem, deci, și cu sufletul nostru; să nu-! deprindem cum să fugă de sărăcie, sau cum să devenim bogați, ci cum să întrebuițăm pe fiecare din acestea spre siguranța și mulțămirea noastră.

De aceia, lăsând la o parte orice, să pregătim sufletul de a fi destoinic și de bogătic, și de sărăcie. Chiar de nu s'ar întâmplă nimic omenesc, ceia ce de multeori este peste puțină, chiar și atunci cel ce nu caută bogăție este mai virtuos decât cel ce într'una se îmbogățește, și știe de a suferi toate cu ușurință. De ce? Mai întâi că unul ca acesta de aici are siguranța, pe când acela de dinafară. Și după cum ostașul, care împreună cu puterea trupului știe și meșteșugul de a război, este mai bun decât cel ce se bizue numai pe puterea armelor, tot așa și cel ce este îngrădit — eu virtutea este mai bun și mai destoinic decât cel ce se încrede în bani. Dară bogatul chiar de nu ar cădea în sărăcie, totuși este cu neputință de a fi în totul netulburat, fiindcă bogăția are multe valuri și tulburări.

Nu tot așa însă și virtutea, ci ea are cu sine numai plăcere și siguranță, și cel ce o are este ne'nvins de cei zavistnici, în timp ce bogăția cu totul din contra, căci este lesne de cucerit. Și după cum se întâmplă cu animalele cele sălbatece, că cerbii și epurii mai ales se pot prinde mai cu înlesnire, din cauza fricei ce o au dela natură, în timp ce porcul sălbatec, taurul și leul nu cad cu ușurință în curse, întocmai așa se poate vedea petrecându-se și cu cei ce se îmbogățesc, și cu cei ce trăiesc în sărăcie de bunăvoia lor. Unul samână cu leul și cu taurul, celalalt cu cerbul și cu epurile.

În adevăr, de cine oare nu se teme cel ce este bogat? Nu oare de tâlhari? Nu de stăpânitori? Nu de pizmătariți? Nu de sicofanzi? Și ce spun eu de tâlhari și sicofanzi, când ei bănuște chiar și pre cei mai de aproape ai lui? Și ce spun că trăind? când nici chiar murind nu este scutit de răutatea tâlharilor, și nici moartea nu poate să-l țină în siguranță, ci și mort fiind îl pradă cei ce-l pizmușesc! Atât de nesigur iucru este bogăția. Din cauza ei nu numai casele se sparg, ci încă și morminte și secrie. Deci, ce ar putea fi mai ticălos, când nici chiar moartea nu-i poate procura liniștea cuvenită, ci acel trup fricos, nici lipsit de vieață nu este scutit de rălele din vieață, fiind urit de toți acei cari l-au pizmușit atât de mult, încât s'au grăbit de a-l război până și atunci când el eră țerină și cenușe, și încă cu mai mare furie, decât pe când trăea? Că pe atunci tâlharii intrând în odaea cu banii, mișcau din loc lăzile cu bani, iară de trupul lui se depărtau, și n'ar fi luat atâtea în cât să-i dezbrace și trupul, dară acum nici de trupul lui nu se depărtează mâinile cele spurcate ale profanatorilor de morminte, ci îl mișcă și-l întorc în toate părțile, și-l batjocoresc cu multă cruzime. După ce fusese predat pământului, iată că aceștia dezbrăcându-l de haine și lăsându-l gol, l-au aruncat și au fugit. Dară cine poate fi atât de dușman ca bogăția, care pe când sunt în vieață li perde sufletul, iară după ce mor, și trupul îl batjocorește, și nici măcar nu-i dă voe de a se ascunde sub pământ? — ceia ce dealtfelu este obștesc până și pentru cei condamnați, și pentru cei osândiți pentru fapte necinstite. Căci pentru aceștia legiuitorii cerând osânda cu moarte, nimic mai departe nu pretind, — pe când pentru aceia, bogăția și după moartea lor eere osândă grozavă, expunându-i privirilor omenești goli și fără morminte, privește tristă și vrednică de milă. În adevăr, că aceștia pătinesc cu mult mai grozav decât cei osândiți de hotărârea judecătorilor, căci aceia poate o singură zi sau și două rămânând nefngropați, la urmă sunt predați pământului, iară aceștia fiind predați pământului sunt batjocoriți. Și dacă acești tâlhari când pleacă nu iau și sicriul, apoi aceasta mulțămilită nu bogăției, ci sărăciei, fiindcă sărăciea îl apără. Dacă însă și sicriul îl vor încredința bogăției, și lăsând sicriul de peatră, vor face unul de aur, de sigur că și pe acesta îl vor perde.

Atât de necredincioasă este bogăția! căci nu atâta

este a celor ce o au, pe cât a celor ce o răpesc. Astfeliu că este de prisos vorba aceea care se încearcă a arăta, că bogăția este cu anevoe a fi cucerită, când cei ce o au nu pot avea siguranță nici chiar în ziua sfârșitului lor. De și de altfeliu cine oare nu se împacă cu cel ce se duce de aici, chiar feară de ar fi, chiar demoni, chiar ori și ce? Căci numai privirea aceluia este deajuns spre a plecă și pe cel mai tare decât ferul, și pe cel mai nepăsătoriu. De aceea când cineva vede vr'un mort, chiar de i-ar fi fost dușman, sau prigonitoriu, totuși plânge împreună cu prietenii lui; mânia, în fine, se stinge împreună cu vieața, și în locu-i se introduce mila. Nici n'ar putea cineva la petrecania vr'unui mort la groapă să deosebească care este prietenul și care este dușmanul aceluia; astfeliu că, cu toții se rușinează înaintea naturei obștești, și înaintea legilor ei.

Dară bogăția nici măcar atâta făcând, lasă în urmă'i mânia în socoleala celor ce o stăpânesc, ba încă chiar și pre cei ce cu nimic poate n'au fost nedreptățiți îi face dușmani ai celui răposat, de vreme ce și trupul lui îl dezbracă lăsându-l gol, ceia ce este faptul unor dușmani și prigonitori înfricoșați. Natura însăși pare că împacă atunci pe dușmani cu cel răposat, în timp ce bogăția războește chiar și pe cei ce n'au nimic de învinovățit, ciuntindu-i până și trupul lui cel aruncat în singurătatea cimitirului. De și multe sunt acolo, ce ar putea deșteptă mila, că este mort, că nu se mișcă, că se duce în pământ și se preface în țerină, că nu este nimeni de față care să-l ajute; — cu toate acestea nimic nu mișcă pe acei spurcați, pentru tirănia acelei pofterăle, ce i-a cuprins. Dragostea de avuții, întocmai ca și un tiran fără milă, li poroncește acele hotărări și poronci neomenoase, și făcându-i feare sălbatece, îi duce până și la mormintele acelora, și întocmai ca fearele sălbatece se aruncă asupra celor răposati, ba încă nu s'ar depărtă nici de cărnurile trupului, dacă cumva li-ar fi folositoare.

Astfeliu de mulțămiri avem noi din bogății, ca și după moarte să fim batjocoriți, și să fim lipsiți până și de liniștea mormântului, de care se bucură chiar și cei ce au făptuit cele mai mari răle!

Deci, spune-mi; oare vom mai iubi noi un dușman atât de grozav? Nu, vă rog; nu iubiților, ci să fugim de dânsul, fără să ne mai uităm îndărăt, și chiar de

ni-ar cădea în mâni, să nu-l ținem în stăpânirea noastră, ci să-l legăm cu mâinile săracilor. Căci aceste legături pot să-l stăpânească mai mult, și din magazia a celor nici odată nu va dispărea; și, în fine, acești necredincios va rămâne credincios, domesticit, îmblânzit, numai prin dreapta cea dătătoare de milostenii. Deci dacă vre-odată ni-ar cădea în stăpânire niscarevâ averi, să le predăm săracilor prin dreapta cea dătătoare de milostenii, iară de nu ni-ar cădea, să nu le căutăm, nici să ne strângem de gât, și nici pe cei ce le au să-i ferim. Căci ce fericire, este aceasta? — afară numai de nu vei invederă că și cei ce se luptă cu feară sunt de râvnit, căci închizând în cuști de fer acele feare prețioase, — vorbesc de stăpânii acelor feare — dânsii nu îndrăznesc nici măcar a se apropiea, ci stau deoparte tremurând de frică, și pun pe alții ca să se lupte cu dânsese. Cam așa pățimesc și cei ce se îmbogățesc, căci închizând în cămărilor lor averile ca pe niște feare sălbatece, primesc în fiecare zi mii de rane dela ele. Și se întâmplă cu averile contrar de ce se întâmplă cu fearele, căci acestea când sunt scoase din cușcă, vatămă pe toți pe cari-i întâlnesc în drum, pe când averele în timp ce sunt închise și păzite sunt vătămătoare, și perd pe cei ce le stăpânesc, și pre cei ce le păzesc.

Dară noi, iubiților, pe feara aceasta să o îmblânzim. Și o vom îmblânzi atunci, când nu o vom închide, ci o vom da în mâinile tuturor celor cari au nevoie. Astfeliu vom putea a câștiga de aici și bunurile cele mai mari, și în viața prezentă viețuind cu siguranță și speranțe bune, ne vom învrednici de a stă și înaintea dreptului judecătoriu cu curaj, și a doborâ. Bunătățile cele veșnice. Căroră fie cu toții a ne învrednici, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul și bunul, și de viețată dătătorul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXVI

„Fraților, nu fiți prunci cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci, iară cu mintea fiți desăvârșiți“ (Cap. 14, 20).

Cu drept cuvânt, după multă vorbă, și dovadă, întrebuințază mai multă tărie în cele ce grăiește, și cu multă înfruntare pomeniște de un exemplu potrivit cu subiectul. Căci și copiii față de cele mici stau cu gura căscată și se tem, în timp ce chiar de lucrurile cele foarte mari nu atât se sperie. Deci, fiindcă și aceștia aveau charul limbilor și credeau că au totul, care eră dealtiminirciu mai inferior decât celelalte charuri, apoi li zice: „NĂ fiți prunci“, adecă, «nu fiți proști, pe când ar fi trebuit să fiți înțelepți, ci acolo fiți prunci și nevinovați, unde este nedreptatea, unde este slava deșartă, unde este trufiea, căci cel ce este prunc cu răutatea, trebuie a fi înțelept». Dupre cum înțelepciunea unită cu răutatea nu ar mai fi înțelepciune, tot așa și simplitatea unită cu prostia n'ar mai fi simplitate, fiindcă unde este simplitatea, prostia trebuie să fugă, cum și unde este înțelepciune trebuie să fugă răutatea. Dupre cum nici doftoriile cele amare și nici cele dulci, mai mult decât trebuie, nu folosesc, tot așa nici simplitatea prin sine singură, și nici înțelepciunea nu folosesc. De aceea Christos poroncind de a le împreună pe amândouă la un loc, ziceă: „Fiți înțelepți ca șerpui, și proști ca porumbii“ (Math. 10, 16). Dară ce însămnă a fi prunc cu răutatea? Adecă de a nu ști de loc ce este răutatea. Așa voiă apostolul ca dâșii să fie. De aceea și ziceă: „Cu adevărat se aude între voi curvie“ (Cap. 5, 1). N'a zis, se cutează, se îndrăznește», ci „Se aude“, adecă «voi toți știți în totul acest fapt, zice, de sigur că l-ați auzit vre-odată». De sigur că apostolul voiă ca dâșii să fie și bărbați desăvârșiți, și prunci, dară prunci cu răutatea, și bărbați cu înțelepciunea. Astfeliu și bărbatul devine bărbat, chiar dacă ar fi și prunc, dupre cum și dacă nu este prunc cu răutatea, atunci nici bărbat nu va fi, — că criminalul nu va fi desăvârșit nici odată, ci prost.

„În lege scrie: că într'alte limbi și cu alte buze voiu grăi poporului acestuia, și nici așa nu mă vor ascultă pe mine, zice Domnul“ (Vers. 21). — deși nicăiri în lege nu scrie aceasta, însă dupre cum am mai spus, apostolul întregul Vechiu Testament îl numește pururea lege, și pe Proroci, și celelalte istorii de acolo. Aduce deci de față mărturia lui

Isaia Prorocul, iarăși zădărniciind slava charului limbilor, spre folosința lor. Inșă chiar și așa ci vorbește tot cu laude, căci expresiunea „Și nici așa” arată că, eră indeajuns pentru dânșii ca să-i uimească minunea, dară dacă nici așa n’au crezut, păcatul lor este. Și de ce care a mai făcut aceasta Dumnezeu, dacă ii urmau a nu crede? Ca să se vază că el pretuindeni face aie saie. Deci, arătând și din această prorocie, că semnul acesta al limbilor nu este tocmai atât de trebuitoriu, a daos: „Drept aceia limbile spre semn sunt, nu credincioșilor, ci celor necredincioși, iară prorocia nu necredincioșilor, ci celor ce cred. Deci dară de s’ar adună toată biserica împreună, și toți ar grăi în limbi, și ar intră și de cei ne’nvățați sau necredincioși, au n’ar zice că sunteți nebuni? Iără de ar proroci toți, și ar intră vr’un necredincios sau ne’nvățat, se vădește de toți, se judecă de toți. Și așa cele ascunse ale inimei lui, arătate se fac, și că-zând pre față se va închină lui Dumnezeu, zicând: că eu adevărat Dumnezeu întru voi este” (Vers. 22—25).

Dară din cele spuse aici ar putea avea cinevă o mare nedomerire, căci dacă limbile sunt semn celor necredincioși, cum de spune că «dacă vă vor auzi cei necredincioși vorbind în limbi, vor zice că sunteți nebuni»? Și că prorocia fiind semn nu necredincioșilor, ci celor credincioși, cum atunci se vor folosi de dânsa necredincioșii? „Și de ar intră, zice, vr’un necredincios, prorocind voi, se vădește de toți, se judecă de toți”. Și nu numai această nedomerire, dară și o altă întrebare izvoraște de aici: că adecă limbile se par iarăși mai însemnate, mai superioare prorociei, căci dacă limbile sunt semn celor necredincioși, iară prorocia celor credincioși, de aici urmează că cea ce atrage pe străini spre creștinism, și-i familiarisază cu el, este mai mare decât cea ce numai cât îndreaptă pe cei dejă familiarizați, pe creștini. Deci, ce este cea ce spune aici? Nimic greu, nimic întunecat, nici contrar celor dinainte, ci încă foarte potrivit, dacă

suntem cu băgare de samă. În adevăr, că prorocia este folositoare amândurora, adecă și celui credincios, și celui necredincios, pe când nu tot așa și limbile. De acela spunând de limbi că: „Limbile spre semn sunt a adaos: „nu credincioșilor, ci celor necredincioși“ și acestora sunt semn, adecă spre uimire, și nu atâtă spre învățare. «Dară, zici tu, același lucru l'a făcut și vorbind de prorocie, căci a zis: „iară prorocia nu necredincioșilor, ci celor ce cred“, căci credinciosul nici nu are nevoie să vadă semne, ci are trebuință numai de învățătură și de catihizare. Deci zici, cum de spui că prorocia este folositoare amândurora, când apostolul spune că „prorocia nu necredincioșilor, ci celor ce cred? Dacă vei examina cu scumpătate, vei ști ceia ce el vorbește aici. Apostolul n'a zis că «prorocia nu este trebuitoare necredincioșilor», ci nu este spre semn, ca limbile, adecă fără vre-un folos practic; și nici n'a zis că «limbile sunt folositoare numai necredincioșilor» căci un singur lucru, adică un singur rol îl au limbile, acela adecă de a uimi pe auditoriu, de a l'infri-coșă numai. Căci semnul este numai unul din mijloace, precum zice: „Fă cu mine semn“, după care a adaos: „spre bine“, și iarăși: „Ca o minune m'am făcut multora“ (Ps. 85, 17. 70, 7), adecă spre semn. Și ca să afli că semnul aici nu este pus ca cum ar face numai decât ceva folositoriu, apoi a adaos și ceia ce va rezultă dintrânsul. Și ce eră ceia ce rezultă? „Au n'ar spune, zice, că sunteți nebuni?“ Dară aceasta nu vine dela însăși natura semnului, ci dela prostiea acestora. Când tu auzi vorbindu-se de necredincioși, să nu'ți inchipui că de aceiași se vorbește pretutindeni, ci câte-odată de cei ce bolesc boale nevindecabile și cari rămân neindrepțați, câte-odată de cei ce pot să se prefacă, adecă să se îndrepte, precum de pildă erau cei ce pe timpul apostolilor admirau măririle cele povestite ale lui Dumnezeu, ca de pildă cei de pe lângă Cornilie su-tașul¹⁾. Deci ceia ce el spune, aceasta înseamnă: că prorocia are putere și printre cei credincioși, și printre ce necredincioși, iară limbile dacă le aud cei necredincioși

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 10 din Fapt. Apostolilor.

și proști, nu numai că nu se folosesc cu nimic, dară încă și rid de cei ce le vorbesc, ca de niște nebuni. Căci acestea sunt numai spre semn, adecă spre a uimi, spre a infricoșă. Cei ce au minte se și folosesc — căci spre aceasta a și fost dat acest semn — fiindcă atunci când s'au pogorît limbile asupra apostolilor n'au fost numai de cei ce-i învinovățau de beție, ci mulți se și minunau și-i admirau, ca pe unii ce povesteau minunile lui Dumnezeu. Așa că cei ce rideau, erau cei proști. De aceia n'a zis simplu: „au n'ar zice că sunteți nebuni“ ci a adaos încă „cei neînvățati (proști) și necredincioși“ Dară prorocia este potrivită și folositoare nu numai ca semn, ci și spre credința și folosința amândurora. Ideia aceasta deși nu deadreptul, totuși prin cele ce urmează o a explicat, zicând: „se vădește de toți, se judecă de toți“. «Dacă ar proroci toți, zice, și în timpul acela ar intra în biserică vr'un necredincios și ne'nvățat sau prost, „se vădește de toți, se judecă de toți. Și așa cele ascunse ale inimei lui arătate se fac, și așa căzând pre față se va închină lui Dumnezeu, zicând: că cu adevărat Dumnezeu întru voi este“. Așa că prorocia nu numai în aceasta este mai mare, că are putere asupra amândurora, ci că chiar și pre cei mai nerușinați dintre necredincioși îi atrage spre credință. Nu eră tot aceiași minune, când de pildă Petru certă pe Sapphira — ceia ce eră prorocie — și când vorbeă în limbi, — căci atunci cu toții s'au infricoșat¹⁾, iară când grăeă în limbi, chiar dacă nu loveă deadreptul, totuși căpătă oarecare considerație.

Deci, spunând că limbile n'au folosit, și încercându-se iarăși de a aruncă vinovăția asupra Judeilor, mergând mai departe el arată că chiar și vatămă. Și de ce atunci a fost dat acest char? Ca să fie însoțit de explicare; dară dacă este lipsit de aceasta, apoi atunci se întâmplă cu totul din contra în ochii celor proști. „De ar grăi, zice, toți în limbi, și ar intra și de cei neînvățati sau necredincioși, au n'ar zice că sunteți nebuni“? — duple cum și de apostoli grăeau atunci că sunt beți. „Aceștia, zice, sunt plini de

¹⁾ Notă. A se vedeă cap. 5 din Fapt. Apost.

must“ (Fapt. 2, 13). Invinovățirea aceasta însă nu este a semnului, ci a prostiei celor ce grăeau așa. De aceia și apostolul a adaos aici: „neînvățati sau necredincioși“ așa că credința ce dâșii își formau, vinea din neștiința lor, din prostia lor, din necredința lor. După cum am mai spus, apostolul se încearcă ca să așeze charul limbilor. nu printre ceie disprețuite sau defăimate, ci printre cele ce nu erau atât de folositoare. și aceasta cu scopul vădit de a-i umili, și ai sili ca să caute un explicătoriu. Dară fiindcă dâșii nu se uitau la aceasta, ci cei mai mulți făceau uz de acest char numai de famfaronadă și ambițiune, apoi mai ales de aici îi invinovătește, arătându-li că aceasta îi vatămă în credință, atrăgându-și asupra-li considerația de nebuni. Și tocmai aceasta este ceia ce Pavel se încearcă neconținut a dovedi când voește a îndepărtă dela ceva, că adevcă îl arată pe cinevă vatămat chiar în celc ce el dorește. Deci, și tu fă așa: când voești a îndepărtă pe cinevă de plăcere, arătă-i că faptul este amar; când vroești a-l zmulge din ghiarele slavei deșarte, arătă-i că faptul acesta este plin de necinste.

Așa făcea și Pavel, căci când el voea a zmulge pe cei bogăți din ghiarele iubirei de argint, nu zicea numai că bogăția este vatămătoare, ci că bagă pe cinevă și în ispite. „Că cei ce voesc a se îmbogăți, zice, cad în ispită.“ (I. Timoth. 6, 9). Fiindcă de și s'ar părea că hogoția scapă pe cinevă de ispite, totuși de fapt se petrece cu totul contrar de ceia ce cred bogății. Unii se făleau iarăși pentru înțelepciunea deafară, ca stând neclintiți în această credință; apostolul însă li-a arătat că nu numai nu folosește cruci înțelepciunea cea deafară, ci încă o și goleşte. Se făleau că se judecă de cătră alții, crezând de nedemn de a se judecă de ai lor, ca fiind mult mai înțelepți cei deafară; apostolul însă a arătat că a se judecă de cei deafară, este un fapt uricios. Se făleau că mănâncă din jărtfele idolești, ca dovedind prin aceasta cea mai desăvârșită cunoștință, iară el li-a arătat că a nu ști ca să iconomisască cinevă cele ale aproapelui, este dovadă de o cunoștință nedesăvârșită. Tot așa face și aici. Fiindcă Corinthenii aceștia erau ca și smintiți pentru charul acesta al limbilor, — ca cei ce iubau slava, apoi apostolul li arată că tocmai aceasta mai cu samă îi rușinează, nu numai lipsindu-i de slavă

ci încă atragându-și și considerația de nebuni. Aceasta însă n'a spus-o deodată, ci mai înainte li-a vorbit multe altele, și numai când vorba a ajuns a fi bine primită, a adăugat ceia ce eră foarte paradox.

Dealtfelu acesta este modul lui obișnuit de a combate. Cei ce voeste de a zgudui și a mișcă din loc slava cea înșepenită, și a o întoarce în mod cu totul contrar, nu trebuie dela început a spune cele contrare, fiindcă se va face ridicul celor stăpâniți de alte păreri. Ceia ce multora se pare paradox, nu chiar dela început este bine primit de auditoriu, ci trebuie mai întâi de a surpă bine credințele cele greșite prin altele, și numai după aceea a întoarce vorba la cele contrare. Așa de pildă a făcut și atunci când vorbea de căsătorie. Fiindcă mulți se gândeau la căsătorie ca la un fapt ce avea în sine liniște, iară el voiă a arată că liniștea este în a nu se căsători cinevă, apoi dacă dela început ar fi spus aceasta, n'ar fi făcut vorba așa de bine primită, — iară acum el după ce a spus multe, și a intrat la timpul petrivit în mezul vorbei, foarte mult a atins pe auditori. Această a făcut și atunci când vorbea despre feciorie, căci după ce a spus mai înainte multe, la urmă zice: „Vă cruț pe voi“ și „voesc ca voi să fiți fără grijă“. Aceasta tocmai o face și cu charul limbilor, arătând că aceasta nu numai că-i lipsește de slavă, ci încă și rușinează pe cei ce-l au, în fața necredincioșilor. Pe când cu prorocia cu totul dealtmintrelea se petrece, căci cei ce au acest char, și de rușine sunt scutiți din partea necredincioșilor, în același timp au și slăvă multă și folosință. Nu va zice nimeni de prorocie, că cei ce o au sunt nebuni, și nici nu va rîde de cei ce prorocesc, ci încă se va minună și va admiră pe unii ca aceștia. „Se vadește de toți“, zice; adevă că «ceia ce are în inimă, aceasta o pune la mijloc, și se arată tuturor».

Nu este același lucru; de a intră cinevă și a auzi pe unul grăind limba Persienească, iară pe altul cea Siriacă, cu a intră și a auzi cele negrăite ale cugetului său, fie de ar fi intrat ca să ispitească, și cu gând rău, fie că a intrat cu cuget curat, așa că acest char este cu mult mai spăimântătoriu de cât acela, cu mult mai folositoriu. De aceea când vorbește de limbi zice că «sunteți nebuni» — de și nu spune aceasta ca dela sine, ci după judecata acelora: „au nu vor zice că sunteți

nebuni⁴? — aici însă pune la mijloc și hotărîrea faptelor, cum și folosul izvorît de aici. „Se vădește de toți, zice, se judecă de toți. Și așa cele ascunse ale inimii lui arătate se fac; și așa căzând pre față se va închină lui Dumnezeu, zicând: că cu adevărat Dumnezeu întru voi este⁵. Ai văzut că aceasia este afară de orice dispută, sau îndoeală? Cu charul limbilor se îndoește cinevă de fapt, și încă cinevă dintre necredincioși i-ar putea acuză de nebuni, pe când aici nimică din acestea nu se petrece, ci încă se va și minună, și se va închină, mai întâi mărturisind prin fapte, și după aceia prin vorbe. Tot așa s'a închinat lui Dumnezeu și Nabuhodonosor, zicând: „Cu adevărat Dumnezeuul vostru, acela este Dumnezeuul Dumnezeilor; și Domnul împăraților, cel ce descopere tainile, căci ai putut descoperi taina aceasta⁶. (Dăniil 2, 47). Ai văzut puterea prorociei, cum a schimbat pe acel sălbatec, cum l'a catihizat, și cum l'a adus la credință?

„Ce este dară fraților? Când vă adunați, fie care dintru voi psalm are, învățătură are, limbă are, descoperire are, tălmăcire are; toate spre zidire să se facă“ (vers. 26). Ai văzut temeliea și rânduieala creștinismului? Că dupre cum treaba meșteșugarului este de a clădi, tot așa și a creștinului este de a folosi prin toate pe cei de aproape. Apoi fiindcă a vorbit foarte aspru de acest char, ca să nu se pară că este prisoselnic — căci el a făcut aceasta numai fiindcă voia de a imprăștiea trufiea lor — la urmă iarăși il numără împreună cu celelalte, zicând: „psalmi are, învățătură are, limbă are“, căci în vechime psalmii îi făceau din char, adecă din dar, din grație, din favoare, și învățau din char. (Însă toate acestea, zice, un singur țel să aibă: îndreptarea aproapelui. Nimic să nu se facă cum s'ar întâmpla). Dacă tu nu te apropii de fratele tău spre a-l zidi, a-l edifica, de ce te mai apropii atunci? «Vorba mea, zice, nu-mi este atât de mult pentru deosebirea charurilor; ci un singur lucru mă interesează, un singur lucru îmi este dorit; acela adecă de a face totul pentru edificarea aproapelui. Astfeliu și cel ce are un char mai mic, va întrece

chiar pe cel ce are unul mai mare, dacă își adaogă aceasta». De aceia și sunt date charurile, ca să se edifice fiecare, iară dacă nu este așa, apoi atunci charul va fi spre judecata celui ce l-a luat. Căci, ce folos este de a proroci, spune-mi; ce folos de a înviea morții, când nimeni nu este care să se folosască din acestea? Deci, dacă acesta este sfârșitul charurilor, apoi este slobodă cuivă de a ajunge la aceasta și fără charuri, și atunci nu cugetă lucruri mari în privința semnelor, nici nu te căină pe tine care ești lipsit de charuri.

„De grăește cinevă în limbă, câte doi, sau mai mulți¹⁾ câte trei, și pe rând, și unul să talmăcească. Iară de nu va fi talmăcitoriu, să tacă în biserică, și numai lui să-și grăească și lui Dumnezeu“ (Vers. 27. 28). Ce zici? spune-mi; ai vorbit atâtea de limbi, că sunt nefolositoare, că sunt prisoselnice dacă nu sunt însoțite de talmăcire, și acum poroncești din nou de a grăi în limbi? «Nu poroncești, zice, dară nici nu împedici» — după cum de altfelu face și acolo unde zice: „De vă cheamă pre voi cinevă dintre necredincioși, și voiți a vă duce“, nu spune „a vă duce“ ca cum ar legiui aceasta, ci nici ținându-l pe loc, sau împedcându-l, tot așa și aci, „Și numai lui să-și grăească, și lui Dumnezeu“. «Dacă nu se poate stăpâni de a tăcea, zice, ci este așa de iubitoriu de cinste și de slavă deșartă, apoi grăească și lui singur». Astfelu că mai ales prin aceste cuvinte el îi îndreaptă și-i împedcă de a mai fi iubitori de cinste, — cea ce și aiurea a făcut vorbind de relațiile cu femeie, și zicând: „Aceasta o spun pentru ne-nfrânarea voastră“. Nu tot așa spuneă însă și când vorbeă de prorocie, ci în mod hotărît și legiuit, zicând: „Iară prorocii doi sau trei să grăească“. Aici nicăiri nu cere talmăcitoriu, și nici nu închide gura celui ce proroceste, după cum face cu limbile, zicând că: „de nu va fi talmăcitoriu, să tacă în biserică“,

¹⁾ Notă. Ἡ τὸ πλεονον τρις, este originalul. Insa superlativul neutru al lui πολλός τὸ πλειστον, τὰ πλειστα, se traduc exact și cu înțeles: *cel mult, cele multe*. Deci aici ar trebui să se zică: «*câte doi, sau cel mult trei*».

fiindcă cel ce grăește în limbi, nu este destoinic prin sine singur. Pentru aceia dacă cineva are amândouă charurile, să vorbească; iară de nu le are, însă voește a grăi, apoi să facă aceasta împreună cu tâlmăcitoriu. Căci și prorocul este tâlmăcitoriu, însă al lui Dumnezeu, iară tu al omului. „Iară de nu va fi tâlmăcitoriu, să tacă“ — căci el nu voește a fi nimic de prisos în biserică, nici a se face ceva fără scop, sau pentru ambițiune. „Și numai lui să-și grăească, și lui Dumnezeu“, adică în cugetul său, sau liniștit și fără bogăneală, dacă voește numai decât să grăească. Aceasta nu este doară a unuia ce legiuște, ci poate mai degrabă a unuia ce prin îngăduință, prin învoire încă mai mult rușinează pe auditoriu, după cum face atunci când zice: „Iară de-i este cuiva foame să mănânce în casă“, căci părându-se a învoi, a îngădui să mănânce în casă, în realitate el mai cu putere s'a atins de acela. «Nu pentru aceia vă adunați, zice, ca să arătați că aveți charuri, ci ca să edificați pe auditoriu», după cum și zice chiar la început. „Toate spre zidire să se facă“.

„Iară prorocii doi sau trei să grăească, și ceilalți să judece“ (Vers. 29), și mai mult nimic n'a mai adaos, ca acolo unde vorbește de limbi. «Și ce are a face? zici tu; că el nici prorocia n'o arată ca destoinică prin sine-inseși, de vreme ce îngăduie altora judecata, sau părerea de ea». Și cu toate acestea este foarte destoinică, fiindcă nici nu i-a închis gura ca ceilalți — nefiind tâlmăcitoriu — și nici precum a zis acolo: „iară de nu este tâlmăcitoriu să tacă“ n'a zis și aici, adică că dacă n'ar fi cel ce judecă, să nu mai prooroască, ci numai cât a asigurat pe auditoriu. Căci el a zis aceasta pentru deplina încredințare a auditorilor, ca nu cumva să se furișeze printre dâșșii manzii sau gâcitorii de pe atunci. Încă chiar dela început apostolul a porocit de a se păzi de aceștiia, când a și făcut deosebirea între gâcitorie și prorocie, dară și acum aceeași poroncește, de a judecă și de a lua sama bine, ca nu cumva să se furișeze printre dâșșii dascal drăcesc.

„Iară de se va descoperi altuia ce șade, cel dintăi să tacă. Că puteți câte unul toți a proroci, ca toți să se învețe, și toți să se mângâie“

(Vers. 30. 31) Dară ce însemnă oare ceia ce el spune aici? «Dacă prorocind tu, zice, și grăind, duhul altuia l-ar deșteptă, adecă l-ar ațîta și pre el, tu să taci după aceia». Ceia ce el a zis pentru limbi, adecă să grăească cu rîndul, aceasta o cere și aici, însă mai minunat aici, căci n'a zis: «cu rîndul», ci „de se va descoperi altuia”. «De ce ar trebui, zice, ca acesta fiind mișcat spre prorocie, aceia să vorbească încă? Ar trebui poate ca amândoi să vorbească? Dară aceasta este ceva absurd și aduce confuzie. Dară să grăească cel dinainte? Însă și aceasta este absurd. De aceia, grăind acela, l-a ațîtat pe acesta duhul, ca să grăească și acesta ceva». Apoi mîngăind pe cel ce a tăcut, zice: „Că puteți câte unul toți a proroci, ca toți să se învețe și toți să se mîngăe”. Ai văzut cum iarăși pune cauza pentru care el a făcut aceasta? Că dacă pre cel ce grăește în limbi îl împedecă cu desăvârșire de a grăi, dacă nu are tîlmaciu, pentrucă este nefolositoriu, tot așa și prorocia dacă nu are aceasta, apoi aduce confuzie, vuet și tulburare zădarnică.

„Și duhurile prorocilor, prorocilor se supun” (Vers. 32). Ai văzut cum l-a rușinat pe cel ce s'ar împotrivi, cu cîtă tărie și putere? Ca nu cum va să se certe omul și să se revolteze, apoi apostolul arată că însuși charul se supune, căci aici sub nume de „duhuri” înțelege energia sau charul. Dară dacă duhul se supune, apoi cu atît mai mult tu care'l stăpânești, nu ai aveâ dreptate a te certă. După aceia arată că aceasta o voește și Dumnezeu, adăogînd și zicînd: „Că Dumnezeu nu este al tulburărei, ci al păcei, precum întru toate bisericile sfinților¹⁾ învâț” (Vers. 33). Ai văzut prin câte l-a adus pe acela la tăcere, și la mîngăeat că a îngăduit celuilalt de a proroci? Mai întâi că să nu oprească pe acela dacă i se va descoperi, „Că puteți câte unul toți a proroci”; după aceia că și duhul o voește aceasta, zicînd: „duhurile prorocilor,

¹⁾ *Notă.* În edițiunea ce a avut-o de față Sf. Chrisostom, la urma acestui pasaj este verbul διδάσκω = învăț, ceia ce lipsește în textul nostru omîșnuit. Este de mirare cum de s'a omis aceasta în textul nostru (Textus receptus), lăsându-se pasajul fără înțeles. De aceia am trecut pasajul după edițiunea Sf. Chrisostom.

prorocilor se supun⁴, și pe lângă aceasta că asemenea fapt este și după voința lui Dumnezeu; „Că Dumnezeu nu este al tulburării, zice, ci al păcii“, și al patrulea, că această lege stăpânește pretutindeni în lume, și deci nimic străin nu li se poruncește. „Precum întru toate bisericile sfinților, zice, învăț,“.

¹) Deci ce ar putea fi mai înfricoșat ca aceste lucruri? Căci pe atunci biserica era cerui, duhul povătuind și cărmuind toate, și pe fiecare dintre preoștii bisericii mișcându-l și făcându-l entuziasmat. Dară astăzi noi stăpânim numai simbole ale acelor charuri. Căci și astăzi vorbim doi sau trei, cu rândul, și tăcând unul, altul începe; dară acestea sunt numai semne ale acelor și amintiri. De aceia, când începem a grăi, poporul răspunde grăind: „Și duhului tău“, arătând că în vechime grăeau așa, nu prin înțelepciunea lor, ci mișcați fiind cu duhul. Nu însă și astăzi; — o zic acum ca dela mine — ci se aseamănă biserica ca o femeie care a căzut din fericirea cea de dinainte, și care în multe părți stăpânește numai simbolele (semnele) acelei fericiri trecute, arătând unora și altora numai cutiile sculelor de aur și lăzile, pe când de bogăția de acolo este lipsită cu totul; cu o astfelu de femeie seamănă astăzi biserica. Și nu spun doară din cauza lipsei charurilor, — dealfeliu nici n'ar fi o primejdie mare, dacă ar lipsi numai acestea — ci și din cauza vieții și a virtuței. Numărul văduvelor, și chorul fecioarelor pe atunci, formau o podoabă mare în biserică; iară acum bisericile sunt goale și lipsite de acele podoabe, și în locul lor au rămas numai simbolele. Sunt și astăzi văduve, sunt și fecioare, însă nu au acestea podoaba aceia, pe care ar trebui să o aibă cele ce s'au azvârlit în astfelu de lupte. Că de pildă semnul de distincție a unei fecioare este, de a se îngriji numai de cele ale lui Dumnezeu, și a fi statornică în credință. Și văduva, nu atâta ar fi ca pildă dacă n'ar trece în a doua căsătorie, ca cum dacă ar fi împodobită cu alte multe, ca de pildă cu iubirea de străini, cu iubirea de săraci, cu iubirea de stăruință în rugăciuni, și toate celelalte pe care le

¹) *Partea morală.* Că astăzi noi avem numai tipuri ale bisericii din timpurile apostolilor, și că noi trebuie a ne adună în biserică cu liniște și fără de nici un vuet. (*Veron*).

cere Pavel în epistola scrisă către Timotheiu. Dealtfelii ar putea vedea cineva și printre noi pe multe femei chiar în căsătorie, dând dovadă de cumpătare. Însă nu numai aceasta este cea ce se caută, ci și îngrijirea cea ferbinte de cei ce au nevoie, prin care mai ales femeile din vechime străluceau, nu însă ca multe de astăzi. Atunci cele mai multe în loc de scule de aur purtau cu ele podoaba cea izvorită din milostenie, pe când astăzi lăsând aceasta poartă cu ele lanțuri de aur împletite din toate părțile cu lanțul păcatelor.

Și să mai spun și de altă cutie sau ladă ce se găsește deșartă de podoaba străbună? În vechime de pildă se adunau cu toții la un loc și cântau încet în comun. Aceasta o facem și acum, însă atunci în toți eră numai un suflet și o inimă, pe când astăzi nici chiar într'un suflet n'ar putea vedea cineva acea conglăsuire, ci pretutindeni un războiu mare. Proestosul bisericii se roagă și astăzi pentru pacea tuturor indeobște — ca intrând în casa părintască — însă numai numele, numai vorbă multă de această pace, căci faptul nu se vede nicăiri. Pe atunci și casele erau biserică, pe când astăzi și biserica este casă, sau mai drept vorbind, chiar mai rău decât ori-ce casă. Căci într'o casă ar putea vedea cineva și multă rândueală, fiindcă de pildă stăpâna casei șade pe tron cu toată buna cuviință, și slugile țeș cu toată liniștea, și fiecare dintre argați se îndeletnicește cu cea ce i s'a poroncit. Dară aici în biserică mare este vuetul, mare este confuziunea, și cu nimic nu se deosebesc cele ale noastre de cele ce se petrec în cărciumă. Atât de mare este risul, atât de mare vuetul, încât este întocmai ca la băi, ca cei ce strigă prin peață, și care fac un vuet grozav. Și acestea toate se petrec numai aici, căci pe aiurea nu este slobod nici de a se adresa cineva către vecinul său în biserică, fie că l'ar avea de prieten de multă vreme, ci acestea se fac afară de biserică. Și cu drept cuvânt, căci doară biserica nu este bărbierie, nici dușmană de mirodennii, sau vr'o altă prăvălie din târg, ci loc al îngerilor, loc al arhanghelilor, palatul lui Dumnezeu, însuși ceriul. Deci, dupre cum dacă cineva ți-ar deschide ceriul și te-ar introduce acolo, tu n'ai cuteză de a grăi, fie chiar de ai vedea pe tatăl tău, sau pe fratele tău, tot așa și aici nimic nu trebuie a grăi decât de cele duhovhicești. Căci și cele de aici sunt ceriu, iară de nu crezi, privește la această masă sfântă, și adă-ți

aminte pentru ce s'a pus aici, și din ce cauză. Gândește-te cine este cel ce stăpânește aici, cutremură-te chiar și mai înainte de timp. Căci văzând cineva numai tronul împăratului, se mișcă cu sufletul, așteptând ieșirea împăratului. Deci, și tu, chiar și mai înainte de acel timp înfricoșat, ridică-te, și mai înainte de a vedea ridicându-se vâlul, sau catapeteasma, și corul ingerilor mergând înainte, ridică-te, zic, la ceriu.

Dară poate că acestea nu le știe cei nebotezat; deci este trebuitoriu de a spune și cătră acela altele, căci nici față de acesta nu ne vom găsi în strimtorare de a-l ridică cu cele putincioase și a-l face să zboare. Deci, tu, care nu știi acestea, când auzi pe Prorocul zicând: „Acestea zice Domnul“, depărtează-te de pământ, ridică-te și tu la ceriu, gândește-te cine este cel ce-ți grăește prin acela. Când te găsești în teatru înaintea vr'unui caraghios mimic, sau a vr'unei femei curve ce se slutește, și când atâta lume este de față, se dă multă băgare de samă celor ce se vorbesc, este multă liniște, de și nimeni nu poronțește a tăcea, nici vuet nu se aude, nici strigare, și nici măcar un murmur cât de mic, — iară când Dumnezeu ni grăește din ceriuri de niște lucruri atât de înfricoșate, noi ne găsim mai în nesimțire decât câinii, și nu avem cătră Dumnezeu nici măcar atâta respect și sficală, pe câtă avem cătră o femeie curvă?

V'ați cutremurat poate auzind acestea? Deci, cu atât mai mult să vă cutremurați făcându-le. Ceia ce Pavel a zis pentru cei ce treceau cu vederea pre cei săraci, și mâncau singuri: „Au doară n'aveți casă ca să mâncați și să beți? Sau pre biserica lui Dumnezeu defăimați, și rușinați pre cei lipsiți?“ — dați-mi voe și mie de a o spune despre cei ce fac vuet aici și vorbesc: nu aveți case, unde să fleoncăniți? Sau defăimați pre biserica lui Dumnezeu, și corupeți și pe cei ce voesc a fi înțelepți și liniștiți? Dară este plăcut ca prietenul să vă vorbească, ca unor cunoscuți? Nu împedec aceasta, însă în casă, în peată, sau la bae facă-se aceasta, căci biserica este loc nu de conversațiuni, ci de învățătură. Dară acum cu nimic nu se deosebește de piața târgului — și dacă n'ar fi cam îndrăzneț a spune, poate că nu se deosebește nici de scena teatrului; — astfeliu că femeile ce se adună aici, se împodobesc cu

mai multă nerușinare decât cele desfrânate dela teatru. Din aceasta cauză mulți din cei desfrânați sunt atrași și aici, și dacă voește cineva de a ispiți vr'o femeie și a-i întoarce capul, nici un loc nu i se pare mai potrivit pentru aceasta ca biserica. Dacă voește cineva bună-cară de a vinde ceva, sau a cumpăra, apoi biserica i se pare mult mai folositoare pentru aceasta, decât peața târgului, și aici se schimbă mai multe vorbe pentru astfelu de lucruri, decât chiar în pravăliile cetăței. Dacă cineva voește a grăi de rău, și alții vor a-l asculta, apoi și acest fapt îl vei vedea aici petrecându-se mai de grabă decât în peață. De voești a auzi lucruri politice, sau din cele ce se petrec prin case, sau în oaste, apoi nu-i nevoie să te duci la tribunal, sau să stai în peață, căci doară sunt și aici de acei ce-ți vor povesti cu multă exactitate de toate acestea!

Poate că v'am atins prea tare, eu însă nu cred; căci dacă voi stăruiți în aceleași lucruri, de unde pot ști că cele vorbite v'au atins? Așa dară este necesar de a vă atinge iarăși. Deci, sunt aceste lucruri de suferit? Sunt de îngăduit? Noi ne muncim în fiecare zi, și ne năcăjim, ca aflând ceva folositoriu la noi, să vă duceți pe la casele voastre; și nimeni, dintre voi pleacă de aici căștigând ceva, ba încă și vătămat foarte mult. Fiindcă vă adunați aici spre judecată, iară nici de cum pentru iertarea păcatelor, împedecând și pre cei buni, și cu fleoncăielele (*αἰς θυετέραις πλοαρίαις*) voastre supărându-i din toate părțile. Dară care este scuza celor mai mulți? «Nu aud, zice, ceia ce se citește, și nici nu știu ce anume sunt cele spuse». Nu auzi, fiindcă faci vuet, fiindcă provocii tulburare, fiindcă n'ai venit aici cu suflet ce are în sine evlavie. Ce spui? Nu știi ce anume sunt cele ce se spun? Apoi tocmai de aceia ar trebui să fii cu băgare de samă. Dacă nici ceia ce este întunecat și nelămurit nu-ți mișcă sufletul tău, apoi cu atât mai mult dacă ar fi lămurit. De aceia tocmai nici toate nu sunt lămurite, ca nu cumva să te lenevești, și nici nelămurite, sau întunecate, ca să nu te desnădăjduiești. Dară iați că acel eunuh barbar ¹⁾ nimic din acestea n'a spus, ci încă fiind impresurat de atâtea trebi, și aflându-se în cale, el totuși avea cartea în mâni și citea, neștiind ceia ce citea, —

¹⁾ Notă. A se vedea cap. 8, 27—40. din Fapt. Apost.

pe când tu găsindu-te în îmbelșugare de dascalii, și având pe mulți cari să-ți citească, îmi pui înainte pretexte și scuze. Nu știi cele ce se vorbesc? Prin urmare, roagă-te ca să aflu. Dară este peste puțință de a nu le ști pe toate, fiindcă multe dela sine sunt destul de lămurite,— și chiar pe toate de nu le-ai ști, și atunci încă trebuie a fi cu liniște în biserică, ca nu cumva să împiedici pe cei ce sunt cu băgare de samă, ca astfeliu Dumnezeu primindu-ți respectul și liniștea ce o ai, să-ți facă lămurite și pe cele întunecate.

Dară nu poți fi liniștit, nu poți tăcea? Apoi atunci ieși afară, ca nucumva să devii vătămătoriu și altora. Căci un singur glas trebuie a fi în biserică, ca a unui singur trup. De aceia și citețul singur grăește, și chiar cel ce are episcopia—Episcopul—stă nemișcat și în tăcere. Și psaltul cântă singur,—chiar dacă toți i-ar ține a isonul—și glasul îi iese ca dintr'un singur trup, și cel ce grăește, singur grăește. Când deci, aici mulți grăesc, multe și felurite, atunci de ce să vă mai supărăm noi în zadar? Că dacă n'ați crede că vă supărăm în zadar grăindu-vă de acestea, atunci nici voi n'ați grăi aici de cele ce nu folosesc la nimic. De aceia nu numai în vieața voastră, ci chiar și în ineseși hotărîrea faptelor este multă stricăciune. Când e vorba de lucruri prisoselnice, apoi rămâneți ca pironiți de acestea, și lăsând adevărul, voi alergați după umbre și după visuri. Și poate nu sunt umbre și visuri toate cele de față, ba și mai răle decât umbra? Căci mai înainte de a se arătă, ele zboară, și mai înainte de a zbură, fac mult vuet, ba încă mai mult vuet decât plăcere. Chiar dacă ar adună aici cineva mii de averi, totuși trecând noaptea de acum, se va duce gol de aici, și cu drept cuvânt, fiindcă și cei ce se îmbogățesc prin vis, sculându-se din așternut, nimic nu mai au din cele ce credeau că au pe când dormeau. Astfeliu pătimesc și cei lacomi, sau mai drept vorbind, și mai rău decât aceia, fiindcă cel ce se îmbogățește prin vis, nici banii ce și închipuea că-i va avea, nu-i are, și nici cu vr'un alt rău nu se alege din fantazia sa după ce s'a trezit, pe când lacomul chiar și după ce a perdut banii, a ramas plin de păcate, căci în imaginației sa gândindu-se numai la bogăție, nu vede și rălele ce izvorăsc din bogăție, ci le cunoaște mai pe urmă în adevărul lucrurilor. Plăcerea de bogăție s'a transforma la el în visuri, pe când osânda din acea plăcere nu si

mai preface în vis, ci o va simți chiar în faptă, ba încă chiar și mai înainte de acea osândă el primește și aici cea mai mare osândă, prin miile de scârbe ce le întimpină adunând acele bogății, prin grijile, prin învinovățirile ce i se aduc, prin intrîgile și tulburările de tot felul.

Deci, pentru ca și de visuri să ne izbăvim, precum și de rălele ce nu din visuri izvorăsc, ci din însăși voința noastră, apoi în loc de lăcomie să alegem milostenia, și în loc de răpiri filantropia, căci numai așa ne vom bucura și de bunurile prezente, și de cele viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXVII

„Femeile voastre în biserică să tacă; că nu li s'a dat lor voe să grăească, ci să fie plecate, precum și legea zice“ (Cap. 14, 34).

Umilind și moderând vuetul ce-l făceau din cauza charului limbilor și al prorociei, și legiuind, în cât pe viitoriu să nu se mai întâmple confuziune, adecă cei cu charul limbilor să vorbească cu rândul, iară cei cu prorocia când va începe unul a vorbi, să tacă celalt, la urmă trece cu vorba și la vuetul ce-l făceau în biserică femeile, tăind îndrăzneala lor cea necuviincioasă, și o face aceasta la timp potrivit. Că dacă el nu îngăduie nici chiar celor ce au charuri de a vorbi în zadar, și nici când voesc, și acestea încă fiind mișcați de Duhul, apoi cu atât mai mult nu învoește femeilor, ca să fleoncăească în biserică. De aceia cu multă autoritate el li astupă gura ca să nu mai vorbească în biserică, și luând legea în ajutoriu, li coase bine gurile (*ἀπορράπτει αὐτῶν τὰ στόματα*). Căci aici el nu numai sfătuește, nu numai că indeamnă, ci încă și poroncește cu asprime, citând pentru aceasta o lege veche. Zicând că: „Femeile voastre în biserică să tacă“ și că „nu li s'a dat voe lor să grăească, ci să fie plecate“ a adăgat: „precum și legea zice“. Și unde anume

zice legea? „Și cătră bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni“ (Facer. 3, 16).

Ai văzut înțelepciunea lui Pavel, de unde aduce el mărturie, și nu numai că li poronțește de a tăcea, ci a tăcea cu frică, ba încă cu atâta frică cu câtă trebuie de a se liniști sluga? De aceia și el zicând că nu li s'a dat voie să vorbescă, n'a zis «să tacă», ci în loc de tăcere el a pus ceva mai mult, zicând: „Să fie plecate“. Dară dacă aceasta trebuie a fi purtarea femeilor față de bărbații lor, apoi cu atât mai mult față de dascăli și părinți, și de adunarea obștească a bisericei. «Dară, zici tu, dacă ele nu grăesc nimic, și nici nu întreabă, apoi de ce mai stau de față»? Ca să asculte cele ce trebuie, iară de cele îndoelnice să afle dela bărbații lor. De aceia a și adaos: „Iară de voesc să se învețe ceva, acasă să-și întrebe pre bărbații lor“ (Vers. 35). Nu numai că nu li se îngăduie de a vorbi, dară nici de a întreba ceva în biserică. Și dacă nu li se îngăduie de a întreba, cu atât mai mult de a grăi nu li este slobod. Dară oare de ce le-a pus apostolul într'o astfelu de supunere? Pentru că femeia este mai slabă, ca ușor se aluneacă, și este ușoară de minte. De aceia apostolul li-a pus ca dascăli pe bărbații lor, folosind prin aceasta pe amândouă părțile, căci și pe acelea le-a făcut mai cumpătate, și pe aceștia mai interesați de cele ce se petrec în biserică, ca unii cari vor încredința femeilor lor, cu toată exactitatea, ceia ce au auzit.

Mai departe apoi, fiindcă femeile considerau ca o mândrie și podobă a lor de a vorbi în biserică, iată că apostolul aduce vorba cu totul din contra, zicând: „că rușine este femeilor să grăescă în biserică“. Mai întâi el a dovedit aceasta cu legea lui Dumnezeu, iară după aceia cu raționamentul obțesc și cu obișnuința, duple cum li vorbea și mai înainte despre păr, zicându-li: „Dară nu înseși firea vă învață pre voi“? — și, în fine, pretutindeni vei găsi acest metod la dânsul, căci nu indeamnă pe auditori numai cu exemple din sfutele scripturi, ci și cu deacelea din obișnuința comună. Pe lângă acestea el îi mai ațiță și dela rîndue-
lele dejă întipărite în mintea tuturor, ca și pretutindeni, ceia ce face și aici, zicând: „Au dela voi cuvântul lui Dumnezeu a ieșit? sau numai la voi a ajuns“

(Vers. 36)? Căci el pune la mijloc și pe celelalte biserici care țin această lege, și deci tăindu-li pofta de vuet în biserică prin acuzația ce li-o aduce de inovații, el prin hotărârea celor mulți își face cuvântul bine primit. De aceia și aiurea zicea: „Care va aduce vouă aminte căile cele ce sunt întru Christos, precum pretutindeni în toată biserică învăț“, și iarăși: „că Dumnezeu nu este al tulburării, ci al păcei, precum întru toate bisericile sfinților învăț“, și aici: „Au dela voi cuvântul lui Dumnezeu a ieșit? sau numai la voi a ajuns?“ adică: «nici cei dintâi nu sunteți numai voi, și nici numai voi sunteți credincioși, ci lumea întreagă». Ceia ce și Colosenilor scriindu-li, zicea: „Care este făcând roadă și crescând precum și în toată lumea“ (Colos. 1, 6), vorbind de evanghelie. Tot aceasta face și prin alte locuri, spre îndemnul auditorilor, precum de pildă când spune că cele ale lor sunt cele dintâi, și tuturor sunt cunoscute, căci scriind Thesalonicenilor, li zicea: „Că dela voi s'a vestit cuvântul Domnului, și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit“ (I. Thes. 1, 8), și Romanilor iarăși: „Mulțămesc Dumnezeului meu pentru voi toți, că credința voastră se vestește în toată lumea“ (Rom. 1, 8). Amândouă acestea, adică și a fi lăudat de alții, cum și avea și pe alții părtași credinței, erau deajuns de a-i ațîța și îndemna.

De aceia și aici zice: „Au dela voi cuvântul lui Dumnezeu a ieșit? Sau numai la voi a ajuns?“ «Nici aceasta n'ați putea să o spuneți, zice, că voi v'ați făcut dascăli ai altora, și că n'ar fi drept de a învăța dela alții, și nici că cele ale credinții au stat aici numai, și că nu mai trebuie a primi exemple dela alții». Ai văzut prin câte i-a ațîțat? Legea a pus-o înaintea lor, necinstea faptului li-a arătat-o lămurit, celelalte biserici le-a adus la mijloc.

Mai departe apoi pune tocmai cea ce este mai puternic decât toate, zicând că «Dumnezeu și acum poroncește acestea prin mine.» „De i se pare cuivă că este proroc, sau duhovnicesc, înțelegeă cele ce scriu vouă, că ale Domnului poronci sunt“

(Vers. 37). după care imediat: „Iară de nu înțelege cinevâ, nu înțelegeă (Vers. 38). Și de ce oare a spus acestea? Arătând că el nu silește pe nimeni, nu se ceartă cu nimeni, fapt care nu este al celor ce voiesc să stea în picioare numai decât cele ale lor, ci al celor ce se gândesc la folosința altora. De aceea și aiurea zice: „Iară de i se pare cuivâ a fi iubitoriu de ceartă, noi un astfelu de obicei nu avem“. Inșă nu pretutindenii face aceasta, ci numai acolo unde păcatele lor nu erau prea mari, și atunci mai mult îndemnându-i, iară atunci când vorbește de alții, nu mai spune așa, ci: „Nu vă amăgiți: nici curvarii, nici prea curvarii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu“ și iarăși: „Iată eu Pavel vă zic vouă, că dacă vă veți tăea împrejur, Christos cu nimic nu vă va folosi“ (Galat. 5, 2). Aici inșă fiindcă vorba îi este de tăcere, nu se aruncă cu putere asupra lor, și prin aceasta încă mai mult îi atrage spre sine.

Apoi, cea ce obișnuște a face peste tot locul, face și aici, adevă că se întoarce cu vorba la chestiunea dinainte, și zice: „Deci frații mei, râvniți a proroci, și a grăi în limbi să nu opriti“ (Vers. 59). Căci așa îi este obiceiul, de a stăruii nu numai asupra chestiunii ce-i stă de față, ci încă de a îndreptă ori și ce altă, care i s'ar părea de a fi oare cum în vr'o legătură cu chestiunea principală, și apoi iarăși a se reîntoarce la cea dintâi, încât să nu se pară că s'a abătut dela subiect;—ca și atunci când grăind de conglăsuirea dela mese, s'a înturnat cu vorba la împărțășirea cu sfințele taine, și de aici iarăși s'a reînturnat la cele dinainte, zicând: „Deci dară frații mei, când vă adunați să mâncați, unul pre altul să așteptați“. Așa și aici, deci, după ce vorbește de buna orânduială dintre cei ce au charuri, că nu trebuie nici de a se întristă cinevâ pentru că are charuri mici și inferioare, și nici iarăși a se trufi dacă are charuri mari, apoi deodată trecând la buna-cuviință ce se cere femeilor când se găsește în biserică, și dezvoltând-o pre cât se cuveneă, la urmă iarăși se reîntoarce la subiect, zicând: „Deci. fraților, râvniți a proroci, și a grăi în limbi să nu opriti“. Ai văzut cum el până la sfârșit

a păstrat deosebirea între aceste charuri, și cum a arătat pe acela ca fiind foarte trebuitoriu, iară pe acesta nu tocmai așa? De aceea fiind vorba de prorocie, el spune: „Să ORĂVNIȚI“, iară când spune de limbi, zice: „Să NU OPRIȚI“. Apoi ca în rezumat toate îndreptându-le, adaugă zicând: „Toate cu cuviință și după rânduieală să să facă“ (Vers. 40), iarăși atingând pre cei ce voiau să se slușască în biserică, ca de famfaronadă, câștigându-și epitelul nebuniei, și nepăstrându-și ordinea cea cuvenită lor. Că nimic nu edifică atât de mult, ca buna rânduieală, ca pacea, ca dragostea, după cum și cele contrare totul dărimă. Și aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în cele duhovnicești, ci și în toate celelalte. Dacă vei tulbură ordinea, fie în chor, fie în corabie, fie în armată, fie în ipodrom, și scoțând pe cele mari din locul lor, vei introduce pe cele mici în locul aceloră, toate le-ai corupt, și toate sunt răsturnate pe dos.

¹⁾ Deci iubiților, nici noi să nu stricăm ordinea și buna rânduieală, nici capul să nu-l prefacem în picioare, și nici picioarele să le ridicăm în locul capului. Aceasta se întâmplă, când dreapta judecată o aruncăm jos, iară poftele, mâniea și plăcerea le punem în locul judecății, de unde apoi și vine o mare tulburare, o mare confuziune, o amețelă nesuferită, căci toate sunt stăpânite de întunec. Și de voiești, apoi să cercetăm slujenița și necuviința izvorită de aici mai întâi, și atunci vom vedea și paguba. Deci, cum ne va fi aceasta lămurit și foarte cunoscut? Să aducem la mijloc un om ce se găsește în astfelu de stare, adevă că iubește o curvă, și că este stăpânit de acea poftă nebună, și după aceea vom vedea risul acesta. În adevăr, ce ar putea fi mai uricios și mai necinstit ca a stă dinaintea ușilor unei curve, și a fi palmuit de o femeie curvă, ca a plânge și a se scânci, și a-și necinsti singur slava sa? Dară de voiești a ști și de paguba de aici, apoi gândește-te la chetuilele de bani, la primejdiile cele mari, la războiul contra celorlalți amorezați, cum și la ranele câștigate în aceste hârțueli. De acest felu sunt și cei ce sunt cuprinși de pofta banilor, sau mai bine zis, chiar și mai mult se slușec,

¹⁾ *Partea morală.* Cel înfrânat în poftă, neconținut este în plăcere și bucurie, pe când desfrânatul, și înainte, și după împreunare, este cuprins de dezgust. (*Veron*).

căci aceia sunt ocupați cu un singur trup, în timp ce iubitii de argint se uită cu jind la averile tuturor deopotrivă, fie bogați, fie săraci, și sunt îndrăgostiți de lucruri ce nu sunt în realitate, ceia ce mai cu samă este semn al patimei lor cele absurde. Dănușii nu zic că «voieam a avea averea lui cutare», ci ar dori ca și muișii să se prefacă în aur, și casele, și totul ce se vede, și astfelii îi cu poftele lor ajung într'o altă lume, fiindcă patimele la înfinit, și nicăiri nu se sfârșeste pofta lor.

Cine ar putea să înfățișeze prin cuvânt furtuna cea mare din cugetele aceloră, valurile și întunecul ce-i cuprind? Dară unde sunt valuri și furtună, ce plăcere ar mai putea fi? Nu este nici una, ci vuet și scârbă, și nouri întunecați în loc de ape, care aduc o mare tristețe, ceia ce obișnuit se petrece și cu cei îndrăgostiți după frumusețā străină. De aceia tocmai, cei ce nu sunt îndrăgostiți de loc, se găsesc în mai mare plăcere decât cei îndrăgostiți. Dară la această nimeni n'ar putea să spună ceva contra; eu însă voi arată că cel ce este îndrăgostit și stăpânit de poftă, se dezmeardă mai mult de cât cei ce se bucură într'una de curvā. Și dacă dovada este mai grea, totuși și așa eu găsesc trebuitoriu de a îndrăzni cu vorba. Căci de altmintrelea este mai grea această dovadă, nu prin măsura lucrului, ci fiindcă auditorii nu sunt vrednici de această filosofie.

Ce este plăcut celui îndrăgostit? spune'mi; a fi disprețuit de iubita lui, sau de a fi cinstit și considerat? De sigur că aceasta. Pe cine oare va prețui mai mult curvā? spune'mi; pe cel ce'i slujește și-i este ca rob, sau pe cel care zboară pe deasupra mrejelor ei, pe deasupra unițiilor ei? Nici nu mai încape vorbă că pe acest din urmă. Așa dară pentru cine se va înflăcără ea mai tare? Pentru cel căzut, sau pentru cel ce nu cade de loc? De sigur că pentru acesta. Deci, cine-i va fi mai dorit? Cel ce dejă îi este supus, sau cel ce încă nu s'a lăsat a fi cucerit? De sigur că acest din urmă, iară dacă nu credeți eu vă voi da dovadă din cele ale voastre. De care femeie s'ar îndrăgosti cinevā mai mult? De cea care cu ușurință se lasă la dispoziția lui, sau de cea care îl respinge și-i pune diferite pedici? De sigur că de aceasta din urmă, fiindcă de aici se aprinde pofta și mai mult. Prin urmare și cu femeia tot același fapt se va petrece, căci și ele vor prețui și vor admirā mai mult pe cel care le disprețuește.

Deci, dacă aceasta este adevărat, apoi atunci și accia este adevărat, că adecă ceia ce procură cea mai mare plăcere, accia este mai mult prețuit și iubit. Chiar și generalul după ce a cucerit odată cetatea, o părăsește, pe când cu cea răsculată și care voește ceartă, el stăruiește cu tot dinadinsul. Și vânătorul ține închis în întunecarea vietatei vinată — după cum și curva ține pe ibovnic — pe când pe cea care fuge o alungă. «Dară, zici tu, acela cel puțin se bucură de plăcere, pe când acesta nu se bucură de nimic». Dară a nu se necinși cinevă, nici a sluji poroncilor celor tiranice ale acelei femei, și nici a se purta după voința ei întocmai ca un rob, palmuit, stupit, împins la luptă cu rivalii lui, toate acestea, zic, le crezi ca o mică plăcere? spune'mi. Că dacă cinevă ar examina acestea cu toată băgarea de samă, și ar putea să adune la un loc toate batjocorile lor, toate nelegiuirile, toate orgiile lor, izvorite fie din suflet, fie din dezmerdările lor, toate disgusturile, și toate celciale pe care le știu numai cei ce le pățimesc, va găsi de sigur că orice războiu are mai multe repaosuri (armistiții), decât viața lor cea ticăloasă. Și de care plăcere îmi vorbești? spune'mi; de aceia izvorită din împreunare, care e atât de scurtă? Dară imediat această plăcere este cuprinsă de alt războiu, și valuri și turburare, în fine, iarăși de aceiași manie.

Și acestea ni sunt spuse nouă, nu ca și cum le-ar vorbi cinevă unor tineri desfrânați, cari nu prea sufăr să audă vorbindu-li-se de împărăția cerurilor și de gheena; ci cu scopul vădit, ca atunci când punem la mijloc aceste chestiuni, și plăcerea celor cumpătați va fi încă mai mare, când mai ales își închipuie cinevă în sine cununile ce va avea, premiul, petrecerea cea împreună cu îngerii, lauda lunei întregi, curajul ce-l va avea, cum și acele speranțe bune și neperitoare.

Dară împreunarea are în sine oarecare plăcere — cel puțin aceasta veșnic o trâmbițază; pe când cel cumpătat suferă într'una luptându-se cu tirănia naturei. Și cu toate acestea se întâmplă tocmai contrarul, căci năvala și tulburarea aceasta mai mult la cei curvarii se găsește. Căci și zguduitura în trup îi este foarte mare, din care cauză se găsește mai rău decât orice mare furtunoasă, nici-odată neputând stă contra poftii, ci veșnic este însășel de dansa, ca și cei demonizați, cari într'una sunt tulburați de duhuri rele. Dară cel

cumpătat, ca și un luptătoriu eminent, într'una aruncând dela sine acea plăcere, câștigă la urmă cea mai bună și cea mai plăcută plăcere, dintre miile de plăceri, împodobindu-se într'una cu biruința aceasta, cu cugetul împăcat și cu cele mai strălucite trofee. Acela dacă după împreunare se oștinește puțin, atunci nu înșamnă, căci iarăși a venit furtuna peste dânsul. Iarăși valurile de dinainte, pe când cel ce filosofizază nu lasă ca nici măcar început să-și ia o astfelu de tulburare, nici de a se infuriea marea, nici de a urla fiara sălbatecă. Dară dacă ar și suferi vre-o silă, sau vre-o tulburare, stăpânindu-și o astfelu de apucătură, totuși fiind într'una hărțuit și atacat el nu va cedă de loc, și se asemănă cu acel care ține în frâu un cal sălbatec și infurcat, și-i stăpânește cu toată băgarea de samă, pe când acel care cedă, ca să scape de osteneală, va fi tras de cal și purtat în toate părțile.

Acestea, iubiților, deși vi s'au spus poate mai lămurit decât trebuie, totuși nimeni să nu mă învinovățască, fiindcă eu nu caut a mă împodobi cu frumuseța cuvintelor, ci să fac frumoși și respectați pe cei ce mă ascultă. De aceia și Prorocii nu cruță nici unul din aceste cuvinte voind a tăia din rădăcină neînfrânarea ludeilor, ci încă îi atacă mai pe față decât noi, în toate cele ce v'am vorbit. De altfelu și doftorul care voește a tăia rana cea putredă, nu se gândește cum să-și țină mâinile curate, ci cum bolnavul să scape de acea rană. Deasemenea și cel ce voește a înălța pe cel smerit, el cel întâi se smereste. Și cel ce se încearcă de a sfășiea feară ce-i gândește răul, se va însângera și pe sine odată cu acela, dară aceasta îl face încă și mai strălucit. Și pe ostaș când l'ar vedeă cineva întorcându-se dela războiu festelit de sânge, nu-l va uri pentru aceasta, nici nu-l va disprețui, ci încă mai mult îl va admiră.

Tot așa deci, facem și noi; căci când vedem pe cineva întorcându-se plin de sânge după ce a sfășieat pofta, încă mai mult îl admirăm, și ne facem părtași luptei și biruinței lui, iară cătră cei ce iubesc poftele și plăcerile trupești zicem: «arătați-ni plăcerea ce o aveți din poftele voastre; cel cumpătat o are dela lupta și biruința sa, iară tu de nicăiri. Dacă imi veți spune de plăcerea acea din împreunare, eu vă voiu dovedi că plăcerea ce o simte cel cumpătat este mai lămurită, mai îndelungată. Tu ai o plăcere câștigată în urma

unei mulțămiri scurte, și care aproape nici nu s'a arătat, pe când acela o are dela conștiința sa, și mai mare, mai îndelungată, mai dulce». Nici împreunarea cu femeie nu poate să țină sufletul netulburat și să l inaripeze, ca filosofia celui cumpătat, fiindcă acesta, după cum am zis, ni arată lămurit plăcerea sa, pe când ia tine văd numai dezgustul ce-l ai în urma învingerei ce ai suferit, și de ași voi să îți văd plăcerea, n'ași găsi-o nicăiri. Căci care timp voești, ați fi de mulțămire și plăcere? Cel dinainte de împreunare? Dară acel timp e mai mult de nebulie, de smintire, căci a scrâșni din dinți și a-ți perde dreapta judecată nu vine dela plăcere, fiindcă dacă ar fi fost din plăcere, nu ți-ar fi cauzat de acelea pe care le sufăr cei ce au dureri. Căci și cei ce se luptă cu pumnul în stadiu, și cei loviți scrâșnesc din dinți, și femeile ce sunt în facere stârșindu-se de dureri același lucru îl fac. Astfelu că aceasta nu este plăcere, ci mai mult un felu de extaz, o smintire, mai mult tulburare. Dară poate timpul de după împreunare? Nici acesta nu este de plăcere, fiindcă nici de femeia ce a născut nu zicem că este în plăcere, ci că s'a izbăvit de dureri. Aceasta deci, nu este plăcere, ci mai de grabă boală și molășire, sau cel mult este mijlocia acestor două. Deci, care este timpul plăcerii? Nu este nici unul, sau deși este, apoi e atât de scurt, în cât mai că nici nu este. Deși ne-am silit mult ca să găsim acel timp și să punem stăpânire pe el, totuși n'am putut. Nu așa este și cu timpul celui cumpătat, căci acesta este întins și tuturor învederat, sau mai bine zis, întreaga lui vieță este în plăcere, conștiința lui fiind liniștită, valurile fiindu-i alinate, și de nicăiri neavând nici o tulburare. Deci, fiindcă mai ales acesta este în plăcere, pe când iubitoriul de plăcere este veșnic în tulburare și tristeță, apoi să fugim de desfrânare, și să iubim cumpătarea, ca astfelu să ne învrednicim și bunurilor viitoare, căroro fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXVIII

„Și arăt vouă, fraților, evanghelia care am bine vestit vouă, care ați și primit, întru care și stați, prin care vă și mântuiți, cu ce cuvânt am binevestit vouă”. (Cap. 15, 1. 2.)

Complectând vorba de cele duhovnicești, la urmă trece la ceia ce este mai important și mai trebuitoriu decât toate celelalte, adică la chestiunea învierii, fiindcă și în această chestiune dânsii pătimeau foarte tare. Și după cum se petrece cu trupurile, că atunci când frigurile se ating și de părțile cele mai tari ale lui, vorbesc de nervi, de vine, și de elementele cele mai principale, apoi hoala devine nevindecabilă, dacă nu se va bucura de-o mare îngrijire, — întocmai așa se primejduiau atunci acești Corintheni. Răul pășă și amănința însăși elementele evseviei, și de aceia și Pavel întrebuințază multă sânguință. Căci doară nu-i mai eră vorba de vieață, nici că unul a curvit, sau că altul a fost lacom, sau că a avut capul acoperit, ci de însăși capitalul și principalul tuturor bunurilor, căci dânsii se revoltase chiar contra învierii. Deci, fiindcă întreaga noastră nădejde aceasta este, apoi diavolul cu putere se resculase, așijindu-i câte-odată de a o tăgădui în totul, iară altă dată de a spune că dejă învierea s'a făcut, ceia ce scriind Pavel lui Timotheiu, numeă cangrenă o astfelu de dogmă, iară pe cei întrucători ai acestei idei îi inferează, zicând: „Dintru care este Imeneu și Filit, cari dela adevăr au rătăcit, zicând că învierea acum s'a făcut, și răstoarnă credința oare căroră” (II. Timoth. 2, 17. 18). Deci, câte-odată ziceau acestea, iar altă dată ziceau că trupul nu mai înviează, ci învierea este curățirea sufletului. Dară toate acestea li însuffă acel demon viclean ca să le vorbească, voind prin aceasta nu numai învierea să o răstoarne, ci încă că și toate celelalte dogme ale noastre sunt niște mituri. Că dacă s'ar fi increzut îi că nu este învierea trupurilor, incetul cu incetul i-ar fi ademenit să creadă că nici Christos n'a învieat, iară dela aceasta

cu trecerea timpului ar fi introdus și aceia, că Christos nu va mai veni a doua oară, și nici când a venit n'a făcut ceia ce a făcut.

De altfelu, așa este răutatea diavolului. De aceia și Pavel o numește methodie, adecă uneltire, sau schiavorie, voidă prin aceasta a invederă, că diavolul nu lucrează dreaptul, ca să nu fie descoperit, ci ponându-și o mască străină, meșteșugeste cu totul altele, și după cum inimicul cei viclean atacând cetatea și zidurile ei, le sapă pe dedesupt, ca să nu se prindă de veste, pentru ca astfelu să fie greu de păzit, și să reușască în planurile sale, așa face și necuratul. De aceia pururea minunatul și marele Pavel descoperind uneltirile, și rupând cursele lui cele viciene, ziceă: „Că nu este să nu știm amăgiturile lui“ (II. Cor. 2, 11). Chiar și aici ei descopere întreaga lui vicienie, și dă pe față toate uneltirile, și, în fine, tot ceia ce necuratul voeste a pregăti, el le pune la mijloc, și le combate pe toate cu cea mai mare exactitate. De aceia a și pus el această importanță chestiune în urma celorlalte, fiindcă, eră foarte trebuitoare, și toate cele ale noastre sunt cuprinse în această dogmă. Dară gândește-te la înțelepciunea lui Pavel, căci după ce mai întâi își asigură și întărește bine pe ai săi, trece cu vorba mai departe, iară pe cei dcafară îi amuțește cu prisosință. Își asigură, zic, pe ai săi, și-i întărește nu prin raționamente omenesti, ci prin faptele dejă petrecute, și pe care dâșii le au primit, și au crezut că s'au petrecut, ceia ce mai cu samă eră pentru dâșii ațițătoriu, și în stare de a-i țineă în stăpânire. Că dacă dâșii ar fi voit a nu mai crede după aceasta, atunci de sigur nu cuvintelor lui Pavel n'ar fi mai crezut, ci chiar loru-și, ceia ce de sigur că eră o mare acuzațiune adusă asupra lor, cari dejă primise învățatura creștină, și cari acum o lepădau. De aceia tocmai de aici își începe acest capitol, arătând prin această că nici nu are nevoie de alți marturi, ca să li dovedească că el spune cele adevărate, ci numai pe dâșii cei amăgiți.

Dară, pentru ca ceia ce spun să fie și mai lămurit, este nevoie de a asculta însuși cuvintele lui Pavel. Deci, care sunt acele cuvinte? „Și vă arăt vouă, fraților, evanghelia, care am bine-vestit vouă“, zice. Ai văzut cu câtă blândeță începe? Ai văzut cum dela început a arătat, că nimic nou nu introduce, nimic străin?

Căci cel ce face cunoscut, sau arată ceia ce deja eră cunoscut, însă căzuse poate în uitare, acela arată, sau face cunoscut din nou acel lucru, din nou îl infățișază amintirei lor. Numindu-i frați, prin aceasta nu puțin a pus mai dinainte dovada celor spuse, căci „frați” de nicăiri nu am devenit, decât numai din economiea cea după trup a lui Christos. De aceea și el i-a numit frați, dezmeritându-i și lingușindu-i așa zicând, în același timp și amintindu-li de miile de bunuri căpătate prin creștinism. Dară și expresiunea ce urmează este tot atât de convingătoare. Și care este acea expresiune? Evanghelierea, căci principalul evangheliilor de aici își are începutul, adevă de acolo că Dumnezeu s'a făcut om, s'a răstignit, și a invieat. Aceasta a evanghelizat-o și Gavriil fecioarei Mariea, aceasta și Prorocii lumii, aceasta și toți apostolii. „Care am binevestit vouă, care ați și primit, întru care și stați, prin care vă și mântuiți, cu ce cuvânt am binevestit vouă, de tincti, afară numai de nu în zădar ați crezut”. (Vers. 2). Ai văzut cum i-a luat chiar pe dânșii de marturi ai celor spuse? Și n'a zis «care ați auzit», ci „Care ați și primit”, cerându-li dela dânșii ca pe un depozit încredințat, și arătând că dânșii au primit acest depozit nu numai prin vorbă, ci și prin fapte, prin semne, prin minuni, ca să-l păstreze cu toată siguranța.

După aceea, fiindcă a spus de timpurile trecute, iară de timpul de față a spus că „întru care și stați”, prin aceasta i-a apucat mai înainte, ca astfel să nu poată tăgădui, chiar de ar voi cât de mult. De aceea, începând acest capitol el n'a zis «vă învăț pre voi» ci „arăt vouă” ceia ce deja eră cunoscut. Dară cum de zice oare, că acei ce se clătinau în credință, stau în ea? — „întru care și stați” — ce însemnă aceasta? Apostolul aici se preface că nu știe, negreșit cu interes, ceia ce face și cu Galatenii, de și nu la feliu. Căci acolo nefiind un motiv de a se preface că nu știe, apoi sucește vorba de altmintrelea, zicând: „Am nădejde de voi întru Domnul că alt nimic nu veți gândi” (Galat. 5, 10). N'a zis că «alt nimic n'ați gândit» fiindcă păcatul lor eră deja cunoscut. Că mărturisit, eră dat pe față, ci el garantează pentru viitoriu — de și chiar aceasta e

nesigur — ca prin aceste vorbe încă mai mult să-i atragă. Aici însă — vorbind de pasajul ce ni stă de față — apostolul se preface că nu știe, zicând: „Întru care și Stați“, iară mai departe arată și câștigul: „Prin care vă și mântuiți, cu ce cuvânt am binevestit vouă“. Așa că învățătura de acum este mai mult spre lămurire, spre explicare. «N'aveți nevoie, zice, de a afla de această dogmă, ci numai de a vă aduce aminte și a vă îndreptă». Acestea le spune, nevoind și nelăsându-i cu orice preț de a se face de rușine.

Dară ce va să zică: „Cu ce cuvânt am binevestit vouă“? «În ce feliu v'am spus, zice, că va fi învierea. Cum că este înviere, nu s'ar părea că vă îndoiți; poate că căutați să aflați mai lămurit cele spuse. Aceasta deci, o voi face, căci eu știu bine că voi aveți în stăpânirea voastră această dogmă». Apoi fiindcă el zicea în mod holăritoriu „Întru care și Stați“, ca nu cumvă prin aceasta să se facă mai leneși, la urmă iarăși îi înfricoșază, zicând: „de țineți, afară numai de nu în zădar ați crezut“, arătând că iupta lor este pentru principalul creștinismului — iară nu pentru ce s'ar brodi — pentru întregul capital al credinței. De asta-dată el o spune aceasta cu sfileală, în trecerea timpului însă mai cu căldură, și, în fine, fără sfileală (ἰσχυρῶς τῆ ἠσφαλῆ) el strigă și zice: „Dacă Christos nu s'a sculat, zadarnică este propoveduirea noastră . . . zadarnică este și credința voastră și încă sunteți în păcatele voastre“. La început însă nu așa, ci mai dămol, căci așa eră trebuitoriu, ca să înainteze câte puțin și cu încetul.

„Că am dat vouă întâi, care am și luat“ (Vers. 3). Nici aici nu zice că «am spus vouă, sau v'am învățat pre voi», ci întrebunfază aceiași expresiune iarăși: „am dat vouă“. Zicând: „care am și luat“ nici aici nu spune că «eu v'am învățat», ci „care am luat“, două chestiuni punând înainte prin aceste ziceri: și că dela sine nu trebuie a introduce nimic, și că cu dovada cea din fapte dânsii s'au convins, iară nu numai din vorbe goale. Câte puțin după aceia făcându-și cuvântul încă mai convingătoriu, el ridică totul la Chri-

stos, și dovedește că nimic din dogmele acestea nu este omenesc. Dară ce va să spună el prin expresiunea: „că am dat vouă întâi“? Adecă din început, iară nu acum. Acestea le spune aducând și timpul ca martur, și că prin urmare ar fi cea mai de pe urmă necinste, că după ce au crezut atâta timp, acum să fugă. Și nu numai atât, ci și că dogma aceasta este foarte trebuitoare, pentru care s'a și dat lor întâi, și chiar de la început. Și ce li-ai dat? spune'mi; dară n'o spune aceasta deodată, ci mai întâi numai că: „pe care am și luat“, Și ce anume ai luat? „Cumcă Christos a murit pentru păcatele noastre“ zice. Și n'a spus deodată că este învierea trupurilor, ci tot același lucru îl face în alt mod, luând chestiunea pe departe și în alt feliu, zicând că Christos a murit, stabilind prin aceasta mai dinainte o temelie mare și nesurpată învierii morților. Și nici n'a zis simplu, că Christos a murit, deși era deajuns numai aceasta ca să invedereze învierea, ci cu un adaos, că Christos a murit pentru păcatele noastre.

Dară mai întâi este demn de a ști, ce spun aici cei molipsiți de boala Manicheilor, dușmani ai adevărului, și cari dușmănesc până chiar și propria lor mântuire. Deci, ce spun aceștia? «Prin cuvântul moarte de aici, zic ii, Pavel nimic alt nu înțelege, decât moartea în păcat, iară prin cel de înviere izbăvirea de păcate». Ai văzut cum nimic nu este mai slab ca această amăgire? Și cum sunt prinși chiar cu cuvintele lor¹⁾, și nu mai este nevoie de vre-o luptă de dinafară, ci prin sine singură se prăbușește? Acum tu gândește-te bine cum și aceștia se prăbușesc singuri, pentru cele ce spun. Dacă aceasta este moartea, apoi atunci, după părerea voastră, Christos n'a luat trup omenesc, a murit însă, adecă după voi a fost în păcat. Eu însă spunând că Christos a luat trup, zic în același timp și moartea trupului, dară tu tăgăduind aceasta, vei fi silit a spune aceia. Dară dacă el a fost în păcat, cum de zice: „Cine dintru voi mă vedește pre mine de păcat“ (Ioan 8, 46)? și „Vine stăpânitorul lumii aceștia,

¹⁾ Notă. Expresiunea din original πῦρ τοῖς ἑκαστοῖς ἀλλοτριῶν ἀμαρτιῶν = cum cade prin propriile sale pene, este un proverb vechiu, care e sinonim cu proverbul Român «toată paserea pe limba ei pieret».

și întru mine n'are nimic" (Ibid. 14, 30), și iarăși: că așa este cu cuviință nouă, ca să plinim toată dreptatea" (Math. 3, 15). Cum de a murit pentru păcătoși, dacă el eră în păcat? Căci cel ce moare pentru oei păcătoși trebuie el a fi nepăcătoș, fiindcă dacă și el ar păcătul, apoi cum ar muri pentru ceilalți păcătoși? Dară dacă a murit pentru păcatele altora, e văzut că el fiind nepăcătoș, a murit. Deci, dacă fiind nepăcătoș a murit, apoi atunci n'a murit moartea păcatului, căci cum se puteă fiind el nepăcătoș? Deci a murit cu moartea trupului. Deci, dacă a murit cu această moarte, apoi și cu această înviere a învieat, adecă cu cea a trupului.

De aceia și Pavel n'a zis simplu „a murit" ci a adaos imediat: „pentru păcatele noastre“, punându-i în pozițiune pe aceia, ca și fără voea lor să mărturisască moartea trupească, și arătând prin aceasta, că și înainte de moarte el eră nepăcătoș. Căci cel ce moare pentru păcate străine, este drept și logic ca el să fie fără de păcat. Și nu s'a mulțămît nici cu acestea numai, ci a mai adaos: „dupre scripturi“, făcând și de aici cuvântul demn de credință, și arătând de care anume moarte a vorbit, căci și scripturile pretutindeni vorbesc de moartea trupului. Așa de pildă: „Săpat-au ¹⁾ mânil mele și picioarele mele" (Ps. 21, 17), zice, și „Vedea-vor pe care l'au împuns" (Zah. 12, 10), și multe altele, ca să nu le mai înșirăm în parte pe fiecare, din care unele arată prin vorbe, iară altele prin tipuri ni învederează moartea trupului lui, și că el a murit pentru păcatele noastre. „Pentru fărădelegile poporului meu, zice, s'a aduș la moarte" și „s'a rănit pentru păcatele noastre" (Isaia 53, 8. 5), și „Domnul l'a dat pre el pentru păcatele noastre" (Ibid. 6). Dară dacă poate nu suferi auzind din vechiul Testament, apoi atunci ascultă pe Ioan strigând și amândouă arătându-le deodată, adecă și moartea trupului, și cauza acelei

¹⁾ Notă. Fraza din original: ἄροξαν γάρ μου χεῖρας καὶ πόδας în traducere exactă este: *agăurit-au (străpuns-au) mânil mele și picioarele mele*, iară nu ca în ediția de Buzău, unde verbul ἄροξαν este tradus prin *săpat-au*, fără să se gândească traducătorul, că numai pământul se poate săpă, nu însă și picioarele sau mânil cuivă.

morți: „Iată, zice, mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatul lumii“. (Ioan 1, 29), și pe Pavel zicând: „Că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l'a făcut, ca noi să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul“, și iarăși: „Christos ne-a răscumpărat pre noi din blestemul legii, făcându-se pentru noi blăstem“ (II. Cor. 5, 21. Galat. 3, 13), și iarăși: „Dezbrăcând începătoriile și domniile i-a vădit de față“ (Colos. 2, 15) și, în fine, multe altele, cari ni arată moartea trupului, și pentru păcatele noastre. Căci chiar și el zice: „Că pentru dânsii eu mă sfințesc pre sine-mi“, și „stăpânitoriul lumii aceștia s'a judecat“ (Ioan 17, 19. 16, 11), arătând prin aceasta, că neavând păcat el a fost omorît.

„Și cum că s'a îngropat“ (Vers. 4). Și aceasta este ceva doveditoriu celor dinainte, «căci tot ce este îngropat, numai decât că este trup. Dară aici el n'a mai adaos: „dupre scripturi“. Putea s'o zică, dară n'a zis-o. De ce oare? Șau că pentru aceia, că mormântul lui eră cunoscut tuturor și atunci, ca și acum, sau că expresiunea „dupre scripturi“ se găsește pusă aici în comun pentru amândouă propozițiunile. Și de ce după a doua propozițiune a adaos „dupre scripturi“, zicând: „și cum că a învieat a treia zi dupre scripturi“? De ce nu se mulțamește cu expresiunea din versul de dinainte „dupre scripturi“, zisă în comun pentru propozițiunile acestea? Pentru că și aceasta eră nesigură pentru cei mai mulți. De aceia și aici aduce sfințele scripturi ca mărturie, însuffând auditorului, ca el singur să se gândească și să priceapă acest plan dumnezeesc. Dară cum de face tot așa și acolo unde vorbește de moarte? Pentru că și acolo, de pildă, crucea eră tuturor cunoscută, și răstignirea lui s'a făcut în ochii tuturor, însă cauza morții lui nu eră cunoscută tuturor. Cum că a murit, toți știeau; dară că aceasta a pățimit-o pentru păcatele lumii, cei mai mulți nu erau crezuți. De aceia el aduce aici mărturie din scripturi.

Dară aceasta este în deajuns poate de a ni se dovedi nouă cele spuse; însă unde anume spun scripturile că el s'a îngropat, și că a învieat a treia zi dupre scrip-

turi? Prin tipul Prorocului Ionà, pe care chiar și el îl pune înainte zicând: „Precum Ionà a fost în pân-tecele chitului trei zile și trei nopți, așa și fiul omului în inima pământului trei zile și trei nopți“ (Math. 12, 40). Prin rugul cel din pustiu; căci precum aceea ardeă și nu se consumă, așa și trupul lui; a murit de sigur, însă n'a fost stăpănit de moarte într'una. Dară și dracul de pe timpul lui Daniil, tot aceasta dă a se înțelege. Căci precum acela primind hrana pe care i-a dat-o Prorocul, a crăpat prin mijloc, tot așa și iadul care a înghiții trupul acela, deodată a crăpat, spintecându-i-se pân-tecele de acel trup, care a învieat.

Și dacă poate voești a auzi și prin cuvinte—ceia ce până acum ai văzut prin tipuri, apoi ascultă pe Isaia care grăește: „Că s'a luat de pre pământ vieța lui“ și iarăși: „Iară Domnul îl va curăți pre el de rane... ca să-i arate lui lumină“ (Isaia 5, 3. 8. 10. 11), și pre David care a grăit mai înainte de Isaia: „Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici vei da pre cel cuvios al tău ca să vază stricăciune“ (Ps. 15, 10). De aceea și Pavel te trimite la sfintele scripturi, ca să afli, că nu în zadar sau fără scop s'au petrecut acestea. Căci cum eră să nu se petreacă, fiind dejă scrise mai dinainte de atâția Proroci, și propoveduite? Dară nicăiri scriptura nu spune de moartea păcatului, pomenind de moartea Domnului, ci de moartea trupului lui, de îngropare și de înviere.

„Și cum că s'a arătat lui Chifá“. Dela început chiar, el pune pe cel mai vrednic de credință dintre toți. „Apoi celor doi-spre-zece¹⁾. După aceea s'a arătat la mai mulți de cinci sute de frați de-odată²⁾, dintre cari cei mai mulți sunt până

¹⁾ *Notă.* Originalul zice: „ἐπί τε τοῖς δώδεκα“ *apoi celor doi-spre-zece.* Este de mirare cum în ediția de Buzeu s'a putut falsifica textul, spunându-se *un-spre-zece*, în loc de *doi-spre-zece*. De altminterete chiar Sf. Chrisostom în cursul erminiei explică această confuziune, care după cât se vede a stăpănit și pe editorul ediției de Buzeu.

²⁾ *Notă.* Expresiunea din original ἐπάνω (ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἑφάπαξ) în traducere exactă însemnă: *la mai mulți de, la peste, mai pre sus, pe deasupra.*

acum, iar unii au adormit. După aceia s'a arătat lui Iacob, apoi apostolilor tuturor; iară mai pre urmă decât toți, ca unui născut fără de vreme, s'a arătat și mie" (Vers. 5. 6. 7). Fiindcă a fost pus mai înainte dovada din sf. scriptură, la urmă adăoge și dovada din fapte, aducând martorii ai învierii, după prerea, și pe apostoli, cum și pe alți oameni vrednici de credință. Dară dacă el ar fi vorbit de acea înviere, pe care necredincioșii o numesc izbăvirea de păcat, apoi atunci de prisos zicea, că s'a arătat cutăruia sau cutăruia. Căci adevărind faptul, că este chiar învierea trupului, el nu lasă a se înțelege cătuși de puțin că ar fi izbăvire de păcate.

De aceia nici n'a zis numai odată „S'a arătat"—de și poate că ar fi fost deajuns acest cuvânt pus în comun pentru toate propozițiile — ci acum el pune această expresiune și de două și de trei-ori, și aproape că o pune la fiecare dintre cei ce au văzut. „S'a arătat, zice, lui Chifă, s'a arătat la mai mulți de cinci sute de frați, s'a arătat și mie". Și cu toate acestea evanghelia spune din contra, că s'a arătat întâi Mariei¹⁾. Dară dintre bărbați lui Petru (Chifă) s'a arătat întâi, ca unuia ce mai mult decât ceilalți dorea să-l vadă. Dară cum oare de spune aici Pavel că s'a arătat celor doispre-zece apostoli, pe când Iuda vinzătorul nu mai eră,—căci Matiea s'a prenumerat printre apostoli după înălțare, și nu îndată după înviere? Dară eră natural ca el să se arate lor și după înălțare, căci chiar acest apostol a fost chemat după înălțare, și deci după înălțare l-a văzut pre el. De aceia nici nu pune anume timpul, ci înșiră arătările acelea în mod simplu și nehotărît, fiindcă eră natural că multe s'au petrecut. De aceia și Ioan zicea: „Cu aceasta acum a treia oară s'a arătat pre sine Iisus ucenicilor săi" (Ioan 21, 1. 11).

„După aceia s'a arătat la mai mulți de cinci-sute de frați". (Expresiunea aceasta ἐπάνω (ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοίς) unuia o iau în însemnare: de sus, din ceruri, adecă că el s'a arătat ucenicilor nu mergând pe pământ, ci fiind sus, deasupra capetelor lor, căci el

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 20, 11 și urm. din evanghelia lui Ioan.

n'a voit ca numai învierea lui să se adeverească, ci și înălțarea. Alții însă zic că ἐπάνω πενταχοσίοσ ἀδελφοίσ în-samnă „la mai mulți de cinci-sute de frați“ sau „la peste cinci-sute de frați“.

„Dintre cari cei mai mulți sunt până acum“. «De și, zice, eu povestesc lucruri vechi, cu toate acestea am și marturi, cari încă trăesc». „Iară unii au și adormit“. N'a zis «au murit», ci „au adormit“, adevérind și prin această expresiune învierea. „După aceea s'a arătat lui Iacob“. Mi-se pare că lui Iacob, fratelui său, despre care se zice că însuși Christos la chirononisit și l-a făcut cel întâi episcop în Ierusalim. „Apoi apostolilor tuturor“, căci mai erau și alți apostoli, ca de pildă cei șapte-zeci. „Iară mai pre urmă de cât toți, ca unui născut fără de vreme, s'a arătat și mic“. Această expresiune (ca unui născut fără de vreme, ὡσπερὶ τῷ ἐκτρώματι = ca unei sterpicțiuni) este pusă aici mai mult din modestie, fiindcă nu doară s'a arătat lui după toți ceilalți din cauză că eră mai mic decât toți, fiindcă dacă s'a și numit pe sine cel mai de pe urmă dintre toți cei dinaintea lui, totuși s'a arătat lumii ca cel mai strălucit dintre toți; dară apoi nici cei cinci sute de frați nu au fost mai buni decât Iacob, dacă li s'a arătat lor mai înainte de acela.

Și de ce oare nu s'a arătat la toți deodată? Pentru ca astfelii să pună mai dinainte semănța sau începutul credinței. Căci cel ce a văzut mai întâi și s'a convins cu exactitate de acest adevăr, a vestit aceasta și altora; apoi ajungând vorba la urechile aceloră, îi puneă în oare-care neliniște de acea mare minune, și astfelii li se pregătea mai dinainte calea prin credința acelei arătări. De aceea nu s'a arătat nici la toți deodată, nici la mai-mulți la început, ci numai unuia singur, și încă corifeului apostolilor, și celui mai vrednic de credință. Căci cu adevărat că eră nevoie de sufletul cel mai vrednic de credință care să primească la început această arătare a Mântuitorului. Cei ce au auzit dela cei ce au văzut cu ochii lor, aveau de sigur nu puțină mărturie, care să contribuească la credința lor, înseși credința aceloră, și care să li pregătească mai dinainte cugetele,— pe când cel ce s'a învrednicit de a vedeă întâi, aveă

nevoe — după cum am zis — de multă credință, ca astfel să nu se tulbure la vederea acestei minuni nepovestite și paradoxice.

De aceea s'a arătat mai întâi lui Petru, fiindcă cel ce a mărturisit mai întâi pe Christos, eră drept ca să se și învrednicească de a vedea tot el pe Christos întâi. Și nu numai pentru aceasta i s'a arătat lui întâi, ci și fiindcă să lepădase de Christos de trei ori, de aceea i s'a arătat lui, mângâindu-l și arătându-i ca să nu se deznădăjduască. De aceea, zic, i s'a arătat lui înaintea tuturor celorlalți, și lui celui întâiu i-a încredințat păstoria oilor. De aceea s'a arătat și femeilor întâi, fiindcă sexul acesta eră cel mai de jos, și mai nebăgat în seamă; de aceea și la nașterea ca și la învierea lui, femeia cea dintâi a simțit bucurie pentru aceasta. După ce deci s'a arătat lui Petru, s'a arătat apoi și altora în parte, câte odată la mai mulți, altă dată la mai puțini, pregătindu-i prin aceasta de a fi marturi și dascăli unii altora, și făcând pre apostoli demni de credință în cele ce spuneau.

„Iară mai pre urmă decât toți, ca unui născut fără de vreme, s'a arătat și mie“. Dară oare ce voește el să arate cu aceste vorbe de umilință, sau ce noimă au? — căci dacă voește a se arăta pre sine vrednic de credință, și a se prenumăra printre marturii învierii, trebuie să facă cu totul din contra de ceia ce face, adică trebuie să se laude pre sine, și să se arate ca mare, ceia ce și face pe aiurea, când timpul o cere. Apoi tocmai de aceea și aici el mai întâi se umilește, fiindcă urmează mai departe a se mândri; însă nu deodată face aceasta, ci la timp și cu înțelepciunea lui cea netăgăduită. Mai întâi, deci, el se umilește, și numai după ce grămădește asupra-și mai multe învinovățiri sau hule, vine și se laudă. De ce oare face așa? Pentru ca atunci când va grăi de dânsul acei cuvânt mare și înalt: „mai mult decât toți aceia m'am ostenit“, bine primită să-i fie vorba, ca o consecință oarecum acelor dinainte; însă nu mai înainte trebuie să vorbească așa. De aceea și lui Timotheiu scriindu-i, și voind a-i spune despre dânsul ceva mare, mai întâi el pune învinovățiri și hule asupra-și. Cel ce vorbește despre alții lucruri mari, de sigur că spune totul fără sfeală și cu mult curaj, — dară cel ce se vede silit de a se lauda pre sine, și mai ales când se ia pre

sine și de martur, se rușinează și se roșește de rușine.

De aceea tocmai și acest fericit mai întâi se plânge și se jălcește pre sine, și numai după aceea grăește aceea vorbă mare. Accasta o face, pe deoparte spre a îndepărtă tot ceia ce s'ar fi părut poate ca dezgustătoriu și izvorit din egoism, iară pe dealta de a face prin aceasta vorbele lui vrednice de credință. Cel ce pune alătura cu adevărul și cele vrednice de hulă, și neascunzând nimic dintrânsele, precum de exemplu că a prigunit biserica, că a pustit credința, de aici chiar și pe cele principale le face a nu fi de loc bănuite.

Dară tu gândește-te la umilința lui cea mare, căci zicând: „iară mai pre urmă decât toți s'a arătat și mie“ — deși Christos zice că: „mulți dintâi vor fi pre urmă, și cei de pre urmă întâi“ (Math. 19. 30) — nu s'a mulțămît numai cu accasta, ci a mai adaos: „ca unui născut fără de vreme“. Și încă n'a stat nici aici, ci mai adaoge și parerea sa proprie zicând: „Că eu sunt mai micul apostolilor, care nu sunt vrednic a mă chemă apostol, pentrucă am gonit biserica lui Dumnezeu“ (Vers. 9). Și n'a zis «al celor doi-spre-zece apostoli», ci al tuturor apostolilor. Acestea le grăeă umilindu-se, în același timp — după cum am mai spus — și combinând lucrurile așa felu, ca ceia ce voia a spune să fie bine primit. Dacă ei ar fi spus în treacăt: «sunteți datori de a mă crede că Christos a invieat, căci l-am văzut, și că sunt cel mai vrednic de credință dintre toți, ca unul ce mai mult de cât toți m'am aștenit» de sigur că n'ar fi făcut o impresie atât de mare, — acum însă stăruiind mai întâiu în cele smerite și în acuzățiunile aduse asupra-și, prin-aceasta ei a îndepărtat orice greutate a acestei istorisiri, și a pregătit mai dinainte calea credinței.

De aceea — duple cum am spus — nu cum s'ar întâmplă el se declară de cel mai de pe urmă dintre apostoli, ba încă și nevrednic a se numi apostol, ci pune și cauza, zicând: „pentrucă am gonit biserica lui Dumnezeu“. I s'au iertat lui toate acelea de îndată ce a intrat în creștinism, cu toate acestea el niciodată nu a uitat, voind prin aceasta a arătă măreția harului. Pentru aceea și adaoge zicând: „Iară eu darul lui Dumnezeu sunt ce sunt“ (Vers. 10). Ai văzut

iarăși măreția unei alte umilinți? Căci neajunsurile sau defectele el le atribuie luiși, pe când din succese nici unul, ci toate le atribuie lui Dumnezeu.

Apoi, ca nu cumva prin aceasta să facă lenș pe auzitoriu, zice: „și darul lui care este întru mine, n'a fost zadarnic“. Și aceasta o spune tot cu sfeală, căci n'a zis doară «am arătat o rivnă vrednică de acest dar» ci că acel dar n'a fost zadarnic. „Ci mai mult decât toți aceia m'am ostenit“. N'a zis «am fost cinstit mai mult decât toți aceia», ci „m'am ostenit mai mult decât toți“, scurtând vorba prin această expresiune, deși avea poate de spus multe năcazuri și primejdii. Mai departe iarăși, întrebuintând umilința cea obișnuită lui, a trecut și aceasta iute cu vederea, și la urmă totul atribuie lui Dumnezeu, zicând: „Însă nu eu, ci darul lui Dumnezeu care este cu mine“. Și ce ar putea fi mai minunat ca acest suflet? Căci înjosiindu-se pre sine prin atâtea vorbe, și numai un singur cuvânt înalt grăind, la urmă spune că nici aceasta nu este a lui; pretutindeni moderându-se, fie din cele trecute, fie din cele de după aceasta, — voiu să zic de această expresiune înaltă a sa „mai mult decât toți aceia m'am ostenit“ — la care a ajuns, fiind silit de împrejurări. În adevăr, tu gândește-te la mulțimea acelor cuvinte de umilință ieșite din gura lui, căci într'un loc zice „iară mai pe urmă decât toți s'a arătat și mie“ — pentru care nici nu mai spune de altul după dânsul; mai departe spune: „Ca unui născut fără de vreme“; apoi se zice pe sine a fi cel mai mic dintre apostoli, și încă chiar nevrednic de numele de apostol. Și încă nici cu acestea nu s'a mulțămit, ci ca să nu se creadă că se umilește numai în vorbe goale, la urmă pune și cauzele cum și doveziile acestora; adevă că fiind născut fără vreme, a văzut el cel din urmă pe Christos, și că este nevrednic de a se numi apostol, din cauză că a prigunit biserica. Cel ce se smerește cum s'ar întâmplă, nu face aceasta, pe când cel ce pune și cauzele, tot ceia ce spune este izvorit dintr'un cuget umilit. De aceia și aiurea pomenind de aceste împrejurări, zice: „Mulțămesc celui ce m'a întărit pre mine, lui Christos Iisus Domnului nostru, căci credincios m'a so-

cotit, punându-mă întru slujbă, pre mine cel ce eram mai înainte hulitoriu și gonaciu“ (I. Timoth. 1, 12. 13).

Dară de ce oare a grăit el această vorbă mare, că: „mai mult decât toți aceia m'am ostenit“? Fiindcă vedeă timpul sosit și care 'l silea a grăi. Căci dacă n'ar fi spus acestea, ci numai că s'ar fi înjosit și batjocorit singur pe sine, cum ar fi putut a se chema pe sine martur, a se prenumăra în rândul celorlalți și a grăi: „Deci, ori eu, ori aceia, așa propoveduim“ (Vers. 11)? — fiindcă marturul trebuie a fi vrednic de credință, și însemnat. Și cum el s'a ostenit mai mult decât toți ceilalți, aceasta a arătat-o mai înainte zicând: „Au n'avem putere a mânca și a bea... ca și ceilalți apostoli“? și iarăși: „cu cei fără de lege m'am făcut ca un fără de lege“. Unde trebuie a arăta exactitate, acolo pe toți i-a covârșit, și unde trebuie a fi îngăduitoriu și cu economie, aceiași superioritate a arătat. Unuia zic, că prin această expresione se lasă a se înțelege ducerea lui printre neamuri, și perindarea a celei mai mari părți din lume. De aici se învederează că el s'a bucurat și de cel mai mare char, fiindcă dacă s'a ostenit mai mult, și charul a fost mai mare, iară charul i-a fost mai mare fiindcă a dat dovadă de o mai multă rîvnă. Ai văzut cum chiar și din acelea pe care el se muncește și se trudește de a le astupă, fiind vorba de dănsul, se arată a fi cel întâi dintre toți ceilalți apostoli?

¹⁾ Acestea auzindu-le și noi, iubiților, lipsurile sau defectele noastre să le spunem în gura mare, iară meritele sau succesele să le tăcem, și numai dacă vre-o împrejurare ne silește, să le spunem cu modestie, iară la urmă totul să atribuim charului dumnezeesc, cea ce face și Pavel, căci pe deoparte vieța lui de dinainte și-o răscolește și înflerează din toate părțile, iară pe dealta cele după aceasta toate le atribuie charului, ca astfel să arate necontentit filantropia lui Dumnezeu,

¹⁾ *Partea morală.* Nici bogăția nu este motiv de plăcere, și nici sărăciea motiv de neplăcere sau tristeță. Și că dacă noi avem privirea aștințită spre vieța viitoare, cu ușurință vom răbda sărăciea. Că noi trebuie a fi veseli într'una, și a nu ne scârbi sau întristă, decât numai de păcate. (*Veron*).

căci astfel fiind l-a mântuit, și că mântuit fiind, a făcut din el un astfel de vas prețios în creștinism.

Deci, nimeni dintre cei ce sunt în răutăți să nu se descurajeze; nimeni dintre cei cu fapte bune să nu se încurajeze; ci și acela să fie cu frică, și acesta cu bună-voință. Căci nici cel ce se trândăvește nu este destoinic de a sta în făpta bună, și nici cel ce se indeletnicește cu virtutea nu este nedestoinic de a fugi de răle. În amândouă aceste împrejurări ni servește de exemplu fericitul David care în timp ce a dormitat puțin, a căzut grozav, iară după ce s'a deșteptat, iarăși a alergat la înălțimea de dinainte. Amândouă acestea — a se deznădăjdui și a se trândăvi — sunt deopotrivă de răle, căci prin cea întâi doborârea pe cineva chiar de ar fi ajuns până la bolta cerurilor, iară cca de a doua nu-l lasă de a se ridică la ceruri. De aceia și zicea Pavel către cel dintâi: „Celui ce i se pare că stă, să iă aminte ca să nu cază“ (Cap. 10, 12) iară către cel de al doilea: „Astăzi de veți auzi glasul lui, să nu vă învârtoșați inimile voastre“ (Ps. 94, 8), și iarăși: „Pentru aceia mâinile cele slăbite, și genunchile cele slăbănogite vi le îndreptați“ (Ebr. 12, 12). De aceia și pe curvarul acela care se pocăise, l-a adus la starea dinainte, poroncind ucenilor de a-l mângăea, „ca nu cumvă, zice, pentru mai multă mâhnire, să se cufunde unul ca acela“ (II. Cor. 2. 7).

Deci, de ce te întristezi, omule, pentru toate nimicurile? Că dacă chiar întristarea de păcate — singură folositoare — când este necumpătată, vatămă pe cineva, apoi cu atât mai mult va vatămă când este pentru alte cauze. De ce, deci, ești scârbit? Că ai perdut averea? Dară gândește-te la cei ce nu au nici pânea de toate zilele, și atunci iute vei căpăta mângăere. Și, în fine, pentru orice răle, tu să nu plângi cele petrecute, ci să fii mulțămit că nu s'au întâmplat mai rău. Ai avut averi, și le-ai perdut? Nu vărsă lacrimi pentru pagubă, ci să fii mulțămit pentru timpul în care te-ai folosit de ele. Zi și tu ca și Iob: „Dacă am luat cele bune dela Domnul, cele răle să nu le suferim“ (Iob 2, 10)? După aceia gândește-te, că de și ai perdut averile, totuși ai trupul tău sănătos, și deci, odată

cu sărăciea nu jălești și vătămarea acestuia. Dară poate și trupul tău a suferit vr'un betesuș? Inșă nu aceasta este temeliea rălelor omenesti, ci trebuie a răbdă cinevă tot ce s'ar întâmplă. Mulți sunt, cari împreună cu sărăciea și cu ciuntirea sau betesușul trupului, se mai lupă și cu demonii, sau că rătăcesc prin pustietăți, iară alții iarăși sufăr alte răle și mai grozave decât acestea. Să nu fie, iubiților, de a pătimi toate pe câte le putem răbdă!

Acestea, deci, gândindu-le pururea, cugetă la cei ce au pătimit altele mai răle de cât tine, și nu te întristă de nimic, ci numai când păcătuești să oftezi din inimă, numai atunci să plângi. Atunci, zic, supără-te, căci eu nu te împedic, ci chiar te îndemn, inșă și atunci întristarea ta să fie cumpătată, gândindu-te că este și întoarcere dela păcat, este și împăcare cu Dumnezeu și cu cugetul tău. Dară poate că vezi pe alții dezmerdându-se în bogății, iară tu găsindu-te în sărăcie, pe alții îmbrăcați în haine strălucite, și cu vază în lume? Inșă nu te gândi numai la acestea, ci și la supărările izvorâte din ele. Deasemenea și fiind vorba de sărăcie, gândește-te nu numai la lipsurile ce le îndură cinevă, ci și la plăcerea ce izvorăște de aici. Bogăția are fața veselă, pe când cele dinăuntru sunt cuprinse de întunec, în timp ce sărăciea cu totul din contra. Dacă vei voi a deschide și a examina cugetul fiecăruia din acești doi, vei găsi în sufletul săracului multă liniște și libertate, pe când în al bogatului mult vuet, multă tulburare și neliniște. Dacă tu te întristezi văzându-l pe acela bogat, apoi și acela mai mult încă decât tine se întristează văzând pe un altul mai bogat decât dânsul; și duple cum tu te temi de acela, așa și el se teme de celălalt, așa că prin acest fapt cu nimic nu te întrece. Dară poate că te întristezi văzându-l pe acela stăpân, pe când tu ești dintre cei stăpâniți de dânsul, și om simplu. Dară gândește-te la ziua moștenirii lui, adevă când altul îi va lua locul; gândește-te încă și la tulburările ce le are chiar și mai înainte de acea zi, la primejdiile și ostenelele ce le are, la lingușirile ce le întrebunțază față de cei mai mari decât dânsul, la insomniile lui și la toate celelalte ticăloșii pe care le îndură.

Acestea toate le grăim cătră cei ce nu voesc a filosofă, pe când dacă ar ști, am putea să-i mângăem prin alte cuvinte; — acum inșă este nevoie de a le grăi

cu cuvinte mai aspre. Deci, când tu vezi pe unul îmbogățit, gândește la cel mai bogat de cât acela, și atunci îl vei vedea și pe acesta în aceleași nemulțămiri ca și tine. După acesta apoi gândește-te și la cel mai sărac decât tine, și câți poate s'au culcat flămânzi, câți au pierdut averile părintești, iară acum locuiesc prin temniți, și-și doresc moartea în fiecare zi.

Așa dară nici sărăciea nu poate fi motiv de tristeță, și nici bogăția nu zămisiește plăcerea și mulțămirea sufletească, ci numai cugetul nostru este care provoacă și pe una, și pe alta. Gândește-te bine, începând chiar de jos. Cel ce curajă rețerăzile altora, este trist și amărât, că nu poate scăpa de această breaslă considerată ca cea mai rușinoasă, — dară dacă l-ai scăpa de dânsa, și l-ai face ca el să progreseze în cele trebuitoare, iarăși va fi scârbit, că nu poate să-și agonisască mai mult decât îi trebuie. De i-ai procură apoi mai mult, el iarăși va voi a fi acestea îndoite, și de aceia se va întrista încă mai mult ca la început. De i-ai da îndoit și întreit, el iarăși se va scârbi, că nu este într'o slujbă a statului. Dacă i-ai procură și aceasta, el se va crede cel mai ticălos, căci nu este cel întâi slujbaş. Dară chiar și această dorință de i-ai implini-o, el se va văicără că nu stăpânește, iară când va stăpâni, va fi trist că nu stăpânește întreaga națiune. De va stăpâni întreaga națiune, va fi nemulțămît că nu stăpânește mai multe națiuni; iară când îl vei pune stăpân și al mai multor națiuni, el va fi scârbit, că nu este stăpânul tuturor națiunilor. Când ajunge eparh, el este amărât că nu este rege, și când se vede rege, este trist, că nu este singur. Dară chiar singur de ar fi, el totuși este plin de scârbă și amărăciune, că nu este rege și asupra barbarilor, el tot nemulțămît va fi, căci nu este rege al întregii lumi. Și de ar fi regele întregii lumi, de ce n'ar fi adecă și al altei lumi? Și tot așa mergând cu cugetul înainte, nu-l lasă nici odată de a fi mulțămît.

Ai văzut că chiar dacă vei face rege pe cel mai nemernic sărac, tot n'ai nimicît nemulțămirea și întristarea din sufletul lui, dacă mai întâi n'ai îndreptat cugetul lui cel iubitoriu de lăcomie? Aide, acum, să-ți dovedesc, că dacă chiar de sus vei scobori în jos pe cel înțelept, totuși nu-l vei aduce în tristeță sau supărare. Și de voești, pe aceeași scară să ne coborâm. Așa dară

scoborând de pe tron pe eparh (guvernatoriu), lipsește-l de acea demnitate. Ei bine, acesta întru nimic nu se va tulbură de aici, dacă va voi să cugete cele ce am spus. Nici nu se gândește măcar la ceia ce i se iă, ci numai la ceia ce i-a rămas, adecă la slava ce o are dela început. Dacă însă i-o vei luă și pe aceasta, se va gândi la cei proști, cari nici-odată nu s'au ridicat la astfeliu de stăpânie, și bogăția ce o are îi va fi deajuns spre a-l mângăea. Dară dacă i-o vei luă și aceasta, el se va gândi la cei ce stăpânesc averi potrivite, iară de-i vei luă și acestea și-l vei împărtași numai cu hrana trebuitoare, el va putea să se gândească la cei ce nu se bucură nici de aceasta, ci se luptă într'una cu foamea, și locuiesc prin temniți. Și dacă îl vei băgă și în acea locuință, el își va aduce aminte de cei ce zac în boale fără leac, de cei ce sunt în scârbe și supărări nepovestite, și atunci se va vedea pe sine într'o stare cu mult mai bună decât a aceloră. Și după cum curățitoriuul acela de reterăzi nu va avea mulțămire și veselie în sufletul său chiar de l-ai pune și rege, tot așa și acesta nu se va tulbură și neliniști, chiar de l-ai băgă și în temniță.

Așă dară nu bogăția este motiv de plăcere sau mulțămire sufletească, și nici sărăciea motiv de nemulțămire și tristeță, ci numai părerea sau credința noastră, căci nu avem ochii cugetului curați indeajuns, nici nu stau pe loc, ci se abat și joacă în toate părțile. Și după cum trupurile cele sănătoase, dacă le vei hrăni chiar numai cu pâne goală, ele tot sunt zdravene și pline de viață, iară cele bolnăvicioase de le-ai îndopă cu toate mâncările, cu atât mai mult încă vor deveni mai șubrede și fără nici-o vlagă în ele, întocmai așa se petrece și cu sufletul. Cei mici cu sufletul nu vor fi veseli și mulțămiiți sufletește chiar de ar avea pe cap diadema împărătească și onorurile cele nespuse, pe când cei filosofi, chiar în temniță de s'ar găsi, chiar în lanțuri și în cea mai neagră sărăcie, îi totuși se vor bucură de cea mai nevinovată plăcere și mulțămire sufletească.

Acestea, deci, cugetându-le, iubiților, cătră cei mai de jos decât noi să avem pururea ațintită privirea noastră. Este și o altă mângăere, însă aceasta este o filosofie cam mare, care covârșește prosticia multora. Și care este oare? Credința că bogăția nu este nimic, precum nimic nu este nici sărăciea, nici cinstea, nici necinstea,

ci numai prin vorbe, și în scurt timp se deosebesc unele de altele. După aceasta apoi, mai este și o altă mângâere cu mult mai mare, aceia adevădată de a ne gândi la rălele și la bunurile viitoare, răle și bunuri cu adevărat simțite de fiecare din noi, și dela acelea a ne mângăea. Dară fiindcă mulți — după cum am spus — au stat de parte de vorbele și aprecierile acestea, de aceia ne-am văzut siliiți de a stărui mai mult în acele vorbe, ca astfel să-i punem și pe dânșii pe calea cea dreaptă. Acestea gândindu-le să ne punem în regulă, și nici-odată să nu ne întristăm de lucruri trecătoare și care nu ne dau nici o speranță de liniște și adevărata mulțămire sufletească. Căci nici atunci când vedem bogați zugrăviți pe vr'un tablou, nu ne-am arată geloși, și nici când am vedeă zugrăviți săraci, nu ne-am crede vrednici de plâns și de milă, — de și aceștia sunt mai dăinuitori decât mulți dintre bogații ce se găsesc printre noi. Mai mult în scriere și prin cărți rămâne cineva bogat, decât în înșeși firea lucrurilor. Săracul de multe ori s'a văzut mergând înainte și dăinuind în sărăciea lui și până la o sută de ani, pe când bogatul neputând a se dezmerda cu bogățiile sale chiar nici în timp de un an de multeori, deodată s'a văzut sărac și golit de toate bogățiile. Acestea, deci, gândindu-le într'una, iubiților, din toate părțile să îngrădim și să asigurăm veseliea și mulțămirea noastră sufletească contra tristeței și a nemulțămirei fără motiv, ca astfel și viața prezentă să o trecem cu plăcere, eum și de bunătățile cele viitoare să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veți. Amin.

OMILIA XXXIX

„Deci, ori eu, ori aceia, așa propoveduim, și așa ați crezut“ (Cap. 15, 11).

Înălțând pre apostoli și înjosindu-se pre sine, la urmă iarăși se ridică mai presus de aceia, ca astfel să stabilească egalitatea, — fiindcă egalitatea a stabilit-o, arătându-se pe sine ca covârșind pe ceilalți, și covârșit

fiind de dânsii. Aşa dară făcându-se prin aceasta vrednic de credinţă, nici aşă nu-i lasă, ci iarăşi se trece pre sine printre dânsii arătând prin aceasta concordia cea după Christos. Şi nu face aceasta doară ca să se pară numai că el s'a alipit pe lângă dânsii la întâmplare, ci ca să se arate a fi în aceeaşi ordine cu dânsii, căci aşă cerea interesul propoveduirii evangheliei lui Christos. De aceia el amândouă le-a avut în vedere deopotrivă: şi ca să nu se pară cum că el trece cu vederea pe apostoli, în acelaşi timp nici din cauza cinstei făcută acelora el să fie dispreţuit de credincioşi. Pentru aceia, deci, şi de astădată el iarăşi se egalează cu dânsii, zicând: „Ori eu, ori aceia, aşă propoveduim, şi aşă aţi crezut“. «Ori dela care dintrânsii, zice, aţi voi să aflaţi adevărul, aflaţi-l, că eu cu nimic nu mă deosebesc de dânsii». N'a zis că «dacă nu voiţi a mă crede pe mine, credeţi pe aceia», ci şi pe dânsul se face vrednic de credinţă, vorbind în deajuns de dânsul, cum şi pre aceia vorbind cele convenite de dânsii. El n'a făcut nici-o deosebire în persoane, fiindcă şi demnitatea lor li eră egală. Şi în epistola către Galateni acelaşi lucru îl face, nu ca cum ar fi avut vr-o nevoie, şi se mulţameşte a grăi de dânsul: „că cei ce se socotea a fi ceva, nimic nu mi-au adus mai mult“ (Galat. 2, 6), «dară şi aşă, zice, eu alerg după concordia şi prietenia lor; iară la urmă „mi-au dat mie dreapta împărtăşirei“ ¹⁾. (Ibid. vers. 9). Dacă ar fi trebuit ca vrednicia credinţei lui Pavel să atârne de alţii, şi să fie adevărită de mărturia altora, atunci de sigur că mult ar fi fost vătămaşi prin aceasta ucenicii. Deci, el nu scriea acestea Galatenilor înălţându-se şi îngâmfindu-se pe sine, ci fiind stăpânit de teamă pentru evanghelie. De aceia şi aici zice, egalându-se: „Ori eu, ori aceia, aşă propoveduim, şi aşă aţi crezut“. Bine a spus el „propoveduim“, căci prin aceasta arată marele lor curaj. «Nu pe furiş, zice, nici pe ascuns de ochii lumii, ci pe faţă slobozim din noi glas, mai dulce

¹⁾ Notă. Expresiunea din original δεξιὰς ἑδωκεν - tradusă ad litteram însemnă: *mi-au dat dreapta, mi-au dat mâna dreaptă, iară luată în senz figurativ, însemnă: m'au aprobat în totul, au găsit bune vederile mele, etc.*

și mai răsunătoriu ca al trâmbitei». Și n'a zis «am propoveduit» ci, că și acum „așa propoveduim“. „Și așa ați crezut“. Aici n'a mai zis «așa credeți», ci „așa ați crezut“. Fiindcă acești Corintheni se clătinau în credință, de aceea apostolul îi întoarce înapoi la timpurile dinainte, și cu chipul acesta aduce la mijloc chiar mărturia lor.

„Iară de vreme ce Christos se propoveduește că s'a sculat din morți, cum de zic uniia dintre voi că învierea morților nu este“ (Vers. 12)? Ai văzut cât de bine a judecat, și cum dovedește învierea din aceea că Christos s'a sculat din morți, după ce mai întâi aceasta a demonstrat-o în mai multe locuri? Căci și Prorocii au spus aceasta, și însuși Christos a dovedit-o prin arătarea sa multora, și «noi propoveduim, zice, și voi ați crezut» împletind astfel împătrit mărturia învierii prin mărturia Prorocilor, prin desfășurarea împrejurărilor, prin mărturia apostolilor, prin cea a ucenicilor; — sau mai drept vorbind, încercînd, de oarece înseși cauza morții lui arată învierea, căci a murit pentru păcate streine. Deci, dacă învierea lui a fost dovedită, de aici este învederat că și ceilalți urmează, adevărat, că și ceilalți morți vor învieă.

De aceea îi și părăște ca de un fapt mărturisit de toți, și se miară zicînd: „Iară dacă Christos se propoveduește că s'a sculat din morți, cum de zic uniia dintre voi că învierea morților nu este“? Și prin aceasta iarăși doboară îndrăzneala celor ce vorbeau contra învierii, căci nu zice «cum de spuneți voi», ci „cum de spun uniia dintre voi“, cu care ocazie el nu aruncă vina asupra tuturor, și nici chiar pe cei pe cari-i dă ca motiv, nu-i arată pe față, ca să nu-i facă a fi fără nici o rușine, dară nici iarăși nu-i ascunde cu totul, ca astfel să se îndrepte. Pentru aceea despărțindu-i de mulțime, se aruncă asupra lor; zguduindu-i și făcându-i mai slabi și neputincioși, iară pe ceilalți întărindu-i în lupta contra lor, și punându-i în siguranța asupra acestui adevăr; cu alte cuvinte nelăsînd pe aceia de a dezerta dela adevărata credință și a fugi în rîndurile acelor cari se încercau a-i conrupe. Căci cu mare iuțală s'a pregătit de a-i pune pe adevărata cale cu cuvîntul.

Apoi, ca nu cumvã sã zicã dãnșii, cã «aceasta este învederat și destul de lãmurit, adecã cã Christos s'a sculat din morți, și nimeni nu se îndoește; însă cum este cu putință de a învieã toți oamenii?»—privește cum el și această chestiune, adecã învierea tuturor o dovedește cu prisosință. Învierea lui Christos a fost grãitã mai dinainte de toți Prorocii, s'a petrecut și a fost mărturisitã prin arãtarca lui apostoilor și multora dintre ucenici,—darã învierea noastrã este numai în speranță. Aceasta o puneau înainte cei ce combãteau dogma învierii noastre. Însã tu privește ce face el: dintr'amãndouã părțile iarãși același lucru îl pregãtește, ceia ce dã dovada unei mari puteri de argumentație. «Ce spun uniia, zice, cã nu este învierea morților? Apoi atunci și învierea lui Christos este desființatã». De aceia și adaoge, zicând: „Iarã de nu este învierea morților, nici Christos n'a învocat“ (Vers. 13). Ai vãzut violența lui Pavel și puterea lui de disputã ne'nvinsã? Cum se încearcã nu numai de a dovedi ceia ce erã îndoelnic, din ceia ce erã învederat, ci încã și din acel fapt îndoelnic el se încearcã a dovedi celor ce contraricau, faptul cel învederat, adecã dogma învierii lui Christos? Nu doarã cã erã nevoie de dovadã pentru învierea lui Christos, fapt dejã petrecut, ci a voit sã arãte cã acest fapt este deopotrivã vrednic de credință ca și celalalt. «Și care este continuitatea ideii? zici tu; cã dacã Christos nu s'a sculat din morți apoi nici alții nu se vor sculã, aceasta e consecința fireascã; darã cã dacã alții nu se vor sculã, apoi nici el nu s'a sculat, ce noimã poate aveã un astfelu de raționament»? Deci, fiindcã se pãrea cã nu prea are rezon în această privință, privește cu câtã înțelepciunc pregãtește el terenul, aruncând dela început chiar semințele acestei credinți rezultatã din ineseși propoveduirea evangheliei; ca de pildã cã murind pentru pãcatele noastre el s'a sculat din morți, cã este pãrgã (incepãturã) a celor adormiți, etc. Cãci pãrga (incepãtura) cui ar puteã fi pãrgã, dacã nu a celor sculați din morți? Deci cum nu se vor sculã din morți? Și dacã nu se vor sculã, pentru ce atunci s'a sculat Christos? De ce a venit în lume? De ce a mai luat trup omenesc, dacã nu urmã a învieã acel trup?—cãci el nu aveã nevoie de trup, ci l'a luat numai pentru noi. Toate acestea, însă, el le spune mai departe, iarã acum zice

numai că: „de nu este înviere morților, nici Christos n'a înviat“, ca fiind legată învierea noastră de învierea lui. Iară dacă nu urmă a fi învierea morților, nici învierea lui nu s'ar fi făcut. Ai văzut cum câte puțin se răstoarnă întreaga iconomie prin vorbele acestora și prin necredința în învierea morților? Dară acum el vorbește nu pentru întruparea lui, ci numai de înviere, căci a dezlegat legăturile morții nu prin faptul că s'a întrupat, ci pentru că a murit, fiindcă în timp cât a purtat trupul, încă stăpâneă tirănia morții.

„Iară dacă n'a înviat Christos, zădarnică prin urmare este propoveduirea noastră“ (Vers. 14). De și pare că mai natural eră să spună: «că dacă Christos nu s'a sculat, voi vă luptați cu faptele cele învederate, cu atâtia Proroci, cu adevărul lucrurilor» — totuși el pune aici ceia ce eră mai înfricoșat: „zădarnică prin urmare este propoveduirea noastră, zădarnică deci este și credința voastră“, fiindcă voiă a li zgudut cugetul. «Totul am perdut atunci, zice, totul a dispărut, dacă el n'a înviat». Ai văzut cât de mare este taina iconomiei aceștiea? Că dacă murind el n'a putut să învieze, apoi nici păcatul n'a fost răscumărat, nici moartea n'a fost nimicită, nici blestemul n'a fost desființat. «Și nu numai noi am propoveduit în zădar, ci și voi ați crezut în zădar» zice. Dară nu numai prin aceasta el arată absurditatea unor asemenea credinți, ci încă se și luptă voinicește, zicând: „Ne aflăm încă și mărturii mincinoase ale lui Dumnezeu, că am fi mărturisit împotriva lui Dumnezeu, că a înviat pe Christos, pe care nu l'a înviat, dacă morții nu se vor scula“ (Vers. 15). «Deci, dacă aceasta este absurd, zice, adevă învinovățirea lui Dumnezeu și sicofandia aruncată asupra-i, și nu l'a sculat din morți, duple cum spuneți, apoi nu numai aceasta, ci încă și alte absurdități vor urmă de aici». Mai departe el același lucru îl face, căci repetând, zice: „Că de nu se vor scula morții, nici Christos nu s'a sculat“ (Vers. 16). Că dacă n'ar fi fost să facă aceasta, nici n'ar mai fi venit. Inșă n'o spune aceasta, ci numai de învierea lui, căci printr'însa toate celelalte sunt legate.

„Iară dacă Christos nu s'a sculat, zadarnică este credința voastră“ (Vers. 17). Neconținut el pune învierea lui Christos împreună cu cea ce este lămurit și mărturisit de toți, făcând prin aceasta puternic și lămurit cea ce se părea a fi îndoelnic și neputincios. „Încă sunteți în păcatele voastre“ zice. Că dacă nu s'a sculat, atunci nici n'a murit; iară dacă n'a murit, nici păcatul nu l'a dezlegat, — căci moartea lui a fost dezlegarea de păcate. „Iată, zice, mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii“ (Ioan 1, 29). Dară cum îl ridică? Prin moarte. De aceea l'a și numit miel, ca cel ce urmă a fi omorât. «Dară dacă n'a învieat, apoi nici n'a fost omorât, și nici păcatul nu s'a dezlegat, iară dacă nu s'a dezlegat, atunci este înființată încă, și dacă încă există, apoi atunci în zadar am propovedit; dară dacă în zadar am propovedit, atunci și voi în zadar ați crezut că v'ați izbăvit de păcat». Dealtmîntrelea dacă el n'a învieat, apoi moartea rămîne nemuritoare. Dacă și el a fost stăpânit de moarte, și nu i-ă dezlegat durerile, atunci cum a putut izbăvi pe alții, în timp ce el eră stăpânit de moarte?

De aceea și ziceă: „Prin urmare și cei ce au adormit întru Christos, au pierit“ (Vers. 18). «Și ce spun eu, zice, de voi, când chiar și aceia toți s'au pierdut, acei ce au făcut totul, și n'au fost stăpâniți de necunoștința și nesiguranța viitorului? Expresiunea „întru Christos“ însemnă sau întru credința în Christos, sau că au murit pentru dânsul, cei ce au suferit multe primejdii, multe ticăloșii, cei ce au umblat pe calea cea strămtă. Dară unde sunt acum gurile cele viclene ale Manicheilor¹⁾, cari zic că apostolul înțelege aici prin înviere izbăvirea de păcate? Căci aceste raționamente neîntrerupte din partea apostolului, nimic nu arată din cele ce spun acei eretici, ci numai cea ce spunem noi. Căci și expresiunea înviere, se zice numai de cel căzut, de cel îngropat și mort. De aceea și zice

¹⁾ Notă. Eretici de prin secolul al treilea d. Chr. numiți Manichei, dela numele căpitaniei lor Manent, cari printre alte erezii, nu admiteau nici învierea morților, așa duple cum crede și a crezut biserica creștină încă dela început. Fericitul Augustin, mai înainte încă făcuse parte dintre acești eretici, duple cum însuși mărturisește în scrierea sa *de haeresib.*

neconținut nu numai că s'a sculat, ci adaugă și ceialaltă expresiune: „din morți“. Dară și Corinthenii aceștia nu se îndoeau doară de iertarea păcatelor, ci de învierea trupurilor. Ce nevoie este numai decât, că dacă oamenii nu ar fi nepăcătoși, apoi și Christos să fie așa? Dacă n'ar fi urmat ca el să ne scoale din morți, ar fi natural a întreba: de ce a venit? de ce a luat trup? De ce a învocat, dacă noi nu vom învia? Căci și păcătuiind oamenii și nepăcătuiind, totuși cu Dumnezeu pururea este unită nepăcătuirea, și nepăcătuirea noastră nu urmează pe a sa, și nici că se îndreaptă spre ea, după cum se petrece cu învierea morților¹⁾.

„Iară de nădăjduim întru Christos numai în viața aceasta, mai ticăloși decât toți oamenii suntem“ (Vers. 19). Ce spui, fericite Pavele? Cum nădăjduim numai în viața aceasta, dacă trupurile nu se scoală din morți, sufletul fiind și rămânând nemuritoriu? «Că de ar rămâne sufletul de mii de ori nemuritoriu, zice — după cum chiar și este — totuși fără de trup nu se va putea învrednici de acele bunuri negrăite, după cum nici nu va putea ti pedepsit. „Pentru că noi toți trebuie a ne arăta înaintea divanului lui Christos, ca să ia fiecare după cum a făcut cele ce s'au lucrat prin trup, ori bine, ori rău“ (II. Cor. 5, 10). De aceia zice: „De nădăjduim întru Christos numai în viața aceasta, mai ticăloși decât toți oamenii suntem“. Dacă trupul nu înviează, atunci sufletul rămâne neincununat, și afară de fericirea cea din ceruri; iară dacă este așa, apoi atunci nu ne vom bucura de nimic, și dacă nu ne vom bucura de nimic, atunci apoi răsplata este în viața prezentă. «Deci, zice, ce poate fi mai ticălos ca noi?» Acestea le zicea, pe deoparte voind a'și sprijini cuvântul său despre învierea trupurilor, iară pe de alta spre a convinge pe auditoriu de acea viață nemuritoare, ca astfel să nu creadă că cele ale noastre se sfârșesc în viața prezentă. Deci pregătind îndeajuns prin cele dinainte ceia ce voia, și spunând că, dacă morții nu se vor scula, atunci nici Christos nu s'a sculat, iară dacă Christos nu

¹⁾ *Notă.* Este foarte confuz St. Chrisostom în aceste câteva pasaje.

s'a sculat, noi suntem pierduți, și că încă suntem în păcat,—la urmă iarăși adaoage aceasta, zguduind din nou cugetul lor. Căci când el voiește a introduce ceva din dogmele trebuitoare, mai întâi zguduie impietrirea și nesimțirea lor cu frica, cea ce a făcut și aici, de oarece mai înainte aceleași vorbe aruncându-le, el i-a făcut să rămână uimiți, ca cei ce au căzut din totul, iară acum, ca încă mai mult să simtă, același lucru îl face, zicând: „mai ticăloși decât toți oamenii suntem“. Adeacă că dacă după atâtea munci și necazuri, și mii de suferinți, am ajunge să cădem din atâtea bunuri făgăduite, și cele ale noastre au stat numai în cele prezente, apoi suntem cei mai ticăloși dintre oameni, căci toate cele ale învierii s'au răsturnat. Așa că și de aici este invederat, că vorba lui nu este pentru păcate, ci pentru învierea trupurilor, pentru vieța prezentă și cea viitoare.

„Iară acum Christos s'a sculat din morți, începătură (pârgă) celor adormiți s'a făcut“ (Vers. 20). Arătând deci toate rălele ce urmează din a nu crede în înviere, la urmă repetă iarăși vorba, și zice: „Iară acum Christos s'a sculat din morți“, neconținut adăogând expresiunea „din morți“, ca astfel să astupe gurile erețicilor. „Incepătură (pârgă) celor adormiți s'a făcut“. Deci, dacă el este pârgă sau începătură, apoi va trebui să învieze și aceștia. Dacă el ar fi vorbit aici de înviere ca de izbăvirea de păcate, — și fără de păcat nimeni nu este — apoi atunci cum vor fi uniiia după voi cari vor înviea? Ai văzut că vorba lui este de învierea trupurilor? Și ca aceasta să o facă vrednică de credință, într'una aduce pe Christos la mijloc, ca cel ce a învieat cu trupul.

Mai departe el arată și pricina acestei învieri. După cum am mai spus, când cineva își dă părerea de ceva, însă nu pune și cauza, apoi atunci vorba lui nu va fi așa de bine primită de cei mai mulți. Deci, care este cauza? „Că de vreme ce prin om, zice, s'a făcut moartea, prin om și învierea morților“ (Vers. 21), iară dacă prin om, apoi desigur că având trup. Și privește înțelepciunea lui, cum și din altă parte el face vorba necesară? «Cel biruit, zice, acela trebuie a se lupta din nou; natura acea biruită și umilită trebuie a se lupta și a învinge, căci numai așa se va putea

nimici batjocora». Dară să vedem de ce moarte vorbește el aici: „Că precum întru Adam toți mor, așa întru Christos toți vor înviea” (Vers. 22). De ce? Oare toți întru Adam, spune’mi, au murit, toți au suferit moartea păcatului? Dară cum de a fost Noe drept în neamul lui? Cum Abraâm? Cum Iacob? Cum Iob și toți ceilalți? Dară ce? spune’mi; oare toți vor înviea întru Christos? Și unde vor fi cei târiți în gheena? Dacă ceia ce se spune aici este pentru trup, apoi cuvântul său stă solid; iară dacă se spune de păcat și îndreptare, nici de cum.

Apoi, ca nu cumva auzind de învierea obștească să’ți inchipui că se vor mântui și cei păcătoși, a adaos: „Și fiecare întru a sa rândueală” (Vers. 23), adecă «să nu crezi că dacă ai auzit de înviere, apoi atunci toți se vor bucura de aceleași bunuri; căci dacă fiind vorba de pedeapsă nu toți vor suferi aceleași, ci mare va fi deosebirea, apoi cu atât mai mult unde sunt păcătoși și drepiți, mai mare încă va fi deosebirea. „Începătura Christos, după aceia cei ce sunt ai lui Christos” — adecă cei credincioși și cei ce sunt cinstiți — întru venirea lui». „După aceia sfârșitul” (Vers. 24). «Când vor înviea aceia, zice, toate lucrurile vor lua sfârșit, iară nu ca acum, când înviind Christos lucrurile au rămas nehotărîte». De aceia a și adaos: „întru venirea lui”, ca să cunoști că el vorbește de acel timp.

„Când va da împărăția lui Dumnezeu și Tatăl; când va strică toată domnia, și toată stăpânirea și puterea”. Aici, fiți, vă rog, cu cea mai mare băgare de samă, ca nimic să nu vă scape din cele vorbite; căci lupta ni este contra dușmanilor noștri. De aceia mai întâi trebuie a exercită vorba noastră din depărtare, și chiar a o duce la absurd, ceia ce și Pavel face de multe ori; căci numai așa, ceia ce ni se vorbește ni se pare mai ușor. Deci, să ne întrebăm pe noi, ce insamnă oare expresiunea aceasta: „Când va da împărăția lui Dumnezeu și Tatăl”? Că dacă o vom lua aceasta cum s’ar întâmplă, iară nu într’un mod demn de Dumnezeu, de sigur că după aceasta nu va mai avea împărăția, fiindcă cel ce dă altuia ceia ce

este al său, încetează la urmă de a mai stăpâni el. Dară nu numai aceasta va fi absurditatea unei judecăți ușoare, ci se va găsi încă, că nici cel ce a primit — Dumnezeu și Tatăl — nu avea mai înainte împărăția. Așa dară după unii ca aceștia nici Tatăl nu a fost împărat mai înainte, ca să guverneze cele ale noastre, și nici Fiul nu se mai arată ca împărat după aceasta. Dară atunci cum de zice el însuși de Tatăl că: „Tatăl meu până acum lucrează, și eu lucrez“ (Ioan 5, 17), iară despre dânsul grăește Daniil, că: „Împărăția lui este împărăție veșnică, care nu va avea sfârșit„ (Daniil 2, 44)? Ai văzut câte absurdități se nasc, — care se războesc cu sfințele scripturi, — când cineva ia cele vorbite de apostol în senz curat omenesc?

Deci, care împărăție spune aici că o va da lui Dumnezeu și Tatăl, și prin urmare va fi desființată? Oare cea a ingerilor? Să nu fie una ca aceasta! Poate că a credincioșilor? Nici aceasta. Dară care? Acea a demonilor, pentru care zice: „Că nu ni este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, și a domniilor, și a stăpânitorilor întunecului veacului acestuia“ (Efes. 6, 12). Acum nici de cum nu este desființată acea împărăție, căci demonii lucrează în multe părți, dară atunci vor încetă.

„Pentru că se cade lui a împărăți, până ce va pune pre toți vrăjmașii sub picioarele sale“ (Vers. 25). Și aici iarăși se va naște altă absurditate, dacă și pe această expresiune nu o vom lua într'un înțeles demn de Dumnezeu. Căci particula „până ce“ exprimă ceva hotărât, exprimă sfârșitul unei acțiuni; însă cu privire la Dumnezeu aceasta nu este, și nu se poate spune.

„Vrăjmașul cel mai de pe urmă, moartea, se va surpă (desființă)“ (Vers. 26). Cum este cel mai de pe urmă? După toți ceilalți vrăjmași, după diavol, și după toate celelalte, fiindcă și la început, ea (moartea) a intrat cea de pe urmă în lume. Mai întâi au fost sfătuiră și ațîțarea diavolului, apoi călcarea poroncii și neascultarea, și numai după aceia moartea. Intru putere (τῆ δυνάμει) și acum a fost desființat vrăjmașul,

însă atunci va fi desflințat și întru energie (τῆ ἐνεργείᾳ), adică în formă.

„Pentru că toate le-a supus sub picioarele lui. Iară când zice că toate le-a supus lui, arătat este, că afară de cela ce i-a supus lui toate. Iară dacă se vor supune lui toate, atunci și însuși Fiul se va supune celui ce a supus lui toate, ca să fie Dumnezeu toate întru toate¹⁾“ (Vers. 27. 28). Și cu toate acestea în urmă el n'a spus că Tatăl i le-a supus, ci că va strică toată împărăția: „Când va strică“, zice, toată domnia, și toată stăpânirea și puterea“, și iarăși: „Că se cade lui a împărăți, până ce va pune pre toți vrăjmașii sub picioarele sale“. Deci cum de pune aici pre Tatăl? Și nu numai aceasta este care se pare a fi de neînțeles, ci încă că se și teme pare-că apostolul cu un fel de frică absurdă, și se grăbește de a îndreptă cele spuse, zicând: „arătat este că afară de cela ce i-a supus lui toate“, ca cum pare-că erau unii cari bănuiau ca nu cumva să se supună Fiului și Tatăl — decât care ce ar fi pulut fi mai absurd? — cu toate acestea el se teme de aceasta. Deci, ce înșamnă ideia din acest pasaj? — căci multe chestiuni se nasc de aici. Însă, iubiților, încordați-vă bine cugetul la cele ce vă voiu grăi, fiindcă este nevoie mai întâi de a spune scopul și intențiunea lui Pavel, pe care pretutindeni ar putea-o vedea cineva strălucind, și numai după aceia să adăogăm și dezlegarea chestiunii, — fiindcă și aceasta ni ajută la dezlegare.

Deci, care este intențiunea lui Pavel? și care este obiceiul lui? Când el discută numai de Dumnezeuire, grăește într'un feliu, și în altfeliu când ajunge cu vorba la iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu. Când de pildă vorbește de trupul lui, fără nici-o sfileală el spune toate cele înjosite, fiind încredințat că cele vorbite sunt dintre cele primite de toți. Să vedem, deci, pentru care din două este vorba lui aici? — pentru dumnezeirea lui,

¹⁾ *Notă.* Expresiunea dela urmă: *aca să fie Dumnezeu toate întru toate* ce se găsește în textul nostru obișnuit (Toxtus receptus), nu se găsește în edițiunea ce a avut-o în vedere Sf. Chrisostom.

sau că ceia ce spune se rapoartă la iconomia întru-părei lui? Dară mai întâi să arătăm unde anume a grăit el de amândouă aceste chestiuni. Deci, unde a făcut aceasta? In epistola către Filipeni, cărora scriindu-li zicea: „Care în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmai cu Dumnezeu; ci s'a deșărtat pro sine, chip de rob luând, întru asemănarea oamenilor făcându-se, și cu închipuire aflându-se ca omul, s'a smerit pre sine, ascultătoriu făcându-se până la moarte, iară moarte de cruce. Pentru aceia și Dumnezeu pre dânsul l-a prea înălțat“ (Filip. 2, 6—9). Ai văzut cum atunci când grăește numai de dumnezeire, spune acele lucruri mari, că este în chipul lui Dumnezeu, că este deopotrivă cu cel ce l-a născut, că lui i-a încredințat totul,—iară când ți l-a arătat intrupat cum iarăși a scoborit vorba? Deci, dacă acestea nu le vei despărți precum trebuic, multă luptă vei întâmpină in cele spuse. Că de pildă, dacă el este deopotrivă cu Dumnezeu, cum pe cel deopotrivă lui l-a prea înălțat? Dacă este in chipul lui Dumnezeu, cum de i-a dat lui nume care este preste tot numele? Căci cel ce dă ceva, cel ce hărăzește, hărăzăște celui ce nu are, și cel ce înalță, înalță pre cel ce în trecut fusese umilit. Așa dară se va găsi că el eră imperfect și cu lipsuri mai înainte de a lua nume și de a fi înălțat, și, in fine, o mulțime de concluzii de felul celor de sus, din care se vede absurditatea. Dară dacă vei adăoge la acestea și iconomia împrejurarilor, nu vei păcătuī vorbind așa. Acestea dară judecă-le și aici, și împreună cu această părere primește cele spuse de apostol.

Odată cu acestea vom mai spune și alte cauze asupra acestei pericope din sfînta scriptură, așa duple cum se găsește. Deocamdată este și aceia necesar a spune, că cuvântul lui Pavel este aici și pentru înviere, fapt crezut a fi cu neputință și foarte combătut — și că a trimis epistola Corinthenilor, unde erau mulți filosofi cari veșnic luau in bătae de joc asemenea credinți. Că dacă în alte chestiuni erau dezbinați între dânsii, totuși in privința învierii toți ca dintr'o singură gură pare că erau înțeleși, și nu credeau în inviere. Deci, luptându-se el pentru aceasta chestiune atât de combătută

necrezută și luată în deridere, și din cauza prejudiciului cum și pentru greutatea acestei chestiuni voind a pregăti ceva posibil, mai întâi învederează această dogmă din învierea lui Christos, pe care dovedind-o cu Pro-rocii, cu cei ce au văzut pe Christos după înviere, cu cei ce au crezut, — și fiindcă dusesese vorba până la absurdă — la urmă spune și de învierea oamenilor. „Că dacă nu se vor scula morții, zice, nici Christos nu s'a sculat“. Apoi necontenit întorcând vorba la cele dinainte, îl numește la urmă pângă (incepătură), încercând a învedere acest fapt în alt mod, și arătându-l ca desființând toată domnia, și stăpâniea și puterea, și că va surpă și moartea, vrăjmașul cel mai de pe urmă. «Deci, cum va putea fi surpată moartea, zice, dacă mai întâi ea nu va lepădă de sub puterea sa trupurile celor morți?»

După ce, în fine, a grăit lucruri mari de unul născut, că va da împărăția lui Dumnezeu, — adecă că după ce el săvârșește toate acestea, după ce biruește pe vrăjmaș, și după ce pune pe vrăjmași sub picioarele sale — la urmă apostolul îndreptând oarecum necredința celor mulți în aceasta chestiune, a adaos: „Că se cade lui a împărăți, zice, până ce va pune pre toți vrăjmașii sub picioarele sale“. Expresiunea „până ce“ de aici, nu este pusă ca să arate sfârșitul împărăției, ci cu scop de a face vrednic de credință cele spuse, și de a încuraja pe credincioși. «Nu cumvă deci, dacă ai auzit, zice, că el va strică toată domnia, toată stăpâniea și puterea, că va surpă pe diavol și toate falangele demonilor, precum și mulțimea necredincioșilor, tirăniea morții, și toate celelalte răle, apoi să te temi că după acela el va deveni neputincios — „că se cade lui a împărăți, până ce va pune pe vrăjmașii săi sub picioarele sale“ ; dară prin aceasta nu spun, zice, că după ce va săvârși toate cele vorbite, nu va mai împărăți, ci voi u a arată numai că chiar dacă nu se petrece faptul acum, totuși se va petrece negreșit. Impărăția lui nu se întrepruce nici-odată, ci stăpânește și rămâne până ce totul va face». De altfeliu această obișnuință în expresiuni ar putea-o găsi cinevă și în Vechiul Testament, ca de pildă când zice: „Iară cuvântul Domnului rămâne în veci“ (Isaia 40, 8), și „Tu același ești, și anii tăi

nu vor lipsi“ (Ps. 101, 28). Acestea și de acestea grăește Prorocul, când vorbește de lucruri ce se vor petrece în timpuri depărtate, și care negreșit că se vor întâmpla, scoțând prin aceasta frica din sufletele cele tâmpite ale auditorilor. Cum că expresiunea „până ce“ (ἄχρις ἤ ἕως) vorbire cu privire la Dumnezeu, nu arată de loc sfârșitul, ascultă ce spune scriptura: „Din veac și până în veac tu ești“ (Ἄπο τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ) și iarăși „Eu sunt, eu sunt“ și „Eu sunt, și până ce veți îmbătrâni eu sunt“ (Ἐὼς ἂν καταγηράσῃτε ἐγὼ εἰμι) (Ps. 89, 2, Exod. 3, 14, Isaia 46, 4). De aceia și pune el moartea tocmai la urmă, ca astfeliu din biruința celorlalte, și aceasta să fie bine primită de necredincios. Căci când el va doborî pe diavol, care a introdus în lume moartea, apoi cu atât mai mult va doborî și lucrul aceliia.

Deci, ăpă ce totul i-a încredințat Dumnezeu Tatăl, de a strică toată domnia, și stăpâniea și puterea, de a împărăi — vorbesc de mântuirea credincioșilor, de pacea lumii, de nimicirea rălelor, căci aceasta va să zică a lua împărăția, adecă a împărăi, a surpă moartea; și n'a zis că va strică acelea Tatăl printrânsul, ci însuși el le va strică, și el va pune pe vrăjmași sub picioarele sale, așa că nicăiri n'a pomenit de Tatăl — la urmă s'a temut apostolul, ca nu cumvă să se creadă de cei proști că Fiul este mai mare decât Tatăl, sau că este vr'o altă putere și stăpânie fără început. De aceia deci, pășind în liniște mai departe, el indreaptă oarecum mulțimea ideilor îngrămădite mai sus, zicând: „Pentru că toate le-a supus sub picioarele lui“ (Vers. 27). Aici iarăși atribuie Tatălui toate cele făcute, însă nu ca și cum Fiul ar fi neputincios, — căci cum ar puteă fi neputincios Fiul, pentru care atâtea împrejurări au mărturisit de dânsul mai înainte? — ci apostolul, pentru cauza pe care am spus-o, a voit să arate că toate cele făcute pentru noi, sunt comune Tatălui și Fiului. Cum că el este în stare de a-și supune lui 'și toate, ascultă iarăși pe Pavel, zicând: „Care va schimba chipul trupului smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei lui, duple lucrarea puterei ce are el, de a supune lui 'și toate“ (Filipp. 3, 21).

După aceea și îndreaptă mai bine ceia ce a spus mai înainte, zicând: „Iară când zice, că toate sunt supuse lui, arătat este că, afară de cela ce i-a supus lui toate“, nu puțină slavă mărturisind și prin aceasta pentru unul născut. Căci dacă Fiul lui Dumnezeu ar fi mai mic decât Tatăl, și deci cu mult mai inferior lui, de sigur că apostolul nu s'ar fi temut de ioc în expunerea ideii sale. Dară nici cu aceasta încă nu s'a mulțămît, ci a mai adăogat și altceva. Ca nu cumva să bănuască și să zică cineva: «Ei, și ce este dacă Tatăl nu este supus Fiului? căci aceasta întru nimic nu împedecă pe Fiul de a fi mai puternic decât Tatăl» — apoi temându-se de o astfel de bănuală neevsevioasă, și fiindcă cele ce a spus mai sus nu erau deajuns de a arăta aceasta, a mai adăogat: „Iară dacă se vor supune lui toate, atunci și însuși Fiul se va supune celui ce a supus lui toate“, arătând prin aceasta marea lui conglăsuire față de Tatăl, care este începutul tuturor bunurilor și cauza principală, el care a născut pe cel ce poate și a făcut atâtea. Dară dacă a spus aici mai mult decât cerea subiectul vorbirei, tu să nu te minunezi, căci o face aceasta imitând pe discipul său. Căci și Christos voind a arăta conglăsuirea sa către Tatăl, și că nu fără scop a ajuns la cele vorbite, înaintează cu vorba, nu pe cât cerea dovada conglăsuirii, ci pe cât avea nevoie slăbăciunea și nepuțința celor de față. El se roagă Tatălui pentru nimic altă, decât numai pentru aceasta, și punând cauza, zice: „Ca să creadă că tu m'aj trimis“ (Ioan 11, 42). Pe acesta, deci, imitându-l și aici, întrebuițază multă vorbă, nu ca tu să bănuiești vr'o inferioritate silită, — să nu fie una ca aceasta — ci pentru ca să scoată din inima lor acele credinți absurde. Căci când el voește a scoate ceva din rădăcină, apoi întrebuițază multă vorbă. Așa de pildă vorbind de femeia credincioasă și de bărbatul necredincios, cari sunt uniți prin căsătorie legiuită, ca să nu creadă femeia că se spurcă prin contactul ei cu un necredincios, n'a zis că prin aceasta femeia este necurată, și nici că este vătămată cu ceva, ci a spus ceia ce eră mai mult: că și necredinciosul acela se sfințește printr'ânsa, voind prin aceasta a arăta nu că doară Elinul a devenit sfânt printr'ânsa, ci

prin exagerația vorbei grăbindu-se de a alungă frica femeii.

Tot așa și aici grăbindu-se prin prisosința vorbelor de a răsturnă acea credință necucernică, a spus cea ce a spus. Dupre cum a bănuî pe Fiul de slab și inferior este dovadă de cea mai de pe urmă nelegiuire—pentru care îndreptând aceasta zice, că pe toți vrăjmașii îi va pune sub picioarele sale -- tot așa și a crede pe Tatăl inferior Fiului este iarăși cea mai neevsevicioasă blasfemie, pentru care doboară și asemenea absurditate cu multă putere. Și privește cum pune acest fapt, căci n'a zis „afară de cel ce i-a supus lui toate“ cum s'ar întâmplă, ci punând mai înainte expresiunea „arătat este“. «De și, zice, faptul este mărturisit de toți, totuși eu mă asigur mai dinainte». Și ca să afli că aceasta este cauza celor spuse, apoi te-ai întrebă: oare Tatăl devine atunci un adaos de supunere Fiului? Și cum n'ar fi aceasta absurd și nevrednic de Dumnezeu? Căci dacă cea mai mare supunere și ascultare este de a lua chip de rob—fiind Dumnezeu—apoi cum atunci i se va supune? Ai văzut că el a pus acestea numai spre a doborî bănuiala cea absurdă? El se supune Tatălui pe atâta pe cât se cade Fiului și Dumnezeu de a se supune, nu omeneste, ci găsindu-se slobod în totul și având toată puterea. Căci cum ar putea fi împreună sezătoriu pe tron (σὺν-θρονος)? Cum ar putea învieă pre carii ar voi, dupre cum învie și Tatăl? Cum cele ale Tatălui sunt toate ale sale, și ale sale sunt ale Tatălui? Toate acestea deci, ni arată că Fiul are puterea deopotrivă cu Tatăl.

Dară ce va să zică: „Când va da împărăția?“ Două împărății cunoaște sfînta scriptură: una a creațiunei, și alta a însușirei, sau a moștenirii, adică acea pe care o așteaptă credincioșii. Dumnezeu împărătește peste toți, și peste Elini, și peste Iudei, și peste demoni, și peste cei ce i se împotrivesc, dupre ideea creațiunei, ca creator; împărătește însă și asupra credincioșilor și a celor supuși lui de bună voea lor, dupre ideea însușirei sau a moștenirii. Despre această împărăție se zice că are început, și despre aceasta se vorbește în Psalmul al doilea „Cere dela mine, și-ți voi da ție neamurile moștenirea ta“ (Ps. 2, 28), și tot despre aceasta și e'a spus ucenicilor săi: „Datu-mi-s'a toată stăpânirea de

cătră Tatăl meu ¹⁾ în ceriu și pre pământ“ (Math. 28, 18), atribuind totul Tatălui, nu ca cum el (Fiul) ar fi lipsit de ceva, ci arătând că este Fiu și nu nenăscut. Această împărăție, deci, o dă Tatălui. «Dară de ce oare, zici tu, n'a spus nimic de Duhul sfânt»? Pentru că nu despre Duhul fi este lui vorba acum, și nici nu confundă toate la un loc; fiindcă și atunci când zice: „Un Dumnezeu Tatăl, și un Domn Iisus“ el n'a lăsat la o parte pe Duhul sfânt ca fiind foarte inferior, și că deci de aceea tace de dânsul, ci fiindcă nu eră nevoe numai decât de a vorbi atunci despre Duhul. Pavel obișnuște de a pomeni câteodată numai de Tatăl, și noi nu dispream din această cauză pe Fiul; câteodată obișnuște de a pomeni numai de Fiul și de Duhul sfânt, însă nu pentru aceasta noi vom lepăda pe Tatăl.

Și ce va să zică oare expresiunea: „Ca să fie Dumnezeu toate într-o parte“? Adecă toate să atârne de dânsul, să nu se presupună două principii, sau două stăpâni, doi Dumnezei, și nici vr-o altă împărăție ruptă din cea dintâi, ca nimic să nu se găsească neașteptând de dânsul. Când dușmanii se vor afla supuși sub picioarele Fiului, iară cel ce are sub picioarele sale aruncați pe dușmani, nu se împotrivesc într-o parte Tatălui care l'a născut, ci conglăsuște în totul cu el, atunci Dumnezeu va fi toate într-o parte. Unii zic că prin această expresiune se învederează și desființarea răului, că adecă totul va urma lui, nimic nu i se va împotrivi, nimic nu va fi rău, căci nimeni nu va face răul. Și când păcatul nu va fi, este învederat că Dumnezeu va fi toate într-o parte (într-o parte).

Dară dacă trupurile nu vor înviea, cum vor fi acestea adevărate? Căci cel mai înfricoșat dușman al tuturor—moartea—rămâne atunci săvârșind ceea ce ar voi. «Nu, zici tu, căci nici nu vor mai păcătuia la urmă». Și ce are a face? Căci aici apostolul nici nu grăește de moartea sufletului, ci de cea a trupului. Deci, cum se va surpă? Așa dară aceasta este o biruință, căci biruință se numește de a lua din nou cele răpite și stăpânite de dușman. Dară dacă trupurile vor rămâne a fi ținute în pământ, apoi atunci rămâne încă în ființă tirania morții,—trupurile fiind ținute de pământ în stă-

¹⁾ Notă. În edițiunea noastră lipsește expresiunea «de cătră Tatăl meu», care se găsește în edițiunea de pe timpul sf. Chrisostom.

pănire, și alt trup ne mai fiind care să biruiească. Dară dacă va fi cea ce zice Pavel, care va și fi, atunci și biruința se va arătă strălucită, căci Dumnezeu este în stare de a înviea trupurile cele stăpânite de moarte. Fîndcă atunci biruiește cinevâ pe dușman, când i se iă armele și celelalte prăzi de războiu, iară nu când i le lasă în stăpănire. Dacă însă nu îndrăznește de a i le luă, apoi cum se va arătă că a biruit pe dușman? Un astfelu de războiu și o astfelu de biruință ni arată și Christos în evanghelii, zicând: „Cum poate cinevâ să între în casa celui tare, și vasele lui să le jefuiească, de nu mai întâi va legă pre cel tare și atunci va jăfui casa lui“. (Math. 12, 29)? Dacă nu se va face așa, apoi nici biruința adevărată nu va fi. Dupre cum se petrece cu moartea sufletului, că cel ce moare este justificat de păcat, însă de aici n'am puteă zice ca aceasta este biruință—căci acela este biruitorul, care nu se mai lipește de cele răle, ci încă și robirea cea mai mică a patimilor o alungă deia sine, —tot așa și aici, nu când moartea ar ținea în stăpănirea ei trupurile s'ar părea că este biruința strălucită, ci când trupurile cele stăpânite de ea vor fi răpite dela dânsa. Dară dacă încă mai stăruești a spune că acestea au fost zise pentru moartea sufletească, apoi atunci cum se va surpă moartea, vrăjmașul cel mai de pe urmă? Căci în fiecare botezat intru numele Domnului ea a fost surpată cu totul. Dacă însă vei spune de trup, atunci cele spuse de apostol au loc, că adecă moartea va fi surpată la urmă.

Dară dacă cinevâ ar fi în nedomirire, că dacă apostolul vorbește de înviere, apoi de ce oare n'a adus la mijloc trupurile cele înviate pe timpul Domnului? aceasta am puteă spune, că nu eră acestă un argument pentru înviere. Căci pe cei învieați ai arătă iarăși murînd, aceasta n'ar fi putut fi argumentul celui ce vra să dovedească, că la urmă se va surpă și moartea. De aceia a și spus că va fi surpată la urmă, ca de loc să nu mai bănuiești că ea va mai înviea. Căci răul fiind doborît, apoi cu atât mai mult moartea va încetă a mai există. De altmîntrelea nici numai poate fi vorbă, că dacă izvorul este secăt, apoi riul ce curgeă dintr'ânsul să mai existe, și că dacă rădăcina a fost zmultă cu totul, rodul se remănă în ființă.

1) Deci, iubiților, dacă în ziua cea de pe urmă dușmanii lui Dumnezeu vor fi cu totul desființați, împreună cu moartea, cu diavolul, și cu demonii, apoi să nu ne necăjim în noi când vedem pe dușmanii lui Dumnezeu progresând și mergându-li bine în lumea aceasta, căci zice scriptura: „Iară vrăjmașii Domnului îndată ce s'au slăvit îi și s'au înălțat, stingându-se ca fumul s'au stins” (Ps. 36, 20). Când vezi pe vrăjmașii lui Dumnezeu îmbogățiți, încunjuțați de paraziți și de lingușitori mulți, tu să nu te impuțezi de năcaz, ci oftează, plângi și roagă pe Dumnezeu ca să-l pună în rândul prietenilor săi, și cu cât ar progresa mai mult fiind dușman lui Dumnezeu, cu atât și tu mai mult jălește-l. Căci pe păcătoși trebuie într'una a-i jăli, mai cu seamă când se și bucură de bogăție și multă îmbelșugare, ca și pe cei bolnavi, cari se îmbuibază cu mâncările și se imbată. Dară sunt unii, cari chiar și auzind aceste cuvinte, totuși stau atât de prost, încât li vine pare că de a oftă din adâncul inimei lor, și a zice că: «eu sunt vrednic de lacrimi, eu care nu am nimic». Bine ai spus că n'ai nimic, nu pentru că n'ai ceia ce are acela, ci fiindcă crezi faptul bogăției lui a fi un lucru fericit, pentru care dacă a-i fi așa, apoi ai fi vrednic de mii de jălani. Căci și cel sănătos dacă ferește pe cel bolnav și culcat în plapomă moale, este cu mult mai ficălos decât acel bolnav, pentru că nu are nici o simțire de bunurile sale. Aceasta se petrece și cu cei ce se plâng că sunt nenorociți, din cauză că n'au bogății, pentru care și viața lor întreagă este zbuciumată și tulburată. Niște astfelii de cuvinte au perdut pe mulți, i-au jărtfit²⁾ diavolului, și i-au făcut mai nenorociți decât cei topiți de foame. Cum că cei ce doresc mai mult decât li trebuie sunt mai nenorociți decât cerșetorii, ca unii ce sunt stăpâniți de un mai mare deznăst de toate decât aceștia, aceasta se dovedește dela următorul fapt.

1) *Partea morală.* Dacă avem privirea ațintită spre viața viitoare, noi nu trebuie a iubi bogăția, și nici a ne teme de sărăcie. Și contra femeilor ce se desfălează în dezmiardări. (*Veron.*)

2) *Notă.* Originalul este precum urmează: „ταῦτα τὰ ῥήματα μορῖους ἀπόλεσε, καὶ τῷ διαβόλῳ προέπιε”. Προέπιε τῷ διαβόλῳ este un elenism, care înseamnă a sacrifica diavolului. Deci în pasajul din text înțelesul este, că niște astfelii de cugetări ușoare i-au jărtfit pe mulți diavolului.

Secetă mare se abătuse peste cetatea noastră, și toți tremurau pentru cele de pe urmă, și rugau pe Dumnezeu de a-i slobozi de această groază. Și se putea vedea acest fapt grăit și pe timpul lui Moisi, cerul de deasupra capului fiind transformat în aramă și pământul în fier¹⁾, iară cămenii așteptând pe fiecare zi moartea cea mai grozavă decât toate morțile. Dară nu mult după aceea - mulțămită și slavă filantropului Dumnezeu - contra ori-cărei așteptări, o ploaie îmbelșugată a căzut de sus asupra cetății, și toți la urmă se găseau în veselie și sărbătoare, ca cei ce s'au izbăvit din însăși porțile morții. Inșă pe când se găseau în aceste bunuri și într-o veselie comună tuturor, iată că un oare-care sălbatec dintre acei bogați, se perindă în sus și în jos cu privirea posomorâtă și ca sfârșit de intristare, și în timp ce mulți căutau să afle cauza pentru care singur acela eră trist, pe când toți ceilalți oameni erau veseli, acela nici măcar n'a putut să-și stăpânească în sine acea patimă grozavă, ci înțepat fiind de tirăniea ei, a expus în gura mare cauza. «Câștigând, zice, mii de chile de grâu, nu am unde să le mai vând acum». Așă dară vom feriți oare pe acest om pentru asemenea cuvinte, spune-mi, pentru care ar trebui să-l bătăm cu petre, ca pe cei mai sălbatec decât toate fearăle, ca pe dușmanul nostru al tuturor? Ce spui, omule? Ești trist fiindcă n'au perit toți ceilalți, ca astfelii - tu să strângi aur mult? N'ai auzit ce zice Solomon? „Cel ce vinde grâu scump, zice, este blăstămat de popor“ (Prov. 11, 26). Și tu te învârtești în toate părțile ca un vrăjmaș comun al bunurilor lumii, și prin ambițiunea ta ești războinic al lumii stăpânului, prieten al lui mamonă, sau mai bine zis, rob al său? Oare n'ar trebui să i se taie limba acestui sălbatec? N'ar trebui să i se usuce inima lui care a zămislit astfelii de cuvinte?

Ai văzut cum aurul nu lasă pe oameni ca să fie oameni, ci îi preface în feare sălbatece și demoni? Ce ar putea fi mai de jălit ca bogatul, care în fiecare zi se roagă și dorește de a fi foamete, ca astfelii să câștige el aur mult? Patima lui îl duce la cele contrare omenirii întregi, căci nu se bucură pentru că a câștigat din belșug roade, ci tocmai de aceasta se întristează,

¹⁾ *Nolă.* A se vedea Cap. 28, 23. din Deuteronomiu.

fiindcă a câștigat mult. De și cel ce câștigă mult ar trebui să se bucure, totuși acesta se întristează. Ai văzut că, după cum ziceam, cei bogați nu atâta plăcere simt din cele prezente, pe câtă nemulțămire îndură din cele ce încă nici nu s'au întâmplat? Cei ce a câștigat, miriade de chile de grâu, se întristează și oftează mai mult decât cel sărac. Acesta (săracul) având hrana trebuitoare, se încununează, saltă de bucurie, și mulțamește lui Dumnezeu, pe când acela câștigând atâta grâu se nemulțamește, și crede că este pierdut.

Așa dară nu bogăția este aceia care aduce omului plăcere și mulțămire, ci cugetarica cea înțeleaptă; iară dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar avea cineva toate ale lumii, totuși se va crede mai lipsit și mai de jălit decât toți. Căci și cel despre care ni este vorba acum, ce și i se dăduse atâta cinste ce o avea, pe câtă o voise, iarăși s'a întristat că nu i s'a dat mai multă, și dacă i s'ar fi dat și mai multă, el ar fi căutat alta și mai mare; și de i s'ar da la dispoziție o baniță de galbeni, el chiar și atunci s'ar sfârși de întristare, ca nu cumva să fie numai o jumătate de baniță. Dară dacă nu chiar dela început a arătat o astfelu de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici beivii nu se infierbântă dela început, ci după ce își umplu pântecul de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot așa și aceștia; cu cât își vor strânge mai multe bogății, cu atâta îi se găsec pare că în mai mare sărăcie, și cei ce își agonisesc mai mult, aceștia sunt mai cu samă cei săraci.

Acestea sunt spuse nu numai cătră acesta, ci și cătră fiecare din cei ce pătinesc de asemenea boală, cătră cei ce scumpesc prețul lucrurilor de vânzare, și cari speculează sărăciea aproapelui. La aceștia nici vorbă de filantropie. Pretutindeni, deci, dragostea bogăției împinge pe mulți la lăcomie în timpul vânzării. Si grăul, și vinul, unul îl vinde mai curând, altul mai târziu, însă nici unul nu vinde fiind stăpânit de acea dragoste și îngrijire părintească, ci unul cu scop de a câștiga mai mult, iară altul de a nu câștiga mai puțin, mai ales când marfa ce o are de vânzare e pe cale de a i se strică.

Căci cei mai mulți nefăcând multă vorbă de legile lui Dumnezeu, și ținând închise înăuntrul magaziiilor toate roadele adunate de pe câmp, apoi Dumnezeu împingându-i pe altă cale spre filantropie, — ca măcar

de silă să facă vr'un bine — li-a băgat frica de o mai mare pagubă, nelăsând ca roadele pământului să țină multă vreme fără a se strică, ca cel puțin de teama stricăciunii lor să dea din ele și fără voie celor săraci. Dară chiar și după acestea încă se găsesc mulți lacomi, cari cu nimic nu se pilduiesc din asemenea împrejurări. În adevăr, mulți din aceștia au golit vase întregi de vin și l'a aruncat pe pământ după ce s'au oțetit, iară săracului nu i-a dat nici un păhar, în același timp și vasele s'au stricat împreună cu vinul. Alții iarăși au aruncat în riu hambare întregi de grâu, fără ca să dea săracului nici măcar o mână din el. Și fiindcă Dumnezeu poroncindu-li ca să dea săracilor, îi n'au ascultat, apoi mucegaiul s'a incuibat înăuntrul hambarelor chiar și fără voea lor, și li-a stricat grăul cu desăvârșire, cu care ocazie și-au atras asupra-și mult rizilic din partea oamenilor, în același timp și mult blăstăm asupra capului lor, împreună cu paguba suferită.

Și acestea le vor suferi aici, dară cele ce vor suferi acolo, cine le va putea spune? După cum dânsii au aruncat în riu grăul acela mucegăit și stricat — ca netrebnic, tot așa și Dumnezeu pre cei ce au făcut de acestea îi va arunca în riu acela de foc că netrebnici. Căci după cum mucegaiul și viermii acei stricători au ros grăul, tot așa și cruzimea și neomenia le-au ros sufletele lor. Iară cauza tuturor acestor răle, este alipirea de cele prezente, și gândirea numai la viața aceasta, din care cauză și devin niște astfelu de oameni plini de nemulțămiri și scârbe de tot felul. Chiar de li-ai spune ceva plăcut, totuși frica ce o au este de ajuns de a li răpi orice început de veselie, și încă fiind în viață îi dejă au murit. Dară dacă necredincioșii pătinesc de acestea, nu este nimic de mirare; când însă pătinesc cei ce s'au învrednicit de atâtea taine, și au filosofat atâtea în cugetul lor pentru viața cea viitoare, și încă totuși se încântă cu cele prezente, apoi de ce iertare mai pot fi vrednici?

Deci, de unde oare vine că se încântă unuia cu cele prezente? Dela a se dezmierdă, a'și ingrășa trupul, dela a'și afemeia și moleși sufletul, și a face greoaie povara, de unde apoi și întunerecul devine mare înaintea ochilor lor, și perdeaoa groasă. În dezmierdare tot ce e mai bun este robit, și ce e mai rău stăpânește; căci sufletul este orbit și tras din toate părțile ca schilogit așa zicând.

iară răul duce și poartă trupul omului în toate părțile, obligându-l de a stă în rândul animalelor. Deaifeliu mare este legătura sufletului cu trupul, — creatorul gă-sind cu cale a face așa, ca nu cumvâ unuia să fie înduplecaji de a'și uri trupul ca străin. Dumnezeu de pildă a poroncit de a iubi pe vrăjmași, iară diavolul atăta putere a avut, că a înduplecat pe unia de a'și uri chiar trupul lor. Căci când dânsii spun că trupul este al diavolului, nimic alta nu fac decât aceasta, ceia ce este cea mai mare bârfire; fiindcă dacă trupul este al diavolului, apoi de unde vine acea conglăsuire cu sufletul, încât face trupul destoinic din toate părțile spre acțiunile sufletului filosof? «Dară, zici tu, dacă trupul este destoinic spre a urmă pe suflet în acțiunile sale, de ce atunci il orbește»? Inșă nu trupul este care orbește pe cinevâ, omule, să nu fie una ca aceasta, ci dezmiardarea. Și dezmiardarea de ce o iubim? Nu fiindcă se găsește în trupul nostru, nicidecum; ci din pricina intențiunei sau a unei voinți răle. Căci trupul are nevoie de hrană, iară nu de dezmiardare, are nevoie a fi hrănit, iară nu de a fi alintat și dezmiardat. Așa dară dezmiardarea este dușmancă nu numai a sufletului, ci și a trupului celui hrănit, căci el atunci devine mai slab, în loc de puternic, mai moleșit, în loc de vânjos, mai bolnăvicios, în loc de sănătos, mai greoiu, în loc de ușurel, mai bicisnic, în loc de zdravăn, mai slut, în loc de frumos, mai puturos, în loc de mirositoriu, mai necurat, în loc de curat, mai scârbit, în loc de liniștit, netrebnic, în loc de trebuitoriu, bătrân în loc de tânăr, puhav în loc de țeapăn, trândav și greoiu la mers, în loc de grabnic, olog, în loc de țanțos și vioiu. Dară dacă trupul ar fi al diavolului, apoi n'ar trebui ca să fie vătămât tocmai de ai diavolului — vorbesc de răulate în general, care este dela diavol.

Așa dară nici trupul, nici mâncările ce i-le dăm, nu sunt ale diavolului, ci numai dezmiardarea, fiindcă printr'înșă acel demon viclean săvârșăste miile de răle. Astfeliu de pildă dezmiardarea a abătut din calea cea dreaptă un popor întreg, duple cum zice: „Îngroșatu-s'a, îngrășatu-s'a, lățitu-s'a, săturatu-s'a, și a dat cu piciorul, cel iubit“ (Deuteron. 32, 15). Și Sodomitenilor tot dela dezmiardare li-a venit asupra capului lor acele trăsnete din ceriu, ceia ce arătând Pro-

rocul Iezechiil, zicea: „Inșă fără de legea Sodomei a fost mândria întru săturare de pâine, și întru prisosință cu desfătări se răsfăță“ (Iezechiil 16, 48). De aceia și Pavel zicea: „Iară ceia ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“ (I. Timoth., 5, 6). Și de ce oare? Căci și trupul celui ce se desfătează este cu și un mormânt, de oare ce poartă în sine o mulțime de răte. Deci, dacă trupul se pierde astfel, apoi cum va stă oare sufletul? De câtă tulburare nu va fi însoțit, de cât vuet, de câte valuri? De aceia tocmai devine ne folositoriu la orice, și nu va putea să făcă cu înlesnire nimic din cele trebuitoare, ba nici să audă sau să cugete ceva, ci ca și un căpitan de corabie care — devenind furtuna stăpână pe meșteșugul lui — devine și el scufundat în apă împreună cu corabia și cu călătorii dintr'însa. — tot așa și sufletul se scufundă împreună cu trupul în abizul cel grozav al nesimțirii. Căci Dumnezeu a pus în noi pânțele ce un feliu de rășniță, dându-i o putere potrivită, și rânduiindu-i o anumită măsură pe care el să-o rășnească în fiecare zi. Dară dacă cineva îi impune mai mult, apoi el atunci devine nelucrătoriu și trândav, și totul se vatămă. De aici vin boalele și slăbăciunile, și slujeniile trupului, căci nu numai bolnăvicios face pe trup desfătarea, ci chiar pe cel mai frumos și mai drăgălaș îl preface în slut și diform. Când cineva sughiță și rigăe într'una cu dezgust, când iesă dintr'însul putoare de vin oțet, când se înroșaste la față mai mult decât trebuie, când aceasta conrupe caracterul cuvenit femeii șiși pierde orice po-deabă și bunăcuviință, când trupul devine moleșit și fleșcăit din cauza mulței hăuturi, genele ochiilor îi sunt roșie ca sângele și umflate, când duce cu sine o grăsime mai mult decât trebuie, când trupul este cărnos peste măsură, apoi poți pricepe câtă îngrețosare vine de aici. Eu am auzit chiar pe doctori spunând, că desfătărilor și îmbuibărilor trupului împiedecă pe cineva de a se ridică la o înălțime cât de mică, suflarea fiind-i greoaie și intreruptă prin mulțimea cărnurilor de pe trup.

Ce ar putea spune cineva de podalgiile care izvorăsc de aici, de reumatizmurile ce se perindă în tot trupul și de celelalte boale ce se nasc din îngrășarea trupului? Nimic nu este atât de greșos ca un băr-

bat, și mai cu samă ca o femeie grasă! De aceea la femeile cele sărace mai multă frumuseță ar putea vedea cineva, căci ele mănâncă mâncări simple și nu de cele greoaie. Căci gimnastica zilnică, oboselile, năcazurile lor, mâncarea lor cea cumpătată și dieta cea simplă ce o țin, li aduc lor bună stare și chiar frumuseța trupului. Dară dacă vei spune de plăcerea dezziardărilor, apoi aceasta o vei găsi la oamenii cumpătați numai până la gâtlee, căci odată cu limba care le vorbește va dispărea acea plăcere, lăsând în urmă-i multe dezgusturi. Nu te uita la cei ce se dezziardă în mâncări și băuturi numai când sunt culcați, ci mai cu samă când sunt treji ia-te după dânsii, și atunci vei vedea trupuri mai mult de feare sălbatece și de animale, decât de oameni. Vei vedea atunci pe unii cu dureri de cap, pe alții căscănd într'una și întinzându-se, pe alții ținându-se de gât și având nevoie de paturi, de așternuturi și de liniște mare. Găsându-se tulburați ca și în timp de mare furtună, și având nevoie de ajutorul altora, doresc de a deveni iarăși în starea în care erau mai înainte de a se îmbătă. Intocmai ca și femeile cele îngreunate, tot așa și dânsii deabea poartă pantecele cel încârcal, și deabea se mișcă, deabea zăresc câte ceva, deabea bolborosăsc câte ceva din gură, și în fine la toate deabea. De cumva s'ar întâmplă să doarmă, apoi prin somn văd o mulțime de visuri absurde și încărcate de mii de fantazii.

Dară cine ar putea încă spune de ceialaltă manie a acestora, adică de mania curviei? Căci și aceasta își are izvoarele tot din desfătare. Și duple cum nechiază armăsarii cei îmbuibați, tot așa și aceștia ajițați de beție ca de o strechie, sar peste toți și zburdă mai grozav decât aceia, făcând multe alte necuviinți, care nu e slobod nici a le grăi, căci la urmă nici nu mai știu ce fac. Nu însă tot așa se întâmplă și cu cel ce nu se desfătează, ci el șade ca într'un liman privind la naufragiul altora, și se bucură de o plăcere curată și incontinuuă, petrecându-și vieța în libertate.

Acestea dară știindu-le, iubiților, să fugim de ospețele cele necurate ale desfătării, și să ne hrănim cu mâncări simple, ca astfelu găsindu-ne bine, și trupește, și sufletește, să săvârșim toată fapta bună, și să ne putem învrednici de bunurile viitoare. Căroră, fie ca cu

toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XL

„Că ce vor face cei ce (se) botează ¹⁾ pentru cei morți,—dacă nu se vor scula morții nici de cum? De ce se și botează pentru cei morți“? (Cap. 15, 29).

În alt mod iarăși se încearcă de a dovedi învierea trupurilor, pregătind cele spuse, câte-odată din cele ce Dumnezeu face, altădată chiar din cele ce îi fac. Și acesta este un argument nu mic în pledare, ca adevărat să aducă de marturi la cele vorbite chiar pe cei ce contrazic, și încă prin înseși faptele lor. Deci, ce este ceia ce el spune aici? S'au că poate voiți mai 'ntâi a spune cum falsifică expresiunea aceasta cei ce pățimesc de boala lui Marchion? Știu bine că voui provoca mult ris, însă tocmai pentru aceasta vă voui spune, ca astfel în încă mai mult să fugiți de acea boală. Când vr'un cathumen s'ar duce la dânsii, atunci îi ascunzând pre cel viu sub patul celui mort, se apropie de cel mort, și încep a vorbi cu dânsul, și a-l întrebă dacă ar voi să primească botezul; apoi, fiindcă mortul nu răspunde nimic, în locul acestuia răspunde cel ascuns sub pat, și zice că voește a fi botezat,—și astfel îl botează pe acesta în locul celui mort, ca și cum s'ar jucă pe scena teatrului. Atât de mult a în-

¹⁾ Notă. Textul original al acestui pasaj este: „Ἐπει τί ποιήσουσιν οἱ βαπτίζομενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅπως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται“ adevărat: „Că ce vor face cei ce se botează pentru cei morți, dacă morții nu se vor scula nici de cum“? Este de mirare cum în edițiunea de Buzău s'a putut strecură o astfel de eroare, care face ca pasajul să nu aibă nici un înțeles. Căci ce înțeles poate fi când se zice: «că ce vor face cei ce botează pentru cei morți...»? ca și cum participialul βαπτίζομενοι n'ar fi în forma pasivă — botezați — ci în formă activă — βαπτίζοντες — cei ce botează. Dealmintrelea chiar sf. Chrisostom în șirul explicărilor sale clarifică sensul acestui pasaj, care dealfeliu ar fi ne'nteles.

riurit în sufletele cele trândave diavolul. Apoi fiind acuzați pentru aceasta, dânșii aduc în sprijinul lor chiar aceste cuvinte ale apostolului, spunând că și apostolul a zis „cei ce se botează pentru cei morți”. Ai văzut rizicul cel mare? Deci, față de aceste absurdități mai este oare demn de a răspunde? Eu nu cred, afară numai de n'ar trebui poate de a sta de vorbă cu acei nebuni pentru cele ce grăesc, falsificând textul sfintei scripturi.

Deci, pentru ca nimeni din cei simpli să nu fie prins în acea cursă, este trebuitoriu de a aminti și de obiecțiunea ce se poate pune acestora. Dacă Pavel ar fi grăit așa, de ce atunci Dumnezeu ar mai fi amenintat pe cel ce nu se botează? Căci nu se poate, ca dacă cineva nu s'a botezat, la urmă să se inventeze așa ceva. Dcalt-mintrelea păcatul acesta nu vine din partea celui mort, ci din partea celui viu. Cui a grăit Christos: „De nu veți mânca trupul meu, și nu veți bea sângele meu, nu veți avea viață întru voi” (Ioan 6, 53)? Celor vii a spus acestea, sau celor morți? Și iarăși: „Dacă nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să între întru împărăția lui Dumnezeu” (Ib. 3, 5). Dacă aceasta ar fi îngăduit, și n'ar mai fi nevoie de părerea sau voința celui ce primește această taină, nici de consimțământul celui din viață, apoi atunci ce împedică pe Elini și Iudei de a deveni credincioși astfel, adevă alții primind botezul în locul lor, după ce dânșii înetează din viață? Dară ca nu cumva intrerupând încă mai mult această pânăză de paianjen să ne ostenim în zadar, haide să dezvoltăm înaintea voastră puterea acestei expresiuni.

Deci, ce spune Pavel? Dară mai întâi voesc a vă aduce aminte, vouă celor inițiați în ale creștinismului, de o zicere, pe care cei ce vă introduc în aceste taine vă poroncesc de a o spune în acea sară, și numai după aceasta voui grăi și de Pavel, fiindcă numai așa va putea fi mai lămurită chestiunea. Iară după ce voui spune aceasta, vom pune de față și ceia ce Pavel spune aici. Și ași voi ca s'o pot spune aceasta lămurit, însă nu îndrăznesc din cauza celor ce nu sunt inițiați, căci aceștia ni fac așa zicând explicația mai anevoiasă, silindu-ne sau de a nu vorbi lămurit și fără încunjur,

sau de a li expune și lor despre acele taine negrăite. Cu toate acestea eu mă voi încerca să spun lucrurile ceva mai acoperit. Deci după vestirea acelor cuvinte mistice și înfricoșate și după ce arătăm regulile dogmelor pogorite din ceriu, la urmă adăogăm și aceasta, când vom a bateza, porocind catihumenilor a zice că «creș în învierea morșilor», și în puterea acestei credinș noi batezăm. Numai după ce a mărturisit aceasta împreună cu celelalte, noi stăm în urmă la izvorul acesta al sfințelor taine. Deci, și Pavel, aducându-li aminte de aceasta ziceă: „Dacă nu este înviere, de ce se și bateză pentru cei morș”? adecă pentru trupuri, căci pe credinș învierii trupului mort se bateză cinevă, crezând că trupul lui nu va mai rămâneă mort. Și tu prin cuvinte spui de învierea morșilor, iară preotul ca într'o icoană carecare, tot ceia ce ai crezut și ai mărturisit cu gura, ți le arată ție și prin fapte. După ce ai crezut și fără semn, ți arată și semnul; când ai făcut cele ale tale, la urmă te pune în cunoștinșă și Dumnezeu. Cum? și în ce fel? Prin apă. Căci a se bateză, adecă a se afundă în apă, și apoi a ridică capul în sus, este simbol al pogoririi în iad, și al ieșirii de acolo. Pentru care Pavel numește batezul mormânt, zicând: „Impreună cu el ne-am îngropat prin batez într'u moarte” (Rom. 6, 4). Dela acesta el face vrednic de credinșă și ceia ce va fi, vorbesc adecă de învierea trupurilor, căci a învieă trupul este un fapt cu mult mai mare, decăt a iertă păcatele. Insuși Christos invcederând-o aceasta, ziceă „Că ce este mai lesne a zice: iartă-se ție păcatele, sau a zice: ia-ți patul tău și umblă” (Mat. 9, 5)? «De sigur că accia (a iertă păcatele) e mai greu de îndeplinit, zice; dară fiindcă voi nu credeți, pentru că ar fi ceva nesigur, și în loc de ceia ce e greu, credeți ca dovadă a puterii mele ceia ce e mai ușor, apoi nici așa nu mă voiu lăsa de a nu vă da o dovadă». „Atunci zice slăbănogului: sculându-te ia-ți patul tău, și du-te la casa ta” (Ibid. vers. 6). «Dară cum este greu aceasta, zici tu, când este cu puținșă și împărașilor, și stăpânitorilor de a iertă, și când dănșii iartă până și pe curvari, și pe omoritori de oameni»? Glumești, omule, vorbind așa. A iertă păcatele este numai a lui Dumnezeu, pe când împărașii și stăpânitorii numai de osânda pre-

zentă scapă pe curvarii și omoritorii de oameni, iară păcatul lor nu-l pot curăți, chiar de i-ar ridică la stăpâniile cele mai înalte, chiar de i-ar îmbrăcă cu porfiră împărătească, sau li-ar pune pe cap diademă. Ia făcui împărați, însă de păcat nu i-ă slobozit, căci numai Dumnezeu face aceasta. Aceasta tocmai se face și în bica renașterei, când charul sfintului Duh se atinge de însuși sufletul omului, și păcatul dintr'ansul îl scoate din rădăcină. De aceia sufletul celui iertat de împărat rămâne murdar, pe când a celui botezat, de loc, ci mai curat decât razele soarelui; și ceia ce eră când s'a născut la început, aceiași a devenit acum prin botez, ba încă cu mult mai bun. Căci se bucură de Duhul sfânt, care din toate părțile îl încălzește și-i sporește sfinjenica. Și duple cum când torni ferul sau aurul, îl faci curat și frumos ca la început, tot așa și Duhul sfânt ca într'o topitoare curățindu-l prin botez, îi curăță păcatele, făcându-l mai curat și mai strălucit decât orice aur.

Dară de aici apostolul îți arată că și învierea trupurilor este demnă de credință, căci dacă păcatul a introdus moartea, apoi atunci când rădăcina a fost uscată, nu mai trebuie a te îndoi de loc de pierderea fructului. De aceia spunând mai întâi de iertarea păcatelor, la urmă mărturisești și de învierea morților; — dela aceia fiind condus la aceasta. Apoi fiindcă numai numele învierii nu ajunge spre a arată totul — căci mulți înviind din morți, sau dus iarăși (au murit iarăși) ca cei din legea veche, ca Lazar, ca cei din timpul când Christos se găsa pe cruce — poroncește de a spune că crezi și în vicața veșnică, ca astfelu să nu bănuesti de loc că după acea înviere va mai fi moarte.

Aceste cuvinte amintindu-le Pavel zice: „Că ce vor face cei ce se botează pentru cei morți“? «Că dacă nu este înviere, zice, apoi toate cuvintele acestea sunt ca o scenă de teatru. Dacă nu este înviere cum îi vom înduplecă a crede în ceia ce nu li dăm»? Precum cineva ar poronci a se face un înscris, în care să se arate că a primit cutare și cutare, iară cele trecute acolo să nu le primească, și la urmă după ce a iscălit să nu i se deă nimic — căci ce ar putea face cel ce a iscălit, fiind respunzătoriu, deși n'a primit ceia ce a mărturisit că a primit? — așa și aici apostolul vorbește despre cei botezați. «Ce vor face cei botezați, zice,

iscăbind pentru învierea trupurilor celor morți, dară neprimind ceia ce au iscălit, și rămânând înșclăți? De ce atunci mai eră nevoie de această mărturisire, dacă nu urmează și fapta?»?

„Pentru ce dară și noi ne primejduim în tot ceasul? În toate zilele mor, pre lauda voastră¹⁾ care am întru Christos Iisus Domnul nostru“ (Vers. 30. 31). Privește iarăși, de unde se încearcă a învederă dogma sau credința în învierea morților, adecă dela votul său, sau mai drept vorbind nu numai dela al său, ci și dela al celorlalți apostoli. Dealtmintearea nici acesta nu este un lucru mic, de a introduce în chestiune și pe dascăli, ca pre cei mai bine informați, și cari o arată accasta nu numai cu cuvintele, ci și chiar cu faptele. Tocmai de aceia nici n'a spus el că «și noi am crezut așa», căci nu eră deajuns aceasta de a-i convinge, — ci pune de față și dovada faptelor, ca și cum parecă ar fi zis: «A vă mărturisi aceastia cu cuvinte, poate că vi s'ar părea că nu e nimic de mirat; dară când vă prezentăm chiar și dovada din fapte, ce ați mai aveă de răspuns? Auziți, deci, cum accastă dogmă noi o mărturisim și prin faptele, adecă prin primejdiile noastre de pe fiecare zi». Și n'a zis «eu», ci „noi“ luând pe lângă dânsul pe toți apostolii, cu care ocazie el se și umilește, în același timp și cuvântul îi face vrednic de crezare. «Ce ați aveă de spus? zice; că vă amăgim pre voi, propoveduindu-vă acestea, și că expunem astfel de credinți din slavă deșartă? Dară nu vă lasă a vorbi așa primejdiile ce le suferim. Căci cine ar voi să se primejduiască de geaba și fără scop?»

De aceia și ziceă: „Pentru ce dară ne primejduim și noi în tot ceasul“? «Chiar de ar voi cinevă să făcă aceasta pentru slavă deșartă, totuși odată poate și de două ori ar face-o, însă nu în toată vieața, ca noi; căci noi întreaga noastră vieață am petrecut-o spre accasta».

„In toate zilele mor; — mă jur pre lauda

¹⁾ Notă. Particula Νη în limba elină este un adverb de afirmare, de jurământ. Așa dară traducerea acestui pasaj ar trebui să fie: *«în toate zilele mor, mă jur pre lauda voastră...»* adecă ceia ce a spus mai sus, o întărește cu jurământ.

voastră, care am întru Christos Iisus Domnul nostru“, înțelegând prin expresiunea laudă, procop-sala lor, progresul ce-l făcuse în credința creștină. Apoi, fiindcă a arătat că sunt multe primejdii prin care dânsii trec, ca nu cumva să se creadă că el spune aceasta sfănuind, parecă ar zice: «nu numai că nu mă întristez pentru aceasta, ci încă mă și bucur că pățimesc de acestea pentru voi. Deci, îndoit trebuie a mă mândri: și că pentru voi mă primejduesc, în același timp și pentrucă vă văd progresând». După aceea el face ceia ce obișnuște peste tot locul, adecă că după ce a vorbit lucruri mari, la urmă pe toate le atribuie lui Christos.

Dară oare cum moare pe fiecare zi? Cu buna lui voință, și că eră pregătit spre aceasta. Și de ce vorboste acestea? Urzind și prin asemenea cuvinte lideia de învierea morților. «Cine ar prefera, zice, ca să îndure atâtea primejdii, nefiind înviere și nici vicața viitoare? Dacă cei ce cred în înviere, și deabea s'ar primejdul pentru dânsa, dacă n'ar fi destul de curajoși, apoi cu atât mai mult cel ce nu crede, nu ar prefera să sufere atâtea primejdii, și încă atât de grozave». Dară tu privește, cum câte puțin el a făcut întinderea și sporirea ideii, căci după ce a spus „ne primejduiim“ a adaos imediat: „în tot ceasul“ apoi „în toate zilele“, apoi că nu numai „ne primejduiim“ ci și „mor“.

Mai departe apoi el arată și ce feliu de primejdii a îndurat, zicând astfel: „De m'am luptat ca un om cu hiarele în Efes, ce folos îmi este“ (Vers. 32)? Dară oare ce va să zică: „De m'am luptat ca un om“? Adecă «cât mi s'a convenit ca om, m'am luptat cu fiarele; căci ce este, dacă Dumnezeu m'a răpit din acele primejdii? Incât cel ce mai ales este datoriu a se îngrijii de dânsii, sunt eu, care am îndurat atâtea primejdii, și n'am primit nici-o respiață. Dară dacă nu va fi timp de plăță, ci toate cele ale noastre sunt mărginite numai pentru timpul de față, apoi atunci noi suntem în mare pagubă. Căci voi ați crezut fără nici-o primejdie, în timp ce noi în fiecare zi suntem sfâșiați». Acestea le spuneă, nu pentrucă n'ar fi avut nici un folos chiar în a pătimi, ci mai cu samă din cauza slăbăciunii lor, și pentru ca să 'i întărească în credința în-

vierei; nu doară că îi alergau după plată, fiindcă li eră deajuns plata aceea, că fac ceia ce e plăcut lui Dumnezeu. Așa că atunci când el zice: „Iară de nădăjduim întru Christos numai în viața aceasta, mai ticăloși decât toți oamenii suntem“ o spune tot pentru dânsii, ca astfelu prin frica acestei ticăloșii să egudue necredința lor asupra învierii, și așa feliu să fie cu pogorământ în slăbăciunca lor. Căci marea plată a creștinului este de a plăcea neconținut lui Christos, și cea mai mare recompensă este de a se primjdiu pentru dânsul chiar și fără plată.

„Dacă morții nu se vor scula, zice, să mâncăm și să bem, că mâine vor muri“. Această expresiune este a unuia care iă pe alții în bătae de joc. De accia nici n'a spus-o ca dela sine, ci a adus la mijloc zicerea Prorocului Isaia, care vorbind despre Iudeii cei căzuți în nesimțire și deșnădăjduire, zicea aceste cuvinte: „Iară li au făcut veselie și bucurie, junghiind viței, și jărtfind oi, ca să mănânce cărnuri, și să bea vin, zicând: să mănncăm și să bem, că mâine vom muri.—Și descoperite sunt acestea în urechile Domnului Sabaot, că nu se va iertă vouă păcatul acesta până ce veți muri“ (Isaia 12, 13, 14). Deci, dacă cei ce grăiau acestea pe atunci, și încă erau lipsiți de ori ce iertare, apoi cu atât mai mult cei de sub char.

Apoi ca nu cumvă să facă vorba greoac, el nu stăruiește mult timp asupra acestei absurdități, ci iarăși aduce vorba la sătuire, zicând: „Nu vă înșelați; strică pre obiceiurile cele bune vorbele cele răle“ (Vers. 33).—Acestea le zicea, pe deoparte atingându-se de dânsii, ca de niște proși și ușuratici — obiceiurile cele bune el a numit aici cu vorbe frumoase toate cele lesne de înșelat pe alții — iară pe dealtă parte împărtășindu-i de iertare pentru cele de mai înainte, spre a-și reveni în simțiri, și cele mai multe din păcatele de pe atunci le aruncă asupra altora, ca astfelu și prin aceasta să-i atragă la pocăință. Ceia ce dealtfelu face și în epistola cătră Galateni, zicând: „Iară cel ce vă tulbură pre voi, va purtă judecata, oricine ar fi“ (Galat. 5, 10).

„Trezviți-vă cu dreptate, și nu greșiți“ (Vers. 34). Li vorbește aici ca unor oameni beți și nebuni, fiindcă în adevăr, a aruncă cinevă fără de veste tot ceia ce are în mâni, este fapta unor oameni beți și nebuni, ne mai văzând nimic din ceia ce vedeau mai înainte, și ne mai crezând acelea, pe care cu puțin mai înainte le mărturisise. Dară ce va să zică „cu dreptate“? Adecă la ceia ce este în interesul lor și folositoriu. Căci se poate ca cinevă să fie în trezvie cu nedreptate, când de pildă el este deștept în dauna sufletului său. Bine a zis el adăogând „să nu greșiți“, arătând că de aici este izvorul necredinței lor. Dealtfeliiu în multe locuri dă a se înțelege aceasta, adecă că o vieată stricată totdeauna naște credinți răle, precum de pildă acolo unde zice: „Rădăcina tuturor rălelor este iubirea de argint, pe care unii, poftind-o au rătăcit din credință“ (I. Timoth, 6, 10).

— „Că oarecarii au necunoștința lui Dumnezeu; spre rușinare vouă grăesc“. Privește cum iarăși aruncă păcatele asupra altora, căci n'a zis «că aveți necunoștința lui Dumnezeu» ci „oarecarii au necunoștința“. A nu crede în inviere, este a nu cunoaște puterea cea nebiruită a lui Dumnezeu, și care este deoștinică spre toate, fiindcă dacă din cele ce nu sunt a făcut celē ce sunt, apoi cu atât mai mult pe cele descompuse va putea să le readucă la vieată. Și fiindcă i-a atins foarte tare până acum, și i-a luat dealbinele în bătae de joc, acuzându-i pentru gastrimarghie, pentru ușurătate și nesimțire, apoi mângâindu-i de cele vorbite, zice: „spre rușinare vouă grăesc“, adecă «spre a vă îndreptă, spre a vă reîntoarce pe calea cea dreaptă, spre a deveni mai buni, fiind rușinați». S'a temut ca nu cumvă lovind mai mult decât trebuie, să-i facă de a fugi de credința creștină.

¹⁾ Acestea credem că s'au fost zis nu numai cătră aceia, ci se pot zice și astăzi cătră toți cei ce pățimesc de acestea și au vieața coruptă. Căci nu numai cei ce au credinți răle se îmbată și se împleticesc mergând

¹⁾ *Partea morală.* Despre a nu avea cinevă multe slugi, ci una sau două. Și contra celor mândri. (*Veron.*)

pe drumuri, ci și cei stăpâniți de păcate uricioase. De aceea și câtră uniia ca aceștia s'ar putea zice cu dreptate „trezviți-vă“, și mai cu samă câtră cei ce au capul buimăcit de lăcomie, și cari răpesc rău avutul altora. Zic răpesc rău, fiindcă este și răpire bună, răpirea cerurilor, zic, care cu nimic nu vatămă. În cea ce privește averile acestea trecătoare, nu poate să devină cinevă bogat în alt mod, dacă mai înăiu n'a sărăcit pe altul, pe când cu cele duhovnicești nu este așa, ci cu totul din contra: nimeni nu poate deveni bogat, dacă mai întâi n'a îmbogățit pe altul. Dacă nu vei folosi pe nimeni, nu vei putea deveni bogat. În cele trupești împărțășirea sau transmiterea lucrurilor, aduce imputinare, pe când în cele duhovnicești o asemenea împărțășire aduce încă sporire (πλεονασμὸν) în lucrul transmis, și a nu transmite altora aduce tocmai o mare sărăcie, și cea mai de pe urmă pedeapsă. Acest fapt îl dovedește cel ce a ascuns talantul în pământ. Cel ce are cuvântul înțelepciunii și-l transmite sau îl împărțășește și altuia, acela își mărește averea, făcând mulți înțelepți, iară cel ce ascunde darul său, se lipsește singur pe sine de avere, necăștigând folosința celor mulți. Și iarăși, cel ce are alte charuri, făcând bine multora și-a sporit darul, și nici el nu s'a lipsit prin acea împărțășire, în același timp și pe alții i-a umplut de darul duhovnicesc. Și, în fine, în toate cele duhovnicești, această regulă rămâne neschimbată. Tot asemenea și pentru împărăția cerurilor; cel ce face mulți tovarăși cu dânsul pentru împărăția lui Dumnezeu, de această împărăție el se va bucura mai mult, — pe când cel ce nu se sirguste de a-și lua nici un tovarăș, chiar și el va cădea din multe din acele bunori. Că dacă înțelepciunea lumească nu se consumă, chiar de ar răpi-o cât de mulți, și nici meșteșugarul nu și-a pierdut meșteșugul făcând mulți meșteri ca dânsul, apoi cu atât mai mult cel ce răpește împărăția lui Dumnezeu nu va face mai puțin, ci tocmai atunci vom fi mai bogați, când vom chema pe mulți la aceasta.

Deci, iubitorilor, să răpim cele ce nu se consumă, și care încă se înmulțesc fiind răpitate. Să răpim pe acelea, care nu au nici un sicofand (calomniator), nici un piznuitor. Că dacă ar fi o mină de aur, care ar avea un izvor din care ar curge într'una aur, și încă cu atât mai mult ar curge, cu cât ar fi mai mult scos, și

ar fi și o altă mină ce ar avea aurul îngropat adânc,— apoi de unde ai voi oare să te îmbogățești? Oare nu de acolo, de unde se scurge aur mult, și nu este nici o pizmă? De sigur că de acolo. Și ca să nu ne închipuim aceasta numai cu vorba, gândiți-vă că cele vorbite ar fi cu privire la aer și la soare. Ei bine, iată că aceste două elemente sunt răpite de toți și de toate, și pe toate le umple. Acestea, fie că s'ar bucură de ele oamenii, fie că nu s'ar bucură, rămân aceleași neîmpuținată, pe când cea ce eu spun este cu mult mai mare și mai principal, căci de pildă înțelepciunea duhovnicească nu rămâne aceeași fiind transmisă sau netransmisă altora, ci fiind transmisă sau împărtășită altora, ea încă mai mult sporește. Dară dacă cineva nu primește cele spuse, ci încă pe lângă sărăciea celor pământești și a mai adaos răpind și pe cele mici, cel puțin amintească-și de hrana manei din pustie, și teamă se de pilda pedepsei. Cea ce s'a întâmplat atunci cu mana, aceasta se poate vedea și cu cei ce caută a se folosi sau a avea ceva mai mult decât trebuie. Așa dară ce s'a întâmplat atunci? Viermi izvorau și foșneau din cauza lăcomiei. Tocmai așa se întâmplă și astăzi cu lăcomia și dezmerdarea multora, căci măsura hranei aceeași este pentru toți, de oarece un singur pântec umplem — pe când murdăria sau escrementele ies mai mult delatine care te îmbuibezi. Și duple cum atunci cei ce strângeau prin casele lor mai multă mană, decât cea leguită, nu strângeau mana, ci mai mult viermi, tot așa și cei ce viețuiesc în mâncări și beții își agonisesc nu dezmerdări mai multe, ci corupțiune mai multă. Și cu toate acestea, acești din urmă sunt cu atât mai răi decât cei dintâi, cu cât aceia pătimind pedeapsă o singură dată, s'au cumințit la urmă, pe când aceștia în ficcare zi introducând în casele lor acel vierme cu mult mai primejdios ca viermele din mană, totuși nu simțesc nimic, și nici nu se mai satură.

Cum că faptele acestora se asemănă cu ale Ebreilor din pustie, în cea ce privește munca zadarnică, pe când în privința pedepselor faptele lor vor fi cu mult mai grozav pedepsite, tu gândește-te la următorul fapt. Intru ce se deosebește oare bogatul de sărac? Oare nu un trup are și el? Nu un singur pântec hrănește și el? Cu ce dară prisosește pe cel sărac? Cu grijile, cu cheltuelele, cu neascultarea de poroncile lui Dumnezeu, cu

conruperea trupului, cu vătămarea sufletului. Deci, cu acestea covârșite bogatul pe sărac; zbcuimându-se ca și cum pare că ar avea de umplut mai multe pânțele — de cumvâ ar spune că are mai mare trebuință, sau că trebuie a face mai mari cheltueli. «Dară, zici tu, și acum au ce să răspundă: că umplu multe pânțele, acelea adevă ale argațiilor și ale tuturor slugilor». Și de ce ai nevoie de multe slugi? Dupre cum în haine și în mâncări noi trebuie a căuta numai strictul necesar, tot asemenea și în servitori. Ce nevoie este de a avea multe slugi? Nici una, fiindcă un singur stăpân are nevoie de o singură slugă numai, și mai drept vorbind, doi și trei stăpâni se pot sluji cu un singur servitoriu. Iară dacă crezi că aceasta este greu lucru, apoi tu gândește-te la cei ce nu au nici-o slugă, și totuși se bucură de mai lesnicioase îngrijiri. Căci Dumnezeu ne-a lăsat destui de destoinici spre slujba noastră, ba încă și spre a aproapeului. Și dacă nu crezi, apoi ascultă pe Pavel, care zice: „Singuri voi știți, că trebilor mele și a celor care sunt cu mine, au slujit mânele acestea” (Fapt. 20, 34). ~~Apoi dacă daseai lumii și cei vrednici de ceruri nu se rușină slujind multora, — tu dacă nu târăști după tine o droae de slugi, o consideri ca ceva necinstit, și nu știi că tocmai aceasta este care te necinstește? Fiindcă de aceia Dumnezeu ni-a dat și mâni, și picioare, ca să nu avem nevoie de slugi. Nu din cauza nevoei sau introdus slugile, fiindcă atunci împreună cu Aăam s'ar fi piăsmuit și sluga, — ci este mai mult certarea păcatului, osânda neascultărei. Iară Christos venind în lume, a dezlegat și aceasta, dupre cum zice apostolul: „Intru Christos Iisus nu este rob sau slobod” (Galat. 3, 28). Așa că sluga nu este trebuitoare, iară de cumvâ este trebuitoare, apoi una numai, sau cel mult două. De ce acea droae de slugi? Dupre cum vânzătorii de oi și de robi se găesc înaintea acestora, tot așa se preumblă prin târg cei bogați ca droaea de slugi după dânșii.~~

Dară să nu mai lungesc vorba; fie și al doilea servitor, iară de cumvâ îți aduni mai mulți pe lângă tine, apoi o faci aceasta nu din cauza filantropiei, ci fiind stăpânit de mândrie. Căci dacă ai face-o aceasta îngrijindu-te de dânșii, n'ai întrebuiță nici pe unul în slujba ta, ci după ce l-ai cumpărat l-ai învăță oare-care meș-

teșug, ca să se poată folosi, și l-ai lăsa slobod. Dară când îl bați, sau îl pui în fiare, nu mai este vorba de filantropie.

Știu, iubitori, că sunt greoiu celor ce mă ascultă; însă ce să fac? spre aceasta sunt pus, și nu voiu încetă de a grăi asifeliu de lucruri, fie că ar deveni de aici vr'un bine mai mult, fie că nimic n'ar ieși din vorbele mele. Deci, de ce te perinzi prin târg cu slugile după tine? Nu cumvâ te preumbli printre feare sălbatece, și că alungi pe cei ce te atacă? Nu te teme, că nu te va mușcă nimeni dintre cei ce umblă pe lângă tine. Poate că consideri ca o insultă și înjosire de a merge pe jos împreună cu toți ceilalți? Și câtă nebunie nu este aici! Câtă dobitocie! ca calul ce merge pe lângă tine să nu crezi că ți aduce insultă sau înjosire, iară omul dacă n'ar merge departe de tine cu mii de pași să crezi că te-a necinstit? De ce ai cu tine slugi purtătoare de toege (τις ται παιδας παδδωγους εγεις), purtându-te cu cei liberi ca cu niște robi, sau mai bine zis, tu însu-ți trăind mai necinstit ca ori-ce rob? Fiindcă cel ce are cu sine o astfelu de trufie, este mai prejos de orice rob. De aceia cei ce sunt robiți de această patimă uricioasă, nu vor vedea niciodată adevărata libertate. Dară, omule, dacă voești a alungă ceva de lângă tine, sau de a împinge cu cotele, apoi nu pre cei ce trec pe lângă tine, ci truflea din tine alung-o, și nu prin slugă, ci prin tine însu-ți; nu prin toeagul acesta, ci prin cel dubovnicesc. Acum sluga ta alungă și împinge cu cotele pre cei ce călătoresc pe același drum cu tine, însă pe tine te alungă de sus prosticia, într'un mod mai necinstit decât cum alungă sluga ta pe aproapele. Deci, dacă scoborindu-te de pe cal vei alungă-o prin umilință, vei stă mai nalt ceva, și te vei așeza pe sine-ți într'o cinste mai mare, neavând pentru aceasta nici-o nevoie de slugă. Când tu fiind cumpătat pășești pe drum cu capul plecat, atunci călătorești în căruța umilinței, care te ridică până la ceruri, cu cai inaripați, iară dacă cazii din acea căruță și treci în cea a mândriei, nu vei stă mai bine decât cerșetorii ce se târăsc pe pământ, ba încă cu mult mai rău, și mai vrednic de jălit. Pe aceia betejirea trupului îi silește de a se târi pe pământ, pe când pe tine boala mândriei. „Căci, zice, tot cel ce se înalță pre sine, se va smeri“ (Math. 23, 12). Deci, ca nu cumvâ să ne smerim, ci să ne înălțăm, apoi să ne suim pe acea înălțime. Căci numai așa vom află

odihnă sufletelor noastre, după cuvântul cel dumnezeesc, și ne vom învrednici de cea mai înaltă și adevărată cinste. Căria fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XLI

„Ci va zice cineva: cum se vor scula morții, și cu ce trup vor veni? Nebune! tu ce sameni, nu înviează, de nu va muri. (Cap. 15, 35. 36).

Fiind apostolul pretutindeni foarte blajin și liniștit în vorbă, aici întrebuițază mai multă asprime în cuvânt, din cauza absurdității celor ce combăteau învierea morților. Și nu se mulțamește numai cu aceasta, ci pune la mijloc și raționamente, cum și exemple, astupând prin aceasta gura chiar și a celui mai iubitoriu de ceartă. Mai sus a fost zis: „Fiindcă prin om a intrat moartea, prin om și învierea“, aici însă dezleagă antiteza introdusă de Elini. Și privește cum este tăiată iarăși pânza care acopereă bănucafa, căci n'a zis: «veți zice», ci pune în mod nehotărit pe cei ce contrariează, ca astfel în liniște făcând uz de tărie în cuvânt, să nu lovească prea tare pe auditori. Și pune două nedomeriri deodată; modul învierii morților, și felul sau calitatea trupurilor, căci pentru amândouă acestea erau în nedomerire, zicând: cum se va scula cel discompus? și „cu ce trup vor veni“? Dară ce va să zică „cu ce trup“? Adecă «cu acesta discompus și corupt, cu acesta dejă im-prăstieat și rătăcit prin pământ, sau cu vr'un altul? Apoi arătând că ii nu caută a afla cele îndoelnice, ci cele mărturisite de ioți, deodată răspunde mai întepătoriu oare-cum, zicând: „Nebune! tu ce sameni, nu înviează, de nu va muri“,—ceia ce și noi obișnuim a face, când e vorba de cei ce ne contrariează pentru lucruri-mărturisite de toți. Dară de ce oare n'a alergat deodată cu vorba la puterea lui Dumnezeu? Fiindcă vorbește cu cei necredincioși, căci când vorba

lui este îndreptată către cei credincioși, nu are nevoie de raționamente puternice. De aceia zicând aiurea: „Că va schimba trupul smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei lui“ (Filipp. 3, 21) și arătând ceva mai mult decât învierea, n'a mai pus înainte exemple, ci în locul ori-cărei dovezi el a adus la mijloc puterea lui Dumnezeu, adăogând și zicând: „dupre lucrarea puterii ce are el, de a supune lui și toate“. (Ibid.).

Aici însă el pune în mișcare și raționamente ome-nești. Și fiindcă mai înainte a dovedit-o aceasta prin sfintele scripturi, la urmă adăoge și acestea cu prisosință către cei ce nu credeau scripturilor, și zice: „Nebune! tu ce sameni“, adecă: «Dovăda acestora o ai prin tine însuși, prin cele ce faci în fiecare zi; și încă te mai îndoești? De aceia te-am numit nebu, căci nu știi tocmai ceia ce faci pe fiecare zi, și că și tu fiind provocatoriu al învierii, totuși de puterea lui Dumnezeu te îndoești». De aceia într'un mod foarte reprezentativ (ἐπιταυώσας) a zis: „Tu, ce sameni“, adecă, «tu muritorule, tu cel perdut». Și privește cum face uz de cuvinte potrivite în chestiunea de față. „Nu înviează, zice, de nu moare“, adecă lăsând deoparte cuvintele convenite seminților, ca de pildă că răsar, înverzesc, se usucă, putrezăsc, se descompun, etc., el a combinat cuvinte potrivite trupului nostru, ca „înviează“, și „moare“, care principalmente vorbind, nu se întrebuintază vorbind de seminți, ci de trupuri.

Și n'a zis că după ce moare, trăiește, ci ceia ce este încă mai mare și mai principal, că deaceia trăiește, fiindcă moare. Ai văzut,—ceia ce pururea spun—că el duce cuvântul totdeauna la cele contrare, căci de pildă aici, ceia ce dâștii scoteau ca dovadă că nu va înviea, aceia tocmai el o dă ca dovadă că va înviea. Aceia ziceau: «Nu va înviea, fiindcă a murit», iară el întorcând vorba invers, zice: «Și cu toate acestea dacă n'ar muri n'ar înviea; și deci, de aceia înviează, fiindcă moare». Dupre cum Christos a arătat-o aceasta destul de lămurit, zicând: „Grăunțul de grâu dacă căzând în pământ nu va muri, el singur rămâne; iară de va muri, multă roadă aduce“ (Ioan 12, 24), tot așa

și Pavel luându-și exemplul tot de acolo, n'a spus că nu trăiește, ci că „nu înviează” iarăși luând puterea lui Dumnezeu în sprijinul ideii sale, și arătând că nu natura pământului face această înviere, ci că singur Dumnezeu face totul.

Dară oare de ce n'a pus la mijloc ca exemplu ceia ce eră mai apropiat încă de noi, adecă sperma, sau sămînța noasiră omencască, fiindcă și nașterea noastră își are începutul tot în stricăciune ca și nașterea grâului? Fiindcă nu eră la felu; ci nașterea grâului e ceva mai mult, căci apostolul căută ceva care să fie cu totul stricat, pe când sperma, sau sămînța omului este în parte stricată, și de aceia pune la mijloc grăunțul de grâu. De altfelu sperma omului iesă dintr'un om viu, și cade iarăși într'o mitră vie, pe când sămînța de grâu nu în trup se aruncă, ci în pământ, și aici putrezește, ca și trupul mort. De aceia și exemplul adus de apostol este foarte potrivit.

„Și ee sameni, nu trupul care va să se facă sameni” (vers. 37). Cele spuse mai înainte sunt cu privire la întrebarea „cum se vor scula morții”, iară cele de aici cu privire la neștiința lor „cu ce trup vor veni”. Dară ce va să zică: „nu trupul care va să se facă sameni”? Nu paiul întreg al grâului, nici grâu nou. Aici vorba lui nu mai este de înviere, ci de moșul învierii, adecă, ce felu va fi trupul care va învie?—dacă va fi ea acesta, sau poate mai bun și mai strălucit, și amândouă le iă dela același exemplu, arătând că va fi cu mult mai bun. Dară ereticii neștiind nimic din acestea, s'ar în sus și zic, că alt trup cade în pământ, și alt trup înviează. Dară cum ar fi atunci înviere? Căci învierea este a trupului căzut și mort. Și dacă alt trup cade, și altul înviează, apoi atunci unde este biruința acea minunată și paradoxă contra morții? Căci de loc nu se va părea că moartea a înapoeat ceva, din ceia ce luase în robie. Și cum s'ar potrivi exemplul cu cele vorbite? căci nu altă esență se samenă, și alta înviează, ci aceeași sămînță mai bună. Dară și Christos același trup luând, s'a făcut pîrgă (începătură) celor înviea, i; însă, duple părerea voastră, el a lepădat acel trup, de și cu nimic n'a păcătuit, și a luat un altul. Deci, de unde este celalt trup? Căci acesta este din fecioara Mariea, dară acela de unde? Ai văzut în călă

absurditate se învârtește vorba aceasta a lor? De ce oare ei a arătat cacenicului necredincios și semnul cuelor? Nu oare voind ca să dovedească prin aceasta, că este același trup răstignit, și că același a și înviat? De ce se voește a se asemăna lui semnul lui Ionă Prorocul? Nu cumvâ altul a fost Ionă care a fost înghițit de chitul din mare, și altul Ionă aruncat pe pământ? Și de ce oare zică: „Stricați biserica această, și în trei zile o voi zidi pre ea“ (Ioan 2, 19)? Căci pe cea stricată, adecă trupul său, aceia și înviează. De aceia a și adaos evanghelistul: „iară el grăea de biserica trupului său“. (Ib. 21). Deci ce va zică expresiunea: „Nu trupul care va să se facă sameni“? Adecă, nu paiul de grân, căci acesta este, și nu este; acesta, fiindcă este aceiași esență, și nu este acesta, fiindcă este mai bun,—remânând aceiași esență, însă mai mare devenind în exterior, și din nou învieat din același,—fiindcă dacă n'ar fi așa, nici de înviere n'ar mai fi nevoie, de n'ar urmă să fie mai bun după înviere. Căci, în adevăr, de ce și-ar dărimă cinevâ casa, dacă n'ar urmă ca să clădească alta mai frumoasă și mai bună?

Acesta deci, le-a spus apostolul către cei ce credeau că trupurile vor aveâ aceiași stricăciune.

Apoi ca nu cumvâ să se bănuască că s'a vorbit aici de vr-un alt trup, explică enigma, și însuși el ermineyi (interpretă, explică) cele vorbite, nepermițând auditorului de a scoate alt senz. Dară de ce adecă mai este nevoie de vorbele noastre? Ascultă-l chiar pe dânsul vorbind și explicând ce va să zică: „Nu trupul care va să se facă sameni“, după care imediat a adaos: „ci numai grăunțul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altcevă din celelalte“. Adecă „Nu trupul care va să se facă“ îmbrăcat așa precum se găsește în paiu, și nici având cotor sau spic, „ci numai grăunțul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altcevă din celelalte semințuri“.

„Iară Dumnezeu îi dă lui trup, precum voește“ (vers. 38). «Da! zici tu; însă acolo este treaba naturei». Care natură? spune-mi, căci și acolo totul face Dumnezeu, iară nu natura, nici pământul, nici ploaea. De aceia și apostolul invederând aceste elemente, lasă

la o parte și pământ, și ploaie, și aer, și soare, și mâinile cultivatorilor, și așa de imediat: „Iară Dumnezeu îi dă lui trup, precum voește“. Deci, nu cerne lucrurile în zadar, nici te trudi a afla cum și în ce chip, când auzi de puterea și de voința lui Dumnezeu. Deci, unde e trupul cel străin? Căci el același trup îi dă. Așa că atunci când zice: „Nu trupul care va să se facă Samenii“ nu spune doară că în locul esenței de acum va înviea altă esență, ci numai că va înviea mai bună, mai frumoasă. „Căci fiecărei din semințe zice, trupul ei“.

De aici încolo el arată și deosebirea învierii ce va fi atunci. «Să nu-ți inchipui, zice, că dacă sameni grâu și toate grăunțele se ridică în formă de paiu, tot așa va fi și la învierea morților. Dară mai ales că nici cu semințele nu se păstrează aceiași ordine, ci unele sunt mai de preț, altele mai inferioare». De aceea a și adaos: „Și fiecăreia din semințe trupul ei“. Ba încă nu se mulțamește numai cu aceasta, ci caută și o altă deosebire mai mare și mai lămurită. Pentru ca nu cumva auzind—ceia ce am spus—că morții vor înviea cu toții, să-ți inchipui că cu toții se vor bucura de aceleași bunuri, apoi el a pus și în cele spuse mai înainte semințele acestei idei, zicând: „fiecăreia din semințe trupul ei“, dară mai lămurit încă arată aceasta și în pasajul următoriu: „Nu tot trupul este același trup“ (Vers. 39). «Ce spun eu de seminți? zice; căci vom aduce vorba în chestiunea aceasta și de trupuri». De aceea a și adaos: „Ci altul este trupul oamenilor, și altul trupul vitelor, și altul al peștilor, și altul al paserilor. Și sunt trupuri cerești și trupuri pământesti, ci alta este slava a celor cerești, și alta a celor pământesti. Alta este slava soarelui, și alta slava lunii, și alta slava stelelor; că stea de stea se osebește în slavă“ (Vers. 40. 41). Și ce voește el să arate prin aceste vorbe? Din ce cauză dela vorba învierii trupurilor, a ajuns la slava soarelui și a stelelor? De ce s'a depărtat atât de mult? Nu s'a depărtat de loc și nici nu s'a abătut dela chestiune, să nu fie una ca aceasta!—ci încă stăruiește în ea. Fiindcă el a adus vorba de înviere, apoi arată că mare va fi atunci deosebirea de

slavă, de și învierea este una și aceeași. Și împarte totul în două: în cele cerești, și în cele pământești.

Cum că trupurile înviează, a arătat-o cu graul, dară cum că nu în aceeași slavă se vor găsi toate, o dovedește de aici. Dupre cum a nu crede în înviere îi face trândavi și îngâmfați, tot așa și a crede că toți se vor învrednici de aceleași bunuri, îi face leneși și nepăsători. De aceia amândouă aceste răle sunt îndreptate; unele sunt desvoltate și îndreptate în pasajele de dinainte, iară pe celelalte începe acum ale îndreptă. Deci, făcând două cete din cei învieați — drepti și păcătoși — și la urmă chiar aceste două împărțindu-le în multe alte cete, arată că nici dreptii, și nici păcătoșii nu se vor învrednici de aceleași, că nici dreptii nu vor fi deopotrivă cu toți dreptii, și nici păcătoșii la felu cu toții. Așa dară el face mai întâi o singură împărțire a dreptilor și a păcătoșilor, zicând: „Trupuri cerești, și trupuri pământești“, prin trupuri pământești lăsând a se înțelege acești din urmă, iară prin trupuri cerești cei dintâi. După aceia apoi introduce deosebirea dintre păcătoși față de alți păcătoși, zicând: „Nu tot trupul este același trup, ci altul este trupul peștilor, altul al paserilor, altul al vitelor“. Deși toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot așa și în vicața lor, și chiar în structura lor.

Și după ce spune acestea, se ridică iarăși la ceriu, zicând: „Și alta este slava soarelui, și alta a lunii“. Dupre cum între trupurile pământești este deosebire, tot așa și între cele cerești, și încă deosebire nu cum s'ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare și lună, sau numai între lună față de stele, ci încă și între stele față de alte stele, căci de și sunt toate în ceriu, totuși unele se împărtășesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci, ce învățăm noi de aici? Că de și toți dreptii vor fi întru împărăția lui Dumnezeu, nu toți însă se vor bucura de aceleași bunuri, precum și dacă toți păcătoșii se vor găsi în gheena, nu însă cu toții vor suferi aceleași pedepse. De aceia a și adaogat: „Așa și învierea morților“ (Vers. 42). Cum adecă? În mare deosebire.

Apoi lăsând această vorbă, ca dovedită îndeajuns, se întoarce iarăși la însăși dovada și la modul învierii, zicând : „Samănă-se întru stricăciune, scula-se-va întru nesticăciune“. Și privește înțelepciunea apostolului. Când el vorbește de sămânți, a făcut uz de denumiri ce se atribuie numai trupurilor, zicând : „Nu înviează, dacă nu moare“, iară aici vorbind de trupuri el întrebuințază expresiuni ce se cuvîin numai semințurilor, zicând : „samănă-se întru stricăciune, scula-se-va întru nesticăciune“. N'a zis «odrăsliva» ca nu cumvâ să crezi că este treaba pământului, ci „scula-se-va“. Sub denumirea de sământă de aici, el înțelege nu nașterea noastră ceă din mitra femeii, ci îngroparea noastră ceă din pământ, descompunerea trupurilor celor moarte, țărna cu alte cuvinte. De aceea, zicând : „Samănă-se întru stricăciune, scula-se-va întru nesticăciune“, a adăogat : „Samănă-se întru necinste, scula-se-va întru slavă“ (Vers. 43). Încă n'au trecut bine trei-zăci de zile, și totul este perdut; trupul nu mai poate fi stăpân pe sine nici măcar pe o zi. „Samănă-se întru slăbăciune, scula-se-va întru putere“, căci atunci nimic nu-l va mai putea stăpâni. De aceea, tocmai a fost nevoie de acele exemple, ca nu cumvâ mulți auzind acestea — că adecă se vor scula întru nesticăciune, și slavă, și putere, să creadă că nu este nici-o deosebire între cei învieați. Toți de sigur că vor înviea întru putere, și întru nesticăciune, și întru slava aceasta a nesticăciunii, însă nu toți se vor bucură de aceeași cinste, și de aceeași siguranță.

„Samănă-se trup sufletesc, scula-se-va trup duhovnicesc“ (Vers. 44). Ce spui? Acest trup dară nu este duhovnicesc? Duhovnicesc, de sigur, însă acela va fi încă mai mult. Acum de multe-ori chiar cel mai înalt char al sfintului Duh zboară dela cei ce păcătuiesc mult, iară cel lipsit de char este lipsit de totul. — pe când atunci nu va fi așa, ci va rămâneă veșnic în trupurile dreptilor, și a sa va fi stăpânirea, fiind de față și sufletul. Deci, prin expresiunea „duhovnicesc“ sau de aceasta a dat a se înțelege, sau că atunci trupul va fi mai sprinten și mai ușor ca acum, încât să se poarte

în văzduh. Dară dacă nu crezi această vorbă, apoi privește trupurile cerești, cele atât de strălucite, care rămân într'una în spațiul prescris lor fără să-și peardă vre-odată din frumuseță, și crede, că poate Dumnezeu a face nesticăcioase și aceste trupuri stricăcioase, ba încă chiar cu mult mai bune decât cele văzute.

„Că așa și scris este: făcându-s'a omul cel dintâi, Adam, în suflet viu, iară Adam cel de pe urmă în duh de vieată făcătoriu“ (Vers. 45)—de și cea dintâi expresiune este scrisă, iară cea de pe urmă nu este scrisă. Deci, cum de a zis el că este scris? A explicat așa zicând faptul prin desfășurarea împrejurărilor, ceia ce este ca un obicei al său de a face dese-ori. Dealtmintrelea este și un obicei Profetic, căci și Profetul Isaia a zis de Ierusalim că se va chema cetatea dreptății¹⁾, și totuși nu s'a chemat, adecă n'a fost numită cetatea dreptății. Deci, ce? Oare a mințit Profetul? De loc, căci el a vorbit aici de desfășurarea împrejurărilor. Deasemenea și de Christos spune că se va numi Emanuil, și nici el n'a fost numit așa, ci împrejurările desfășurate mărturisesc de aceasta. Așa și aici prin expresiunea „Adam cel de pe urmă în duh de vieată făcătoriu“. Acestea le-a spus apostolul, ca tu să afli, că simbolele și garanțiile vieții prezente și a celei viitoare au sosit deja, adecă a vieții prezente Adam, iară a celei viitoare Christos. Deci, fiindcă pe cele mai bune le pune în speranță, apoi arată că începutul s'a petrecut deja, arătându-ni și rădăcina, și izvorul. Iară dacă și rădăcina și izvorul sunt invederate tuturor, de nimic nu trebuie a ne îndoi de roade.

De aceia zice: „Iară Adam cel de pe urmă în duh de vieată făcătoriu“, iară aiurea zice: „va face vii și trupurile voastre cele muritoare, — pentru Duhul lui cel ce locuește întru voi“ (Rom. 8, 11). Așa dară a Duhului este de a face viu. După aceia ca să nu zică cineva: «de ce oare cele răle sunt mai vechi, și unele s'au petrecut toate, nu până la pârgă—vorbesc de cele sufletești — pe când celelalte numai până la pârgă»?— iată că el arată că și începuturile amân-

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap. I, 26, din Isaia.

durora astfelu au fost poroncite de Dumnezeu. „Că nu este întâi cel Duhovnicesc, ci cel sufletesc, apoi cel duhovnicesc“ (Vers. 46) zice. Și nu spune de ce așa, ci se mulțamește numai cu poronca lui Dumnezeu, având hotărîrea urmată din fapte, care și mărturisește iconomia cea eminentă a lui Dumnezeu, și arătând că cele ale noastre veșnic înaintează spre mai bine, în același timp adevărind și prin aceasta vorba sa despre înviere. Că dacă cele mici s'au petrecut, apoi cu atât mai mult trebuie a așteptă, adecă a nădăjdu și pe cele mai mari și mai bune.

¹⁾ Deci, fiindcă ne vom bucură de niște astfelu de bunuri, să ne rindim pre noi înșine în cea ordinc, care strălucește ca și soarele, și să nu plângem pe cei ce se duc de aici, ci pre cei ce și petrec vieată în fapte răle. Fiindcă și cultivatorul nu plânge când vede grăul putrezit, ci se teme numai întru cât îl vede că stă în pământ, tare și vârtos, și-i este frică; iară când îl vede putrezit el se bucură. Căci putrezirea este începutul seminței viitoare. Tot așa și noi, atunci ne bucurăm, când cade și se prăbusește casa cea stricată — trupul, — când omul se descompune. Și să nu te minunezi dacă apostelul a numit înmormântarea semănare, fiindcă această semănare este mai bună decât cea a grăului, căci pe aceia o urmează năcazuri, și supărări, și ostenele, și primejdii, și griji multe, pe când pe aceasta, — dacă viețuim cu dreptate — o urmează cununi și recompense; pe aceia o urmează stricăciunea și moartea, iară pe aceasta netricăciunea, nemurirea, și miile de bunăți. La cea semănare sunt învălmășeli, plăceri și somn, pe când la aceasta numai vocea din ceriu pogorându-se totul se sfârșește fără de veste. Și cel ce înviează aici nu mai este dus la vieată trudită și ticăloasă, ci acolo de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea.

Dară dacă tu poate cauți sprijin, și de aceia plângi pe bărbat, apoi atunci aleargă la eel ce este sprijinul comun al tuturor, la mântuitorul și binefăcătorul tuturor, la Dumnezeu, la ajutorul cel nebiruit, la sprijinul cel fără sfârșit, care este pretutinden present și din toate păr-

¹⁾ *Partea morală.* Nu trebuie a jăli cu amărăciune pe cei morți, ci a face pentru dănșii pomeniri, milostenii și rugăciuni, dacă voim să li folosim. (*Veron*).

tile ne îngrădește. «Dară, zici, obiceiul este plăcut și vrednic de iubit». Știu și eu, însă dacă tu te vei lăsa în voia dreptei tale judecăți și te vei gândi, cine este cel ce ți-a luat bărbatul, și dacă suferind cu curaj jârfta, vei atribui aceasta voinței lui Dumnezeu, apoi vei putea trece și peste acest val, și ceia ce timpul nu face, o va face filosofia ta; iară dacă te vei moleși cu totul, durerea își va lua sfârșit cu timpul, însă nu'ți va aduce nici un folos. Împreună cu niște astfelu de cugețări, mai adună-ți și exemple, unele din vieța prezentă, iară altele din sfintele scripturi. Gândește-te că Abraâm a jertfit pe fiul său, și nici n'a lăcrămat, nici vr'un cuvânt amar n'a scos din gura lui. «Dară, zici tu, acela a fost Abraâm». Și cu toate acestea, tu ești chemată spre mai mari lupte. Dară și Iob numai pe atâta s'a întristat, intru cât se cuveneă unui tată iubitoru de fi, și care se îngrijă foarte mult de nenorocirea lor, — însă ceia ce facem noi acum este a unor dușmani și războinici ai lui Dumnezeu. Că nici tu, dacă cineva ar fi dus în palatul împărătesc și ar fi încununat, nu te-ai boci, sub cuvânt că ai fi prietin a celui încununat, fiindcă ai fi dușmanii ai aceluia, iară nu prieten. Dară, zici tu, nici acum cu nu'l plâng pe dânsul, ci pe mine». Și nici aceasta nu este fapta celui ce iubește; fiindcă a. voi ca acela să fie în nesiguranță pentru tine, a fi stăpănit de nesiguranța viitorului, în timp ce a sosit momentul de a fi încununat și de a intra în port cu corabia — căci e mai drept de a se găsi la liman, decât a se zbuțumă în largul mării — acest fapt, zic, nu este de loc a celui ce iubește.

«Plâng, zici tu, fiindcă nu știu unde s'a dus». De ce nu știi? spune-mi; căci fie că a trăit în fapte bune, fie că altminterlea, este invederat unde anume se va duce. «Apoi tocmai de aceia plâng, zici tu, fiindcă a plecat de aici păcătos». Acestea sunt numai vorbe și pretexte, căci dacă de aceia l-ai plânge, apoi ar fi trebuit ca pe când trăiea să-l formezi și să-l pui pe calea cea dreaptă. Însă pretutindeni tu te gândești numai la ale tale, și nu la ale aceluia. Și chiar păcătos dacă a plecat, totuși tu și de aceasta trebuie a te bucură, de vreme ce a conținit cu păcatele, și n'a mai adaos păcate pe lângă păcate; a'l ajută trebuie, chiar de ar fi așa, iară nu a-l plânge; a face pentru dânsul rugăciuni, și cereri, și milostenii, și proaduceri (ofrande). Căci nu

degeaba s'au introdus acestea, și nici că în zădar facem pomenire la sfintele taine pentru cei duși dela noi, și pentru dâșii ne apropiem de sfântul jărtfelnic, rugându-ne mie-lului celui ce stă de față, celui ce a ridicat păcatul lumii, ci pentru ca prin aceasta să li se aducă vr'o mângâiere. Și nici nu în zădar strigă cel ce stă înaintea jărtfelnicului în timp ce se săvârșesc înfricoșatele taine: „Pentru toți cei adormiți întru Christos și pentru cei ce fac pomenire de dâșii“. Că cele ale noastre nu sunt doară scenă de teatru, să nu fie una ca aceasta! ci toate acestea se săvârșesc după poronca Duhului sfânt.

Deci, iubiților, să li ajutăm, și pomenire să facem pentru dâșii. Căci dacă pe fiii lui Iob îi curăță jărtfa tatălui lor, de ce să te indoești, că făcând și noi jărftă pentru cei duși de aici, nu li se va aduce vr'o mângâiere? Dumnezeu obișnuiește de a acordă grații și celor pentru care ne rugăm, iară aceasta ni-a arătat-o Pavel, zicând: „Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea, ca despre multe fețe darul cel cătră noi să se mulțamească pentru noi“ (II. Corinth. 1, 11). Să nu ne

ofrande, și cerând a se săvârși rugăciuni pentru dâșii, căci ni stă de față jărtfa de curățirea obștească a lumii întregi. De aceia tocmai încurajându-ne atunci, ne rugăm pentru lumea întreagă, și-i chiamăm împreună cu mucenicii, cu mărturisitorii, cu preoții, fiindcă un trup suntem cu toții, chiar dacă unele mădulare ar fi mai strălucite decât altele; și este cu putință de a li câștigă din toate părțile iertarea păcatelor lor, prin rugăciuni, prin darurile ce le aducem și prin ajutorul celor ce-i invocăm pentru dâșii. Deci, de ce ești tristă, de ce plângi, când îți este cu putință de a câștigă pentru cel răposat atâta ajutoriu pentru iertarea păcatelor lui? Dară poate că tu ai rămas singură, și ai pierdut pe sprijini-torul tău? Aceasta să n'o spui niciodată, fiindcă n'ai pierdut pe Dumnezeu. Intru cât deci îl ai pe Dumnezeu, el îți va fi mai bun decât orice bărbat, tată, fiu și pro-tector, căci chiar trăind acela, el a fost care a făcut totul. Acestea, deci, cugetă-le, și zi după David: „Domnul este lumina mea și mântuitoriu meu, de cine mă voiu teme“ (Ps. 26, 1)? Zi cătră dâșul: «Tu ești tatăl orfanilor, și judecătorul văduvelor», și atrage-ți ajutoriu lui, și-l vei avea îngrijindū-se de tine mai

mult ca înainte, cu atât mai mult cu cât și tu te vei găsi în mai mare strâmțorare. Dară poate că ai pierdut fiul? Nu l'ai pierdut; nu spune aceasta, căci faptul este mai mult somn, iară nu moarte, strămutare la altă viață, iară nu pierdere, ducerea dela cele mai mici la cele mai mari și mai bune. Deci, nu mânia pe Dumnezeu, ci fă-l miostiv. Dacă tu suferi cu bărbăție, poate că vei aduce prin aceasta vr'o mângâiere, sau vr'un ajutoriu celui răposat, iară dacă faci din contra, mai mult încă vei întărita mânicia lui Dumnezeu. Că dacă sluga ar fi bătută de stăpânul său, iară tu fiind de față te-ai întrista și nemulțămii de aceasta, prin aceasta încă mai mult ai întărita pe stăpân contra ța. Deci, nu face aceasta, ci încă mulțamește-i, ca astfel prin acestea să se împrăstie dela tine norul tristeței. Zi și tu ca acel fericit: „Domnul a dat, Domnul a luat“ (Iob 1, 21), Gândește-te, căți, poate mulțămind lui Dumnezeu mai mult decât tine, n'au avut nici copii, și nici părinți nu s'au numit. «Nici eu, zici tu, n'ași fi voit, căci mai bine ar fi fost să nu fi încercat aceasta, decât să cad după ce odată am gustat din plăcere». Nu! mă rog, nu grăi de acestea; nu întărita pe stăpânul asupra ta; ci pentru câte ai primit, mulțamește-i, iară pentru cele ce nu le-ai avut până la sfârșit, slăvește-l. Nici Iob n'a zis că «mai bine ar fi fost dacă nu luam», fiindcă această vorbă este a unui nerecunoscătoriu, ci încă mulțamea și pentru acelea, zicând: „Domnului a dat“, iară pentru acestea binecuvântă pre Dumnezeu, zicând: „Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat în veci“. Ba încă și femeii lui i-a închis gura, justificându-se și zicând cătră dânsa acele minunate cuvinte: „Dacă am primit cele bune dela Domnul, cele răle să nu le răbdăm“ (Iob 2, 10)? De și după aceasta ispita lui a devenit și mai grozavă, totuși el nici așa nu s'a împuținat, ci încă cu același curaj le-a suferit, mulțămind lui Dumnezeu.

Aceasta fă și tu. Gândește-te în sine-ți că nu un om ți l'a luat, ci Dumnezeu. Dumnezeu care l'a făcut, care se îngrijăște de tine mai mult decât oricine, care-ți cunoaște interesul, iară nu dușmanul sau prigonitorul tău. Gândește-te apoi căți copii trăind n'au făcut poate de nesuferit viața părinților lor. «Dară pe cei buni

și voinici nu-i vezi?» zici tu. Da! îi văd și pe aceștia, însă cele ale fiului tău sunt mai sigure decât ale acestora. Dacă poate și progresează acum, totuși cele ale sfârșitului lor sunt nesigure, pe când pentru fiul tău cel răposat nu te mai temi, nu tremuri de frică să nu pășască ceva, sau să nu-i se întâmple vre o prefacere sau vr'o schimbare.

Acestea cugetă-le și pentru femeia bună și gospodină, și pentru toate mulțămeste lui Dumnezeu. Chiar femeia, zic, de ai pierdut-o, slăvește-l. Poate că Dumnezeu a voit a te duce la înfrânare, poate că te cheamă la lupte mai mari, poate că a voit să te slobozească din legături. Dacă astfel vom filosofa, vom câștiga și veselie cea prezentă, și ne vom învrednici și cununilor viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecei. Amin.

OMILIA XLII

„Omul cel dintâi din pământ, pământesc; omul cel de al doilea, Domnul din ceriu“ (Cap. 15, 47).

Fiindcă a fost spus că omul cel dintâi este sufletec (psihic), iară cel de al doilea duhovnicesc, iată că aici pune și o altă deosebire, numindu-l pământesc și ceresc. Întâia deosebire eră asupra vieții prezente și viitoare, iară cea de acum este asupra vieții celei de înainte de char, și celei de după char. De altfelu a pus deosebirea aceasta la un loc foarte bun, zicând cele de mai sus. Ca nu cumva — duple cum am mai spus — dânsii incurajându-se în învierea trupurilor, să neglijeze de viața lor, iată că și prin această expresiune el îi face ageri și sprinteni la luptă, și-i îndeamnă spre fapta bună, zicând: „Omul cel dintâi din pământ, pământesc; omul cel de al doilea, Domnul din ceriu“, totul numind „om“, și pe unul numindu-l sau atribuindu-i denumirea dela cea ce este mai bun, iară pe altul dela cea ce este mai rău.

„În ce chip cel pământesc, așa și cei pământești“ (Vers. 48), adică așa se pierd și se sfârșesc. „Și în ce chip cel ceresc, așa și cei cerești“, adică astfel rămân nemuritori, și strălucind. «Dară ce? zici tu; nu și acesta (Domnul din ceriu) a murit? A murit, de sigur, însă prin aceasta cu nimic n'a fost vătămat, ci încă și moartea a surpat o. Ai văzut cum și de aici a dovedit dogma despre învierea trupurilor? «Căci având, zice, începutul și capul, să nu te îndoiști de loc despre întregul trup». Afară de aceasta el mai dă prin acestea și sfaturi pentru o viață mai bună, punând exemple despre o adevărată viață înaltă și filosofică, iară nu ca a celui pământesc, și amânduror acestor vieți punându-le începutul lor, adică pe Adam, începutul celei dintâi, și pe Christos începutul celei de a doua. De aceea nici n'a zis el cum s'ar întâmplă „din pământ“ ci a mai adăos „pământesc“, adică tâmp, josnic, alipit de cele prezente; și iarăși când vorbește de Christos, zice cu totul din contra: „Domnul din ceriuri“. Iară dacă zic unuia că de aceia Domnul n'a avut trup, fiindcă apostolul a spus aici „din ceruri“, sunt deajuns și cele vorbite mai înainte spre a li închide gurile, dară cu toate acestea nimic nu ne împiedică de a li închide și de astă dată.

Așa dară ce va să zică „Domnul din ceriuri“? Oare vorbește aici apostolul de natura lui Christos, sau că ne arată viața cea mai înaltă și mai bună? Nu mai încapă nici-o vorbă că despre viața cea mai bună. De aceea și adăoge: „Precum am purtat chipul celui pământesc“, — adică precum am făcut cele mârșave și răle — „să purtăm și chipul celui ceresc“, adică, să facem cele bune. Afară de aceasta eu te-ași întreba cu plăcere: oare despre natură sunt zise expresiunile: „cel din pământ, pământesc“ și „Domnul din ceriuri“? «Da! zici». Dară ce? Oare Adam a fost numai pământesc, sau că poate a avut cu el și o altă esență în afinitate cu cei de sus și cu puterile cele netrupești, pe care scriptura o numește suflet și duh? Nu mai încapă vorbă că și pe aceasta a avut-o. Prin urmare, nici Domnul n'a fost numai din ceriuri, deși se spune că „din ceriuri“, ci și trup a avut.

Ceia ce el spune, aceasta însemnă: „Precum am purtat icoana (chipul) celui pământesc“ — adecă faptele cele răle — să purtăm și icoana (chipul) celui ceresc“, adecă să avem vieța celor din ceriuri. Dară dacă vorba ar fi fost de natură, apoi nu eră nevoie de rugăminte, de sfătuire și de îndemnare; — așa că și de aici se învederează că ceea ce el spune este cu privire la vieajă. De aceia și vorba el o introduce în mod sfătuitoriu, și numește faptul icoană sau chip, prin aceasta iarăși învederând că el vorbește aici de fapte și nici cât de natură. Că de aceia am devenit pământesti, nu fiindcă din început am fost plăsmuiți din pământ, ci fiindcă am păcătuit. Mai întâi a fost păcatul, și numai după aceia moârtea, iară poronca lui Dumnezeu: „Pământ ești, și în pământ te vei întoarce“ (Facere 3, 19) atunci a fost pronunțată, când dejă intrase în om păcatul. Nu a fi făcut din pământ face pe cinevă a fi pământesc, fiindcă și Domnul, ca om, a fost diu aceiași frământătură, ci a face fapte răle; precum și ceresc este acela, care dă la iveală fapte vrednice de ceriuri.

Și de ce adecă mai este nevoie de a ne trudi ca să arătăm aceasta? În trecerea timpului chiar apostolul ni dezvălește senzul acestui pasaj, zicând astfel: „Iară aceasta zic, fraților, că carne și sânge împărăția lui Dumnezeu nu vor moșteni“ (Vers. 50). Ai văzut cum iarăși se explică pe sine, scutindu-ne pe noi de vorbă multă? — ceea ce dealfelu în multe locuri face. Sub numire de „carne“ și „sânge“ de aici, el înțelege faptele cele răle, ceea ce și pe aiurea a făcut de multe ori, precum acolo unde zice: „Voi, însă, nu sunteți în trup“, și iarăși: „cei ce sunt în trup, nu pot plăcea lui Dumnezeu“. Așa că, când el zice: „Iară aceasta zic, fraților“, nimic alta nu spune decât că «pentru aceasta v'am spus aceste vorbe, ca să aflați că faptele cele răle nu bagă pe nimeni întru împărăția lui Dumnezeu». După ce a vorbit de înviere, imediat a introdus vorba de împărăția cerurilor. De aceia a și adaos: „nici stricăciune pre nesticăciune va moșteni“, adecă răutatea nu va moșteni slava aceia și mulțămirea de lucrurile cele nesticăcioase. Dealfelu iarăși în multe

iocuri el a numit răutatea cu această denumire, zicând: „Cel ce samănă în trupul său, din trup va săceră stricăciune“ (Gal. 6, 8). Dară dacă el ar fi vorbit de trup, și nu de laptele cele-răle, n'ar fi spus de stricăciune, fiindcă nicăiri nu numește trupul stricăciune, căci nici nu este stricăciune, ci stricăcios, adecă putând a se strică. De aceia vorbind puțiu mai departe de acest lucru, nu-l numește stricăciune, ci „stricăcios“ zicând: „Că se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nesticăciune“.

Apoi fiindcă și-a complectat sfătuirea sa cu privire la vieață, amestecând într'una ipoteze lângă ipoteze — ceia ce face pururea — la urmă trece iarăși cu vorba la învierea trupurilor, zicând astfel: „Iată, taină vouă zic“ (Vers 51). Voiește a li vorbi de ceva înfricoșat și negrăit, pe care n'o știu toți, ceia ce dealfeliu arată și marea cinste ce aveă cătră dânșii, de a li spune lucruri negrăite. Deci ce este aceasta? „Că nu toți vom adormi, zice, însă toți ne vom schimbă“. Ceia ce el spune aici, aceasta însămnă: «nu toți vom muri, însă toți ne vom prefăce, chiar și cei ce încă n'au murit, fiindcă muritori sunt și aceia. Deci, fiindcă mori, zice, să nu te temi că nu vei învia. «Sunt unia, zice, sunt unia cari nu vor muri, și cu toate acestea nu e deajuns la acea înviere ca ii să fie vii, ci trebuie ca și acele trupuri ce n'au murit să se schimbe, și să ajungă în nesticăciune».

„Intr'o cirtă, întru clipeala ochiului, întru trâmbița cea deapoi“ (Vers. 52). După ce li-a vorbit multe despre înviere, la urmă li arată în timp potrivit și ceia ce este mult mai paradox. «Nu numai aceasta este minunat, zice, că trupurile vor putrezii mai întâi, și numai după aceia vor învieă, nu numai că cele înviate din cele putrede vor fi cu mult mai bune decât înainte, nu numai că vor trece la o mai bună stare, și nu numai că fiecare se va bucură de al său, și nimeni de al altuia, ci încă că atâtea și atâtea fapte, care covârșesc orice judecată și minte, se vor petrece într'o cirtă, adecă într'un timp de un minut». Iară mai departe o învederează aceasta, zicând: „în clipeala ochiului“, adecă cât ai închide genele ochiului,

Apoi, fiindcă a spus ceva mare și plin de uimire, că adecă atâtea și astfelu de lucruri mari se vor petrece atât de răpede, adaoage ca dovadă ceia ce este vrednic de credință, zicând: „Că va trâmbiță, și morții se vor scula nestrificați, și noi ne vom schimbă“. Espreșiunea „noi“ este zisă nu de dânsul, ci pentru cei ce se vor afla atunci în viață.

„Că se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune și muritorului acestuia să se îmbrace întru nemurire“ (Vers. 53). Ca nu cumva auzind cineva că trupul (carnea) și sângele împărăția lui Dumnezeu nu vor moșteni, săși inchipue că trupurile nu vor învieă, a adaos că: „Se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune, și muritorului acestuia să se îmbrace întru nemurire“. Deci, trupul este stricăcios și muritoriu, așa că rămâne, căci el este care se îmbracă, pe când germenile morții și stricăciunea (θνητότης και ή φθορά) dispar, iară nemurirea și nestricăciunea rămân cu el. Deci, nu te îndoi că va vieți în înfnit, când auzi că devine nestricăcios. „Iară când se va îmbracă stricăciosul acesta întru nestricăciune, și muritoriul acesta se va îmbracă întru nemurire, atunci va fi cuvântul cel ce este scris: înghițitu-s'a moartea întru biruință“ (Vers. 54). Fiindcă a spus lucruri mari și negrăite, el iarăși le adeverește cu prorocia care spune: „înghițitu-s'a moartea întru biruință“, adecă până în sfârșit, așa că n'a mai rămas nici urmă din ea, nici nădejde de întoarcere, de oare ce nestricăciunea a consumat în totul pe stricăciune.

„Unde îți este moarte boldul tău? Unde îți este iadule biruința ta“¹⁾ (Vers. 55)? Ai văzut suflet voinic? Căci sărbătorind biruința morții, și devenind entuziasmat de faptul petrecut, și văzând ca dejă întâmpate cele viitoare, saltă în sus de bucurie, și călcând moartea cea căzută la pământ, îi strigă pare-că cu glas mare

¹⁾ Notă. In edițiunea Sf. Chrisostom acest pasaj este ca aici, iară nu ca în edițiunea noastră, unde partea întâi — unde-ți este moarte boldul tău — se găsește la finea pasajului 54.

la ureche, zicând: „Unde îți este moarte boldul? Unde îți este iadule biruința“? «Te-ai dus, zice, te ai prăpădit, ai dispărut cu totul, și degeaba ai mai făcut toate cele de dinainte». Căci nu numai că i-a luat armele ce le avea, nu numai că a biruit-o, ci încă a și nimicuit-o, și a adus-o la aceia, că nu mai înșamnă nimic.

„Iară boldul morții păcatul este, iară puterea păcatului este legea“ (Vers. 56). Ai văzut că vorba lui este de moartea trupească? Prin urmare și de învierea trupească. Că dacă trupurile nu înviează, cum s'a înghițit moartea? Și nu numai aceasta, ci și cum legea este puterea păcatului? Cum că păcatul este boldul morții, și chiar mai grozav decât dânsa, și că are în sine puterea, aceasta este învederat; dară cum legea este puterea păcatului? Căci fără lege păcatul eră slab, săvârșit de om, însă neputând a fi atât de tare pedepsit. Răul de sigur că eră, însă nu se arătă atât de lămurit, — așa că legea nu puțin a contribuit în a cunoaște mai mult încă păcatul, și în a întinde și pedeapsa mai mult. Iară dacă legea ar fi voit să-l împiedece, mai grozav încă Par fi făcut, căci doară greșala nu este a doctorului, ci a celui ce întrebuințază rău doctoria. Și venirea lui Christos încă mai mult a îngreueat pe Iudei, dară pentru aceasta noi nu învinovățim venirea lui, ci încă mai mult o admirăm, iară pe aceia fi urim mai mult, ca fiind vătămați din faptul din care ar fi trebuit să se folosască. Cum că nu legea a împuternicit păcatul, ne-a dovedit-o Christos, care a împlinit toate ale legii, și a fost fără păcat.

Dară tu te gândește, cum și de aici se adeverește învierea. Că dacă a păcătui este cauza morții, iară Christos venind, a dezlegat păcatul, și pre noi ne-a izbăvit de dânsul prin botez, și că împreună cu păcatul a încetat și legea, — de ce te mai îndoiești la urmă despre înviere? Cum și de unde va mai avea putere moartea de a stăpâni? Dela lege? Dară aceasta a fost desființată. Dela păcat? Dară și păcatul a fost desființat.

„Iară lui Dumnezeu, mulțămită celuia ce ne-a dat nouă biruința, prin Domnul nostru Iisus Christos“ (Vers. 57). Trofeul biruinței el singur l'a luat, iară pe noi ne-a învednicit a ne bucură de cununile acelei biruinți, și aceasta nu din datorie, ci numai din filantropia lui.

„Drept aceia, iubiții mei frați, fiți tari, neclătiți“ (Vers. 58). Așa dară cu drept cuvânt, și la timp vine cu această sfătuire, fiindcă nimic nu clatină pe cineva în credință, ca a crede că în zădar se trudește, și fără scop. „Sporind întru iucrui Domnului pururea“, adică în viața cea curată. Și n'a zis „lucrând binele“, ci „Sporind“, adică să-l facem cu prisosință, și să trecem pe deasupra taturor primejdiilor. „Știind că și osteneala noastră nu este deșartă întru Domnul“. Ce spui? Iarăși osteneală? Dară având cu sine cununi și pentru ceriuri. Osteneala cea de dinainte, adică aceia de după pierderea raiului, eră osânda celor păcătuiți, pe când cea de acum este pricina cununilor viitoare. Încât nici nu mai este osteneală, dacă ne bucurăm de ajutoriul cel mare a lui Dumnezeu, — pentru care a și adaos: „întru Domnul“. Osteneala de dinainte eră ca să fim pedepsiți, iară aceasta de acum, ca să ne învrednicim de bunurile viitoare.

¹⁾ Deci, iubiților, să nu dormităm, căci nu va putea cel leneș să câștige împărăția lui Dumnezeu, nici cei ce se dezmicardă și se desfătează în plăceri. Plăcut lucru este de a vedea pe acei ce-și chinuesc trupul, îl strămp-torează, și sufăr mii de năcazuri, fiindcă aceștia se vor învrednici de acele bunuri. Sau nu vedeți poate ce depărtare este dela ceriu până la pământ, și ce felia de războiu avem a purta, cum omul este aplecat spre păcat, cum păcatul lesne ne îngrădește, și câte curse sunt la mijloc? Deci, de ce să tragem după noi atâtea griji, afară de cele naturale, și să ni aducem prin aceasta mai multe ostenele și năcazuri, și mai mare să ni facem sarcina? Nu ajunge oare de a ne îngriji numai de pân-tece, de haine și de case? Nu ajunge grija celor trebu-itore? — deși chiar și de aceștea ne-a oprit Christos, zicând: „Nu vă îngrijiți cu sufletul vostru ce veți mânca, și ce veți bea, nici cu trupul vostru cu ce vă veți îmbrăcă“ (Math. 6, 25). Deci, dacă nu trebuie

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie a ne îngriji de viața noastră aici, căci acolo cu nimic nu ne vom putea folosi, nici dela pri-teni, nici dela rudenii, chiar de ar fi cât de mari pe lângă Dum-nezeu. (*Veron.*)

a ne îngriji nici chiar de hrana trebuitoare, și de haine, nici de ziua de mâine, apoi cei ce introduc în trebuințele lor zilnice alătea mâncări, prin cari singuri se îngrospă în pământ, cum vor putea să se ridice la ceriuri? N'ai auzit pe Pavel zicând: „Nimeni ostaș fiind se amestecă cu lucruri lumești“ (II. Timoth. 2, 4) iară noi ne desfatăm, ne imbuibăm cu mâncările, și ne îmbătăm; pentru lucrurile lumești ne muncim și ne trudem, iară pentru cele cerești ne moleșim. Nu știți, că cele făgăduite sunt deasupra omului, adecă în ceriu? Apoi nouă nu ni este cu puțință ca să ne ridicăm nici chiar până la bolta ceriului, pășind așa de jos pe pământ, fiindcă nu trăim după cum se cade omului a trăi, ci am devenit mai răi chiar decât animalele. Nu știți la ce judecată vom stă? Nu vă gândiți că vom da sama și de vorbe și de gânduri?— și noi nu ne îngrijim nici măcar de fapte. „Că tot cela ce caută la femeie spre a o pofti pre ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa.“ (Math. 5, 28), zice. Și cu toate aceste deși vor da samă și de o privire zădarnică, totuși mulți nu se dau în laturi nici chiar de a se afundă în adâncul păcatului. Cel ce va zice fratelui său, «nebune», va cădea în gheena, iară noi nu ne dăm în laturi de a ne necinsti cu mii de lucruri necinstite, și a ni face rău în diferite moduri. Cel ce iubește pe cel ce-l iubește, nu are nimic mai mult decât păgânul, pe când noi chiar îi pizmăim pre cei ce ne iubesc.

Deci, de ce iertare ne vom învrednici, când poroncindu-ni-se de a covârși chiar luptele cele vechi, noi dăm la iveală purtarea noastră ca mai pre jos de acea măsură? Ce cuvânt ne va scăpa? Cine va stă de față și ni va ajuta fiind noi pedepsiți? Nu va fi nimeni, ci cu toții vom suspina, vom plânge, vom scriși cu dinții, și munciți și chinuiți fiind, vom fi târiți în întunerecul cel mai dinafară, la acele dureri nesfârșite, la acele pedepse grozave.

De aceia vă rog, și chiar cad cu rugăciune la picioarele voastre, ca pe cât timp avem viață, să ne umilim după cele grăite nouă de apostol, să ne întoarcem pe calea cea dreaptă, să ne facem mai buni, ca nu cumvă să suferim acolo când ne vom duce, ca și bogatul cel din evanghelie. Chiar de ai avea acolo tată, sau fiu, sau prieten, sau pe ori cine care ar avea îndrăzneală înaintea

lui Dumnezeu, totuși nimeni nu te va putea scăpa din acele chinuri, fiind predat lor prin înseși faptele tale. Astfeliu este acel tribunal infrișat; acolo se osândește cineva numai prin faptele sale, și altfeliu a scăpa de acolo nu e cu putință. Și acestea le spun, nu ca să vă supăr, nici să vă aduc în deznădăjduire, ci ca nu cumva nutrindu-ne cu speranțe deșarte, și încurajându-ne în cutare, sau în cutare, să neglijăm de faptele bune. Dacă noi ne vom lenevi, nu dreptul, nici prorocul, nici apostolul, dară nimeni nu ni va sta în ajutoriu, — iară dacă ne vom osteni, având în apărare înseși faptele noastre, atunci cu îndrăzneală ne vom prezenta înaintea dreptului judecătoriu. și ne vom învrednici de bunurile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu. Căroră, fie ca cu toții să ne învrednicim prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl, și cu Sfintul și bunul, și de viață datătoriu Duh, se cade slava acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XLIII

„Iară pentru milostenia care este pentru sfinți, precum am rânduit bisericilor Galatiei, așa și voi să faceți“ (Cap. 16, 1).

Complectând vorba despre dogme, și urmând a trece la partea morală, lăsând toate celelalte la o parte, el păsește deodată la principalul tuturor bunurilor, făcând vorbă de eleimosină. Și nu se întinde asupra întregii părți morale, ci vorbind numai de aceasta, el contenește, deși nicăiri n'a făcut așa, ci în toate celelalte epistole, pe la sfârșit, el vorbește și despre eleimosină, și despre prudență, și despre blândețe, și despre îndelunga răbdare, și în fine despre toate celelalte. De ce oare aici el pune în mișcare numai partea aceasta în locul întregii părți morale? Fîndcă și cele vorbite mai înainte, cele mai multe erau chestiuni morale, prin care de pildă a pedepsit pe acel curvariu, prin care a cumișit pre cei ce se judecau de cei de afară, prin care a infrișat pre cei ce se imbuibau cu mâncările și cu bețiile, prin care a condamnat pre cei ce se împotriveau, pre cei ce iubeau

cearta, pre cei ce iubeau stăpânii și întâietatea, prin care a predat celei osânde nespunând pre cei ce se apropieau cu nevredeție de sfintele tăine, prin care a discutat despre dragoste.

De aceea tocmai el amintește aici numai despre eleimosină, cea ce îl și interesă mai mult pe dânsul de astă dată. Și privește înțelepciunea. Când i-a convins despre înviere și i-a făcut mai binevoitori, atunci vine și li vorbește de eleimosină, — deși de altminterlea el a mai vorbit de asemenea lucruri și în capitolele de dinainte, când de pildă li zicea: „Dacă am semănat noi vouă cele duhovnicești, au mare lucru este de vom săceră noi ale voastre cele trupești“? și „Cine sădește vie, și din roada ei nu mănâncă“? Dară fiindcă știe măreția acestei virtuți, el nu se lasă de a o aminti din nou și la finea epistolei. Expresiunea întrebuințată de dânsul aici nu mai este *ελεημοσύνη*, ci *λογία*, prin care el numește strângerea, sau adunarea ofrandelor, făcând prin aceeași lucru mai ușor de primit chiar din capul locului, căci când se strâng sau se adună ofrande din toate și dela toți, poronca devine mai ușoară pentru fiecare.

Vorbind, deci, despre această strângere de ofrande, nu deodată a spus: «fiecare din voi să pue la sine strângând ce se va îndură» deși aceasta eră urmarea firească, ci spunând mai întâi „precum am rânduit bisericilor Galatiei“, la urmă adaugă și de strângerea ofrandelor prin bisericile lor, aștându-li prin această povestire zelul de a imita pre cei de prin alte locuri, și trecând faptul ca o povestire, cea ce a făcut și cu Romanii scriindu-li. Căci și acelora hotărându-se a li istorisi despre călătoria sa la Ierusalim, astfelu își introduce vorba, zicând: „Iară acum merg la Ierusalim slujind sfinților; că bine a voit Macedonia și Achaia a face o împărtașire oarecare la săracii sfinților cari sunt în Ierusalim“ (Rom. 15, 25. 26). Pe aceia li îndeamnă la lucru prin Macedoneni și Corintheni, pe când pe aceștia prin Galateni. „Precum am rânduit, zice, bisericilor Galatiei, așa și voi să faceți“, fiindcă li ar fi fost rușine ca să fie mai pre jos de Galateni. Și n'a zis: «am sfătuit, am în-

demnat», ci „am rânduie“, ceia ce este mai cu putere. Și nu aduce de exemplu o cetate, sau două și trei, ci întreaga națiune, ceia ce face și acolo unde vorbește de dogme, zicând: „Precum și în toate bisericile sfinților“. Dacă aceasta are putere în credința dogmelor, apoi cu atât mai mult în imitarea faptelor.

Deci, ce-ai orânduie? spune-mi. „Într'una din Sâmbete“, zice, adecă Duminecă, „fiecare din voi să puie la sine, strângând ce se va îndură“. Privește cum el îi îndeamnă și prin timpul pe care îl arată, fiindcă ziua arătată de dânsul eră deajuns prin sine însăși pentru strângerea ofrandelor. «Aduceți-vă aminte, zice, de ce bunuri v'ați învrednicit în această zi, căci bunurile cele nepovestite, rădăcina și începutul vieței noastre, în această zi s'au așezat». Și nu numai prin aceasta ziua de Duminică eră potrivită spre a-i aștă în fapte filantropice, ci și pentrucă se găseau liberi și liniștiți de orice năcazuri. Căci un suflet scăpat de ostenele, devine mai îndămnatec și mai ușor de a milui. Pe lângă acestea apoi, și poronca bisericeii de a se împărtăși în această zi cu sfințele, înfricoșatele și nemuritoarele taine, multă bunăvoință însuffă creștinului spre eleimosină.

În această zi, deci „fiecare din voi, — și nu cutare, sau cutare, ci fiecare, adecă, chiar sărac, sau bogat, chiar femeie, sau bărbat, rob, sau slobod, „Să puie la sine, strângând ce se va îndură“. N'a zis «să se aducă în biserică» ca nu cumvă să se rușineze pentru micimea sumei adunate, ci sporind câte puțin prin adaosuri ofrandele «să mi le arătați când voiu veni eu, zice, Acum, fie-care să pună la sine, și casa ta fă-ți-o biserică, lada fă-ți-o gazofilachiu (cutia de ofrande din biserică). Fă-te păzitoriu al banilor sfinți, și iconom de sine singur chirotonisit (*ἀρχιεπισκοπικός*) al săracilor. Filantropica îți dă această preoție». De-altfelia gazofilachiu de prin bisericeii este și astăzi simbol al filantropieii, simbol al eleimosineii, însă rămâne doară ca simbol, căci fapta nu este de loc. Și știu că mulți din cei ce stau în această adunare ne vor învinovăți iarăși, când discutăm de acestea, zicând: «Nu deveni greoiu eu noi, nu deveni de nesuferit celor ce te ascultă; lasă lucrurile la liberă voință a cuivă, dă-ți numai părerea auditorilor, căci după cum faci acum,

ne rușinezi, și ne faci a ne înroși de rușine». Inșă eu nu primesc astfelu de vorbe, căci nici Pavel nu se rușină, vorbind într'una de acestea, și grăind cuvinte de cerșitori. Dacă ți-ași zice «dă-mi mie, sau adă în casa mea», poate că cele vorbite ar fi de rușine, și mai dreptul vorbind, nici atunci n'ar fi de rușine, că „Cei ce slujăsc altariului, din altariu se împărtășesc“ zice, — dară poate că ar fi drept a mă certă cinevă, ca unul ce am făcut vorbă de mine, acum inșă eu fac rugăminte pentru cei nevoiași și săraci, și încă nu atăta pentru cei săraci, cât pentru voi cei cari dați. De aceia sunt cu curaj. Căci ce rușine poate fi de a spune: «dă hrana celui flămând, imbracă pe cel ce umblă pe drumuri gol, primește în casa ta pe cel străin? Stăpănul tău nu se rușinează a spune acestea: „Flămând am fost și nu-mi ați dat să mănânc“ (Math. 25, 42), el care n'are lipsă de nimic, și eu să mă rușinez și să mă lenevesc? Nici de cât! O astfelu de rușine este din viclenie drăcească.

Deci, nu mă voi rușina, ci încă cu curaj voi zice cu voce și mai puternică: dați celor săraci. Dară dacă poate are cinevă de arătat și de mustrat, că zicându-vă acestea vă atragem spre noi, și sub pretext de săraci, noi înși-ne câștigăm, apoi acestea sunt vrednice nu numai de rușine, ci chiar și de mil de trăsnete, și cei ce fac de acestea nu sunt vrednici nici de a trăi. Dară dacă cu charul lui Dumnezeu noi nu vă supărăm cu nimic pentru noi, ci v'am propoveduit evanghelia fără nici-o cheltuială, neobosându-ne de loc, dupre cum se obosă Pavel, și mulțămindu-ne cu cele ale noastre, apoi atunci vă vom zice cu tot curajul: *dați celor săraci!* Și nu voi încetă zicând acestea; iară nedând, eu voi fi cel mai grozav acuzatoriu al celor ce nu dau. Căci dacă ași fi general, și ași aveă ostași, nu m'ași rușina de a cere hrană pentru dânșii.

Eu iubesc foarte mântuirea voastră. Și pentru ca vorba să ne fie mai rodoasă, și cu mai multă putere, vom luă pe Pavel de ajutoriu, și cu dânsul vom stă de vorbă, zicând: „Fiecare din voi să pue la sine, strângând ce se va îndură“. Dară tu gândește-te și de aici la vorba lui nesupărătoare, căci n'a zis: «atăta, sau atăta», ci „ce se va îndură“, fie mult, fie

puțin; și n'a zis: «ce va câștiga», ci „ce se va îndură“, arătând că căpătuirea sau aprovizionarea aceasta este dela Dumnezeu. Și nu numai prin aceasta el își face îndemnarea și statul mai ușor de primit, ci și prin aceea că nu poroncește de a strânge și a depune toate ofrandele într'un anumit timp, căci a se strânge câte puțin, atât slujba cât și ofrosala erau nesimțite. De aceia nici nu poroncește deodată de a aduce la mijloc cele adunate, ci le îngăduie un termen lung, punând și cauza pentru ce: „că nu, dacă voi veni, atunci să se facă strânsoarea“, zice; adecă «ca nu cumva în timpul subscrierei acelor ofrande, să vă vedeți siliți de a le strânge». Dară și prin aceasta nu puțin iarăși îi ațîță la lucru, căci așteptarea lui Pavel îi făccea mai dispuși la treabă.

„Iară după ce voi veni, pre care veți socoti, pre aceia cu cărți (epistole) îi vom trimite să ducă darul vostru la Ierusalim“ (Vers. 3). N'a zis: «cutare sau cutare», ci „pre carii îi veți socoti“, adecă «pre carii îi veti alege voi», ca astfel să facă fără nici o bănuială slujba aceasta. De aceia lasă alegerea celor ce vor duce ofrandele la hotărîrea și votul lor. «Nu trebuie să se spună, zice, că contribuția aceasta s'a făcut de voi, însă dreptul de a alege pre cei ce vor duce acolo banii, nu ar fi al vostru».

Apoi ca să nu se pară că el se trage la oparte în această chestiune, vorbește de scrisori, zicând: „pre carii veți socoti, pre aceia cu cărți îi vom trimite“, ca și cum pare că ar zice: «Și eu voi fi împreună cu dânsii, voi fi părtaș acestei slujbe, prin scrisorile ce le voi da». Și n'a zis «voi trimite pe aceia ca să ducă eleimosina voastră» ci „ca să ducă darul vostru“, ca astfel să-i arate ca făcând lucruri mari și ca pe cei ce singuri au câștigat. Aiurea el numește faptul și *binecuvântare* și *impărtășire*, pe deoparte ca să nu devină mai leneși, iară pe dealtă ca să nu se îngâmfte; nicăiri însă n'a numit aceasta milostenie sau eleimosină.

„Și de va fi cu cuviință să merg și eu, cu mine vor merge“ (Vers. 4). Prin acestea iarăși îi îndeamnă la dărnicie, căci parecă li-ar zice: «Dacă ceia ce veți strânge va fi atât de mult, în cât să fie nevoie

și de prezența mea, nici atunci nu mă voi da în laturi». Deodată însă ei n'a vestit aceasta, nici n'a zis: «fiindcă am a veni acolo, eu singur voi duce ofrandele», de oarece dacă spuneă așa dela început, n'ar fi avut vorba atâta putere, pe când adăogând aceasta la urmă, este la timp potrivit. De aceia tocmai n'a făgăduit dela început, dară nici n'a făcut de tot, și numai după ce spune că „îi voi trimite“ vine și spune că se va duce și el de va fi nevoie. Și aici tot pe dâșii îi face stăpâni de a hotări, căci zicând: „Și de va fi cu cuviință să merg și eu“, aceasta atârână de dâșii, ca adevă să strângă atât de multe ofrande, în cât să fie nevoie de a stărui și de dâșul ca să se ducă la Ierusalim.

„Și voi veni la voi, când voi trece Macedonia (că prin Macedonia voi trecē)“ (Vers. 5). Și mai sus a spus aceasta, însă atunci cu mânie—fiindcă a adăogat: „voi eunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea“, — pe când aici mai cu blândeță, ca astfelu să-i și dorească venirea. După aceia ca să nu zică: «Dară ce? Înaintea noastră tu preferi pe Macedonenii?»—iată că n'a spus «când mă voi duce la Macedonia» ci „când voi trece Macedonia“.

„Că prin Macedonia voi să trec. Și la voi de se va întâmplă, mă voi zăbovi, sau voi și iernă“ (Vers. 6). «Nu voesc, zice, de a trece pe lângă voi, ci de a rămâne și a petrece un timp la voi». Când el li-a trimis această epistolă, eră în Efes, și în timp de iarnă. Deci li spune, că «voi rămâneă până la sărbătoarea Cincizăcimii în Efes, iară după aceasta voi plecă spre Macedonia, pe care trecând-o voi ajunge la voi în vară, și poate că voi face și Iarna la voi». Și de ce oare a zis: „de se va întâmplă“ și n'a spus hotărîtoriu? Fiindcă nu pe toate le prevede Pavel, și potrivit împrejurărilor. De aceia nici nu spune hotărîtoriu, ca astfelu dacă nu s'ar întâmplă, să aibă refugiu la aceia că a spus lucrul în mod nehotărît, lăsându-se la puterea Duhului, unde ar voi să-l conducă, iară nici cât unde el poate doreă, ceia ce spune și în a II-a epistolă, justificându-se de întârziere, și zicând: „Sau cele ce sfătuesc, trupește le sfătuesc, ca să fie la mine ce este așa, așa, și ce nu, nu“.

„Ca voi să mă petreceți ori încotro voi merge“. Și aceste vorbe sunt zise din marea lui dragostă către dâr i. „Că nu voesc să nu vă văd pre voi acul. în trecut; ci am nădejde cătăva vreme să mă zăbovesc la voi, de va îngădui Domnul“ (Vers. 7). Acestea le -ceă, pedesparte arătând dragostea ce aveă cătră dâr ii, iară pe dealta in-fricoșându-i pre ce-i păcătoși, nu într'un mod ascuns, ci pe față și sub forma prieteniei.

„Și voiu rămâneă în Efes până la sărbătoarea a Cincizăci de zile“ (Vers. 8). Toate i spune lor în amănunțime, vorbindu-li ca unor prieteni; căci a li spune cauza pentru care n'a venit încă, sau pentru ce va veni, și unde petrece el acum, aceasta e dovada prieteniei.

„Că mi s'a deschis mie ușă mare și spre folos, și protivnicii sunt mulți“ (Vers. 9). Și dacă este mare, cum de sunt protivnici? Tocmai de aceia sunt protivnici, fiindcă și credința este mare, și dacă credința este mare, apoi mare și largă este și intrarea. Dară ce insamnă „ușă mare“? Adecă, mulți sunt cei ce sunt pregătiți a primi credința, mulți sunt gata a se apropieă și a se întoarce dela rătăcire; intrarea imi este largă, fiindcă cugetele celor ce se apropie sunt pregătite și înălțate spre supunerea credinței. De aceia și diavolul suflă cu putere mare, de vreme ce vedeă pre mulți fugind dela dânsul. Deci, pentru aceste două cauze el trebuieă a rămâneă încă în Efes, fiindcă pretutindenii lucrul evangheliei se săvârșă cu putere, și inverză pe fiecare zi. Și dacă erau mulți cari pizmueau, apoi și acesta eră un semn invederat de propășirea evangheliei. Căci nici odată nu se sălbătăcește atâta demonul cel viclean, ca atunci când i se răpesc multe din vasele sale, adecă mulți de ai lui.

1) Deci, iubiților, și noi când voim a face ceva măreț

1) *Parlea morala.* Nu trebuie a ne minuna când vedem pre cei ce trăesc în fapte bune că nu izbutesc, având privirea așinită spre respalata viitoare. Și că cei ce au venituri, cum și toți ceilalți trebuie a da în milostenii a zecea parte din ceia ce vind și cumpără, iară cele strănse din procente sau camătă, sau din dajdiea ostășască, nu sunt primite de evsevicia creștină. (Veron).

și nobil, să nu ne gândim numai la osteneala ce-o vom avea, ci și la câștigul ce-l vom trage de acolo. Privește și pe Pavel, că nu de aceasta se teme, și se dă în laturi, că sunt mulți protivnici, ci tocmai fiindcă ușă eră mare și largă, apoi el de aceia sta pe loc și așteptă. Căci—dupre cum am mai spus—acesta eră semn invederat de a fi diavolul învins. Nu cei ce fac fapte mârșave, fie cât de mici, înfuriează acea feară sălbatecă, ci cei ce fac cele bune. Așa că atunci când vezi vr'un bărhat drept făcând fapte mari, și suferind mii de răle, tu să nu te minunezi, ci din contra atunci să te minunezi, când diavolul primind multe rane, ar sta liniștit, și ar primi ranele cu nepăsare. Fiindcă nici atunci când șarpele ar fi într'una înțepat, și s'ar infuriea și răpezi contra celui ce-l înțeapă, încă n'ar trebuie a ne miră. Căci și diavolul se răpede contra tuturor mai grozav decât orice șarpe, și întocmai ca o scorpie scoțindu-și acul, se ridică în sus.

Dară nu aceasta să vă înfricoșeze pre voi, fiindcă cei ce se întoarce dela războiu în urma biruinței, de necesitate că-l vei vedeă plin de sânge, și de multe ori rănit. Deci și tu când vezi pe cinevă făcând eleimosină și celalalte mii de bunuri, și prin aceasta tăind puterea diavolului,—să nu te minunezi la urmă dacă îl vei vedeă căzut în ispite și primejdii, și nici să te sperii, fiindcă tocmai de aceia a căzut în ispite, pentru că a lovit cu putere pe diavolul. «Dară, zici tu, cum de i-a îngăduit Dumnezeu una ca aceasta»? Ca mai mult încă acesta să se încununeze, și diavolul să primească încă mai multe rane. Căci, mare este în adevăr, și chiar dintre faptele cele mai prielnice, de a milui, în același timp și a stăruî în fapta bună,—însă cu atât mai mare este când chiar pătimind cinevă, el totuși nu se abate de loc dela aceasta. Un astfelu de om este în așa felu, că ceia ce face, face pentru Dumnezeu.

Încât, iubitor, chiar de ne primejduim, sau de am pătimi orice, noi să ne înarmăm cu o mai mare bună voință pentru durerile și ostenelele virtuței, fiindcă nu este timpul de răsplată aici pe pământ. Prin urmare să nu cerem cununile aici, ca nu cumvă în timpul cununilor să împuținăm răsplata cuvenită nouă. Dupre cum se întâmplă și cu meșteșugarii carii lucrând și hrănindu-se cu hrana lor iau o mai mare plată, pe când cei hrăniți cu mâncarea celor ce-i plătesc li se va tăia o parte nu mică din plată, tot așa și cu sfinții. Cel ce

a făcut multe fapte bune, și în același timp a suferit și multe răle, va avea plata întreagă, și încă mai mult de cât plata întreagă, nu numai pentru bunurile ce a săvârșit, ci și pentru rălele ce a suferit, — iară cel ce s'a bucurat aici de liniște și dezmerdări, de sigur că nu va avea acolo cunună așa de strălucite. Dumnezeu ni înmagazinează acolo nu numai plata succesorilor, ci și aceea a ispiteilor. Și pentru ca ceia ce spun să o fac și mai lămurită, fie de pildă doi bogăți milostivi, cari să dea eleimosină săracilor; după aceea unul rămâne bogat și se bucură de toată îmbelșugarea, pe când celalalt cade în sărăcie, în boale și nenorociri. Deci, după ce se vor duce acolo amândoi, care dintr'ânsii va lua cununa cea mai mare? Oare nu este învederat că cel ce a pățimit și s'a ticăloșit, căci el și făcând bine, și pățimind răle n'a suferit nimic omenesc? Nu mai încape nici-o îndoeală, căci acesta este acca statue de diamant, iară acela este sluga cea recunoscătoare. Că dacă noi nu trebuie a face binele pentru speranța împărăției cerurilor, ci pentru că așa este plăcut lui Dumnezeu, — ceia ce e mai mare decât orice împărăție — apoi de ce răsplată este vrednic cel ce devine zăbavnice în fapta bună, din cauză că nu ia plata aici?

Deci, să nu ne tulburăm când vedem că cutare bogat, care chemă pe văduve în casa sa și li dădea ospete într'una, și-a pierdut casa fiind arsă, sau că a pălinit vre-o altă nenorocire, — fiindcă și pentru aceasta va lua plată. Nici Iob nu era admirat atâta pentru eleimosină, cât pentru cele ce a pățimit după aceasta. De acela și prietenii lui sunt disprețuiți de toți cei ce citesc istoria lui, și sunt considerați ca nefind vrednici de vr'un cuvânt, fiindcă căutau răsplata prezentă, și din acestea apoi contrarieau într'una pe drept.

Așa dară să nu căutăm plata aici, ca nu cumva să devenim săraci și lipsiți, căci este cel mai de pe urmă dispreț când fiind vorba de ceriuri, noi să ne uităm împrejur la cele de aici. Deci, să nu facem așa, ci ori-cum s'ar desfășura cele neașteptate, noi să ne ținem strânși de poroncile lui Dumnezeu. Să dăm ascultare fericitului Pavel, și să punem prin casele noastre cutii pentru săraci, care să stea în locul unde noi ne rugăm, și de câte-ori vei intra să te rogi, pune mai întâi eleimosină în cutie, și după aceea înalță-ți rugăciunea. Și după cum n'ai prefera nici-odată ca să te rogi lui Dumnezeu cu

mâni nespălate, tot așa să nu te rogi fără eleimosină. Eleimosina a fi atârnată la patul tău, nu este mai puțin ca evanghelia ce tu o atârni acolo, căci de vei atârna evanghelia numai, fără să faci și fapte filantropice, nu te vei folosi atât de mult, — pe când având această cutie, tu ai o armă puternică contra diavolului, rugăciunea ta o faci inaripată, casa ți-o faci sfântă, având înăuntrul ei hraza împăratului. Așa dară lângă evangheliile să stea la patul tău și cutiea săracilor, și atunci noaptea o vei petrece fără visuri urite, numai cât în acea cutie nimic din nedreptate să nu se pună. Căci faptul acesta se numește eleimosină; însă eleimosina nu este cu puțință de a incolți vr'o dată din cruzime. Voești poate a ți spune și ocaziile prin care trebuie a pune eleimosina în acea cutie, încât și prin aceasta a ți face mai ușoară și mai nesimțită acea contribuție? Meșterugariul de orice feliu, ca ciubotariul, curelariul, alămariul, sau orice alt meseriaș, când vinde ceva din cele făcute de dânsul, să facă începutul cu Dumnezeu, să pună în cutie o mică parte din ceia ce a prins din vânzarea făcută, și dea și lui Dumnezeu din acea parte mică. Nici nu țin un lucru atât de mare, ci voesc ca noi, cari așteptăm împărăția cerurilor, să punem măcar atâta, pe cât puneau Iudeii, cari erau încărcăți de mii de răle.

Acestea le zic, nu legiuind, și nici împedcând de a da și mai mult, ci cerând ca în cutie de mili să nu puneți mai puțin de a zecea parte, și nu numai vânzând, ci și cumpărând. Această regulă s'o păzască și cei ce au țărini, în ceia ce privește veniturile ce le trag de acolo, și în fine toți cei ce adună venituri drepte. Căci cătră cei ce cer camătă la bani eu nu fac nici o vorbă, și nici cătră ostași cari clatină pe alții, și se ocupă cu nenorociri străine, fiindcă Dumnezeu nu voește a primi nimic din asemenea bani, — ci eu spun acestea numai cătră cei ce adună averile prin ostenele drepte. Căci dacă noi vom căpăta o astfel de deprindere, la urmă vom fi muștrați de cuget dacă ne depărtăm de această regulă, — și în fine nici nu vom mai considera lucrul atât de greu, și încetul cu încetul vom ajunge și la mari milostenii. Însă deprinzându-ne a disprețui averile, noi vom zmulge cu totul rădăcina tuturor rălelor, și vom petrece vicața de aici cu toată liniștea, iară în cea viitoare ne vom învrednici de veșnicele bunătăți. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filan-

tropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul și bunul și de vieață dătătorul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XLIV

„Și de va veni Timotheiu, socotiți să fie fără frică la voi“ (Cap. 16, 10).

Poate că ar crede cineva că rugăciunea ce o face aici Pavel este nedemnă de bărbăția lui Timotheiu, — însă acestea sunt zise nu pentru Timotheiu, ci pentru auditori, ca nu cumva prin vr'o cursă întinsă lui, să se vatăme pe dânșii, fiindcă dânsul eră pururea în fața primejdiilor, despre cum zice Pavel de dânsul: „Că precum unui tată fiul, (așu) împreună cu mine a slujit întru evanghelie“ (Filipp, 2, 22). Deci, ca nu cumva dela îndrăzneala ce ar fi arătat'o cătră ucenic să pășască și față de dascal în trecerea timpului, și să devină mai răi, de aceia de departe îi moderează zicând: „Să fie fără frică la voi“, adică ca «nu cumva vr'unul din cei deznădăjduiți să se ridice contra lui». Că poate urmă a-i muștră pentru acele, pentru care și Pavel li-a fost scris, în care scop i-a și înștiințat că trimite pe Timotheiu pentru aceasta, zicând: „Că am trimis pe Timotheiu la voi, care vă va aduce aminte căile mele întru Christos, precum pretutindeni învăț întru toate bisericile.“ Deci, ca nu cumva dânșii bi-zuindu-se pe nobleța, sau pe bogăția, sau pe puterea comunităței, sau și pe înțelepciunea de dinafară, să se arunce asupra lui Timotheiu, să-l necinstească și să-i întindă vre-o cursă, fiind supărați poate de muștrările ce li-ar fi făcut, sau pentru cele ce li făcuse dascalul, și să-l atace, cerându-i socoteală, de accia li scrie „Ca Să fie fără frică la voi“ «Să nu-mi spui de cei deafară, adecă de Elini și de cei necredincioși, zice, căci eu cer dela voi aceasta»—pentru cari dealtmintrelea și întrecaga epistolă a fost compusă, și pe cari atât la început cât

și la sfârșit i-a înfricoșat. De aceea dară și zice „Să fie fără frică la voi“.

După aceea dela slujba ce o avea îl face demn de credință, zicând: „că lucrul Domnului lucrează“. «Să nu te uiți la aceea, zice, că nu-i bogat poate, nu-i bine crescut, nu-i bătrân, fiindcă la ce a fost ei rânduit, și ce anume face? „că lucrul Domnului lucrează“ zice. Iară aceasta îi este deajuns în locul oricărei noblețe, sau bogății, sau vârstă, sau înțelepciune». Și nu s'a mulțămît numai cu aceasta, ci a mai adaos încă: „Ca și mine“ dupre cum și mai sus: „care este fiu al meu iubit, și credincios întru Domnul, care va aduce vouă aminte căile mele ce sunt întru Christos“. Deci, fiindcă eră și tânăr, și singur 'și-a luat sarcina pentru îndreptarea unui public atât de numeros,— iară amândouă acestea îl duceau la dispreț, de aceea apostolul adăoge cu drept cuvânt: „Deci, nimeni pre el să nu-l defaime“ (Vers 11). Și nu cere numai aceasta, ci și cinste mai mare, pentru care și zice: „Să-l petreceți pre el cu pace“, adecă «fără frică; neavând între voi lupte, sau certe, dușmăanii sau antipatii, ci dându-i toată ascultarea și supunerea ca unui dascal». „Ca să vină la mine, că-l aștept pre el cu frații“. Și aceasta o spune tot ca să-i înfricoșeze. Pentru că știind îi că Timotheiu toate cele ce ar pătimi la dânsii i le va spune, și deci să fie cătră el cu blândeță, apoi a adaos: „că-l aștept pre el cu frații“. Dealtmîntrelea și de aici îl face vrednic de credință, dacă după plecarea dela dânsii el îl așteaptă, în acelaș timp arată și dragostea cea cătră dânsii, căci li-a trimis pe un bărbat atât de destoinic și folositor.

„Iară pe fratele Apollò mult l'am rugat ca să vină la voi“ (Vers 12). Acesta se pare că eră și mai învățat, și mai în vârstă decât Timotheiu. Ca nu cumvâ să zică dânsii: «dară de ce n-ai trimes pe bărbat la noi, ci în locul lui ni-ai trimis pe un tânăr»? — privește cum o îndreptează și aceasta, numindu-l „frate“ și spunând că l-a rugat mult. Deci, ca nu cumvâ să se pară că l-a protimisit pe Timotheiu în locul lui, și că mai mult îl cinstește pe acesta, și din cauza aceasta nici

nu l'a trimis, ceia ce ar fi atîtat o mai mare zavistie din parte-li, a adaos: „mult l'am rugat ca să vină la voi“. Dară ce? Oare n'a ascultat acela, nici n'a primit, ci s'a împetrivit și s'a ambiționat? Nu spune cauza, însă pentru ca nici pe acela să nu-l hulească, și în acelaș timp să se justifice și pe dânsul, zice: „Și nici de cum nu i-a fost voea ca să vină acum“. Și ca să nu zică dânsii că acestea sunt vorbe și pre-texte, a adaos imediat: „dară va veni, când vreme bună se va prileji“. Prin aceasta el justifică și pe Apollò, în acelaș timp cu speranța venirii lui i-a liniștit și pe dânsii carii îl doreau.

După aceia arătând că îi datoresc de a avea nădejde de mântuire nu numai în dascalii lor, ci și într'ânșii chiar, zice: „Priveghiați, stați în credință“, iară nu în înțelepciunea cea deafară, căci acolo nu se poate stă, ci purtă în toate părțile — „îmbărbătați-vă, întăriți-vă. Toate ale voastre cu dragoste să fie“ (Vers. 13. 14). Acestea zicând s'ar părea că-i sfătuește, însă se atinge cu putere de dânsii, ca cei ce se lenevise. Pentru aceia zice: „Priveghiați“, ca unii ce dormitau, „Stați“, ca unii ce se cătinau în toate părțile, „îmbărbătați-vă, întăriți-vă“, ca unii ce se molesise, și „toate ale voastre cu dragoste să fie“, ca unii ce se prigoneau între dânsii. Deci, față de cei ce îi amăgeau apostolul li zice: „Priveghiați, stați“, iară față de cei ce îi prigoneau li spune: „îmbărbătați-vă“, cum și față de cei ce se resculase și voeau a-i atrage în partea lor li spune: „toate ale voastre cu dragoste să fie“ ceia ce este legătura perfecțiunii morale, izvorul și rădăcina tuturor bunurilor.

Dară oare ce va să zică: „toate cu dragoste să fie“? — Adecă «chiar de ceartă cinevă, zice, sau de stăpânește, sau este stăpănit, sau învață, sau se învață toate cu dragoste să se facă, fiindcă și cele vorbite mai sus, toate au venit din cauză că s'a neglijat aceasta. Și dacă dragostea n'ar fi fost neglijată, nu s'ar fi truffit, nici n'ai fi zis între dânsii:» „Eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollò“. Dacă ar fi fost aceasta, nu s'ar fi judecat la judecățile etnicilor, sau mai bine zis nici nu s'ar mai fi ju

decat. Dacă ar fi fost aceasta, acel curvariu n'ar fi luat pe femeia tatălui său, n'ar fi disprețuit pe frații cei neputincioși, n'ar fi fost eresuri printre dânsii, nu ar fi fost stăpâniți de slavă deșartă pentru charurile ce le aveau. De aceia, deci, zice Pavel: „Toate ale voastre cu dragoste să fie“.

„Și vă rog pre voi, fraților“ știți casa lui Ștefană, că este pârga (începătura) Achaei, și spre slujba sfinților s'au rânduit pre sine“ (Vers. 15). Incepând epistola el pomenește de acest Ștefană, zicând: „am botezat și casa lui Ștefană“, iară aici el îl numește pârgă (începătură) nu numai a Corintului, ci și a întregii Elade. Nici aceasta nu este o laudă mică, ca el cel întâi să se fi apropiat de Christos, pentru care și în epistola către Romani laudând prin acest fapt pe uniia, zicea: „cari și mai 'nainte de mine au fost întru Christos“ (Rom. 16, 7). Și n'a spus că «cei întâi au crezut» ci că „s'au făcut pârgă Achaei“, arătând că împreună cu credința îi au dat dovadă și de o vieță eminentă — ca și cu roadele ce se aduc ca pârgă — arătându-se vrednici prin toate ale lor. Căci și pârga trebuie a fi mai bună de cât cele lalte, cărora este pârgă, cea ce și de aceștia a mărturisit aici Pavel, prin această expresiune. Nu numai că au crezut cu adevărat — după cum am spus — ci încă că au arătat o mare evlavie, că virtutea era în floare la dânsii, și că aveau o mare rivnă în milostenii. Și nu numai de aici se învederază evlavie lor, ci și din aceia că întreaga casă era plină de evlavie. Cum că dânsii înfloarea și în lucruri bune, aceasta o arată prin următoarele: „spre slujba sfinților sau rânduit pre sine“. Ați auzit ce felu de engomii li aduce apostolul pentru ospitalitatea lor? N'a zis «slujăsc», ci „S'au rânduit pre dânsii“, adică «această vieță și-au ales-o pentru totdeauna, la această ocupație s'au dedat».

„Ca și voi să vă plecați la uniia ca aceștia“ (Vers. 16), adică «să li ajutați și în cheltuiala de bani, și în slujba trupească să vă împărtășiți de toate ostenele lor, căci când îi au tovarăși, atunci și osteneala îi se pare mai ușoară, și cele ale binefacerei se împart la mai mulți». Și n'a zis simplu «să lucrați împreună cu

dânșii», ci încă „Să vă plecați“, adică «să ascultați la ori-ce v'ar poronci», ceia ce dovedește supunerea ceă mai mare. Și ca să nu se pară că li face pe placul acelora, a adaos: „și la tot cel ce împreună lucrează și se ostenește“, ca și cum ar fi zis: «obstească fie această lege. Eu nu vă vorbesc în particular pentru aceia numai, ci dacă cinevâ este ca și dânșii, bucore-se și el de aceleași ajutoare». De aceia începând acest pasaj, el îi ia chiar pe dânșii de marturi în recomandația ce face celui bărbat sfint. „Și vă rog pre voi, fraților, zice: știți casa lui Stefană“, adică «știți chiar și voi cum se ostenesc, și nu mai aveți nevoie de a află dela mine».

„Iară mă bucur de venirea lui Stefană, și a lui Fortunat, și a lui Achaic, căci lipsa voastră aceștia au împlinit-o. Că au odihnit duhul meu și al vostru“ (Vers. 17. 18). Fiindcă eră natural ca dânșii să se infurieze contra acestora — căci aceștia sunt cari au pus în cunoștință pe apostol despre împerecherile dintre dânșii, și printrâșii li-a scris cele despre fecioare și despre cele măritate — privește cum îi imblânzăște. La începutul spistolei zicând: „Pentru că mi s'a arătat mie pentru voi de la cei ce sunt ai Chloci“, și ascunzându-li numele, iară pe dânșii punându-i la mijloc, eră invederat că prin aceia a fost pus în cunoștință, — pe când aici spunând că „lipsa voastră aceștia au îndeplinit-o, și au odihnit duhul meu și al vostru“, prin aceasta îi arată ca veniți în locul tuturor, și aleși de a face o astfelu de călătorie pentru dânșii. Deci, cum acest fapt particular s'a făcut comun? «De vă veți mângăea între voi prin dragostea ceă cătră dânșii; dacă îi veți cinsti, dacă îi veți primi pe dânșii, dacă îi veți împărtăși de binefaceri». De aceia a și adaos: „să cunoașteți dară pre uniiă ca aceștia“ și laudând pe cei veniți la dânșii, împletește împreună laude și acelora, adică celor trimiși împreună cu cei ce i-au trimis, zicând că: „au odihnit duhul meu și al vostru“.

„Să cunoașteți dară pre uniiă ca aceștia“, căci «pentru voi, zice, au părăsit țara, și casă». Ai văzut

înțelepciune? Ai văzut cum îi arată, că aceia nu atâta pe Pavel l-au mulțămît, cât pe dânsii mai cu samă, fiindcă în persoana lor eră concentrată întreaga cetate a Corintului, — ceia ce și pe unia îi făcea mai vrednică de credință, și pe alții nu-i lăsa a se dezbină de aceia, de vreme ce printrânsii au stat și îi în fața lui Pavel.

„Inchină-se vouă bisericile Asiei“ (Vers. 19). Pururea ei împreună membreie cele răzlețe și le unește prin închinăciune. „Inchină-se vouă întru Domnul mult, Achila și Prischila“, căci și apostolul a stat la dânsii în gazdă, fiind Achila curălaru. „Împreună cu biserica cea din casa lor“. Și aceasta nu este o mică virtute, de a face și casa lor biserică. „Inchină-se vouă frații toți. Inchinați-vă unul altuia cu sărutare sfântă“ (Vers. 20). Adaosul acesta de sărutare sfântă numai aici îl pune. Și de ce oare? Pentru că se dezbinase foarte mult între dânsii, zicând: „Eu sunt a lui Pavel, eu a lui Apollô, eu a lui Chifă, eu a lui Christos“, — unul eră flămând, iară altul se îmbălă, și celalalt aveă lupte seci, și invidii, și judecăți. Pe lângă acestea și din pricina charurilor, mare eră zavistia dintre dânsii, mare în același timp și mândria. Deci, după ce i-a unit la un loc prin sfaturile date, la urmă cu dreplate li poroncește de a se uni și prin sărutare sfântă. Căci aceasta unește și face un singur trup; aceasta când nu este făcută cu ipocrizie și viclenie, este cu adevărat sărutare sfântă.

„Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel“ (Vers. 21). Prin această expresiune el arată că epistola a fost compusă de dânsul cu multă osârdie. De aceia a și adaos: „Cel ce nu iubește pre Domnul nostru Iisus Christos, să fie anathema“ (Vers. 22). Prin această singură expresiune el pe toți i-a înfricoșat; și pe cei ce pre mădulărie lor le făcuse mădulări ale curviei, și pe cei ce scandalizase pe frați prin mâncările din jărtfele cele idolești, și pe cei lăudați de oameni, și pe cei ce nu credeau în înviere. Și nu numai că a înfricoșat, c' încă a și arătat calea virtuței, și izvorul răului. După cum dragostea când întovărășește pe cineva cu putere toate felurile de păcate le stinge și le alungă, tot așa și când este slabă, face de a răsări aceste răle.

„Maranathă“. Dară de ce oare a zis aceasta? Și le ce în limba Ebraică? Fiindcă cauza tuturor rălelor este trufiea, — iară pe trufie o zămisleşte înțelepciunea cea dinafară, și prin urmare aceasta eră principalul răelor, care și pe Corintheni îi împărechiasse între dânsii, — apoi moderând oare-cum această patimă, el nu întrebuințază limba Elină, ci pe cea Ebraică, arătând că ei nu numai nu se rușinează de simplitatea lui, ci încă că și îmbrătoșază cu multă căldură.

Deci, ce însemnă „Maranathă“? *Domnul nostru a venit*. Și de ce a spus el aceasta? Adevărind cuvântul iconomiei lui Dumnezeu, prin care mai cu samă s'au pus semințele sau bazele învierii. Și nu numai aceasta, ci și pre aceia rușinându-i, ca și cum ar fi zis: «Stăpânul obșteșc al tuturor a primit de a se umili atât de mult, și voi sunteți în aceleași răle, și încă stăruiți în păcate, și nu vă înfricoșați de măreția dragostei, care este principalul și capitalul bunurilor? Gândește-te la aceasta numai, zice, și-ți va fi deajuns spre împășire în ori-ce faptă bună, și vei putea stinge ori-ce păcat».

„Charul Domnului nostru Iisus Christos să fie cu voi“ (Vers. 23). Aceasta este a dascalului, nu numai cu sfaturi, ci și cu rugăciuni a ajută pe ucenici. „Dragostea mea cu voi cu toți întru Christos Iisus. Amin“ (Vers. 24). Acea dragoste nu are în sine nimic omenesc, nimic trupesc, ci este ceva duhovnicesc, pentru care și este foarte adevărată. Cuvântul acesta este al unuia, care iubește foarte mult, și fiindcă îl despărțea mult loc de Corinți, apoi el îi impresoară pe toți — ca cu mâna dreaptă întinsă — cu mânele dragostei, zicând: „Dragostea mea cu voi cu toți“ ca și cum parecă ar fi zis: «cu voi cu toții sunt eu». Prin toate acestea el arată că cele scrise nu erau pornite din mânie, nici din ură, ci din dragostea lui cea părintască, de vreme ce nici după atâtea acuzațiuni ce li-au adus până acum, el nu-i disprețuește, ci încă îi și iubește și îi îmbrătoșază pe dânsii, carii erau atât de departe, — prin epistole și cărți trimise lor. Astfeliu trebuie a face cel ce îndreaptă pe alții; că precum cel ce întrebuințază numai mânie își implinește numai patima sa, tot așa și cel ce împreună cu îndreptarea celui păcătos, arătând și

cele ale dragostei, prin aceasta dovedește că și certările lui erau pornite tot din dragoste, deși a fost silit poate să-i lovească cu putere.

1) Astfeliu să ne îndreptăm și noi unii pre alții, și nici cel ce muștră să nu se iușască, — căci aceasta nu este spre îndreptare, ci mai mult o patimă — și nici cel muștrat să nu se nemulțamească, fiindcă ceia ce se face este pentru vindecare, și nu pentru dezgustarea sa. Dacă doctorii ard rana bolnavului, și de multe-ori fac greșeli, și totuși cei bolnavi nu-i învinovătesc, ci încă chiar când simt dureri, când sunt arși și tăiați, îi consideră de bine-făcători pre cei ce li-au provocat durerile, apoi cu atât mai mult trebuie să fie astfeliu cel ce primește muștrarea, și a privi pe cel ce-l îndreaptă ca pe un doctor, iară nu ca pe un dușman. Dară și noi cari muștrăm, să ne apropiem de cei muștrați cu toată blândețea, cu toată înțelepciunea. Chiar de ai vedeă pe fratele tău păcătuiind, tu totuși — după cum și Christos a poroncit — nu da în vileag muștrarea ce-i vei face-o, ci numai între tine și dânsul muștră-l, nu luându-l în ris; nu călcă pre cel ce zace jos rănit, ci fiind însuși trist și îndurerat; și când poate tu păcătuești arată-te gata de a primi muștrarea. Dară pentru ca ceia ce spun să o fac mai lămurită, să luăm un exemplu închipuit — căci, să nu fie! ca un astfeliu de exemplu să se pretreacă.

Fie, de pildă, un frate care conventuește cu o fecioară, înțelept de altmîntrelea și cumpătat, însă nici așa să nu poată scăpa de gândul cel rău. Deci, dacă vei auzi vorbindu-se în șoaptă de aceia conviețuire, tu să nu disprețuiești lucrui, nici să zici: «dară el n'are minte? Nu'si știe interesul? Ce mă privește pe mine, ca să'mi airag asupra'mi o dușmănie de prisos?» — căci astfeliu de vorbe bārfitoare sunt ale fearelor sălbatece, sau mai bine zis, ale demonilor. A fi urit cinevă pentru că caută a îndreptă pe cel păcătos, nu este un lucru de prisos, ci aducătoriu de mari bunătăți și de cununi nevestețite. Iară de zici: «dară oare el n'are minte»? — apoi ascultă de la noi, că nu are, căci este beat de patimă. Chiar de ar fi de o mie de ori înțelept, totuși nu are minte deșteaptă. Cine eră mai înțelept ca David, când

1) *Partea morată.* Noi trebuie a sfătui pe frați cu blândețea și dragoste, când îi vedem că fac ceva absurd; și că dacă nu facem aceasta, este păcat și neomenie. (*Veron*).

grăia: „cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii tale mi-ai arătat mie“ (Ps. 50, 8)? Dară când a văzut cu ochi nedrepti pe femeia ostașului, atunci zicea ceia ce pătinesc cei ce plutesc pe marea furtunoasă: „Toată înțelepciunea lor s'a cufundat“ (Ps. 106, 27), căci avea nevoie de alții cari să-l îndrepte, și încă nici nu simțea, în mijlocul cărer răle se găsea. De aceea plângându-și păcatele sale, zicea: „Ca o sarcină greă s'a îngreuiat peste mine, împuțitu-s'au și au putrezit ranele mele de cătră fața nebuniei mele“ (Ps. 37, 5. 6).

Deci, cel ce păcătuiește, nu are minte, căci el este beat și orbit. Așa dară să nu zici „acestea, și nici că «cu nimic nu mă privește» — „că fie-care sarcina sa își va purta“ (Galat. 6, 5), căci și în sarcina tați se va pune un mare păcat; acela adevă că văzând pe fratele tău rățăcit, tu nu l'ai îndreptat. Căci dacă după legea ludeilor, nu trebuie a trece cu vedere nici vita cea de sub jug a dușmanului, dară încă cel ce nu pe vita, ci chiar sufletul prietenului și a fratelui seu îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu e de ajuns spre justificarea noastră faptul că acela are minte, fiindcă și noi de multe-ori sfătuind pe alții, totuși dese-ori n'arn fost destoinici nici pentru noi, și nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă și pentru cel ce păcătuiește, că poate e mai firesc de a primi un sfat bun dela tine, decât dela dânsul, și prin urmare nu zice: «ce mă privește pe mine»? Teme-te de pățania celui dintâi care a zis această vorbă, căci expresiunea: „Nu cumvâ sunt păzitorul fratelui meu“ (Facere 4, 9)? la aceasta tocmai duce, ca și vorba «ce mă privește pe mine».

De aici se nasc toate rălele, că adevă cele ale trupului nostru le credem străine de noi. Ce spui? Nu-ți pasă de loc, ceia ce face fratele tău? Dară atunci de cine ți pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă și-l ia în ris? De diavolul care-l împinge la răle și-l trânteste jos? «Și de unde este invederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i și sfătuindu-l cu cele trebuitoare»? De unde este invederat că-l vei ajuta? Dară și aceasta e cea mai de pe urmă prostie, ca sfârșitul fiind nesigur, tu să-ți iai asupra-ți un păcat. Iată că și

Dumnezeu care prevede viitorul, de multe-ori a zis, și acela n'a făcut, și totuși nici așa nu s'a depărtat de el, de și știe că nu-l va convinge. Deci, dacă cel ce a prevăzut că nu va face nimic mai mult, nu a conținut de a-l îndreptă, apoi tu care nu știi viitorul de loc, ce îndreptare vei avea moleșindu-te și dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe-ori după ce se deznădăjduise au izbutit. Și chiar dacă n'ai făcut nimic mai mult, tu totuși ți-ai făcut datoria.

Așa dară, nu fii neomenos, și fără milă, și nici nepăsătoriu față de fratele tău care păcătuiește. Cum că vorbele acelea, că «nu'mi pasă, și nu mă privește» sunt izvorite din cruzime și lene, aceasta se învederează de acolo. De ce, de pildă, când un mădulariu al trupului tău este bolnav, tu nu zici: «ce'mi pasă»?—ci totul faci, ca astfelu chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuși să nu ai cuvânt de a te învinovăți pe sine-ți, că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai datoriu a face. Apoi, dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădulările trupului nostru, oare de ale lui Christos să neglijăm? Dară de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voiu convinge pe tine, zicându-ți «îngrijaste-te de mădulariul tău» cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că și tu ești mădulariul trupului lui Christos. Și atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit, și-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea rane impurocate pe trup, n'ai suferi ca să-l vezi și să-l treci cu vederea,—și trupul lui Christos văzându-l plin de rane și de rane, tu îl treci cu vederea? Și nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? De aceia toate sunt anapoda, din cauza neomeniei noastre, din cauza lenevirei noastre.

De aceia, vă rog, să alungăm dela noi această sălbătăcie. Apropie-te de acel ce conviețuiește cu fecioara, și mai întâi spune-i o mică laudă ca unui frate, ce i-o vei împleți din celelalte calități bune pe care le are, și ca cu o apă caldă stropindu-l așa zicând cu laudele. slăbește-i și-i moaie umflătura ranei. Căinează-te și pe tine, acuza neamul omenesc, arată-i că toți suntem în păcate, cere-i iertare, spunându-i că te încerci a face niște lucruri mai pre sus de puterile tale, însă dragostea îndrăznește de a convinge totul. Apoi sfătuindu-l, tu fă aceasta nu în mod poroncitoriu, ci frățește. Iară prir

oate acestea tu vei slăbi și muia umflătura ranei sale, vei ușura durerea provenită din tăerea făcută pentru viitoarea muștrare, și de multe ori cerându-ți iertare, l vei ruga să nu se supere. Când prin acestea îl vei lega bine din toate părțile, atunci aplică-i rana cuvenită, nici legând-o, nici lăsând-o dezlegată, ca astfelu nici să fugă, dară nici să disprețuiască faptul. Dacă tu nu-i vei aplica rana mortală, n'ai făcut nimic mai mult, precum și dacă l-ai lovit cu putere mare, l-ai făcut să saie în sus, și să fugă. De aceia urmând a-l muștra din nou, amestecă iarăși laudele cu muștrările, și fiindcă acest fapt prin sine însuși nu poate fi laudă — de vreme ce nu este vrednic de laudă faptul de a conviețui cu o fată fecioară — apoi tu scoate această laudă din inșeși intențiunea lui, și zi-i: «știu foarte bine că tu faci aceasta pentru Dumnezeu; căci văzând pe această copilă fără sprijin și singură, i-ai întins mână de ajutoriu, spre a o scăpa din acea vieată ticăloasă». Chiar de n'ar fi făcut-o cu această intențiune, tu zi și așa, iară la urmă mai adaogă și aceasta — iarăși cerându-ți iertare — că «eu fii spun acestea nu poroncindu-ți, ci aducându-ți aminte. Pentru Dumnezeu o faci, știi și cu, dară să vedem de nu cumva să naște de aici vr'un alt rău. De nu izvorăște nici un rău, tu ține-o în casă ta, și îndeletnicește-te cu această frumoasă ocupație, că nimeni nu te împiedecă, iară de cumva vine de aici vre-o vătămare mai mare poate decât câștigul, păzăște-te, te rog, și să nu te grăbești de a aduce liniște unui suflet, însă să scandalizezi în același timp pe multe altcle». Și nu-i adaoge pedepsele care așteaptă pe cei ce scandalizază, ci ia-ți în ajutoriu chiar mărturia lui, și zi-i: «tu nu ai trebuinta a afla acestea dela mine, căci știi singur, că dacă cineva va scandaliza pe unul din acești mici, va lua o mare pedeapsă», și așa felu fiind tu ai indulcii vorba, după care liniștindu-i mâניה, pune-i doctoria îndreptării.

Iară dacă cumva va pretexta iarăși singurătatea ei, nici atunci să nu-i mustrezi pretextul lui, — ci zici cătră dânsul: «Nimic să nu te inspăimânte din toate acestea, căci tu ai o justificare destul de puternică: scandalul adus altora; căci tu nu din lene, ci numai îngrijindu-te de dâșșii, te-ai depărtat dela o astfelu de ocupațiune». Și toate cele ce sunt ca sfaturi, să fie făcute pe scurt, căci nici nu au nevoie de o mare învățătură, pe când cele cu privire la iertare, să fie cât de multe, și una

după alta. După aceia într'una aleargă la dragoste, întunecând oarecum greutatea celor vorbite, și dându-i lui dreptul de a face ce vra, să-i zici: «eu numai cât te povățuiesc și sfățuiesc de a face așa, însă de a ascultă sau nu, tu ești deplin stăpân; căci eu nu te șilesc, ci las totul la judecata ta». Dacă noi astfelu facem musttrarea, vom putea cu ușurință de a îndreptă pre cei ce greșesc; — iară așa cum facem acum, este mai mult a unor feare sălbatece, și a unor animale necuvântătoare, decât a unor oameni. Dacă unuia poate simțesc astfelu de fapte, greșind un altul, iată că acelaia nu-i spun nimic, iară îi întocmai ca și babele cele bete, șoptesc între dânșii.

Acestea deci cugetându-le, iubitorilor, să ne îngrijim de mădulările noastre, și să nu ni ascuțim limba unii contra altora, și nici să vorbim cuvinte grele, săpând slava aproapelui, și întocmai ca la războiu aruncându-ne și azvârlindu-ne unia contra altora. Ce folos ai de post și de privigheri, când limba îți este ca beată și se hrănește la o masă mai necurată decât mâncarca câinilor, fiind mănăitoare de sânge, vărsând dintr'insa bale, și gura devenindu-ți un canal de scurgerea murdăriilor, sau poate cu mult mai spurcată? Acestea eu le spun nu îngrijindu-mă de cei ce aud vorbindu-se răle pe nedreptul pe socoteala lor, căci aceia sunt vrednici și de cununi când sufar cu bărbăție cele vorbite contra lor, — ci de voi cei ce le vorbiți, căci pe cel ce aude vorbindu-se răle de dansul pe nedreptul, îl fericesc sfintele scripturi, pe când pe cel ce grăește de rău pe alții îl scot afară, sau îl depărtează dela sfintele taine, sau mai bine zis, îl depărtează chiar dela biserică. „Pre cel ce clevețe întru ascuns pre vecinul său, zice, pre acela l'am gonit“. (Ps. 100, 5), ba încă pe unul ca acesta îl făceau și nevrednic de a ceti sfintele cărți, dupre cum zice: „Pentru ce tu povestești dreptățile mele, și iei așa-zământul de lege al meu prin gura ta“ (Ps. 49, 15)? Mai departe apoi punând și cauza, zice: „Șezând împotriva fratelui tău, ai clevetit“ (Ib. vers. 20). Aici el n'a hotărît dacă cele vorbite sunt adevărate sau minciunoase, pe când aiurea a oprit de a vorbi chiar și cele adevărate, arătând că chiar de ai spune adevărul, nu ție se cade a le grăi. „Nu judecați, zice, ca să nu

fiți judecați“ (Math. 8, 1), fiindcă și cel ce a invinováțit pe Vameș (Fariseul) a fost osândit, deși după dreptate l'a invinováțit. «Dară ce? zici tu; dacă cineva este spurcat și obraznic, apoi nu ni este îngăduiut de a-l îndreptă, sau de a-l muștra»? Să se îndrepte, și să se muștreze, după cum am spus mai sus; iară dacă faci aceasta luându-l în bătae de joc, bagă bine samă, ca nu cumva imitând pe aceli Fariseu, să pătimești cele ce a pățimit el. Nici un folos nu iese de aici, nici pentru tine care vorbești, nici pentru cel ce te ascultă, și nici pentru cel invinováțit de tine; ci unul devine încă și mai nerușinat în faptele sale, fiindcă întru cât făcea păcatul pe ascuns, el se mai sfiacă, iară când devine cunoscut și arătat de toți, el a aruncat dela sine și acest frâu; — deasemenea și cel ce ascultă va fi vătămat mult, căci de cumva va avea oare-care fapte bune cu dânsul, el se va îngâmfa auzind invinováțirile aduse aceluia, iară de va fi și el păcătos, va deveni mai cu bună voință spre răutate. Deasemenea și cel ce vorbește, își va atrage asupra-și o idee răă din partea celui ce-l ascultă, și pe Dumnezeu încă mai mult îl va întărită asupra sa.

De acela, vă rog, ca alungând dela noi orice cuvânt murdar, să vorbim numai ceia ce e bun spre edificare. Dară poate că voiești a'ți răzbuna asupra aceluia? Apoi iată cum a poroncit Pavel de a ne răzbună asupra celor ce ne-au supărat: „De flămânzește vrăjmașul tău, dă-i lui pâine, de însătează, adapă-l pre el“ (Rom. 12, 20). Și dacă nu faci așa, ci numai cât îi întinzi curse, apoi atunci singur îți împingi sulița în tine. Pentru orice ar vorbi acela de rău, tu respătește-i cu laude și engomii, căci așa vei putea să-ți răzbuni și asupra lui, în același timp și pre tine te vei scăpa de multe bănuiele. Cel ce se supără când aude vorbindu-se rău de dânsul, se pare că suferă aceasta dela cugetul său care-l muștră, pe când cel ce ride de cele vorbite, prin aceasta dă cea mai mare dovadă, că el nimic rău nu cunoaște într'ânsul. Deci fiindcă prin aceasta tu nu folosești nici pe cel ce te aude, nici pe tine, și nici pe cel defăimat de tine, și singur îți împingi sulița în tine, apoi măcar prin aceasta fă-te mai înțelept. Ar fi trebuit, de sigur, ca să te convingi dela împărăția cerurilor și dela poroncile lui Dumnezeu, însă fiindca stai cu nepăsare, și muști ca o feară sălbatecă, cel puțin de aici te învață, ca astfelu cumițit

fiind prin aceste cuvinte, să poți a'ți regulă vieța numai după poroncile lui Dumnezeu, și astfel devenind mai pre sus de orice patimă omenească, să te invrednicești de bunurile cele cerești. Căroră fie ca cu toții să ne invrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și purunea și în vecii vecilor. Amin.

F I N E

TABLA MATERIEI

SUBIECTUL

	Pagina
OMILIA I (Despre umilință)	6— 14
OMILIA II (Numai intențiunea este cauza faptelor răle, și nici de cum natura omului) .	14— 24
OMILIA III (Simplitatea și viața cea curată au fost armele cu care apostolii au biruit lumea)	24— 37
OMILIA IV (Ceia ce n'au putut face toți filosofilor la un loc, au făcut cei 12 apostoli ai Domnului, de și erau pescari și fără nici-o cultură)	37— 51
OMILIA V (Dovezi trase din fapte, cum că apostolii Domnului au fost împuterniciți de caracterul sf. Duh în propovăduirea evangheliei, și că dânșii erau convinși despre învierea lui Christos)	51— 66
OMILIA VI (Apostolii au predominat lumea prin puterea Dumnezească)	66— 76
OMILIA VII (Continuarea aceluiași subiect, și că numai o viață bună poate atrage la credință pe necredincioși)	76—100
OMILIA VIII (Despre pocăință, și că cel păcătos nu trebuie să se deznădăjduască) . .	100—112
OMILIA IX (Despre slujenia păcatului, și contra lăcomiei)	112—122
OMILIA X (Noi nu suntem stăpâni deplin ai bunurilor ce avem, ci numai iconomi, și că deci trebuie a împărtași și pe alții din acele bunuri)	122—133
OMILIA XI (Despre frica de Dumnezeu și contra lăcomiei)	133—147

	Pagina
OMILIA XII (Trebuie a fugi de laudele oamenilor)	147—165
OMILIA XIII (Laude sau engomii aduse Apostolului Pavel. Că bogăția prin sine înseși nu este un rău, și că dacă din bogăție izvorăște răul, apoi aceasta să se caute numai în intențiunea celui ce o are).	165—177
OMILIA XIV (Nu este de ajuns numai voința pentru mântuirea omului, ci pe lângă voința se cer și fapte).	177—189
OMILIA XV (Contra lăcomiei și contra cămătarilor).	189—203
OMILIA XVI (Nu trebuie a ne judecă cu alții, ci a suferi cu bărbăție nedreptățile, fiindcă aceasta ne face deopotrivă cu Dumnezeu).	203—219
OMILIA XVII (Despre înviere, și că nu trupul ni este pricină de a păcătui, ci numai reaua noastră intențiune).	219—228
OMILIA XVIII (Numai viața curată face de a se aduce multă slavă lui Dumnezeu)	228—239
OMILIA XIX (Despre raporturile dintre bărbat și femeie).	239—253
OMILIA XX (Nu trebuie a scandaliza pe nimeni. Sărăciea mai cu samă păstrează chipul lui Dumnezeu și al apostolilor)	253—269
OMILIA XXI (Despre eleimosină, și că dacă biserica se îngrijește de văduve și de cei săraci, aceasta nu poate fi o scuza pentru noi de a nu face milostenii).	269—288
OMILIA XXII (Virtutea este ușor de implinit, căci este duple natură, și că numai cei ce face fapte bune se bucură de adevărată plăcere).	288—302
OMILIA XXIII (Omul să nu se încrează mult în sine, căci este ușor de a cădea, precum și cel ce cade să nu se descurajeze, căci întoarcerea lui spre virtute este lesnicioasă, și de multe feluri)	302—319
OMILIA XXIV (Despre trupul Domnului, și că mai înainte de a ne împărtăși, noi trebuie a ne îngrijii de curățenia trupască și sufletească).	319—331
OMILIA XXV (Ceia ce noi facem, în interesul	

	Pagina
aproapelui să o facem, iară nici de cum în interesul nostru particular).	331—342
OMILIA XXVI (Trebuie a suferi neajunsurile sau defectele femeilor noastre, și că nu trebuie a le maltrată).	342—362
OMILIA XXVII (Despre Cina cea de taină).	362—376
OMILIA XXVIII (Nu trebuie a jăli pre cei adormiți, și nici a ne întristă din cauza boalelor și a pagubelor. Și engomiu adus dreptului Iob).	376—387
OMILIA XXIX (Nu trebuie a cercetă de ce unii sunt bogați, și alții săraci, ci toate a le atribui numai judecării celei nepătrunse a lui Dumnezeu).	387—403
OMILIA XXX (Laudă adusă văduvelor celor sărace care stăruesc pe lângă biserică, și că noi nu trebuie a ne teme de sărăcie).	403—416
OMILIA XXXI (Contra pizmatăreților și invidioșilor).	416—428
OMILIA XXXII (Laude aduse dragostei, și engomii lui Iosif).	428—449
OMILIA XXXIII (Noi nu trebuie a uri pre cei necredincioși și păcătoși, ci să ne rugăm pentru dânșii, și să-i sfătuim cu blândeță).	449—465
OMILIA XXXIV (Laude aduse dragostei, și că nu toată bogăția nici toată sărăciea vin dela Dumnezeu).	465—482
OMILIA XXXV (Trebuie a ne deprinde de a răbdă sărăciea cu bărbăție, și contra celor ce se îmbogățesc).	482—499
OMILIA XXXVI (Cum că astăzi numai tipuri mai avem de-ale bisericei din timpurile apostolice, și contra celor ce tulbură liniștea în biserică și se poartă cu necuviință).	499—515
OMILIA XXXVII (Adevărata plăcere și bucurie se găsește numai în înfrânarea poftețelor, pe când cel desfrânat veșnic este cuprins de dezgust).	515—524
OMILIA XXXVIII (Nici bogăția nu poate fi motiv de plăcere, și nici sărăciea motiv de neplăcere sau tristeță, și că de nimic	

	Pagina
nu trebuie a ne scârbi și întristă, decât numai de păcate)	524—542
OMILIA XXXIX (Contra celor ce se dezmeardă în desfătări)	542—567
OMILIA XL (Nu trebuie a avea cineva multe slugi, ci numai una sau cei mult două. Și contra celor mândri)	567—579
OMILIA XLI (Nu trebuie a jălă pre cei morți, ci a face pentru dânșii pomeniri, milostenii și rugăciuni, dacă vom să li folosim)	579—591
OMILIA XLII (Noi trebuie a ne îngriji cât suntem în viață pentru iertarea păcatelor, căci acolo cu nimic nu ne vom putea folosi, nici dela prieteni, nici dela rudeni, chiar de ar fi cât de mari pe lângă Dumnezeu)	591—599
OMILIA XLIII (Noi trebuie a da în milostenii a zecea parte din cele ce vindem și cum-părăm)	599—609
OMILIA XLIV (Trebuie a sfătui pe fraji cu blândeță, când fac ceva absurd, iară dacă nu facem așa, este păcat și neomenie)	609—622

E R A T A

<u>Pag.</u>	<u>Rândul</u>	<u>A se celi</u>	<u>În loc de</u>
8	2	pune	pun
55	12	încumetau	încumentau
59	6	încumetă	încumentă
200	23	chiar de ar fi	chiar de n'ar fi
201	11	atăția talanți	atătea talanți
232	7	ca noi să fugim nu numai cu trupul	cu noi să fugim nu numai cu trugul
234	20	pentru care și în rugă- ciunea domnească ni se poroncește	pentru care și rugăciunea domnească
246	4	aici faptul nu mai este	aici faptul numai este
263	36	ca să li arate	ca să li arată
311		pe cei ce cu anevoe	pe cei ce cu nevoe
315	40	să te îngrijăști	să te îngrijăște
356	23	dânșii ni vor răspunde...	dânșii ni răspund
365	24	prin care vine scandalul...	prin care vinde scandalul...
449	17	ba chiar mucenia	ba chiar mucenica
455	31	ar putea vedea cineva	ai putea vedea cineva
456	1 de jos	dară nu so biruește.	dară nu biruește
495	1 în <i>Notă</i>	Παρουσία τοῦ σώματος	Παρουσία τοῦ σώματος
529	1 în <i>Notă</i>	Ἔροξαν γὰρ μου χεῖρας	Ἔροξαν γὰρ μου χεῖρας